G
d 19.

G.d.19

G.G.g.20

Maria Virgo, Ioachim filia, Dei humillima Ancilla, IESV Crucifixi mater, ex tribu Iuda, ſtirpe Dauid. Messanensibus omnibus salutem, et Dei Patris Omnipotentis benedictionem.
Vos omnes fide magna legatos, ac nuncios per publicum documentum ad nos misiſse cõstat, Filium noſtrũ, Dei genitum, Deum et hominẽ eſse fatemini, et in cælum poſt suam resurrectionem aſcendiſse: Pauli Apoſtoli electi prædicatione mediante, viam veritatis agnoscentes. ob quod vos et ipsam ciuitatem benedicimus cuius perpetuam Protectricẽ nos eſse volumus.
S. PLACIDVS
S. EVTICHIVS
S. ALBERTVS
S. FLAVIA
S. VICTORINVS
S. FRAN. XAVERI⁹
DE EPISTOLA
B. VIRGINIS MARIAE
AD MESSANENSES
CONIECTATIO
PLVRIMIS RATIONIBVS ET VERISIMILITVDINIBVS LOCVPLES
AVCTORE
P. MELCHIORE INCHOFER
AVSTRIACO E SOC. IESV
MESSANA NOBILIS REGNI CAPVT
SVPERIORVM PERMISSV

S. AVGVSTINVS LIBI. I. DE TRINITATE CAP. II. ET III.

NEC pigebit me ſicubi hæſito quærere, nec pudebit ſicubi erro diſcere. Proindè quiſquis hæc legit; vbi pariter certus eſt, pergat mecum; vbi pariter hæſitat, quærat mecum; vbi errorem ſuum cognouit, redeat ad me; vbi meum, reuocet me.

ECCLESIASTICI XLIII.

MVlta dicemus, & deficiemus in verbis, conſummatio autem ſermonum ipſe eſt in omnibus.

ILLVSTRISSIMO

MESSANENSI SENATVI.

D. Thomæ Marquet. Sebaſtiano de Marino.
D. Baldaſſaro Marquet. Franciſco Fazzari.
D. Ioſeph Stayti. Io. Dominico Capri.

P. MELCHIOR INCHOFER E SOCIETATE IESV.

QVOD vobis dico (Senatus Illuſtriſsime) opus nouum eſt, ſed vetus argumentum; Epiſtolæ Deiparæ Virginis aſſertio locuples, breuis ſententia ſed multiplex Sacramentum. Nec mirum; Mater Dei eſt, quæ ſcripſiſſe defenditur; Magiſtra Eccleſiæ, quæ concepiſſe: Spiritus ſanctus qui dictauiſſe; & qui fœtum in vtero quondam, ille ſententiam in mēte formauiſſe, quæue Dei genitum in carne ſemel tulit, in ſpiritu & litera ſecundò dediſſe; bis Mater ſui Nati, ſed ſemel in vtero mentis, hoc eſt in Epiſtola vobis ſcripta. Magna ſanè dignitas, & qui titulis Orbis non inuideat, Meſſanenſes eſſe, quos Mater Dei ſcripto, Matre Deus dignatus aſſeratur. Quid hoc elogio ſacratius, Epiſtola Beatæ Mariæ Virginis ad Meſſanenſes data: quid ſub cælo ſplendidius? hoc coronat honores, hoc apicem gloriæ figit, hoc, quicquid adoreæ mundus habet, vobis donat. Habet annulum Mariȩ pronubum Achȩia Peruſia, habent aliæ Ciuitates, Velum, Vittam, Zonam, Veſtes, Lac, Capillos: Habet Vrbs veſtra ſigillaritiam fidei Epiſtolam, Virginei vinculum, animi, gratiarum Sacramentum. Hanc dum ſtylo ſacramus, Religionis atteſtationem, Euangelij agniti commendationem, veſtræ incunabula felicitatis recolimus, ac velut è Cælo demiſſam teſ-

ſeram accenſemus. Itàq; non doni exilitas, ſed ingenij exiguitas intra aleam cadat, niſi quæ animum dedit, ipſa Dei Mater eximat, auctum donet. Amanuenſes ſumus, & quæ manibus ipſa ſuis, ex manibus omnia deſcribentis excepta vobis miſit, hic iterum deſcribimus, memoriæ damus. Commentarij ſumus, & ex ſacro folio mentem in literam digerimus; ipſa quæ archetypum dedit, argumentum explicauit, calamum fæcundauit. Vos, quibus dicatum accidit opus, vexillationem adiũgite, Vindicijs regnum datæ. Si peregrinæ ſunt; mancipio Mariæ parent: hoc iuris ipſa fecit, quæ omnium pennas ſuæ gloriæ habet vectigales. Virginis honos ſi ſcribenti anſam dedit, veritatis amor ſtylum, religio ſenſum attemperauit, veſtris nominibus merita ſuper gradum, tabulam (quod dicitur) & achilleum decreuerunt. Sed nunc ſacrandi operis, (ſi quę alia) ratio princeps, ad quos Maria Virgo primigeniã dediſſe, religioſè tenetur Epiſtolam, illis deberi coniectariam hanc eiuſdem aſſertionem. Macte igitur animi Senatus Vrbis non magis auito Principum dono, quàm religione in Dei parentem nobiliſſimæ: & qui prædicante Paulo fidem à maioribus tuis ſuſceptam, eandemq; Dei Matris protectione, ſcripto ſignata, ſacram; plurimorum deindè Martyrum ſanguine exaratam piè gloriaris: neque ſolùm, ſed ſi hucvſque religionem per tot ſeculorum ſtrages inuulneratam conſeruaſti, ſi afflicto quondam Saracenorum dominatu, Rogerio ad ſigna faſcesq; vocato, ſplendidiori quoque cultui, totius Siciliæ bono reſtituiſti, ſi denique ne vnquam violari pietas Sicula poſſet, ſacro fidei Tribunali forum ſeruaſti: macte inquam virtutis, Senatus cum Vrbe Magnæ parẽti Sacer, & cuius opem nullo non difficillimo Reipublicæ tẽpore ratã & opportunã didiciſti, ſecuturis quoque exemplis præſentẽ fore conſtãter tene, in Virgine ſpera, in hoc ſigno vince, Vincite, Valete.

AD

ILLVSTRISSIMO
SENATVI
ANNI MDCXXXI.

D. Bartholomæo Papardo. D. Palmerio de Ioanne. Ioanni del Pozzo. Vincentio Celi. D. Andreę Stayti. Simoni Foti.

AVTHOR.

ET nomina veſtra mihi hoc loco ſignanda erant Viri Illuſtriſsimi; ſignanda in principio, niſi cunctatio veſtra feciſſet; an cunctando rem reſtituiſtis? Vobis porrò debetur, quicquid in toto hoc opere, ad prærogatiuum Vrbis veſtræ, præter argumentum acceſsit; his nempè ornamentis honorem Matris Dei radiari voluiſtis, idque memoriæ veſtræ poſteri dabunt; vobis rerum Meſſanæ ſatagentibus, religionem ſuam gloriæ Vrbis aduerſum iſſe. Valete.

AD LECTOREM.

PRODIT, en, alia manu, alioq. ſub cælo hoc argumentum, adhuc fortaſſe opere præcoci pretioq. dũ certiora quæruntur; ſed hæc interim ſuis parta occaſionibus, ſuis inlita ductaq. rationibus inciderunt. Inter properatos porrò malleorum ictus, candentes ſcoriæ quoque laminis ductis interdũ adhæreſcunt, nec niſi aliam atque aliam expertæ incudem à mero metallo diſcernuntur. Quod cũ te noſſe velim candide Lector, plura tamen, ſi noſtra perlegeris, cogitare boniq. conſulere peroptarim. Ac quod in primis de Metaphraſte docti ſenſerunt, addidiſſe eum in hiſtorijs Sanctorum, interdũ ex ingenio, non vt res geſtæ fuerunt, ſed quemadmodũ geri potuerũt, ita nobis in diſcrepantibus ſententijs ſediſſe, coniecturis interdũ quæ veritati proximè viderentur, accedere. Neque id extra ſapientum inſtitutũ, vbi ſi quippiã aſſumitur vt certum, etſi alioqui altiori fide inexploratum, de circumſtantijs rerum duntaxat ambigitur. Et noueris, cum Oratore illis me ſemper Academicis ſtuduiſſe, qui à rebus incertis aſſenſionẽ cohibere ſunt aſſueti. Quid eſt enim (inquit ipſe) temeritate fortius, aut quid iam temerarium tamque indignum ſapientis grauitate atque conſtantia, quàm aut falſum ſentire, aut quod non ſatis explorate perceptũ ſit, aut cognitũ, ſine vlla dubitatione defendere. Itaq. ſi me diſceptantẽ in varias opiniones effluere quiſpiam animaduerterit, ſi ſubinde noua quædã, & vulgo inopina ſubſtruere fuerit admiratus, intelligat etiam argumentũ quo de agimus, ſi ſingula momenta ſpectemus & appendices, ita fuiſſe conſtitutũ, vt difficiles haberet, citra detrimẽtũ veri, explicatus. Id ſanè cauſſæ fuiſſe opinor, extitiſſe non paucos, (Siculos verò) qui non tam quid verè circa hoc Parthenographum ſenſiſſent, quàm duntaxat quid in iuncta varietate impugnandum ſuſcepiſſent, præcipuè cogitaſſe viderentur: facilius quippe eſt impugnare quod nolis, quàm ſtatuere quod neſcias, aut etiam ægrè ſibi perſuadeas: poſtea verò emerſiſſe quoſdã nouos homines, & hoc ſolum notos, qui viſi aliorum placitis, omninò vt peruerterent quod non intelligebant, moleſtis negotijs & operoſis ſcribẽdo ſeſe implicarunt; vt hodieq. eſſe cum Cicerone diceres, qui Seriphi nati, nec vnquã egreſſi ex Inſula in qua lepuſculos vulpeculaſq. ſæpè vidiſſent, non crederẽt Leones & Pantheras eſſe, cũ illis quales eſſent, diceretur: ita iſti in rebus ab eorum ſtudio & intellectu remotis viſi ſunt peregrinari, quorum infantia cõmiſeratione potius eſt lenienda, quàm refellenda, ne ſi diſputatione exacuatur, ad eruditorũ, vel ſaltẽ ad hominum ſententiam aliquid acutulæ videri poſſint. Contra verò cum primis illis, qui re egregiè ingenio, fama, iudicio atque prudẽtia, quæ Philoſophus in ſcribẽte requirit, aptè præditi, non opinione ſolum, ſed etiam ad veritatẽ planè perſuaderi voluerunt, etſi inter multa acuta & ſubtilia, quæ illis in mentẽ venerunt, dubitantes, quod eorum eſſet veriſſimũ, penè veritatẽ omnem deſperarunt; cum iſtis, perinde & nobis, non vno modo ſed variè diſceptandum fuit, & interdum regerendæ quodãmodo iactatæ conſecutiones, & in ipſos retorquendæ ceu inanes, tametſi nõ quid nobis pro vero ſederet, ſed quid animo diſceptãdi tolli poniq. congruè poſſet adhiberemus; de reliquo ſatis eſſe rati, ſi Traditio, Meſſanenſium non improbata religione conſtaret, quibuſcumque tandem veſtigijs ad caput veri pergeretur. Nam quo minus authoritate humana fortaſſe antiquiori ſuaderi poſſit, quemadmodũ in pleriſq. vſuuenit, tẽpora inuiderunt. Vnus Fl. L. Dexter Barcinonenſis, à duodenis retro ſeculis repetitur, vtique teſtis omni exceptione maior, ſi is ſit, quem S. Hieronymus & Sophronius laudarunt, pluresq. alij ſecundùm iſtos in votis habuerunt, ſi qua ratione tanti Viri imaginem, in genuinis ingenij monumentis ſpectare poſſent; verùm Baronius magna rerum Eccleſiaſticarum iactura amiſſum, tantum non deplorauit. Emerſere tandem fragmenta quædam in lucem, nulli horum viſa, quo tempore optari quidem in multis controuerſijs, ſed ſperari ex indicijs non potuiſſent. Et habuit quàm primùm liber exilis, Viros inſignes ad ſe excipiendum paratos, qui vel cum Archimede in plauſum prorupiſſent, vel cum Pythagora Hecatomben celebraſſent. Vnus inter omnes Franciſcus Biuarius, Vir vtique eruditus, & qui agmen ducere queat, præclaris etiam cõmentarijs maiorem fecit, quàm ceteri cogitare potuiſſent. Complures tamen Viri & ipſi docti (vt eſſe ſolet omnis

initio ſuſpecta nouitas) timidè ſanè de re tota ſenſerunt, neque tamen ob primorum authoritate mdamnare ſunt auſi, niſi ſingula quaque ſuis momentis ante expendiſſent. Id, cùm magno labore præſtitiſſent (plurimum enim referebat ad exactam rerũ Eccleſiaſticarum habendã cognitionẽ) hoc ſolùm ſe retuliſſe non pauci ſunt profeſſi, vt veſtigia quadã Fl. L. Dextri, imitãdo duntaxat expreſſa, lineamẽta pedis veri non agnoſcerẽt: immò verò opus multis implexũ ambagibus, qua non minus à veris quàm tritis in hiſtoria maiorum ſemitis abducerent, planè reſpuerent. Alij, quos fortaſſe tanti Viri authoritas pro re ſua iuuabat, morato quodam cogitatu id callidè egerũt, quod vulpes in delectu pyrorũ: matura mãdit, acerba quoad matureſcant, diſſimulat. Inter hos omnes adeò varios ac diſſentiẽtes, ita aliquando verſati ſumus; vt cum in alterã partem expeditè ire poſſemus, pij Patroni pro re fauorabili prouinciam ſuſtineremus. Et fecimus opinione multorum muneri ſatis, cauſſa ſic, vt iudices ambiguos relinqueremus; quos tamen ſuſpenſos habent & Fulda & Vormatiæ Ciuitatum appellationes, quibus tota hac Dexiophania roboratur. Negãt Puldenſes à memoria hominũ ſibi viſum Fl. L. Dextrum, fortaſſe & auditũ Gothicè loquentẽ: Negant Vormatienſes apud ſe vnquã latuiſſe: producuntur vtrinq; tabellæ Virorũ fide & literis præſtantium, ad nos, ad alios, vnà eàdemq; de cauſſa perſcriptæ; ad nos quidem P. Lamberti Strauij tum Collegij noſtri Fuldenſis Rectoris, cũ atteſtatione P. Chriſtophori Broueri Fuldenſium antiquitatũ Scriptoris perdiligẽtis. Præterea P. Ioannis Geleni, Rectoris item Collegij Vormatienſis, cum ſuffragio P. Heriberti Roſuueidi: ad alios vero, tũ horũ eorumdẽ, tum etiam RR. Patrum Franciſcanorum Fuldæ degentiũ, Romam, Louanium, Antuerpiam, aliòq; gentiũ miſſæ literæ, ex quibus nihil rei, nihil tẽpori cõducit: hinc, vt fabulã accipiunt. Addunt alij teneri ſub larua vultũ; quaſi ſit, qui quemadmodũ olim in Aſia periodos Thecla & Pauli, ita in Europa gratia multorũ Fl. L. Dextrum cõmentus ſit. Detur id aliorũ ſuffragijs; modo nobis differendũ vadimoniũ, quouſque diem redimat inueniẽdus in Vaticana codex integer, qui Fuldenſis Bibliothecæ libros à quinis ferè ſeculis numeratos, ſed mutilè cẽſet, quod maiore ſui parte, vel pridẽ ante in Palatina Haidelbergẽſi deſiderata ſit, vel in ea copia Romam auehẽdus inter manus tractantiũ caſu euanuerit, maxima ſanè rei præſentis iactura, niſi ſperemus aliquãdo rurſũ in lucẽ ventura folia diſſipata, perfectumq; indicẽ integritati ſuæ reſtituendũ. Quod dum fiet, liberum eſto cuiuis vt Menalippum agat. Interea noſtras de re præſenti vindicias coniectationi dedimus, appellatione vſi non inſueta argumentis, quæ ſapientũ præiudicio continẽtur: Vidimus ingentia à coniecturis nomina præclaris voluminibus antemitti. Quidni & nos coniectatio vſurpemus, quando præſens rerũ conditio factiq; tuendi conſtãtia præcipuo iure id poſtularint, etſi anticipatione quadã teneremus, nõ omnibus placitura quæ dicturi eſſemus. Quãquã & illud in mentẽ venit, Canonicarum tantũmodo ſcripturarũ ſingularẽ prærogatiuã eſſe, vt in eis cũcta vera, incõcuſſa, certaq; narrentur. Itaq; permultis ſanè ita diſſerimus, vt excitare Meſſanenſes non ſocordes, ad veri ſubtilius inueſtigãdi cupiditatẽ inflãmare velimus, res enim nulla eſt quæ hoc tẽpore, nõ ipſos ſolũ ſed Siculos penè vniuerſos, tãtopere ad inquirendum poſſit commouere. Nos enim vt non noſtro animo primùm hæc cœpimus ſcribere, ita nec immota manu, recoctiſq; cogitationibus producere, niſi quo tempore tam variè pugnatum argumentum, nouiſq; inuolucris ſtudio partium implicatum, nouam ad extollendam Deiparæ gloriam, ſi poſſemus, à nobis rationem extorſiſſet. Et effecimus opinor, vt ex nocte quadam multorum opinionibus offuſa, diei aduerſum iremus, nec amplius desertæ rei multiſq; profligatæ, ſicut quidam iactuoſè iactabant, patrocinium vix optatum à nobis videretur eſſe ſuſceptum: Qua in re, cùm vix aliquid præter dicta ab alijs poſſe videbamur, tum maximè ex inanibus aliorum obiectis, vacare locus cœpit, vnáq; ſi lubuiſſet, ſeries immenſa ſcribendorum ſeſe explicabat; verùm paucis contenti pleriſq; obtritis, omnia noſtri inſtituti præcepta retulimus ad ſanctitatẽ; & arbitramur tibi ea præſtitiſſe, quæ ratio cum religioſa doctrina præſcribere viſa eſt; hæretq; in medullis ſapiens illud dictũ, præſtare timere, quàm audere in literis. Et ſi verum eſt, quod Ariſto Chius dicere ſolitus erat, nocere audientibus Philoſophos ijs, qui bene dicta male interpretarentur, prorſus tacere etiam nobis præſtaret, quàm ijs, qui hæc noſtra legunt nocere, niſi qui legunt eo

vitioſi

vitioſi fiant, quòd rectè dicta ſponte ſua peruersè velint interpretari: neque tamen ſumus adeo ſuſpicaces, vt quod à nobis optimo conſilio ſuſceptum eſt, id quempiam in fraudē malitiamq. conuerſurū arbitremur. Sin autem aliquiſpiā vlterius amitè præceperit, maiora librari potuiſſe, eademq. è re & religione omniū, quo tēpore iſta profligauimus: non diffitemur, habebunt tamen & illa iam affecta, & prope confecta, Deo dante ſuum diē, quibus hac interim facem vtcunque lucent: modò redimere intereſt à ſtipulatu; nec luſiſſe fuerit operā Meſſanenſium rebus hoc argumento ſtuduiſſe, quando inuenta an quæſita ex nobis cauſa, is nunc eſſe cœpit Meſſanę, erga Virginis Epiſtolam ſtatus, vt de capite dempſiſſe videretur, qui eam omnium ſtylo exornari, apud ipſos laudabile non iudicaſſet. Nos tamen præcipuè ipſius Deiparę cauſſa hoc argumentū, non paucis alioqui implexū, pro facultate Meſſanenſibus ipſis explicādum putauimus magni etiā exiſtimātes intereſſe ad decus & laudē ſingularis Ciuitatis, rem tam pręclarā, ac tam inſigni loco religioſā, latinis quoque literis vberiùs quàm ante hac cōtineri, & latius exeuntē in Orbem cōmendari; eoq. minus inſtituti nos pœnituit, quòd facile ſentiremus, eliſis in poſterū & exanimatis quæ caput fecerant, malis, quàm multorū, non modo ſciendi noſtra, ſed etiā melius pro Deiparę gloria, patria religione & honore, ſentiendi, ſcribendiq. ſtudia cōmouerimus; eorū præſertim, qui dum iſta à nobis in Orbis capite tractarentur, multa inter manum & tabulā elabentia, ad calamū ſuum, & libros pene iam profligatos aduocarunt. Denique ſi qui vlterius è religiane anquirere volet, quid quoque de re ipſi Meſſanēſibus attributa, ſed potiſſimū de hac ipſa Virginis Epiſtola quam tuemur & ſacramus, quid inquā ſentiamus curioſius id fecerit quā oportet; ac licet totus iſte liber pro ſe vocē mittat, neque tamē authoritatē magis quàm rationum momēta quæri velim, ne fortè ſit, qui ſuū adhibere iudiciū deſinat, idque habeat ratū, quod velut à Pythagora dictū putet. Sed neque velim exiſtimari, quod quidā putarunt, nuper inuentæ rei patrociniū ſuſcepiſſe; quemadmodū enim hominum interitu, non continuò ſententiæ quoque occidunt, ita nec recens excogitata, religionē apud ſapientes nanciſcūtur. At apud Meſſanenſes altè ſanè huius rei eſt edita religio, inde verò lucē authoris fortaſſe deſideret, niſi ſatis ſit, fide maiorū profectā eſſe à Virgine, repetitā ab inuēto (ſi eſt) Flauio Dextro, confirmatā à Conſtantino Laſcari, multiſq. poſtea probatā, immò Meſſanenſium ſententia à naſcente eorū Eccleſia, ab ipſa inquā ad Chriſtum cōuerſione, eorumdemq. ad noſtrā vſque ætatē Traditione viguiſſe; quæ tamen ætas ſi apud exteros orba eſſe cœpit, vel ſi ſemper fuit; non religionis vitio, ſed incuria Scriptorum arbitramur contigiſſe. Horum modò negligentiā ita cōpenſamus, vt neque tamē nos omnia inueſtigaſſe fateamur, quod alioqui facere iis neceſſe eſt, quibus propoſitū eſt veri reperiundi cauſa, cōtra omnes & pro omnibus dicere ac diſſerere; cuius rei tantæ, tamq. difficilis facultatem conſecutos eſſe nos non profitemur, ſecutos eſſe contendimus eā ratione, vt in toto hoc argumento non deeſſet, quod probari poſſe videretur. Neque enim ita ſumus indociles, vt nihil verū eſſe iudicemus, ſed qui omnibus ex humano more veris, falſa quædā adiuncta eſſe, vel ſaltē adiungi poſſe credamus, idq. tanta ſimilitudine, vt in iis interdū vix certa inſit iudicandi & diſcernendi nota. Ex quo exiſtit & illud, multa eſſe probabilia, quæ quāquam non perciperentur, quia tamen (vt Tullius inquit) viſum haberent quendam inſignem & illuſtrem, vel his ſolis, ſi cetera deſint, ſcribentis ſtylus prudenter regeretur. Ceterà ſemper illud Auguſtini pro cōperto fuit. Dum homo aliquid dicit vt homo, & non vt Spiritus ſancti organum, non ideò verum eſt, quia dicit, ſed ideò dicit, quia verum eſſe, vel ſcit, vel putat, vel mentitur: quod poſtremum quam longè abſit à noſtro ſenſu, totius operis character in fronte prodit. Conjectaria quippè ſunt quibus incedimus, vel ſi aliud vis, media dicta, nobis non ſine exemplo vſurpata, vbi non tam ex hiſtoriis lumen accepimus, quàm ipſis immittere conati ſumus; vt hoc propter ſi quid in poſterum aliunde certius affulſerit, id omne noſtris coniecturis præuerſum velimus, quemadmodum ſi dictum aliquodpiam grauius cenſeri poſſet, quàm vt boni conſulendum videretur, non alieno ſed noſtro exemplo præiudicatum ſit oportet: atque hoc hoſtimento crimen depurgatum. Vale.

SYL-

SYLVESTER PAPA
IN SYNOD. ROM. II.
CAP. XI.

SI ſapientia non eſt niſi in patientia, quicquid ſermone fixero, veſtro chirographo confirmetur.

SIDON. APOLL.
LIB. VIII. EP. V.

PRopè eſt vt eminentius cenſeatur, quòd probauerunt te aduerſa conſtantem, quàm ſi celarent ſecunda felicem.

DANIELIS XII.

PLVRIMI PERTRANSIBVNT ET MVLTIPLEX ERIT SCIENTIA.

Ad Authorem Libri,

IVLII NERI DOCTORIS.

MATERIEM ſcriptis aliam tua penna petebat,
Hæc tibi ni magnum nomen in Orbe daret.
Heu, quot conſtanti viciſti monſtra labore,
Quæ nunquam virtus nouerat Herculea.
Magnum eſt Lerneo capita auulſiſſe Draconi,
Plus Pharijs monſtris reſtituiſſe caput.
Sed vicit Pietas & magnæ Matris honores,
Vni huic ſeruiuit (cetera temne) ſtylus.
Macte animi, verùm poſt hac maiora daturus,
Reſpice quem celebres, dignus vt eſſe queat.
Exemplo Meſſana praeit, pretium illa laboris
Si neſcit, neſcit quid ſibi dicat honos.

In

In Librum

EIVSDEM DOCTORIS.

TANDEM non vno prodis luctate labore,
Mì quoque peruigili cultē calore liber.
Nì te commendem fuerit vix dulce triennes
Extraxiſſe moras, queis Comes, Actor eram.
Perge dehinc maior: dum coniectaria pandis,
Omen habes: tradis lampada, ſaxa moues,
Perge bonis auibus, Virgo alas addet & auras,
Præſtiteritq. manum, quæ caput ante dedit.
Tu quoque noſce tuum decus hinc Meſſana, quid erras?
Hinc es ſi caput es: cætera vana, nuces.
Appius, Arcadius, quicquid dedit vtraque Roma
Hoc longè minus eſt: hinc Coriphæus honos.
Solo hoc nobilior fueris quàm notior Orbi
Nec Capitis Regni nomen inane feres.

INDEX CAPITVM.

Cap. I. QVA occaſione Beata Virgo ſcripſiſſe feratur ad Meſſanenſes. pag. 1

Cap. II. Apoſtolos ſæpè de B. Maria Virgine verba feciſſe. 11

Cap. III. Cur Paulus apud Meſſanenſes de Virginitate Mariæ præcipuè prædicarit. 21

Cap. IV. Qualis fuit in genere prædicatio Pauli apud Meſſanenſes. 26

Cap. V. Quo tempore Paulus venir Meſſanam. 37

Cap. VI. Referuntur multa omiſſa à Luca in Actis Apoſtolorum. 48

Cap. VII. Reſpondetur Argumento deſumpto ex S. Hieronymo. 56

Cap. VIII. Quo alio tempore Paulus fuerit Meſſanæ. 63

Cap. IX. Quo tempore Beata Virgo Deipara aſſumpta eſt in Cælum. 71

Cap. X. Soluuntur Argumenta, quæ pugnant cum ſeptuageſimo ſexto ætatis Deiparæ Virginis anno. 80

Cap. XI. Petrum ſæpiùs Roma abfuiſſe, nec morienti ſolùm B. Virgini cum Paulo, ceteriſq; Apoſtolis, ſed prætereà cum Dionyſio Areopagita aliquando viuenti adfuiſſe. 85

Cap. XII. B. Virginem Concilio legali ſuperuixiſſe, nec in anno ætatis climacterico ſexageſimo tertio, vita conceſſiſſe. 92

Cap. XIII. Mariam Magdalenam anre obitum B. Virginis, Hieroſolymis, ipſaq; Iudæa conceſſiſſe: Ex vltimo Dionyſij acceſſu rectè iterum aſſertam Virginis ætatem definiri. 96

Cap. XIV. Quo tempore Beata Virgo ſcripſiſſe feratur ad Meſſanenſes. 105

Cap. XV. Afferrur exemplum Epiſtolæ Deiparæ ad Meſſanenſes datæ. 114

Cap. XVI. Afferunrur argumenta directè militantia contra Beatæ Virginis Epiſtolam ad Meſſanenſes datam. 118

Cap. XVII. Reſpondetur Argumento Cardinalis Baronij. 124

Cap. XVIII. Reſpondetur eidem Argumento Cardinalis Baronij ex alia lectione. 130

Cap. XIX. Reſpondetur Argumento Chriſtophori de Caſtro, pro Nota Anni quadrageſimi ſecundi. 135

Cap. XX. Reſpondetur ſecundæ parti Argumenti Chriſtophori de Caſtro, pro Nota Nonarum & Indictionum. 140

Cap. XXI. Reſponderur tertiæ parri Argumenti Chriſtophori de Caſtro; non eſſe contra morem Virginis aliquid ſcripſiſſe. 146

Cap. XXII. B. Virginem ad Ignatium quòque Martyrem ſcripſiſſe. 153

Cap. XXIII. Soluuntur alia quędam Argumenta quæ B. Virginem aliquando ſcripſiſſe redarguunt. 159

Cap. XXIV. Reſpondetur rertio ex ordine principi Argumento, quod ducitur ex mendoſa Epiſtola. 171

Cap. XXV. Reſponderur quarto Argumẽto, quod eſt à comparatione huius Epiſtolæ cum alijs à B. V. ſcriptis. 175

Cap. XXVI. Reſpondetur ad reliquas prçcedẽtis Argumenti partes, à mo-

ribus

ribus Virginis & temporum notis. pag. 182
Cap. XXVII. Reſpondetur quinto Argumento ab Auctoritate deſumpto. 190
Cap. XXVIII. Reſpondetur ſexto Argumento ex coniectuтis petito. 198
Cap. XXIX. Reſpondetur ſeptimo Argumento à modeſtia & moribus Virginis. 210
Cap. XXX. Reſpondetur octauo Argumento à moribus temporum & gentis. 221
Cap. XXXI. De Salutatione præfixa in Epiſtola Deiparæ. 226
Cap. XXXII. De Notis Temporum quibus ſignatur Epiſtola Deiparæ. 233
Cap. XXXIII. De Aera Chriſti ſeù numeratione Anni ab eius Natiuitate. 235
Cap. XXXIV. De Nota Indictionis. 240
Cap. XXXV. De Nota Lunæ vigeſimæ ſeptimæ. 244
Cap. XXXVI. De Nota Feriæ quintæ. 250
Cap. XXXVII. De conſenſu Lunæ vigeſimæ ſeptimæ cum Feria quinta. 255
Cap. XXXVIII. Expenduntur quædam alia circa eoſdem characteres. 269
Cap. XXXIX. Reſpondetur nono Argumento iterum à ſilentio Lucæ. 281
Cap. XL. Reſpondetur decimo Argumento, quod eſt octauũ Anonymi. 283
Cap. XLI. Reſpondetur intercurrenti cuiuſdam Argumento ab extremis Epiſtolæ. 291
Cap. XLII. Reſpondetur vndecimo Argumento à Traditione. 296
Cap. XLIII. Reſpondetur duodecimo Argumento, à dono linguarum B. Virgini collato. 303
Cap. XLIV. Paulum Apoſtolum ante quinquageſimum nonum Chriſti annum Meſſanæ, aut in Sicilia non fuiſſe. 312
Cap. XLV. Petrum ante, quàm Paulum Meſſanæ fuiſſe probabile. 317
Cap. XLVI. Quis fuerit primus Epiſcopus Meſſanenſis, & à quo inſtitutus. 325
Cap. XLVII. Diuerſitas narrationis non officit Epiſtolæ Deiparæ. 334
Cap. XLVIII. Falſos Temporũ characteres Epiſtolæ Virginis non derogare. 342
Cap. XLIX. Traditio militat pro Epiſtola Virginis. 350
Cap. L. Afferuntur Auctores de Epiſtola B. Mariæ Virginis ad Meſſanenſes data loquentes. 364
Cap. LI. Afferuntur Patrij Scriptores de Epiſtola B. Mariæ Virginis. 377
Cap. LII. Afferuntur Auctoritates generatim pro Epiſtola Virginis. 383
Cap. LIII. Refelluntur falſæ quorundam circa Etymologiam Literij imaginationes. 397
Cap. LIV. A multis protectionis ſignis & exemplis oſtenditur fides Epiſtolæ. 406
Cap. LV. Oſtenditur protectio Virginis ex eiuſdem apparitione. 413
Cap. LVI. Oſtenditur protectio Virginis ex liberata à Peſte Meſſana. 423
Cap. LVII. Oſtenditur protectio Virginis ex aduecta eiuſdem Imagine. 439
Cap. LVIII. Oſtenditur protectio Virginis ex liberata à fame Meſſana, & ex ſedato periculoſo tumultu. 454
Cap. LIX. Oſtenditur protectio Virginis, à fidei defenſione & Meſſanenſium conſtantia. 459
Cap. LX. Oſtenditur protectio Virginis ex delecto Meſſanæ Templo. 469
Epilogus, quo dicta ſummatim colliguntur.

A

EPISTOLAE B. V. MARIAE

B

AD MESSANENSES.

Coniectatio.

PLVRIMIS RATIONIBVS ET VERISIMILIBVS CONIECTVRIS LOCVPLES.

C

QVA OCCASIONE B. VIRGO SCRIPSISSE FERATVR AD MESSANENSES.

CAPVT I.

POST Glorioſum Saluatoris Noſtri ad dexteram Patris in Cælo conſeſſum, ſtatim ac propagandæ curam ſalutis Apoſtolis incumbere cœpit, ſuas quisq; partes, induti virtute ex alto, necquicquam Apoſtolica for-
D titudine implere, peragratisq; varijs Orbis Prouincijs, lumen Euangelij nô inferre modò, verùm etiam animos hominum prædicando vehementiùs ad pietatem Chriſtianam cœperunt inflammare. Sed enim illis inter ceteram prædicationis myſteria, materies non poſtrema fuit, *Celeſte illud* [a] *prodigium Virgo Chriſtifera* Mater Dei, cuius inter mortales adhuc degentis auctoritas, quemadmodum non parum fidei, Apoſtolicæ prædicationi faciebat; ita ſupra humanam auguſtioris vitæ ſublimitas, quàm plurimos è longinquis etiam terrarum partibus ad ſpectandum propiùs alli-
E ciebat. Ac vt omittam Ignatium, Dionyſium, aliosq; permultos, quibus è

[a] S. Ignatius Ep. ad Ioannem. S Bernardus Serm 7. in Pſalm. 90.

Iudæa, Græcia, ceteriſq; longè propè regnis, *Sacratiſsimi* huius, vt cum A
a Epiſt. ad Ioannem. Ignatio dicam, [a] *monſtri*, viſendi copia cum ſalute facta eſt, [b] *Quem enim*
b Ignatius Epiſt. 2. ad Ioannem. *non delectaret videre eam, & alloqui, quæ verum Deum de ſe peperit, vniuer-*
ſis admirandam, cunctis deſiderabilem? primo⁻ vt olim in Orientis Magos,
ita quod putatur in Occidente Meſſanenſes ea gloria concernit, qua pu-
blico Senatus (vt ea tempora ferebant) decreto, Legatione ad Virginem
inſtituta, ſuæ fidei initia Dei Filio in Matre conſecrarent, piumq; Virgi-
nis patrocinium deprecarentur. Quamquam enim frequens multo-
c Tradit. Hiſpan. rum, [c] ad eandem Virginem vndequaque gentium fuerit peregrinatio,
nimirùm ob acceptam primùm à C. Oppio Centurione famam, deinde
ab exulibus, quos Chriſti cauſa extorres à Iudæa in Carthaginem Hiſpa- B
niæ appulerat; quamquam etiam Legati ab ijſdem Hiſpanis, vt fertur,
ac præſertim Iudæis illic degentibus, ad ipſos abiuerint Apoſtolos, ac-
cerſitum quantocyus, qui ſuſceptam de morte, & reſurrectione Chriſti
famam conſtantiùs, ac vberiùs edoceret; id, quod poſtea præclarè præ-
ſtitit Iacobus Maior, Hiſpaniarum dictus Apoſtolus, publicam tamen ad
ipſam Deiparam Virginem, ex ordine Legationem, Meſſanenſes primos
gentium decreuiſſe, fortaſſe nemo iure inficias ire queat. Sed verò tam
recens à gentilitate pietas, honoſq; habitus Virgini, haud ſine pretio ſte-
tit, ac dignitate poſterorum, quãdo ex eo tempore Meſſanenſium res do- C
mi, foriſq; ſteterunt, ipſa Vrbe vel in ſexcentis viciſſitudinibus caput ſem-
d In Chron. per extollente, vt quę antiquitate cum vetuſtis Europę Vrbibus [d] Euſebio
teſte certaret, nobilitate tot priuilegijs aucta paucis concederet; hodiè re-
ligione quoque, ac Deiparæ Virginis cultu, par ſummis, ſecunda certè
videri poſſit nulli.

Porrò Legationis eiuſcemodi adornandæ occaſionem, eam apud ple-
e To. 3. c. 20. roſq; inuenio, quam Alphonſus [e] Villegas ex Mutio [f] Iuſtinopolitano
f L. 1. Hiſt. Sac. cap. 13. Scriptore non indigno refert. Pauli videlicet Apoſtoli, Rhegij Calabrùm
prædicantis fama excitos Meſſanenſes, continuò miſiſſe, qui rogatum, D
Euangelij gratia Meſſanam adducerent; veniſſe illum facilè exoratum,
quippè cui nihil erat antiquius, quàm ſedulò quærere, nedum arripere
libenter oblatam diſſeminandi Verbi occaſionem, atque inter alia de In-
carnationis myſterio verba facientem, crebra Mariæ Virginis Hieroſo-
lymis commorantis appellatione, eò procliues ad religionem permouiſſe
animos, vt ardenti ſtudio prouinciam tantæ Virginis adeundæ, lectis ex
præcipuo gradu viris demandarent, Vrbiſq; ſuæ ac Ciuium tutelam ſin-
gulari Patronæ demiſſa imploratione commendarent; Annuiſſe Virgi-
nem, animo ſtatim ad Meſſanenſes inflexam, exaratiſq; ſua manu lingua
Hebræa literis, ſuam in eos propenſionem, ac voluntatem benignè teſta- E
tam feciſſe. Hæc ferè Villegas.

Decuit

A Decuit autem Meſſanenſes audita Principis Apoſtoli prædicatione, Legationem decernere, non vtique ad Apoſtolos, verùm ad Apoſtolorum Magiſtram, ac directricem, idipſum opinor admonente Paulo, vel quòd pridem Apoſtoli ſeceſſiſſent in prouincias, vel quòd prædicatum à ſe Chriſtum Deum in dignitate tantæ Virginis adumbraret, quò velut ex aſpectu Matris didiciſſent, non ſolùm quam præſidem cœleſtium gratiarum in terris reliquiſſet, qui cælis in aſſumpto corpore illatus, ſuæ carnis principium, ſuæ exemplar ſubſtantiæ, pignus dediſſet; niſi etiam illud veriſſimè dixeris, eò Paulum prædicantem, crebrò Mariæ Virginis nomen vſurpaſſe, quòd dictorum fidem, non alio magis miraculo B fieri poſſe teſtatam noſſet, quàm ſi miraculorum maximum micantibus auribus intuliſſet, Virginem ſcilicet Chriſti Dei hominis parentē, adhuc inter mortales agentem, eandemq; veritatis Euangelicæ Sacrarium, præcipuum Diuini Spiritus oraculum, ex quo ipſi etiam Apoſtoli de rebus fidei ſciſſe conſueuiſſent.

Eadem, quæ Villegas, ſed reſtrictioribus recitat Chriſtophorus [a] de Caſtro. *Dum* (inquit) *Paulus Romam proficiſcens eſſet Rhegij, rogatus à Meſſanenſibus, duas habuit conciones, vnam de Incarnatione Verbi, & Mariæ Virginitate adhuc viuētis, qua excitati, duos miſerunt Nuntios Hieroſolymam, protectionem illius depoſcentes, per quos illa miſit vnam Epiſtolam Hebraicè* C *ſcriptam manu ſua*. Hæc ille, qui tamen, vt ſuo loco videbimus, huic Hiſtoriæ fidem ſuam non credit.

a Hiſt. Deipara c. 23.

Paulò aliter lego in manuſcripto, quod ab Illuſtri Patritio D. Iacobo Leontino, huius Vrbis, dum hæc ſcribere incœpiſſem, ſexuiro accepi. *Cum Beatus* (inquit) *Paulus Apoſtolus eſſet in Calabria, Rhegij feruenter euangelizans, fuit à populo Meſſanenſi mirabili deuotione vocatus. Vndè venit, & prædicauit prima die de Chriſti Saluatoris Paſſione, ſecunda verò de Beata Mariæ Virginitate, & Incarnati Verbi myſterio, quibus auditis ipſa Vniuerſitas Meſſana, vbi hæc Deifera Virgo reſideret, inſtanter interrogauit. Cui B. Paulus reſpondens, dixit, Hieroſolymis morari, & adhuc viuere. Repleti* D *itaq; gaudio magno Meſſanenſes, inſtituerunt Legatos, qui vnà cùm ipſo Apoſtolo Hieroſolymam tandem nauigio ſe contulerunt. Vbi facta priùs oratione B. Virginem in Dominam ſuſceperunt, quæ ſanctiſſimis manibus proprijs, Hebraicis literis reſcripſit in quodam Chirographo.* Hæc in eo manuſcripto, quod tametſi videatur vetuſtate penè corroſum, Conſtantini tamen Laſcaris, à quo in Latinum conuerſa traditur Epiſtola, tempora non ſuperat, quibus etiam poſterior eſt Mutius Iuſtinopolitanus. Niſi fortè candor, & ſimplicitas ſtyli, canitiē arguat ſeculi maioris, quando hoc ipſum exemplar, vt notauit Scriptor, ex Codice vetuſtiore ſit tranſcriptum, ex quo E ſuam deindè Laſcaris accommodare potuit verſionem; quod fortaſsè

nonnullis non videbitur inueriſimile, attenta præſertim Laſcaris eruditione, quæ tamen in ea verſione non eluceſcit. Verùm, quæ quæ ſit hæc coniectura, ideò dixerim, Laſcaris ætatem haud anteire, vt oſtendam, non magnoperè eſſe curandum, ſi aliquam prima fronte obijciat difficultatem recentiorum Scriptorum inter ſe diuerſitas; hæc enim non illicò ſi ſe offert, rem de qua agitur, falſitatis arguit, ſed latentem veritatem velut in vena aurum, accuratiùs inquirere, atque adeò in clariorem lucem hortatur eruere. Quin verò ſæpiùs ex diſcrimine narrationis, vbi de improbitate narrantium nihil præſumitur, argumentum veri non infirmum enaſcitur, quòd ferè diuerſitas exemplarium, antiquitatem commendet rerum geſtarum, nec recentioris cuiuſpiam commentum, adeò varians pati poſſit expoſitiones, quando, & mendacem iuxta commune prouerbium memorem eſſe oporteat, ne, ſi ſemel abludat, in poſterum fide mulctetur. Atque hoc in veſtibulo operis pro re nata, ſic ſemel dictum eſſe conuenit, vt deinceps quoque contra id genus argumenti, ſi fortè occurrat, peractum cenſeatur; ſecus nedum in profanis, ſed multò maximè in ſacris hiſtorijs, periculoſam aleam ſubibit veritas, in tanta varietate Scriptorum, vel tempore ſuppariùm, quò proinde in re noſtra excuſatione digni ſint recentiores, qui in tot retroacta ſecula diligentiùs inſpicere non potuerunt, vel certè citra diſcrimen veri, de negligentia tantum arguendi. A B C

Verùm quod huc ſpectat, lego non neminem aientem Pauli in Peloponneſo prædicantis fama excitos Meſſanenſes, miſiſſe qui hominem conuenirent, ab eodemq; directos ad Virginem negotium fidei confeciſſe, ac pro voto populi Meſſanenſis feliciter peroraſſe. Quæ ſanè ſententia non inanem habet in coniecturis ſpeciem, ſi ceterà conſtanter aſſeri queat, mediante Pauli Meſſanam accedentis prædicatione (quemadmodum fertur) religionem indeptos eſſe Meſſanenſes; Alioqui etſi miſſi ab iſtis Viri, ijdemq; à Paulo edocti, fidem deindè in Patriam intulerint, non vſquequaque rectè dici videbitur, ab audita Pauli prædicatione Chriſtum hauſiſſe primùm Meſſanenſes, niſi quod alibi dicturi ſumus, non tàm initia ſuſceptæ, quàm incrementa fundatæ iam religionis, eidem accepta eſſe velint, vt tunc primùm ſuſcepiſſe credi poſſint. D

Atque in hanc ſententiam venit Syluester Maurolycus, Franciſci nepos, & ipſe Abbas, in ſuo Mari Oceano, (ita inſcribit opus de religionum inſtitutis) felici nauigans ingenij Zephyro, nec citrà laudem apud doctos. Hic verò paribus penè verbis narrat, diſſipata per Orbem nouæ religionis fama, quam Paulus in Peloponneſo prædicabat, Meſſanam quoque excitam, hoc magis quod curioſa nouitatum, in rebus præſertim religionis eſſet, ſtuduiſſe famæ, nouæ demutationis ſategiſſe. E

Itaq;

A Itaq; miſſis ad promouendum Legatis, hos primùm ad Paulum,
deindè iſto vel duce, vel docente veniſſe Nazarethum ad Virginem Ma-
riam, viſendam, adorandam, nouis Sacramentis excolendam. Ab ea
demùm obtentis literis, quibus clementiſſima Cæli Regina, mundiq;
reparatrix promiſſam Nobili Ciuitati tutelam, perpetuumq; patrociniũ
conſignaſſet, ad ſuos redijſſe. Eius rei memoriam hodiè Meſſanæ feſta
celebritate ſacram cenſeri, tertio Nonas Iunij, quæ ne vllo vnquam in-
termittatur æuo, quemadmodum ipſa Deiparæ protectio defectura
nunquam eſt, communibus populi votis interpellari. Hæc ferè ille, niſi
quòd directos à Paulo Nazarethum velit Meſſanenſium miſſos, nullo
B fortaſſe errore, ſi vulgatæ aliorum opinioni ſit temperandum, quòd
anno quadrageſimo ſecundo, quo exarata ſignatur Epiſtola, non ab re
conijci poſſit, Virginem Nazarethi, conſecrationi cæleſtis ædis, in qua
Deum vtero cõceperat interfuiſſe, niſi Aſianum iter, & hanc occaſionem
auerterit, & plura etiam præter ſententiam intercedant, quæ fortaſſe pe-
nitiùs in Hiſtoriam introſpicientem aliò verſum agant.

Huc quoque facilè accedat Octauius Caetanus, non indiligens rerum
Sicularum Scriptor, ſed in operis penè partu præmortuus, neque tamen
ſine luce fœtus. Exiſtimat autem aduerſus [a] Conſtantinum Laſcarim, a Iſag.c.19
Apoſtolum Paulum in Siculo freto nauigantem, conſpexiſſe quidem
C Meſſanam, non etiam adijſſe, tametſi cum lentè circumlegeret Inſulam,
antequam Rhegyum appuliſſet, exſcenſione non longè ab Vrbe Meſſana
facta, cæleſti prouiſu, littus illud conſecrarit. *Paulina* (inquit) *nauis po-
ſteaquam Syracuſis ſoluit, oram Siciliæ maritimam prætervecta, rurſum è curſu
ſuo deflexit in littus intra Tauromenium & Meſſanam, vbi nunc Aedes eſt
Paulo Apoſtolo ſacra. Antiqua ea fama eſt apud loci accolas, Diuum Paulum,
cùm Siciliæ oram legeret, in ſinum illum appuliſſe, cui Monaſterium D. Placidi
in edito colle incumbit, in eoq; commoratum littore, quod decem paſſuum millibus
ab Vrbe Meſſana diſtat: ipſo in littore, locoq; Apoſtoli pedibus calcato, Chri-
ſtiani deindè vbi fides adoleuit, paruam ſed magnæ pietatis indicem Eccleſiam
D D. Paulo Sacram conſtruxerunt, quæ Apoſtoli in illud littus deſcenſum teſtifi-
caretur, reiq; memoriam ad poſteros deriuaret.* Hæc ex Octauio Caetano
totidem verbis Cornelius à Lapide. [b] Vidimus nos eum locum non ſe- b In 28. Act. Apoſt. verſ. 21.
mel, & religione accolarum inſignem notauimus.

At enim ſi conſtet eo in littore commoratum Paulum, nemo iure du-
bitabit, præterea vel pedibus acceſſiſſe Meſſanam, priuſquam Rhegyum
indè dimoueret, itinere præſertim expedito ſimul ac amœno, quo vel
lenti gradu, laſſiq; corpore, omnem cum voluptate deuoreat moleſtiam.
Quin, ſi (quemadmodum narrat idem Octauius Caetanus, [c] & ex eo- c In Iſag. c.20.& 21.
E dem Cornelius à Lapide) *Lenta fuit nauigatio Pauli per oram Siciliæ, non*

ſine magna Dei prouidentia, quò Siciliam colluſtraret, & quos poſſet prædicatione ad Chriſtum perduceret; id quod non parum promouit humanitas Iulij Centurionis Apoſtolo in paucis deferentis: ſi etiam antequam naui vectus in Syracuſanum portum appelleret, in oram cis Pachynum deſcendiſſe exiſtimatur ab eodem, & vicina loca colluſtraſſe, imò ad milliaria quatuor in agrum Elorinum penetraſſe: neque ſolum, ſed iam Syracuſano portu acceptum, indè etiam in agrum cui nomen Salarino, octo paſſuum millibus excurriſſe: Si (inquam) tarda nauigatio Pauli tot monumentis eam Siciliæ oram ſacrauit, cùm tamen ſi Lucæ dictis inhærendum, nullo viarum flexu Melita ſoluens Syracuſas tenuit: ibiq; duntaxat, nec alibi, tridui moras traxit; quantò magis ſi indè circumlegenti naui, & intra Tauromenium ac Meſſanam ad littus appellenti, ſtatio data eſt, eodemq; loco, teſte Octauio Caetano commoratus ſit Paulus, credendum eſt ipſum ad Meſſanenſes quoquè, rebus ſuper vota fluentibus acceſſiſſe, ibidemq; in tam ampla ſegete religioni ſtuduiſſe, nec biduo duntaxat animum Chriſto ac Mariæ prædicandæ aduertiſſe, verùm etiam alijs ſacrorum medicamentis Ciues prolatata cura coluiſſe, firmauiſſe. Ac tum verum erit, quod idem Octauius Caetanus contendit, Paulum Siculo freto nauigantem, conſpexiſſe Meſſanam, non etiam adijſſe: qui enim adiret, cùm iam Apoſtolatu ibidem pro tempore perfunctus, aditum ex freto aliundè præceperat? A B C

Sed fortaſſe non deſit, qui huiuſcemodi conjecturam Maurolyco in mentem veniſſe putet hanc ob cauſam, quòd ob vitiatam à characteribus temporum falsò immiſſis, (neque enim id ipſe ſolus opinari cõſueuerat) Epiſtolam, in eam abire maluerit cogitationem, vt concepta ſemel veritate rei, congruam de ceteris circumſtantijs, extra temporum argumenta proferret ſententiam. Non deſit præterea qui Octauium Caetanum rectè in plerisq; ſentientem ſecutus, dummodò Paulum aliquando Meſſanenſibus condonet, Rhegyo demùm an aliundè, quauis data occaſione is acceſſerit, nec ſua, nec rei intereſſe arbitretur. Denique non vnus aliquis ſit opinor, qui à narratione cõmuni, & ipſa religione ceù pridem ſacra, diſcedendum minimè eſſe velit, & huc potiùs reuocandas rationes, quamuis interdum ſpecioſi quidam prætextus, nouas, & quæ facilè premi nequeant, ingerant opiniones. Id verò hoc magis ad animum duxerit, quòd putet aliorum placita, ſi à fronte arrideant, pluribus tamen à tergo circàq; difficultatibus implexa, non modò religioſam rei, qua de agimus, Traditionem, vel etiam quæ à profanis auctoribus accedit firmitatem, ſed præcipuè quæ in Hiſtoria Pauli rebusq; geſtis Apoſtolorum verſatur, planè elidat narrationem. Sanè qui tanta cum religione cauſatur, ei non videtur facilè vertenda Traditio, quæ Paulum Rhegyo Meſſanam acceſſiſſe, D E

A ſiſſe, pro conſtituto habet, eademq; facie hactenus à ſeculis inceſſit apud
Ciues: & quamquàm alijs etiam coniecturæ veniant in partem, quia ta-
men laxata opinandi licentia rem mutant potiùs quàm firmant, ideò ra-
tionibus quæ pro Traditione pugnant, non putarit eſſe intercedendum.

Verùm nobis extra vndam (quod aiunt) & fumum nauigaturis, cùm
nihil abnuendum ſit, quod ad Sapientum coniecturam facit, eximij ſunt
omnes, qui ad inſtituti conſtantiam, vndè vndè tandem, momenta con-
tulerint; nec religio detrimentum fecerit, ſi variatis duntaxat rerum
coniunctis, argumentum incorruptum in vado ſiſtat. Ea propter eæ
quoquè rationes in delectu habẽdæ ſunt, quæ Rhegyo Meſſanam accitũ
B Paulum veniſſe, religioſæ famæ dudum commendarunt; idq; pro virili
eluctandum, vt nihil ad libram accedat, quod inter coniecturas media
(quod dicitur) agina conſiſtere non valeat. Quamquam ſi re ad diſcepta-
tionem perducta, ſummum etiam propè ſimilitudinem Veri coniecta-
tio locum obtineat, quemadmodum nullius animum adeò velimus eſſe
obſtrictum, vt ad præſtinandam nihil deeſſe putet veritatem, ita ſi diſpu-
tantibus ingenij tenuitas illuſerit, inopiam rationum, in argumenti vim
nolimus redundare.

Sed iam illud monuiſſe refert hoc loco, Meſſanenſibus, non primùm
à prædicatione Pauli Deiparam innotuiſſe Virginem, ſed duntaxat eo
C prædicante inclaruiſſe magis, amariq; cœpiſſe ardentiùs, atque ad deſti-
nandam Legationem Meſſanenſes permoueri. Neque enim facilè quis
adducatur, vt credat exactis è Iudæa pluſquam quindecim mille viris,
qui prædicantibus Apoſtolis in Chriſtum crediderant, ijſdemq; alijs
atque alijs, in Aſiam atque Europam commigrantibus, non aliquos exti-
tiſſe, qui Meſſanam conceſſerint, famamq; Chriſto & Virgini fecerint,
quando non minima pars exulum in Cyprum prius adducti, indè verò
plures quingentis Carthaginem Hiſpaniæ mittentes, dubio procul Sici-
liam Orbe claram, Vrbemq; Meſſanam, portu & exſcenſione celeberri-
mam, antea tenuerunt, vt deindè regia nauigatione ceteras Occidentis
D partes appeterent. Et quidem frequentem ab antiquo fuiſſe ex Palæſtina,
atque Aſia, totiusq; Orientis tractu nauigationem in regiones Occiden-
tis penè vltimas, celebre eſt nedum in profanis, verùm etiam in Sacris
Hiſtorijs, immò ex ipſo Sacræ Scripturæ contextu, quod inter alios non
minùs fusè, quàm eruditè oſtendit Franciſcus Biuarius; [a] in ea verò rarò
præteritam fuiſſe Siciliam, argumento ſunt Phœnices, qui cùm teſte
Thucydide [b] *Circa omnem habitarent Siciliã, occupatis extremis ad mare par-
tibus paruiſq; Inſulis*, (quarũ prima Diodoro [c] Siculo Melita eſt) *ei obiacen-
tibus negotiandi cum Siculis gratia.* [d] Hinc demùm negotiationes ſuas vſquè
E ad Oceanum Occidentalem extendentes, Coloniam in Sardiniam quo-

a In diſp. de Tharſi, & Ophir.
b Lib. 6.
c Lib. 5.
d Diodor. Sic. lib. 5. Cluuer. in Melita, & Meſſana.

què, & Hiſpaniam deduxerunt. Neque enim Sicilia nauibus tempeſtate iactatis minùs tutos receptus præbebat, quàm Melita in alto mari ſita, vt proinde ipſa quoque ob portuum commoditatem, nauigantium in Occidentem refugium eſſet, imò Hoſpitium. Deindè verò ab inita Iudæorum cum Romanis ſocietate, iterumq; poſt aliquot annos rebus turbatis in prouinciam redacta Iudæa, ſæpiùsq; ob rebellionem conflictata, ac tandem euerſa, Claſſi Romanæ Sicilia, ipſaq; Regni caput propugnaculum Meſſana, viam militarem præbuit non minùs, quàm cęteræ Vrbes Italæ nauium receptrices, ac planè ſtatio facta eſt. A

Liquet igitur, antequam ſeceſsione facta, in omnem terram ſonus Apoſtolicæ prædicationis exiret, non paucas Vrbes, ac Prouincias fama Chriſti, ac Matris Virginis impletas fuiſse ab ijs, qui vltrò citròq; nauigabant. Mitto quæ Ioſephus Iudæus [a] de Chriſto duntaxat tradidit, aliquantò nimirum ſeriùs, hoc eſt, quadraginta annis à Cruce peracta, quàm, vt ad rem faciat. Nec repeto libros Sibyllinos [b] longè quidem antea toti Orbi proditos, ac commendatos, ſed quod diuinitùs factum eſt, circa ipſa mortis tempora, occaſione quorundam carminum recens in lucem emergentium, diligenter Romæ, tum in Senatu, tum apud Quindecimuiros, excuſsos, atque examinatos; ij ſanè non pauca de Chriſto, ac Maria Virgine citra inuolucra, & ambages prætulerunt, quæ quantumuis ab Ethnicis Scriptoribus de induſtria prætcrirentur, in auribus tamen, animiſq; gentium dudum inſederant, vt veriſimile quoque ſit Siculos natura curioſos, ſed præcipuè Meſsanenſes eorundem carminum notitiam haud latuiſse, apud quos eandem claruiſse Sibyllam, quæ Romæ Cæſari [c] Auguſto ſublimem in aëre Virginem, Deumq; in vlnis infantem fertur oſtendiſse propiùs eſt vero, quàm vt negari poſſit. Ea verò fuit Sibylla Cumana Romanis non ignota, quippè [d] Tarquinij Regis tempeſtate Romæ ſat diu verſata, ſed Siculis etiam perfamiliaris, apud quos [e] & Sepulchrum ſuum eſse voluit, planè puta, cum ſepulchro carminum quoque theſaurum, vt indè poſtmodum ab Auguſto [f] diligentia non minùs impenſa, quàm multis expenſis conquirerentur. B C D

a Lib. 18. Antiq. c.4.
b Tacitus lib. 5. Baron. ad annal. 34.
c Bar. to. 1. in appar.
d Solin. Polihiſt. c. 8.
e Solin. c. 11.
f Tacitus lib. 5.

Quorſum hæc? niſi vt probè conijcias, tametſi nomen Chriſti, & Virginis in magnam Orbis partem iam introiuiſset, diuulgatum ſcilicet ab exortu ſtellæ in natiuitate, à conticeſcẽtibus [g] oraculis, ab adoratione Magorum, à perturbatis Hieroſolymis, ab infantum cæde, ab interitu Herodis, à miraculis Chriſti, à deliquio Solis in morte, à monumentis publicis, quæ iudicato ad necẽ Domino in tabulis [h] deſcripta, Romamq; perlata, Vrbem & Orbem impleuerant, denique à peculiari præſidis Pontij Pilati [i] relatione ad Tiberium miſsa, in qua non modò Chriſti, ac Virginis inducitur mentio, verùm etiam vitæ miraculorum, inuidiæ E

g Niceph. lib. 1. c. 17.
h Baron. ad annal. 34. Iuſt. 1 apol. ad Anton.
i Egeſipp. in Anacephaleoſi.

Iudæo-

A Iudæorum, iudicij, mortis denique, ac reſurrectionis cataſtrophe perſpi-
cuè ob oculos ponitur: tametſi tot (inquam) argumentis, ac tot penè om-
nium gentium linguis, fama per totum Orbem Chriſti, ac Mariæ nomen
loqueretur; ipſis tamen Siculis, ac multò magis ipſis Meſſanenſibus,
argumento præterea fuiſſe, traditionem ex ore Sibyllæ per tot ætates de-
ductam, illa ipſa carmina penè in triuijs decantata, nec tamen ſuis, qui
iam alibi inciderant euentibus, animo attento cóparata, & in quotidiano
loquentium vſu, non percepta potiùs, quàm neglecta. Vt hic quoque
quemadmodum apud Athenienſes, locum inuenerit artificioſum quod-
dam Oratoris ad animos rapiendos intenti exordium: Viri Meſſanenſes,
B qui ſcilicet ad nihil aliud vacatis libentiùs, quàm hoc tempore aut dicere,
aut audire aliquid noui, per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos videò. Ac-
cedens enim ad vos, & agnoſcens ſimulacra animorum veſtrorum, & in
medio pectoris veſtri velut aram Sibyllinis notis inſcriptam, VIRGINIS
FILIO. Quod ergo à multis audiuiſtis, ſed nondum ſuſcepta fide proba-
ſtis, quod taciti, ac ſuſpenſi admiramini, quod curioſa quadam voluptate
veneramini, hoc vobis annuntio. Quin etiam illud identidem incul-
caſſe pro re nata crediderim, quod aliquādo pro concione ſiuè ad Iudæos,
ſiuè ad Gentes, *Libros* [a] *Græcos ſumite, Sibyllam agnoſcite*; Sibyllam veſtrā, a Clement. Alex. lib. 6.
ò Meſſanenſes. Et quod dixiſſe potuit, veſtros ciues inquirite, qui dubio Strom.
C procul pendentem in Cruce natum, ſiſtentem iuxta Virginem Matrem,
Solis in Meridie moleſtias, ac labores, telluris concuſſiones, ſepulchrorum
conuulſiones aſpexerunt: Hæc, & id genus dici potuiſſe à Paulo non fa-
cilè quiſpiam dubitabit, ſi eruditos pro re, & tempore Pauli à prædicando
mores attendat, vnaq; intelligat, à ſæuiente poſt aſcenſionem [b] Chriſti b Actor. 8.
perſecutione, quàm plurimos, vt periculo ſeſe eximerent ad propria
remeaſſe, qui præſertim à die Pentecoſtes nomen Euangelio dederant,
& diuturniorem in Iudæa commorationem detrimentum fecerant. Ex
ijs verò, cùm non pauci aduenæ Romani eſſent, hoc eſt [c] Itali, & qui Ro- c Baron. ad
mana lingua vterentur, nihil vetat aliquos etiam Sicilienſes, atque adeò ann. 72. ex Ioſepho.
D Meſſanenſes fuiſſe, qui magnalia Dei Hieroſolymis viſa auditaq; ſuis po-
ſteà renarrarent, niſi etiam, eorundem aliquos ab ipſis Apoſtolis miſſos
aliquis autumet, quando ſi [d] Iuſtino, & [e] Oecumenio credimus, in vni- d Lib. de Veritate.
uerſas Orbis Prouincias illi præmiſerunt, qui prædicationem Apoſtoli- e Cap. vlt. Act. Apoſt.
cam præuenirent. Vt hic interea mittam, priùs à Petro deſtinatos Pan-
cratium ac Martianum Siculis affulſiſſe prædicatores, quàm petitus in
Romana vincula Paulus ad Meſſanam viſiſſet; priùs imò Petrum, niſi
& alios Apoſtolos Siciliæ, Meſſanæq; ipſi viſum, (quòd aliqui de Bar-
tholomæo quoque credunt,) quam Pauli acceſſu Meſſanenſis portus
E claruiſſet.

Quare,

Quare, quæ hoc loco ex Leontini manuſcripto circà aduentum Pauli A
Meſſanam dicta ſunt, eò demum referenda erunt, veniſſe illum aduocatum, non quò primùm Meſſanenſes de Chriſto, ac Maria inſtrueret, ſed quò de lectis, & auditis ſacratiùs erudiret. Commendabat quippè eum magnitudo rerum in Orbe geſtarum, & præſertim à laude linguæ, qua (vt Chryſoſtomi [a] verbis vtar) *ſupra ipſum Solem illuxit*; *ceteros omnes verbi doctrina exuperans, vt ſicubi concionandi locus ſe offerret, ei paſſim concederent omnes, quo nomine, & Mercurius eſſe credebatur ab ijs, qui in Chriſti verba mundum iuraſſent, quòd videlicet orationis, eloquentiaq; præſes eſſet*. Commendabant præterea, ſuperata recentis naufragij pericula, ſed præcipuè recentiſſima Publij Principis Inſulæ Melitæ conuerſio, ibidemq; B
patratæ virtutes, quibus opinione vulgi iterum velut Deus aliquis efferebatur; denique Rhegij feruenter Euangelizantis, ad miraculum vſque columnæ ardentis prædicatio, quò proindè libenter vel aſpectu tanti viri velut è cælo delapſi frui peroptarent, libenter ex eius ore pendere, ad eius nutum, aras & focos in poſterum ordinare, ſed præſertim pleraq; lecta, & audita de Chriſto, ac Virgine perauidè ſciſcitari, vt vel hinc, ſi non aliàs de more, anſam arripere debuerit Paulus, in eloquentiæ campo circà Virginitatem Mariæ longiùs excurrendi, quò eam adhuc ſuperſtitem eſſe, rogantes præſertim doceret, nec non Hieroſolymis commorantem, rerum Diuinarum cognitione omnibus retrò Patriarchis, ac Prophetis C
excellentem, admirabili vitæ ſanctitate omnes in ſtuporem vertentem, eamq; ob cauſam à pleriſq; etiam longè exiſtentibus, cæleſtem eius aſpectum expeti, eoſdemq; certatim confluere, benignè haberi, de via ſalutis, de Filij myſterijs pleniſſimè edoceri, benedictione tandem impertita ſanctiores, & velut Deo afflatos recedere, ac planè ita ſecum ſtatuere, niſi fides ſecùs doceret, quaſi non hominem vidiſſent, non hominem loquentem audiuiſſent: quippè cuius organa vocis Spiritu ſancto moderante, ſonum efformarent, quemadmodum cùm Deum infantem vtero tuliſſet, eo intus agente ac loquente, verba proferebant, vt vel hic maximè locum habeat illud Trithemij: [b] *Quomodo neſcire* (rectum videlicet ac D
bene ſonantem ſermonem) *loqui, cui Deus verbum ſuum communicauit, qui ipſam verbi ſubſtantiam guſtauit*; dicam ego. quæ geſtauit. Quò proindè Meſſanenſium animi ſpontè in admiranda quæq; inclinati, tot ſtupendis de Virgine altiùs hauſtis, non excitarentur modò, verùm etiam inflammarentur ardentiùs, eamq; Legationem, de qua agimus, decernerent, Paulo etiam vltrò ſtimulante, exemplo credas, inter alias Hiſpanæ gentis, quæ dudum ad Apoſtolos antè ſeceſſionem, Euphraſium, [c] ac Indalecium Legatos deſtinarat. Verùm plura, quæ huc ſpectant deinceps videbimus. E

a In Præf. in Epiſtol. ad Rom.

b Lib. 1. de Victor. Verbi Dei c. 4.

c Ad an. 35 Biuar. ex Iuliano Arch. S. Iuſt.

APO-

APOSTOLOS SAEPE DE B. MARIA VIRGINE Verba feciſſe.

CAPVT II.

INTER alia, quæ fidem Epiſtolæ, de qua agimus infirmare videbantur, paucorum adhuc auctoritate, & ſola potiùs qua qua traditione ſubnixâ, illud memini non poſtremum fuiſſe, Apoſtolos prædicationi in Orbem deſtinatos, Chriſtum duntaxat ſecum extuliſſe,
B eiuſdemq; nomine myſteria fidei gentibus indidiſſe, B. Virginis religionem ſaltem de publico more, extra inſtitutum habuiſſe: quid enim ea faceret ad inferenda Sacramenta nouæ legis, quid ad fidem capeſſendam? Habet hoc genus argumenti ſpeciem quãdam ex eo, quòd in Veteri Scripturæ inſtrumento, ſi figuram, ac typorum inuolucra prætereas, Mariæ nomen vix alicubi inducatur, Virginis duntaxat concepturæ ſat obſcura interdum libata memoria. At verò ſi ad Nouum Teſtamentum animum aduertamus, Euangeliſtæ quidem haud vna vice, quòd ad hiſtoriam referret, Mariæ
C Matris, Virginiſq; nomen intulerunt, Acta tamen Apoſtolorũm, quibus præſertim Euangelici labores habitæq; paſſim ad populum conciones penè ipſis verbis exprimuntur, ita Virginẽ prætereunt, quaſi ne tenuis quidem, & hiſtorica cognitio, quippiam feciſſet ad prædicationem; nihiloq; magis actum in epiſtolis, in quibus vel de induſtria cautũ videtur, tametſi cùm ſæpiſſimè de Chriſto dictum eſſe oportuit, ex occaſione ſaltẽ Virginis quoq; nomen incidere potuiſſet, ac debuiſſet. Atqui id maximoperè quis in Paulo miretur, in ea ſcriptionis abundantia, CHRISTI, AC IESV, AC IESV CHRISTI nomen quadringenties, & amplius vſurpaſſe,
D neque tamẽ in appellationẽ Virginis, vel verbo effluxiſſe, niſi quòd ſemel in Epiſtola ad Galatas [a] velut per tranſennam, vocabulo Mulieris, eam notaſſe potiùs quàm adnotaſſe putes: *Vbi venit plenitudo temporis miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Vt vel hinc pro inſtituto colligere liceat, alienum fuiſſe à more Pauli, nedum prædicando de Virgine verba facere, ſed vel inſigniorẽm appellationem ſcribendo ei apponere, idq; obiter duntaxat, quaſi aliud agenti inter labra excidiſſet. Quis ergo dixerit diem apud Meſſanenſes de Virginitate Mariæ dicendo extraxiſſe? Quin verò certius eſt Paulum Apoſtolum, Chriſti Domini vſque ad ſtigmata ſectatorem, in eo quoque nuncupandi modo morem eiuſ-
E dem expreſſiſſe, quando is non aliọ Virginem titulo magis ſpecioſo inſigniuit, quàm mulieris interdum, vix matris.

[a] Cap. 4.

Atque

Atque hæc quidem & alia in eiuſce argumenti vim adduci potuiſſent, multisq; exaggerari, quę tamen nihilo magis valent ad eneruandum propoſitum, quàm ad confirmandum, ſi rem penitùs inſpiciamus. Et quidem ad omnia verbo reſpondiſſe, pro inſtituto ſatis foret: tametſi Paulus de Virgine prædicare minimè conſueuiſſet, quòd in illis initijs pro Eccleſia fundanda magis è re eſſet Crucifixi cauſam, & Reſurgentis gloriam in Orbem immittere, vnde ſalus humani generis vnicè penderet: rogatum tamen eum, ac vt de MARIA quoque inſtrueret, admonitum, facere minimè debuiſſe, quin pro foro, multisq; diſſereret, niſi Euangelium fidei in gentibus Prædicator erubeſceret, niſi Chriſtum ex Virgine natum in corde ſuo ſanctificare nollet, vtpote minimè paratus [a] ad ſatisfactionem omni poſcenti rationem de ea, quæ in ipſo erat ſpe, ac fide. B

a Pet. Ep. 1. cap. 3.

Ceterùm pleroſq; Apoſtolorum, inuecta in prouincias Chriſti prædicatione, nomini quoque Deiparæ Virginis, ac cultui præcipuè ſtuduiſſe, certius eſt, quàm vt fidem recentem requirat. Sanè Andreas inter [b] primos Apoſtolus, ex ipſa Cruce penè Orbi conſpicuus, & iam morti proximus, ita Chriſtum, vnàq; Virginem prædicauit, vt alterum ab altero ſeiungendum minimè putaret, ſed velut in vtriuſque nuncupatione ſacratius fidei myſterium indiuiſim ineſſet, vtriuſque ſignificatione confeſſionem ederet Apoſtolicam, his nimirùm aureis verbis. *Sicut primus Adamus formatus eſt ex terra, antequam eſſet maledicta, ita ſecundus Adamus formatus ex terra Virginea nunquam maledicta.* Quibus etiam S. Dominicus Patriarcha, ſuum de Sacramento Corporis Chriſti libellum inaurauit, ac planè Apoſtolico ore de immaculatæ eiuſdem Virginis prærogatiuis corollarium attexuit. C

b Abdias Babilon. lib. 4. de reb. geſt. Andreæ Salaz. cap. 42. ſeculo primo.

Sequitur Bartholomæus, qui poſt multas Prouincias Euangelica luce affuſas, Albani [c] tandem minoris Armeniæ paſſus, in cæleſtem ipſe lucem transfuſus eſt. Is verò cùm aduentum Chriſti iuxta Matthæi Euangelium gentibus inſtanter prædicaret, nihil videtur habuiſſe antiquius, quàm MARIÆ quoque nomen, ac virtutum prærogatiuam, velut prædicationis ſuæ coronam intexere, nec duntaxat Virginitatem in Matre, ſed quòd ipſa prima Virginitatis anteſignana eſſet, altiùs commendare. Atque inter alia diſputanti, ac docenti peræquè ſimilis. *Hæc* (inquit [d]) *Virgo quum execraretur omnem virum, prima Deo omnipotenti vouit, primam autem dixi, quia ex quo homo factus eſt ab initio ſeculi, nulla hoc votum Deo obtulit: Hæc ergo inter fœminas prima conſtituit in corde ſuo, vt diceret, Domine offero tibi Virginitatem meam, quum hoc à nullo homine verbo didiciſſet, nec exemplo ad imitationem videlicet in vita conſtituiſſet, vt Virgo pro amore Dei ſpecialiter permaneret.* D E

c Breuiar. Rom.

d Abdias Babilon. lib. 8. de vita Bartholom.

A Non me latet, apud nonnullos vacillare fidem Abdiæ Babilonici, cuius
ea de Virgine eſt hiſtoria, quòd quemadmodum Bellarminus [a] ait, vitæ
Apoſtolorum, quæ eius nomine circumferuntur fabulis ſimiliores ſunt,
quàm veræ narrationi. Verùm cùm apud multos pios, ac doctos [b] Scrip-
tores locum mereatur, ceù vnus ex Diſcipulis Domini, & vt phraſi [c] Pe-
tri Damiani in ſimili vtar, quàm plura ex eius hiſtorijs in ſingularem
auctoritatis arcem ſuſcepta ſint, libenter etiam aſſentiar, ne multa in alijs
quoque hiſtorijs cogar inuoluere. Rectè verò [d] Caniſius hæc eadem de
Virgine ex illo referens: *Sit verò iſthac* (inquit) *cuiuſcunque vel Apoſtoli,
vel Apoſtolici viri oratio, quæ ſi à nobis recipiatur, & legitimè pōderetur (nam*
B *de toto Abdiæ opere nunc iudicare neceſſe non eſt) quid, quæſo habet abſurdi, quod
Apoſtolica, vel doctrina, vel hiſtoria indignum, ac meritò reprehendendum cen-
ſeatur?* Hæc ille. Huc verò ſpectare poteſt inter notatos à [e] Gelaſio Pon-
tifice libros, Abdiam minimè recenſeri, quod argumentum licet ab au-
ctoritate, vt dici ſolet, negatiua ductum, vbi de doctrina, ac moribus præ-
cipitur, momentum habet.

Eadem verò de Bartholomæo renarrat Ioachimus [f] Perionius, vbi co-
ram Polymio citerioris Indię Rege, de Filio Dei verba facientem inducit,
Dei filium videlicet (vtar eiuſdem oratione) *naſci voluiſſe ex Virgine cuius
initium ante orbem conditum à Deo Patre eſſet, quique naturis omnibus, tàm ijs*
C *quæ cernerentur, quàm ijs quæ aciem oculorum effugerent, principium dediſſet,
Virginem autem eam, ex qua natus eſſet, omnem viri concubitum declinaſſe ac
repudiaſſe ſemper, primamq; omnium Deo Virginitatis votum nuncupaſſe.*
Et poſt multa de Virgine perorata, cùm etiam ob profligatam à Filio
Virginis, Diaboli tentatoris malitiam, Bartholomæus æquum fuiſſe di-
xiſſet, eum à Virginis filio vinci, qui filium Virginis ante viciſſet: *Hoc loco*
(inquit) *Polymius Apoſtolum rogat, cur primam Virginem vocaſſet eam, ex
qua homo & Deus natus eſſet. Ille cùm gratias Deo primùm egiſſet, quòd regi
mentem ad ſe audiendum dediſſet, ita reſpondit, primum hominem Adamum
dictum eſſe, terramq; ex qua fictus compoſitusq; fuiſſet & matrem eius & Vir-*
D *ginem fuiſſe, propterea quòd nec ſanguine humano adhuc polluta contaminataq;
fuiſſet, nec ad cuiuſquam mortui ſepulturam aperta. Itaq; conſentaneum fuiſſe,
id quod iam dixerat, vt qui filium Virginis, id eſt terræ viciſſet, is à Virginis
filio vinceretur. Viciſſe autem illum, quòd arte, & fraude egiſſet, vt Adamus
contra Dei præceptum veſceretur, ob eamq; cauſam expulſum eum eſſe ex para-
diſo, quò ei reditus poſteà non patuiſſet. Hunc autem Virginis filium egiſſe, vt
artem Diaboli & experiretur, & vinceret, vt cælum victoria ſua homini ape-
riret.* Hæc Perionius. Ex quibus præclarè ſecum aliquiſpiam ita ratioci-
netur, ſi terra mater primi hominis eſt, vtique cum ipſa ex nihilo creata
E eſt, homo itidem nepos nihili eſt, adeòq; cum omnis homo viuens apud

B Eccle-

[a] De Script. Eccleſ. in Abdia.
[b] Pet. Ribad. in vita Barthol.
[c] In Ser. 2. de S. Andr.
[d] Lib. 2. de Deip. c. 14.
[e] Diſt. 15. cap. Sancta Romana.
[f] In vita Barthol.

Eccleſiaſten vanitas eſt, mortuus homo vanitate ipſa vanior erit, ac A prorſus à nihilo quoque recedat neceſsè eſt, vt non immeritò ductis ex imo corde ſuſpirijs aliquando Hieronymus intulerit: Si vanitas eſt omnis homo viuens, quid de homine mortuo dicendum erit? Sed hæc incidenter. Quod ad inſtitutum ſpectat, plura etiam in ſuis Theologicis quæ conſequentes ætates excluſerunt, de Maria Bartholomæum diſſeruiſſe nemo negauerit, ſi ex ante dictis mirificè Matri Dei ſtuduiſſe, ex eaq; prædicationis Apoſtolicæ ſeriem duxiſſe cogitarit. Scripſiſſe verò de rebus diuinis Bartholomęum haud pauca nobis abdita, memorat Dionyſius Areopagita, dum eum hac oratione laudat: [a] *Sic diuinus Bartholomæus ait, vt plurimam eſſe Theologiam & minimam, Euangeliumq; & latum & magnum*; niſi fortaſſe non tàm ſcribentem legiſſe, quàm dicentem audiſſe putandus ſit. B

[a] De myſtica Theolog. cap. 1. Ambro. Camald. ibidē Guglielm. Spirenſis. centur. 1. p. 6. diſt. 6.

De Ioanne quem IESVS diligebat nemo dubitabit, ſi cogitet transfuſa in eum à Filio matris cura, illud etiam recepiſſe, vt quemadmodum teſtimonium perhibuit de Filio, ſic etiam perhiberet de Matre, & *ſcimus, quia verùm eſt teſtimonium eius*. Quippè vel dulcis illa appellatio, qua ſatagentis in nuptijs Canę Virginis mentionem inducit, [b] *Et erat Mater Ieſu ibi*, amplam ei præbuit Theologicæ perorationis materiam, ſi præſertim ſimilis aquilæ in ſublimiora Solis aciem defigenti, quo pacto ex hac Matre *Verbum caro factum eſt*, explicaret; quod dubio procul fieri C oportuit, non in Aſiatica ſolùm peregrinatione, ſed vbicunque de Verbo incarnato, atque adeò ſemper, è genio Ioannis verba facere neceſsè eſſet, idq; eò putes ardētiùs, quò præ ceteris, vt [c] Hildephonſus ait, *MARIAM coleret, ac veneraretur, eidemq; commendatione Magiſtri ſui ad finem vſque vitæ, quaſi Filius Matri aſſiſteret.*

[b] Ioan. 2.

[c] Serm. 6. de Aſſump.

Iam verò de Iacobo Zebedæi, qui neſciat, Solem videtur ignorare. Quantus enim hic cultor, ac Prædicator Virginis extiterit, teſtatur illa celeberrima ædes Cæſarauguſtana, quàm ipſius Deiparæ in columna apparentis monitu, Iacobus [d] iam apud Hiſpanos per menſes quindecim occupatus, excitauit; teſtatur ipſa Magnalium illibatæ Virginis D ab eiuſdem Iacobi prædicatione celebris, ac per manus ducta traditio; denique teſtatur ipſa ſacrificandi forma, quæ vetuſtiore vocabulo Iacobi Liturgia (niſi tamen eius auctor ſit Iacobus frater Domini) nec à Græcis ſolùm Theologis probata, verùm etiam Sextæ [e] Synodi Generalis Patribus in Trullo, ſub Iuſtiniano agnita, & laudata. In ea quia nonnulla ſunt, neſcio quā arcanam vim habentia ad trahendos in Deum affectus, amoremq; B. Matris commendandum, placet hoc loco ea adſcribere, ſicut etiam placuit Sanctis Baſilio, & Chryſoſtomo, aliqua in ſuas Liturgias transferre, eademq; Græcis recitanda tradere, quoties & E

[d] Dexter. ad ann. 37.

[e] Can. 32. De conſec. diſt. 1. Iacobus.

ipſi

A ipſi Sacris operarentur. Sic igitur habent. *Commemorationem agamus Sanctiſſimæ, Immaculatæ, Glorioſiſſimæ, Benedictæ Dominæ noſtræ Matris Dei, & ſemper Virginis MARIAE.* Et paulò [a] poſt. *Dignum eſt, vt te verè beatam dicamus Deiparam, ſemper Beatam & omnibus modis irreprehenſam, & Matrem Dei noſtri, honorabiliorem quàm Cherubim, & glorioſiorem, quàm Seraphim, quæ ſine corruptione Deum peperiſti, te reuera Deiparam magnificamus.* Et iterum. *Tibi, ò plena gratia vniuerſa creatura gratulatur, Angelorum cœtus, & hominum genus, quæ es Templum ſanctificatum, Paradiſus ſpiritualis, Virginum gloria, ex qua Deus carnem aſſumpſit, & puer factus eſt Deus noſter, qui eſt ante ſecula. Tuum enim vterum thronum fecit, &* B *tuum ventrem latiorem, & ampliorem cælis ipſis reddidit. Tibi, ò gloria plena, vniuerſa creatura gratulatur. Gloria tibi, &c.*

a Gugliel. Spirenſis. Cétur. 1. p. 6. diſt. 6.

Quàm verò ſunt iſta dilucida, (exclamat [b] Caniſius) *præclara, fortia, nec aliundè, quàm ex Apoſtolico Spiritu deprompta, quæ & primo Eccleſiæ ſeculo congruunt, & ſingularem noſtræ Virginis arguunt maieſtatem. Cur enim Apoſtoli Deiparę dignitatem non agnoſcerent, ſimulq; primò Chriſtianos docerent, vt ſummum Deum in eius matre, omnium præſtantiſſima creatura glorificarent, vtq; & ipſi in tremendis illis myſterijs, peculiarem eius, quæ maximè gratioſa & glorioſa eſt, memoriam celebrarent.* Hæc ille.

b Lib. 5. de Deip. c. 31.

Ex qua tanti viri ſententia liquidum euadit, quàm ceteris quóq; Apo-
C ſtolis curę fuerit in primis ipſis Eccleſię veſtigijs, prædicatio MARIÆ Virginis, quam etiam adhuc viuentem inter mortales pleriq; Templis honorarent, & publica gratiarum commemoratione, beatam ſuper Angelorum Choros, in conſpectum Dei efferrent. Eam quippè Liturgiam, adhuc in terris degente Virgine concinnatam eſſe oportet, ſi Iacobus quadrageſimoſecundo Chriſti anno, quod multorum tenet opinio, Hieroſolymis gladio Herodiano percuſſus prędicandi finem fecit: poſtquam ſcilicet ex Aſia reuerſus eſt, quò Virginis Iudæa excedẽtis ad tẽpus, [c] vnà cùm Lazaro, Martha, ac Magdalena Epheſum vſque comes iuerat; quamquam non deſint, [d] qui inde accerſitum à Petro in Hiſpaniam cõceſſiſſe,
D indè verò in Iudæam moriendi cauſa fuiſſe reuerſum exiſtiment; Alijs contra, [e] opinantibus, ab Hiſpanijs Epheſo migraſſe Hieroſolymam. Alijs [f] denique ſuſpicantibus non vna vice Epheſum reuiſiſſe.

c Iulianus Archidi. S. Iuſt. ad an. 36.
d Heleca, in addit. ad Chronicon Dextri.
e Biuar. in Comm. ad ann. 41.
f Lib. II. Geograph.

Quid hic commemorem Petrum Apoſtolorum Coriphęum, qui diuinitùs iniecta mẽte, quemadmodum in carne Dei viuentis filiũ, excelſa quadam conſtantia pronunciauit, ita Virginis matris auguſtum nomen, arrepto Salutationis Angelicæ pręconio, quod nihil eo ſanctius efferre poſſet, non ipſe ſacrauit modò, ſed Liturgicis Sacramentis inauguratum, vniuerſo Orbi Chriſtiano, pręcipuo quodam ſanctitatis cultu propoſuit
E adorandum. Idq; credas velim, non carne & ſanguine reuelante, ſed

ſpiritu Patris æterni, quem aliquando Cęlo effudit, ſuggerente, quòd A
nempè Virginis adorãdæ partus, ſalutis extitit exordium, cuius in Cruce
peractæ memorandum in hac ſacra functione recolitur myſterium.
a De Actione Miſſarũ apud Lindanum. Vndè etiam de cętero quemadmodum pius ait [a] *Anonymus, in hac venerabili commemoratione Sanctorum prima ponitur* (Virgo) *per quam, & ille & nos meruimus auctorem vitæ ſuſcipere.*

Non neſcio ſubdubitaſſe quoſdam, an hæc ſalutatio magnis alioqui fęta Sacramentis, è Petri Liturgia ritè ſaperet, ac planè alijs viſum fuiſſe, priuata quorundam pietate quemadmodũ alia non pauca, fuiſſe Canoni immiſſam, cùm & alieno loco poſita eſſet, & cum præcedentibus aptè minùs cohæreret, ac denique Canonem Ambroſianum præteriret. Mihi B
tamen, indiſtricto meliora ſapientis animo, fidem facit coniectura maiorem, eãdem Iacobi quoque Liturgiæ primùm, deindè & Marci ſeorſim inſertam, vtriuſque ſanctitatem commendare, nec orationis contextu minùs, quàm ſignificatione myſterij, perappoſitè inſidere; quando & in
b Apud Gulielm. Spiren. Cent. 1 p. 6. d ſt. 6. Iacobi [b] Liturgia, inter Miniſtrorum deprecationem & eiuſdem Deiparæ commemorationem, velut ſpiramentum quoddam Euangelicæ gratiæ intercedat, *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui, quia Saluatorem peperiſti animarum noſtrarum:* vt quemadmodum iſta quondam oratio flexit in reparandæ ſalutis ſententiam, ita deinceps ad augendam in mortalium animis Dei gratiam, blando quidem, ſed forti conciliatu permoueat. Ea C
propter etſi non pauca, per conſequẽtes ętates pietate Pontificum ad eam acceſſere Liturgiam, eam tamen ſalutationem, & repetitam Nuncij cæleſtis, dicam & Eccleſiæ totius apprecationem, ab ipſomet Petro meditatè fuiſſe interiectam, alienum à re non puto. Quin verò & Iacobum exemplo Principis Apoſtolorum, & Marcum Magiſtri imitatione, ſuis quemque Liturgijs eam intuliſſe, idq; pridem ante, quàm ipſe Romanam
c Annot. in in Liturg. Petri. Sedem fundare incępiſſet. *Enimuero, cùm* (vt Lindanus [c] ait) *anno nimirùm decimo, Petrus à Chriſti Paſſione atque reſurrectione, & in cælum aſcenſione Romam tandem venerit; vero non eſt ſimile, ipſum totum hoc decennium, aut* D
non feciſſe officium Pontificis, aut Iudaico vſum ritu. Nam Deo ingratum vixiſſe toto illo decennio, citrà omne Sacrificium extremæ foret impietatis de eo vel ſuſpicari. Sic iſte: vndè tandem concludit, alibi quàm Romæ, hanc (vt ait) Miſſam compoſitam, pluribusq; pro eiuſdem germanitate ſtabilienda velitatur.

Sed enim ne per ſingulos decrremus, ſi MARIÆ viuenti quoque Petrum Apoſtolorum Principem, Ædem ſacram aliquando, & ſaltem Oratorium excitaſſe ſciamus, illud facilè conſequetur, neminem fuiſſe Apoſtolorum, qui eiuſdem exemplo in ſua quiſque prouincia pro Virgi- E
nis

A nis honore non ſatageret. Atque id feciſſe Petrum, teſtis inter alios laudatur [a] Raphael Volaterranus, Antaradi ſcilicet, olim Aradi, primùmq; omnium id honoris Virgini habuiſſe, eodemq; loco primum ipſum ſacrificaſſe. Id verò ne Templo Iacobęo vetuſtate præſcribat, famæ ac veriori traditioni permittendum. Certè ædem Cæſarauguſtanam primam omnium totius Orbis fuiſſe auctores ſunt multi [b] *qui ita ſe rem habere varijs modis* (inquit Caniſius [c]) *& tabulis, & teſtimonijs, & miraculis perpetuaq; eius gentis fama ſimul, & celebri traditione confirmant*, niſi cum ea certare poſſit [d] Memphiticũ illud templum, veteribus ex honore Virginis eximiè cultum ac æſtimatum, quòd in eadem Ægypti parte Virgo Mater, vnà cùm infante Chriſto Herodianam ſæuitiam fugiens latuiſſe, Aphrodiſiq; cuiuſdam hoſpitium diù experta fuiſſe credatur. Nam templum [e] Hermopolitanum, ob ſingularem eius miraculi memoriam, quòd Chriſto vnà cùm Maria Matre ac Ioſeph nutritio illuc ingreſſo, ſimulacra omnia, iuxta Prophetiã [f] Eſaiæ humi afflicta iacuerint, fortaſſe aliquãto ſit poſterius. An verò Sacellum Romæ ad tres Fontes non longè à Baſilica Pauli, ſecundum ſit Deiparæ conſecratum, quemadmodum habet inſcriptio, penes Volaterrani ſit fidem, vulgiq; religionem in ea inſcriptione fundatam; ſecundum fortaſsè dixeris Romæ, ſicut ibidem vel in Italia primum, quod Petrus excitauit.

(The letter B stands in the margin beside the line "ter, vnà cùm infante Chriſto …".)

a Lib. 11. Geograph.
b Anton. Beut. Ioan. Vaſæus in Chron. rer. Hiſp.
c L. 5. c. 23.
d Dauid. Chytræus in 2. l. Herodoti, & in orat. de Stat. Eccl.
e Palladius in Lauſan. Sozom. l. 5. c. 21. Nice. lib. 10. c. 1.
f Cap. 19.

C Atque hæc omnia eò tendunt, quò ſemel ſtatuamus B. Virginem in omni Apoſtolica prædicatione ſpeciem dediſſe dicentibus, nec ſolum in auribus vulgi domicilium famæ, ſed in fóris quoque templa vendicaſſe auguſti nominis ſacraria: Eandem autem religionem Apoſtolico exemplo in alios quoque dimanaſſe, illis ipſis temporibus, conſtans eſt piorum, ſi monumenta ſcripta deſint, traditio, [g] Maternus ſanè ille à morte mirabiliter ad vitam reuocatus, ídemq; diſcipulus Petri ex primis, poſt ſpiritum ſecundò acceptum, eam apud Tungaros Deiparæ ædem conſecrauit, quam inter Alpes primam veteres Eccleſiarum teſtantur annales, quidni enim id honoris haberet Dei Matri, ſi etiam magiſtrum ſuum
D templo apud Germanos honeſtauit, non ſecùs ac apud Alexandriam Marcus, apud Gallos Sauinianus, quod etiam [h] Epheſij præſtiterunt Ioanni adhuc in viuis agenti, plurimi tamen, Diuæ Virginis honoribus obſequentes. Sed præclaro planè exemplo, nec tam fęmineo, quàm Apoſtolico pectore [i] Martha Chriſti in terris hoſpes, eidem, Virginiq; Matri ſingula apud Maſſilienſes templa excitauit, vt quos in terris tecto non ſemel excepiſſet, eorundem religionem templis quoque includeret. Narrant eas ædes dedicatas fuiſſe decimoſexto Kal. Ianuarij, præſentibus tum Epiſcopis Maximo Aquenſi, & Trophimo Arelatenſi, Eutropioq;
E Santonenſi, qui & primi Gallicanam vineam excoluerunt.

g Caniſ. lib. 5. c. 14.
h Abdias de vita Ioann. Apoſt.
i Vincen. in ſpecul. hiſt. lib. 8. c. 92.

Conſtat igitur in ipſis fidei naſcentis exordijs cum Chriſti nomine, nomen quoque MARIÆ in Eccleſiam fuiſſe ingreſſum, idq; non nuda duntaxat vocis appellatione, ſed myſteriorum fidei perneceſſaria explicatione, quò proinde Paulo in primis, prædicatori gẽtium, minimè committendum fuerit, præterire quod è re foret ad Regnum Religionis fundandum, ac propagandum, idq; cùm maximè rogatus fuiſſet ad Virginitatem MARIÆ prædicandam, & idoneum animorum ſolum, iam diuina quodammodo manu præuerſatum, inueniſſet ad Euangelij ſemen cum fęnore ſuſcipiendum. Et quamuis ab ea prædicatione fortaſsè non continuò templa quoque, & Aræ ſurrexerint apud Meſſanenſes, (qua de re ſuo loco videndũ erit,) non inde conficitur, Paulum illis nunquam viſum auditumuè, vel ex eo nihilo magis profeciſſe in virtutibus heroicis, ſed duntaxat iniuria temporum indemnes voti publicis ſacris ſuperſediſſe, quòd maximè Nerone furente, vix alicubi prouinciarum haud longè ab Vrbe, religio ſpirare liberiùs poſſet, tametſi multorum animis altiùs inſediſſet; id quod Meſſanenſibus, vel præcipuè cautum eſſe debuit, qui multo tempore Romanos Quæſtores ſingularius experti, voluntatem quoque nomini Romano peculiariter obſtrictã circumferebant, Quamquam vero ſimile ſit, Apoſtolos etiam, non vbicunque prædicaſſent, illicò templis extruendis animum intendiſſe, ſed vbi vel ſedem ipſi fixiſſent, vel diutiùs docendo inhæſiſſent, vel denique vbi res & tempus tuliſſent. Ceterùm illos prædicationi, prouincijsq; obeundis occupatos, hanc quoque curam, vt olim miniſtrationem menſæ, alijs demandaſſe, qui probare velit, nimis ſit otioſus. A B C

Mihi verò quod vlteriùs ad celebrandum Mariæ nomen huc ſpectat, vt Apoſtolorum nemo quiſquam muneri ſacrificandi videtur fuiſſe eximius, eòq; Dei Matris è religione commendandæ non inſuetus: ita planè laxatis in Euangelij ſonum pectoribus, nemo vnus, qui opportunam Virginis prædicationem ab inſtituto dimoueret: quando non euoluto Mariæ Deum enixæ myſterio, nec ſalutis argumentum rectè per omnia tra-

a Mar. 16. ctari poterat, nec ſuprema Domini mandátis voluntas. [a] *Prædicate Euangelium omni creaturæ* debito fini mancipari. Quin verò ſymbolica illa Senatus Apoſtolici formula, *Conceptus de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine*, fortuitam magis quàm neceſſariam animi præceptionem habuerit oporter, ac otioſè verboſi extiterint Euangeliſtæ, Matthæus & Lucas, quando per tot velut myſteriorum ambages, ad Mariam deſcribendam, Euangelici textus initia ſuſceperunt; denique mulieris illius ad ſepeliendum Dominum vnguenta fundentis, memoriam extulerint Apo- D

b Mar. 14. ſtolici prædicatores. *Vbicunque prædicatum fuerit* [b] *Euangelium iſtud in vniuerſo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius*; E

Virginis

A Virginis verò nomen, virtute altiſſimi obumbrante, ad generandum in
carne Dei filium, in ſalutem vniuerſorum vterum aptantis, obliuione
ſopiuerint? Quis iſta ſapiens in animum ducat?

r Iam verò, vocabulum mulieris, B. Virgini à Paulo probrò datum qui
fingat, næ non ſolùm Angelo qui MARIAM benedictam inter mulie-
res adſalutauit, verùm etiam, multoq; maximè Chriſto imponat, & cum
Luthero, [a] Oecolampadio, [b] Melanchtone [c] alijsq; ſuperioris præſer- a In cap. 4. ep. ad Gal.
tim ſeculi Hæreticis apprimè conſentiat, ac perinde etiam quod Ioannes b In cap. 1. Ioan.
dixit, Verbum caro factum eſt, ad calumniam apponat. Ceterùm ad- c In annot. circa Euág. Ioan. cap. 2 Mar. 7.
uertere debet eiuſmodi, ex vſu Scripturæ commune id ſexus eſſe vocabu-
B lum, neque minùs ad Virginem, quàm ad nuptam ac defloratam perti-
nere. Probat id [d] Auguſtinus ex [e] Moyſis teſtimonio & Hebraicæ lin- d De fide contur. Manich. c. 22. & de Verbis Domini ſerm. 63.
guæ proprietate. Probat etiam Origenes [f] ex vulgari vſu loquendi *ſi rectè*
(inquit) *dicitur vir ille pro ſola temporis ætate, qui nullius admixtionem fœmina
nouerit, quomodo non eadem conſequentia etiam Virgo, quæ intemerata perman* e Geneſ. 3.
ſit, pro ſola ætatis maturitate mulier nominetur? In quem etiam ſenſum illud f In Leuit. homil. 8.
Chriſti in nuptijs Canæ ad Matrem. *Quid mihi, & tibi eſt mulier*, ita ac-
commodat [g] Gaudentius, vt Mariam vocari velit mulierem, *veritate* g Trac. 2. de lect. Euág.
*ſexus non detrimento integritatis, quoniam diuino partu ſic cœperit eſſe Mater,
vt Virgo ſacratior permaneret.* Quamquam fortaſsè dicere liceat mulie-
C rem dictam, ne non verè mater quibuſdam putaretur, cùm non defuturi
erant, qui Virginem non propriè peperiſſe [h] dicturi eſſent, Chriſtumq; h Gotfred. quę l. 7. q. 6.
cum Manichæis [i] phantaſma credituri, vel certè cum [k] Valentinianis, i V. Aug. de hę eſ. c. 51. & lib. 1. cõtra Iul.
nihil ex ea corporis aſſumpſiſſe, ſed cælo delapſum per eam, velut lati-
cem per fiſtulam tranſiuiſſe. K Bern. Luzenb. in Catal. hæret.

Sed enim cùm bis duntaxat in Euangelio MARIA Virgo, mulier à
Chriſto dicatur, octies verò poſt partum Mater IESV ab alijs appelle-
tur, vt etiam [l] Metaphraſtes adnotauit, id ſingulari myſterio vacare cre- l In orat. de vita, & dorm. Dei.
dendum non eſt. Et meo quidem ſenſu ſi abundare licet, mulierem
primùm vocauit Chriſtus Matrem Virginem, quando eius rogatu ini-
D tium ſignorum fecit, iterumq; cùm pendens in Cruce miraculis finem
facturus erat, vt oſtenderet miraculorum maximum, quod eſt ſalus hu-
mani generis, quam ipſe in Cruce peregit, ex iſta muliere cœpiſſe, in ea- m Ger. ſer. de Zona Domini.
demq; fuiſſe conſummatũ, quando ſicut Germanus [m] Patriarcha perorat,
Nullus eſt qui ſaluus fiat, vel cui miſereatur gratia niſi per ipſam: [n] *quæ eſt re-* n Ephrem. in orat. de Virg.
demptio captiuorum, & omnium ſalus, vniuerſi terrarũ Orbis conciliatrix: [o] *per* o Iet Dam ſerm. de Annunc.
*quam, cùm qua, & in qua tantùm, reſtauratio Angelorum, & redemptio homi-
num decernitur, vt ſicut ſine Deo nihil factum eſt, ita ſine illa nihil ſit refectum;* p And Cret. ſerm. de Aſſumpt.
vtpotè, [p] *quæ eſt vitæ ſuppeditatrix, vita viuentium, cauſa vitæ, denique* (vt
E ſemel dicam) [q] *per quam omnia facta ſunt, vndè & mundi ſalus dicta eſt.* q Ric. vic. c. 26. in cãt.

Quò proinde illa Chriſti diuinitatis plena reſponſio, an interrogatio; A
Quid tibi, & mihi eſt mulier, haud forſitan peregrina explicatione hoc quodammodò ſenſu efferri queat; Quid tibi & mihi in reparanda hominum ſalute non commune ò mulier! quaſi admirantis, & ad voluntatem tantæ Matris, ſpontè inclinantis Dei hominis exprimat affectum, qui proindè facere iure non poſſit, quin ea petente vel ſaltem indicante, tardas horarum moras, præcoci obſequio flecteret ad vſum miraculi, quidni enim in carne exiſtens, Matris conniueret caritati, qui in cælis regnans ad vocem ſerui diem extendit, Solis curſu in medio Cæli refrænato?

Iterum verò iam peracturus in Cruce operum extremum, quid aliud
a Ioan. 19. voluit ſuprema illa velut conteſtantis voce [a] *Mulier ecce filius tuus*, quàm B
vt in figura eius quem diligebat, vniuerſum hominum genus Matri in terris, ipſo in cælis acturo, commendaret? vt proindè quàm rectiſſimè
b Caniſ. lib. 4. de Deip. c. 26. ſentire videantur, [b] qui præcipuum Marianæ laudis, & priuilegij eſſe volunt, nunquam à Filio niſi vocabulo mulieris appellatum, idq; præſtantius longè eſſe putent, quàm ſi titulo Virginis (quippè quod apud Iudæos eo tempore non expediebat,) fuiſſet inſignita. Quemadmodum enim Chriſtus inter viros primatum tenet, ac viri nomen maximè promeretur: ſic MARIA inter mulieres omnes principatum vendicans, mulieris nomine iure meritò nuncupatur, quippè quæ ſit perrara illa, imò & vnica mulierum, quam Salomon ardenti in Spiritu deſiderio C
c Prou. 3. inquirebat cùm dixit: [c] *Mulierem fortem quis inueniet, procul & de vltimis finibus*, hoc eſt ex abyſſo ſapientiæ diuinæ *precium eius*. Fortem ſcilicet, quæ quemadmodum ſecundus Adam primo, ita mulieri primæ, à qua peccati omnis initium & quaſi ſcaturigo malorum defluxit, opponeretur; neque ſolùm ſed quæ contrito capite ſerpentis, certum antidotum ægris, adeòq; perditis mortalibus eſſet, eademq; foret gratiæ, & æternæ ſalutis principium, ex qua proindè Muliere Paulus, Summi poſt Deum honoris cauſa dixit, *factum eſſe Deum, factamq; ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret*, cui denique, cùm vt dicebam, octies in Euangelio Matris nomen imponatur, data eſt omnis virtutum plenitudo, per quam in octo D
d Germ. de Zona Virg. beatitudinibus, non ſolùm ſimillima filio eſſet, verùm [d] etiam *quæ poſt filium curam humani generis habitura*, homines per eoſdem gradus ad Ieſum perduceret. Itaq; Paulus, ſolo vocabulo mulieris, ex qua factum eſſe Deum pronunciauit, vniuerſa diſpenſatæ ſalutis myſteria, ſi pluſquã acroamaticè concluſit, vniuerſis tamen, vndè latius effluentem in ſecula Deiparæ prædicationem haurirent, velut digito fontem intendit, maximas ipſe virtutes aliquando prolixius explicandas artificiosè deſignauit, quid dicam? in ediſſerenda magna Dei Matre, quòd hoc potiſſimùm ad Euangelium referret, vel neruos omnes prædicationis attemperauit. E

Hoc

A Hoc cum de Paulo ſentio, de ceteris quoque Apoſtolis acceptum volo,
vt vel hoc loco mihi liceat illud Chryſoſtomi vſurpare. *Cum Paulum*
dico, non hunc ſolùm dico, ſed Petrum, & Iacobum & Ioannem, & vniuerſum
Chorum Apoſtolorum, vt enim in vna lyra varij nerui ſunt in fidibus, vnus
tamen concentus eſt, ſic in Choro Apoſtolorum varia perſona, ſed vna doctrina,
ſiquidem vnus eſt artifex Spiritus ſanctus, qui illorum mentes excitabat.

CVR PAVLVS APVD MESSANENSES
De Virginitate Mariæ præcipuè prædicauerit.

B
CAPVT TERTIVM.

SEMPER quidem prædicato Chriſto, Mariam quoq;
Virginem ab Apoſtolis prædicatam fuiſſe, niſi fallor,
ſatis hactenus oſtenſum eſt; neque tamen arbitran-
dum, nihil ſuperfuiſſe prædicationi ex ea meritorum
copia, quæ Virgini in Theſauro diuinitatis, vt cum
Damiano [a] loquar, exaggerata ſeruabatur; ſed ea a Serm. de Annunciat.
duntaxat in vſum concionum veniſſe, quæ ad euol-
uendum præcipuè Chriſtum, pro tempore ac more gentium eſſent ap-
C poſita. Ea verò neceſſariam de Virginitate MARIÆ diſputationem
poſtulabant, quæ filium Dei non ex conſuetudine humana, in carne ge-
nitum, ſed Spiritu ſancto in Virginis vtero nauante, prodijſſe in com-
munem lucis vſuram adſtruerent. Nihil quippè adeò diuulgatum erat,
vel apud Hebræos ex pronunciato Iſaiæ, vel apud Gentes Orbis terrarum,
ex oraculo Sibyllarum, quàm Virginem concepturam, & Filium pari-
turam. [b] *Qui vnus ferre ſalutem lapſis ritè poſſet*, neque tamen ægriùs ali- b Sibylla Perſica.
quid humano cogitatu tenebatur, quemadmodum alia ex illis cane-
bat. [c] *Virginea conceptus ab aluo, Prodibit ſine contactu maris, omnia vincit.* c Sibylla Delphica.
Hoc natura opera. Et iterum alia. [d] *Puer indè creatus, Virgineo partu, mira* d Sibylla Erythræa.
D *eſt mortalibus hæc res.* Quo factum, vt pleriq; myſterium vel cum riſu
acciperent, vel abſque fide ſuſpicerent; pauci argutiores, errore quodam
religioſo ad ſua ſacra, Deorumq; figmenta apponerent, in ſuperſtitioſa
pietate, veritatem quam neſciebant adumbrantes. Satis vulgatum [e] eſt e Cedrenus in Hiſt.
priſcos illos Argonautas, poſt captam principe Iaſone Cyzicum, cele-
berrimam ea tempeſtate Vrbem, templum in primis [f] magnificum, f Plin. l. 36. cap. 1.
idemq; in arce Athenienſi primum excitaſſe, rogantesq; Apollinem cui
conſecratum oporteret, reſponſum tuliſſe. [g] *Virgini ſimplici, nominis* g Metaphr. in vita Procopij mart. to. 4. Surij.
MARIAE, in qua Verbum Dei ab interitu alienum, conceptum foret, tantiq;
E id oraculi feciſſe poſteros, vt paſſim ad fores marmoribus ære inciſis pro-

ſtare

ſtare vellent, neque tamen in media luce rectè aciem direxiſſe, Rheæ A
Deorum, imò Dęmoniorum matri, quam etiam ipſi deſignâuerant Ar-
gonautæ, honorem habentes. Manauit hic error conſequentibus ſeculis,
manauit & tenuis quædam ſuſpicio veri, ſed tantùm curioſos egit diſpu-
tatores, vel pertinaces oppugnatores: vt non immeritò pleriq; Scripto-
rum cenſuerint, Ethnicis, ſicut impoſſibile, ſic incredibile ſemper viſum
eſſe, quicquid de partu Virginis vel legerent, vel audirent. Legerant
enimuerò vaticinia Sibyllarum, legerant geſta Argonautarum; audiue-
rant & viderant multi ſtatuam Romuli palatio cum hac inſcriptione im-
a Martin. Polon. li. 4. Chron. poſitam. [a] *Non cadet donec Virgo pariat*, cecidiſſe aliquando; nempè quo
tempore, ac cùm primùm Virgo MARIA Emmanuelem enixa eſt, id B
b Pet. Dam. lib. 2. ep. 17. tamen ſanctiore caſſi lumine perquirere negligebát. [b] Audiuerant præ-
terea Romulum Vrbis conditorem conſtructa regia domo, cuius parie-
tes ſemiruti licet, multis poſt ſeculis viſebantur, quaſi de firmitate operis
confiſum, in hanc vocem erupiſſe: *Certum & immobiliter fixum, quia niſi
Virgo pepererit, domus iſta non corruet*: cecidiſſe verò qua nocte Saluator
ex Virginali aluo proceſſit. Et nihilominus receptum manſit vulgatum
illud. *Cum Virgo pepererit*; ad rem ſcilicet deſignandam, quæ nullo vn-
quam tempore fieri poſſe crederetur.

Hinc factum, vt non modò palmaris eſſet Apoſtolis, Apoſtolicisq; di-
ſcipulis prædicatio Virginitatis MARIÆ, ſed quò operioſior, hoc ma- C
gis contentas poſceret diſceptationes, quemadmodum fidem faciunt ea,
quæ ſuperiore capite de Andrea ex Abdia recitauimus, quod tamen haud
magnoperè mirandū videri debet apud Gentes, quando vel ad faciliora
perſpicienda, nictantes mentis oculos circumferebant. Certè Paulo
c Act. 17. apud [c] Athenienſes prædicante, *cùm audiſſent Reſurrectionem mortuorum,
quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum*
vt indè facto ſilentio Paulus exiret de medio eorum; Et tamen maiores
d Lib. x. de Rep. eorum à [d] Platone pridem didicerant. *Opificem mundi dixiſſe quibuſdam
Dijs Deorum, quòd immortales quidem non ſint, neque in corruptibiles omninò,
neque corrumpendi ipſo volente; prætereà Heroum quendam, qui in Armenia* D
e Cyril. Alexand. lib. 7. contra Iul. Clem. Alex l. 5. Strom. *morte occubuerat, reuixiſſe. Videbatur enim* (vt inquit [e] Cyrillus) *& ipſi, hoc
eſt Platoni, ſermonem de Reſurrectione mortuorum, vtpotè verum & bene ha-
bentem admittendum, & quòd is qui ab initio produxit hominem ex nihilo, etiam
refecturus ſit facilè eum, qui ſolutionem moriendo paſſus ſit*. Ægrè à Paulo ac-
cipiebant. *Deum eſſe qui feciſſet mundum & omnia quæ in eo ſunt, cæliq; &
f In ep. ad Eraſtum & Coriſcum. terræ eſſe Dominum*. Et tamen hoc ipſum ex [f] Platone audire conſueue-
rant, *Deum ſcilicet ipſum omnium rerum eſſe cauſam circa quem ſunt omnia,
& illius cauſa omnia,* per quem & iurare ipſe Plato voluit diſcipulos, eun-
demq; ſi rectè philoſophati fuiſſent intelligere. Non ſuſtinebant Paulum E

prædi-

A prædicantem, *Deum cæli, & terræ Dominus cùm ſit, non in manu factis templis habitare, nec manibus humanis coli.* Et tamen Sophoclem apud Hecatæum multis ceciniſſe nouerant. *In veritate eſt vnus, eſt vnus Deus, Cælumq; terramq; ſpatioſam is condidit, Ponti trucesq; fluctus, vimq; flaminum. Sed certè multi aberrantes mortalium, Nos poſuimus malorum pro ſolatio, Imagines Deum factas ex lapidibus; Ex ære, vel auro, vel ebore typis, Iisq; immolantes & celebrantes dies feſtos, pios, pieq; agere nos credimus.* Adhuc verò haud æquo ferebant animo à Paulo moneri *quærere Deum ſi fortè attrectent eum, quamuis non longè ſit ab vnoquoque noſtrum.* Et tamen eius doctrinæ teſtem habebant Aratum, longè ante ſibi probatum, quàm à Paulo pro re

B nata laudaretur: habebant & Ciuem ſuum Xenophontem in hac verba effluentem. *Qui omnia concutit & facit quieſcere, manifeſtus quidem eſt, vt qui ſit magnus & potens, qualis autem ſit forma præditus, non apparet.* Nempè quem oculis videre non poſſent, ſi tamen rectè, vt dicebat Plato, philoſophati fuiſſent, intellexiſſent. Sed prætereà infenſum ſibi videbantur habere Paulum, quòd diceret. *Non debemus æſtimare auro aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis Diuinum eſſe ſimile*; & tamen id erroris ac dementiæ dudum eis probrò verterat Sophocles, vt vidimus, & dedocuerat etiam errantes, Antiſthenes ille Socraticus, cùm diceret, *Deum nulli eſſe ſimilem, quoniam nemo eum poteſt diſcere ex ſimilitudine & imagine.* Denique

C exulceratis propemodùm animis reijciebant, quòd adſtrueret Paulus *Deum ſtatuiſſe diem, in quo iudicaturus eſſet Orbem, in æquitate in viro in quo ſtatuit.* Et tamen nihil frequentiùs vel Poëtis vel Philoſophis [a] audierant, *Quàm mortem non eſſe à toto liberationem, quia non ab ijs, quæ deinceps ſequuntur,* [b] *Quòd tempore item reſplenderent facta in æthere illuſtrata.* [c] *Quòd laborem, qui perpetitur, deberi huic laboris natum gloriam, quia maiori morti maiores partes obtingunt.* Quæ omnia non reſurrectionem duntaxat mortuorum, quæ immortalitatis animorũ eſt comes, verùm etiam iudicium, & iudicantis æquitatem, ita luculenter adſtruunt, vt nihil propiùs ad meridiem videatur accedere: & alioqui eſſet, quemadmodum [d] Theano

D Pythagorica Athenienſibus, imò Gentium Orbi haud ignota protulerat. *Reuera pulchris vita conuiuium, ijs qui ſe ſceleratè geſſerunt, deindè moriuntur, ſi non eſſet anima immortalis, mors eſſet lucrum.*

Hæc & id genus permulta cùm agitarent Apoſtoli, tametſi Gentilibus ipſis, caſu an Diuino conſilio multò ante explorata, eòq; ſaltem extra ſtuporem poſita, nihilominus adeò vinctos tenebant caligantium animos, vt non facilè laxarentur in ſenſum veritatis; quid mirum ſi Virginitas Matris, nullo vnquam vſurpata exemplo, verbis duntaxat, nec adeò euolutis inducta in opinionem, infenſas teneret gentium aures, menteſq;

E ad capiendum impeditas?

a Plato in Phædone.
b Pindar.
c Æſchyl.
d Clemẽt. Alex. lib. 4. Strom.

At enim in Gentibus à luce remotis id quiſpiam iure tolerandum A
putet, ſi qui Chriſto aliquando nomen dederunt, eoſdem abiuratis ſacris
in priorem abijſſe inſaniam conſideret. Certe Iulianus Apoſtata Imperij
ac Fidei macula, ex præcipuis videri poteſt, qui non ſolùm aperto Marte,
ſed virulento etiam calamo Virginitatem MARIÆ ſit inſectatus, cuius
tamen amentiam, doctiſſimis libris inter alios repreſſit Cyrillus Alexan-
a Bellar. de Scrip. Eccl. in Cyrill. drinus, vir Sanctiſſimus, ac præſertim circa myſterium [a] Incarnationis
à Deo doctus, neque tamen eo profligato pugnā poſteris ademit; quippè
b Aug. l. 3. de pec. mor & rem. c. 7. circa ea tēpora extitit etiam [b] Iouinianus planè peruerſus ex Monacho
Hæreticus, qui cùm multis Deo ſacratis Virginibus nuptias perſuaderet,
teterrimum etiam hunc proſeminauit errorem, vt Mariam in partu Vir B
ginitatis detrimentum feciſſe blateraret, habuitq; tum nefarij ſceleris
c Epiſt. 2. aduerſ. Iouinian. diſcipulos, ſiuè ſocios non paucos, nouæ hæreſis, & blaſphemiæ, vt [c] Si-
ricius loquitur accentores, hodie verò plures innouatores, ac Iouiniani
ex inferis excitati diſcipulos, quos tamen cum Magiſtro ſuo non ſubli-
mis quædam ac tortuoſa ſpeculatio, ſed craſſa tranſuerſum agit ignoran-
tia, vt quod carnis iudicio viuentes cogitant, indomita iaculentur lingua,
fieri ſcilicet non poſſe, vt ſine aperto matris vtero, tanta moles, totq;
menſium fœtus egrederetur. Extitit prætereà Heluidius, (niſi ante
d Homil. 7. in Luc. ipſum Apollinarius quidam, ſi ex [d] Origene & [e] Hilario rectè depre-
e In 1. cap. Matth. hendimus) eò ſolùm melior Ebionitis, Iudæis, & Iouinianiſtis, quòd Ma C
riam in conceptu, & partu Virginem agnouit, ceterà turbulentus, & ad
ſerendos errores ſponte ſua procliuis, ſed à paucis literis paratior; quippè
qui neſcio an maiore inſcitia quàm dementia, eandem Virginem poſt
partum, viri admiſiſſe congreſſum, ac Sacratæ Virginitatis florem eliſiſſe
deblaterauit. Reſtitit egregiè eluuioni, quæ in Hiſpaniam poſt annos
inundauerat, Hildephonſus Toletanus pro ſingulari in Mariam ſtudio,
ac amore, idq; ibi tum magna cum laude præſtitit, quò retenta hæreſis,
ac velut in proprio alueo reſtincta, vltrò ſeſe non effunderet. Alibi ta-
men haud paucos pridem abripuerat dogmatis inſolentia, præſertim
cùm è Scripturæ locis fraus multiplex ad errorem tegendum obtendere- D
tur. Itaq; illa tunc Epiphanij ac Hieronymi ſeculo nata diſputatio, An
Mater Dei poſt partum Virgo permanſerit, omniq; viri ſuſpicione libe-
randa ſit, conſequentibus etiam ætatibus locum habuit, nunquam ita ſo-
pitis Heluidij cineribus, quin interdum contradicendi libidine, pectora
quorundam recaleſcerent; id quod non ſine dolore, præterito ſeculo pij
omnes ſpectarunt, quando ne quid noui deeſſet ad impietatem, iterum
f In ep cō-tra Iouin. multi canes (vt cum [f] Siricio loquar) *Eccleſiæ myſterium latratibus fatiga-
uerunt*, còq; moleſtiùs, quòd nonnullis alioqui bonæ mentis viris ſuſpi-
cionem ingenerarent, minimè lædi Chriſtianam pietatem, ſi MARIA E
poſt

A poſt Chriſtum editum, cui duntaxat edendo Sacrum Virginitate exhi-
buerat vterum, mariti conſuetudinem admiſiſſe crederetur, aduocato in
eam cauſam patrono [a] Magno Baſilio, qui poſtquam de Ioſepho dixiſſet: a Homil. de human. Xp̃i generat.
Non cognouit eam, donec peperit filium ſuum primogenitum. Hoc verò (inquit)
*nunc ſuſpicionem generat, ne forſan poſteaquam puritate ſua generationi Diuinæ,
per Spiritum ſanctum adminiſtratæ ſeruiuit, tum demum nuptialia opera Viro
Maria non negauerit. Nos verò, licet nihil hoc doctrinæ pietatis officeret, nam
donec diſpenſabatur Chriſti generatio, neceſſaria erat Virginitas, quid verò poſtea
ſit factum ad myſterij huius doctrinam non anxiè coniungendum eſt, veruntamen
ne hæc eorum qui Chriſtum amant ferre cogantur aures, quod genitrix Dei*
B *aliquando deſierit eſſe Virgo, has rationes ſufficere putamus*. Hæc Baſilius, qui
deindè multis decertat pro Virginitate nunquam delibata Mariæ, quò
fit, vt ex eius dictis non magis contrarium colligi queat, quàm ſi ex eo
quis arguat Solem non inſeruire ad videndum, nec illuſtrare omnia,
quia cęcutit qui aciem in ipſum Orbem intendat, aut etiá vt Xenophon
ait *priuatur oculis*. Neque enim eò detorquenda ſunt Baſilij verba, quaſi
non ſeruata Mariæ Virginitas, pietati chriſtianę haud quaquam officiat,
cùm (vt inquit [b] Auguſtinus,) *firma fide credendum ſit, nec blaſphemiæ Hel-* b Lib. de Eccl. dogm. cap. 69.
uidij acquieſcendum, Mariam videlicet perpetui floris Virginei honore
lætatam; ſed duntaxat miraculoſæ conceptioni, & natiuitati Chriſti ape-
C rientis vterum matris, vt loquitur [c] Epiphanius, non eſſe [d] directè, ac c Hęreſ. 78. circa fin.
quod dici ſolet, è diametro pugnantem errorem illum, tametſi aliunde d Suarius
reuera Fidei contrarius ſit, Eccleſiæq; traditioni, vt proindè ſicut verum tom. 2. in 3. par. diſp. 5.
non eſt Solem obeſſe videnti, tametſi hebetet aciem illum exaduerſo in- ſect. 3.
tuentis, ita falſum ſit ex Baſilij ſententia, non offendi pietatem, Mariam
perpetuò Virginem inficiando, quantumuis id myſterio conceptionis,
& partus diuini in dicto ſenſu non aduerſetur. Cęterùm de mente Baſilij
luculentum edunt teſtimonium, rationes eæ quibus cauet piorum auri-
bus, ipſe maximè pius, in eamq; demum concedit ſententiam, vt argu-
mentis ſuis à traditione petat fidem. *Quod autem* (inquit) *Maria perpetuò*
D *Virgo remanſerit, etiam Zachariæ declarat hiſtoria quædam, quæ ex traditione
ad nos vſque peruenit, Zacharias enim MARIAM poſt Domini Con-
ceptionem, in Virginum loco conſtituens, à Iudæis inter templum & altare inter-
fectus eſt: à populo namq; accuſatus, quòd rem prodigioſam & inauditam præ-
dicaret, Virginem videlicet parientem citra Virginitatis corruptionem*. Hæc
ille. Non quæro hoc loco de veritate [e] hiſtoriæ, ſolùm de mente e Origen. homil. 26. in Matth.
Baſilij ago.

At quorſum hæc tàm multis exaggerata, niſi vt oſtendamus, quàm
varijs cuniculis & itineribus antiquus ille ſerpens prorepſerit, eòq; ſem-
E per contenderit, quò Virginitatem MARIÆ, quæ caput eius contriuit,

etiam poſt editum Chriſtum macula reſpergeret, eiuſdemq; Virginitatis A
diuitias quemadmodum loquitur [a] Ambroſius imminueret, ratus haud
dubiè, ſe multum de honore Chriſti filij detracturum, ſi matris pudicitiam in altera Eua, ſuſpectam reddere, vel vllo ſaltem falſi dogmatis
puluere aſpergere & inquinare poſſet. Quò proinde palàm quoque ſit,
Apoſtolis, ſicut perneceſſariam, ita perarduam fuiſſe prædicationem Virginitatis MARIÆ filium in carne generantis; operis verè admirandi
verèq; ſuſpiciendi, quod (vt rectè [b] Damianus) *miracula cuncta præcellit*,
de quo etiam, Leone [c] teſte, ſicut de diuina generatione ſuo modo
Propheticum illud dici queat, [d] *Generationem eius quis enarrabit, neque
enim* [e] *Ambroſio alijsq; Patribus ſola admirabilis ex Patre generatio Chriſti*, B
ſed etiam admirabilis generatio ipſius ex Virgine.

a De inſt. Virg. c. 13.
b In vita Dom. Lor.
c Leo. ſer. 9 de Natiuit. Domini.
d Iſaiæ 53.
e Lib. 1. de Fide cap. 1. Aug. ſer. 8. & 9. in Nat. Dom. Max. hom. 1. in Nat. Dom.

Sed enim Meſſanenſes haud ſcio qua indole, ad noua ſublimiaq; veſtiganda propenſiores; Chriſti præterea, MARIÆ, ipſius Pauli, rerumq;
mirabilium, quæ paſſim ex Iudæa perferebantur, tempeſtiuo nuntio permoti, geſtiebant audire Paulum, occaſione præſertim nauigationis Romanæ ceteroquin prætereuntem, qua qua tandem mente eſſent ad prædicationem in intima animorum admittendam, vt enim admitterent,
eius erat facere, [f] *qui in inclinandis cordibus, quò voluerit, habet omnipotentiſſimam poteſtatem*.

f Aug. de corr. & gr. cap. 14.

C

QVALIS FVERIT IN GENERE PRAEDICATIO *Pauli apud Meſſanenſes*.

CAPVT QVARTVM.

DVAS in pleriſq; manuſcriptis inuenio Paulum habuiſſe Meſſanæ conciones, tametſi varient ceteri
Scriptores de ordine, & ſubiecto prædicationis. Quin
verò Alphonſus Villegas vt vidimus [g] initio, de ſolo
myſterio Incarnationis videtur velle verba feciſſe D
Paulum, eiuſdemq; occaſione crebrò duntaxat meminiſſe MARIÆ: Chriſtophorus tamen de Caſtro ex duabus concionibus, (niſi mendum ſit,) primam inſinuat fuiſſe
de Incarnatione, poſtremam de Virginitate MARIÆ. Manuſcriptum
ſat vetuſtum, quò vſus ſum, indicat priorem habitam de paſſione Chriſti
Saluatoris, poſteriorem de myſterio Incarnationis, vnàq; de Virginitate
Matris Dei, cui conſentit Ioannes [h] Maria Tarſia, videturq; id longè
vero ſimilius, & Apoſtolico mori conſentaneum. Sic enimuerò Petrus
vbi laxatis in Magnalia Dei diſcipulorum vocibus, diuerſitatem lingua- E
rum

g Supra c. 1.
h Lib. 4. de Monarch. Virg. c. 38.

A rum dum alij ſtuperent, alij ad ebrietatem verterent, hos primùm redarguiſſet, conuerſo deindè ſermone, [a] ab interempto per manus impiorum Chriſto exorſus eſt, ſed continuò eundem à mortuis ſuſcitatum induxit, vt omnipotentis virtutem teſtaretur. [b] Iterum verò quando ad portam Speciosam, claudum ex vtero matris, conſolidatis baſibus, ac plantis, verbo erexiſſet; ſtupentibus cunctis, & ad inſolens factum confluentibus, Ieſum à Patre glorificatum, eiuſdemq; virtutem in ea poteſtate mirificè comprobauit, quem ſcilicet authorem [c] vitæ ipſi interfeciſſent, Deus verò à mortuis reuocaſſet; neque ſolùm, ſed mox ad cauſam vnà cùm Ioanne dicendam in medio cōſtitutus, in qua ſcilicet virtute, quoue B nomine, hominem ſanum feciſſet, exundans Spiritu ſancto, Ieſum Chriſtum Nazarenum ingenti animo publicauit; *Quem vos* (inquit) *crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitauit à mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus.* Sic etiam Paulus, primùm Saulus, vbi poſtquàm luce ac voce Domini eliſus in terram, ſpirantem minarum ac cædis animum poſuiſſet, accepto Spiritu ſancto, continuò ingreſſus in Synagogas prædicabat Ieſum, *quoniam hic eſt filius Dei*, neque id duntaxat, ſed ſtupentibus illis, & exprobrantibus, quòd in Hieruſalem expugnaſſet eos, *qui inuocabant nomen iſtud, & Damaſcum ad hoc veniſſet, vt vinctos illos duceret ad Principes Sacerdotum, ille multò magis conualeſcebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damaſci,* C *affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus.* Quin etiam (vt multa prætercam) Antiochiæ [d] Piſidiæ, *ſurgens in Synagoga, & manu ſilentium indicens*, longa oratione per retroacta myſteriorum ſecula Chriſtum euoluit, eundemq; Hieroſolymis nulla cauſa mortis inuenta interfectum, ſed iterum rediuiuum extitiſſe, non amplius moriturum, proclamauit. Ac verò ne id ſolùm cōmune ſit Apoſtolis, [e] Stephanus quoque plenus Spiritu ſancto, repetitis Patriarcharum temporibus, acultata oratione Chriſtum deducens, ac demum eius mortem proditoriè à Iudæis meditatam accuſans, ſuam quoque cauſam morte perorauit.

[a] Act. 2.
[b] Act. 3.
[c] Act. 4.
[d] Act. 13.
[e] Act. c. 7.

Huiuſmodi porrò prædicationis cauſam, apud Iudæos quidem fuiſſe D præcipuè [f] Pœnitentiam, apud Gentiles verò aſſecutionem veri, vt ſcilicet [g] cognoſcerent *Patrem ſolum Deum verum, & quem miſit Ieſum Chriſtum*, non eſt cur dubitemus. Mitto quæ continuata narrat Actorum hiſtoria, quæuè aliundè addiſcere licet ex rebus geſtis Apoſtolorum, his duntaxat contentus ad coniecturam de Apoſtolico prædicandi more faciendam. Enimuerò hoc primùm iacto fundamento mortis Chriſti, quæ à recentioribus prodigijs, famæ vbiq; viam patefecerat, extemplò neceſſarium fuit MARIÆ nomen altiùs explicare, quò morientis in Cruce Dei, hoc eſt Chriſti in carne geniti myſterium, dilucidè magis ex E MARIA retegeretur, vt nihil veriſimiliùs dici queat, quàm Paulum

[f] Act. cap. 2. & 3.
[g] Ioan. 17.

apud Meſſanẽſes de Incarnatione Chriſti, vnàq; de Virginitate MARIÆ A
diſputaſſe, quando aliàs diſertè affirmare quemadmodum ſolitus erat minimè potuiſſet. (*Quoniam hic eſt filius Dei, quoniam hic eſt Chriſtus*) niſi ex MARIÆ nomine reiectis veſtigijs, iter faceret ad ardua myſteriorum.

Quamquam ſi Iudæos ſpectemus, non vnius generis fuiſſe prædicationem Apoſtolorum ad ipſos de Virgine Deipara rectè dixerimus, ſed quatenus pro affectu animorum inſinuari oportebat inſolens nomen Virginis, ac Matris, quam vulgari conceptu ac partu, reliquis fœminis æquandam, nec aliud ſanctius plerique cogitabant. Sed etiam traductus de Chriſto rumor apud impios, quòd ſeductor eſſet, quòd euerſo Moyſe, B
nouas leges inueheret, noua myſteria prædicaret, temperare interdum ſuaſit à nomine MARIÆ, ne odium in Filium conceptum, acerbiùs fortaſſe in Matrem redundaret.

Itaq; apud obſtinatos, & ad omnem veritatis ſenſum magis obduratos, Crucifixi duntaxat nomen, ac virtus Dei ſuſcitantis argumento valuit; quò ſic infuſo velut oleo ac vino, tabes inuidiæ exederetur, ac paulatim vigore cordium ad ſanitatem reparato, nomini tandem MARIÆ, ceù demulcenti vnguento locus eſſet, quòd alioqui vel audito Crucifixi vocabulo, cuius ipſa Mater erat, longè capitaliùs auerſaretur furor impius in fœmina, eiuſmodi filium generaſſe, qui inter latrones Concilio deputari C
meruiſſet; adeò enim infame habebatur Crucis ſupplicium, vt eo damnatis vix nomen honorum ſupereſſet.

Illis porrò, quos inuidia non penitùs obcæcauerat, ſed dubia quadam luce ad credendum animauerant, vel rationes accommodatæ, vel prodigioſi rerum euentus, & ob id variæ in populis animorum mutationes; in medium afferenda erant Scripturarum arcana, quibus explicatis, illa Virgo de vultu inclareſceret, quam Prophetarum oracula velatam in figuris loquebantur, ita tamen vt Virgo ipſa ſui argumentum eſſet, quam & Sacerdotes dudum in templo, ob ſublimem ſupra D
hominum mores conuerſationem venerari didiciſſent, & indè prodeuntem ad ædes parentum Nazarethanas, tota Iudæa tacita quadam admiratione adoraret, quippè quæ cùm paruula placuiſſet altiſſimo, proceſſuq; temporis in Templo [a] adoleuiſſet, Dei ſcilicet Verbum aliquando altura in vtero, dubio procul in conſpectu hominum poſita, diuinum quippiam præ ſe tuliſſet, ac vel obiter intuentes ſpecie ſanctitatis immutare conſueuiſſet: hinc enimuerò illa Dionyſij vox plena ſtuporis, vbi ad contuitum Virginis auguſtæ corruiſſet. [b] *Niſi ex ratione naturali, & fide nouiſſem aliam Deitatem, præter hanc aliam eſſe non putaſſem.* E

[a] Georgius Nicomed. Homil. de oblat. Virg. in Templ.

[b] Dionyſ. Carth in capiter. Dionyſ. de diuin nom art. 16.

Sed

A Sed enim hæc tàm admiranda MARIÆ maieſtas, non ante magis perſpecta fuit, quàm cum nato Chriſto ipſa velut exaduerſo radiantem diuinitatis in humanitate Filij ſplendorem exciperet, totiq; Orbi lumen nouum, nouum ſine macula ſpeculum reflecteret. Vt rectè dictum aliquando fuerit de [a] *Fidelißimo illo in terris Magni Conſilij coadiutore.* [b] *Et non cognoſcebat eam, donec peperit Filium ſuum vnigenitum:* quia ſicut [c] ille ait, *Verè non cognouit ante, cuius fuerat dignitatis, quæ vnigeniti Dei facta fuerat Mater, ſed poſtquam peperit, tunc cognouit eam, quia ſpecioſior, & dignior facta fuerat, quàm totus mundus,* niſi fortaſſe cuipiam placeat, poſt partum, non ante cognouiſſe eam, liberatam ſcilicet (vt Aſtrologi [d] loquuntur) à ra-
B dijs Solis ſtellam, in quam mentis aciem prius figere ob ſplendorem diuinitatis in vtero clauſæ non valebat, cùm animi pendens, antequam è cælo nuntium accepiſſet, de dimittenda coniuge cogitabat; quidni enim de MARIA Deo plena id liceat affirmare, quando [e] Moyſis faciem propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur, nemo poterat intueri, Deo duntaxat exterius loquente radiantem?

a Bernard. hõ. 1. ſuper Miſſus eſt.
b Matth. 1.
c Author imperfect. hom 1. in Matth.
d Tyranus, Hilar. apud Ioan. Bëce, Sorbonicũ in Matth. 1.
e Exod 34. 2. ad Cor. 3.

Denique ſi quibus inſuetæ iam eſſent aures ad Euangelium, ac (vt Origenes [f] loquitur) promptiores habebant animos ad allegoriam, illis demum explicanda erant myſteria, temporum viciſſitudinibus diſpenſata, cur videlicet diù multumq; exoptatus Saluatór, ea mundi ætate ad-
C uenerit, qua iam laſſo deſiderio bonorum corda penè elanguiſſent, impiorum animi ſceleribus inſenuiſſent. Cur Rex Iſrael, vniuerſorumq; Dominus conſtitutus, Regnum temporale non obtinuit, mundum imperio non frænauit, exercitus non ductauit, ſed è paupere Matre progenitus, abiectam in plebe, & tantùm non ſordidam vitam duxit, poteſtatis omnis expers, Iudæam duntaxat paucis, ijſdemq; pannoſis comitatus obiuit, & vbiq; Doctoris potius, & nouæ cuiuſdam philoſophiæ proſeminatoris, quàm Regis maieſtatem, maiorumq; ſpeciem præ ſe tulit, nihil ſcilicet commune habens cum Ductoribus, ac Iudicibus, nihil cum Regibus, ac Põtificibus Iudæorum, per quos eò vſque Regium ſceptrum
D in Iuda ſtetit, Regniq; ac Sacerdotij dignitas in pretio fuit. Cur ſicut mundum Verbo fecit, ita hominem perditum dicto non refecit, aut ſicut miſit, qui ſeruitute Ægyptiaca populum ſuum eximeret, ita non deſtinauit, qui inferni vinculis eundem exolueret; ipſe ſed Deum diſſimulans, humana carne ſe texit, ac velut pauidus ex inſidijs rem egit, nec vno ſtratagemate id tandem adeptus, vt qui Regnum affectabat, in patibulo demoreretur; quid enim ſi vitare non oportuit Crucem, tanto opus erat artificio, quò vel pericula declinaret, quibus tandem obijciendus erat, vel virtutes oſtentaret mortalitate ſuperiores, qui aliquando moriẽdum
E ſibi ſtatuiſſet. Matrem elegit, quæ Virgo pareret, eam tamen viro de-

f Lib. 4. cõtra Celſ.

ſpondit: de Spiritu ſancto concipi voluit, Matrem tamen coniugem eſſe A
ſtatuit, eandemq; ne Matrem ſe læta miraretur, adulterij ſuſpicioni obiecit, mox liberatam ad profitendum nomen longiùs ire ſiuit, ſed itinerantem à diuerſorio excludi permiſit; exinde patientem, ſed in ſtabulo, cantu ſolatus eſt Angelico. *Huic tamen gaudio* (inquit [a] Chryſoſtomus) *periculum grande ſucceſſit, cùm tota ciuitas Hieroſolymorum turbaretur, ipſe Rex Herodes fureret, & puerum ad necem quæreret: ſed & hunc mœrorem alia rurſus lætitia ſubſecuta, videlicet apparitio ſtellæ, Magorum adoratio: poſt hanc quoque iucunditatem, iterum periculum, iterumq; formido, quærebat Herodes animam pueri, & fugere neceſſe erat, & in longinqua transire*. Inde reuertenti poſt annos, breuem voluptatem longior excepit mœſtitudo, quia cùm B
regnante Archelao timeret ire in Iudæam, quaſi profugus in Galilæa, hoc eſt, in ipſa patria latitauit. Quid multa? nullus non dies ſine viciſſitudine, nulla non anceps inter gaudium, & mœrorem, quoad promiſcuus velut aleæ ludus in vltimũ vitæ tempus extraheretur, vbi demum quem paulò ante Hieroſolymorum Ciuitas penè ſedibus conuulſa triumphantem inuexit, ignominiæ cauſa toti Orbi ſpectandum patibulo ſuffigeret: atque hoc modo gentium expectationem, piorum omniũ maximè ſpem excitatam, ac tot per ſecula promiſſionibus exaggeratam, multis, rariſq; ſignis exhibitam, tot denique admirandis, & inexploratis modis procuratam, velut fabulam, mortis orcheſtra proponeret. C

Atqui hæc & id genus permulta, Iudæis quidem enucleanda erant, ſi qui oculos mentis, non ad crepuſculum duntaxat, ſed ad exorientem veritatis Solem aduertere ſtatuiſſent. Cæterùm gentibus humana ſapientia plerunque turgidis, ac ob eam cauſam Euangelij prædicationem ſtultitiam reputantibus, radij tantùm velut exaduerſis montium culminibus, Sole adhuc ſub terris latente erant commoſtrandi. Enimuerò iſtis Prophetarum vaticinia de CHRISTO, ac MARIA, fabulæ videbantur aniles, & ſomnia delirantium, niſi quatenus cum Platonis, Orphei, Hermetis, aliorumq; vel figmentis, vel verè quidem abſque animo veri dictis congruebant, neſcientibus vtique multa iſtos ex Prophetis accepiſſe, D
ſuiſq; nugis adaptaſſe, quæ tamen in illis ceù deridiculis calumniabantur. Quin verò Sibyllas, quòd nimis apertè loquerentur, non pauci fanaticas, ac deliras vocitabant, ſomnia narrare ipſi ſomniabant, tametſi quia eadem interdum ab Apolline Delphico reſponſa fuiſſent, ſuſpicere tantùm cœperunt, ac potius ſuſpicari, non etiam intelligere & amplecti valuerunt obſcuram veritatem. Itaq; quemadmodum pro ſuo more Paulus, Ethnicis, Arati [b] Aſtronomi, & [c] Epimenidis Cretenſis teſtimonia oppoſuit, vt illos non alijs quàm domeſticis telis peteret, ac ſuperaret, Procopius item martyr Flaniano Iudici repetijt hiſtoriam Argonautarum, E

[a] Homil. 8. in Matth.

[b] Actor. 17

[c] Ad Tit. 1.

A rum, [a] Delphicumq; de MARIA Virgine oraculum; denique vt alios mittam, [b] Secundianus, Verianus, ac Marcellianus perſecutores primùm, deinde martyres, Virgilianum de Virgine carmen ad ſuam imprimis ſalutem, proximè ad alios conuincendos conuerterunt.

[a] Caniſ. l. 1 cap. 1.
[b] Surius 9. Auguſt.

Sed iam Deum in terras deſcendiſſe, vt morte ſua genus hominum in vitam aſſereret, vel illud ratione præditis inter Gentes ſuadere potuit, quòd cùm inſigniores quaſdam virtutes Deo conuenire maximè putarent, illas tamen ſuis etiam priſcis Heroibus affingere non dubitarunt, qui quemadmodum ratiocinatur [c] Origenes, *Vel vt patriam ab hoſtibus liberarent, vel luem aliquam exercitum depaſcentem reſtinguerent, vel vt terræ* B *infæcunditatem auerterent, vel nauigandi difficultatem, vltrò mortem oppetiere. Eſt enim* (vt ipſe idem ait) *ex opinione gentium non indecens ex arcanis quibuſdam, & captu difficillimis rationibus, talem ineſſe rebus humanis naturam, vt iuſtus aliquis vnus, dum pro Republica ſe obtulerit, prauos Dæmones abigat, qui aut morbos peſtiferos operentur, aut terras vitient, ac ſteriles reddant, & nauigationes impediant, aut alia huiuſmodi fecerint.* Enimuerò, qui fidem præſtare nollet dicenti Deum in carne humana, hominum gratia mortem obijſſe, reſpondere cogeretur, vtrumne Græcas quidem ſuſcipiat, vel Barbaras tam operosè conſcriptas Hiſtorias, nec ſemel adſtruentes, quoſdam etiam extitiſſe, qui pro communi commodo mala patriæ imminentia, C morte ſua præoccupauerunt; aut fortè cùm ſint haud dubiè geſta, ſicut Hiſtoriæ produnt, nihil credulitatis ſit ab hominibus habiturus, qui homo eſt creditus, quòd idcircò mortem ſubierit, vt Dæmonem, magnum illum Dæmoniorum Principem, qui mortaliũ animas ad terram (vt Gentes aiebant) delapſas, ſuæ ſubiecerat ditioni, expugnaret, in vincula conijceret, prædam eriperet.

[c] Lib. 1. cõtra Celſum.

At enim Deum alioqui immortalem, ſicut naſci potuit in carne aſſumpta, ita mori potuiſſe, indubitatum erit illi, qui temporariam mortem nihil æternitati, quam Gentes aſſerebant, obeſſe potuiſſe cogitauerit, quando & cetera Platonici redire in priſtinum ſtatũ poſt certa annorum D curricula crediderunt, & ipſe [d] Plato reſurrectionem ex Armeni Herois in vitã reditu aſſeuerauit, iniquum arbitratus nulla ſecundùm virtutem viuentes poſt mortem præmia manere, quod tamen conſequi neceſſe foret, ſi Chriſti mortem reſurrectio comitata non fuiſſet, cui in vita ad virtutem gradienti, alijsq; eandem viam commonſtranti, vix aliquando aliquid iucundi accidit in vita mortali. Eius verò reſurrectionem, ſicut & aliorum, qui ex virtute viuunt, glorioſam fuiſſe, & eſſe oportere, vel Metrodorus cæterà Epicureus cenſuiſſe videtur, dum ſic [e] Meneſtratem alloquitur; *Memento quoniam es mortalis, & vitam accepiſti terminatam,* E *anima aſcendere, donec ſeculum, & rerum videris infinitatem, tàm quæ futura*

[d] Vide ſupra cap. 3.
[e] Clemen. Alex. lib. 5. Strom.

 ſunt,

ſunt, quàm quæ fuerunt, quando cum beato Choro ex Platonis ſententia felicem viſionem, ſpectaculumq; contemplabimur, & beatiſſima (ſi fas eſt dicere) myſteria peragemus ac celebrabimus, ipſi quidem integri, & nulli malorum perpeſſioni obnoxij, quæ in poſteriori tempore nos manſerunt, integra autem, & quieta viſa aſpicientes, & contemplantes in luce pura puri, & nequaquam hoc obſignati, quòd nunc corpus circumferentes (intellige corruptibile) *nominamus, & inſtar oſtrei alligati*. Hæc ille. A

Ceterùm hunc eundem in Cruce tametſi demortuum, nihilominus fuiſſe etiam verum Deum, ſi vnquam admirabilia, quæ in vita geſſit oſtendunt, vt locum habeat, quod aliquando quæſitus [a] ab Alexandro Gymnoſophiſta, quomodo ex hominibus fieret Deus aliquis reſpondit; *Si ea fecerit, quæ fieri non poteſt, vt homo faciat:* multò magis, quæ mortem eius, & quidem ignominioſam conſecuta ſunt ad meridianam vſque lucem declarant. Vt enim taceamus, nihil illi ad adipiſcendam gloriam non fuiſſe in vita aduerſatum, ipſum verò per ea, quæ ad ignominiam tendunt vniuerſa gradum feciſſe ad virtutem, ſequacesq; ſuos anteiuiſſe, neque tamen quempiam mortalium tantum gloriæ tam breui conſequi potuiſſe, idq; non præſtigijs, aut tyrannide, aut fuco ſectatores illiciendo effeciſſe: cuiuſmodi eſt illud, quod poſt mortem relata ad Tiberium ſententia, Romę præ admiratione trepidatum eſt, & de eo in diuos referendo coram Orbis Senatu diſceptatum? de eo dico, quem ſcirent omnes morte turpiſſima affectum, inter latrones numerum expleuiſſe; neque ſolùm, ſed Diſcipulis, hanc ipſam mortem, hunc (inquam) ipſum Crucifixum, cuius nomen paulò ante infame erat, paulò poſt in Orbem efferentibus, quid non vbique terrarum geſtum? quæ non mutationes rerum conſecutæ? & tamen mors ipſa, vt turpis, & ignominioſa, ſatis valere poterat ad delendam gloriam anteà partam, nedum exinde comparandam; imò ad cogendos Diſcipulos, alioſq; non paucos, qui pro auerſantium opinione circumuenti fuiſſent, vt iam ab errore deſciſcerent, & ſeductorem damnarent, quid dicam, vt periculo vitæ doctrinam tuerentur, pro ea multis affecti cruciatibus morerentur. B C D

[a] Clemen. Alex. lib. 6. Strom.

Illa porrò vulgata de præſtigijs calumnia, quibus Chriſtus populos dementaſſe, ad ſuamq; traduxiſſe ſectam iactabatur, pondus habere nequit apud ſenſatos, ſi cum moribus Chriſti, ſuorumq; conferatur. Præſtigijs certè humilitas nec quæritur, nec occultatur, non capiuntur animi, vt aſpera vitæ nullo huius vitæ lucro eligant, ſed duntaxat oculi faſcinantur, vt honores ambiant, ac vſque ad dementiam diuina interdum affectent, nunquam ſancto fine, ſed qui ſtipendium ſceleris ferat, laudis, ac nominis deindè expers; denique præſtigijs cælum ad miracula non flectitur, ſed ad votum ſui factoris, qui lucis & aſtrorum, rerumq; omnium E

natu-

A naturam in virtute ſua implicauit. Ac talem fuiſſe Chriſtum, qui ex
vtero virginis homo Deus exiſtens, mirabilium fuit operum patrator,
quem, & naſcentem ſtella in Oriente ſignauit, & denaſcentem in Cruce
Sol atratus deplanxit.

Narrat [a] Chæremon Stoicus, *Crinitam ſtellam nonnunquam futuris, ac*
proſperis rerum præfulſiſſe, cuiuſmodi fuit illa, quæ nato Domino in Oriente
ſeſe Magis Chriſtum adoraturis Ducẽ, reliquis mortalibus expectatæ diù
ſalutis nuntium exhibuit, & admirando prorſus inceſſu, nec nocturni
magis quàm diurni ſplendoris prodigio, Solis imitatrix an Magiſtra, ſpe-
ctabilis apparuit. quidni enim? ſi cùm is naſceretur, qui eſſet ad ho-
B minum genus noua quædam & inſolentia perlaturus, aſtrum quoque
cælis inſuetum par fuerit adlucere, Ac, vt quiſpiam apud Origenem
affirmare auſit, *nullas vnquam de Cometis extare prædictiones, vt ſub huius,*
illiusuè Regis Imperio futurum eſſet, Cometen ſic exoriri; certe regiam hanc,
iugis ipſis ſydereis ignotam facem, quæ vt dicebamus naſcenti Ieſu pla-
nè ſuſpicienda ſpecie refulſit, longè antea Balaam Gentilis diuina quadã
præſagitione renunciauit, omnemq; fingendi materiam poſteris ademit,
cùm dixit: [b] *Orietur Stella ex Iacob, & conſurget Virga de Iſrael*. vt alia ver-
ſio. *Incedet Stella ex Iacob, & ſurget ſceptrum ex Iſrael*. vt legit [c] Origenes
Surget homo de Iſrael: qua quidem recens conſpecta Magi, cùm ani-
C maduertiſſent, neque ab inerratica cæli Sphæra prolucere, neque per vo-
lubilem agi, ſed deſtinatò aëream recto inceſſu ſignare plagam, ex-
templò intellexerunt, diuinum eſſe argumentum, ac tandem appa-
ruiſſe in terris, quem natum, ea Stella dudum prædicta prodidiſſet,
quemque in poſterum abiecto Dæmonum cultu, ſibi adorari, atque
auro, myrrha, ac thure, ceù Regem, hominemq; Deumq; honorari
conueniſſet.

At enim ſi in Magis, Eccleſiæ (quemadmodum Chryſoſtomus [d] lo-
quitur) *progenitoribus*, exploratum quoque reliquis gentibus fuit ab ea
D ſtella Dei hominis argumentum: quo loco habebitur defectus ille Solis,
Orbi terrarum horrentibus die medio tenebris affuſus, qui non iam ho-
mines, ſed res ſenſus expertes exciuit, naturæ ordinem rebus interitum
minantibus inuertit? Prædixerat hoc Hieremias [e] illis verbis: *Occubuit*
Sol, cùm adhuc media dies eſſet. Et Amos: [f] *Occumbet Sol meridie, & contene-*
brabitur ſuper terram lux. Præſenſerat & illa Sibyllarum, [g] quæ dixit. *Scin-*
detur Templi velum, mediumq; diei, Nox tenebroſa tribus premet admirabilis
horis. Sed neceſſe non fuerit tam remotos rogare teſtes, ipſo terrarum
Orbe illo ipſo tempore, cùm Filius Dei moribundus penderet adſtipu-
lante: quando in atteſtationem diuinæ maieſtatis, obfirmatis licet,
E impietate crucifigentium animis, vnam omnia elementa ſententiam pro-

tule-

[a] In lib. de Cometis. Orig. lib. I. cõtra Celſum.
[b] Num. 24.
[c] L. I contra Celſ.
[d] Homil. 8. in Matth.
[e] Cap. 15.
[f] Cap. 8.
[g] L. 8. Car.

tulerunt. Quo etiam argumento luculentum aduerſus gentes ediderunt A
teſtimonium, qui conſequentibus temporibus Chriſti cauſam dixerunt,
a In Act. ſ. ſui mart. & inter alios Lucianus [a] ſectator Chriſti eximius. *Perquirite* (inquit ad Gentes) *in Annalibus veſtris, & inuenietis temporibus Pilati fugato Sole interruptum tenebris diem.* Tertullianus item illi tempeſtati vicinior, non ex Euangelio, ſed ex ipſis Gentium ſcriptis argumenta in ipſos intorquet,
b In Apol. cùm ait. [b] *Eodem quidem momento dies medium Orbem ſignante Sole ſubducta eſt, deliquium vtique putauerunt, qui id ſupra Chriſtum prædicatum neſciuerunt.*
c Lib. 2. cõtra Celſ. Adhuc verò Origenes [c] medius inter iſtos, ſed antiquiori vſus Phlegontis patrocinio, Celſum Epicureum, Chriſtianiq; nominis hoſtem infenſiſſimum ita conuincit, vt luce media cæcutientem arguat, à ratione B. depellat.

Denique ſi res ad teſtes trahenda exceptione maiores, qui oculis viderunt, vnus inter omnes abundè numerum explebit Dionyſius Areopagita, idemq; Gentilis, ac tum humana ſcientia præcellens, cui etiam illa Solis defectio è tenebris gentilitatis acceſſionem fecit ad lucem, Paulo deinde Athenis caliginem detergente, & veri Solis radijs ad intima cordis viam aperiente. Quid verò ipſe Dionyſius erectus ad id ſpectaculi tunc cogitarit, ſcriptum deinde reliquit Polycarpo, ſibi tempore ac mo-
d Epiſt. 11. ad Appoll. ex verſ. Ambroſ. Cam. ribus coniuncto, vbi mentionem inducens Apollophanis Philoſophi [d] ad quem epiſtolam direxerat, inter alia; *Tu* (inquit) *penè mihi coæuus, &* C *ego quinque & viginti ferè annorum tempus euoluens, vnà morantes conſtiteramus, cùm feria quadam ſexta, & hora etiam penè ſexta Sol horribilibus eſt ſubitò obſitus tenebris, luna ipſum intercurrente, quia non Deus, ſed creatura Dei in ipſius veræ lucis occubitu lucere non potuit.* Et paulò poſt. *Offuſi tenebris ipſi eramus, Orbem Solis vndequaque, & ex æquo occupante caligine, & poſteaquam repurgatio, reſtitutioq; facta eſt, Luna ad Solis diametrum conuerſa aufugit. Et tunc quoque regulam Philippi Aridæi aſſumpſimus, cùmq; reperiſſemus (quod erat notiſſimum) eo tempore Solem eclipſis moleſtias, laboresq; minimè perpeti debuiſſe, ac nihilominus Lunam ab Oriente Solarem ſplendorem pullis, nigrantibusq; velis obduxiſſe, cùm ſoleat ex occidua parte Solem ingredi. Tunc* D *autem opifices lucis theſauros, caliginibus, quas ipſa genuerat, ad occiduos vſque Solis fines peruagata (vt ipſi putauimus) occultauit, cùm tamen & Luna id tempus deceſſet, neque coitus tempus vicinum eſſe cognoſceretur.* Subdit tandem verſus finem; *Adnotatum diligenter feria diem, & annuntiationi, quam Sacer Paulus noſtris attentis auribus infudit, conſentientibus ſignis conſpirare, & concordari expertus, manus veritati dedi, & falſitatis nexibus ſum abſolutus.* Hæc Dionyſius.

e Tract. 35. in Matth. f Lib. 10. in Lucam. Non facit autem ad inſtitutum hoc loco, verùm ea defectio diem toti Orbi ademerit, quamquam nec contrarium ex [e] Origenis, [f] Ambroſij E alio-

A aliorumq; ſententia facilè quis adſtruxerit, aut ſi Hiſtorijs arguendum eſt, ex eo, quòd Caius Oppius Centurio Chriſti mortem, & Eclipſim admirabilem primus omnium Hiſpanis Genti ſuæ cum audientium ſtupore narraſſe feratur à nonnullis, cùm id referri queat, non quaſi antea latuiſſet Hiſpanos, ſed ad peculiarem defectionis cauſam, ac modum, aliaq; inducta, quæ miraculum apud audientes augebant, quemadmodùm idem fieri potuiſſe, imò & fuiſſe apud Meſſanenſes, multis vltrò citròq; commeantibus antequam Paulus aduenïſſet, minimè videtur dubitandum. Sed ſuper hac re alio loco.

Quòd huc ſpectat illud tandem eſt, tot argumentis pro Deo homine

B in medium adductis, nihil fuiſſe facilius, quàm ſuadere, eundem ex intacta Matre ſeruata integritate prodijſſe, ac ſanctificaſſe potius Virginitatis florem, quàm temeraſſe. Non eſt cur hac in re, ſi ſcriptis, ac dictis maiorum agendum ſit, Ethnicis potius, quàm Hebræis Scriptoribus, ijſdemq; Prophetis adhibenda ſit fides, ſed quia cum Gentibus diſceptatum fuit, Sibyllæ, quanquam in ceteris reſtrictiùs, in hoc certè haud dubiè amore Virginitatis explicatiſſimè locutæ, appellandæ erant, quando nihil adeò efficax interdum viſum eſt ad compeſcendos Gentiles, quàm controuerſa fidei myſteria, diſſimulatis Prophetis, quos ipſi dementer contemnebant, ad Sibyllarum velut ſacrum forum reuocare, quibus &

C tantum tribuit [a] Heraclitus, vt eas non humanitùs, ſed diuinitùs apparuiſſe putarit, ob quam cauſam primis illis temporibus, Chriſtianis, quos Sibylliſtas nominabant, pęna mortis earum lectione [b] interdictum erat, quòd intolerabile videretur Gentilibus, magnam ex ijs libris ad eos conuincendos vim & authoritatem Chriſtianos ſibi comparare.

[a] Clemen. Alex. lib. 1. Strom.

[b] Iuſtinian. mart. Orat. ad Anton. Pium.

Sed ne fortaſſe arcana diuinæ potentiæ proferantur, quæ humanos ſenſus in terrena defixos hebetent potius quàm exacuant, ipſa hominum philoſophia rationes adinuenit, vel potius extempore protulit, quibus ſuaderetur IESVM ex Virgine generari potuiſſe. [c] Conditorem ſcilicet omnium Deum in diuerſorum animantium creatione præ ſe tu-

[c] Origenes contra Celſum lib. 1.

D liſſe, quod in vno aliquo animantium feciſſet, poſſe ſe in cęteris facere, vel in ipſis hominibus ſi modo id lubeat; reperiuntur enim animalia quædam ſexu fęmineo congreſſus maris expertia, quemadmodum qui de animantium natura ſcripſere, de vulture idipſum affirmant, & quod animal aliquod, ſine aliquo maſculi coitu ſui generis ſeruet ſucceſſionem: quid igitur mirum, cùm vellet Deus, diuinum aliquem ad homines legare præceptorem, ſi pro illa naturalis ſeminis ratione, qua homines ex maris, & fęminæ congreſſu gignuntur, rationem aliam quandam effecerit, qua IESVS Dominus naſceretur, præſertim, cùm (vt Græci

E tenent) non omnes homines ſint ex mare, & fęmina progeniti. Nam ſi

creatus

creatus eſt mundus, vt multis Græcorum placuit, neceſſe eſt, & priores A
illos mortales non ex humano fuiſſe conatu, ſed ex terra progenitos, cùm
vel terræ ineſſet (vt putant illi) vis procreandi; quod ſanè videtur mira-
bilius, quàm quòd ex parte dimidia, non ſecùs ac ceteri homines natus
ſit IESVS. Sic ferè totidem verbis Origenes, ſed qui è Græcanicis fa-
bulis, Græcos ipſos redarguere ſuſcepiſſet.

At enim ſi philoſophiam præterire lubet, fabuliſq; res tranſigenda ſit
apud eos, qui fabulas myſteria eſſe volunt, quid adeò diuulgatum, quàm
a Cyrillus Hieroſoly. Catech. 12.
Iouis [a] filiam Mineruam, hoc eſt, Dei ſapientiam, ex patris cerebro ſine
matre, Bacchum præterea ex eiuſdem crure, ſed & Vulcanum ex ſola
Iunone ſine patre natum eſſe? neque ſolùm, ſed Venerem Aphroditen B
ex ſpuma maris, ex ouo Caſtorem & Pollucem, ex formica Myrmido-
nes, ex lapidibus à Deucalione & Pyrrha iactis hominum extitiſſe ſege-
b In Expoſ. Symb. Apoſtolor.
tem, & ſexcenta alia? *Quid verò magis ad credendum difficilè* (vt [b] Ruffinus
ait) *quid magis contra naturam, quàm Mineruam de cerebro Iouis naſci, vt ce-
tera portenta ſileamus, hoc fingi poſſibile, nec adduci ad credendum, fieri potuiſſe,
vt adoleſcens fœmina, diuinum germen non hominis vitio, ſed Deo inſpirante
integra pepererit? Hic fœmina eſt, hic conceptus, & partus temporibus ſuis editus,
ibi nuſquam fœmineus ſexus, ſed vir ſolus, & partus, qui illa credit, cur iſta
miretur?* Hæc Ruffinus.

Verùm enimuerò, ſi ex huiuſcemodi ſeminibus argumenta naſcun- C
tur ad permouendos Gentilium animos, quantumuis à veritatis ſenſu
alienos; apud Meſſanenſes tamen, quorum indolem ſatiua Dei manus
quoquo modo iam præuerterat, non tanta contentione (opinior) fuiſſe
agendum, vt ſatis liquet ex eo, quòd cupiditas audiendi Pauli, quæ animis
omnium inceſſerat, haud parum laboris videatur ademiſſe, ſegetemq;
Euangelij velut ſpontaneam promiſiſſe. Quod præſertim vero ſimile ſit,
ſi annis aliquot ante aduentum Pauli, Petrum quoque Romam eodem
itinere adeuntem, Meſſanam haud inuiſam prætenjſſe credamus, vt pe-
riculo iam ex illius prædicatione facto, ſed nondum animis ad veri agni-
tionem firmatis, Paulum deinde fama clarum, videre, ac audire peropta- D
rent, eodemq; perſuadente, quæ pridem ſemina conceperant, velut præ-
focata ſuſcitarent, latentemq; verbi vim in adoleſcentiam fidei elicerent,
vt dici quodammodo queat Petrum plantaſſe, Paulum præterea rigaſſe,
Deum autem incrementum dediſſe.

Atqui vtinam fuiſſet eo tempore, qui manantem ex ore Pauli de
Chriſto, ac MARIA Virgine orationem excepiſſet, dubio procul non
minorem, quàm ex alijs eiuſdem ſcriptis vtilitatem in Eccleſiam deri-
uaſſemus; ſed non potuit flumen illud eloquentiæ calamo coarctari, &
alioqui ſi omnes Pauli ſignatæ extarent conciones, omnium aliorum E

ſcripta

A ſcripta penè vnū volumen eſſent, nec præter Pauli dicta, plura voluendi
ac relegendi, mundo otium eſset. Hinc factum, vt niſi quæ ipſe vel ſua
manu exarauit, vel conſcribenda alijs concredidit, imò dictauit, quàm
plurima induſtriam audientium effugerint, tametſi ipſe non pauca tra-
ditione ad poſteros, quod etiam ceteri Apoſtoli factitarunt, peruenire
voluerit; nonnulla etiam inter prædicandum aptè cadentia animis acci-
pientium vltrò inhæſerint, id quod notauit Baronius [a] ex Clemēte [b] Ale- a In Appar. ad Annal.
xandrino, quæ tamen comparatione aliorum adeò pauca ſunt, vt vix à b Lib. 6.
multis ſciantur, nec mirum ſit perſcribi non potuiſſe, quæ memoria te- Strom.
neri non potuerunt, quis enim perſcribat omnia dicta, factaue illius,
B quando nec loca ſingula, quæ prædicando obiuit, Notarij ſint aſſecuti,
magni (vt cum Apollophane [c] loquar) mundi circuitoris. c Dionyſ. in Epiſtol. ad Apollop.

QVO TEMPORE PAVLVS VENERIT Meſſanam.

CAPVT QVINTVM.

ID modo agendum, in quo ferè cardo rei verſatur.
Et quidem veniſſe Paulum ſemel in Siciliam nemini
C non qui Acta Apoſtolorum legit pro comperto eſt,
ſi quæ hucuſque diximus, aſſumere potius, quàm
probare id contendat. Veniſſe verò iterum, & fortè
ſæpiùs, ex eo ſuaderi poteſt, quòd poſt vincula Nero-
niana peragratis Hiſpanijs in Orientem, quod vero
ſimile eſt, hinc verò conuerſo itinere per Siciliam in Hiſpanias nauigarit.
Scio nonnullis difficilem videri hanc coniecturam, quòd olim Paulus
Mileti nouiſſimè allocutus Epheſios, non ſine cęleſti inſtinctu prædixe-
rit, ſuam illis faciem videndi nōn amplius futuram copiam, quod fieri
vix potuiſſet, ſi in Orientem Paulus, atque adeò in Aſiam, quemadmo-
D dum ad Philemonem ſcribens in ſe receperat, Roma aut ex Hiſpanijs re-
uertiſſet, quì enim Epheſinam Aſiæ totius principem Eccleſiam tanto
ſuo labore excultam prætermiſiſſet?

Verùm ego ſicut decretam in Hiſpanias profectionem, dilatam for-
taſſe, minimè tamen vel obiecto, cùm biennij carcere, plurimorum an-
norum ſpatio, impeditam fuiſſe mihi perſuadeo; ita prorſus inſtitutam
in Orientem reuerſionem contigiſſe, certè non negarim, ſi cogitem
Apoſtolici pectoris conſtantiam, haud vlla re potuiſſe dimoueri à pro-
poſito, quo nō ſine Numinis afflatu, reditum ſuum [d] ſemel atque iterum d Epiſtol. 2. ad Cor. 1.
E conſtituerat, ac penè deuouerat. Id verò potuiſſe facere quin Epheſum

reuiſeret, aut Miletum, planum erit ei qui conſideret, alibi meliùs im- A
penſam fuiſſe præſentiam Apoſtoli, quàm ijs locis, quibus iacta iam pri-
dem ſacra anchora res religionis in tuto collocatæ erant. Quamquam ſi
Epheſum etiam aut Miletum reuiſiſſe credamus, nihil indè redundet in
fide Apoſtoli, qui Deo aliter decernéte, lacrymis ac deſiderio multorum
ad tempus ſit condònatus; Et profectò minus videbitur etiam in opi-
nione hominum, Pauli de non videnda ſua facie, quàm Ionæ de ſubuer-
ſione Niniuæ ſententiam, diuino conſilio fuiſſe impeditam, vel potiùs in
melius commutatam.

Atqui Paulum aliquando in Sicilia prædicaſſe, facilè ſuadebit Theo-
a Super Pſal. 116. & Epiſt. 2. ad Tim. c. vlt. doretus [a] cùm dicat; *Paulum & in Italiam, & in Hiſpaniam perueniſſe, &* B
Inſulis quoque in Mari iacentibus vtilitatem attuliſſe: neque enim aut Sici-
liam ex Inſulis exemerit, aut alia ratione vtilitatem ei Inſulæ à Paulo alla-
tam dixerit, niſi vel ſcribendo, vel prædicando: quorum alterum cùm
eueniſſe nuſquam traditione accepimus, alterum factum fuiſſe teneamus
neceſſe eſt: cùm præſertim haud facilè dictu ſit alium miſiſſe, ipſum non
acceſſiſſe, niſi non iam Theodoreti verbis; ſed Pauli ipſius gloriæ ple-
runque commendatæ velimus non parum decerptum. Quòd ſi figu-
rata quadam locutione verum ſit Theodoreti dictum, ſi vnam alteramuè,
aut etiam plures in hiſtoria Lucæ expreſſas Paulus adierit Inſulas, haud
penitiùs acceſſa Sicilia, ſed duntaxat partem circumlegenti viſa: non ſanè C
patietur Chryſoſtomus eam in laudibus Pauli deſiderari gloriā, vt cuius
peregrinatione, totum Orbem credat illuſtratum, ei Siciliam tanta Euā-
gelicæ meſſis vbertate profuturam, velit fuiſſe præteritam. Quin verò
b Hom. 54. in Act. Ap. cap. 28. prædicationem Pauli non ſolum aſſerit vſque in Siciliam [b] perueniſſe,
ſed tabernaculorum texendorum artificem (quo nomine in gratijs com-
c Hom. 2. in Epiſtol. ad Roman. cap. 1. pellat Paulum) non Siciliam [c] modò atque Italiam, verùm vniuerſum
terrarum Orbem, verbum Dei prædicantem peragraſſe. A Chryſoſtomo
d In 5. cap. Amos. nunquam niſi maiora dicat diſſentiet Hieronymus: [d] *Quando Paulus* (in-
quit) *Apoſtolus vocatus à Domino, effuſus ſuper faciem vniuerſæ terræ, vt præ-*
e Pſal. 18. *dicaret Euangelium, & à mari Auſtro, imò ab Oceano vſque ad Oceanum cur-* D
reret, imitans vtique Dominum Deum ſuum, & Solem iuſtitiæ de quo [e] *legimus.*
A ſummo cælo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius; & antè
Paulum terra deficeret, quàm ſtudium prædicandi Euangelium. Hæc ille.

Quæ cùm ita ſe habeant, aliquando in Siciliam prędicaſſe Paulum, cer-
tius eſt, quam vt facilè negari queat. Id verò niſi alio tempore contigiſſe
planum fiat, credendum eſt ijs; qui quo tempore narrante Luca, poſt hy-
berna Melita profectum Syracuſas primùm veniſſe, hinc verò circumle-
gentem Rhegyum appuliſſe: indè accerſitum Meſſanam quoque acceſ-
ſiſſe traditione perhibent, ibidemq; bidui vel bina prædicatione con- E

A uerſæ Ciuitati Bacchylum reliquiſſe Paſtorem, & Doctorem; non quòd forte Syracuſas, vbi triduò ſuſtinuit, immunis à prædicando tranſiuerit, ſed quòd Meſſanenſibus, ſeù tunc primum ad fidem adductis, ſeù prius iam concepta religione in melius ordinatis, illuſtrius à notis famæ ſpecimen reliquerit.

Habet verò eas hæc traditio difficultates, quæ (vt putatur) non facilè queant explicari: Silentium Lucæ inprimis, qui Syracuſis Rhegyoq; memoratis, tam inſignis Vrbis Pauli acceſſione ſacratæ, dubio procul meminiſſet, multòq; maximè qui minora interdum Pauli geſta indiuiduus itineris comes hiſtoriæ tradidit, tam ingens Meſſana conuerſa ſuſceptum

B facinus, ad Euangelij gloriam, & poſterorum memoriam, famæ fideiq; commendare non neglexiſſet. Huc accedit Paulum non multò ante in noxam ſectæ ſeditionisq; vocatum, appellatione Cæſaris vincula prorogaſſe, vinctumq; Centurioni traditum, quò Romæ ſiſteretur, haud fuiſſe voluntati ſuæ permiſſum, vt vbi liberet, naui exſcenderet, veritamq; circa ea tempora Neronis edicto, ſectatorum etiam ab Vrbe proſcriptione, Chriſti religionem, prædicaret; ea præſertim in Ciuitate, in qua ſocietate Romanorum, ſtudioq; Cæſaris maiora erant omnia. Et verò ſicut non facilè credatur arbitrio Pauli ſtetiſſe, nauigaſſeq; Centurionem, ita nunquam ſuadebitur amicitiæ vincti, Cæſaris metum ab eodem poſt-

C habitum, vt Meſſanam abire, biduiq; prædicationi vacantem, miſcere omnia ſuperſtitionis religionisq; calore permitteret; idq; tum præcipuè, quando poſt diuturnam Melitæ commorationem, alibi quàm Rhegij vix anchoris firmata naui, oportunam in horas opperiebatur nauigationem, Meſſana de induſtria declinata, ne eo portu recepta nauis, plures (vt fieri ſolet) dies extrahere cogeretur. Nam quòd Syracuſis triduum egiſſe legamus in Actis, id fortaſſe iniuriæ temporum, nondum poſt hyberna ſtatim æquatæ, aptandæq; naui, & parandis commodis concedi poteſt; neque tamen ibidem Paulum toto illo triduo de Euangelio conſeruiſſe accepimus: & potuiſſet ſibi temperare Paulus à verbo non alligato, niſi

D ipſe vinctus in naui hærere coactus fuiſset? Denique quàm non implicatam reddit fidem, Paulum Rhegyo accitum biduò Meſſanēſibus vacaſſe, quem poſt vnum ab appulſu diem flante Auſtro, Rhegyo ſoluiſſe, rectàq; curſum Dicæarchum, hoc eſt Puteolos intendiſſe, teſtatior eſt veritas, quàm vt à quopiam hactenus in dubium vocari potuerit.

Hæc ſanè ſumma quædam ſunt capita, quæ tamen mediam ingredientibus viam, hoc eſt alia occaſione, quàm cùm Rhegij fuit, Meſſanam acceſſiſſe Paulum tueri volentibus facilè obteruntur, quemadmodum poſtea videbimus, ſed ne à recepta traditione, per multorum etiā ſcripta

E deducta recedamus, ac ſaltem quod alibi teſtati ſumus, ex præcepta poſi-

D 2 tione

tione diſceptemus, eadem hoc quoque loco pro rei argumento ſunt decu- A
tienda, quò excisis velut fontium venis, aliæ fortaſſe rationes eiuſcemodi
deſinant ſcaturire. Itaq; ſicut ex ſilentio Lucæ non aptè conſequitur, illa
ipſa nauigatione, Paulum nihil per tres menſes Melitę prædicando egiſſe,
Inſulam cum ſuo principe Publio minimè ad fidem adduxiſſe, Melitenſi-
buſq; Paſtorem, & Epiſcopum non dediſſe, quæ tamen Lucas non narrat,
a Ad an. 59 ſed præter veterum Martyrologiorum fidem, quorum meminit [a] Baro-
nius, conſtans omnium Inſulanorum traditione accepta vox eſt, eademq;
nobis antequam hæc ſcriberemus, Melitæ non exiguo tempore commo-
rantibus explorata. Cui etiam præter Baronium, & alios atteſtatur, eru-
b In Officio de S. Publio ditus recens Scriptor [b] Hieronymus Manduca, Publium ſcilicet ex Prin- B
cipe primum Melitenſium fuiſſe Epiſcopum, & Apoſtolicis virtutibus ac
doctrina tam eximium, vt poſt Dionyſium Areopagitam doctiſſimum
Apoſtoli Pauli Diſcipulum, etiam Athenienſium Eccleſiam regeret, &
martyrio ſub Adriano Imperatore illuſtraret, Anno Domini iuxta Ba-
ronium (vt ipſe ait) centeſimo vigeſimoquinto, conuerſionis ſuæ ſexage-
ſimoſeptimo, quamuis de genere martyrij mentionē in ſuo manuſcripto
c De ſcrip. Eccleſ. in Quadrato. haud faciat, ſicut neque [c] Hieronymus in Quadrato Publij Athenis ſuc-
ceſſore, neque alij, quod ſciam quos ipſe citat, opinari tamen licet inter
d Ad an. 130 alia ex ijs, quæ etiam ſcribit Author Lucij Dextri nomen oſtentans [d] Se-
renum ſcilicet Granium, Legatum, virum doctum, & apprimè nobilem, C
literas miſiſſe ad Adrianum, quibus oſtendit indignum eſſe populi cla-
moribus Chriſtianos feris obijci ſine probatione criminis: ob quam
e Ad an. 128 Hieron. de ſcrip. Eccl. in Quadrato, & Ariſtide. cauſā [e] Quadratus ipſe & Ariſtides Athenienſis, Philoſophus eloquentiſ-
ſimus, libros Imperatori obtulerunt, quibus pro Chriſtianis exciperent.
Verùm ad rem noſtram, ſicut (inquam) ea, quæ diximus non
aptè conſequuntur ex ſilentio Lucæ, ita nunquam euincitur Rhegyo
Meſſanam accitum Paulum non acceſſiſſe. Quis verò credat antequam
Melitam eiecti euaſiſſent, cùm tranſpoſiti in nauim Alexandrinam,
Lyſtris multis diebus tardè nauigarent contra Gnidum, otio tabuiſſe
Paulum, vt non docendo, prædicando, monendoq; ſocijs nauigationis D
prodeſſet, vt nullum ex tanto numero, furori maris ereptum, animæ
quoque periculis liberaret, ea præſertim occaſione, qua cunctis tremen-
tibus, ſolus ipſe fluctus iratos frenare, ſpe deiectos erigere, fortunam
velut manu ferret, quæ ventura erant prædicere, de vita denique omnium
ſeruanda, ceù poteſtatem haberet, cum morte tranſigere; an potuit nihil
conari tam grandis Apoſtolici pectoris fortitudo? an ſi conata fuit, frau-
dari potuit fructu quaſi Numini minus placituro. Quis etiam ſibi per-
ſuadeat toto illo triduo, Syracuſano portu detentum, aut nunquam ter-
ris expoſitum, aut in duriora vincula compactum, nunquam à fratribus E
inuiſum,

A inuiſum, quem præſertim perbenignè habitum Iulius Centurio ad amicos etiam permiſit ire, & curam ſui agere; niſi continuò conficiat, nullos adhuc Syracuſis fuiſſe Chriſti cultores, nec aduentu Petri lumen Euãgelij iam ante in Siciliam, ipſasq; Syracuſas illatum, quod neſcio quo animo laturi ſint Syracuſani, qui non minimam excellentiæ cuiuſdam ſingularis prærogatiuam, eius rei traditione ſibi videntur comparaſſe. Denique vt innumera mittam, nunquam verum erit, eadem nauigatione, facto ad Puteolos appulſu Paulum Neapolim viſiſſe, cuius rei conſtantior eſt memoria ſeculorum, quàm vt obliuione deleri queat.

Sed enim hæc omnia ſiluit Lucas non alio crediderim conſilio, quàm B quòd itineri ſcribendo intentus, ea maximè ad rem ſuam referre iudicabat, quæ ad nauigationis moras nectendas agendasuè ſpectabant, cetera verò cum his comuncta, nonnulla quidem reſtrictim narrare, minuta penitùs omittere, maiora denique, cuius generis eſſe debuit Meſſanę conuerſio, illis ipſis apud quos facta erant ſcribenda relinquere. Nihil hoc loco gratis dici facilè intelliget, qui exactum illud biennij ſpatium, quo Paulus Romæ manſit in ſuo conducto, tam paucis à Luce circumſcriptum animaduertat, vt penè cogitare queat ipſum Romæ nedum geſtis Pauli interfuiſſe, verùm vix tenui fama, certoq; rumore breuibus accepiſſe, quæ poſteris futura erant ſeries immenſa ſcribendorũ: quòd nempè tranſacta C nauigationis materia, quam præcipuè, ſicut dixi, narrare decreuerat, quæ deinceps Romani labores Paulo peperere, ſuæ curæ non addebat.

Video quibus in ſalebris hærere poſſit argumẽtum. Potuiſſe nimirum Paulum tam breui tractu Puteolis adire Neapolim, cui ſeptem dierum ibi mora, longioris etiam itineris conficiendi ſufficiebat: ſed enim Rhegyo, quò primùm venerat, Meſſanam appetuiſſe, ibidemq; biduò prædicationi vacaſſe, & nihilominus poſt vnum ab appulſu diem Rhegyo ſoluiſſe, id verò nedum creditu eſt facilè, ſed intellectu perquàm difficile. Fateor equidem, perplexam eius rei videri fidem, ſi non ſuus hiſtoriæ ſenſus reddatur, idq; in Scriptura ſacra perfrequens eſſe, vt momẽtis D temporum non ritè acceptis, ambiguæ gignantur interpretum narrationes, adeòq; cum contextu minùs aptè videantur cohærere.

Sic planè in re noſtra, ſi, quòd dicitur Paulum poſt vnum diem flante Auſtro, ſecunda die veniſſe Puteolos, in ambiguo ſenſu, quem prima facie prę ſe ferre poteſt, capiatur; non ſolùm perplexam efficit orationem, verùm etiam hiſtoriæ fidem implicatam. Enimuerò ſi dies vnus more Hebræorum, quem fortaſſe (licet græcè ſcribendo) ſecutus eſt Lucas, pro lucis duntaxat vſura ſumatur; conſequens eſt poſt Solis occaſum Rhegyo ſoluiſſe Paulum, vniuſq; noctis nauigatione tolerata, ſecunda die non-E dum peracta, ſed intra medium, occiduumq; cardinem, viuis adhuc ra-

dijs meante Sole Puteolos appuliſſe, quod vt fieri directo curſu poſſit, an A
tamen ea nauigatio proſpera dici queat potiùs, qualem habuiſſe putat Paulus, quàm validæ tempeſtatis iactatio, quæ rurſum ad iactum faciendum coëgiſſet, amplamq; Lucæ materiam ſcribendi effeciſſet, iudicent experientes, & qui furente Auſtro norunt infenſi pericula maris. Vt mittam, cùm medio propè, ſi non exeunte Iunio contigerit inde ſoluere, quemadmodum colligi videtur ex [a] Beda, & Vſuardo, qui pridie Nonas hoc eſt, Sexta Iulij Paulum Romam ingreſſum affirmant, Fauonio potius ſpirante quàm Auſtro impellente, vel certè leniter afflante (vt fides ſeruetur Sacræ Hiſtoriæ) in exortu Orionis, ſi rectè cum Aſtrologis ſentimus, fuiſſe peractam nauigationem, adeòq; non potuiſſe tam vehementi B
impulſu, ſiuè per æquabiles vndas, ſiuè per exaggeratos fluctus, ingentem cieri carinam, vt poſtridiè poſtquam ferri cœpiſſet, Puteolis conſiſteret, vel certè ne in ſcyrpo nodum quæramus, ſi hinc argumentari licet, non menſe Quintilij, ſed Maio, quemadmodum arridet [b] Baronio, moliri cœpiſſe Rhegyo Paulum, quo tempore videlicet occidentibus hyadibus, Veris fit conuerſio, flare quidem conſueuit Auſter [c] Ptolomæo, ſed Ariſtoteli [d] vndabundus (vt ipſe loquitur) & contortuoſus, eamq; ob causá vix nauigantibus proſper ac ſecundus, vt citra periculi aleá eueniat.

[a] In Martyrologijs.

[b] Ad an. 58

[c] Stadius, & Origan. in Ephem. Et lib. 3. Iſag. c. 10.

[d] Sect. 26. prob. 17.

Iterum verò ſi dies ille, quo Puteolos peruentum eſt, ſecundus ſit ab illo vno, qui Rhegij ſtationi datus, niſi iſte, cum nocte coniugatur, vnius C
tantum diei luce tam longam nauigationem eſſe confectam oportuit, quod quis non videat præter omnem eſſe fidem, eo maximè tempore, quo cæli conſtitutio pacatiores reddebat ventorum, mariſq; procellas. Et verò exemptam fuiſſe noctem illam nauigationi, nec niſi mane profectionem inchoatam, ſatis ſuadet ardens illa columna, quæ Rhegynis nocte, (vt Athenis quoque, & alibi facere conſueuerat) prædicanti Paulo lumen ſuffecit, vnde enim alias eius miraculi patrandi ſumpta occaſio, niſi à candela ei columnæ impoſita, cuius deficientis vices ſubiuit marmor. Eſt verò hæc traditio adeò certa Rhegynis, vt dubitantem ipſa columna, propter quam hodie Rhegyum viſitur, redarguat. Hanc verò D
ſi non ea nocte arſiſſe velis, quam proximè ſecuta eſt nauigatio matutina, ſed quæ præceſſit vnum illum diem nauigantium quieti datum, continuò etiam conficies pridie appellenti Rhegyum Paulo, eademq; nocte Rhegynis prædicanti, reſiduum feciſſe diei vnius ſpatium, quo mane Meſſanam accedens, bis eodem die (ſic enim aliqui quam biduo legendum rectiùs putant) concionem habere potuit, iterumq; imminente veſpere naui reſtitui, ac paulò poſt flante Auſtro nauigare. Quin verò ſi pridie eius diei Rhegyum venit, non iam nocte concubia id eueniſſe putandum eſt. quomodo enim extemplò excenſione data altum dormien- E
tibus

A tibus Rhegynis conuentum habere potuit, vt prædicaret? quomodo coram Senatu collecto quemadmodum fertur, forum (vt ſic dicam) agere, verba facere? Itaq; die ſummo, aut primùm exorto Rhegyum appulerit oportet, quo & Meſſanæ reſciri aduentus fama breui in horam traiectu potuit, eodemq; die acciri, ac Meſſanam concedere, humanitate præſertim fretus Iulij Centurionis, qui teſte Chryſoſtomo iam Chriſto crediderat, ac Meſſanenſibus libenter id officij præſtabat, vel etiam ipſe vnà cùm Paulo ad eam Vrbem acceſſit, in qua Viro in dignitate militari conſtituto negotia deeſſe non poterant, niſi ſponte etiam viſum veniſſet. Id verò ſi factum, quod ſanè fieri potuit, vno die propemodum Meſſanæ B exacto, credibile etiam erit veſpere appetente Centurionem, qui à naui ſua, nocte abeſſe non debebat, Rhegyum Paulo ſecum reducto, conceſſiſſe etiam, quo Rhegynis ſub noctis initium prædicaret, & exindè tenebris ſeneſcentibus imminente aurora cum Auſtro nauigaſſe. An verò his datis Paulum Meſſanenſibus prædicaſſe difficilè erit, ſi nihilominus poſt vnum diem flante Auſtro peruenit Puteolos? Nam qui pridie veſpere Rhegyum appulit, diemq; alterum Meſſanæ extraxit, & nocte conſequente, vel die proximè appetente Rhegyo ſoluit, poſt vnum ab appulſu diem receſſiſſe comprobatur: aut etiam qui pridie Sole nondum culminante Rhegyum tenuit, eiuſdemq; diei partem penè cum toto ſequenti C traxit (quod quidem ſpatij Meſſanenſibus indulgere potuit) poſt vnum ſanè diem integrum, qui partem prioris pro integro minimè computatum, ſecum trahit, Rhegyo diſceſſiſſe dici poteſt, habebitq; locum non tantum eo die bis repetita, verùm etiam emollito ſenſu, biduò continuata prædicatio.

Atque hæc omnia cum diſputatiuè proferantur, eam interpretationem habere debent, quæ genuinam Scripturæ mentem minimè turbet, ac duntaxat ad vulgatam apud Meſſanenſes traditionem nonnihil videatur adijcere. Nam alioqui (ſicut initio memoraui) non deſunt, qui Gloſſæ interlineari nixi, circumlegentem Paulum prius quàm Rhegij, non qui- D dem in ipſo portu Meſſanenſi, ſed non longè in finibus Meſſanenſium propter pagum, cui vulgo nomen Itala, excendiſſe velint, eiuſq; rei memoriam, hodièq; Sacellum illud, quod Meſſana decimo lapide Tauromenium commeantibus obuium eſt, honori Pauli Meſſanenſium fines ſuo exſcenſu primùm conſecrantis dicatum referre. Hoc verò ſentire licet inter alios cum Octauio Caetano, cuius opinio ſanè eiuſmodi nixa monimento, ſpeciem habet haud inanem, ductaq; indè coniectura prædicantè Meſſanæ Paulum non vni eximit diſceptationi, ſi quemadmodum alibi dictum, præ animo ſiſtamus, parum referre ad religionem, aliundè E an Rhegyo, ſponte an accerſitus admearit optatiſſimus hoſpes, dum etiã

conſtet Apoſtolatu ſuo parata à melioribus votis ſoſpitaſſe Vrbem, ſemel dicam Meſſanam acceſſiſſe. A

Ergò ſi poſt vnum diem, ſecunda die Paulus Puteolos contigit, aut vna die tantum itineris emenſus eſt, aut inter hunc ſecundum diem, & illum vnum, poſt quem flante Auſtro nauigare cępit, medium incidiſſe diem, à quo ſecundus hic dies numeraretur credendum planè, vt iuxta communem [a] Baronij cum ceteris ſententiam bidui ſpatio, nec ante proſpero ſanè pro tempore vento Puteolos tenuerit. Id verò ſi ſemel admittatur, fortaſſe ſit, qui ante eundem vnum diem, poſtquam Rhegyo ſoluit, alios præceſſiſſe, quibus ibidem ſubſtiterit, non neget, vt iam non vna duntaxat, aut altera vice, verùm ſæpè Meſſanenſibus Paulus adeſſe potuerit; is niſi animum Scripturæ circumueniat, aliquid afferet in coronam, quo facilem explicatu ſententiam laturus, omnes contradicentium elidat argutias. Verùm ne aliorſum atque par eſt præſumamus. Sanè ſi tempus, quo ex Melite Inſula receſſit Paulus, atque dies in nauigatione inſumpti conſiderentur, vnus videlicet aut alter vſque Syracuſas, hic verò tres, iterumq; bini circumlegendo Siciliam quouſque Rhegyum deueniret, ac totidem vt Puteolos, ibidemq; ſeptem, ac denique itinere ſatis explicato, quaterni quiniue vſque Romam; cùm vicenos dies vix ſuperent, plurium dierum interuallum, vbi vbi tandem gentium agenti relinquunt, non ſolùm ſi menſe Maio Romam ingreſſum credamus, vt videtur placere Baronio, ſed multò maximè ſi ſexta menſis Iulij, quod volunt Beda, & Vſuardus, & vetus Martyrologium Romanum, præſertim ſi lentam fuiſſe velificationem Octauio Caetano concedamus, dieſq; ob id interiectos. Qui tamen dies ſi tractæ inter Meſſanam & Tauromenium moræ concedantur, faciliora manent diſputantem: neque tamen vnus ille Rhegynus dies tam anguſtus Apoſtolo fuit, quin lineam prædicationis, traiectu ad Meſſanenſes poſſet admittere. Ceterùm quod ad ſignandos hoc loco menſes attinet, tutius fortaſſe credatur Baronio, qui hyeme ſoluta, cùm nauigandi tempus redditum eſt oportunum, nauim Alexandrinam, quæ Melite hyemauerat, conſcendiſſe velit Paulum: quæ enim nauis ibi egerat in hybernis, abſque dubio poſt ortum Pleiadum, cùm oportuna ſolet eſſe nauigatio, Melita ſoluiſſe putanda eſt, idemq; ſenſiſſe videtur [b] Arator Diaconus, qui Veris tempore eam nauigationem fuiſſe inſtitutam verſibus notat. Et quamuis daretur Melita non receſſiſſe ante initia Maij, iuxta prædictam numerationem, tàm Baronij ſententia, quàm noſtra coniectura citra fallaciam ſtare poteſt. Ex ea verò vlterius collimare licet, ſi non in ipſum diem, non longè ſanè ab illo, qui tàm auſpicatò Meſſanenſibus illuxit, vt Paulum primùm ipſis viſendum exhiberet, clarior vtique dies aduentu Pauli, quàm dixerim luce Solis: ille

[a] Ad an. 56.

[b] In c. 28. Actor.

A ille nempè dies, qui vel apud Hebræos initium Pentecoſtis, ſeù feſti primitiarum dare conſueuit, hoc eſt, Sextus menſis Maij, vel vnus aliquis ex illis, qui hunc inter ac decimumtertium, hoc eſt interuallo octauæ defixus eſt: vtique non ſine myſterio, quod Meſſanenſibus diuino nutu bene vertit, quando eo menſe & in Ægypto [a] meſſis peragi conſueuit, a Plin.l.18. cap.18.
& [b] apud Hebræos die ſexta Maij, hoc eſt in principio celebritatis, è nouis frugibus offerri panis, vt illo fortaſſe die commutata cum Iudæis ſorte, quibus primùm oportebat prædicari Regnum Dei, Meſſanenſes inter occidentalium primitias, nouus, è nouis Euangelij frugibus panis Deo ſacrarentur; paulò poſt etiam voto Virginis Matris delibandi. Ex b Genebr. Initio Pſalt. Sigon lib. 3 de Repub. Hebr. c.10. Leuitic.23. Numer.13.
B quo demum fortaſſe non erret, qui diem diſceſſus Pauli Rhegyo, nonum Maij deſignet, quando illo ipſo die ſi qua fides Aſtrologis, occumbere ferè Pleiades incipiunt, ijdemq; (vt Ptolomæus dicere amat) Auſtrum commouere ſolent, tandem in Fauonium deuoluendum, Auſtro autem flante vela feciſſe Paulum, hactenus dictum eſt.

Iam ſi de anno quæratur, ſententia vertitur inter quinquageſimum octauum à Chriſto nato, vel nonum: [c] Baronius ſanè recenſitis ſingulis annis, exploratum eſſe putat, Paulum poſtremo hoc anno Romam conceſſiſſe, idq; cum [d] Euſebij, & qui Euſebium ſequutus eſt [e] Hieronymi calculo congruere. Non paucis tamen alijs placet quinquageſimum c Ad an.59. d In Chron. e De ſcrip. Eccleſ. in Paulo.
C octauum ſignare. Facilè verò hæc controuerſia componitur, ſi quinquageſimo octauo miſſum quidem à Porcio Feſto ſucceſſore Felicis, quinquageſimo autem nono Romam perueniſse Paulum teneamus, id quod diligentiùs expendenti narrationem Lucæ procliue eſt intelligere. Ceterùm partem illius nauigationis anno quinquageſimo octauo fuiſse confectam, illud ſatis euincit; *Quod* (vt inquit [f] Lucas) *multo tempore peracto, & cùm iam non eſſet tuta nauigatio, eò quòd ieiunium præteriſſet, conſilium fuit Pauli, ne amplius nauigaretur*, ſiuè tandē id intelligatur de ieiunio Septimi menſis, quod dicebatur expiationis, & tabernaculorum, ſiuè de ieiunio decimi, quod varium erat, ſiuè præterea de ieiunio decimi [g] Ianuarij, f Act.c.27. g Gloſ. in 27. Act.
D quod mœſtitiæ fuit, ob acceptā in captiuitate Babylonica templi deſtructi famam, ſiuè denique de ieiunio Chriſtianorum ob ordinationes ſacras, vt placet [h] Bellarmino. Certè de ieiunio Iudæorum intelligunt, Syrus, Chryſoſtomus, Oecumenius in hunc locum, idq; de ieiunio ſacro, & religioſo, non de profano; ac de neceſsaria quadam ob nauſeam vel mœrorem inedia: alioqui minus aptè adſtrueret Lucas, non fuiſse tutam nauigationem, quia præteriјſset ieiunium, quid enim ad hoc profana illa abſtinentia? h Lib.2.de bonis oper. cap.19.

Et ſi verò ea, quæ Cæſareæ de Paulo agebantur ſub Feſto Præſide &
E Agrippa Rege, æſtiuo tempore contigerint anno quinquageſimo octauo

a Ad an. 58 ad votum [a] Baronij, non tamen ſtatim ac decreta fuit miſſio ad Cæſarem, nauigatio illa cępit, ſed longè poſt (opinor) tranſacto etiam ieiunio Septimi, vt verum ſit, quod Chryſoſtomus: *Poſt Pentecoſten* (inquit) *exierant illinc poſt multum tempus, ita, vt ipſa ferè hyeme peruenirent in partes Cretæ*: iuxta ea ſcilicet, quæ ſcribit Lucas. [b] *Et cùm multis diebus tardè nauigaremus, & vix deueniſſemus contra Gnidum* (Ciuitas eſt peninſulæ Doridis) *prohibente nos vento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem*: Vbi quod ſubdit, *Multo autem tempore peracto* (intellige ab incępta nauigatione) *cùm iam non eſſet tuta nauigatio, eò quòd ieiunium iam præteriſſet*: non rectè quis aliorſum, niſi de ieiunio decimi menſis acceperit, cum non niſi hyberno tempore ceſſare nauigatio, idq; menſe præſertim Decembri pòſt halcyonia conſueuerit. Ex quo etiam colligas licet, ieiunium ſignari, non tàm quòd die decima ob mortem [c] Heli, & captam fœderis Arcam, quàm quòd vigeſimanona ob defunctũ [d] Samuelem, quem totus planxit Iſrael, ſolemne fuit: à quo etiam numeranda erit, decimaquarta nox, quæ nauigantibus ſuperuenit, poſt quam tandem iactu facto Meliten tenuerunt, & indè exactis hybernis poſt tres menſes naui Alexandrina, quæ in Inſula hyemauerat, reliquum iter ſunt proſecuti.

b Cap. 27.

c Reg. 4.

d Reg. c. 25 & 28.

Sed etiam illud ad rem accidit, ſi quemadmodũ ſcribit Lucas [e] biennio expleto accepit ſucceſſorem Felix Porcium Feſtum, Nero autẽ anno quinquageſimo octauo, ſub Coſſ. Quinto Voluſio, & Publio Cepione (vel vt alij Scipione) Pridie Idus Octobr. exacto ſui imperij biennio, tertium inchoauit. (vt Baronio [f] placet ex [g] Tacito) non poſſe biennium illud completum intelligi de annis Felicis ſub Nerone exactis, ne alioqui Porcium Feſtum menſe Octobris prouinciam aſſumpſiſſe ſit conſequens, quando nec adeſſe potuit, illudq; iudicium de Paulo coram Agrippa non æſtiuo tempore, ſed hyberno agitatum: id verò quam inuolutam reddat hiſtoriam Lucæ, legenti obuium eſt, quando tempus nauigationi, ſiuè ante ieiunium decimi, ſiuè poſt inchoatæ, trimeſtribusq; apud Meliten hybernis, quantumuis aduentus Pauli Romam extrahatur in menſem Quintilem, minimè relinquit. Quomodo enim intra tam reſtrictum temporis ſpatium ab aduẽtu Feſti ad indeptam nauigationem, tam multa quæ narrat Lucas [h] coarctari queant? de tridui ſcilicet mora Feſti Cæſareæ antequam Hieroſolymam aſcẽderet, de aſcenſu poſt triduum eòdem, bidui, [i] vt minus itinere, de commoratione ibidem per octo, aut decem dies, de foro altera die, & tribunali habito, de reditu iterum Cæſaream, ac poſt aliquot dies de deſcenſu Agrippæ cum Berenice ad ſalutandum Feſtum, nec non horum per plures dies ibidem demoratione, antequam à Feſto, Regi indicaretur de Paulo, iterumq; de iudicio altera die coram ipſis acto, denique de diebus intercurrentibus à lata ſententia, ſcilicet ante-

e Act. c. 28.

f Ad an. 58.

g Lib. 13. Annal.

h Cap. 28.

i Abraham Ortel.

A B C D E

A antequam commodo cælo, rebuſq; iudicatum eſt eum nauigare in Italiam. Quæ omnia, niſi caligamus apertè oſtendunt biennium illud completum non de præfectura Felicis, ſed de mora Pauli apud Cæſaream certiùs, niſi etiam de tempore à delatione Felicis apud Neronem, quam multis perſequitur Ioſephus, eſſe intelligendum. Sed hæc alijs.

Vt autem ad argumentum redeamus, illud certò conſtare debet nihil obſtitiſſe vincula Paulo, quò minùs ſi tempora ferebant, ſicut Puteolis Neapolim, ita Rhegyo Meſſanam adiuerit. Nam quæ terriculamenta à quibuſdam obiectantur, de edicto Neronis, & proſcriptione Chriſtianorum, quæ in Iudæos lata Chriſtianos quoque, quaſi Iudæi Chriſtiani B eſſent, inuoluit; vereor ne ex oſcitantia quadam proficiſcantur. Qui enim eiuſmodi argumento vtuntur, meminiſſe debent, Neronis imperium non ante quinquageſimum ſextum vel ſeptimum Chriſti cœpiſſe annum, ipſoq; imperij ſui exordio erga Iudæos fuiſſe propenſiorem, vt inter alios tradit [a] Baronius ex Ioſepho, nec priùs cœpiſſe perſequi Chriſtianos, quàm decimo ſui imperij, ſeptimoq; poſt aduentum Pauli in Vrbem anno, de incendio ſcilicet Vrbis in calumniam vocatos, nec perindè in crimine incendij, quàm odio Chriſtiani generis conuictos, quod Deos conſtantiſſimè deteſtarentur, eaq; ratione impij haberentur. Ac tùm ſanè in Chriſtianos clades ſecuta eſt, *Omnibus* (vt verbis [b] Taciti vtar) *quæ Vrbi* C *per violentiam ignium acciderant grauior, atque atrocior*, quando non ſolùm noxæ poſtulatū fuiſſet nomen Chriſtianum, ſed quòd nomine Chriſtiano compluresvagarentur hæretici, turpia quæq; perpetrantes, infame haberetur, ac prorſus inuiſum; ac tum etiam quæ conficta de Iudæis erant ab Apione, vel alijs, in Chriſtianos quoque, quòd ex Iudæis progeniti eſſent, calumnioſè admodum redundabant.

a Ad an. 56.

b Lib. 15.

Atqui de tempore aduentus Pauli Meſſanam ſi quiſpiam iuxta hactenus dicta ſentiat, non video cur admodùm obtrectantium tela reformidet, aut à communi traditione, in aliam ſententiam deflectere debeat. Quia tamen contradicentium ſtudia pluribus eleuare poſſe modis, non D minima pars eſt veritatis, ſubductum licet huic itineri Paulum, alia etiā via Meſſanenſibus reddituri ſumus, ſi prius argumentum illud à ſilentio Lucæ, quo ſe velut arce continent aduerſātes, quale ſit, quàm debile atque infirmum, iterum oſtenderimus, non noſtræ duntaxat cauſæ, ſed aliorum etiam ſtudijs adiumēto futuri, id ſemper ad animum ducentes, vt in tam ampla arguendi ſeù potius opinandi licentia, non vniuerſa quæ occurrūt, quædam pro re nata in medium afferamus, nec tàm præſenti argumēto, vel duntaxat moderate eleuando, quàm ſtabiliendo potius in reliqua diſceptatione rei totius (ſi ita ſit) fundamento conſulamus, & quæ ex hac E parte impedimenta obuerti poſſunt amoueamus.

REFE-

REFERVNTVR MVLTA OMISSA A LVCA In Actis Apoſtolorum. A

CAPVT SEXTVM.

ETSI iam conſtitutum ſit, quo tempore Paulus Meſſanenſibus adfuerit, aut adeſſe potuerit, ne tamen vel ego citò me rationibus expediam, aut extemplò ſe regno ſuo, ſi quæ eſt, abdicet calumnia, illud inprimis hoc loco agendum, Paulum Meſſanæ fuiſſe quamuis minimè liqueret, eo tamen ſuffragio negari haud rectè poſſe, quia Lucas eius rei famam hiſtoriæ ſuæ minimè commendauit. At ne eodem clauiculo innixus quiſpiam, ad Garamanthas etiam & Indos, Pauli curſum proferat; id reapſe quidem eueniſſe non conficiet, fieri verò potuiſſe, nemo, cui pectus ſapit, abnuet: ſi cogitet octennij ſpatium, aut circiter, quo Paulus Romanis vinculis exemptus ſuperuixit, ſatis fuiſſe prędicationi ad eas etiam Orbis regiones extendendæ, quibus Solis curſus terminis continetur. Sed verò ad Meſſanenſes non tàm imméſo traiectu plus ſemel venire potuiſſe, propiùs eſt vero, quàm vt ſuſpicione falſi conſtãtibus animis queat ingerere. B

At enim neſcio an profiteri auſim plura, ac maiora miſſa feciſſe Lucam, quàm patrata ſint Petro vel Paulo: minora certè vel pauciora ſi dixero, fide propria prorſus implicabor. Legimus conſtituta Eccleſiæ primitiuæ pace, Petrum Hieroſolymis egreſſum, regiones circumſitas peragraſſe, Eccleſias luſtraſſe, pro Apoſtolico munere vbiq; proſpexiſſe; at hæc & alia permulta, dum inſigniora duntaxat quædam miracula intendit Lucas, quàm paucis perſtringit, vnàq; eo tempore inſtitutam Eccleſiam Antiochenam peniitùs ſilentio premit. Mitto quàm plurima; ſed Romam aliquando veniſſe Petrum, & quidem (vt cum Leone[a] loquar) *conſtantiùs, quàm cùm ſupra mare graderetur ingreſſum*, nemo vel impius præter vnum,[b] quem ſciam, infrà ſuo loco reprimendum, auſus eſt cauillari. Indè verò aliquando egreſsum quo ſe multorum ſaluti ſeruaret, ſed Chriſti obuiam facti voce illa, *Venio iterum crucifigi*, vt reuerteret quodammodò cõpulſum, toti penè Orbi ſtatim ab initio fuit diuulgatũ. Denique vt ſexcenta mittam, Paulo Romæ vinculis Neronianis per biennium exercito, multa, pro libertate animi vinciri neſcia, eundem geſſiſse, quis eſt qui dubitare queat? & tamen hæc omnia Lucas Hiſtoriæ ſuæ minimè credita, memoriæ quoq; poſterorum abripuit, tametſi & Romę cum Paulo adfuiſset, & ibidem ſcripſiſset,[c] vltimamq; manum ad Orientem, vel aliò conceſsurus, impoſuiſset. C D E

a Ser. 1. in Natal. Ap.

b Vlricus Velenus apud Roſſenſem.

c Oecum. in Lucam.

Si

A Si de Paulo agamus, omiſerit quamuis Lucas profectionem eiuſdem in Hiſpanias, res ibidem pro inſtituto geſtas, reuerſionem ad Vrbem, diſceſſionem in Orientem, perplura alia à vinculorum ſolutione, vſque ad diſſolutionem corporis peracta, nec vnquam ſcriptis data, ipſum denique eundem, qui Petro, martyrij & coronæ datum diem: hæc omnia ſemigrationi iam factæ à ſocietate Pauli condonari poterunt: At verò quanta ſunt ea, quæ reſidua fecit Paulo, in reliquo vitæ, meritorumq; curſu? Nemo neſcit Epheſi ſediſſe Ioannem, vbi deprecantibus Aſianis Epiſcopis, admirandi Euangelij ſeriem pertexuit paucis acceſſam, [a] verumtamen cùm ſæpiùs Epheſum veniſſet Paulus, ibiq; curriculum propè a Roffenſ. contra Velen.
B triennij confeciſſet, nihil vnquam ne ad nutum quidem meminit Lucas, an vel toto eo tempore Ioannes Paulum aliquando ſuo alloquio dignatus fuerit, vel quid rerum ipſe Ioannes Epheſi geſſerit, nequicquam interea Paulo Chriſtum ardentiſſimè deprædicante. Certè [b] trimeſtrem illam b Act. 19. in Synagoga diſceptationem, & biennem in ſchola Tyranni velitationē, ipſe vix vno aut altero verbo circumſcripſit. Quid etiam quòd [c] Iconij c Act. 14. cōmorantem cum Barnaba penitùs præterijt? & tamen quis non turbo? quæ non commotio Ciuitatis, Virum ad pericula natum accepit? ciuium animis, adeò in diuerſa ſtudia, factionesq; ſciſſis, vt non miſceri modò, verùm agi, ferri, ſusq; deq; viderentur omnia, quibus nihilominus ſcri-
C bendis Lucas ſibi valdè temperauit.

Non commemoro diſceſſionem [d] Epheſo, commorationem in Macedonia, profectionem in Græciam, nauigationē ad Troadem, quæ omnia d Act. 26. cùm propè biennij ſpatium eripuerint, verbo citiùs à Luca tranſacta ſunt: vt minimè mirandum ſit, ſi quæ Rhegij Meſſanæq; in freto Siculo breui tempore geſſerit, penitùs omiſerit. Neque etiam in medium afferam, quæ à Gentilibus Demetrio inſtigante ſuſtinuit, quæ vel ipſe Paulus dum ſilet, Apoſtolici pectoris fortitudine, ceù leuia videtur contemnere: profectò longè maiora ſunt, quæ à Iudæis illata, toties penè perditum in
D capitis diſcrimen acceſſiuere, quæ ne à quopiam præterirentur, ab eodem ipſo Paulo, [e] velut in publicam recenſionis tabulam ſunt illata: ex ijs tamen omnibus, quàm pauca putauit Lucas ad ſuam hiſtoriam pertinere, e Epiſt 2. ad Cor. 11. tametſi alia recenſuerit interdum, etiam à Paulo recenſita? certè ſeruili illa quadragenarum animaduerſione, quinquies ſe affectum gloriatur Paulus, de qua tamen, niſi quòd ſemel Philippis [f] virgis cæſus referatur, f Act. 16. altum ſilentium eſt apud Lucam. Quin etiam multa Paulus ipſe quæ pro concione docuit, ſuis epiſtolis minimè, vel reſtrictim, inſeruit: neque tamen ideò quis credat non plura dixiſſe Paulum, quàm ſcriptis immiſerit, quantò minùs non plura & dixiſſe, & feciſſe, quàm Lucas breui
E compendio tradiderit? niſi etiam affirmare auſit complures tùm Romę,

tùm alibi ſcriptas à Paulo epiſtolas, quarum doctrina tota imbuitur Eccleſia, non eſſe eiuſdem germanas, quia Lucas indiuiduus Pauli comes earum haud meminerit. Sunt verò vna vel altera excepta, eius temporis ſpatio conſcriptæ omnes, quo Lucas Troadi (vt putat [a] Baronius) in comitem Paulo adſcitus, ad finem biennij Romæ exacti adhæſit, idemq; videre eſt apud alios, [b] qui quibus annis Paulus ſingulas exarauit epiſtolas, diligenter adnotarunt: vt mirum quidem ſit hæc adeò ſingularia, dubio procul ſciuiſſe Lucam, neque tamen verbo ad memoriam poſterorum conſignaſſe, minimè verò inſolens, plura alia minoris fortaſſe penſi intacta reliquiſſe. Ceterùm permulta Paulum pro concione dixiſſe, quæ ad poſteros haud peruenere, vnico exemplo memoria ſanè digno, ſatis oſtendit [c] Clemens Alexandrinus, quod iam alibi inſinuatum, non pigebit hoc loco de integro referre. *Quomodò* (inquit) *Deus Iudæos ſaluos eſſe voluit, dans eis Prophetas, ita etiam Græcorum præſtantiſſimos propriæ ſuæ linguæ exercitatos, prout poterant capere Dei beneficentiam, à vulgo ſecreuit; præter Petri prædicationem, declarabit Paulus Apoſtolus dicens, libros quoque Græcos ſumite, agnoſcite Sibyllam, quomodo vnum Deum ſignificet, & ea, quæ ſunt futura; Hydaſpen ſumite, & legite, & inuenietis Dei filium multò clarius, & apertius eſſe ſcriptum, & quemadmodùm aduerſus Chriſtum multi Reges inſtruerent aciem, qui eum habent odio, & eos qui nomen eius geſtant, & eius fideles & aduentum, & tolerantiam.* Hæc ille. *Quæ cùm* (inquit) *Baronius* [d] *recitet antiquus Theologus, ex Paulo, non vtique ex epiſtolis eius, ſed ex concionibus ad populos habitis, quarum nonnulla verba in audientium aures ſic eſſe illapſa putandum eſt, vt nunquam ea delerit obliuio.* Et hoc meo iudicio ſatis erit, ad eam quorundam calumniam reijciendam, qui ex eo ſolùm, quòd conciones Pauli Meſſanæ, ſicut quæ Athenis alibiq; habitæ, à Luca minimè notatæ ſint, vanam eſſe hanc de Pauli aduentu traditionem iuratis penè verbis affirmant. Nec ſolùm quæ ſignauit Clemens Alexandrinus, ſed plura quæ etiam alijs probata ſunt, Apoſtolicas Epiſtolas præteriuerunt.

Sed neque abs re fuerit Baronij ſententiam, quæ apprimè huc facit, eiuſdem penè verbis referre. Hic vbi de Eccleſia Antiochena fusè diſſerit, inter alia. [e] *Diſſimulare* (inquit) *non poſſumus, quod ex recentioribus quidam,* [f] *nullam prorſus habens rationem antiquiorum Patrum, & Eccleſiaſticæ antiquæ traditionis, quæ ſunt omnium ſtabilita conſenſu inuertens, & inaudita hactenus & noua ſtatuens, affirmare conatus eſt Antiochenam Eccleſiam, poſt Romanam fuiſſe à Petro inſtitutam, ea tantum ratione perſuaſus, quòd tàm ex Actis Apoſtolicis, quam ex epiſtola Pauli ad Galatas* [g] *conſtare ait, Petrum nunquam ex Iudæa exceſſiſſe. Sed vbi hæc Lucas, & quo in loco Paulus affirmat? certè nullibi prorſus, niſi fortè dicere velit, quòd iam neuter prædi-*

[a] Ad an. 51

[b] Corn. à Lap. in arg. 3 epiſtol. S. Pauli.

[c] Lib. 6. Strom.

[d] In Appar.

[e] Ad an. 39

[f] In addit. ad Platin.

[g] Cap. 2.

A *prædictorum de acceſſu Petri Antiochiam meminiſſet, idcircò Iudæa non receſſiſſe probari: leuis admodum & nullius ponderis argumentum, ſed peculiaris noſtrorum temporum Nouatoribus, qui in promptu habent, vt negent quicquid in ſcripturis non reperitur expreſſum: Sed quis eſt qui dubitet de rebus geſtis Apoſtolorum, permulta à Luca eſſe prætermiſſa? quod cùm ex multis alijs, tum etiam ex Pauli epiſtolis, vt ſuis locis videbimus, ſæpè monſtrabitur. Certè quidem, ſi quis hiſtoriæ Actorum à Luca ſcriptorum aſſueuit, atque ea omnia recta temporis ratione digeſſit, inueniſſe certum eſt ipſum in ſcribendis Actis Apoſtolorum illud inueniſſe conſilium, vt res quibus præſens minùs fuit, vel omnium ſilentio obuolutas relinqueret, vel plurium annorum, ſpatia, vnius ferè periodi ſententia*
B *perſtringeret, quibus verò interfuit cuncta ſigillatim atque exactè conſcriberet.* Hæc Baronius; cui tamen addi poteſt, multa, quibus etiam præſens adfuit, omiſiſſe Lucam, quemadmodùm ex dictis à nobis ſuperiùs manifeſtum euadit.

Sed quorſum hæc omnia tam altè repetita, niſi quemadmodum initio teſtatus ſum, vt oſtendam ſilentium Lucæ non officere traditioni de ſeipſa loquenti, potuiſſeq; Paulum & Meſſanæ adeſſe, & Meſſanenſibus Chriſtum cum MARIA Virgine annuntiaſſe, & Legatos Meſſanenſium deducere, & deductos, ſi opus fuiſſet reducere, & plura alia ſiuè vno, ſiuè alio tempore apud eoſdem actitare, quia vt Suarij Viri per ſecula doctiſ-
C ſimi verbis in ſimili vtar, [a] id neque cum hiſtoria Canonica, neque cum alijs dogmatibus receptis pugnat; quæ omnia cùm ſuis locis diſputanda ſunt, allatis etiam pro re noſtra eiuſdem Suarij rationibus, maiorem hic lucem non requirunt, ſed pergendum ad alia quæ Lucas miſſa fecit explicanda. Quo loco etſi ſatis eſſet oſtendiſſe duntaxat, non paucas Pauli peregrinationes in Actis fuiſſe prætermiſſas, vt indè conficeretur, nedum in Hiſpaniam, qua de re iam tranſactum eſt apud Sapientes, verùm etiam Meſſanam veniſſe Paulum, quod non ita eſt in promptu, ijs præſertim, qui omnia ſcriptis teſtata volunt, tanquam fide maiora ſi ſolùm audiātur. Hanc ob rem ex multis afferam pauca quædam, non quò perſuadeam
D Meſſanenſium religionem à miraculis ortum habuiſſe, quibus, ſicut Athenienſibus ſatis fuit ardens prædicatio Pauli, de re ipſis deſiderata verba facientis: Sed ſi non aliud, quò maiori firmamento nitatur illud toties conteſtatum, Traditionibus Maiorum non rectè non credi, ſi cetera conſtent, tametſi à nullo ab initio, vel à paucis poſtea ſcripta reperiantur.

[a] Tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 6. num. 13.

Atque inprimis narrat quidem Lucas, [b] virtutes non quaſlibet feciſſe Deum per manum Pauli, inter eas tamen, mortuorum ad vmbram eiuſdem reſuſcitationes, non recenſet; compendio fortaſſe ſtudens, vel quia
E cùm dixit, *non quaſlibet virtutes*, argumentum reliquit poſteris, diuinæ

[b] Act. 19.

virtutis in Paulo commendandæ. Neque ſtudio, & affectu in Paulum, A
a Homil. 6. in 1. Epiſt. ad Cor. & Hom. 8. in Ep. ad Rom. Rhetorum more exaggeraſſe (vt quidam volunt) exiſtimãdus eſt [a] Chry-
ſoſtomus, dum ad vmbram & contactum veſtium eiuſdem, mortuos ad
vitam reuocatos laudat, ac probat; quando ex eo genere quæſita laus non
adeò ſingularis eſt Paulo, quin etiam extra ordinem Apoſtolorum com-
b In Hiſt. S. Honorat. munis ſit alijs, ſi Gregorio [b] credimus. Et alioqui ſi ea amplificatione
fidem, vel admirationem quæſiſſe putemus Chryſoſtomum, ceteros etiã
vbi maiora narrant, promptum erit dubiæ fidei, imò falſi inſimulare, &
non ſine damno religionis, veritati paſſim imponere. Neque enim fidem
c Ser. 68. habebo Ambroſio, [c] ſi narret: *Paulum Baptiſmi gratia in ipſa cęde extitiſſe*
ſplendidum magis, quàm cruentum, & de ceruice pro ſanguine lac manaſſe: B
Quin verò ipſum Chryſoſtomum iam ſemel notatum, penitùs deſpi-
d Tom. 5. in Princ. Ap. ciam, ſi præterea ceù fabulam [d] adſtruat, *eo lacte conſperſum percuſſoris*
Pauli animum, melle dulciorem effectum, ipſumq; cum alijs triginta quinque
ad fidem traductum, & ſumma ad ſeruiendum Deo alacritate fuiſſe man-
cipatum.

Narrat Lucas res à Paulo geſtas Athenis, ſed quę ipſi cum Dionyſio in-
terceſſerunt, ſi huius conuerſionem excipias, ne verbo quidem tradit:
e In Areop. apud Sur. 9. Aug. pluribus tamen perſequitur Hilduinus [e] laudatus auctor, eaq; recipit ab
antiquioribus quos recenſet Scriptoribus: eademq; ne quid ſubtraxiſſe
f Ad an. 52. videatur ab auidis legentium animis, fusè deſcribit Baronius, [f] qui licet C
dictorum fidem penes Hilduinum duntaxat relinquat, non video cur
alijs etiam commendare non auſit; quæ enim in ijs tam præter rerum
ordinem dicta, factaue, quæ vel immitti in animos fidelium, vel in Pauli
corona reponi haud debeant? nempè Religioſa magis, quàm curioſa
cum Dionyſio de ignoto Deo diſceptatio: cęco deindè nato lucis vſura
per ſignum crucis oculis impreſſum condonata, eòq; miraculo Dionyſij
iam antea diſputando commoti, nec non Damaris vxoris, ac totius do-
mus, ad fidem conuerſio: denique eiuſdem Dionyſij indiuiſa per annos
cum Paulo ſocietas, ſuſceptaq; eodem Magiſtro triennis de Sacrorum ar-
canis inſtitutio, longiorem poſtulabant narrationem, quæ tamen omnia D
ſic verbo prodit Lucas, quaſi audita tantùm Pauli concione crediderint,
quòd fortaſſe Athenis, hoc eſt, in oculis Græciæ geſta, non neſciret pe-
rennitate celebrioris famæ ad poſteros eſſe traducenda.

Epheſi damnatum ad beſtias Paulum, vt primùm immiſſus ingenti
magnitudine, ac intolerando robore Leo conſpexit, proruit ille quidem
in arenam arrectis iubis, trucibusq; minacior oculis, ſed extemplò ad pe-
des Apoſtoli, poſita ferocia immanis beſtia conſedit. Nihil ea de re tam
g Lib. 2. Hiſt. c. 15. cedro digna Lucas attexuit: at pluribus conſignatum reliquit [g] Nice-
phorus, habetq; ea fama præcones, ſuſpiciendos magis, quàm vt fumo E
(quod

A (quod aiunt) plecti queant, [a] Ambroſium, Theodoretũ, & alios. Quamquam non deſint viri minimè vulgares, qui à commentitijs diſiungendã haud putent, quibus tamen non prorſus ita meam trado fidem, vt Sacramento implicatum animum feram. Nam vt ea verba, quibus ſe ad beſtias pugnaſſe teſtatur Apoſtolus, ad feroces, ac indomitos hominum mores, quibuſcum ei non rarò nec modica res erat, accommodari queant; nihilum tamen vetat, quò minùs de pugna cum veris beſtijs, non dimicatione gladij, ſed capitis, ſuiq; corporis obiectu, vitæq; periculo intelligere debeamus.

[a] In Ep. 1 ad Corint. cap. 15.

Video quid remoretur iſtorum ſapientiam. Nempè eiuſcemodi ſup-
B plicium non niſi infimæ ſortis hominibus conſtitutione legis [b] ſolitum irrogari, proindè Paulum appellatione Ciuitatis Romanæ, facilè eam ignominiam fuiſſe declinaturum, ac planè depulſurum, qui eàdem exceptione, Hieroſolymis [c] cędendus, flagra conſtanter dimouit. Sed enim animaduertere debent, Viro illi, qui inuicto ſemper animo Crucifixi nomen gerebat, nullam non ignominiam Chriſti cauſa præcipuæ gloriæ loco ductam, qui eiuſdem amore iam pridem omnium peripſema factus fuiſſet. Quod ſi interdum pro re & tempore, prudens id periculi deuitauit, interdum tamen etiam tacita Romani nominis nuncupatione promptè expetiuit, ac planè fortiter ſubiuit; [d] quod neque vitare potuit
C Romę, iam iam capite plectendus, tametſi lege Valeria, ac deindè Porcia, tanquam ciuis Romanus à Virgis immunis haberetur; quòd nimirum immanis impietatis poſtulatus, ex lege duodecim tabularum, atque etiã lege ſacra centuriatis comitijs fuiſſet condemnatus. Quid verò ſi interdum Romani nominis imploratione, iudicum inclementia minus profecit, quàm Gauius olim Verre iubente contra ius faſq; hic Meſſanæ virgis cæſus, tametſi (vt Tullij [e] verbis vtar.) *Nulla vox alia iſtius miſeri inter dolorem, crepitumq; plagarum audiretur, niſi hæc, ciuis Romanus ſum?* Quid ſi maluit Paulus ea breui ignominia prædicationi verbi conſulere, quàm perpetua deportatione ſpem ingentem præcidere, quando eàdem lege
D humiliores beſtijs, altiores verò (vt lex loquitur) in Inſulam deportari iuberentur? Quid ſi à furente fremente q; populo accuſabatur vt ſacrilegus, vt cultus Dianæ euerſor, peruerſorq; Religionis, eamq; ob cauſam extra ordinem [f] plectendus? Ne dubites ipſo vel Tertullo [g] perorante, vel Paulo pro ſe cauſam dicente, accuſabatur planè his ipſis appellationibus, homo peſtifer, & concitans ſeditiones omnibus Iudæis in vniuerſo Orbe, & auctor ſeditionis factæ Nazaræorum, qui Templum etiam violare ſit conatus: at verò lege [h] ſine exceptione ſanctum erat, auctores, vel actores ſeditionis, & tumultus, populo concitato, aut in furcam tollendos,
E aut beſtijs obijciendos, aut in Inſulam de portandos. Cogita nunc quid

[b] L. 3. ff. ad l. Corn. de Sicar. & Venef.

[c] Act. 22.

[d] Act. 16.

[e] Act 5. in Verrem.

[f] Lib. 3. ad l. Iul. ff. de pecul. & ſacril. l. perſpiciẽdum. ff. de pęnis. §. fin.

[g] Act. 26.

[h] Lib. 6. ad l. Iul. ff. de pecul. & ſacril. l. perſpiciẽdum. ff. de pęnis. §. fin. & eodẽ l. ſi quis.

ex his magis fuerit expediens Baulo, ſiuè ad depellendam ignominiam A
propriam, ſiuè ad augendam Chriſti crucifixi gloriam, an inhoneſto ſupplicio pendere è patibulo? an Apoſtolum ad plurimarum gentium ſalutem deſtinatum, vnica Inſula perpetuò contineri? an denique fide, ac fiducia fretum, ad beſtias obiectu corporis ſine vulnere depugnare, non quidem vt gladio accinctus in theatrum ſe daret, deuictaq; beſtia pileum, ac rudem (quod dicitur) ferret, verùm vt fide, quemadmodum dixi, armatus, in traducta ad manſuetudinem feroci bellua, efferatæ gentis animos debellaret, ac tantæ virtutis admiratione captos, paulatim ad capeſſendam veritatem diſponeret: quidni enim id præſtare poſſet in cauſa tam vrgente Apoſtolus, ſi temporibus conſequentibus, fide ac ſigno mu- B
nitus, in confertiſſimos hoſtium cuneos penetraturus erat [a] Martinus.

Quanquam vt aliquid ad ſuperiora addam, non vſque adeò verum ſit, ferarum ſupplicium, humilibus duntaxat atque ignobilibus fuiſſe decretum, quando Fauſtinus [b] & Iouita fratres, ijdemq; nobiliſſimi, vt alios taceam, id genus certaminis tametſi ſuperiores & illæſi, ſub Adriano Chriſtianorum perſecutore immaniſſimo Leonibus primùm, deindè Leopardis, demum Vrſis obiecti, fortiter obiuerunt. Et ne quis, ciues fortaſſe Romanos ea pęna fuiſſe putet exemptos, idem eueniſſe nouerit eodem Adriano iubente, Publio Melitenſium primùm, deindè Athenienſium Antiſtiti, de quò iam alibi diximus. Fuit autem Publius, non ſolùm C
nobilis, vtpotè Inſulæ Melitæ Princeps, verùm etiam ciuis Romanus, domicilio, & ortu, non priuilegio ſolùm, imò hoc duntaxat nomine (vt quibuſdam videtur) Melitæ Princeps, [c] non iure abſoluto Dominus.

Sed iterum opponat aliquis: Paulum videlicet ad Corinthios ſcribentē, vbi ſuorum certaminum coronas texuit, non prætermiſſurum fuiſſe tam præclarum facinus, ac tàm ſingulare ad exaggerandum, quàm etiam dignum memoria poſterorum. At fortaſſe prætermiſſum non intelligatur, quod inuolutis per capita profertur inter alia ſententijs: dum enim poſt plagas ſupra modum, in mortibus frequenter ſe verſatum fuiſſe meminit Paulus, quidni vnico verbo duas (vt ſic dicam) mortes, alteram D
ab hiantibus beſtiæ faucibus, alteram à frendentis populi clamoribus, ſicut olim tollendo Chriſto, ſibi paratas, luculenter exprimit, & rupto velut verborum ſenſu ad tanti periculi recordationem quodammodo ingemiſcit? vt taceam eo generali loquendi modo, plura etiam complexum fuiſſe Paulum, quàm vel Lucas ſcribere debuerit, vel nos concipere ex vi vocabuli poſſimus.

Multis hæc fortaſſe agitaui, neque tamen extra cancellos opinor, quò, ſi non alios, meipſum commonefacerem, pleraq; non per tranſennam, ſed penitiùs eſſe introſpicienda, ne quibuſuis ratiuncularum quiſquilijs, E
abdu-

a Sulpit. in vita Sancti Mart.

b Surius Febr. 15.

c Petr. Galeſinus in Martyrol. 12. Februar. Lor. in c. 28 Act. Manduca in offic. S. Pub. Epiſt. 2. ad Cor. c. 11.

A abducatur animus à veterum narrationibus, quæ cum veritatis inſtitutis aptè cohærent, in quibus hanc quoque Traditionem (quà licet) reponimus, quam Nicephorus non (quod aiunt) ex digito ſuxit, ſed ex actis Pauli bonorum induſtria poſt Lucam conſcriptis, ab Origene [a] etiam laudatis, meliori fide quàm nonnulli exſcriptã ſuſpicantur, æternæ famæ conſecrauit. Et quidem ſi ea ſint, quæ Lini nomine circumferuntur, cùm multa contineant, non ſolùm Hieronymo, & Auguſtino probata, qualia ſunt [b] Senecæ ad Paulum, Pauliq; ad Senecam epiſtolæ, verùm etiam quæ indubitata Eccleſiæ conſenſione firmantur, quale eſt Petri ex Vrbe egredientis cum Chriſto occurſus, neſcio quo iure à nonnullis,
B verbo, inter commentitia reponantur. Sed pergamus.

[a] Lib. 3. Periar. c. 2. & in Ioannes tract. 27.

[b] De ſcrip. Eccl. in Senec. Ep. 14.

Rhegyum, quod oppidum inſigne Calabriæ interiecto ad breue ſpatium freto Siculo, in proſpectu Meſſanæ eſt, veniſſe Paulum certius eſt, quàm vt amplius commendetur. Ibidem prædicaſſe, Rhegynos ardentis marmoreæ columnæ miraculo ad fidem adduxiſſe: indè diſcedentem, Stephanum Nicænum ſpectatæ ſanctitatis virum, quem à Iudæa comitẽ aſciuerat, ſibi ſuffeciſſe, multaq; alia Lucas non narrat; quin etiam plura, quæ vno vel altero die peracta, peramplam, ac dignam ſcribendo materiam ſuppeditabant, penitùs omiſit. Hæc tamen omnia publica Rhegynorum, aliorumq; per omnes ætates conſenſione, conſtantiſſimaq; aſſer-
C tione, ac inprimis columnæ eius, quam nos quoque non ſemel vidimus oſtentatione ac veneratione, firmiora ſunt, quàm vt à quopiam poſſint in dubium reuocari. Rem inter alios narrat M. Antonius Politus ex idiomate vulgari in hunc ſenſum. Paulum nimirum relictis Syracuſis circumlegentem, vt primùm nauigio Rhegyum appulit, pro more ſuo prædicationem inſtituiſſe (quæ equidem iuxta ea, quæ ſuperiori capite dicta ſunt, accipio) verùm Ciues Idolorum cultui deditos, cùm auerſis penitùs animis, quæ dicebantur acciperent, ac diuerſo ab Athenienſibus ingenio, non vltrò dare aures vellent; Paulum enixè flagitaſſe, tantùm ſibi audiendo temporis indulgeri, quantum accenſa fortè candela, quæ ex vſu
D digitum æquabat, columnæ impoſita ſenſim edurarer; obtinuiſſe id facilè apud Ciues non vſquequaque inhumanos, quòd nemo putaret, perexiguum illud, ac penè momentum, rebus ſuis aliqua ex parte incommodaturum. Exindè ceptæ prædicationi, vix dato interuallo fluxilis eſcæ flammæ copiam omnem hauſiſſet, niſi Deo iubente oblitum naturæ ſuæ marmor, concepta flamma facem diuturnam ſuffeciſſet. Hoc ingenti miraculo permotos ex ciuibus quàm plurimos, remiſſo Idolis nuntio, ipſos primùm Chriſti cultum ſuſcepiſſe, deindè verò radice altius acta, ad ceteros etiam religionem deductam eſſe. Gloriantur ſanè Rhegyni,
E velut alter electus populus, huius columnæ ductu, terram promiſſionis

ſibi

ſibi commonſtratam obtigiſſe, nomenq; cum religioſis ſublatum altiùs, A
quàm vt calcatū mare ſuperſtitionum amplius formidare queat. Eandem
de Rhegynis hiſtoriam, Rhegyo ad ſe Romam tranſmiſſam, ſuis Cōmen-
tarijs inſeruit nuper [a] Cornelius à Lapide, pluraq; addidit, quibus iterum
ea columna collucere poſſit, eádemq; à ſilentio Lucæ in parte vindicauit.

a In cap. 18 Act. Apoſt.

Atque hæc ſatis, & fortaſſe multa de miraculis Pauli à Luca præter-
miſſis, cęterùm pro conſilio non ſuperflua, quò inculcata illa toties, fri-
gida ac friuola arguendi forma, *Lucas non ſcripſit, igitur non eſt verum*, ſæ-
piùs, ac pluribus modis eneruata, deinceps etiam magis ac magis labefa-
ctetur, ſecus nec verum erit Chriſtum multa feciſſe, quæ ſcripta in Euan-
gelijs non reperiuntur, nec plures alios per plura geſſiſſe, quæ ad horum B
temporum notitiam non peruenerunt.

RESPONDETVR ARGVMENTO DESVMPTO *Ex S. Hieronymo.*

CAPVT SEPTIMVM.

AT enim hactenus multa videmur dixiſſe, quæ ſi ad
calculum Hieronymi in Traditionibus exercitatiſ-
ſimi reuocentur, verendum erit, ne non ſolùm mor- C
tui illi, vmbræ Pauli, verùm etiam Paulus ipſe be-
ſtijs ſubtrahatur, ac demum ſubtracta Rhegyna co-
lumna tota ſubſtructio corruat argumentorum.
Qualia enim ſunt iſta dicet Hieronymus, [b] *vt indi-
uiduus comes Apoſtoli inter ceteras eius res hæc ignorauerit?* quo velut ſpiculo
periodos etiam Pauli, & Theclæ, nec non totam baptizati Leonis fabu-
lam, inter apochrypha retorſit; quod ipſum de Paulo, & Thecla tem-
pore poſterior, ſed poteſtate maior, eadem cenſura perſtrinxit Gela-
ſius, [c] ac inprimis tantum Hieronymo tribuit Summus ipſe Pontifex,
vt nec Origenis ſcripta legenda ſuſcipiat, niſi quæ Hieronymus non re- D
pudiat, reliqua omnia cum auctore ſuo renuat, ac penè deſpiciat. Neque
ſolùm, ſed etiam inter plurima, quæ Ruffinus vir alioqui Religioſus
ſcripſit, quia nonnulla à Hieronymo de libertate notata ſunt, illa ſolum-
modò ſentit Gelaſius, quæ Hieronymum ſentire cognoſcit, idq; non
modò in Ruffino animaduertendum monet, verùm in vniuerſis, quos
Hieronymus zelo Dei, ac fidei Religione reprehendit. Quare ſi tanta
Hieronymi in rectè ſentiendo, ac iudicādo eſt authoritas apud ſummos,
ipſo iudice, ſicut Pauli, & Theclæ hiſtoria perempta eſt, ita de hactenus
recenſitis, quæ Lucas non narrauit, actum erit. E

b De ſcrip. Eccleſ. in Luc.

c In Conc. Rom. decr. de lib. Apo chriſ.

Egregiè

A Egregiè verò totius cauſæ robur, ac firmamentum in Hieronymo ſiſtit
ac Gelaſio: verùm ſi ex iiſdem commendatio accedat ad noſtras ratio-
nes, verſabitur ac iactabitur argumentum oppoſitum. An verò ſui diſſi-
milis eſt Hieronymus, cùm alibi temperato ad ſapientiam calamo, poſt
multa, quæ de diſſenſione [a] Pauli à Petro Antiochiæ; *Non mirum* (inquit) a In cap. 2.
ſi Lucas hanc rem tacuerit, cùm & multa alia, quæ Paulus ſuſtinuiſſe ſe replicat, ad Galat.
*hiſtoriographi licentia prætermiſerit, & non eſſe contrarium, ſi quod alius ob cau-
ſam dignum putauit relatu, alius inter cætera reliquit denique primum Epiſco-
pum Antiochenæ Eccleſiæ Petrum fuiſſe accepimus, & Romam exinde transla-
tum, quod Lucas penitus omiſit.* Hæc Hieronymus. Vt proindè nihil in
B hac pugna ſit glorioſius, quàm facto inani ſpecimine obiectioni, Hiero-
nymum Hieronymo opponere, & Gelaſium ſibi ipſi conciliare. An
non magis referebat reſciſſe, Petrum Antiochenæ Cathedræ fuiſſe ſeſſo-
rem, ac rectorem, quàm Pauli, & Theclæ periodos referre? cur ego in his
potiùs, quàm illis requirit Lucam indiuiduum Pauli comitem, & (vt cum
Plauto [b] loquar) planè latronem, quem ſcilicet ne latum quidem vnguem b In Mil.
velit ab eius latere diſceſsiſſe? Nempè ea Hieronymi ac Gelaſij cenſura,
in genuinam Theclæ protomartyris hiſtoriam conuenire non poteſt,
ſed in eam, quæ ſuppoſitio partu fucum mentita, veritati Euangelij pe-
riculum creare poterat, tametſi à libidine fingentis longè abeſſet peruerſa
C nocendi voluntas. Hanc ob cauſam refert Tertullianus [c] in Aſia presby- c De Baptiſ. cap. 17.
terum, qui eam ſcripturam conſtruxit, quaſi titulo Pauli de ſuo cumu-
lans, conuictum atque confeſſum, id ſe more, vel, vt alij legunt, amore
Pauli feciſſe, loco decidiſſe, *Quàm enim* (ſubdit) *fidei proximum videretur,
vt is docendi, ac tingendi fœminis daret poteſtatem, [d] qui ne diſcere quidem con-* d 1. Cor.
ſtanter mulieri permiſit? Ceterùm hiſtoria paſſionis, quæ Theclæ primo- cap. 14.
genitæ Pauli celebrem in Eccleſia reddidit memoriam, ſcriptores habet
longè præſtantiores, quàm vt in ordinem cogi queant, quos quia multis
refert [e] Baronius, nos etiam labore ſubleuat, ne alioqui nihil dignum ad e Ad an. 47.
tantæ Virginis laudes afferamus, de qua fortaſſe etiam Lucas ſilere ma-
D luit, quàm pro more ingentia facta paucis perſtringere.

Sed nihilominus ſua in ſede verſabitur argumentum, ſi enarret, quàm
feruenti oratione Paulus Iconij, Virginem, illuſtris ac ſpecioſi ſponſi
thalamo oppigneratam, in amorem perpetuæ virginitatis incenderit, vt
indè etiam conijcias, familiarem fuiſſe Paulo de Virginitate vbiq; ſerere
ſermonem, eaq; de cauſa, quòd initio latè proſequuti ſumus, vel præci-
puùm Meſſanenſibus de Virginitate Matris Dei prædicaſſe, & placuiſſe.
Atquè id ſanè in palmaribus Pauli miraculis verè cenſeri poteſt, quòd
eius prædicatione conuerſa Thecla, prima omnium fœminarum pro
E Chriſti nomine in certaminis campum, fide roborata deſcenderit, &
impie-

impietate aduerſariorum proſtrata triumphum euexerit, vt non imme- A
ritò muliebrium victoriarum, ac trophæorum caput vocetur illa, quæ
tanquam immortalis pudicitiæ columna proſtat, in admirationem Orbis
erecta, quæq; è media turbidarum affectionum tempeſtate ad portum
appulit, ab omnibus vitæ humanæ fluctibus atque procellis immunem.
Ecquid non admirandum fuit in ea, quæ naturam etiam beſtiarum qui-
bus obiecta fuit, Virginitatis veneratione mutauit eatenus, vt videre lice-
ret procurrentes in arenam impaſtas beſtias, allato ſacro ieiunio, Virginis
pedes lingere, nec vngue violare aſpero, muto teſtificante ſono, quòd
ſacrum Virginis corpus violari non poſſet? Ergò adorabant prædam
ſuam humi cubitantes beſtiæ, & propriæ oblitæ naturæ, naturam indue- B
rant, quàm inimici fidei, humanitatis immemores penitus exuerant. Sic
ſanè decuit Pauli in Thecla commendari officium, vt ex fidei Tyrone tam
repentè Magiſtra martyrij effecta, paribus cum Duce ac Magiſtro (quod
aiunt) lacertis ad beſtias depugnaret, nec diſpari gradu in reliquam cer-
taminum arenam deſcenderet, Apoſtolica planè conſtantia ac fortitudine
prædita Virago. Nihil enimuerò in huius hiſtoria offendere potuit
Hieronymus, quod non inoffenſo pede percurrere, nihil quod non pro-
bare, non admirari poſſet, quando etiam ſupremę laudis titulo, quòd nihil
a Epiſt. 22. ad Euſtoch
magis exaggeratè dicere poſſet, [a] in Melaniam ſeniorem illuſtre nomen
Theclæ tranſtulit, ſæpiùs ante ab alijs in fœminas excellentes vſurpatum, C
non ſecus ac nomen Alexandri, ac cognomentum Magni, in viros fortes,
quorum virtus magno in Orbe theatro ſpectata fuiſſet, quòd non feciſſet
profectò, niſi quæ de Thecla dicebantur vera didiciſſet.

Iam verò, quòd Lucam indiuiduum Pauli comitem fuiſſe velit Hiero-
nymus, non ita accipiendum eſt, quaſi à primis carceribus ad extimam
vſque metam, idem cum Paulo itinerum ac laborum curriculum, nuſquā
non præſens exegerit, ſed à quo tempore illi adhæſit, vſque dum receſſit,
aſſiduum cum ipſo, neque tamen ſemper, & de momento quod dicitur in
momentum, ſed tantum ſæpiùs, quàm ſine illo fuiſſe. Id verò temporis
b Iren. l. 3. cap. 4. Baron. ad an.58.
ita definitur, vt non ante Lucas cœperit eſſe cum Paulo, [b] quàm à vi- D
ſione per noctem oſtenſa Troadis, qua vir Macedo tranſitum depreca-
batur in Macedoniam, nec poſt abſolutam Romæ hiſtoriam inde (quo
quo tandem) diſcedens, comitarit: niſi fortè iterum eò reuertens, Paulum
quoque eò nouiſſimè redeuntem reuiſerit, ac non multò poſt ad mar-
tyrium abeuntem ſpectare voluerit. Ceterùm non oſcitantiæ cauſa
mancam, & mutilam putes edidiſſe hiſtoriam, ſed cùm tempora ſcribēdi,
moris interdum ſeceſſionis interpellaret, illis duntaxat, quæ ipſe oculis
vidiſſet, ſaltem vt frequentiùs, ſigillatim ac præcipuè conſignādis ſtuduit;
reliqua verò, quæ ſe abſente geſta erant, vel compendio per capita tran- E
ſegit,

A ſegit, vel prorſus intacta, calamo ac fidei poſteriorum reliquit, vel denique ſi nonnulla vidit quidem, ſed maiora compendio duxit, alijs ſcribenda pro re nata permiſit. Profectò enim haud minus digna erat hiſtoria Theclæ, quàm Damaris conuerſio, niſi huic Lucas interfuiſſet Athenis, minimè illi Iconij; quippè quo tempore in Pauli conſuetudinem ac familiaritatem ſe nondum dediſſet; vtique tamen ad commendationem veritatis, hinc non parum cumuli accedit, à prudentia Scribentis, quòd mallet hiſtoriæ ſuæ res tam eximias elabi, quàm vel præſentium oculis argumentum eripere, vel ſuos in non viſis, aurium duntaxat aſſectatores, non etiam duces habere. Ita planè dignum erat Apoſtolicis aduerſarijs, B ſiue patratum apud Rhegynos miraculum, ſiue prædicatum apud Meſſanenſes, tanta in gente forti mutatione ſecuta, Euangeliũ; niſi (ſi interfuit) extra ordinem habenda cenſuiſſet, poſterisq; vel per traditionem, vel per ſuorum manus commendanda.

Atque hæc de Hieronymo; ſed quid de Gelaſio? Huius verò ſuper hac re ſanctiones, cùm nobis ſanctiſſimæ ſint, à Hieronymi quoque perceptis atteſtationem habent dubitationi eximiam, quando is in præſenti inſtituto, dum quæ legenda vel negligenda cenſet, pleraq; ad Hieronymi limam remittit, ac maximi in Eccleſia Doctoris ſententiam, ſua quoque authoritate reddit ſanctiorem: vt hoc loco Hieronymum habere Ma- C giſtrum, ſit plane è pectore Gelaſij ſapientem haurire interpretationem. Sed etiam religioſa Patrum ſuffragia quos Baronius accenſet, pondus addunt minimè eleuandum: quorum ſententiæ vadem ac patronum, ſi Baronium ipſum adrogauero, nihil opinor vltrò fuerit eluctandum, ſed duntaxat animo præcipiendum, in decretorijs Pontificum oraculis, mentem ex verbis eſſe legendam, ſuamq; Iuris intentioni ſeruandam religionem. Plurimum quippe intereſt noſſe, in ijs etiam quæ ad Capitalem Fidei, & Chriſtiani inſtituti diſciplinam vniuerſim videntur ſpectare, quibus exceptionibus caueatur, ne rationes miſceantur, ac vt reciſis D peregrinis interpretamentis, ab animis legum genuinæ præceptiones capiantur.

Ac inprimis, vt miſſa faciam, quæ ab Hæreticis, ſiue Schiſmaticis conſcripta, vel prædicata Gelaſius nullatenus cenſet recipienda ab Eccleſia Catholica, ſanè inter alia quę notat, non pauca enumerantur, quę hodieq; manibus fidelium haud ſine pietatis ſenſu teruntur, qualia ſunt in multis, Liber Canonum Apoſtolorum, & vt reſtrictè dicam Epiſtola IESV ad Abagarum Edeſſæ regulum, quæ ſi aliquando controuerſa magis fortaſſe fuit, quam neſcita, poſtea tamen adoleſcente cum atteſtatione rei, multorum religione, digniori habita eſt loco, quam vt extra fidem & gra- E dum poneretur. Quin etiam Acta aliorum Apoſtolorum, niſi ab Hære-

Hæreticis in iniuriam Fidei deprauata ſint, quam fere ob cauſam Gelaſius illa perſtringit, neſcio cur ad religionis robur conducere nequeant, cùm longè abſint à fuco, nec quippiam moribus Apoſtolorum indignum auribus ingenerent. Quid enim obſtat, quò minus credamus Lucam in ſuis Actis pauca quædam, & ad paucos Apoſtolos pertinentia ſpectaſſe, ceteris verò ſcriptoribus ſingulorum Apoſtolorum geſtis recenſendis ſegetem peramplam reliquiſſe? neque enim par fuit, ſi Numinis prouidentiam conſideremus, eorum exemplis ad virtutum laudem comparatis fraudari Eccleſiam, quorum laboribus, ac per omnia rectè factis, ipſa ſuccreuit ad gloriam; vt proindè nimis delicatæ cenſendæ ſint aures, quæ ſi de rebus geſtis Apoſtolorum ali- B quid hauriant extra hiſtoriam Lucæ, illicò velut ad aniles fabulas tinnire incipiunt. Sanè ſicut quibuſdam Actis Pauli locum dat Origenes, [a] Actis Andreæ Auguſtinus; [b] ita reliquis, ſua poteſt haberi fides, niſi quatenus aut veritatem adulterant, aut Hæreticorum ſordibus infecta, macula aliqua puritatem morum, ac Religionis candorem afficere queunt: quod de Actis paſſionis Petri à Lino conſcriptis teſtatur Baronius, [c] *Syncera nempe illa fuiſſe olim, ſed quæ hodie extant, Manichæorum eſſe tincta fuligine*. Atqui de his Lini Actis nihil aduertit Gelaſius, ea tamen non mediocriter probare videtur Ambroſius, [d] dum inſignem illam hiſtoriam, quæ Petro ex Vrbe declinan- C dæ mortis cauſa egredienti, Chriſtum occurriſſe narrat, ex ijs mutuatur.

a In Ioan. tract. 27.
b De Fide contra Manich. c.28.
c Ad an. 96
d In Aux. de Baſ. non. Trad. circa med.

Sed enim geſta Sanctorũ Martyrum tam admirandis triumphis irradiantia minimè reijcit Gelaſius, quin verò Dei virtute operante, maiora etiam in ſuis certaminibus, quàm quæ vulgo feruntur, perpeſſos, planè catholica aſſenſione credit, ac decernit: verùm id propter, ſecundùm antiquam conſuetudinem, ſingulari cautela in Eccleſia Romana non legi animaduertit, *quia & eorum qui conſcripſere nomina penitùs ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis ſuperflua, aut minùs apta quàm rei ordo fuerit, ſcripta eſſe* D *putantur, ſicut Quirici, & Iulitæ, ſicut Georgij aliorumq; huiuſmodi paſſiones, quæ ab Hæreticis perhibentur ſcriptæ, eamq; ob cauſam ne vel leuis ſubſannandi orirетur occaſio, in ſancta Romana Eccleſia non leguntur*. Hæc ferè totidem verbis Gelaſius, quæ quidem ſapientibus, ita accipienda erunt, vt ſi moribus ac religioni non officiunt, veritatem apud omnes ac pietatem præſtent indemnem: nempè ideò non leguntur huiuſcemodi Acta, quia eorum qui conſcripſere nomina penitùs ignorantur. At idem Gelaſius: *Actus* (inquit) *B. Syluestri Apoſtolicæ Sedis præſulis, licet eius qui conſcripſit nomen ignoremus, à multis tamen in Vrbe Roma Catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vſu multæ hoc imitantur Eccleſiæ*. At ab infidelibus, & E idiotis

A *idiotis ſupeſflua, & minus apta, quàm rei ordo fuerit ſcripta eſſe putantur!* Eſto verò. Certè ex eodem Gelaſio, cùm hæc ad Catholicorum manus peruenerint, B. Pauli Apoſtoli ſententia præcedat oportet, [a] *Omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Enimuerò ſi hodie Acta paſſionis Petri & Pauli, nomine Lini inſignita, in luce non extarent, quanta & quàm præclara Principum Apoſtolorum facinora, tenebris inuoluta, non minimo pietatis damno iacerent; quorum pars magna iacent nihilominus, quòd plura eius Viri ſcripta deſiderentur; atque inter cetera, hiſtoria illa de altercatione Petri cum Simone Mago, [b] cuius demum temulenti hominis inſaniam, ipſe Petrus, ita vertente Deo fregit, & ex alto præcipitantis ſpiri- B tum fortiſſimè eliſit: de qua quidem hiſtoria pauciora ſunt, quę ſciuntur, quàm quæ temporum iniuria deleta, penitùs ignorantur.

a 1. Theſſ. cap. 5.

b Trithem. de Viris Illuſtrib. Xiſtus Senen.

At multa ab Hæreticis ſcripta perhibentur, ideòq; minimè legenda! Verùm nobis cum Auguſtino, licet, non minùs Hæreticis, quàm Iudæis vti codicum baiulis, ſi quid in eis non alienum comperimus: Sanè Triphon [c] diſcipulus aliquando, poſtea deriſor Pauli, impius planè fuit, ex quo tamen multa de prædicatione Pauli inſignia, quæ ille ludicrè licet, verè narrat, libenter arripimus. *At interdum noua quædam emergunt, auctoribus incertis, nullo antiquitatis veſtigio inſignia!* Sed enim ſi huiuſmodi nullum pernicioſi erroris periculum creant, ſi fidem humanam, & certitu- C dinem (vt aiunt) moralem, minimè fallunt, ſi hiſtoriam narrent, vel minimè dubiam, vel coniecturis valdè veriſimilibus nixam; & quamuis temporum calculis inuolutam, ſacram nihilominus & ſanctam, & conſequentibus ætatibus in pijs pectoribus religione conſecratam; neſcio cur adeò vitentur, aut defugiantur, quantumuis ad conſuetudinem, vel communis iuris vſum minimè tranſmittantur. Profectò ſcripta de inuentione capitis S. Ioannis Baptiſtæ, nouellæ quidem (vt Gelaſij verbis vtar) tunc erant reuelationes, vel (vt alij legunt) relationes, & tamen ſicut idem inquit, *nonnulli eas Catholici legunt*, quibus tamen illud Apoſtoli præ oculis habendum, *Omnia probate, quod bonum eſt tenete*: non quidem vt hiſtoriæ D tantùm cauſa legantur, quemadmodùm iubet Clemens [d] de quibuſdam traditionibus Seniorum, quæ ſuperſtitione quadam, ſpecie pietatis adumbrata, irritabant potius, quàm roborabant diuinæ legis inſtituta; ſed quæ verè pietatis augendæ conſilio, pleniori pectore capiantur, tanquã eximia religionis argumenta, quibus reiectis, facilè etiam cetera firmamenta, pro temporum, ac morum peruerſitate, conuellantur.

c Lucian. in Philoſt.

d Lib. 1. Conſt. c. 7.

Quorſum verò hæc tam longis quæſita ambagibus, tã multis pugnata rationibus, niſi vt oſtendatur, ſi ea, quæ nec temporum calculis, nec nominibus authorum videntur conſtare, mutila præterea ſunt, inuoluta, E perturbata, quin etiã ab impijs narrata, ac penè ſeipſis obtrita, & exoleta,

F rei-

reijcienda tamen non ſunt omninò, quòd aliquem ſenſum veræ pietatis A
præ ſe ferant, adeòq; nonnihil ad religionem conferant; quo numero habenda ſint ea; quæ & tempori ſatis conſentanea ſunt, & auctores habent exceptione maiores, integra, clara, explicata, recepta, apud ſuos hæc plurimorũ armata, ac longa religione exaucta, ſua denique firmitate contra fallentes rationũ circumſcriptiones quantum ſatis munita? in quo genere videtur eſſe hæc qua de agimus Virginis ad Meſſanenſes data Epiſtola, fama ſpectatæ Ciuium religionis, vt exteros taceam, per omnes hactenus expreſſos numeros commendata. Sed hoc agimus in conſequentibus.

Interim tamen hoc loco ſua laude non eſt fraudandus Alphonſus Villegas, apud quem, tantum fidei hæc epiſtola inuenit, vt inter cæteras, quæ B
nomine Virginis ad diuerſas ſcriptę feruntur, hanc duntaxat, atque illam ad S. Ignatium exaratam, legitimam agnoſcat ac genuinam; argumento negante quidem (vt Philoſophi loquuntur) ſed vt alias monui, in re nata non inualido, quòd in repurgandis librorum, ac ſcriptorum rationibus, Pontifex Gelaſius inter apocrypha ſcripta hæc minimè retuliſſet, tametſi plura ad Virginem, aliosq; ſpectãtia, atque inter alia literas illas Abagari ad Chriſtum, viciſſimq; Chriſti ad Abagarum datas, inter ea recenſuiſſet.

Atque hæc ferè Villegas. Ceterùm etſi fortaſſe nemo addubitarit, eius Epiſtolæ opinionem, Gelaſij tempeſtate nondum fuiſſe natam, ſed longè poſtea dubiã aſpexiſſe lucem, adeòq; confictam potiùs, quàm è re oblatã, C
quod apud Meſſanenſes illo ſeculo adulta iam fides religioq; ſacratior affingendi crimen non admiſiſſet: Vtique tamen impunè cogitarit, Pontificem in ardua rerum totius Eccleſiæ ſpectantẽ, nec perſenſiſſe omnia quæ apud Eccleſias in hoc genere priuatim eſſent, nec prorſus omnia ſtruiſſe, quæ minus momenti haberent. In id verò vnicè neruos omnes intẽdiſſe, vt in perturbatiſſimis illis temporibus, quibus & Imperator [a] Anaſtaſius, Eutychianus Hæreticus erat, & Reges Italiæ, Hiſpaniæ, Africæ, Ariani, & Reges Frãcorũ, [b] Anglorũ, Germanorũ pagani, deniq; (vt mittã Eccleſiã Græcam, ſeditionibus Petri & Achatij immane quantũ conflictatã) & Caput Orbis, Roma clandeſtinis Manichæorum artibus eſt agitari cępta: in D
his inquã afflictiſſimis ſuæ ſedis temporibus, in id ſingulariter intendiſſe Gelaſiũ, vt ſceleſtiſſima primùm Hęreſeõ dogmata, ſcriptis & authoritate perculeret, eademq; ex Regnorum Capitibus, aut prorſus exureret, aut ne peſtiferum virus in membra omnia deſæuiſſet, ſapientiſſime prouideret. Id propter, & Manichæos [c] in Vrbe deprehenſos, exilio protinus dãnauit, & eorum libros apud Baſilicã Diuæ Virginis Mariæ, publicè cremauit, & cõtra Eutychen, Neſtoriũ, Arriũq;, [d] doctiſsimis lucubrationibus peregit, & vt ſexcenta ingentis animi monimenta prætereeam, de libris in Eccleſia Catholica, legendis, vitandis, quæ pro tempore ſatis, ſanctiſsimè cauit. E

a Bellar. in Chrón.

b Alphonſ. Ciacc. in Gelaſ.

c Platin. in Gelaſio. Franc. Ioãnetrus in eodem.

d Gennadius de lucubr. Gel.

A QVO ALIO TEMPORE PAVLVS *fuerit Meſſanæ.*

CAPVT OCTAVVM.

AGE verò, vt ad intermiſſa reuertamur, quamquam
ratum ſit Paulum, prima illa è Iudæa nauigatione
Meſſanam Rhegyo diuertere potuiſſe, quemadmo-
dùm ſupra multis oſtendimus: vero tamen abſimile
non eſt, eundem poſt vincula Romana Meſſanēſibus
B redditum iterum prædicaſſe, habetq; hæc opinio nō
inane fundamentum apud quoſdam, ſiuè quòd non
facilè intelligant Paulum Rhegyo Meſſanam accitum concionem ha-
buiſſe, cùm inde ſecundùm vnum ab appulſu diem flante Auſtro ſolue-
rit; ſiue etiam quòd cuſtodia mancipato, non licuit vltrò citroq; com-
meare quò liberet: quam ob cauſam nec Syracuſis eo tempore quippiam
præſtitiſſe verius putant quàm ſecùs, tametſi triduò ibidem nauigationē
oportunam opperiretur. Nam quòd Melitæ nonnulla geſſerit, quæ non
niſi à libero homine fieri potuiſſe credantur, id verò gratiæ Centurionis,
itinerisq; Comitibus concedi poteſt, qui non modicam Inſulanorum in
C ſe humanitatem experti, ſpontanea Pauli beneficia libenter illis condo-
narunt, & Paulum quæ vellet agere permiſerunt. At enim poſt vincula
Neroniana Roma reducem, nihil potuit continere, quò minùs ſiuè ter-
reſtri, ſiuè etiam maritimo itinere Meſſanam accederet, pluresq; per
dies Meſſanēſibus operā nauaret, & quod olim ad Timotheum [a] ſcripſe- a Epiſt. 2. ad Tim. cap. 4.
rat, confortatum ſe à Domino, vt prædicationem impleret, & audirent
omnes gentes, id (inquam) magna ex parte reipſa in lectiſſima Europæ
Inſula comprobaret. Nihil eſt in hoc argumento non adeò firmum,
quod contrarijs ſiuè rationibus, ſiuè coniecturis, ſi inuicem committan-
tur infirmetur. Mihi verò, vt hæc mittantur, opinionem primùm
D huiuſce rei ingerit ea, quam in pleriſque antiquioribus manuſcriptis
lego, narratio, Paulum ſcilicet in Calabria, atque adeò Rhegij præ-
dicationi iam deditum, à Meſſanenſibus quoque eius aduentu cognito
fuiſſe accerſitum, quod quidem neſcio an rectiùs intelligi queat, quàm
de Paulo per Calabros reuertente, ac prædicante. Licuit verò Meſ-
ſanenſibus inuitare iam omni cuſtodia immunem, & quidem familia-
riùs accerſere, quem antea tranſeuntem cognouerant, ſibiq; obſequijs,
ac Euangelij deſiderio deuinxerant; hæc ſi opinio ſit duntaxat, à tra-
ditione Calabrum fortaſſe minimè commendata: deindè verò ea miſſa,
E fidem facit Pauli in propagando Euangelio ſtudium, ac ingenium, qui

reuerſurus in Orientem, notiſſimã ſibi ſicut alteras Athenas Vrbem, tàm A nobilem, tàm antiquam, tàm omnium gentium frequentia percelebrem, dubio procul non præteriuit, quin etiam de induſtria curſu intento appetiuit. Quid ni enim hanc tam optatam, ac ſuo muneri paratiſſimam occaſionem, obuijs etiam vlnis arriperet, vt in huius vnius Vrbis, vbi illa tempeſtate, cũ Romana poteſtate, Religio Idolorũ omnia ſplendidius adhuc adminiſtrabat, vt penè ſummã ſuperſtitionis teneret: in huius (inquam) Vrbis integra conuerſione plurimarum gentium ſaluti conſuleret, & Romanorũ Prætorum quandoq; ſedem, cũ ſumma ſuperſtitione, pluribus etiam ſceleribus pollutã, maioribus laborũ ſuorum (vt ſic dicam) victimis expiaret? Sanè ſi literis conſignata eſſent omnia, quæ Paulus poſt adeptam B Romæ libertatem, reliquo vitæ ſpatio ſatis amplo præclarè geſſit, narrarent etiam inter alia, quàm ſtrenuè, ac fortiter, Meſſanæ quoque omnes prædicationis numeros impleuit, nec minore fama, quàm hiſtoria Lucæ Athenas in Dionyſio, Meſſanam vnà in Bacchylo celebrarent.

Quæ dum dico, iam tranſactum volo, illo ipſo tempore, cùm primùm Syracuſis Rhegyum venit, à Meſſanenſibus pridem fama notum, honorificè accerſitum fuiſſe, vel ſi mauis accerſiri potuiſſe Paulum; ſed hoc aio, cùm maiorem ſui copiam pro voto impendere potuerit minimè, poſt ſoluta demum Romana vincula, repromiſſam Meſſanenſibus ſpem ſoluiſſe abundantiùs, tametſi ſponte etiam venturus erat eò loci, vbi vir- C tus Euangelica apud nobiliſſimam Inſulæ Ciuitatem, & Romanę Reipublicæ quaſi ſpecimen, magno theatro ſpectari debebat. Et verò cui non ſit perſuaſum, in hoc itineris flexu Meſſanam reuiſiſſe Paulum, vexilloq; fidei firmato, non paucos dies ibidem prædicando extraxiſſe, mores ac religionem formaſſe, monita ſalutis præſcripſiſſe, ſicut Rhegynis Stephanum Nicænum, ita ipſis Bacchylum Sacrorum Antiſtitem dediſſe, ſed præterea Meſſanenſium honores deducta ſecum (ſi lubet) ad Virginem legatione amplificaſſe? quid ni enim, ſicut aliquando Gentiles [a] (Hiſpani creduntur [b] fuiſſe) ad Philippum, *Domine volumus IESVM videre,* ita Meſſanenſes pio deſiderio videndæ Matris IESV, ad Paulum di- D cere potuerunt, Domine, tecum imus, volumus MARIAM videre? vt quemadmodum tunc glorificatus eſt Chriſtus in Gentibus, ita poſtea per Paulum MARIA Virgo, ſi vnquam in nationibus, clarificanda fuerit in Meſſanenſibus. Nam etſi nonnulla horum præſtare potuerit Paulus, etiam illo ipſo primo tempore, quo Syracuſis Rhegyum, hinc verò Meſſanam traditur acceſſiſſe, nihil tamen vetat, poſt annos, vbi reuertit, fidei præceptis iam firmatam Vrbem, ad omnem religionis excellentiam formaſſe magis, ac tum demum Legationis ad Virginem decretæ, ipſum ſi non auctorem, ducem profectò fuiſſe, ac laudatorem. E

a Ioan. 12.

b Iulian. Archi. ad an. Xpi 36. Biuar. in Dextr. ad an. 35.

Ac

A Ac tum etiam verum erit, quod alias ex Chryſoſtomo [a] retulimus, Paulum & vſque in Siciliam perueniſſe,& Siciliam peragraſſe. Vtrumque crediderìs ſi Siciliæ nomine & Trinacriam, & quam ab ea fretũ diuulſit, intelligas: quamquam eam duplicis Siciliæ nuncupationem apud auctorem non ita antiquum reperias; niſi iam Siciliæ nomine, vel Syracuſas, vel pro re nata Meſſanam ſolam accipias, quo pacto olim Athenas Græciam appellatam ſcimus. Certè auctores qui Siciliæ [b] Crucem auream ab Arcadio collatam eſſe ſcribunt, Meſſanam pro Sicilia videntur habere, neque enim alijs, quàm Meſſanenſibus in Sicilia id honoris, ac præmij fuiſſe conceſſum, certius putatur, quàm vt recentioris hiſtoriæ fidem requirat. B Quin etiam Antiſtites Meſſanenſes, Siciliæ Epiſcopos à Pontificibus vocari, & ſcribi ſolitos, eò ſuſpicatur non nemo, quòd iſti Siciliæ vniuerſæ Metropolitani haberentur. Quamquam alijs videri queat rationem loci non dignitatis ſeruari, at vt in deſignandis Vrbibus ſolet regionum diſcrimen eſſe, & Antiſtitum, non honorum, idq; in Decretis Pontificum haud extra morem.

[a] Supra cap. 5.

[b] Fazel. l. 2. Dec. 1. c. 2. Petr. Greg. de Republ. lib. 12. c. 16 numer. 6. Maiol. l. de dignit. diff.

Verùm animaduerto, quænam huic de Pauli aduentu ſentẽtiæ queant refragari, quæ & traditionem per manus ductam loco moueant, & hiſtoriam multis ambagibus ſeptam haud facilè explicent. Enimuerò ſi poſtquam Romæ vinculis ſolutus, in Orientem abiturus Meſſanam reuertit, C non ante ſexageſimum primum Chriſti annum id factum eſſe oportuit; quippè qui ſiuè Maio, ſiuè Iulio quinquageſimi noni, Romam ingreſſus biennium verò totum manens in ſuo [c] conducto, ac tandem libertati reſtitutus, neque tamen illicò dilapſus, tardiori, vt par eſt, ob prædicationem itinere, Meſſanam appetiuerit neceſſe eſt. Hinc verò perquàm neceſſaria cõſecutione deducitur inprimis, Virginalem Epiſtolam non ante ſexageſimum ſecundum annum, vel ſaltem primum à ſexageſimo propè exeuntem, exarari potuiſſe: quo ſcilicet tempore, Legati Meſſana à Paulo deducti Hieroſolymam adire potuerunt; deindè autem Paulum poſt vincula toties expetitas abijſſe ad Hiſpanias, ſed Orientem D primò reuiſiſſe. Quorum alterum nempè hoc poſtremum, communi ſcribentium opinioni aduerſatur, alterum verò rectam etiam Chronologiæ rationem euertit, ne dicam, omnia implicata reddit. Quis enim dixerit eò vſque prouectam Virginis ætatem inter mortales, quę vel quadrageſimo octauo anno (vt inquit [d] Euſebius) & Olympiadis ducenteſimę ſextæ ſecundo, in cælum ad Filium aſſumpta eſt, vt quidam ſibi reuelatũ fuiſſe tradunt, ac proindè anno ætatis ſexageſimo ſecundo, aut etiam tertio, qui climactericus eſt, inſignium vt plurimum virorum morte clarus: vel certè anno Filij ſui quinquageſimo octauo, atque adeò ætatis E ſeptuageſimo ſecundo, aut etiam tertio, quod videtur placere [e] Epiphanio,

[c] Act. 28.

[d] In Chro.

[e] Serm. de Deipar.

a In Cōpēd. in Tib. nio, ac [a] Cedreno: Horum autem congruere neutrum poteſt cum ſexageſimo primo, vel ſecundo Chriſti anno, ne vel Deiparæ Virginis vitam prorogemus in ſeptuageſimum quintum ſextumuè annum, vel poſtquā deſijt eſſe inter mortales, eam ſcripſiſſe Epiſtolam cogamur aſſerere, vt mittā huiuſcemodi notam, characteri eiuſdem Epiſtolæ vim afferre ineuitabilem, quæ ſcilicet anno quadrageſimo ſecundo Chriſti, in verſione Laſcaris fertur exſignata. A

ATQVI vt à poſtremo ordiamur, negotium fortaſsè faceſſat Pauli poſt vincula Neroniana, toties deſignata, votisq; omnibus expetita in Hiſpanias profectio, quæ ſi ſemel euincatur, vix ſupereſt temporis ſpatium, quo Deipara in viuis agente, Paulus Meſſanæ, multòq; minus Hieroſolymis adfuerit, vnàq; hac deiecta ſubſtructione rationum, cetera quæ molimur ruant neceſſe eſt. Sed enim Paulum iuiſſe in Hiſpaniam, paucos inuenio, qui in dubium aliquando vocarint, quibus opponi poſſunt agmina Sanctorum Patrum, quos [b] Pererius, vir ſanè doctus recenſet. Hippolyti, ſcilicet, Athanaſij, Cyrilli, Epiphanij, Chryſoſtomi, Theodoreti, Sophronij, Gregorij, Bedæ, Anſelmi, Toſtati, & ſexcenti alij non infimi ordinis Scriptores, qui vel explicando, vel hiſtoricè narrando fidem ſufficiunt indubitatam. Quamquam & ceteri commodam habent interpretationem, ſi velint Apoſtolum, non tunc cùm ipſe apud ſe deſtinarat, & iturum ſe ſcripſerat, profectionem habuiſſe cæloratam, ſed alij tempori ſeruatum, parem voto fructum paulò ſeriùs ſuſcepiſſe; nec alioqui mentitum dixerint eum, aut fefelliſſe, qui receptam in ſe promiſſi fidem animo ſemper habuit firmam, tameſi deindè varijs enaſcentibus cauſis, voti compos minimè extiterit; Sic enimuerò, quod Salmeron aduertit, eidem Paulo recipienti venire [c] Corinthum, ſi promiſſo deindè non reſpondit, fallacia crimen non intulit, quia dictis hominum ore prolatis, illa ſemper animo concepta ſubeſſe debet ratio, ſi Domino placuerit, cuius nempè eſt dirigere nubes Prædicatorum, quò impetus dirigentis voluerit, & qui à Magis promiſſum ad Herodem reditū meliori conſilio auertit, deſiderium quoque Pauli ſanctiori decreto temperauit. B C D

b In epiſt. ad Roman. cap. 15.

c In epiſt. ad Roman. cap. 15.

Hoc verò ſemel conſtituto illud inquirendum, an exutus Romana vincula Paulus, in Hiſpaniam continuò conceſſerit, an interpoſito conſilio, ſpatium quoque tēporis alijs Prouincijs obeundis adiecerit, iterumq; Regionibus Orientis reuiſis, demum per tot itinerum flexus optatæ Hiſpaniæ ſit potitus. Iuiſſe verò quàm primùm ad Hiſpanos plurium teſtificatione Patrum, ac Interpretum, certius eſt, quàm vt nonnullorum opinione dubitationi locum relinquat: Chryſoſtomus [d] ſanè inter alios, *Cum biennium* (inquit) *Romæ egiſſet in vinculis, tandem dimiſſus eſt, dein in Hiſpanias profectus*. Et adhuc clarius Theodoretus [e] *Actuum* (inquit) *docet* E

d Hom. in Matth. 76.

e In Cap. 1 Epiſtol. ad Phil.

nos

A *nos Hiſtoria, quod biennio Apoſtolus manſit in ſuo conducto, cùm autem liberatus illinc profectus eſſet in Hiſpaniam, & illis etiam Diuinum Euangelium tradidiſſet, reuerſus eſt Romam, & tunc capite truncatus eſt.* Et profectò ſi tam ardens fuit deſiderium Paulo viſendę Hiſpanię, vt non niſi per tranſitum Romam adire vellet; quò citiùs illic adeſſet, dubitari vix poteſt, cum voto ſuo feciſſe ſatis, poſtquam Romæ vinculis expeditus, poteſtatem habebat eundi, quò vellet; eòq; magis, ſi iam inſtantę reſolutionis ſuæ tempore, ſenſim delibando, non ita longum ſupereſſet annorum vitæ curriculum, idq; ſolùm deſiderio viri ad labores Euangelij procreati, gratia potiùs quàm natura reliquiſſet. Huc accedit, breuius multò, & expe-
B ditius ex Vrbe ad Hiſpanos iter, quàm ſi per longas ex Græcia, Aſia, Iudæaue circuitiones, eò demum ſerius allaberetur, vbi non Gentium magis vtilitati, quàm ſuæ duntaxat cupiditati tempora fuiſſent proficua, quando præſertim nihil eſſe rei poterat, quod animum toties obfirmatum, à tam ſancto propoſito dimoueret.

Equidem vtramuis in partem animum deflectam, nihil rebus noſtris offecero. Potuit enim Paulus poſt exacta Romæ biennij vincula, ſexageſimo primo Chriſti anno, datis itineri Hiſpanico non paucis menſibus, ita deindè commodiùm Siciliam, atque adeò Meſſanam anno inſequenti, traiecto mari reuiſere, ſuaq; prædicatione illic perfungi, & ea omnia
C quæ aliàs recenſuimus, Meſſanenſibus officia præſtare; vt nihil ſit, quod hac in re magnoperè queat incommodare, ſi præſertim cõmorationem in Hiſpanijs, non adeò longam eſſe oportuit, quin breui, exempto deſiderio, Paulum Orientis regionibus reſtitui ſineret, eò maximè, quòd vendicata iam à Iacobo Hiſpania, non tàm ſuperfuit Paulo, vbi Euangelium prædicaret (ne ſuper alienum fundamentum [a] contra ſuam ſententiam ædificaſſe conuinceretur) quàm vbi ſpem ſegetis in futuram meſſem aſſurgentis miraretur; niſi fortaſſe, quod placet Chriſtophoro [b] Caſtro, aliquid orbis Hiſpanici Paulo reliquum fecerat Iacobus à ſe non luſtratum, vt iam ſi prædicauit Paulus ſuper alienum fundamentum ędificaſſe
D non crederetur, quod quidem dato illo menſium ſpatio, faciliùs eſt fieri potuiſſe, quàm vt contrarium euincatur.

a Ad Rom. cap. 15.

b In Hiſt. Deip. c. 18.

Verùm vt id proximè abſit à vero, mihi tamen Paulus ipſe non minimum firmamenti ſufficit ad credendum, diuino conſilio dilatam fuiſſe profectionem Hiſpanicam, nec ægrè Paulum à ſeipſo reditum in Orientem ſtatim à vinculis impetraſſe, id quod ex literis anno ante Romæ datis, facilè eſt deprehendere; quippè qui ſcribens ad Philippenſes. [c] *Confido* (inquit) *in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.* Et ad Philemonem. [d] *Para mihi hoſpitium, nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.*
E Et in nouiſſima quam ad Hebræos exarauit. *Cognoſcite* (inquit) *fratrem*

c Cap. 2.

d Epiſt. vn.

noſtrum Timotheum, cum quo ſi celeriùs venerit, videbo vos: vt ex his appareat, Paulum haud in ſententia perſtitiſſe, poſtquam Romam veniſſet, non quidem animi facilitate, vt paruo momento, & quauis cauſa velut leui aura huc illuc impelleretur, ſed quòd aliter quàm ipſe ſecum ſtatuiſſet, Deo faciente, qui conſilia hominum vertit, agere viſum eſſet; idipſum eo teſtante, dum ad Corinthios ſcribens, quibus aduentum ſuum ſpoponderat. [a] *Hac confidentia* (inquit) *volui priùs venire ad vos, vt ſecundam gratiam haberetis, & per vos tranſire in Macedoniam, & à vobis deduci in Iudæam, cùm ergo hoc voluiſſem, nunquid leuitate vſus ſum? aut quæ cogito ſecundum carnem cogito, vt ſit apud me, eſt, & non?* A

a 2. ad Cor. cap. 1.

Et niſi tam clara ex ipſo Paulo liqueret ſententia Pauli de retardata profectione, ab hiſtorijs quoque ſuffragium accederet opinione maius, nec longè eundum eſſet, quin exceptione in paucis dignus ſeſe offerret Guglielmus [b] Spirenſis, qui ferè ex dictis Patrum, velut ex floribus, ſertum, acta Pauli contexens: *A Cæſare* (inquit) *in carcerem miſſus,* [c] *notior familiæ eius factus, perſecutoris domum, Chriſti fecit Eccleſiam.* [d] *Ligatus catenis, nihilominus in carcere prædicauit; verberatus, verberantes ipſos ſermone rapiebat. Deindè Feſti literis Neroni traditis, Paulus ad tribunal vocatus* [e] *cum cauſam dixiſſet abſoluitur: Ad concionum itaq; miniſterium rurſum profectus, inuiſit Eccleſias Syriæ, Aſiæ, & Græciæ. Et indè reuerſus in Italia, Gallia, & Hiſpania & alijs Occidentis partibus docuit Euangelium vt patet ad Romanos Capite decimo quinto.* Hæc Spirenſis, pro eademq; ſententia laudat Euſebium, [f] Athanaſium, [g] Epiphanium, [h] Chryſoſtomum, [i] Iſidorum, [k] Dorotheum, [l] Methaphraſtem. B C

b Cent. 1. p. 1. diſt. 1. in Paulo. c Hieron. in epiſt. ad Philemon. d Chryſoſt. in ſerm. de laud. Pauli. e 2. Tim. 4. f Ad Drac. g L. 1. to 2. h In ſer. de laud. Pauli. i De Patrib. nou. T. ſt. k In Synopſi de 70. l In vita Pauli.

Ceterùm, rationes ex epiſtolis Pauli adductæ, Baronio quoque adeò viſæ ſunt firmæ, vt cùm in Romanis vinculis propoſitum proficiſcendi in Hiſpanias, mutaſſe viſus ſit Paulus, & profectionem in Orientem inſtituiſſe, an idipſum quod conceperat animo, omninò præſtiterit, haud tutò poſſe affirmari fateatur. Quamquam an etiam profectus ſit in Orientem, haud item certè adſtrui poſſe putat, cùm præſertim olim Mileti Epheſios alloquutus, Numine afflatus, illis prædixiſſet, eos non viſuros amplius faciē ſuam; quod certè ipſe haud potuiſſe cōtingere affirmat, ſi in Orientem, & in Aſiam, vt pollicitus fuerat Philemoni, reuertit; qui enim ad optatiſſimam Eccleſiam Epheſinam Aſiæ totius Metropolim non acceſſiſſet? Verùm hanc religionem facilè quiuis ſibi exemerit, ſi quemadmodum alibi diximus, cæleſti conſilio aliud ſanciri potuiſſe cogitarit, quàm Paulus iuxta præſentem animi præparationem concepiſſet, nec in eo decretum Dei refigi (ſi vſquequaque tamen, quo de agimus, decretum eſt) ſed ſecundùm cauſas rerum ordinatas, enaſcentes diſponi occaſiones, & non humanis mortalium ſenſa regi conſilijs. Nam quòd diuino ſpiritu D E

actus

A actus Paulus ea ratione dixerit. [a] *Et nunc ego ecce ſcio, quia amplius non vi-* a Act. 20.
debitis faciem meam, vos omnes, per quos tranſiui prædicans regnum Dei: id demum eò referri poteſt (vt facillima conſectemur) Paulum non amplius fuiſſe Mileti, aut etiam Epheſi viſum, aliiſq; circum locis, per quæ tranſiuit ad iſtos; ne alioqui ſi nuſquam reuerſum obfirmatè ſtatuamus, leuitatis & inconſtantiæ, contra quàm ipſe (vt paulò ante vidimus) profitetur, arguamus, pluraq; in Eccleſiaſticis traditionibus abſque cauſa inuoluamus.

Et verò ſi nec in Hiſpanias, nec in Orientem Paulus abiuerit; vbi gentium tot ad extremum vitæ limitem annos exegerit, dici facilè non po-
B teſt, niſi Italia, aut etiam Sicilia, citràq; concluſus, plura etiam Meſſanæ fortaſſe fecerit, quàm vel nos adſtruere, vel alij circa hanc traditionem aliquando cogitauerint impugnare. Enimuerò quid toto illo biennio, aut etiam inter exacta Romæ vincula, petitaſq; Hiſpanias Paulus egerit, vbi vitam duxerit, non apparet, niſi deſtinatæ per epiſtolas profectioni in Orientem, rebuſq; illic componendis, commodum id ſpatij impendatur. Ceterùm poſt Orientis luſtrationem, Hiſpanijs quoq; ſui copiam feciſſe Paulum, nimis ſit otioſus, qui probare laboret, auctorumq; centurias id aſſerentium in medium afferre; qui ſi à multis retroactis ſeculis aduocari non poſſent, vel illa veterum Chriſtianorũ, ex perfido licet ore Agrippæ,
C fidei dilatatæ ſuſcepta teſtificatio, ſatis abundè eſſet, quam ipſe habita ad Iudæos concione protulit, cùm ita [b] loqueretur. *Sed de Religionis auxilio* b Lorin. in Act.
præſumitis, cùm Orbem iam Romanum IESV Diſcipuli repleuerint, aut ſine Dei nutu putamus illam creſcere religionem? ita ille: Si Orbem Romanum; ergo & Hiſpaniam, quæ Romano tenebatur imperio viſere Diſcipuli IESV, ergo & Siciliam: ſed nemo magis Paulo, ſi veram illi texuit laudem [c] Chryſoſtomus, eum non modò Siciliam, atque Italiam, verùm c Homil. 1. in epiſt. ad Rom. c. 1.
vniuerſum terrarum Orbem prædicando peragraſſe.

Quòd ſi demum cauſam inquiramus, ob quam dilata in Hiſpaniam profectione Paulus in Orientem remigrarit, ac tandem ſæpiùs eandem
D fortaſſe remenſus viam Hiſpanis ſe condonarit; diuinare quidem non poſſumus, coniectura opinor partim aſſequemur. Enimuerò relictas à tergo Prouincias, quas primùm vinctus perfunctoriè circumiuerat magis quàm obiuerat, vberiore Euangelij ſegete oportuit eſſe cumulatas, ne ſi vaſto Hiſpaniarum Orbi, longiores cõtingeret impendere moras, ingenti ſpe prouocata, plura regna defraudaret, neque tamen Hiſpanis, ea tempeſtate vtilem nauaret operam, qua vel pridem Iacobus apud eoſdem, Deiparæ Virginis hortatu fortior effectus ad prædicandum, non pœnitendo fructu laboraſſet, ac parem voto cœpiſſet vtilitatem: vel ſi eo tem-
E pore iam Herodiani gladij victima Hieroſolymis cecidit Iacobus, circa annum

annum videlicet Chriſti quadrageſimum tertium, non deerant ex mul- A
tis, quos vel in Hiſpaniam ſecum abduxerat, vel ibidem ad fidem addu-
ctos inſtituerat Epiſcopos, quos propagandæ firmandæq; religionis de
cetero cura maneret, aut quos etiam Petrus Apoſtolorum Princeps ſta-
bilita iam Sede Romana, ſecundùm necem Iacobi, hoc eſt anno Chriſti
quadrageſimo ſexto, [a] Paulo adhuc longè agente ſubmitteret. Quod ſi
poſtremùm voluentibus annis Paulo Romam perducto, ſpes adeundæ
Hiſpaniæ tot votis expetitæ affulſiſſet, regionisq; tam vaſtę partes Iacobo,
alijsq; intactæ ſupererant, potuit illa ſanè differri, quoad rebus in Oriente
ritè conſtitutis, eum Hiſpaniarum, coronæ proximus, ceù coronidem
meritorum, hauriret laborem, dignamq; demum tanto Apoſtolo Ro- B
mam repetens mortem oppeteret.

[a] Baron. ad an. 46.

Quid verò ſi propè genuinā cauſam huiuſce reuerſionis Pauli in Iu-
dæam liceat in medium afferre? Quippè cùm imminente felici illo co-
ronarum die, quo puriſſimus ille MARIÆ Virginis ſpiritus, auehendus
erat in ſupernas Beatorum ſedes, par eſſet Apoſtolos ex toto Orbe colle-
ctos, comitando honeſtandoq; ſacratiſſimi Corporis funeri intereſſe; au-
ctore Numine factum, vt commutato in melius voto, Paulus quoque
cum ceteris conueniret, nec tam iucundi itineris pęniteret eum, qui Orbi
peragrando aſſuetus eſſet, præſertim cùm viſurus eſſet eam in cælum
abeuntē, cuius nomen cum Chriſti Euangelio per Orbem circumtuliſſet, C
vnàq; tranſmiſſurus eſſet preces ad eum, cum quo & ipſe continuò diſ-
ſolui cupiens, eſſe peroptaſſet. Nàm quòd ſublimes per aëra delati, ex va-
rijs mundi partibus velut eò incidiſſe ferantur Apoſtoli (quod in primis
Damaſceno nec non alijs ex eodem fonte vnde & ipſe deriuauit, haurire
placuit) ſicut non apud omnes vndique probatam meretur fidem, ita
ſi miraculum excipias, non æquè ſupremum Virginis honorem, Apo-
ſtolorumq; commendat obſequium, & in vtroque Nati dignitatem,
ac Numinis prouidentiam, quàm ſi è remotis Orbis regionibus, con-
ſtitutis itineribus longè ante cælo admoniti aduentarent: quid ni enim
id præſtarent Matri Chriſti, vale vltimum Eccleſiæ in terris dicturæ, D
& de rerum euentibus ſpe & conſilio commonituræ, quam viuentem
longiſſimis peregrinationibus complures quærebant ſalutem reporta-
turi? quid ni etiam ab Apoſtolis id vellet Natus tantæ fieri parenti,
quam ipſe æterno regno ſecum inferendam, cum exercitu militiæ cæ-
leſtis obuiam factus, eſſet excepturus. Verùm hoc iam loco ſpatioſus
aperitur campus tractationi alterius argumenti, de Virgineæ ætatis æra,
cum anno, quo vel Paulus in Orientem redijt, vel quo ipſa ad Meſſa-
nenſes exarata fertur ſacra Epiſtola, ritè connectenda. Hoc ergo dein-
ceps agendum. E

QVO

A *QVO TEMPORE BEATA VIRGO DEIPARA aſſumpta eſt in Cælum.*

CAPVT NONVM.

ALTERVM igitur argumentum eiuſmodi eſt, quo velut clauo nixi quidam, difficiliores æquo ſe præbuerunt, in huius de Virginis Epiſtola traditionis aſſertione. Nam ſi ad rectam (vt ipſi putant) Chronologiæ rationem expendantur aſſerta, cùm Paulus
B ad Cæſarem nauigauit, anno Domini quinquageſimo nono, vndecim iam ante annis, Virgo Deipara inter mortales eſſe deſijt; anno videlicet Christi quadrageſimo octauo, quemadmodum ex antiqua traditione ſcribit in Chronico Euſebius, & probat in Annalibus Baronius. Quæ ſi vera ſunt, actum eſt de religione huius Epiſtolæ, multòq; magis eliditur ea Traditio, ſi ſexageſimus primus vel ſecundus Chriſti annus, quo rediertiſſe in Orientem dictus eſt Paulus, cum Virgine quaſi adhuc in viuis agente exæquetur.

Non ſum equidem neſcius, varias de glorioſa Virginis migratione multorum eſſe ſententias: verùm priuſquam vel ſingulas expendam, vel
C in faſciculum collectas, ſicubi præſenti inſtituto, reiq; veritati officiunt, diſſoluam: vindicandus eſt ab impoſita ſibi teſtatione Baronius, eo enim patrono ab aduerſa cauſa deducto, ipſa quoque magna ex parte cadat neceſſe eſt; tum verò quæ placita ſunt aliorum, illis accuratè conſideratis, pro veritate, quam ſectari ſemper animus eſt, decernendum. Itaq; tantum abeſt, vt Baronius [a] Euſebij ſententiam probet, vt dubitet eam fuiſſe ſententiam Euſebij. *Eodem* (inquit) *anno à Chriſto quadrageſimo octauo, Olympiade ducenteſima ſexta, anno ſecundo, ſanctiſſimam Dei Genitricem MARIAM, aſſumptam eſſe in Cælum Euſebius* (niſi alius addidit) *tradit in Chronico his verbis: MARIA Virgo, Chriſti Mater, ad Filium in Cælum*
D *aſſumitur, vt quidam fuiſſe reuelatum tradunt.* Eſt ne hoc probantis, an potius dubitantis, quod, tria verba, ceù regius indiculus palàm oſtendunt, *Niſi (inquit) alius addidit?* Rurſum, eſt ne antiqua Eccleſiæ traditio, quod quidam obſcuri nominis, ne dicam penitùs ignobiles ſibi reuelatum tradunt? Sed enim caliget, qui in tam clara de aſſumptione Deiparæ Baronij hiſtoria ſecùs legat. Placet autem in medium afferre, quid de tota hac re ſentiat Baronius, nō decerptis ex hiſtoria partibus, ſed ea integrè appoſita, quamuis diſputationem in tam ſpacioſo curriculo aliquantùm protrahamus; neque tamen id ſine compendio, ſiuè pro re noſtra,
E ſiuè pro legentium vtilitate, quando religioſis animis non parum hinc

emo-

[a] Ad an. 48

emolumenti accedere putandum ſit, ad pietatem cum veri diſcretione A
excolendam.

Non poſſumus (inquit) *non vehementer mirari tantæ rei hiſtoriam, vel ſaltem tempus migrationis eius, ſic à Scriptoribus prætermiſſum, vt opus fuerit, non quod Scriptorum monumentis teſtatum eſſet, ſed horum penuria, quid huic vel illi fuerit reuelatum, inueſtigare, &* (vt facit Euſebius) *hiſtoricam veritatem incertiorum hominum reuelationi committere. Tolerandum tamen eſſet, ſi omnes, quibus de ea re diuinitùs facta dicitur demonſtratio, æquè in eandem ſententiam conſpirarent; vel ſi vnius, aut ſaltem alterius anni ſpatio inter ſe inuicem diſſiderent: at monſtruoſa quædam inter eos diſcrepantia reperitur, dum alij licet incerti, quos citat Euſebius, id accidiſſe dixerint anno, vt vidimus, Domini qua-* B
drageſimo octauo, poſt annos ſcilicet à Dominica Paſſione quatuordecim: rurſum verò cuipiam probatæ ſanctitatis, demonſtratum cæleſti viſione traditur, poſt annum elapſum à Paſſione Chriſti, & totidem dies, quot intercurrunt ab eo tempore, vſque ad decimum quintum menſis Auguſti, ex hac vita migraſſe, ac demum poſt alios quadraginta dies, nono videlicet Kal. Octobris, vnà cùm corpore aſſumptam fuiſſe in cælum: cui reuelationi qui fidem adhibuerunt, non tantùm dicta die (vt facit Eccleſia) *decima quinta Auguſti, eiuſdem celebrant aſſumptionem, ſed & aliam, quam ſecundam dicunt aſſumptionem, dicto die nono Kal. Octobris, ad Bedæ Martyrologium addiderunt, ſed hæc ab Eccleſia minùs recepta noſcuntur*. Hucuſque Baronius, qui quod de reuelatione poſtrema C
memorat, B. Eliſabeth filię Regis Hungarię, Thuringię Lantgrauiæ, contigiſſe narrat Antoninus [a] ex Iacobo de Voragine, cui tamen cõmunem opinionem refragari cẽſet. *Quòd ſcilicet duodecim annis ſuperuixerit Deipara Virgo, poſt aſcenſionem Filij; an etiam quadrageſimo die poſt obitum, corpus Virgineum vitam receperit, & aſſumptum in Cælum fuerit, an ante, omninò dicit eſſe ignotum, & à Doctoribus non inſinuatum. neque tamen per hoc detrahi Sanctitati Eliſabeth, ſi non credatur: quia & ſancti viri Prophetæ, aliquando credunt à Deo ſibi aliqua reuelari ſpiritu Prophetiæ, quæ ex phantaſia ſua trahunt in viſionibus ſuis, vt patet in Nathan Propheta*. Sic Antoninus.

a 3.p.tit 19 cap.11.

Quæ tamen poſtrema, non aliorſum, atque Sapientiſſimi [b] Antonini D
ſenſu, prudens accipiat Theologus; Nam idem ipſe diſertam alibi paucis euoluit ſententiam, dum, *Prophetæ* (inquit) *aliquando exiſtimant ſe ſpiritu Prophetico moueri, ad aliquid cognoſcendum, vel inſinuandum alijs, quod tamen à proprio ſenſu eſt, ſed citò manifeſtatur eis*. Sic Antoninus: ſed pluribus etiã magiſq; enucleatè [c] Gregorius ille Magnus, quem vidiſſe videri poteſt Antoninus, & Gregorianæ Theologiæ, quod huc ſpectat, luculentus interpres Doctor [d] Angelicus, ad quos hærentem fortaſſe in Antonino, magiſq; delicato, quàm ſano eſurientem ſtomacho libenter remitto Theologum. E

b 3.p.tit.24 cap.11.§.3.

c Lib.1. in Ezechiel. hom.1.

d 22.q.171. art.5.

Rurſum

A *Rurſum alij* (pergit Baronius) *iſthæc de reuelationibus prætermittentes, certorum auctorum teſtimonio annum eiuſdem aſſumptionis adſtruere conati ſunt. Sed cùm quæ citant, eadem ſcripta nec nobis, ſed nec maioribus cognita fuerint, in eandem de impoſtura ſuſpicionem inducuntur; cùm præſertim non ſit prædictorum vna eademq; ſententia, ſed planè diuerſa. Si quidem Nicephorus ex Euodio eam vixiſſe tradit annos quinquaginta nouem, Epiphanius Presbyter Hippolytum quendam Thebanũ citat, qui dicit eam vixiſſe annos nouem poſt Chriſti paſſionem, eamq; deceſſiſſe anno Domini quadrageſimo tertio; ſuæ verò ætatis quinquageſima ſeptimo (ſecundùm quod dicitur peperiſſe Dominũ Redemptorem annũ agẽs decimum quartum) ſed nec his aſſentiens ipſe Epiphanius eam ex hac vita*
B *migraſſe tradit annos natũ ſeptuaginta duos. Verùm enimuerò ſi ex prædictis auctoribus ea quæ dicta ſunt explorata fuiſſent, non ex incertorũ auctorũ reuelationẽ (ſi certos quos ſequeretur habuiſſet) eius obitus annum Euſebius conſignaſſet, nec quod mortua fuiſſet, Epiphanius ſe affirmare non poſſe, teſtatus eſſet; vel non fuiſſe mortuam, aliqui temerè affirmarent: Ex prædictis, puto, auctoribus Cedrenus etiam affirmat eam ex hac vita deceſſiſſe, cùm ageret annum ætatis ſeptuageſimum ſecundum, refert tamen aliquorum fuiſſe ſententiã, vt clauſerit humanæ vitæ diem, anno ætatis ſuæ quinquageſimo octauo, ſunt enim verba ipſius: Tradit ſanctã animã Domino, ac Filio, & Deo ſuo, annos nata ſeptuaginta duos, quidã tradũt quinquaginta octo, vixit ergo viginti quatuor annos poſt Chriſti ad cælũ aſcẽſũ.*

C *Quoſnam autem* (pergit Baronius) *ex prædictis potiſſimùm ſequamur ambiguum nobis eſt. Nam ſiue Euſebij ſectemur ſententiam, vt ipſa Dei Genitrix diem obierit anno ſexageſimo ſecundo ſuæ ætatis, vel quòd alij traditione quadam affirmant; anno ſexageſimo tertio, ſiue etiam cum alijs prædictis ſentientes; anno quinquageſimo ſeptimo, octauo, vel nono: nullatenus ei conuenire poſſunt, quæ ſcribit Dionyſius de diuinis nominibus cui præ cæteris auſcultandum eſſet, qui affirmare videtur ſe vnà cùm Petro, Iacobo, & cæteris Apoſtolis, ſimulq; Hierotheo interfuiſſe funeri eius, cogeremurq; ea Dionyſij verba in illum accipere ſenſum, quo Hilduinus accepiſſe videtur. Ait enim Dionyſius.* [a] *Apud ipſos diuino Spiritu plenos Pontifices noſtros, cùm & nos, vt noſti* (ſcribit ad Timotheum) a De diuin. nom. lib. 1. cap. 3.
D *& pleriq; alij ex ſanctis Fratribus noſtris, ad contuendum Corpus illud, quod auctorem vitæ, Deumq; receperat conueniſſemus, & quæ ſequuntur. Quæ quidem verba Dionyſij* (paulò poſt inquit Baronius) *Hilduinus* [b] *non de ſacratiſſimo corpore Dei Genitricis, ſed de venerando ſepulchro, quod continuit corpus IESV, eſſe dicta exiſtimauit.* Refert hoc loco verba Hilduini Baronius. Et paulò poſt. b In Areopag.
Si igitur (inquit) *aliquo prædictorum anno Dei Genitricem eſſe defunctam dixerimus, nequaquam potuit Dionyſius eius funeri interfuiſſe, qui nondum hoc anno, vel ſequenti, ſed neque vſque ad quinquageſimum ſecundum annum (vt ex his quæ diximus, & quæ ſuo loco dicturi ſumus, habita exacta temporum ratione*
E *conſtabit) cùm Paulus Athenas venit, eſt conuerſus ad fidem. Imò ex Luca;*

qui mira diligencia ex eò tempore cuncta loca, ad quæ Paulus acceſſit, & tempora, quibus in eis permanſit, vſque ad eius Hieroſolymam aduentum relegit, liquidò apparet, ipſum non ante annum Domini quinquageſimum ſeptimum Hieroſolymam venire potuiſſe, cui ætati ſi quatuordecim, vel quindecim addas, quibus (vt dictum eſt) ſanctiſſima Virgo vixit, cùm peperit Saluatorem: manifeſtè colliges ipſam eo anno, quo Paulus nouiſſimè Hieroſolymam venit, egiſſe ætatis annum ſeptuageſimum ſecundum, quo ipſam ex hac vita migraſſe, Epiphanius Presbyter, & Cedrenus, quos retulimus affirmarunt. A

Hæc omnia Baronius, pluraq; alia, quibus probat id Dionyſij dictum, de ſacratiſſimo Deiparæ Virginis corpuſculo intelligendum, qua de re paulò infra dicturi ſumus; hactenus iſta duntaxat placuit penè ad verbum referre, ne ſi noſtris conceptibus Baronij ſenſa euoluiſſemus, exaggeraſſe potiùs quàm retuliſſe videremur. Ex his autem, ceù quod dicitur Solis radio ſcriptis liquidum euadit, Baronium in aduerſum citatum, nedum in eandem ire cum Euſebio ſententiam, verùm etiam ſi poſſit, ipſum ab ea opinione liberare, quam ſuppoſititiam ſuſpicatur, & anxiè dolere, hiſtoricam veritatem ab eodem incertorũ hominum reuelationi cõmiſſam, neque ſemel incertos renuntiare auctores, quos ipſe citat, ſecuturus certos ſi habuiſſet. Ceterùm miſſis reuelationibus, ſi ad Scriptorum fidem & auctoritatem hiſtoria reuocetur, plures quidem recenſet Baronius, eosq; in diuerſum abeuntes, neque tamen vel delectu inter eos habito, ſuam alicui concredit mentem, quòd vnico licet argumento, firmiſſima tamen ratione locupletato ceterorum verſat, vertique putat ſententias, idq; ex Dionyſij funerarium Deiparæ Virginis honorem celebrãtis præſentia, cui præ ceteris auſcultandum quadam religione ipſe cenſuit Baronius. *Si enim* (inquit) *aliquo prædictorum anno, Dei Genitricem eſſe defunctam crediderimus, nequaquam potuit Dionyſius eius funeri interfuiſſe*. Quæ Baronij dicta cũ reliqua eiuſdem argumentatione, tot Sapientum auctoritatibus exaggerata, facilè cuiuis vel per tranſennam inſpicienti oſtendunt, ipſum non Euſebij, ſed Cedreni potius, & aliorum qui tempora Deiparæ cum dicto factoq; Dionyſij peræquant, probaſſe ſententiam. Quæ tamen annorum latitudo, cùm non eas præſcribat metas, quin paulò magis excedere queat, non ſine exploratis rationibus, à nobis prorogabitur; neque enim in ſententiam cuiuſquam iurabimus, ſi veritatem aliundè ſtare compertum habeamus, tametſi aliorum auctoritatibus non ita conſtitutam. *In huiuſmodi enim* (inquit) *Antoninus* (loquitur [a] autem planè in re præſenti) *licet vnicuique in ſuo ſenſu abundare, & opinari, quod ſibi magis videtur conſonum rationi in ijs, quæ Eccleſia non determinauit*: quamquã quod dicturi ſumus, non ita velimus acceptum, quaſi ad tuẽdum duntaxat præſens inſtitutum, non etiam ad confirmandam veritatem ſit inuentum. B C D E

a 1. p. tit. 19 cap. 11.

Age

A Age igitur, ſicut non aſſentimur ijs, qui Deiparam Virginem, menſes
præter annum trinos, ſuperſtitem fuiſſe volunt Chriſto; ſiue quia Diony-
ſius nondum Chriſto imbutus, adeſſe Virginis extremis minimè potuit,
vt ceteri contendunt; ſiue quia illo anno diem Aſcenſionis in quartum
Non. Maij, eius placiti auctores deſigunt, quod à genuino calculo non
parùm aberrat: neque præterea aſſentimur [a] Euſebio, vel quiſquis ille a In Chron.
fuerit, qui Virginis ſub cælo moras, quadrageſimo octauo Chriſti, ſuæ
verò ætatis anno ſexageſimo ſecundo definiuit: neque Hippolyto [b] The- b Apud Epipha. Presb. ſerm. de Deipar.
bano, qui apud Epiphanium Presbyterum eadem tempora, ſalutis anno
quadrageſimo tertio, Virginis verò quinquageſimo ſeptimo reſtringit:
B neque Euodio, [c] qui duos inſuper addit; nec denique alijs, qui traditione
quadam, tertio ſupra [d] ſexageſimum concludunt: ita non porrigimus c Apud Niceph. lib. 2. cap. 3. & 21.
herbam ceteris, qui ſeptuageſimo ſecundo ea ſolùm ratione limitant, d Apud Bar. ſub an. 48.
quòd alioqui Dionyſius Areopagita, non potuiſſet Virgini parentando
ſupremos ferre honores, quibus tamen vnà cum Iacobo fratre Domini,
& Petro antiquiſſimo Theologorum culmine, ac denique inter alios
Hierotheo poſt Apoſtolos ſummo, ſe interfuiſſe diſertè ſcribit, [e] cùm e Lib. 1. de Diu. nom. cap. 3.
tamen ipſe circa quinquageſimum ſecundum Chriſti annum, Athenis à
Paulo ad fidem adductus, ante quinquageſimnm ſextum annum, iuxta
Baronij calculum Hieroſolymis aceſſe non potuit, quibus ſi quatuorde-
C cim anni iungantur, quorum extremo Virgo puriſſimi floris, Deum in
carne tulit ac protulit, anni ſeptuaginta cum duobus, totius vitæ virgina-
lis curriculum complectantur neceſſe eſt. Nam etſi hæc ratio non inuo-
luiè, nec ſignis fallentibus ſuum cõcludit intentũ, ſi vera ſupponit, neque
tamen noſtrum excludit argumentũ, qui quadriennij citimè ſpatio Vir-
ginis ætatem extrahimus, non vt in re incerta, & quemadmodùm fatetur
Baronius ſibi inexplorata inuentum quod dici ſolet tueamur, quamuis
fortaſſe non minùs, quàm illa à Dionyſio ducta ratio ſuos auctores, nos
quoque noſtra hæc conſecutio queat aſtringere, ſi inter pauca duntaxat
ad vnum reſpiciamus; ſed quia modum coniectationis, vt cum Lactan-
D tio [f] loquamur ſupergredi cupientes, libenter aſſerimus, apprimè con- f Lib. 1. de falſ. Relig. cap. 4.
gruiſſe Virginem diutius in terris commorari, vt quæ paulò ante *Magi-
ſtra Magiſtrorum* (ſic enim loquitur [g] Rupertus) inſtructioni fuit Apo- g Lib. 1. in Cant.
ſtolis, poſt ſucceſſionem horum, iamq; aliquorum pro fide perniciem,
præſidio eſſet fidelibus, quos præſertim paucis poſt annis excidium Hie-
roſolymorum, ſi non inuoluere, terrere certè poterat (vt nihil dicam de
perſecutionibus imminentibus) niſi multis futuræ calamitatis præſagijs
edocendos, Virgo in cæleſte regnum migratura, ſpe meliore ſubleuatos
reliquiſſet. Hanc fortaſſe etiam ob cauſam, alij quoque Virgineæ com-
E morationis in terris ſpatium ad octuageſimũ, imò nonageſimum annũ:

 pro-

[a] In Dextr. ad an. 48. produxerunt, quorum inter alios meminit etiam recentior [b] Biuarius, A quamuis cùm ſine teſte ſint, nolit eſſe audiendos: at enim ſæpè ſine teſte, ſi ratio militet, ſeipſum roborat coniectura veritatis; nobis verò, ſi certius collimamus, aliorum coniecturis edocti, illud ſaltem dabitur, noſtram hanc ſententiam non adeò eſſe ſingularem, quæ alijs quoque tametſi diuerſo inſtituto, in mentem haud venerit.

Atque ex his demum procliuè erit annos Virginis in carne exactos deſignare, ſi ad Euodij Antiocheni Epiſcopi Apoſtolorum ſucceſſoris [b] In Appar. calculũ ſubigamus, à cuius ſententia, *vt non recedamus* (inquit [c] Baronius) *tùm aliorum auctoritas, tùm ratio perſuadet, licet eius ſcriptum alicui antiquorum innotuiſſe, nondum reperimus*. Habentur autem Euodij verba ex Epi- B [c] Lib. 2. c. 3. ſtola, cui titulus Lumen apud Nicephorum in hunc ſenſum. [a] *Trimula cùm eſſet, in Templum præſentata, ibi in Sanctis Sanctorum traduxit annos vndecim, deindè verò Sacerdotum manibus, Ioſeph ad cuſtodiam eſt tradita, apud quem, cùm menſes peregiſſet quatuor, ab Angelo lætum illud accepit nuncium. Peperit autem iſtius mundi lucem, annum agens quindecimum, vigeſima quinta die menſis Decembris.*

Hæc Euodius quantum ad rem noſtram; in ceteris enim quæ ſubiungit, ex quibus tandem collectos Virgineæ ætatis annos, ad nonum præter quinquageſimum extendit, quemadmodùm à pluribus recedit, ita ad partes noſtras non accedit, neque tamen cauſam vertit, niſi inexploratũ C ſit apud ſapientes, ſtolidæ mentis eſſe, à porrigente palmam & algam, perindè vtramq; velle, & quicquid boni alioqui auctores pro re ſua cenſent, diſtrictis quantumlibet argumentis ad tuam accerſſere. Secùs enim, ſi cum philoſopho, Deum eſſe primum motorem aliquiſpiam accipiat, continuò etiam motum eſſe ſempiternum ad rationem ducat; vel quod in ſententia pro arbitratu verſatur, ex innumeris, qui circuli quadraturam affirmanti Chio concedat, illicò per lunulas eam perfici conſentiat. Itaq; primum illud ex Euodio, non Euodij ſolius placitum accipimus, poſtremum hoc quod minimè conſectarium eſt ipſi condonamus, & in partes meliorum concedimus, haud alioqui ignari non neminem præterire, quod Nicephorus, & Baronius in albo cenſent. D

Adhuc tamen ex illo Lumine, quod huc attinet, euidenter inclareſcit, ſi quindeni Virginis anni, ſexageſimo ſecũdo Chriſti anno minimè fracti nectantur, ſeptem ſupra ſeptuaginta integros procreari annos; veruntamen cùm Chriſti ortus, in annum Virginis incidat decimum quintum, per tres menſes dieſq; ſeptendenos inchoatum, fit, vt vtriuſque anni mutuò ſibi inſerantur, primoq; Chriſti anno completo, decimus quintus iungatur Virginis, idemq; non integer modò, ſed etiam tribus menſibus, diebuſq; ſeptendecim redundãs in annum decimum ſextum: vt proindè, E

ſi ve-

A ſi velut ad Leſbiam deducatur calculus, ad annum Chriſti ſexageſimum ſecundum finitum, illi pari ratione ſeptuageſimus ſextus Virginis annus, totidem menſibus excreſcat, ac diebus. Quia tamen Virginis in Cælum aſſumptio, decimum quintum menſis Sextilis ſibi vendicat, anni ſcilicet Chriſti ſexageſimi ſecundi; perconſequens eſt, vt Virginis ætas ſupra ſeptuageſimum ſecundum annum, non ſolùm non redundet, verùm etiam à ſupremo Virginis anno complendo, quinis, ac vicenis diebus, quot nempè à decimo quinto Auguſti, ad octauum Septembris, Natali Virginis Sacrum intercurrunt, deficiat, atque adeò ſeptuageſimum ſextum Virgineæ ætatis annum, cauum (quod dicitur) efficiat. Nec verò id
B myſterio vacare putandum eſt, ſi rem expendamus. Enimuerò ſi Abram Pater [a] excelſus, ſeptuaginta quinque annorum erat, cùm egrederetur de terra *Haran*, vel vt legit Pagninus [b] de terra *Charan*, ideſt, *iræ*, *furoris*, *vt alij corruptionis*, *ac deſtructionis*, par omninò fuit MARIAM Matrem excelſam, parentem nempè Dei excelſi, iiſdem circiter in carne circumſcriptam annis, è mortalitatis finibus migrare in regiones æternitatis. Sed enim cuius corpus corruptione ſuperius erat, animusq; contra mutabilium viciſſitudines inflexibilis, ſeptuageſimum quintum prætergreſſa, ſextum tamen in vita mortali non expleuit; quòd viceni illi, ac quini dies, dimidium ſcilicet quinquageſimæ ſpatium, cæleſtis vitæ de-
C buit eſſe principium illi, quæ alterum dimidium in carne, Dei Spiritu plena, ſic peregit, vt collectis ſpicarum manipulis ex meſſe totius ſanctitatis, reliquo dimidio cum quinquageſimo in cælis inchoando, in æternum Dei Templum, ex nouis quidem, ſed inuſitatis frugibus, panis ſolo Deo dignus ſiſteretur.

a Gen. 12.

b In ſua verſ.

Sed enim hoc loco nolim aliquempiam ceſpitare, qui non animaduerſa quam fiximus hypotheſi, repentem argutandi putet eſſe licentiam, vt ad conſecutiones, inopinus an falſus, deerret abludentes. Nobis enimuerò cùm ſexageſimus ſecundus Chriſti ſedeat annus, idemq; ſuis hærens poſitionibus velut quibuſdam anſis, non inſubidè congruentes ad opinandum
D in re nata veniunt rationes: quando ſi quindeni circiterue Deiparę iugentur anni, adrogati calculi nexum eatenus euincunt, vt cetera quoque ſyſtemata, non ſanè licentiosè, verum ſi non amplius platicè ſaltem (quod Aſtronomi dicunt) ad numerum aptè locent. Atque hæc ex Euodiano lumine producta, quamquam à nobis inter imaginaria duntaxat habeantur, doctorem tamen ac lumen vt Tullianè loquar, non deſiderant, ſolaq; inſpectatione contenta, inſpectionem præterea quod dicitur conſularem non requirunt. An vero hic neceſſe ad vetuſtam Equi Troiani allegoriam ablegare?

E Ceterum eſt & aliud argumenti genus quo nihil certius eſſe poſſe

apud homines,omnium qui de cælo momenta rerum ſeruant,animumq; A
in inſolentes euentus intentum gerunt, vna vox eſt. Nempè Deiparæ
Virginis è mortalibus egreſſum vel cæleſtibus oſtenſis in hunc annum
commodè exſignari,quòd tantis diues cælum prodigijs vix aliquid ſingu-
lari magis euentu addixiſſe videri queat.

a Tacit. l. 14 Baron. ad an. 60.

Itaq; admirandus ille Cometes [a] qui eodem anno ſexageſimo ſecundo
formidabili,vt putabatur,aſpectu mortales terrebat,iamq; Romanæ Vrbi
propriùs imminere videbatur: non vtiq; Romanam cladem, aut vulgò
creditum Neronis interitum,qui non paucis inde annis ſuperuixit,præſi-
gnabat: ſed ſydereus nuncius, Reginæ cæli in æternitatis Regnum mi-
graturæ affulgebat, nec tam minaci lumine, quàm feraci ſplendore pa- B
lantes in Orbe terrarum Apoſtolos,ſupremis monebat adeſſe honoribus.

b Lib. 2. de Fide cap 7 Plin. lib. 2. cap. 25.

Nam quòd in ſignandis humanis vicibus interdum fieri conſueuit, vt
quemadmodùm loquitur Damaſcenus, [b] *Diuina iuſſione tempore oportuno
Cometæ, & ſigna quædam interitum regum monſtrantia conſtituantur,
atque rurſus diſſoluantur:* id planè euenire, ſed longè ſpectabiliùs addece-
bat,naturæ vices ſubeunte ea, quam aliquando Dei in terris Genitricem,
miſſum de Cælo ſydus, cum Filio adſalutaſſet. Et verò fuit errabunda
vulgi dementis opinio, comati illius fulgoris exortu Cæſaris animum,
in Cæleſtia vel euocatum vel comitatum: Sed mihi in maiora intento,
licebit cogitationem ad pietatem componere, vt diuinitus accenſum in C
ſublimi lumen, auguſtæ Virgini, reuera in Cælum recipiendæ famu-
latum velim; non vt Cometes iſte Virginis fatum, ſed contra Virgo ipſa,
(liceat in ſimili cum Gregorio ſic loqui) eius Cometis fatum eſſet. Idq;
fortaſſe maiori cum lepore dici de obitu poſſit, quàm quòd nonnullis
Virgineus ortus, ex miraculo Sabbatici fluminis diem ſignare queat.
Vtique tamen, Romanæ Vrbi par erat ad ſpeciem impendere tam op-
portunum præſagium, quo capiti Orbis argumentum eſſet, maiorem
eſſe, cuius tranſitus illo ſigno portenderetur, quàm qui Romæ rerum
potiretur: vnàq; in inſuetæ facis prodigio, Matrem eius eſſe agnoſcerent, D
quem in meridie Sole lumine caſſo, quondam mortales verè Filium Dei
didicerant.

c Plin. lib. 7 cap. 70.

Quin prætereà ſi Matris quoque funus anticipato deliquio Solem
deplanxiſſe velimus,huc reuocari poteſt memorabilis illa Eclipſis, [c] quę
anno ante Vipſanio & Fonteio Coſſ. Pridie Kalendas Maias, maiori
Orbis parti, ſolito longiores, ac denſiores tenebras affudit, ac quemad-
modum aliquando Dionyſium, ita multos inſignis expectatione rei
ſuſpenſos habuit. Nam etſi cauſis in natura fixis, ſtatis ac ratis tempo-
ribus,infallibili cæleſtium ſphærarum, aſtrorumq; lege, eiuſcemodi lu-
minarium affectiones, ſolita ſint Orbi terrarum ſeſe prodere: nihilomi- E

nus

A nus tamen,quod ad præſens attinet, in ea cauſarum lege, naturam Dei-
paræ Virgini,vice prodigij famulari potuiſſe qui putet, nihil admodum
inſolens cogitarit,quaſi immanis iſta ſolis defectio, Virginem Sole ſplen-
didiorem, quæ mortalibus hactenus exemplo præluxiſſet,communi lucis
vſura ſeſe abdicaturam deſignarit, etſi tantæ luminis orbitatem è ſupre-
mo gloriæ cardine compenſatura, Solisq; gratiæ vices hominum generi
mox ſuffectura eſſet.

Huc etiam accedere queat, fulmen illud formidabile, propè in ipſum
Neronem intortum,quod velut ſigno in aërea regione dato, Romanam
Vrbem, & Orbem erigeret, vnaq; conterrito Monarchæ terreni faſtu,
B cæleſtis Reginæ, ac rerum Dominæ gloriam detonaret. [a] Huc, eodem — a Tacitus lib. 14.
propè anno funeſta immanitate Neronem matri ſuæ necem intuliſſe,
& Dei Filium immenſa pietate Genitrici ſuæ vitam dediſſe immorta-
lem; miro ſanè diuinæ ſapientiæ ludo in Orbe terrarum, ſicut olim
(diuerſa tamen comparatione) [b] quo anno Auguſtus Imperator Caium — b Suet. in Auguſto cap. 29.
filium ſuum adoptiuum, ad omnem claritudinem Imperij ſublatum,
puerili exuit prætexta, & virili indutum toga, ſolemni apparatu, faſtuq;
in forum, & in alta deduxit Capitolia; eodem ferè, Deus Pater, Impe-
rator cæleſtis, Filium ſuum vnicum, de ſe genitum, quàm maximoperè
potuit, humiliauit: & humana carne in thalamo Virginis indutum,
C inde verò in ſtabulum eductum,ac in Præſepij fœno reclinatum,ſic planè
in imum infimumq; depreſſum,introduxit in Orbem terrarum; vt non
immeritò in huius rei cogitationem defixus Ioannes Deckerius. [c] *Hic* — c Lib. 1. Theodor. theſ. 9.
(inquit) *mihi ludentem in Orbe terrarum Dei ſapientiam, ludentem per ſingulos
dies diligenter conſidera*. Huc præterea ſpectare videntur ingentes illi Ter-
ræmotus, quibus Aſia, Virgineis aliquando ſacrata pedibus, trepidauit,
plures Ciuitates proſtratæ,ceù venerabundæ iacuerunt,& ne quid deeſſet
ad miraculum,maria quoque altius exundarunt,vt quemadmodum olim
denaſcentem in Cruce Filium Dei, ita morientem quoque Matrem, om-
D nia elementa teſtarentur.

Sed quocunq; loco verſetur hoc poſtremum à prodigijs decora qua-
dam ſpecie ſubrogatum argumentum, cetera ſanè adeò palmaria ſunt,
vt vel inuito, niſi moroſus eſſe amet, fidem extorquere queant, neque
tamen iccirco de re tota conſtitutum eſſe velim, niſi primum quæ cir-
cumſiſtunt impedimenta, pro virili amoliamur. Id modo agendum.

E

SOLVVNTVR ARGVMENTA QVAE PVGNANT A
cum ſeptuageſimo ſexto ætatis Deiparæ Virginis anno.

CAPVT X.

IGITVR duo præcipuè militant in aduerſum, alterum quidem commune cum multis, ſed claſſicum argumentum; alterum verò proprium, & in hoc campo Achilles. Commune eſt, demorienti Virgini citimos fuiſſe Apoſtolos, qui tunc in viuis agebant, vndecunq; gentium accitos, aut etiam per cæ- B
lum attractos: ibidem adſtitiſſe Dionyſium, ac Hierotheum, & ſi Dionyſio [a] credimus, Petrum cum ceteris, & Iacobum fratrem Domini: quæ ſi ad exactum Chronologiæ calculum ſubigantur, à veritate longè deiunguntur. Enimuerò Dionyſium ad Dei Matrem (vt creditur) contuendam, non acceſſiſſe priùs, quàm Paulo nauante Athenis fidem ſuſcepiſſet, tantumq; in terris Numen venerari didiciſſet, teſtes qui aduocentur ad id firmandum non deſiderantur. At cùm ipſe non ante [b] quinquageſimum ſecundum reparatæ ſalutis annum, in Sacramenta Chriſti iurauerit; hoc eſt, quo tempore Paulus Athenas
primùm venit, & inter multos, ipſum cum Damari coniuge ad fidem ad- C
duxit, tametſi fingamus (quod fingi vix poteſt) ingenti Deiparam deſiderio videndi in annos protracto, ſeriùs tandem Hieroſolymam adiiſſe: à quinquageſimo tamen ſecundo, ad ſexageſimum item ſecundum, id ſpatij excurriſſe, nemo facilè cogitarit. Quid enim rei eſſe potuit, quæ flammantem Dionyſij animum moraretur? an paſtoralis cura? an ſtatus Iudææ perturbatus? an metus? an aliquid horum maius? at tanto deſiderio videndi tam ingens bonum, quid maius? Quocirca alij moderatiùs ſapientes, attentis rerum, ac temporum vicibus, totum id interuallum, paucioribus annis coërcuerunt, adeòq; Virginis ætatem ſeptuaginta
duobus, ad ſummum tribus, qui quinquageſimo octauo, & nono Chriſti D
annis exequantur, definierunt. Quamquam nec illi rectè, quandoquidem anno quinquageſimo octauo, Paulus, cauſæ coram Feſto Præſide perimendæ, quinquageſimo verò nono, reſidoæ in Italiam nauigationi intentus; ſacrum Virginis corpus nequaquam potuit funerare. Sed neque Petrus vacuus curarum Romæ fuit, vt Hieroſolymis intereſſet, qui præſertim anno Chriſti quinquageſimo Hiſpanis datus, [c] non pauco tempore Prouinciam luſtrauit; hinc verò in Africam, deinde in Aegyptũ proficiſcenti, denique Romam reuertenti, immenſum ſanè iter obie-
ctum, Iudææ reuiſendæ copiam ademit, eòq; magis, ſi quemadmodum E

Inno-

[a] Lib. 1. de Diu. nom. cap. 3.

[b] Baron. ad an. 52.

[c] Baron. de an. 50.

A Innocentio [a] placet, toto etiam diuiſos Orbe Britannos inuiſit, niſi non iam ſinuoſo terra, mariq; viarum flexu, ſed directo per ſublime nubium ductu ſiſteretur, quod placitum, vt Melitoni [b] Sardicenſi condonetur, à Gelaſio [c] tamen ceù minùs probatum inter Apocrypha conijcitur. a In Ep. ad Decenti. b Lib. de tranſ. Virg. c Diſt. 15. Sancta Romana.

Sed enim ſi laxatis annis, ætatem Virginis ad ſexageſimum ſecundum Chriſti annum exaugeas, illicò nouæ opinionis, noui pullulant fœtus; Paulum ſcilicet cùm Petro comitatum, Roma conceſſiſſe in Iudæam; quid enim pro re, & tempore vero ſimilius? Meſſanæ item ſimul adfuiſſe, quidni & Petrum prædicaſſe, ceteraq; munia Principis Apoſtoli pertractaſſe, quę omnia ſeſe mutuò videntur conſectari. At quæ hiſtoria teſtis? B quæ traditio? quæ ſimilitudo veri? nam ſi aliquando Petrum Meſſanæ fuiſſe cogitare licet, tunc certè non licet, ne vtroq; oculo Caput Orbis priuaretur. Si etiam interdum Romæ Petrus abeſſe potuit, eo tempore non debuit, gliſcente nimirum in maius fide Chriſti, preſſaq; non parùm à vinculis Pauli ſuperſtitione. Viden' quot ſcopuli? in quos tamen non illidat, qui dies Virginis in carne exactos, quadrageſimo octauo Chriſti anno peræquet; cadent quippè ſingula ad numerum, nec dubia nutabit hiſtoria. Erit enim vt illo ipſo tempore, coacto Hieroſolymis Legalium Concilio, plures Apoſtolorum qui interfuerunt, Beatæ quoq; Virgini, paulò poſt extremum acturæ diem, dignè obſequi potuerint, non ſine C præſagitione diuinitùs iniecta conuocati, qui & ſuprema benedicentis mandata capeſſerent, & ſupremos eidem in terris honores debitè impenderent. [d] Adfuerunt verò (ſi rectè conijcitur ex rebus geſtis Apoſtolorum) Petrus, & Ioannes, Iacobus Alphæi, Paulus, Barnabas, Titus, Marcus, qui & Ioannes, Iudas cognomento Barſabas, & Silas, viri primi in fratribus, alijq; non pauci, quos ea de legalibus diſceptatio Hieroſolymam conciuerat, digna tanto honori corona, dignum Dei Genitrice famulitium. d Act. 15.

Huc accedit non vacare Myſterio, quindenos annos fluxiſſe Virgini ante natum Chriſtum, totidemq; poſt denatum, adeòq; in tribus ac ſexa- D ginta annis vitæ finem admirabili quodam nexu, principio ſuo reſpondere: neque ſolùm, verùm is annus climactericus cùm ſit, obitu magnorum virorum præſignis, ob eam ipſam; cauſam, Deiparæ quoque inter mortales eximiæ, iuxta rerum curſum communis eſſe debet. Ac vt mittatur, haud minimam vim ineſſe traditioni tum piæ, tum antiquæ fidelium, quæ in ſexaginta trium annorum memoriam, totidem globulis conſertam Deiparæ Virgini recitari docet coronam: hoc planè peruincit Magdalenæ è Iudæa migratio, quæ cùm in annum [e] Chriſti quadrageſimum octauum inciderit, dubio procul eodem anno Virginem E cælo receptam arguit, qua ſine, quia Hieroſolymis totaq; Iudæa, vitæ e Dexter. ad an. 48.

eam

eam amplius tædebat ſuæ, meritò cum inſigni Sanctorum, hoc eſt, Lazari, Marthæ, Marcellæ, Maximini, Ioſephi, Arimathæi, aliorumq; comitatu, quos par fides amorq; Chriſti ac Mariæ coniunxerat, indè eodem anno exceſſiſſe credenda eſt. A

Nihil eſt quod ex hac velut arce deturbet argumentum. Nam quòd ex acceſſu Dionyſij, quo loco plurimum ſibi fidit aduerſa ratio, Virginis ætas in longè maius proferatur, ex procliui quodam errore, quaſi ſtabilem opinio falſa, nacta eſt ſententiam, pronamq; dedit etiam doctis arguendi occaſionem. Illa quippè Dionyſij verba. [a] *Cùm & nos vt noſti, & pleriq; alij ex ſanctis Fratribus noſtris, ad contuendum corpus illud, quod auctorem vitæ, Deumq; receperat, conueniſſemus:* non vtique de ſacro Dei B Genitricis corpore, ſed de ſepulchro quod continuit corpus IESV dicta eſſe, verius eſt, quàm vt contrarium firmiter ſuaderi queat. Id ne gratis & ſine teſte putetur aſſertum, eius ſententiæ eſt Hilduinus, [b] Vir antiquæ inter probatos notę, qui iubente Carolo Magno, vitam Dionyſij præclarè digeſtam, poſteris commendauit: eius longè poſt Matthæus [c] Galenus, nec ipſe indiligens Scriptor: eius denique (vt plurimos taceã) recẽs huius temporis dignusq; commentator Dextri. [d] Biuarius. Quare ſi non ſolùm per Concilij legalis tempus, verùm etiam per annorum myſterium, neque ſolùm per myſterium, ſed per vim in natura climactericam, neque per hæc tantùm, ſed per religionem fidelium, ac Magdalenæ è Iudæa C migrationem, ita definitur Virginis ætas, vt in nullum aliud tempus, dies eiuſdem inter mortales extremus incidere queat, quàm in ſexageſimum ac tertium Virginis, quadrageſimum verò & octauum Chriſti annum; quo loco ducendum ſit, totum hoc anni ſeptuageſimi ſexti commentum, ſatis liquet. Et hoc primum, & commune argumentum.

[a] Lib. 1. de Diu. nom. cap. 3.

[b] In Areopag. apud Sur. to. 5.

[c] In Præf. ad Areop.

[d] Ad an. 45.

Alterum, quod primo quidẽ, reſtrictius eſt, ſed ex aliàs fixo iam propugnaculo fortius incũbit: ſcilicet à charactere anni quadrageſimi ſecundi, quem epiſtola Virginis exhibet, validius elidi ſexageſimum ſecundum, quem nos adſtruimus Chriſti annum, quàm claua Herculis (quod dicitur) Leonem, quaſi proindè quicquid vndecunque in medium afferatur, D non modò parùm proficiat ad hoc argumenti infirmandum, ſed vix tuendo propoſito (cum Plauto loquor) ſufficiat furcillamentum.

Age verò, vt à primo ordiamur: fertur illud quidem non ſemitis, ſed & campis, ac vt latus amnis effluit, neque tamen ſibi viam apud eruditas mentes facit, ſed ſuis anguſtijs collectum, tandem euaneſcat neceſſe eſt: multa quippè dubia ſumit pro certis, non pauca quæ in perſpicuè falſis, eadem dici poſſunt; denique omnia, quæ colligit, non efficiunt, quod prætendit. Ad ſingula accedamus, vt vniuerſa facilius euertamus.

E

Itaq;

A Itaq; aduentus ille Dionyſij Hieroſolymam, ſi Virgini poſtremus fuit, nihilum vetat, quin ſerius acciderit, nec tam viſendæ duntaxat, quàm funerandæ Virginis gratia, niſi fortuitus fuit (vt qui iam antea, viuentem ad ſtuporem mentis contemplatus fuiſſet) morienti quoque non ſine voluptatis, & eximiæ pietatis ſenſu adeſſet: at enim ſi ſeriùs aliquando contigit veniſſe Hieroſolymam, non vtique anno quinquageſimo octauo, aut nono, quo tempore & Petrus Romæ agebat, & Paulus in Iudæa primùm ſuæ cauſæ, deindè nauigationi intendebat; verùm ſecundo ſupra ſexageſimum, eodemq; extremo, quo dubio procul non vna fuit cauſa Dionyſio repetendæ Hieroſolymæ, & reduces ſpectare Apoſtolos, & Vir-

B ginem iteratò venerari, & de myſterijs fidei meditatas euoluere quæſtiones. Nam quòd ardens illud deſiderium adorandæ Deiparæ, hucuſque fortaſſe differri non potuit, eò demum tendit, vt medio inter hoc extremum, & conuerſionis ſuæ tempus Hieroſolymam conceſſiſſe, idq; non ſemel admittamus, quid enim vetat ſæpiùs id præſtitiſſe Virum deſideriorum, & ſacro iam cæleſtium calore æſtuantem, quod & gentilem feciſſe negari vix poteſt, quando etiam Gentibus conſuetum fuit, vel longè conſtitutis, ad viſendam Vrbem admirandam accedere, & interdum Templo donaria mittere, ſed Græcis maximè in peregrinos ſacrarum, profanarumq; legum ritus, perquàm curioſè intendere. Certè exceſſus

C ille mentis, qui conſpecta primùm Deipara Virgine Dionyſium corripuit, non quo tempore ſupremæ demortuæ venerationi adfuit, ſed longè antea eueniſſe, putandus eſt; qui enim alioqui exanimi corporis obiecta ſpecies, virum iudicio penè ſupra hominem, permouiſſet ad exiſtimandum, haud aliam eſſe Deitatem, niſi ratio naturalis obuiaſſet? ergo ſi viuentem (inquiet aliquis) aſpexiſſet, ſi loquentem audiuiſſet, ſi incedentem, ſi pro auguſto corporis decore omnia agentem conſideraſſet, quid quæſo lumini naturæ in Dionyſio reliquum fuiſſet, niſi vt ipſo eodem lumine ſeipſum excedente, Deum eſſe concluderet, manifeſto quidem, ſed errore neceſſariò conſequente? At Dionyſius viuentem Deiparam vidit,

D loquentem audiuit, geſtientem miratus eſt, totius denique corporis habitum, animiq; ſenſa contemplatus, in ea verba prorupit, neque tamen ſuæ admirabilitati conceſſit, quod pugnabat rationi.

Huc etiam ſpectat illud Friderici [a] Traiectenſis. *Magnum ſolatium hominibus fuiſſe, videre Matrem in terra, cuius Filius dominabatur in cælo.* Matrem puta nondum mortalibus ereptam, alioqui cum nato exiſtĕtem, nec cæli dominatu exemptam: idq; eliquentis amore ſacro, vereq; igniti exemplo probat Ignatij, quem ad Ioannem ita ſcribentem inducit. *Si licitum mihi eſt apud te, ad Hieroſolymæ partes volo deſcendere, & videre*

E *Sanctos, qui ibi ſunt, præcipuè Mariam IESV, quam dicunt vniuerſis admiran-*

[a] De ſacr. Imag. vſu cap. 7.

mirandam, cunctis deſiderabilem, quem enim non delectat eam videre, & alloqui, quæ verum Deum peperit, ſi ſit noſtræ fidei & religionis amicus: Sed quod in primis ad rem facit. *Traditur* (inquit) *& Beatus Dionyſius, poſtquam baptizatus eſſet cum magna fidelium cæterua transfretaſſe ab Athenis ad Mariam, vt eam cerneret coram, & audiret loquentem*, Hæc ille, an verò vt mortuam audiret loquentem? A

Non equidem adeò ſum vecors, vt cogitare nequeam, auguſtum Deiparæ corpus, vita etiam concedente, maieſtatem quandam prætuliſſe humana celſiorem, & intuentibus ſimulacrum illius, quam Dei filius incoluit habitationis, cælo ſerenius ſplenduiſſe. Verùm enim, ſi Dei eſſe, vita conſiſtit & actu, vel lumine naturæ diſcernentibus, quà ſatis, explorato, certè Dionyſium, fide ac Theologia ſublimem, eundemq; contemplantem, cum animo ſuo quiritantem, hærentem ac ſtupentē, ad inſuetæ fulgorem maieſtatis caligantē, denique præ admirabilitate corruentem, ac à ſeipſo monte fugientem, altioris crede ſapientiæ vis, & impetus adegit in eum ſenſum, vt non de exanimi, quod ſaltem citra ingentem eiuſcemodi ſtuporem diſcernere facilè erat, ſed de viuente, & diuina actitante Deipara, meditatam ederet ſententiam. Et alioqui ad exanimi corporis intuitum, illud cogitatu facilè præcipere poterat, quod aliquando de Deo dicturus erat: [a] *Eum nec vita carere, nec mutationem aut interitum habere*, hoc eſt, naturæ mortalis vices, ac viciſſitudines ſubire nequaquam poſſe. (Mitto Tullianum illud. [b] *Deum non ſolùm aliqua, ſed pulcherrima ſpecie eſſe decere:* quam Plato ſpeciem voluit eſſe viuentis.) Verùm enim quod ad ſpirantis accedit imaginem, quia Virgo velut animata Deo, ſuper omne humanum ſeſe efferebat, & in cæleſti vultus Idea, temperie quadam beatitudinis afflata, ceù nil mortale gerens, ipſo numine agi atque agere videbatur; procliuè fuit Dionyſium, illo mentis exceſſu fatigatum cum ratione colluctari, & vt aliæ lectiones habent, altiori à fide petito conſilio, ſic depaciſci. *Niſi me fides quam à Paulo accepi docuiſſet, alium eſſe Deum haud crediddiſſem*, & hic tandem conquieſcere. B C

a De Myſtica Theolo. lib. 4. c. 4.

b Lib. 1. de nat. Deor.

Sed iam hoc loco ſponte illud intercurrit argumentum, Petrum quoque Apoſtolorum Coriphæum, venerando illo ſpectaculo perſonam egiſſe: *Aderat* (inquit [c] Dionyſius) *frater Domini Iacobus, & Petrus ſupremum decus, & antiquiſſimum Theologorum culmen.* Quì verò iſtud, cùm Romæ degeret, quo pridem conceſſerat, anno ſcilicet Claudij ſecundo, Chriſti quadrageſimo quarto, vel ſi Romanis ſe ſubduxit, Hiſpanis ſtuduit, aut etiam Britannis ad tempus: aſt iterum Romæ ſeſe reddidit, nunquam indè dimotus, quoad coronæ dies illuceſceret, quippè Romanæ Sedi præſtitutum, abeſſe loco non oportuit, ſed velut è ſpecula Orbi intentum, principatu perfungi accuratè. D E

c De Diu. nom. lib. 1. cap. 3.

Vſque

A Vſque adeò nihil proficit hoc genus argumenti, quo nonnulli contradicta conclamatum volunt, vt cuiuis vel mediocriter intento, latum relinquat, ſi aliud nihil, eludendi ſpatium. Omninò tamen peruincemus, Petrum cùm ſæpiùs Roma profectus ſit, aliquando cum Dionyſio in Iudæa, ipſiſq; Hieroſolymis apud Deiparam Virginem coincidiſſe, tametſi poſt annos iterum eodem reuerterint ad iuſta Virgini exoluenda; ſed agendum hoc loco reſtrictiùs, ne ſi velut amnis effluat, & vbiq; ſibi viam faciat oratio, cetera quæ hic explicanda ſunt, à propria ſede longius reijciantur.

B *PETRVM SAEPIVS ROMA ABFVISSE, NEC MORIENTI ſolùm B. Virgini cum Paulo, ceteriſq; Apoſtolis, ſed præterea cum Dionyſio Areopagita aliquando viuenti adfuiſſe.*

CAPVT XI.

C ATQVI ex hactenus dictis pro varia occaſione, ſi ritè conijcimus, toto illo tempore, quo Romanæ Sedi Petrus præfuit, ter eundem ab Vrbe abfuiſſe facilè reperiemus, niſi etiam quartùm addas, quando Neronis gladio in Romanos, occaſione coniurationis conuerſo, à ſanguine Chriſtianorum aliquantû fuit temperatum. Ea namq; opportunitate vſi Petrus & Paulus, diuino conſilio, quò conflictatam tot malis Eccleſiam recrearent, vltimò ſe Romam contulerunt, ibidemq; peregrinationis Orbem, cum vitæ curriculo peractum, corona martyrij concluſerunt. Primùm igitur ab Vrbe abfuit Petrus anno Chriſti quinquageſimo, Claudij octauo, quando iam rebus religionis in vado, vt videbatur conſtitutis, egredi licuit ad fines Euangelij proferendos, ac tum in Hiſpaniam multis comitantibus (vt tradit [a] Dexter) abijſſe illum, nil vetat quin credamus. Sed a Ad an. 59

D cùm anno ſequenti edictum fixiſſet Claudius de Iudæis Vrbe pellendis, quòd ij inuicem altercantibus, aſſiduaq; concertatione diſſidentibus, occaſione fidei Chriſti ſæpiùs turbæ cierentur; audita ea fama, veriſimile eſt Petrum relictis in Hiſpania viris, quàm primùm ſeſe Vrbi reſtituiſſe, quò Chriſtianis eodem periculo inuoluendis adeſſet, eandemq; ſi ſors ferret, fortunæ aleam ſubiret. Nec ſua Petrum ſuſpicio fefellit: enimuerò meliori tempori ſeruandus, vnà cum ceteris Iudæis Chriſti fidem ſectantibus, Vrbem vertere coactus fuit, ac tum ſecundò abeſſe. Nam quòd Sanctus Leo Papa, [b] Petrum non ceſſiſſe Claudio, vel Neroni dicat, b Serm. in Nat. Apoſt.

E *Non ſic accipiendum eſt* (inquit [c] Baronius) *vt edicto cum ceteris pulſus, mi-* c Ad ann.

nus illi acquieſcendum putarit, ſed potiùs dum Roma manſit illis licet inuitis Euangelium intrepidè prædicarit. Quod equidem de Paulo quoque Meſſanæ prædicante, pro re & tempore, in pari cauſa & occaſione minimè A
a In Claud. dubitarim aſſerere. Ceterùm, non ſolùm Suetonius, [a] & Oroſius [b] ex
c P 35. b L. 7. c. 6. Ioſepho, & Suetonio, Iudæos à Claudio Roma pulſos, ſed Lucas etiam Euangeliſta diſer è teſtatur, & vnà Chriſtianos, qui ex Iudæis Chriſto nomen dediſſent, Vrbe procul abire iuſſos confirmat, adeòq; dum de Pauli
c Act. 18. ad [c] Corinthios acceſſu agit, meminit Aquilæ Pontici genere Iudæi, ſed fide Chriſtiani, quem dicit nuper veniſſe ex Italia cum vxore Priſcilla,
d 29. Iunij. *eò quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Iudæos à Roma.* [d] Metaphraſtes verò tradit Petrum, cùm Roma receſſiſſet in Africam nauigaſſe, & Carthaginenſem erexiſſe Eccleſiam, ibidemq; reliquiſſe qui vices ageret Creſcentem Diſcipulum, indè Alexandriam conceſſiſſe, erectaq; Eccleſia Alexandrina, ibiq; Marco inſtituto Epiſcopo, ac Thebis Rufo, Hieroſolymam profectum eſſe. Quæ ſi vera ſunt (dubitat namq; Baronius, an fides ſit adhibenda Metaphraſti ſine maiorũ auctoritate loquenti) quod Dexter dicit ex Hiſpanijs in Africam, & Ægyptum migraſſe Petrum, ita accipiendum erit, vt prius indè Romam reuerſus, hinc deindè exactus in Africam iter inſtituerit, vt hoc pacto non ſine auctoritate quemadmodùm putat Baronius, locutus videatur, ſi Dexterum vidit Metaphraſtes. Sed verò paucorum menſium interuallo id itineris, ac rerum, Petrus confecerit, C
oportet, quem hoc ipſo anno, Concilio ab Apoſtolis celebrato interfuiſſe, Lucæ teſtificatione habetur exploratum.

Ergò rebus tùm in Iudæa, tùm in alijs Orientis regionibus per annos, qui ab obitu Claudij intercedſerunt peractis, veriſimile eſt Petrum
e Ad an. 56 Vrbi, Sediq; ſuæ reſtitutum; eò maximè, quòd (vt ſcribit [e] Baronius) extinctum eſſet vnà cum Claudio edictum aduerſus Iudæos, ne in Vrbe agerent, promulgatum. Quamobrem Chriſtianis etiam qui ex Iudæis crediderant, in Vrbem redeundi poteſtas facta eſt, viſusq; eſt Nero, qui Claudio ſucceſſit, ipſo Imperij exordio, non duntaxat erga Iudæos propenſior, verùm in omnes omninò beneficentiſſimus, vt non fuerit mirũ, D
ſi refixo Claudij decreto, pulſis reuertendi fecerit libertatem. Agebatur tunc annus Chriſti quinquageſimus ſextus, quo Roma penè ſuis ſedibus conuulſa, reducem Paſtorem ſuum ſuſcepit, itterumq; res Chriſtianæ periculis vacuæ, donec verſo Neronis ingenio, poſt annos octo in ſummum diſcrimen adducerentur. Sed interim Petrus, in Principis Apoſtoli munus intentus, haud paſſus eſt reſpirantem religionem Vrbe tantùm concludi, & velut in curriculi ſepta offendere: quin, ad peragrandum Orbem natus, & inſtituto ad regendum factus; iterum ſeſe exeruit ad Occidentalium nationum ſalutem Apoſtolicè procurandam. E

At

A Actum Vrbi tertiò exemptum, Gentibusq; longè per annos vacantem, mirum non eſt ſi Paulus quarto Neronis anno, vel paulò ante Romam veniens haud offenderit, imò verò nec toto illo biennio, vel amplius ibidem commoratus videre potuerit, quòd ipſum Ioanni Lorino [a] ex eo videtur ſatis ſimile vero, quòd alioqui toto illo biennij interuallo, non tam frequens ad Paulum fuiſſet concurſus Iudæorum, qui ſe in Christiana religione penè nouos, ac heſternos profiterentur.

a In Act. c. 28. verſ. 26.

Nam quòd Ioannes Roffenſis [b] vir duplici purpura illuſtris, contra Vlricum Velenum, qui poſt Marſilium Paduenſem, plus quàm hæretica temeritate negare auſus eſt Petrum Romæ ſediſſe, ex eo quòd Lucas totius peregrinationis Paulinæ comes indiuulſus, in tam præſtanti exactaq; B hiſtoria, nullam eius rei mentionem induxit, qui dubio procul, ſi tunc Romæ adfuiſſet, non hoc toto biennio deſes, complicatis vt dicitur manibus, aut oſcitans ſediſſet, vel ſaltem non ſic delituiſſet, quin à Paulo vel Luca conſpici interdum, & ad loquendum moueri potuiſſet: contra hunc, inquam, Sophiſtam, quòd ita agat Roffenſis, quaſi illo tempore Romæ extitiſſe Petrum aſſerat, non alio conſilio id præſtat, quàm vt oſtendat ex ſilentio Lucæ, biennij totius acta vix compendio narrantis, haud poſſe concludi Petrum inter ceteros fratres non adfuiſſe. Enimuero poſt multa, quæ Lucam miſiſſe animaduertit, nempè de ijs, quos ex domo Cæſaris C magna ſibi neceſſitudine Paulus coniunxerat, quorum etiam nomine Philippenſes auſus eſt adſaluṫare: de literis, quas certum eſt Paulum ex ſuo conducto, ad varias direxiſſe Eccleſias: de eiuſdem Pauli raptu ad Prætorium, obtentaq; coram Iudicibus cauſæ defenſione, cùm tamen Paulus Philippenſibus teſteiur; *Vincula ſua manifeſta facta fuiſſe in toto Prætorio*, hoc eſt (vt cum Ioanne Lorino [c] interpretor) *Non coram Nerone duntaxat, verùm etiam in Senatu, Collegioq; Pontificum:* & in ceteris omnibus, hoc eſt in defenſione, & confirmatione Euangelij, traducto per teſtium calumnias vbiq; Paulo, ſtimulante præſertim, quod credi poteſt D Alexandro Ærario, *quem multa mala oſtendiſſe, & valde reſtitiſſe verbis ſuis*, ſcribendo tantùm non queritur ad Timotheum. *Et forſitan* (inquit Lorinus [d]) *venerant quoque ſub id tempus ab Hieroſolymis Legati contra Agrippam, & Roma Poppæa Neronis concubina fautrix Iudæorum erat, nec non Aliturus Iudæus, actor mimorum, Neroni percarus, qui omnes Paulo, quòd Iudæos primo congreſſu liberè & acerbè tractaſſe videri poterat, apud Imperatorem, Senatum, ceterosq; ordines repugnabant.* Hæc Lorinus. Denique poſt quàm plurima alia, quorũ nos alibi ſaltem ex parte meminimus, *Rectè* (inquit Roffenſis) *ſi negatiuum argumentũ quicquã valeret, nihil horũ aliquando fuiſſe pari efficacia conuinceremus.* Et rurſum poſt alia. *Quis iam non perſpicit* (inquit) E *quàm ineptiſſimè dialecticatur Velenus, colligere molitus, Petrum nunquam*

b In Lib. quòd Petrus fuit Romæ. In reſp. ad calum. 13. in lib. defenſor Pacis.

c In c. 28. Act. verſ. 31

d Ep. 2. ad Tim. c. 4.

Romæ fuiſſe, ex eò quòd Lucas aduentum Pauli Romam deſcribens, nullam de Petro feciſſet mentionem. Sed heus bone Velene (pergit idem) *legiſne apud Lucam vltimo Capite, quòd cùm audiſſent Fratres de Paulo, prodierunt in occurſum eius vſque ad Appij forum, ac tres tabernas. Et qui ſcis an inter iſtos fuiſſet Petrus, præſertim cùm indiſcriminatim omnes appellari fratres conſueuerunt? Sed inquies. Tum expreſſiſſet Petrum nominatim, Nihil oportet, nam & alios poſſum tibi commemorare locos, quibus ita non facit, ſed neque deinceps ad finem vſque libri cuiuſpiam alterius, præterquam vnius Pauli nomenclaturam appoſuit, cùm non ſit dubium viros egregios, & inſignes, in ea nihilominus fuiſſe multitudine.* A Hæc Roffenſis.

Nempè viro doctiſſimo ſatis fuit imperitam illam conſecutionem retundere, & in eiuſmodi Sophiſtis, ſugillatores etiam huius Epiſtolæ, pari clauiculo nixos, auctoritate Hieronymi, multiſq; alijs rationibus elidere; tametſi de cetero verum fuit, illo ipſo tempore, quo primùm Paulus Romam venit, Petrum non adfuiſſe; quod contra nec ipſe Roffenſis, nec quiuis alius quem ſciam, iuratam aliquando tulit ſententiam. Et niſi inſcitiam duntaxat Veleni cõfundere cogitaſſet Roffenſis, clarius ex eiuſdemmet principijs velut propria reſte hominem potuiſſet illaqueare: nam qui ex ſilentio Lucæ, non ſolùm apochryphum voluit eſſe, ſed pluſquàm falſiſſimum, Petrum ſecundo Claudij anno Romam veniſſe, ibiq; viginti quinque annis Epiſcopatum tenuiſſe, non inſcitè ſolùm argumentatus eſt, ſed multa præterea implexuit, quæ ſi euoluantur, in abſonas planè, & ridiculas abeunt conſecutiones; quì enim, quæſo, eſt hic modus arguendi, qui ex ſcriptis Veleni elicitur? Hieronymo de Viris illuſtribus atteſtãte, Lucę hiſtoria, vſque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, id eſt vſque ad quartũ Neronis annum, ergo falſum eſt Petrum ſecundo Claudij anno Romam veniſſe: Et iterum, Lucas non meminit Petrum eo tempore, quo Paulus aduenit, Romæ fuiſſe, ergo Petrus non venit Romam ſecundo Claudij anno; Deus magne, horribilem, & nouam argutiarum congeriem! quatuordecim ante circiter annis Petrus quàm Paulus Romam venit, ergo ſi Paulo veniente abſuit, nunquam Romæ fuit, aut quia Lucas non meminit temporis quando primùm eò venit, vel etiam quãdo poſtea abfuit, qui nedum res omnes à Petro geſtas proſecutus eſt, ſed multa quæ eſſent maximi ponderis (vt loquitur [a] Baronius) prætermiſit, ideò Petrus nunquam Romam vidit. Quæ iſthæc monſtra Dialectica? quanam Minerua excogitata?

[a] Ad an. 34

Sed fortaſſe ſic arguat Velenus. Lucæ hiſtoria ad quartum Neronis annum peruenit, ergo falſum eſt Petrum ſecundo Claudij anno Romam veniſſe, ibiq; viginti quinque annis Epiſcopatum tenuiſſe, coniunctà ſcilicet oratione, in vnius ſequelæ vim coaleſcente, quando ſi intra quinque

A que luſtrorum curriculum, tempus aduentus Pauli neceſſe ſit incidere, nec ramen Perri nomen pro aliquo tempore inducatur à Luca, rectè omninò queat inferri vigintiquinque annis Romæ non ſediſſe Petrũ, adeòq; Romam ab eodem haud viſam. Sed enim ex vno Dialecticæ equuleo nunquam ita ſeſe expedit Velenus, quin continuò alijs atque alijs fidiculis teneatur, quì enim Petrum ex eo nunquam fuiſſe Romæ conficiat, quia viginti quinque annos non ita continuos exegerit, quin aliquando interruperit, quaſi tot annis Sedem Romanam tenuiſſe dici non debeat, quia toto illo tempore Vrbi affixus, velut ſpongia ſaxo non adhæſit; & non potiùs id ſpatij principatu peræquaſſe dicendus ſit, quia ſemel in
B arcem Imperij vexillo fidei illato, ſpeculam religionis conſtituit, vndè in Orbem Romanum proſpiceret: ac tametſi pro re nata interdum egrederetur, nunquam tamen ipſo viuo, ac vidente (quod dicitur) alium ea proſpiciendi cura maneret, quoad coronæ deſtinatum, vigeſimo quinto poſtquã primùm appulerat anno, ſuppliciũ crucis in cælũ tranſmitteret.

Multis alijs vulneribus hiat argumentum Veleni, ſed hæc pauca extricare placuit potiùs quàm exulcerare, ne ſuo tabidum veneno puteret magis, & ſatis fuit indicare Neothericis, quem Patronum haberent eiuſcemodi argumenti; quòd velut aheneum murũ, vt ipſi putant, contra noſtras vindicias opponunt: *Paulus nunquam fuit Meſſanæ, quia Lucas id*
C *non ſcripſit*... Quamquam ſi identidem, & ſæpiùs deinceps quoque pro re nata velitandum fuerit in hoc genere concertationis, non admodùm mirari debet lector, nec velut ad cramben recoctam nauſeare, quando non vnica ſectione perimitur hæc Hydra, totiesq; reſectà capita viciſſim enaſcuntur, quoad loca vulnerum flammantioribus facibus inurantur.

Ceterùm his hactenus, quemadmodum oportet expenſis, ita omnia ſuis cohæreant numeris, vt intra quadrangulum ſita videantur. Erit enim verum, ſpatio temporis inter ſecundum ac tertium, inter hunc deindè, & quartum ab Vrbe exceſſum intercepto, Petro Hieroſolymis moras etiam trahente (quid enim vetat virum ad regimẽ Eccleſiæ factum ſæpiùs cùm
D oportuit eòdem reuertiſſe?) Dionyſium haud ſemel, neque fortuitò in ipſum incidiſſe, ſed de induſtria cum eodem Virgini Deiparæ ſtuduiſſe, vnàq; ex auguſto illo ore pendentes reſponſa tuliſſe, rerum arcana didiciſſe, & nihilò ſecùs euolutis annis, excedenti ex humanis adfuiſſe, cum Apoſtolorum Choro parentàſſe, imò & deſignatorẽ fuiſſe. Quæ, ſi quemadmodùm deducta lupt, rata, ac firma habeantur (irrita certè & infirma haberi non poſſunt) neceſſe non erit Petro comitatum Meſſanam eo itinere veniſſe Paulum, vnàq; deindè ad Orientis oràs nauigaſſe. Quamquam ſi id factum ſit, neſcio quid tam admirandum præ ſe ferat, vt re-
E pentè teſtis aliquis exortus fidem facere auſit, fieri minimè potuiſſe, ſci-

licet, quia de re adeò memoranda altum ſileant traditiones: id enim genus excipiendi, quàm profligatum ſit, ex ijs, quæ de miſſis in historia Lucæ diſſeruimus, ſatis oſtenſum eſt. A

Quòd ſi quiſpiam fortaſſe adhuc contendat, minimè tam ambiguis viarum ductibus iactatum Petrum, ſed per ſublime liquido itinere delatum Hieroſolymis adfuiſſe, quo tempore profectionem ad Cæleſtes parabat Virgo: id apud me non tantum admirabilitatis habet, dum conſequatur quod aſtruimus, quodq; communis fidelium traditio loquitur, Deiparam Virginem confluentibus vndique Apoſtolis, qui tunc ſuperſtites erant, è viuis conceſſiſſe. Nam quòd à Gelaſio [a] inter Apocrypha id recenſetur, à Beda [b] etiam nonnullisq; alijs inter minùs probata conijcitur; id non facit quin apud laudatos alioqui teſtes, fidem inueniat ac religionem. Narrat id inprimis Ioannes Damaſcenus [c] in paucis eximius. Admittit Breuiarium Romanum in eius feſti celebritate: quæ ſi fidem non extorquent, neque ego totis lacertis pugno, qui ſententiam dudum ſua ſede fixi; rem duntaxat ex vſu aliorum affero, nec recentiorem Biuarium [d] improbo, qui id verum ad minùs autumat de illis Apoſtolis, qui longè diſſiti, tempori forſitan adeſſe non potuiſſent; quamquam à nobis eò diſſentiat, quòd Apoſtolicum Senatum, eo tempore, anno ſcilicet Christi quadrageſimo octauo, vel initio quadrageſimi noni, decernendæ duntaxat de Legalibus diſceptationis gratia, conuentum feciſſe velit, & velut ex occaſione Virgineo funeri, neque tamen ſine Dei conſilio interfuiſſe. B C

a Diſt. 15. S. Romana.
b Super Act. Apoſt.
c Serm. de dor. Deip.
d Ad an. 48.

Ceterùm quod ad reliquum argumenti ſpectat, vtrumq; Apoſtolorum Principem, ab Orbis capite, eodem abfuiſſe tempore, adeòq; ad ſacrum Virginis funus honeſtandum, neceſſarium iter ſuſcepiſſe, qui ob Romanas curas negare velit, næ ille hiſtoriarum eſt expers, & de diuina diſpoſitione parum conſentaneè iudicans. Quid enim aut diſcriminis accedere poterat Chriſtianæ rei, aut vtilitatis decedere, ſi conſtituta Romæ Religionis Prouincia per Viros lectiſsimos, pietati quoque ac Dei Genitricis venerationi proſpectum eſſet exterius, vndè non parùm pendebat religio: vel certè nunquam Roma exceſsiſſe credendus eſt Petrus, ne quandoq; negotium Euangelicum dubiæ committeret aleæ, aut fortè extra Vrbem Sacrorum Pontifex minimè crederetur, quaſi Conſul Romanus haud ſit, qui extra fines Romanos Reipublicæ cauſa agat. Rectè verò Baronius. [e] *Neminem (inquit) adeò rudem putamus, vt cùm dictum ſit Petrum ſediſſe Antiochiæ annis ſeptem (tot enim numerantur ab eius inſtitutione vſque ad Romanam firmiter ſtabilitam) nũquam velit per illud ſpatium temporis Antiochia receſſiſſe, ſicut cùm fertur eundem ſediſſe Romæ annis viginti quinque, nunquam eo tempore aliò profectum eſſe contendat. Nam cui non tantum* D E

e Ad an. 39.

vnius

A *vnius Ciuitatis, ſed totius Orbis onus incumbebat, ſolicitudo ſimul vrgebat, qui-
que omnibus proſpicere, omnes ſi poſſet inuiſere, inſtituere, monere, hortari, ac de-
nique vniuerſum gregem ſibi creditum paſcere tenebatur, quonam pacto illis præ-
ſertim temporibus, cùm fides Catholica, à Gentilibus ac Iudæis vbique vexare-
tur, vnius Ciuitatis licet ampliſſimæ valuit anguſtijs contineri, & non potiùs
quod ab eo factum ex Luca vidimus, circuiens omnes regiones, vniuerſas adiret
Eccleſias.* Hæc Baronius.

At ego fortaſſe imprudens huc videar relapſus, quòd eneruatam iam
ſemel aduerſam rationem, iterum hoc loco, & hoc argumento premam
validiùs, quod præſtare debebam ſuperiùs: nihil tamen actum extra li-
B neam. Enimuerò ſi apud Petrum tantum potuit Eccleſiæ cauſa, non
tàm periclitantis, quàm illo tempore aſſurgentis; quantum valere debuit
dignitas Virginis Matris. [a] *Quam Chriſtus ipſe caput Eccleſiæ ſuo ſanguine* a Suar. in 3. p. q. 37. ar. 4. diſp. 18 ſect. 4.
*redempta, plus longè ceteris Sanctis, pluſquam reliquam ſine ipſa dilexit Eccle-
ſiam,* ex qua & ſanguinem ſuſcepit, quem pro vniuerſa Eccleſia pretium
redemptionis exhiberet, *& ab ipſa plus ceteris Sanctis vel vnà diligentibus
diligebatur Deus, & quidem eo caritatis actu, quem ne mors quidem valuit in-
terrumpere; Sed quid mirum* (dixit quidam [b]) *ſi præ omnibus dilexit, quæ præ* b S. Bonau. in ſpecul. mart. c. 6.
omnibus eſt dilecta.

C *B. VIRGINEM CONCILIO LEGALI SVPERVIXISSE,
nec in anno ætatis climacterico ſexageſimo tertio vita conceſſiſſe.*

CAPVT XII.

IAM quòd Concilij tempore ceù ſacratiores deſi-
gnantur Virginis exequiæ, vereor ne id pro rei ſpe-
cie magnificè magis dicatur, quàm verè, quando
tã neceſſarijs Comitijs [c] Paulum ſine cauſa exemptũ c Ad Gal. cap. 2.
eſſe oportebit, adeſſe certè non potuit, qui poſt annos
D quatuordecim, Hieroſolymam, aſſumpto cum Bar-
naba etiam Tito conceſſit; niſi non iam quadrage-
ſimo octauo, aut initio quadrageſimi noni, quod vult Onophrius [d] alijq; d In Chron.
huius ſententiæ laudatores, ſed quinquageſimo primo Chriſti anno,
quod contendit Baronius, indicta illa Synodus adnotetur; quippè qua-
tuordecim poſt conuerſionem anni, quos numerat Paulus à trigeſimo
ſexto Chriſti anno, ſi completi ducantur, quinquageſimum primum at-
tingunt, vel etiam in ipſum recidunt non ineptè. Verùm enim ſi Paulus
ſecundùm reuelationem (vt ipſe de ſe teſtatur) *Hieroſolymam aſcendit, contu-
E litq; cum illis Euangelium, quod prædicabat Gentibus, ſeorſum autem ijs qui*

videbantur aliquid eſſe ; ne forte in vacuum curreret, aut cucurriſſet, abeſſe A
Concilio non debuit, magna alioqui pars Apoſtolici Senatus, quo ſine
vel penderent ſententiæ, vel cuius ſolius cauſa rerum ſummæ proroga-
rentur. Quod ſi demum tempori adfuit, neque tamen adeſſe potuit,niſi
vel quinquageſimo primo, vel ad minus anno quinquageſimo, ne non
rectè quatuordecim numerentur anni poſt quos aſcendit: actum erit de
tribus, ac ſexaginta Virgineæ ætatis annis, minimumq; duobus aucti, in
quintum præter ſexageſimum excreſcant neceſſe eſt ; cur verò non vlte-
rius proferantur? licet ſanè. Sed illis hoc etiam limite reſtrictis, quic-
quid myſterij in ſexaginta tribus annis prætendebatur, euaneſcit.

Quamquam non hoc tantùm argumento vertitur ea religio, nam ſi B
numerorum myſteria, vel non adeò Pythagoricè digeramus, ſacra cen-
ſebitur opinio,quæ Virginis ætatem vno ſuper octuaginta anno circum-
ſcripſit, quod nimirùm nouem in ſe ductis, eiuſcemodi prodit calculus
nouem menſium, quibus Virgo Deum vtero tulit myſterio inſignis;
menſes autem ſolares in myſticis directionibus interdum pro annis com-
putari, ſicut dies pro menſibus, horas pro diebus, vel elementarij no-
runt Chaldæorum ſectatores. Eadem verò quadrata radix, ſi in articu-
lum ducatur, qui decimi menſis participati eſt nota, nonagenarius exit
numerus, perbellè puta ad votum eorum, qui quondam nonaginta an-
nis curriculum Virginis definiuerunt? Mitto complura, ne otioſus vi- C
dear, ſi vel ad cubicos apices, vel ad Petoſyridis arcana rationes adapten-
tur. Vſque adeò nihil non myſterij elicias ex numeris, nihil non nu-
meri affingas ad myſteria, vt planè ariolari videaris, ne dicam ad ſacra
a Lib. 1. aduerſ Hęreſ. a c. 8. Marcianorum & Colarbaſeorum apud Irenæum [a] accedere. At enim
ſeptuaginta quinque anni cum reſiduo ſexti, quem calculum ad rem no-
ſtram adſciſcimus, quamquam elementa queant eſſe coniectoribus, ad
multa verè an falſo diuinanda: quamquam etiam cùm numerus finitus
b Lib. 3. de Doct. Chriſtiana c. 35. plerunque teſte Auguſtino [b] ponatur in ſacris literis pro infinito, non
ſolæ temporum quæſtiones numeris ſoluantur, ſed latiùs pateant ſigni-
ficationes eorum, & in multa proſerpant: vbi tamen rei quæ verè fuit, D
& non figuratè tantùm geſta eſt, ſimilis aliquando, ſed digniore quodam
ſymbolo reſpondeat euentus; hunc ab illa typicè ſignificatum, quin di-
camus nihil vetat; vt quemadmodùm ſerpens in deſerto verè exaltatus,
typus fuit eleuandi in Cruce Saluatoris (hic enim modò non refert alia
comparatione antitypum nuncupare) ita egreſſus Abrami de terra Cha-
ran, dum annos ageret quinque præter ſeptuaginta, egredientis extra
finem mortalium Dei Genitricis deſignet tempus, idq; eò magis ſi tro-
pologicè vertatur ſermo, nec ſecus ac in coniunctione Adami cum
c Ad Eph. 5 Eua [c] *Sacramentum magnum, ſed in Chriſto & Eccleſia*, ita in Abram egre- E
diente

A diente myſterium haud paruum, ſed in MARIA ex humanis ad ſu-
perna concedente ſit adumbratum. Quo loco & illud dignitatem ha-
bet, non ante, quàm egrederetur Abram, patrem fuiſſe conſtitutum mul-
titudinis, commutatoq; nomine appellatum Abraham: prorſus enim &
Beata Virgo. *Mater quidem & Domina rerum* (vt Anſelmus [a] loquitur) a Lib. de Cōcep. Vir. cap. 18.
ſuis meritis cuncta reparando pridem effecta, ſed tunc demum in beatitudinē
introducta, nouæ prærogatiuæ titulo, aduocata generis humani, atque
adeò bis Mater omnium eſt conſtituta. Nam ſi fortaſſe in eo hæc noſtra
deficiat cōparatio, quòd vno propè anno exaucta Virginis ætas, in ſeptua-
geſimum ſextum prouehatur; inprimis *non eadem* (inquit [b] Hieronymus) b In cap. 1. Abacuc.
B *Hiſtoria lex & Tropologiæ, quæ cùm libera ſit, & in copulandis rebus multum
inter ſe contrarijs violenta, dummodò pietatem intelligentiæ ſermonisq; contextum
ſequatur, ſuis legibus eſt circumſcripta:* quantò magis ſi verſetur in rebus
quales noſtræ ſunt, perquàm ſimillimis: deinde ſi Auguſtino [c] credimus, c Quæſt. 47. ſuper Exod.
*diuina ſcriptura ſolet tempora ita nuncupare, vt quod de ſumma perfectioris nu-
meri paulùm excreſcit, aut infra eſt, non computetur*, quò proinde nihil admo-
dum comparationi demat, excreſcens ille Virginis, nec tamen ſolidus an-
nus præſertim ſi altioris quoque myſterij ſit index, quod in præſens inſti-
tutum conuenire, ſi non abundè hactenus affirmatum eſſet, alia quoque
non adeò recondita ratio in promptu foret, quòd cùm numerus ſeptuage-
C narius & quinus, quemadmodum [d] Philo diſertè philoſophatur, *natura* d De Abrahamo.
corruptibilis & incorruptibilis ſit confinium; omnino par erat Dei genitri-
cem exceſſu quodam diſtare, & ſupra communis conditionis horizontē,
non ſecus ac meritorum, myſtici quoque temporis interuallo eleuari.

At numerus quidem ſeptuagenarius etſi Moyſi in multis familiaris &
ſacer, adhuc tamen certantis in corpore, & contra vitia depugnantis ani-
mi eſt index: [e] Vnde & ille cuius vniuerſa domus in ſeptuaginta capiti- e Gen. 46.
bus ingreſſa eſt Ægyptum, *luctantis in puluere & ſupplantare conantis*, vt
Philo ait, non victoris nomen geſſit, niſi cùm primùm aſpectu Numinis
D dignatus, vocabulum tulit Iſraëlis. Ita etiam qui ſeptuagenarium quina-
rio prætergreſſus, egredi de terra Charan iubetur nomenq; mutare, non-
niſi deſerta quinque ſenſuum regione, in receſſum quendam mentis euo-
catur, vnde tantiſper diſſimulato veluti corporeo nexu, aciem in ſummi
boni atque à ſenſibus abſoluti contemplationem intendere queat. Siccine
vero? Sed maior vtroque iſto Maria, quid mirum ſi vtriusq; myſteria non
tàm complexa eſt quàm ſupergreſſa, vt cuius *nomen è theſauro diuinitatis
euolutum* Dominam appellat, eius inter humana vitæ limes, præter ſeptua-
ginta quinque caducos annos, myſtico interuallo ſit defixus. Ita quippe
decebat eam, quæ Matris Domini iure, Domina cùm eſſet, à mundana
E colluctatione ſemper libera fuit, nec vnquam à ſenſuum regione deiecta,

ſed

ſed altiſſimè moderata, mentem quoque à cogitatione æternorum, vtpotè A
cui beatitudo poſt Deum ſumma, quodammodo in anteceſſum eſſet, nunquam abduxit.

Illa porrò de anno climacterico leuis admodum coniectura, ſi vniuerſim procliuis eſt ad fallendum; ad deſignandum certè Beatæ Virginis obitum rata eſſe non debet, neque apud ſuos coniectores firma. Finge enimuerò, parem eſſe mortalium conditionem, decretisq; in natura cauſis omnes agi ad mortem, ſed certis temporum periodis fatalem imminere neceſſitatem, morbosq; venire vitæ exactores: id verò ſi ita eſt, cùm nulla ætas funere tranſeat immunis, omniq; die, vt quidam [a] ait, *Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regumq; turres:* non iam B duntaxat ſexageſimus tertius, ſed quilibet alius annus, viris præcipuis habendus eſt climactericus; cur verò non etiam alijs, ſi par conditio mortalium? E diuerſo tamen, re cum religione conſiderata, nullus Virgini potuit eſſe ſanctor mortis annus, quando ſacrum eius corpus in hominum ſpecie longè auguſtum, eam etiam humorum obtinuit temperiem, cum eximia animi moderatione coniunctam, vt vim veri cuiuſuis morbi nunquam perſenſerit, & quemadmodum loquitur Sophronius, [b] *Ab omni contagione fuerit liberum, carnem habens immaculatam, & puriſſimam*, idemq; cõiecturis ſupra opinionem, ex ſimilitudine cum Chriſti corpore ceù gemino, doctè vt ſolet deducit Suarius, [c] verſatq; fundamenta quorumdam ex C parte pugnantia. Illa igitur Virginei corporis conſtitutio, nulla conflictata intemperie, ſed (quod medici fortaſſe in quæſtionem vocent) ad pondus (vt dicitur) exacta, eiuſcemodi certè fuit, quę ſeculares promitteret annos, à morborum vi longè immunes; quando religione quadam ac veneratione artuum nunquam noxæ datorũ, mors ipſa longè circuibat, nec niſi ob naturæ conditionem, & deſiderio videndi in gloria Patri Nati, accerſita potiùs, quàm iure mancipij vſa, tantùm à longè ſalutauit, aculeos certè per infirmitatum genera conſuetos non exeruit; quò iam non tam annus ille excedenti Virgini, quàm exceſſus votis ardentibus, facta diuinitus poteſtate obtentus, morti ipſi dici queat climactericus, vt hac etiam in parte D non longè ſit nato diſſimilis, qui quo tempore voluit, citra climactericam periodum, animam ſuam in manus Patris depoſuit.

Sed verò demus, & hoc gratis, ac ſaltem in gratiã vulgi, aliquid in Virginem potuiſſe vim, & affectionem climactericam: periculoſus ſit fortaſſe tertius ſuper ſexies denos annus, vt id propter Caium nepotem, lætũ natalis ſui diem celebrare voluerit Auguſtus, quòd annum ſenibus aduerſum in multis eluctatus fuiſſet; longè tamen habetur iniquior quinquageſimus ſextus, eoq; dictus climactericus Heroicus, quòd magnis Viris ſit funeſtus, paucis exemplo nouiſſimo pacabilis. Licebit igitur in hunc ipſum E annum

a Horat.

b In Epiſt. Synod. quæ habetur in 6. Synod.

c In 3. par. q. 27. diſp. 5. ſect. 2.

A annum conijcere tranſitum Virginis, & fortaſſe proprius è re, & conſilio, ſi vim periodicam, ſi cætera attendas. Quin imò licebit, & quadrageſimũ nonum in calculum adducere, plus æquo (vt putatur) infenſum ac formidoloſum; ac tum locum merebitur illa iam ſuperiùs de quadrageſimo nono anno profligata opinio. Denique licebit octuageſimum primum annum, vetuſtis omnibus exitio vitæ vel rerum diſpendio ferè ſemper notabilem, planè vt Deum terminum præfigere, vt non abs re illi, quorum ſupra meminimus, ſed quæſitiſſimis rationibus, tot annorum ſuperſtitem videantur feciſſe Virginem, quando hoc eodem anno plures comperti claritudinis viri, Plato, Diogenes Cynicus, Heracleotes, Eratoſthenes Geo-
B metra, mortalitatem expleuerunt, vt mittam alios, vel ſi Chriſtiana ſecula ſpectemus, quorum nomina diarijs Eccleſiarum ſunt conſecrata. Ex quibus omnibus illud demum perapte conſequitur, nihil à nobis circa ætatem Virginis aduerti ac ſtatui, quod quamquam climactericorum nugas prætereat, non tamen ſat ſolidis rationibus in vado conſiſtit.

Ceterùm mos ille, qui in recitandis Virgini coronis, trium ac ſexaginta annorum præcepit religionem, parum omninò roboris ſufficit argumento, ſi quod alioqui non paucos fallit, veriſimilia diſcernantur à veris. Ita enim fieri conſueuit, vt ignoratis rerum proprijs cauſis, ſi veriſimiles in promptu ſint, libenter eas affingamus, quando præſertim non
C magni refert ad veritatem, habetq; ſpeciem quandam ad fouendam, vel inducendam pietatem. Abſtineo exemplis quæ alibi patentiore campo recurrent. Hic duntaxat illud aio, religionem illam de ſexaginta tribus annis, ſerto precario accommodatis, pio primùm errore valuiſſe apud vulgus, deinde ſenſim apud alios, quibus vt dicebam curæ non erat, in re alioqui non incauta, ſubtilius indagare veritatem. Etenim modus ille illiuſmodi recitationis, ab ipſa Virgine Deipara myſterium ſumpſit atque initium, ob ſeptena videlicet illa gaudia, quæ quondam Virginei cordis ſinus mirificè perfuderunt, dum Vnigenitum Dei, ſuumq, Filium concepiſſet,
D dum eundem vtero geſſiſſet, deinde natum edidiſſet, paulò poſt à Magis agnitum vidiſſet, iterum ſecundùm infantiam in Templo diſputantem inueniſſet, abhinc poſt exantlatos Crucis, & mortis labores, rediuiuum conſpexiſſet, denique tranſmiſſa mortalitate ſemetipſam ſuper Choros Angelorum euectam fuiſſet admirata. Quæ omnia cùm in vtilitatem hominum quàm maximè redundarent, decuit in ijs recolendis perpetua gratitudine Virginis officia meritaq; commendare.

Atque hæc ſeptena gaudia, ſeptenis ſignantur Dominicis orationibus, quibus ſenæ decades Angelicarum intercurrunt ſalutationum, ita tamen, vt trinæ adhuc poſtremùm ſalutationes, extrema claudantur oratione
E Dominica, quatenus eo modo ter ac ſexageſies iterata ea ſalutatione,

coro-

corona Virginis integra pertexeretur. Quod demum pietatis obſequiū, A
poſteris agumento fuit, in eo numero Virginis ætatem ſignari, neglecta
(quod minùs oportuit) cogitatione de ſeptenis orationibus Dominicis, in quibus myſterium præcipuè vertebatur; in quam cogitationẽ ſi animum intendiſſent, dubio procul prædictos annos Virgini non affinxiſſent, vel ſi ad ſpeciem fingere libuiſſet, ob ſeptenas orationes Dominicas, potiùs in ſeptuageſimum, tametſi gratis, protuliſſent. Narrat verò eam de Corona hiſtoriã Pelbartus [a] Temeſuarienſis (ex quo alij) in Stellario Virginis, quod ante centũ quinquaginta plus minus annos, Sixto IV. eiuſdem Ordinis dicauit, vnàq; recenſet occaſionem, qua pientiſſima Virgo, inflexis (vt ſolet) ad miſerendũ oculis, cuidam ex eodem ordine excellum meditanti, quòd B
quam è floribus texere coronam, eàdemq; ſacrum Virginis caput quotidiè redimire antea conſueuiſſet, poſt ſuſceptũ inſtitutum, alijs ex præſcripto intendere iuſſo, tam pium munus obire non vacaret; benignè ſe videndã exhibuit, mæſtumq; conſolata, eam de qua diximus, in poſterum coronæ texendæ ſibi perquàm gratæ formam edocuit, ac ſimul exempta inconſtantia, fluctuantis animum in ſanctiori propoſito confirmauit.

a L.2. par.2. art. 3.

Ex quo demum manifeſtè liquet, recentiorem eſſe eiuſcemodi coronę vſum, quàm vt antiquioris traditionis fidem arroget, reiq; tot opinionibus dubitatæ certitudinem aliquam afferat: & tantùm inuento Virginis hominum acceſſiſſe coniecturam, quòd in eo duntaxat ſalutationũ Angelicarũ numero, myſterium ineſſe crederent, ad alia non intenti. Quamquã C
pius error veniam indè quoque mereatur, quòd in numeris annorũ, non in rebus ipſis euariet, ſimili alioqui multorum in pleriſq; ſed tolerando lapſu, pietati non inſenſo. Mitto cõplura, ne in manifeſtis videar exundare. Nunc alia quæ pendent obiecta, ſed capite ſequenti expediamus.

MARIAM MAGDALENAM ANTE OBITVM B. VIRGINIS Hieroſolymis, ipſaq; Iudæa conceſſiſſe: Ex vltimo Dionyſij acceſſu, rectè iterum aſſertam Virginis ætatem definiri. D

CAPVT XIII.

TOT ſunt primi argumenti, quod iã tribus capitibus agitamus, velut continuò quędam enaſcentes fibræ, vt niſi princeps vena præcidatur, filum ex filo mittens, rationũ exitũ præcludat, legentis animũ fatiget, legendi remittat voluptatem. Id verò ne cõmittatur, lubet hoc poſtremo de hac re capite, non quidem principem venam pręcidere, ſed velut ligamine à reliqua ſui parte, ſine vitio ſanguinis interceptam iterũ coërcere. E

Illa

A Illa igitur Mariæ Magdalenæ anno Chriſti quadrageſimo octauo, è Iudæa cum ceteris migratio, ne coniecturis quidem vero ſimilibus locum relinquet, ſi ex ea pendatur Deiparæ Virginis in cœlum tranſcriptio. Quomodo enim etiam in Apoſtolos non redundauit, ſi quæ fuit religionis cauſa tunc temporis perſecutio, qui tamen poteſtate penè manifeſta Chriſti cauſam publicis Comitijs extulerunt, liberaque prædicatione perindè in Gentes ac indigenas, Euangelio viam patentiorem muniuerunt? Vel certè ſi non eodem, ſed proximè conſequenti anno Concilium illud actum, qui poterant gliſcentibus recenti Phariſæorum factione rebus, in eam Vrbem conuenire, vbi trepidatum ſit magis, quàm religioni proſpe-

B ctum, & ſatagendum potiùs fuerit pro conſeruando Euangelio, quàm leges fortaſſe non admodùm neceſſariæ de legalibus decernendæ ac figendæ? qui non ea rerum perturbatio pariter inuoluit Iacobum fratrem Domini, qui pridem, hoc eſt, anno trigeſimo quarto Chriſti, Hieroſolymis Epiſcopus [a] à Petro datus, nunquam inde ſua meſſe diſtentus pedem extulit, imò verò fixit, naſcentiſque ſuæ germen Eccleſiæ, in adoleſcentiam & fidei florem, in illo etiam rerum turbine prouexit, quando (ſi Hilario [b] credimus) *hoc habet proprium Eccleſia Chriſtiana, vt dum perſecutionē patitur floreat, dum opprimitur creſcat, dum læditur vincat, tunc ſtet cùm ſuperari videatur*; an perſecutionis gladius in mēbra duntaxat deſæuiat, non

a Chryſoſt. Hom. 27. in Ioan.

b Lib. 7. de Trinit.

C iugulū petat cùm poſſit, non in caput ſe conuertat, non Epiſcopum feriat?

Sed enim ſi Baronio [c] credimus, Magdalena cum ſuo comitatu illa ipſa perſecutionis flamma, quę à nece Stephani Chriſtianos omnes populari cæpit, ſolum vertere coacta, Virginis quoque conuerſatione ſibi interdixit, neceſsitate vſa, cùm eſſet expes diuturnioris commorationis, proinde nec ſupremis in eam officijs adeſſe potuit, quantumuis dies inter mortales Virgini extimus, gratis concedatur quadrageſimus & octauus: Quod equidem Baronij commune cum alijs placitum, ita complector, vt neque ab aliorum quos ſemper in partibus habeo ſentētia diuellar, veriusq; exiſtimem Magdalenam & comites anno quadrageſimo octauo, ſeu quem-

c Ad ann. 33.

D admodum Equilinus [d] amat, decimo quarto à paſsione Domini tranſacto, exarmato nauigio impoſitos, & circumciſis inſtrumentis, certo quidem maris periculo, ſed certioris Numinis prouidentiæ concreditos, Maſſilienſem tandem tenuiſſe portum: eoſdem tamen longè ante, incaleſcente ſcilicet à ſanguine Stephani perſecutione, Hieroſolymis cum multis alijs exactos, in Palæſtinam migraſſe, nec certis vſquequaque ſedibus, vitam duxiſſe Chriſtianis exulibus dignam, ſuper virtutem perſecutorum, rerum quoque & locorum difficultates eluctatos. Neque tamen interea temporis quoad Iudæam nauigando verterent, putandum

d Libr. 6. cap. 124.

E eſt nunquam Magdalenæ viſam fuiſſe Deiparam, ſui cordis pro Chriſto

a Binario ad an. 42. ſolatium, quando & Epheſum in Aſiam a cum Ioanne & Iacobo maiore A proficiſcenti, ipſa quoque cum fratre & ſorore comes, & inde etiam redeunti itinere nō modico redux fuit; quamquam fortaſſe Hieroſolymam repetere conſilium haud inceſſerit, ſed duntaxat deducta Nazarethum Virgine, inaugurationi ædis ſacræ, in qua Verbum caro factum eſt, intereſſe. Quin etiam credas illo ipſo temporis interuallo ſat longo, non ſemel & Magdalenam religionis obſequium, & viciſſim Deiparam Virginem pietatis officium de more mutuis epiſtolis inuicem impendiſſe. Nihil ſanè in hac ſententia poteſt eſſe adeò vel dubium, vel controuerſum, quod, ſi teſtes deſideret, rationibus haud firmetur. Obruto ſiquidem lapidibus Stephano prothomartyre, in ea perſecutione quæ in Iudæa rei B Chriſtianæ vaſtitatem minabatur, pluſquàm quindecim mille viri, iam Chriſto deuoti, alij quidem in Aſiam, alij in Europam abiere: quid mirum ſi hoc eodem diſcrimine Magdalena quoque cenſita, ſed Hieroſolymis primùm exacta, non omninò tunc temporis etiam è Iudæa ſit proſcripta, quemadmodū nec ceteri omnes vnà, ſed non pauci per interualla ac ſpiramenta temporum huc illuc, terra marique, dilapſi, quamdiu licuit, impetum perſecutorum retardarunt. Nam quòd Baronius eodem anno Magdalenam comiteſque non Hieroſolymis dūtaxat, verùm etiam è tota Iudęa velit exceſſiſſe, nō quid re ipſa factum, ſed quid furori aduerſantium fuerit conſentaneum videtur cogitaſſe, alioqui cum Deipara Virgine pro- C fectam in Aſiam, alij minime leues auctores minus rectè memorarent.

Itaque Magdalenam illo quidem initio perſecutionis pulſam Hieroſolymis, neque tamen continuò conceſſiſſe in Gallias, ſatis antiquum erit conſideranti, eius nauigationis alea Ioſephum quoque Arimathæum fuiſſe cenſitum, ac multò magis primi diſcriminis additum ſocium, quando ob impenſum Saluatori funeris officium, ſepultos impietate Iudæorum animos in ſuam propè perniciem excitauit. Narrat rem geſtam Grego- b Libro 1. cap. 21. rius b Turonenſis ex actis Pilati ad Tiberium miſſis, his verbis. *Apprehenſus & Ioſeph, qui eum aromatibus conditum, in ſuo monumento recondidit, in cellā includitur, & ab ipſis Sacerdotum Principibus cuſtoditur, maiorem in eum* D *habētes ſæuitiā (vt geſta Pilati ad Tiberium tranſmiſſa referunt) quàm in ipſum Dominum, cùm ille à militibus, hic à Sacerdotibus cuſtodiretur. Sed reſurgente Domino cuſtodibus viſione Angelica territis, cum non inueniretur in tumulo: nocte parietes de cellula in qua Ioſeph tenebatur, ſuſpenduntur in ſublimi, ipſe verò de cuſtodia abſoluente Domino liberatur, parietibus reſtitutis in locū ſuum. Cùmque Pōtifices militibus exprobrarēt, & ſanctum corpus ab eiſdem inſtāter requirerent, dicunt eis milites. Reddite vos Ioſeph, & nos reddemus Chriſtum: ſed vt verum agnoſcimus, neque vos benefactorē Dei, neque nos Filium Dei reddere nūc valemus. Tunc illis confuſis milites ſub hac excuſatione liberantur:* Hæc ille. E

Diſſen-

A Diſſentit verò in hac hiſtoria Petrus [a] de Natalibus, cùm referat Ioſephũ à Iudæis muro fuiſſe incluſum, vt fame ac tenebris perniciem ſibi facerer, ſed cælitùs altum, ac colluſtratum delituiſſe, quoad verſis à Tito Veſpaſiano Hieroſolymis, muro excluſus eidem ſe permiſit, ſibiq; reſtitutus, ſuperſtes malorum cum diſcipulis ſuis vſque ad ſupremum diem tranquillam vitam duxit. Meritò tamen huiuſmodi narratio [b] viris ſenſatis improbatur, ceù nullo alio vetuſtiore patrono laudata, cùm è diuerſo Gregorius Turonenſis, & ipſe ſua valeat antiquitate, & ex actis Pilati ſuffragium ferat, iam penes aures, & ora ſapientum exploratum. Nam quòd ea Nicephorus [c] inter Apocrypha videatur recenſere, non vtique de
B illis actis accipi iure debet, quæ probantur Gregorio, ſed quæ ex libro Nicodemi [d] cuiuſdam promanarunt in vulgus, vel quæ à Quartadecimanis [e] Hæreticis, ſimulata veri conſcientia Chriſtianis ſunt ingeſta, vel quæ denique [f] à Maximino Tyranno, aris, & focis Chriſti infenſiſſimo, differta mendacijs proreplerunt. Quandoquidem illa quæ apud Gregorium Turonenſem locum inuenerunt, etiam apud [g] Baronium nomē habent, & auctoritatem, vel hoc vno ſecreta à falſis, & ſupra conditionem mendacij repoſita: neque ſolùm, ſed antiquior Baronio Sixtus [h] Senenſis ex Actis Pilati, de quibus etiam loquitur Euſebius, [i] exemplum epiſtolæ ad Tiberium datæ, teſtatur à ſe in vetuſtis Bibliothecæ Vaticanæ monu-
C mentis repertum, idemq; legentibus tradidit exſcriptum, & ex eo Daniel [l] Mallonius in ſui operis tranſtulit ornamentum. Et quamquam in hiſce actis, quod de Ioſepho Arimathæo narramus, minimè inſerta videamus, non ideò Gregorium noxæ fraudiſuè poſtulabimus, quando quæ ab alijs traduntur de relatione Pilati Romam miſſa, reſtricta ſint, & ab ea ſcribendi forma ſucciſa, vt perijſſe videantur; vtique tamen ab ijs, quæ aliunde intulit Gregorius minimè ſeiuncta, ſed planè ad augendam fidem eorum, quæ de Chriſto ad Tiberium mittebat, Pilatus pernecessaria. Errat verò Scholiaſtes [m] Gregorij, dum hæc eadem à Gelaſio cenſoriè præſtricta fuiſſe velit, tanquam ſub fuco internata veritati. Nihil
D enimuerò de his actis ſuo decreto cenſuit Gelaſius, [n] quin potiùs penes alibi dicta à nobis, ſi reticuit, quà proximùm firmauit, infirmare certè non potuit, *Cùm* (vt inquit Baronius [o]) *conſueuiſſe Præſides Prouinciarum res magni momenti, quæ contigiſſent in Prouincijs ad Imperatores ſcribere, mille exemplis ſit exploratiſſimum*, atque etiam conſtet ex Tertulliano [p] Tiberiũ Imperatorē, cùm de miraculis Chriſti ex Syria audiuiſſet, certior nempè factus [q] à Pilato, detuliſſe ad Senatum cum prærogatiua ſui ſuffragij, vt Chriſtus inter diuos Romanorum accenſeretur, abnuenteq; Senatu perſtitiſſe in ſententia, comminatum etiam pericula ſi qui Chriſtianos
E criminis poſtulaſſet.

a Libro 4. cap. 2.
b Biuar. ad an. 45.
c Lib. 1. c. 16 & lib. 7. cap. 26.
d Scholiaſt. Greg. Tur. in c. 21. lib. 1
e Epiphan. in pan. hæreſ. 50.
f Euſeb. l. 9. cap. 4.
g Ad an. 34
h Lib. 2. Bib. V. Pontius Pilat.
i Lib. 2. Hiſt.
l De Stigmat. Chriſti cap. 10.
m Ad c. 21. lib. 1.
n Diſt. 15. Sancta Romana.
o Ad an. 34
p In Apologet. c. 5. etai
q Six. Senēſ. l. 2. Bibl.

Ceterùm quod huc ſpectat, non temerè quiſpiam ex ijs quæ narrat A Turonenſis, euincat, Ioſephum pridem ante peremptum ſaxis Stephanũ, Iudæis inuiſum Vrbe ceſſiſſe, qui tamen cùm non ante quadrageſimum octauum Chriſti annum, Magdalenæ comes perículoſæ nauigationis aſcitus ſit, eam quoque ambigentem patriam, ac declinantem, pluribus annis in Palæſtina conſtitiſſe, manifeſto declarat argumento. Demum verò, ſi non omninò aperta recens perſecutione, priſtinis tamen odijs nondum ſopitis, quin verò de facili recrudeſcentibus quadrageſimo octauo anno, cum Lazaro, Martha, Marcella pediſſequa, Maximino diſcipulo, addito etiã, ſi Petro de Natalibus credas Celidonio, vel ſi is ſit Cedonius, ab vtero cæco, illi diſcrimini vaſti maris commiſſos, de quo iam ſupra nar- B rauimus, diuino ductu nauaſſe ſalutem, & eluctatos pericula, Maſſilienſibus primùm accidiſſe. Quo loco in mentem mihi venit, cùm Ioſephus Arimathæus Gallis primùm condonatus ſit, deinde verò à Philippo Apoſtolo, qui teſte Iſidoro [a] Gallis etiam Euangelium prædicauit, ad Britannos tertio ſuper ſexageſimum Chriſti anno, fide [b] proborum, ſit miſſus, ibidemq; poſt religionis curam vita functus: non parum illudi fidei Petri de Natalibus quòd contendat eũdem ab excidio Hieroſolymorum, vitam cum diſcipulis duxiſſe pacis ac otij diuitem, niſi etiam velit poſt interualla temporum ſub Britannico cælo id ſibi vitæ genus impetraſſe. Verùm hæc extra tabulam. C

a De Patrib. Nou. c. 74.
b Ioã. Capgrauius in Catal. Nic. Harpsfeld. in Hiſt. Angl. c. 1. in ſex prima ſecula.

Auget verò dictorũ fidem, hoc eſt Magdalenã cum ſuo comitatu, quadrageſimo octauo Chriſti anno è Iudæa dimouiſſe, quod hoc ipſo [c] tempore Iudæi obtento à Claudio ſacræ Stolæ ſeruandæ iure, in gratiam præſertim Herodis Regis, & Ariſtobuli iunioris, qui tum fortè Romæ apud Claudium agebat, & poſtulata Legatorum promouebat, omnia ſua ſtudia eò conuerterunt, quò Claudio, ſicubi res ferret placerent. Quem, cùm iam infenſo in Chriſtianos animo perſenſiſſent, fecerunt in præcipuos Chriſti ſectatores, quod Imperatori ſecundùm illorum vota probatum iri non dubitarent. Fuiſſe verò Claudium in Chriſtianos minus rectè affectum, & tantùm vultu falſum renidentem, quòd præ Chriſti nomine iam D à quinquennio, Gentilium ſuperſtitio fruſtra haberetur, ac tandem infenſa cogitatione corã Senatu deprompta, de illis Vrbe pellendis decretũ fixiſſe, ex Tacito [d] qui volet, intelliget. Quæ tamen procella, cur non aliquando cum reliquis Deiparam etiã Virginem inuoluerit, ſi quærere attentemus, vereor ne ſcrutatores Maieſtatis redarguamur potiùs, quàm pietatis cultores comprobemur. Qui enim ceteros exercuit ad palmas, potuiſſetq; ſicut olim Pharaonem, perſecutores mergere in interitum, nouit etiam ſublimatæ ſupra hominum ſortem Virgini coronam aliunde parare, immunemq; ab humanis tempeſtatibus vbicunque vellet conſeruare. E

c Ioſ. l. 20. Antiq. c. 5.
d Lib. 12.

Age

A Age denique, ſi poſtrema ex acceſſu Dionyſij petita ratio pro re noſtra non militet, hoc tandem loco eneruanda venit. Illa verò eiuſcemodi eſt, quæ ſi Virginis ætatem, ad ſecundum ſupra ſeptuageſimum annum extendat, cur non etiam vlterius citra flagitium proferre queat, non apparet; nã quod quinquageſimo ſecundo Chriſti anno lumen fidei primùm aſpexit Dionyſius, deindè verò triennium à Paulo edoctus, ab eodem, illo temporis ſpatio quocunque greſſum mouiſſet, ne latum quidem vnguem ſeiungeretur: probet fortaſſe non ante ſeptuageſimum, vel vt Baronio alijs de cauſis placet, non ante ſeptuageſimum tertium Virginis annum, Hieroſolymis adeſſe potuiſſe Dionyſium, quin tamen ſeriùs poſt-
B modùm, eoq; ſæpiùs accedere potuerit, non euincit: idq; ex initio poſitis à nobis luculentius eſt, quàm vt amplius declaretur. Quamquam ſicut in ceteris, ita in hoc quoque argumento comparati ſimus, vt velimus pauciora potiùs, ſed ſolida, certaq; fide conſtantia proſequi, quàm multa conſcribere, quæ coniecturis in vtramque partem propendeant, ne ſi cuncta ſine delectu, quæ de vnaquaque re poſſunt inueniri, in vnum conferantur, cetera etiam quæ vera ſunt in diſcrimen adducantur.

Illud hic reſtat, Hilduinum probatæ alioqui antiquitatis virum, in ſua de contuendo ſepulchro Dominico, non de Virginis corpore funerando ſententia, ab antiquiore fide non parùm abluſiſſe. Sed verò Matthæum
C Galenum [a] longiùs etiam extra lineam abiuiſſe, quòd illa Dionyſij verba: *Cùm ad contuendum corpus illud, quod auctorem vitæ Deumq; receperat, conueniſſemus*, de ædibus Ioannis Euangeliſtæ, in quas Virgo Deipara, Chriſto in Cruce extrema rerum peracturo, velut præſtito codicillo Ioanni commendata, recepta fuit; rectiùs intelligi velit, quàm à quopiam poſſint in quamuis aliam interpretationem deriuari. Qui enim is orationis contextus quadret in Virginem domo Ioãnis ſuſceptam, qui de auctore vitæ, Deoq; recepto, longè loquitur præclarius, quàm vt quicquam diuerſum auribus audientium, animiſq; legentium queat immittere? qui etiam ſit adeò hebes, & à latinitate, vt cum Tacito loquar, adeò in barbarum
D corruptus, vt obiecto menti Corporis vocabulo, formam domus illicò ſibi perperam effingat, & non potiùs cùm audit ſermonem eſſe de corpore, auctoris vitæ, Deiq; hoſpite, continuò de illo corpore cogitet, in quo Deus Verbum caro fieri dignatus eſt. Nihil dicam de [b] Anaſtaſio, qui ſimilitudine quadam ſẽſus è græcis vocabulis eliciti, de carne Chriſti diuinitatis velut hoſpitio, Dionyſium fuit interpretatus, errore ſanè haud ferendo, cùm eo tẽpore, quo Chriſtus nouiſſimum Crucis ſubiuit exemplum, iterumq; reuocato ſpiritu mortem remiſit, nedum Dionyſius, ſed nec Paulus Dionyſij magiſter Chriſto nomina crediderant. Et fortaſſe
E cuipiam venire poſſit in mẽtem, adulterato ab Hæreticis Dionyſij textu,

[a] In Areopag. Præf.

[b] In Præf. ad Carol.

binis eliſis apicibus mendum irrepſiſſe, ac pro eo quod legendum eſſet A
θεοτόκου, immiſſum eſſe θεοδόχου σώματος, vt indè latiùs manante vocis ſignificatione, varia plerisq; ſenſa ingererentur, interpretationibus vt videbatur idonea. Habet hæc cogitatio non parum probitatis, ſi vel à vocum ſimilitudine potiùs quàm elementorum, vel à prona malignitate Hæreticorum, fidem mereatur exploratam: quæ ſi apud alios quoque locum inueniat, non eſt vt in verſiones tam diſſonas diffluamus, ratumq; erit, quod de ſacro Virginis corpore, tot auctorum exceptione maiorum religio cum traditione coniuncta confirmauit.

At quamuis noua huiuſmodi ſuffragia faceſſant à coronis Sapientum, ea nihilominus Hilduini, Galeniq; inter alios ſententia, vel hoc vnico B
Baronij labefactatur argumento. *Ecqua enim* (inquit ille) *ſubijt ratio, vt non tantùm Hierotheus, ac Dionyſius, ſed & Apoſtoli ante per Orbem diſperſi, ad contuendum ſepulchrum Dominicum, vel Ioannis ædes conuenerint, atque ad illa contuenda vel laudanda, tunc ſtudium & vim ſpiritus adhibuerint? Nunquid non alias ſæpè viderunt, atque vberius laudare poterant. Eſto quòd Hierotheus & Dionyſius, vel ſi qui aliorum diſcipuli qui nunquam hactenus vidiſſent, eò conuenerint, & ad eius præconia fuerint diuinitùs excitati, quid de Apoſtolis dixerimus, qui multos annos poſt aſcenſionem Hieroſolymis manentes, & ſepulchrũ Chriſti, & ædes Ioannis præ oculis ſemper habentes, tunc potiſſimùm ad ea contuenda aduenerint, ad laudanda nauiter excitati fuerint:* Hæc Baronius, qui C
pluribus etiam inſectatur Galenum. Et profectò ſi vera ſunt, quæ à nonnullis recipiuntur, nec apud nos omni fide ſunt caſſa, mirùm ſit Apoſtolos aliquos longiſſimè exiſtentes, eius tantùm ſepulchri, ædisq; viſendæ gratia, per ſublime itinere liquido deuectos adfuiſſe, ad quid enim id miraculi? quid indè ad Religionem? quid ad Eccleſiæ profectum? Sed etiã illud minus conſentaneum ex Hilduino, Dionyſium ſcilicet illo ipſo tempore ad ſepulchrum Chriſti, *diſputationem audiuiſſe, & fidei Sacramentum, quomodo ab omnibus tenebatur de diuinitate, & humanitate Saluatoris.* Quì enim eſſe queat, vt Apoſtoli penè ſub dio ſcholam agerent Theologicam, quaſi defuiſſet locus vbi forum vel ſacrum Lyceum haberent? an verò & D
Concilium de Legalibus eò loci peractũ quis deridiculè dicat? licet verò. Quamquam ſi ea diſceptatio coram Iacobo fratre Domini, Petro, Ioanne, Hierotheo, Timotheo, alijsq; compluribus Sanctis, atque etiam præſente ipſo Paulo, quod Hilduino videtur, habita eſt: non eo ſanè funeris tempore credi poteſt fuiſſe inſtituta, quando de Virgine potiùs agendum erat, eiusq; ſuprema curanda; ſed longè ante, quo tempore res ipſa depoſcebat, vel occaſio ex re naſcens offerebat. Id ſi vero perquàm ſimile ſit, noſtram quoque quam tuemur ſententiam, veritati germanam eſſe ratum erit. Certè huic eidem aſſertioni non parum firmamenti ſufficit alter E

Dio-

A Dionyſius [a] non minus ſanctus quàm doctus, & Areopagitæ cultor eximius, qui dum quærit vtrum ſpectata maieſtas illa gloriæ qua Deipara, cùm adhuc inter mortales degeret, Dionyſium extra ſe poſitum luce affudit, miſſio viſibilis Spiritus ſancti queat appellari: ſatis oſtendit non duntaxat demorienti Deiparæ adfuiſſe Dionyſium, ſed longè ante viuentem adhuc, & agentem vidiſſe, & videndo quemadmodùm ipſe epiſtola ad Paulum exarata narrat, corde ac ſpiritu tantæ gloriæ maieſtate oppreſſum defeciſſe. Refert eam epiſtolam idem alter Dionyſius, [b] & ex illo Spinellus; [c] nos ne longiores maiorumq; incurioſi videamur, libenter omittimus, hoc duntaxat monere contenti, cùm in eius epiſtolæ inB ſcriptione, ſeruum & nouiſſimum vinctum ſe compellet Dionyſius, in ipſa verò epiſtola à Ioanne ſe ad conſpectum Virginis deductum ſcribat, luce meridiana clarius apparere, longè priùs id ſpectaculi Dionyſio obueniſſe, quàm rurſum cum Paulo ceteriſq; veniſſet ad contuendam Virginem, vel viuentem, vel defunctam, ac funerandam,

a In 1.ſent. diſt.16.q.2.

b Ser.2.de Nat.Virg.

c Cap.5.de Deip.n.57.

Quare vt quæ hactenus fortaſſe latiùs effluxit, velut in proprium alueum reſtringatur oratio; ſi nec Petri in Vrbe mora tot alioqui ſucceſſionibus in prouincias interrupta, nec Pauli per Orbem deſtinatæ curæ, nec aliorum Apoſtolorum ſeu in viuis, ſeù inter mortuos agentium conditio, nec Dionyſij prolatata, vel præcepta ad Deiparam profectio, quip-C piam vetant, quò minus peractos in carne eiuſdem Virginis annos, ad metam à nobis poſitam proferamus: ſi præterea Legalis Concilij tempus, inermis anni climacterici virtus, ſexageſimum tertium annū funeri Virginis eximant, cęptamq; quaſi ob id recitandæ coronæ religionem alia ratione hiſtoriæ circumſcribant: ſi commotæ ſubindè in Chriſtianos & efferatæ perſecutiones, Magdalenæ Hieroſolymis proſcriptæ primùm eiectio, deindè ex Iudæa quoque periculoſa in incerta maris deportatio, aliaq; complura cum his coniuncta, ad diducendos longius Virginis annos nihilum officiant: ſi denique ipſe Dionyſius in medium allatus in partibus habeatur, & reas peragat aduerſantium opiniones; nihil propius D eſſe debet, ne quippiam maius vero dicamus, quàm ſecundum ea, quæ huc uſque deducta ſunt ſiſtendas rationes.

Quo tamen loco poſtremùm, & illud velut vltimo ictu peragendum; quòd Paulus [d] ſecundum reuelationem ſe Hieroſolymam aſcendiſſe contendat, neſcio quàm ſanctè eò vertatur à nonnullis, vt ea reuelatione ſuprema Virginis imminere Paulus didicerit, imò hanc ſolam ob cauſam eam acceperit, quò finem Virginis maturrimè præuerteret, in cælum ituræ ſuas Eccleſias agoneſq; commendaret. Quæ enim iſthæc reuelatio? ſi, quòd aduertit Cornelius [e] à Lapide, quantumuis ſategerit, vt E adeſſet (abſit enim incautè neglexiſſe) morienti nihilominus adeſſe non

d Ad. Gal. cap.2.

e In Chron. in Acta Ann.57.

potuit, qui vt primum Hieroſolymam venit, à Iudæis in ipſo templo of- A
fenſus, & extemplò in vincula petitus, quin ad Virginem eniteretur,om-
ninò fuit præpeditus. Equidem vetera veràq;, nouis,nec in miraculum
corruptis antehabeo: cui enim quæſo Patrum hæc aliquando inceſſit co-
gitatio, vt Paulum eiuſmodi reuelatione ictum an actum Hieroſolymam
veniſſe exiſtimaret? & potuiſſet facere Paulus, quin laureatis vt dicitur
literis, rem tanti pro Eccleſia momenti exſignaſſet? Certè cùm ſibi non
ſemel iuſſiones cælo factas Paulus ipſe perſcribat, neque vnquam cauſas
ob quas illæ obueniſſent prætermittat, quà vincula, quà prædicationem,
quà doctrinam, vel quicquid altioribus de momentis è re monendum fo-
ret, idq; hoc loco quàm alibi præſtiterit accuratiùs, affluenti ſcilicet, ta- B
metſi oratione reſtricta, myſteriorum ſenſu, ſed qui diſceptationibus ſa-
pientum, quemadmodum ex aurea Chryſoſtomi facundia liquet, planus
eſſet minimèq; impeditus; neſcio cur adeò procliuè ſit ad interpretatio-
nes deerrare minùs idoneas, vt reuelationes captare videamur, dum ſi
quid cogitatui nouum & inſolens, addo & in ſpecie pulchrum inciderit,
continuò velut ex tripode proferamus.

Atque hoc primum argumentum ſicut multis erat irretitum, ita
longiore diſputatione per plura capita erat profligandum: in qua tamen
lectoris tædium ſubleuabit non parùm, ſi cogitet his veſtigijs eundum
ad maiora deinceps auertenda, quæ multorum animos ita occuparunt, C
vt factum nihil putent, niſi quod ipſis placere poteſt, vel aliquando ve-
nerit in mentem, ſecùs omnia pugnent aduerſum, & hanc de epiſtola
Virginis religionem penitùs amoueant. In hoc autem genere eſt alte-
rum agumentum, dubio procul validum apud ſuos: character nempè
ille anni quadrageſimi ſecundi, non tàm ſignans Epiſtolam, quàm inſi-
gniter vulnerans veritatem,eòq; maximè præcipuus aries,vel ad murum
aheneum ſubruendum, quòd negotium faceſſat etiam ab ijs, qui defen-
ſores cùm ſint, religione quadam prædictæ æræ mentem obæratam ha-
bent eatenus,vt labore pluſquam Herculeo adinuenire cogitent Paulum
longè etiam ante quàm vinctus in Italiam nauigaret, Siculis, atque adeò D
Meſſanenſibus acceſſiſſe,idq; officij prædicando,& Legatos Meſſanenſiũ
ad Virginem deducendo pręſtitiſſe,dummodo cum anno quadrageſimo
ſecundo, reliquas etiam notas eidem Epiſtolæ ſuffixas loco reddant ſuo.

Ceterùm ne nos in hoc argumento obterendo longiores hoc loco ſi-
mus, eademq; ſæpiùs & gratis repetere cogamur, alibi ſuis omnia lineis
ſunt ducenda. Et interim quicquid tandem poſſit eiuſcemodi argumen-
tum quemadmodũ Cicero pro Cluentio, quem dixerat accuſator epoto
poculo concidiſſe,negat eodem die mortuum, ita negando genuinos eſſe
characteres qui adſcribuntur, verbo ſufficiat hoc loco exarmaſſe. E

QVO

A *QVO TEMPORE BEATA VIRGO SCRIPSERIT ad Meſſanenſes.*

CAPVT XIV.

DE anno præcipuè agendum, nam eo præfinito, latior eſt coniectura de menſe ac die, tametſi intra carceres: neque tamen de die ex induſtria quærendum, niſi fortaſſe conſecutione quadam incidat ſponte, ſeù diuerſum opinanti. Annum porrò tanquam ab ex-
B plorata teſſera arceſſimus, ab ingreſſu Pauli in Vrbem, qui quemadmodum diximus, ſiuè mēſe Maio, fuerit ſiuè Iulio quinquageſimi noni à Chriſto anni, cùm bienniū ibidem Cæſari in vinculis dederit, deindè verò ipſe ſui mancipij in Orientem Meſſana primùm exculta reuerterit: palàm eſt Meſſanenſibus operam dediſſe ſexageſimo primo anno propè decurrente, eundemq; ſi placet in ſexageſimum etiam ſecundum laxare potuiſſe, ne exutum vincula ſine mora præcipitaſſe credamus, nihilq; Apoſtolicæ induſtriæ diuerſis in itinere locis acceptum, poſuiſſe. Nam etſi ingentem apud Meſſanenſes ſyluam fuiſſe nactum, minimè ſit dubitandum, enitenti tamen ad rerum
C in Orbe ſumma, breuiori etiam temporis curriculo confici poterat, quod dudum animo patrandum præcepiſſet.

Demus igitur anno ſexageſimo primo, æſtate iam adulta, vel etiam in autumnum inclinante, Paulum Meſſanenſibus adfuiſſe, vt in prædicatione Crucifixi nuper agniti, nouæ ſimulacrum vindemiæ circumferret: appoſitè ſcilicet ad rem, ad tempus, ad mores permutandos: vtique nihil non temporis ſuperfuit; quò re ex ſententia confecta, ſi non illo eodem anno exeunte, proximo certè indepto, nauigationi in Orientem moras concederet, ac planè Hieroſolymis, comites Meſſanenſium Legatos, ſub aſpectum adorandæ Virginis maturè ſiſteret; gratia circumdatos, iterum
D ſi non reduceret, remitteret. Erit enim, vt ſexageſimo ſecundo anno, velut Occidentales Magi alia & ipſi via ſi animos immutatos ſpectes, Paulo quidem Apoſtolo ad Virginem duce, ſed Marianæ gratiæ ſtella reducente, reuerſi in regionem ſuam, laureatas ad foros tabellas, Virginis (inquam) Epiſtolam populo retulerint, & cęrimoniam auguſtæ Dei Genitricis, latè ſciſcitantibus explicarint.

Nondum pro comperto habeo, quo die ea ſit exarata Epiſtola, quo reuerſi Meſſanenſium Legati, quo relatum de ea ad Ciuitatem, Nam quòd tertio nonas Iunij, feſta eius Epiſtolæ memoria Meſſanenſibus peragi ſit
E conſueta, vtrumq; diem ſignare poteſt, ſiuè quo ſcripta, ſiuè quo reddita fuit,

fuit, niſi hic poſtremus religioni ſit propior ob acceptum beneficium, A
quod Hieroſolymis conceptum tantum, & literis exaratum, nondum tamen omnibus fuit exhibitum, ſed tunc cenſeri poteſt collatum, ac firmatum, quando ea Epiſtola coram Ciuitate reſignata, gratia Deiparæ Virginis in Vniuerſos illicò cæpit effluere. Neque enim dignam viro ſenſato iudicarim cuiuſdam in recentiori manuſcripto ſententiam, illo die aram, & feſtum cenſeri translatæ ex Hebræis in Græca à Paulo Epiſtolæ, quaſi cùm perbellè quiſpiam adluſerit, ad indictam Hebræis ſolennitatem, quo die tempore Regis Ptolomæi, Lex primùm Græcè donata eſt, continuò veritatem hic quoque in foro ſtatuerit, non magis proſtituerit: niſi etiam ob verſam à Laſcari è Græco in Latinum, recentiorem B
putet inuehendam religionem.

Prudentior vtique ſit cogitatio, ſi quemadmodùm Legi digito Dei ſcriptæ, diem quo data eſt, ſacrum ſtatuerunt Hebræi, ita Epiſtolæ manu Deiparæ exaratæ, quo die perfecta eſt, cærimoniam ſanxiſſe quis putet Meſſanenſes. Verùm nec meditata huiuſcemodi ad memoriam religionis commenta proficere debent, vbi quod ex vſu Chriſtianæ Eccleſiæ in cenſendis feſtis euenire conſueuit, in re quoque noſtra citiùs pro veritate ſuppetit, quàm vt diù perquiratur. Quò proinde Ciuitati Meſſanæ ſacrū ſit ac ſanctum, eo die, quo die reddita, ac reſignata Virginis Epiſtola, theſaurus quoque gratiarum in ſecula promanantium recluſus eſt, religio- C
nem memoriæ ab initio conſecratam: non eo vtiq; indice, qui à tertio Nonarum Iunij, deformauit potiùs Epiſtolam, quàm notauit, ſed qui per antiquiora veſtigia, primo illo ipſo die fixa, ad hæc vſque tempora ſecurè inceſſit, longè ante quàm vitium eiuſmodi characterum irreperet. Quàquam, & huius notæ architectus, non ita malitioſè ſit verſatus, quin ſignum diei, à maioribus ſcilicet acceptum, probè affigeret, ſi modo ad cetera eruditum calamum attuliſſet. Hoc enimuerò dictum velim, quò manifeſtum euadat, Religionem Meſſanenſium, non ob illum indicem, in memoria Epiſtolæ datæ celebranda die tertio Iunij verſari, ſed hos potiùs characteres ab antiquiori traditione adludendi ſum- D
pſiſſe occaſionem.

His ita conſtitutis cùm ad ſexageſimum ſecundum Chriſti annum, mortalem Virginis ætatem fuiſſe prouectam ſemel ſit ratum, ac firmum, iterumq; eodem planè anno, minimè luxatis temporum iuncturis, neque variatis rerum ſignis, Virgineam Epiſtolam ad Meſſanenſes datam, hactenus ſit aſſertum, ac probatum; illud proximè conſequi eſt neceſſe, ipſo eodem anno, paucis omninò menſibus, vel ſi ſedeat, tertio Nonas Iunij exaratam Epiſtolam, paucis etiam ab illa diebus interiectis, glorioſum Virginis in cæleſtia tranſitum contigiſſe. Commoda ſanè maternæ E
pietatis

A pietatis interpretatione, quaſi inter ſupremas vitæ mortalis functiones, hac poſtrema, Codicillum eſſe voluerit, cum voluntatis teſtatione, gratię quoque Meſſanenſibus in perpetuum obſignatę, vt quos benedictione literis commendata impertiuiſſet in terris, deinceps cælo recipienda maioribus cumulatura foret ex repromiſſione beneficijs.

Ab huiuſce rei memoria factum reor cum multis, vt non poſt magnas ætates, florente iam religione Templum Meſſanæ fieret Diuæ Aſſumptæ planè auguſtum, vulgo Sanctæ MARIÆ nouæ nuncupatum, non quòd ſtructura ſit recenti; ſed quia vetuſtiori, quod multò antea colebatur, comparatum, nouitatem præ ſe ferat. Nam quòd creſcente in dies
B Virginis cultu, minor area populo capiendo non ſufficeret, exaugurato veteri Templo, maiora ſpatia eodem in loco deſignanda erant, dignaq; ædes tum maieſtate Virginis, tum populi magnificentia conſtruenda. Cæterùm hæc ipſa, ante octo ſecula inchoata, ſed vexata bellis Sicilia diù intermiſſa, à Rogerio demum pulſis Sarracenis Inſula potito perfecta eſt, eiuſdemq; exemplo à reliquis Regibus ſubindè multis beneficijs cumulata, nunquam verò magis exornata, quàm cùm Magiſtratus optione, Cathedralis ſedes ibidem fixa eſt, relicta priori æde, quam vetuſtas multo antea tempore Diuo Nicolao ſacram, Antiſtitis quoque Metropolitani dignitate ditauerat, ſed Rogerius Epiſcopatu Troinenſi eò translato prę-
C terea fecit ampliorem. Creuit nihilominus temporibus conſecutis, cùm vniuerſæ ædis ſplendor, tum præcipuè Sacelli ex nuncupatione dictę Epiſtolæ, vulgo Litterij, Deiparæ pridem ſacri, decus, & ornamentum; quod tametſi præ ipſa vetuſtate religione quadam magis ſanctum haberetur, hoc ipſo tamen anno, quo hæc edere cogitaremus, atque ipſo die, tertio Nonas Iunij, ſolemnijs Epiſtolæ dato, recentioris etiam ſtructuræ operoſa ſimul, ac magnifica deſignatione coli cæpit auguſtiùs, imminente quoque tam felicibus auſpicijs cùm in primis Ioanne de Eraſſo Meſſanenſi tunc temporis Stratego, Viro in paucis eximio, tum deindè ipſius Vrbis ex ordine Senatu, verùm ipſo Sacrorum Antiſtite D. Blaſio
D Proto lapidem figente, ac ritum peragente. Sed hæc ſuis Scriptoribus relinquenda.

Nec verò ſatis fuit Meſſanenſibus Templum id duntaxat Virgini dicaſſe, niſi peculiari, ac populari monumento religionis, Aſſumptæ quoque celebritatem peragerent; inducto nimirum quotannis per Vrbem, Virginis in ſublime abeuntis, ac Ciuitati benedicentis ſimulacro, comitante non minus Clero, quàm cum Ciuibus eo populorum adiacentium concurſu, plures vt in vna Ciuitates contineri videantur. Cogit nempè eam frequentiam, tum ipſa Virginis præcipua religio, tum curioſus quidam ſpectandi ardor, machinam præaltam, ferreis ſtaminibus artifi-
E cioſè

cioſè compactam, cui prominentiores claui inditi, laminiſq; violenter A
accuratis muniti, varios efficiunt axes, circulis conuertendis idoneos, in
quorum radios, cùm infantes nobilium ephæborum, mira quadam dexteritate
ſeſe induant, vi ponderum ſeſe euoluere conantium, tolluntur in
altum, æquabiliq; gyro placidè labentes, perpetuò commeant in orbem,
circulis nunc pronis nunc ſupinis, rectis, obliquis, vna conuerſione circumactis,
miraq; diſtributione ſeſe inuicem arcentibus, ne corpuſcula
puellorum implicentur, qui eodem ſemper ſitu velut infixi reuoluuntur.
Sunt verò hi in magno numero, ſpecie, habituq; Angelorũ decori, cæterua
triumpho Virginis addicta, Reginæ cælum ſubeuntis elegans famulitiũ.
Quæ demum ſummo impoſita machinæ faſtigio, Chriſti ſui nati velut in B
ſublime efferentis extenta palma, decorè adeò, graphicèq; ſuſtinetur, vt
amictus candido puellulus, puriſſimi ſpiritus ſymbolum, totus in modum
ſeſe per inane librantis, ac ſpontè in ſublime abeuntis geſtum compoſitus,
vix plantula, vel ſummo pedis digito, veſtigiũ in palma ſuſtinẽtis
videatur exſignare. Is cùm ſubindè firmato ſuccollantiũ greſſu, carmina
quædam accentu ad pietatem inflexo depromit, iiſdemq; Ciuitati ſigno
formato bene precatur, tantus repente cietur populi piè admurmurantis
ſtrepitus, vt curioſitate in religionem conuerſa, pauci ſibi temperent à lacrymis,
ſubeunte nimirum animos omnium viuaciſſima protectionis
olim repromiſſæ memoria, quam ſi non aliundè fama loqueretur, hoc C
inſigni ſpectaculo pietas ipſa per ſe ſatis commendaret.

Legi aliud olim fuiſſe ſimulacrum Virginis, quod eximiè ornatum, cãdidoq;
aſturconi ſplẽdidè phalerato impoſitum, in ſpeciem triumphantis
ferebatur per Vrbem, publica vniuerſorum cum religione coniuncta lętitia,
verùm creſcente in dies honore Virginis, ea quoque celebritas facta
cumulatior, hac, quam modo narraui triũphali machina magnificè ſumpſit
incrementum. Eſt enimuerò Sicula natio, omnium quas vidi (pace
earum dixerim) in celebrandis Diuorũm præſertim genialiũ feſtis, longè
ardentior, quippè quæ ſicut ſuperſtitione olim plurimùm valuit, nec non
ludis, luminaribus, luſtrationibus, & id genus piaminibus, falſos, ac nugaces D
Deos conſtanter adeò coluit, vt tota Inſula Deorum Sacrarium crederetur:
ita deindè execrato errore, animis ad pietatem Chriſtianam verſis,
religionem ſuam altiùs extulit, in id ſemper intenta, vt ſplendorem inaugurati
cultus melioribus ſemper inuentis cumularet. Exemplo ſint (vt de
ceteris taceam) Catanenſes qui in colenda Diua Agatha, tantum religionis
ponunt, continuata quotannis per multos dies feſta ſolemnitate, vt
nemo vnquam interſit Hoſpes, ac peregrinus (adſunt verò vndiq; circum
gentiũ perfrequẽtes) qui maiorẽ fama celebritatẽ non fateatur, tametſi ea
vbiq; peruagata vix alicubi ſplendidius aliquid factitari, abundè iactet. E

Verùm

A Verùm ad Deiparam Virginem redeamus. Ex ea celebritatis Aſſumptæ religione, eiuſcemodi occaſione inducta, non abs re conijciat quiſpiã, antiquiſſimam ſi alibi vſpiam, apud Meſſanenſes quoque fuiſſe eiuſce feſti conſuetudinem, proindéq; longè præire non modò temporibus Caroli Magni, circa quæ in Gallijs primùm recepta,[a] verùm etiam ætati Mauritij, cuius edicto primùm in Oriente[b] creditur eſſe inuecta; & vt verbo dicam, cùm ab Apoſtolis initium ſumpſiſſe[c] non temerè ſapientes Viri putent haud incredibile fuerit, ea ipſa occaſione, quàm proximè ad Meſſanenſes defluxiſſe; non quidem ea ratione, quòd ſtatim à tranſitu Virginis, feſtam Aſſumptæ celebritatẽ publico ritu indixerint, quando alieno B diſtentis imperio, id minimè è re potuerit eſſe conſultũ; ſed quia diù tacitè ſpirantem eius rei memoriam, emergente demum in certiorem lucem religione, deterſáq; ſuperſtitionum ſi quæ adhuc fuit caligine, ſuo tempore clariorem effecerint, ac velut initio tunc primùm dato, poſteris celebriorem tradiderint. Quin etiam eandem ob cauſam, non magnoperè laborari potuit apud Meſſanenſes, quo receptæ Epiſtolæ memoriam, tametſi, omni fama digniorem, illis initijs publico aliquo monumento ſaltem inſigniori notarent, ſed quo primùm tempore ædes Diuæ Aſſumptæ conſtrui cæpta eſt, illi quoque ſanctitati Sacellum de quo diximus in eadem Æde fuit deſtinatum, quod annis labentibus, artis, operiſq; pretiò C vt ea ferebant tempora perfectum, repoſita ibidem ſpectabili Virginis Imagine, inſigni ſemper Ciuium veneratione ad hũc vſque diem celebre eſt. Neque tamen vt creditur antea vacua religione fuit ea memoria; ſed duntaxat Meſſanenſibus Romano Regno exercitis, non ea ſolemnitate peragi conſueta, quam tantæ rei dignitas poſtulabat: quoad tandẽ repreſſa magis ſuperſtitione, Templo pro re nata nomini Pauli quemadmodum diximus extra muros ab exſcenſu nuncupato, feſtos quoque Epiſtolæ Virginis honores eodem Sacrario concluderent. Quamquam per tempora fracto cum Idolis Romano ſceptro, temploq; deindè Virgini Aſſumptæ D ſumptuosè conſtructo, non paſſi Ciues eodem ſpatio ſatis anguſto Virginis, Apoſtoliq; honores circumſcribi, feſtam quoque ſacræ Epiſtolæ ſolẽnitatem in Ædem maiorem magno vtique iugiq; ſumptu, ſed maiore multò religionis ardore tranſtulere. Viguit porrò celebritas Epiſtolæ diù in hac Æde, non alio die, quàm Natali Virginis ab Eccleſia ſacro, retenta videlicet priſcæ conſuetudine venerationis, quæ illam in hunc diem, pridẽ ante in Pauliano monumento defixerat, donec tandem religioni ſuæ, tertium Nonas Iunij ex ſuperius adductis rationibus Ciues addixiſſent; fortaſſe etiam, ne ſolemnitas Virgineæ Natalis, exhauſta populi deuotione, eam quoque memoriam, quæ peculiarem celebritatem meritò vendi- E cabat, paulatim abſorberet. Itaque congruè cautum, quò peculiaris

K Epi-

[a] Baron. in notis Martyr. ad 15. Aug.
[b] Niceph. l.17. c. 18.
[c] Suar. de relig. tõ.1. lib.2. c.15.

Epiſtolæ ritus ad tertium Iunij velut ad ſedem reuocaretur, eodemq; die A
communi omnium voto litaretur; durante nihilominus antiqua conſue-
tudine in æde Paulina, quæ nominis quidem nuncupatione, ſacroq; inter-
dum ritu Paulo ſtaret, ceterùm annua celebritate maiore, Virginis natali
ferret honorem. Non vulgari ſanè argumento apud omnes, eò reſpexiſſe
priſca ille tempora, vt abrogatæ gentilitatis memoriam in Paulo, ſuſcepti
cum Epiſtola patrocinij dignitatem in Virgine venerarentur. Quo in-
genere, & illud præclarum ad commendandam Meſſanenſium pietatem
accedit, quòd cùm eo tempore, inſtitutum celebrandi ortus Virginei, nuſ-
a De Sanctis ſer. 20. quam gentium, ſi ex Auguſtino [a] deducere licet, vel ſi ex alijs, certè apud
paucas nationes inualuiſſet, nulla non ferè memoria hominum, incerto B
(vt videtur) primordio tenuit apud Meſſanenſes, quò proindè in paucis
affectu in Virginem, & religione videantur valuiſſe.

Ceterùm conſtituta quemadmodum fecimus exaratæ Epiſtolæ ætate,
ab anno Chriſti ſexageſimo ſecundo, eodemq; Virgini inter mortales
ſupremo; procliue eſt Apoſtolis poſt illam funera tam, quà cuiq; ſua pro-
uincia tuliſſet, euadentibus, Paulum quoque deſideratæ dudum Hiſpaniæ
condonare, ſiue eadem cum Meſſanenſium Legatis nauigatione reducē,
vt Meſſana illò tranſmitteret, ſiue formata per moras in Iudæa ceteraq;
Aſia rerum imagine, vt traiecto quantumuis haud breui temporis ſpatio,
non ſerò tamen adeſſet genti ad religionis cultum iam paratæ, ac pridem C
apud Apoſtolos in cauſa Euangelij pro Iacobo perfunctæ ac probatæ. Is
verò annus accepti ab Hiſpanis Pauli, quemadmodum alibi non ſine
auctore adſtruximus, ſexageſimus quartus eſt à dato Chriſto, ſuiſq; notis
longè clarior, quàm vt coniecturę pro illo vocē mittere debeant. In hanc
b Onuphr. in Faſt. Ber. Fan ad an. 60. eandem opinor ſententiam facilè conceſſuri ſunt, [b] qui Paulum Roma-
nis carceribus exemptum, non continuò viſendis Hiſpanijs animū appu-
liſſe, ſed mutatis votis Orienti velut poſtliminiò redditum, feciſſe quæ
res, & tempora flagitabant. In his recenſeri poteſt meritò Baro-
c Ad an. 61 nius, [c] qui cùm ſupremum Pauli apud Epheſios de ſe non ampliùs
videndo effatum, dubitantis inſtar ſibi obieciſſet. *At nec ob eam* (inquit) D
*cauſam, quòd nunc ſi velimus rediſſet in Orientem, videri poteſt elapſum
eſſe tempus, quo minùs potuerit proficiſci poſtmodum in Hiſpanias, nam octo
illi qui intercedunt anni, vſque ad ipſius conſummatum martyrium, non tan-
tùm fuerint illi ſatis ad Hiſpanias peragendas, ſed vniuerſum planè Orbem
Romanum, ac Barbarorum externas regiones adeundas.* Et poſt nonnulla.
d 22. q. 2. Beatus. *Quod* (inquit) *in contrariam partem Gelaſius* [d] *Papa ſcripſiſſe videtur, nimi-
rum Paulum nequaquam, vt antea animo inſtituerat, permiſſum eſſe in
Hiſpanias proficiſci, Deo aliter decernente, cuius monitu aliò fuerit aman-
datus; non eò tendit vt penitus neget Paulum aliquando in Hiſpaniam eſſe pro-* E
fectum,

A *fectum, ſed potiùs affirmes voluiſſe; ſed minùs tunc impleſſe, quod eſſet pollicitus.* Hæc Baronius; & rectè etiam ex alia re conſimili coniecturam de Paulo facit, quippè qui ad Romanos ſcribens, ſimul ac collectam pecuniam Hieroſolymam pauperibus detuliſſet, propediem ſe ad illos venturum recepit, minùs tamen id pro tempore præſtare potuit, ob graues quas Hieroſolymis à Iudæis ſuſtinuit calamitates. Sic verò Gelaſius. *Beatus Paulus Apoſtolus, non ideò quod abſit, fefelliße credendus eſt, aut ſibi extitiſſe contrarius: quoniam cùm ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iturum, diſpoſitione Diuina, maioribus occupatus ex cauſis, implere non potuit quod promiſit. Quantum enim ipſius voluntatis interfuit hoc pronunciauit, quod reuera voluiſ-*
B *ſet efficere: quantum enim ad diuini ſecreta conſilij; quæ vt homo, non potuit, licet ſpiritu Dei plenus, agnoſcere, ſuperna prætermiſit diſpoſitione præuentus.* Hæc ille, quæ tamen eo, quo Baronius, alijq; ſenſu accipiunt, omninò ſunt proferenda, niſi quòd non gratis addere liceat; *maiores illas cauſas*, ob quas implere non potuit Paulus quod promiſit, inter alia fortaſſe Meſſanenſium fuiſſe amplificationem, Orientalium ædificationem; ſed ſuper omnia Virginis in cælum abituræ nouiſſimam in terris adorationem.

Quamquam fortaſſe nemo abnuat, illud ipſum temporis ſpatiũ, quod vinculis ſuperfuit, Paulo *volanti nubi* reapſe adeundis Hiſpanijs ſatis eſſe potuiſſe, nec adeò temerè concedi illi, quin hiſtoriæ Lucæ, ſua ſeruetur
C integritas. Sed verò id totum, poſt carceres, ipſi Vrbi Romanæ, [a] vel ex parte alijs etiam Ciuitatibus Italicis liberiùs, ac liberaliùs impenſum, non caruit pretio, donec reditu in Orientem indepto, ſua rurſum Meſſanæ dignitas aduentu Pauli ſacra eſſet, perceptoq; religionis in Virginem fructu ſacratior; id quod libenter etiam concedit quantumuis cætera difficilior Octauius Caetanus [b] apud Cornelium à Lapide. Scilicet, *Paulum fretum Siculum nauigantem, conſpexiſſe Meſſanam, ſed non adijſſe, vt concedit Conſtantinus Laſcarus; adijſſe verò eùm poſtquam è primis Neronianis vinculis liber rurſus Prouincias, & Siciliam vt videtur (innuitq; Chryſoſtomus) peragrauit. Traditio eſt Meſſanenſis Eccleſiæ S. Paulum Meſſanenſibus Bacchylum*
D *Epiſcopum præfeciſſe. Sanè quotannis ea in Vrbe ſupplicationes habentur feſto Conuerſionis Sancti Pauli, in memoriam Bacchyli Epiſcopi, Meſſanenſi Eccleſiæ à Sancto Paulo præpoſiti, ac vetus mos in ea Eccleſia eſt deducendi per Vrbem reliquias Sancti Pauli.* Hæc ille.

[a] Bart. Fan. ad an. 60.

[b] In Cap. 18. Act. Apoſt. v. 11.

Atqui hoc iterum ferro inciditur neruus argumenti ex ſilentio Lucæ petiti. Nam qui exacto ſaltem biennio, ſuprema ſcribendo linea ducta, receſſit ab Vrbe, quid deinceps rerum geſſerit Paulus, cùm ipſe reſciſcere non potuit, tum qui alius Prouinciam ſacrorum Aduerſariorum ſubiret, ex priſcis comitibus non facilè fuit, vt non iniuria dicat Baronius, [c] *Tam*
E *res geſtas Pauli in Hiſpania, quàm reliqua eius acta, poſtquàm ſolutis vinculis,*

[c] Ad an. 61.

Roma egreſſus eſt, inopia Scriptorum manſiſſe prorſus obſcura. Rectè ille quidem, ſed qui ſibi ipſi argumentum facere poſſit pro commendando præſenti inſtituto, ſi quando pro traditione ſuffragium petat ab auctoritate interdum non ita prompta. Nam quæ aſſerimus, ab expedito à vinculis Paulo in notas famę arceſſimus, nullis vel coniecturis, vel Hiſtoriarum ambagibus à ratione depellenda, quod ipſum non Meſſanæ duntaxat vel in Orientis luſtratione, verùm vbicunq; poſtea locorum aut gentium, huius Euangelici Solis contigiſſet exortus, eueniſſe putandum eſt; quando concitatiori velut ad primi cæli raptum, pro voto, regreſſu in Occaſum, Italias, Gallias, & Hiſpanias (vt teſtatur Sophronius [a]) ſuo tranſitu Solis inſtar illuſtrauit, multis dubio procul, vbiq; & verbo, & opere, & exemplo pro Fide geſtis, ac latis, quæ tametſi diaria Eccleſiarum, aut annales temporum effugerint, famam tamen traditione in ſecula præuectam non fefellerunt; ſed neque diligentiam Scriptorum vſquequaque præteriuerunt, quin, ſuis licet contenta ſedibus ad exteros ipſa non effluerent, domi tamen pietatem, ac religionē ſint promerita. Quale eſt illud inter alia apud Arenates in Hiſpaniјs [b] de Probi, & Xantippæ vxoris conuerſione, apud quos dum ignotus Paulus, hoſpitij ius, & gratiā tenuiſſet, intentam ſedulius puta Xantippam, admirabilis exemplo modeſtiæ, ita animo ſuſpendit, vt in homine, ſolito maius aliquid ſuſpicaretur: nec ipſam concepta fefellit cogitatio, quando defixæ in vultum viri, huiuſmodi è fronte literis auratis exſcriptum, [c] patuit elogiū. PAVLVS APOSTOLVS PRÆDICATOR, CHRISTI, ac iccircò, non minùs ſtupore, quàm gaudio reſoluta, corruit ad pedes Pauli, quem antea fama duntaxat notum, ſæpè etiam præſentem videre peroptaſſet. Non caruit pretio votum pietatis, quando ex ea velut ſcintilla, maiori deſiderio flammata in Chriſtum, præcipiente Paulo myſteria Fidei ſuſcepit, vnàq, cum viro, & nobilis familiæ grege gentilitatem expiauit. Egregio ſanè documento Pauli, quantū in cauſa fidei apud auerſos præualeat hominis Chriſtiani, nedum prædicatoris Euangelici modeſtia, quæ vel ſola præ dono linguarum, ac miraculorū, nec alio fulta præſidio, Chriſtum clarè loquatur apud omnes, virtutesq; ipſa Chriſtianas in clariori lumine locet, nec minus fortiſſimè, quàm ſemper eloquentiſſimè pro religione peroret. At ſi tantum potuit modeſtia Apoſtoli, quid Matris Virginis? quid Chriſti? per cuius etiam modeſtiam, [d] adiuratam quorundam apud Corinthios arrogantiam, grauiori poteſtate cenſuit coërcendam. Ita ſcilicet quod verbo poteſt, poteſt etiam vultu modeſtia, niſi cùm ſe Paulus Xantippæ videndum obiecit, non iam ipſe, ſed Chriſtus quem induerat, & Virgo Mater, cuis imaginem Chriſtus ferebat, in vultu geſtientis, in ore loquentis ſeſe explicarint. Verùm hæc præter calamum.

a In Cap. 19 ad Rom.

b Ioan. Vaſæus in ſua Chrõ. Hiſp.

c Gugliel. Spirenſis cent. 1. p 5. diſt. 1. in Paulo.

d 2. Cor. cap. 10. S. Chryſoſt. ibid. hõ. 21.

A B C D E

Non

A Non pauca alia ſcribit Ioannes Vaſæus, [a] ceteriq; rerum Hiſpaniarum Scriptores de Paulo, Iacobo, alijſq; horum diſcipulis, eorumq; in cauſa religionis præclarè geſtis, & plura ſunt quæ adhuc deſideria morantur exterorũ, ſed interim ex ijs quę de Paulo memorię tradunt, abundè liquet ipſum non adeò breuem ibidem traxiſſe moram, vt quidam putant, ſed longiore, quamquam non pœnitendo labore, feracem coluiſſe vaſtitatẽ, & fortaſſe ſatas pridem à Iacobo regiones ad vbertatem elicuiſſe. Id verò ſuadent etiam illi, qui Lucium (vel vt alij Annæum) Senecam Cordubenſem, miſſis vltrò citroq; literis ad Paulum in Hiſpania morantem, ipſi præcipuè ſtuduiſſe narrant, quod dubio procul fieri nequaquã potuiſſet, B niſi Paulus Hiſpaniam diuturniori complexu tenuiſſet, Seneca prælertim Romæ agente, quippè qui nondum fluxa Neronis gratia defluxerat. Nam quod Roffenſis [b] calumnianti Velerio Petrum Romæ non fuiſſe, quòd in Epiſtolis illis, quæ Pauli, & Senecæ nominibus inſcribuntur, nulla prorſus inducatur mentio Petri: nullius ponderis hanc calumniam eſſe reſpõdeat, non modò quòd ex negatiuis ipſa procedat, verùm etiam quod Epiſtolæ dictę, vel eruditiſſimorum cenſura negantur à Paulo Senecaq; conſcriptæ, teſtaturq; id primis Eraſmus, *Cuius vnius* (inquit Roffenſis) *in hac parte iudicium aduerſus alios mille mihi ſufficeret*; hoc inquam ſiue ex ardore diſputandi prolatum, & eruditioni Eraſmi hominis dubij fide nixum, C ſiue gratia conuincendi ex dubio manifeſtum Hæreticum, qui Eraſmum magni feciſſet; haud tanti eſſe debet, vt aliorum ſententiam ſibi obſtringat, cùm præſertim nihil rebus Petri incommodet, eum Roma quemadmodum oſtendimus abfuiſſe, vnicaq; hæc reſponſio facilis, imperitam Veleni refellat calumniam. Et quamquam Roffenſis non de literis ex Vrbe in Hiſpaniam, ſed in ipſa Vrbe Paulo in vinculis agenti datis videatur, diſputare, quia tamen ex his ad demoliendam illarum fidem, non infirma poteſt eſſe coniectura, pari amore veri, pro vtriſque, vbi maior inceſſerit neceſſitas erit velitandum.

Nunc quod de reliquo huc ſpectat, ſi peractis anno ſexageſimo ſe-D cundo Deiparæ Virginis ſupremis, vel in Iudæa ſuperſtes laborum Paulus, vel inde reuerſus in citerioribus Occidentis oris, temporum interualla duxit, nec ante quàm quarto ſupra ſexageſimum anno, optatis dudũ Hiſpanijs ſe tandem intulerit, neque tamen quid rerum interim egerit explicatur fama tradiderit: perantiquum erit Baronij dictum, *multa ſcilicet eius acta, poſtquàm ſolutus vinculis Roma egreſſus eſt, inopia Scriptorum manſiſſe prorſus obſcura* cuiuſmodi putes inter cetera eſt Euangelij apud Meſſanenſes prædicatio, Meſſanenſium eo duce ad Virginem inſtituta legatio, & id genus alia, quæ vel ſacris aduerſarijs minimè ſunt illata, vel E ijs verſis perditisuè, traditione tantum ſunt apud poſteros conſeruata.

[a] In Chrõ. Hiſp.

[b] Reſponſ. ad 15. columna.

K 3 Nolo

Nolo hic iterum aduertere circumciſa Lucæ acta; qui tametſi non prius A
Vrbe relicta Paulo comitatus Meſſanam venisſet, ſingulaq; ipſe Pauli
geſta oculis inſpexiſſet, iam tamen impoſita manu vltima, nihil immitte-
re niſi nouo concepto volumine debuiſſet, conatu ſanè præpedito, homi-
ni illi qui amotus pridem à tabula, grauioribus Eccleſiæ rebus ſeſe impli-
cuiſſet. Quibus quidem ab eo tempore magis cœpit inſueſcere, quando
Paulo in vinculis agente prope vni, ac ſoli ipſi, cæteris deſideratis, moles
gerendorum incumbere; quod etiam cauſæ fuit, cur multa illo ipſo vin-
culorum tempore, biennio toto, in rem Apoſtolicam incidentia prateri-
a In Act. Apoſt. cap. 28. v. 31. uerit, quorum inter alios nonnulla Lorinus, [a] plura nos alibi retulimus.
Quamuis ſicut præter otium ſcribendi abruptum, ſatis momenti habuit, B
non renarrare Romanis, quæ in Orbis capite coram oculis omnium, eoq;
notiſſima gerebantur; ita neque aucto magis labore quàm animo, dige-
rere, quæ deinceps Meſſanæ alibiq; gentium cæra & ære digna accide-
bant: fortaſſe quòd non defuturi putarentur Scriptores, ſi fama nunquam
intermoritura ſupereſſet. Quòd ſi vera eſt aliorum coniectura, Lucam
non planè exacto biennio rei Chriſtianæ cauſa Roma deceſsiſſe, Epaphro-
dito & Oneſiphoro ſocijs Paulo adſcitis: continuò etiam conficitur non
modò comitem itineris non fuiſſe redeunti Meſſanam Paulo, vt vel hac
de cauſa minus habeat admirabilitatis, res Meſſanæ geſtas ab eodem fuiſſe
prætereitas, ſed ne extremam quidem Hiſtoriæ coronidem Romæ impo- C
ſuiſſe. Qui enim Romæ totius biennij meminiſſe poterat, qui ibidem
biennium totum non exegerat? quò credibile ſit, eam velut geſtorum
fimbriam ex ſermone aliorum putaſſe alibi aſſuendam, ne alioqui muti-
lam magis quàm interruptam ederet Hiſtoriam.

AFFERTVR EXEMPLVM EPISTOLAE DEIPARAE ad Meſſanenſes data.

CAPVT XV.

VIDIMVS hactenus conceptum ac natales Epiſto- D
læ, hoc eſt, qua occaſione, quouè tempore ſcripta ac
miſſa fuerit ad Meſſanenſes: multa etiam quæ cum
ea narratione coniuncta, vel ab ea deiuncta ſeſe offe-
rebant, & quoquo modo noſtram aſſertionem fir-
mare, vel infirmare poſſe videbantur, tum vniuer-
sè, tum ſigillatim expendimus, ſed quæ viam dun-
taxat faciunt ad ea, quæ ſpeciem ipſam ac formam Epiſtolæ penitiùs in-
troſpecturis, ex ipſis penetralibus erunt arceſſenda. Hic enim Rhodus; E

hic

A hic Saltus. Et nimirùm difficultates, quæ & propenſos in hanc religio-
nem, animi quodammodo faciant pendentiores, & auerſos ab ea, plus
æquo in cenſendo ſeueriores, eoq; magis, quòd cùm nonnulli experien-
tes rerum ac ſcientiarum videri velint, in tam ampla arguendi materie,
intemperantia quadam ingenij abutuntur, quòd velut iniecto in tran-
quillam vndam lapillo, alij ex alijs circuli ducuntur, nec facilè quandò
euaneſcunt aduertatur; ita in præſenti inſtituto, vna quæſtione mota,
plures ac diuerſæ enaſcantur difficultates, quibus vel ſoluendis, vel obte-
rendis, ac præſertim vbi res contentionibus agitur, pretium eſt maioris
fortaſſe patientiæ quàm laboris. Sed hæc in conſequentibus. Interim quod
B ſpectat ad formam Epiſtolæ, non eadem apud omnes, nec diſſimilitudi-
ne in paucis inuenta, circumfertur; quæ tamen ex antiquioribus manu-
ſcriptis frequentiùs teritur Latinè ſic habet.

MARIA VIRGO, IOACHIM FILIA, HVMILLIMA DEI ANCILLA, CHRISTI IESV CRVCIFIXI MATER, EX TRIBV IVDA, STIRPE DAVID, MESSANENSIBVS OMNIBVS SALVTEM, ET DEI PATRIS OMNIPOTENTIS BENEDICTIONEM.

C

VOS OMNES, FIDE MAGNA LEGATOS AC NVNCIOS PER PVBLICVM DOCVMENTVM AD NOS MISISSE CONSTAT. FILIVM NOSTRVM, DEI GENITVM, DEVM ET HOMINEM ESSE FATEMINI, ET IN CÆLVM POST SVAM RESVRRECTIONEM ASCENDISSE, PAVLI APOSTOLI ELECTI PRÆDICATIONE MEDIANTE, VIAM VERITATIS AGNOSCENTES. OB QVOD, VOS, ET IPSAM CIVITATEM BENEDICIMVS, CVIVS PER-
D PETVAM PROTECTRICEM NOS ESSE VOLVMVS.

Anno Filij noſtri XLII. Indictione I. III. Non. Iunij, Luna XXVII. Feria V. Ex Hieroſolymis.

MARIA VIRGO quæ ſupra

Hoc Chirographum approbauit.

E

Hæc

Hæc forma Epiſtolæ. Verùm (vt dicebam) varietas ſcribentium, A
varietatem etiam ſcriptionum peperit in non paucis, ſiue id iniuria ſit admiſſum, ſiue deprauatorum errore exemplarium, quòd præſertim parùm infirmare videretur veritatem, ſi in verbis duntaxàt non in rebus foret diuerſitas. Et ne ſingula, quæ vel ſimul omnia, cordatos lectores haud morantur, à lituris cenſeamus: eam nos quæ ex vetuſtiori Meſſanenſium tabula, propius ad rei naturam accedit, Epiſtolæ imaginem, ſuis coloribus exhibemus, & auulſis aſcitijs temporum characteribus, luxatis potius, quàm locatis, nec neceſſe minùs, quam coactè inſidentibus, deniq; peregrinis etiam Chirographi lacinijs meritò reſectis, in genuinam quà potis, integritatem aſſerimus, ac ſub præcepta ante forma, cir- B
cumſcriptam à verborum delectu ſuæ notæ vendicamus.

Hanc ergò tot nominibus ſacram Epiſtolam Hebraicè quemadmodùm alibi diximus exaratam, à Paulo Apoſtolo primùm Græcè conuerſam, ab vno verò (vel paulò antè) ſeculo latinitate à Conſtantino Laſcari donatam, tradunt inter compluſres Mutius [a] Iuſtinopolitanus à Villega.[b] etiam relatus, ac laudatus, & Chriſtophorus de Caſtro noſter, nec non pleraque manuſcripta, quæ ad noſtras manus peruenerunt. Villegas tamen, meminerit licet verſionis ex Hebræo Græcæ, auctorem nedum Paulum Apoſtolum, neminem prorſus nominat. Ioſephus Bonfilius [c] eandem verſionem, non Paulo Apoſtolo, ſed Conſtantino Laſcari C
tribuit, quis verò latinè reddiderit non meminit; certè eruditionem Laſcaris quemadmodùm initio [d] notaui, niſi iſte ſimplicitatem elocutionis ex antiquo genio ſeruarit, ſapere non videtur. Eandem verò Hiſpanis loquentem, recens commentator Lucij Dextri [e] teſtatur ſe reperiſſe in Bibliotheca inſignis ſui Ordinis Ciſtercienſis Cœnobij, vulgò de Spina, & ne quid deſiderari pateretur à deuotis, ad verbum ſuis lucubrationibus inſeruit, nec non ex Hiſpano vt apparet Latinè conuerſam, ipſe idem quod opinor hoc ſenſu reddidit.

a Lib. 1. hiſtor. ſacr. c. 13.
b Tom. 2. cap. 20.
c In Hiſt. Meſſan. l. 8.
d Superius cap. 1.
e Ad ann. 76.

MARIA Filia Ioachim, de tribu Iuda, de Domo Dauid, humilliſma Mater IESV Chriſti crucifixi, omnibus Ciuibus Meſſanenſibus D
ſalutem, & benedictionem æterni Patris.

Nouimus vos miſiſſe magna fide Nuncios & Oratores, confitentes plena recognitione Filium meum eſſe Hominem ſimul ac Deum, vnigenitum æterni Patris: Et ſimiliter quòd poſt eius glorioſam reſurrectionem, ad cælum aſcenderit, agnoſcentes in omnibus certam veritatis ſemitam, mediante doctrina & prædicatione Pauli Apoſtoli noſtri. Quapropter vobis, & huic noſtræ Ciuitati, noſtram impertimur benedictionem, & promittimus vos ſemper ſub noſtra protectione, & defenſione habere.

Quæ verſio quemadmodùm & Hiſpana, quàm differat à vulgata, le- E
genti

A genti palàm eſt, ſed habet præterea neſcioquàm cognatam facto ſpeciem, & circumciſum pro rei natura ſenſum, vt cùm aperta ſit ac ſola ſui nuditate ſepta, paucioribus tamen pateat oppugnantium cuniculis. Non eſt autem exploratum auctori, quemadmodum mihi poſteà literis datis peramanter ſignificauit, quæ huiuſmodi verſionis Hiſpanæ ſit ætas, vel quo tempore Bibliothecæ de Spina illatum exemplum, monimento cæpit eſſe; quamquam nonaginta centumuè plus minus annos exiſtimet attingere. Quæ ſanè maior aliquanto eſt ætas quàm quæ noſtræ coniecturæ fors commiſſa fuit, vt ſcilicet ea ſit Epiſtola Hiſpanicè conuerſa, quam nonnulli ferunt Annam Philippi coniugem è collo religiosè B geſtare ſolitam, eandemque religionem ceteræ quoque familiæ cõmendaſſe, niſi propiùs etiam vero conijcias, illud ipſum Reginæ exemplar ex vetuſtiori aliquo monumento manaſſe in aulam, regiæque erga cæli Reginam pretium habuiſſe pietatis.

Ceterùm quod ad vulgatam verſionem attinet ipſo ſuo vitio ſatis antiquam, quaqua demum occaſione, aut Scriptorum iniuria tot mendorum labes inſederit, Meſſanenſibus non admodum curæ fuit; qui longa ab initio temporum ſerie, veritatem non tam perplexo Scribentium calamo, quàm auita religione in poſteros traducta ſanciri maluerũt, quãdo hac ſola ab exordio ſuſceptæ Fidei, obtentęque Virgineæ tutelæ, inter tot C ac tantas rerum temporumque viciſſitudines, ſtetit, ſtabitque ſemper fauente Virgine, ſalua & incolumis dictæ Epiſtolæ cum Ciuitate religio; Qua in re illud admiratione dignum videtur inprimis, quod deſiderata pridem iniuria fortunæ ea Epiſtola, tantum abeſt religionem Meſſanenſium erga Virginem, eiuſdemque ſacram Epiſtolam refrixiſſe, aut minima ex parte remiſiſſe, vt in dies creuerit, incalueritque magis ac magis. Quod equidem haud ſine ſingulari Numinis prouidentia factum reor, quò Meſſanenſes in poſterum gloriari poſſent, ſe tam incomparabilem theſaurum, non iam in ſcrinijs reconditum habere, verùm in deuotis pectoribus tutiùs aſſeruandum ſuſcepiſſe. Id etiam cauſę opinor fuiſſe, cur D eam iacturam multa per tempora moderatè latam, literis conſignare non laborarint, ne caneſcenti iam traditioni, quam pręcipua religione per tot ſecula fecerant indemnem, aliquid periculi crearetur apud rudiores; neque enim periclitari poterat apud oculatos, quę iam diuulgata per Orbem, ſcriptis etiam ac monimentis exterorum, quos ſuo loco referemus, famam inuenerat; vt nemini venire poſſet in mentem, futurum aliquempiam, qui rem liquidam, ac manifeſtam, niſi procul à calumnijs, & ſciſcitandi duntaxat gratia verteret in dubium. Quamquam ego non omninò vacuos à culpa fecero Meſſanenſes, qui concreditam exteris fa-E mam domi vendicare cùm poſſent, minimè ſtuduerunt.

A F-

AFFERVNTVR ARGVMENTA DIRECTE MILITANTIA A
contra Beatæ Virginis Epiſtolam ad Meſſanenſes datam.

CAPVT XVI.

ET ſi liquidum ſit quibus ac quantis rationibus, pro rei genere prædita ſit noſtra hæc de Virginis Epiſtola diſceptatio, vt planè Sapientum ingenijs diffidere videatur, qui rem argumentis vltrò agendam velut in forum velit producere. Quia tamen eneruis cenſetur illa diſputatio, quæ contrariorum ſolutione, qua vel ſo- B
la ſtat victoria, minimè roboratur; conandum eſt deinceps allatis in medium rationibus aduerſis, eas infirmare, viamque veritati per ignoratas etiam ſalebras, in qua eruditiorum argumenta nos impellent, aperire.

Primus itaque ſe offert Cardinalis Baronius, Scriptorum gloria clariſſimus, & qui meritò agmen ducere queat, vbi plurium verſatur auctoritas. Hic vbi de Virginis Epiſtolis ad diuerſos exaratis ſententiam

a Ad ann. Chriſt. 48. dicit [a] *Traduntur* (inquit) *& alia ad alias ſcriptæ Ciuitates, quæ cunctæ, cùm careant auctoritate, non niſi in Apocryphorum claſſem reijciendas eſſe, omnes facilè iudicabunt.* Sic ille.

b Hiſtoria Deipar. c. 34. Baronio ſuccedit Chriſtophorus de Caſtro, [b] cuius eruditæ rationes, C
id apud reliquos effecerunt, vt ſpretis calumnijs, ad grauiorem diſputationem plerique tranſirent, nec pauci ſubdubitare inciperent. Enimuerò vbi de vtraq; Deiparæ Virginis Epiſtola, nempè ad Florentinos atque ad Meſſanenſes ſcripta, narrationem ſuſcipit; priorem illam piam quidem, ſed incertæ, ſibique incompertæ auctoritatis arguit, poſteriorem verò dubia quædam, & vt ipſi videtur pugnantia quoque continere exiſtimat. Nam cùm (inquit) *Paulus anno quadrageſimo ſecundo Chriſti, Tarſi Ciliciæ ageret vnde Barnabas eum euocauit, vt iret Antiochiam, ſicut colligitur ex Actorum vndecimo, & ante ſexdecim annos, nempè ante ſecundum Neronis, & Chriſti decimum ſeptimum non venit in Italiam, niſi cùm vinctus ductus eſt* D
Romam, iuxta Euſebium in Chronico, Hieronymum libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Paulo, & Caſſiodorum in Chronico, quod ipſum ſatis oſtendit ipſe Paulus in Epiſtola ad Romanos; non potuit illa Epiſtola ſcribi à Virgine Deipara, anno quadrageſimo ſecundo Chriſti; poſtquam Rhegyum appulerat Paulus. Præterea quis non videat Nonas Romanorum, eſſe non Iudæorum, & Indictiones inuentas fuiſſe anno Chriſti centeſimo decimo tertio, Conſtantino, & Licinio ſecundùm Conſulibus, vt ex Faſtis Græcis colligit Onophrius libro tertio Faſtorum, aut ſicut Cedrenus cum alijs vult in Hiſtoria Eccleſiaſtica, ſi ad Octauium Auguſtum referamus earum exordium, tertio anno ante Chriſti nati- E
uita-

A *tatem: quadrageſimus ſecundus annus Chriſti non potuit incidere in primam Indictionem, qua numerum quindecim complectitur annorum. Nec ergò conuenit tempus nec Pauli profectio, ideoque pugnantia continet Epiſtola, & propterea à Virgine non eſt ſcripta. Nec mireris* (pergit Caſtro) *optime Lector, exiſtimans nos Virginis honori detrahere, quam toto hoc opere conati ſumus debito proſequi honore, non enim honor defertur illi ſi falſa affingamus. ſed ſi falſa non dixiſſe probemus, & ſibi non cohærentia: & in hoc aſſeramus ſicut & in alijs filium ſuum imitatam: vt nil in ſcriptis reliquerit nobis, cùm nobis eſſet minimè neceſſarium.* Hæc Caſtro animo vt apparet indagandæ veritatis, non pietatis opprimendæ.

B Nolim autem hoc loco numerare libellum ſine ſui authoris nomine audientem, & conſcriptum magis quàm inſtructum, virulentum quàm falſum. Ferebatur vulgò Religioſi & noti viri artem eſſe, quò tam inſigni fabro fama procuderetur, Ordinis nomen grauaretur. Sed enim ſcripturaria maior intemperantia, longè hominem alienum accuſauit: Suo nihilominus loco ſi minus aliquid ex eo grumo fæculentum emerſerit, in aliorum argumentis exteretur; qui alioqui non imperitè ſibi decernere viſi ab albo remiſſi ſunt. Sed neque ſi quis alius ad mentem Philoſophi ſcribendo minimè factus interſtrepuerit, Apinas Tricasque morabimur.

C Alia quædam è manuſcripto quodam ſuggeſſerunt amici, auctoris nomine celato (niſi ipſe ſuppreſſerit) vel de induſtria in peregrinam appellationem commutato. Quare cùm neque deinde quippiam exploratum de hoc etiam homine habuerim, iraſci mihi nemo poterit, niſi qui ante de ſe voluerit confiteri, ſi interdum ramenta quædam, (pace meliorum argumentorum) apertiùs ac ſignificantiùs eleuauero, neque enim quæ dicturus ſum in cuiuſuis animum cadere volo, ſed in congeſtas ad ſpeciem veri rationes eſſe contorta.

TERTIVM igitur argumentum, quod alijs dentatum, &
D rabioſulum, mihi potiùs ſcrupuloſum videtur, atque ab animo nimiæ religionis pleno profectum, quòd cùm ex vna parte nefas ducat Deiparæ Virginis ſcripturam corrumpere, ex altera verò tam diſcrepantia paſſim circumferantur exemplaria: vel nimium dubios eſſe velit de fide talis Epiſtolæ, vel planè religioſos, qui variare audeant in multis, cuius vel apicem ſummè venerari deberent, atque ſuſcipere. Nimirum pro certo accipit, optimus putator, Meſſanenſes de induſtria tot mendis velle affectam Epiſtolam, alioqui religionem illi non habituros.

QVARTO loco venit argumentum à comparatione huius Epiſtolæ
E cum alijs, quæ vulgò feruntur datę à Virgine, ad Ignatium Martyrem, ad

Ciui-

Ciuitatem Florentinam. Collatis enimuerò ſibi inuicem tribus his Epi- A ſtolis, nihil videas diſſimilius, ſiue ſpectes initia, ſiue exitus earum, vt de argumento, ſtylo, diuiſione, nulla interim mentio fiat. Quippè Epiſtola ad Ignatium ſalutationem præfert modeſtiorem, ad Florentinos nullam, ad Meſſanenſes confertiſſimam. In illis præterea nullus numerus anni, menſis, diei, nullæ temporum lociuè inſcriptæ notæ; at Epiſtola ad Meſſanenſes, quibus non munita præſidijs? neque vllum inuenias inſtrumentum à quouis Actuario conſcriptum, quod pluribus obuolutum ſit notis rerum, temporum, locorum. Quæ ſanè diſſimilitudo literarum ex eo ſuſpicionem ingerit falſitatis, quòd apud Hebræos, ſicut apud ceteras nationes, ſcribendarum Epiſtolarum eædem ſunt formulæ, eædem initio B ſalutationes, eædem in extremo clauſulæ, à quibus temporum moribus MARIA VIRGO præ ſua modeſtia non diſceſſiſſet, vt proindè ſi inuicem collatæ attendantur Epiſtolæ, altera alteram prodat & ſubuertat neceſſe eſt.

QVINTVM ſuperiori penè affine militat à ſuffragio Sapientum, ac primò eorum, qui Epiſtolas omnes MARIÆ Virginis nomine vulgatas, inter Apocryphas cenſent, tametſi non deſint graues alioqui, & ſancti patroni Epiſtolæ Ignatij ad Mariam, & MARIÆ ad Ignatium; Bernardus videlicet, Marcus Michael Carnotenſis, Dionyſius Richelius, Sixtus Senenſis, Petrus Caniſius, & alij; quibus tamen antiquior eſt Hiero- C nymus, & alij qui Ignatij Epiſtolas cenſuerunt, & extra numerum habuerunt. Hieronymo accedit Baronius eiuſdem auctoritate permotus, nec nō Martialis Mæſtreus, qui recens Ignatium Græcè & Latinè dedit, & plures alij quibus eiuſmodi Epiſtolæ nuſquā in Græcis codicibus exploratæ; certumq; eſt ante Bernardum, nullum veterum Patrum earum meminiſſe. Verùm ſi hæc vniuerſim de Marianis Epiſtolis, illa certè ad Meſſanenſes paucioribus probatur, qui tamen ferè Conſtantino Laſcari ſubnixi, eo ruente ruant neceſſe eſt: nam nonnulli alij, pietate tantum ducti, animum magis accommodant quàm fidem; Caniſius videlicet, Franciſcus Arias; D Ioannes Bonifacius, Laurentius Maſellius, & ſi qui ſunt eiuſdem pietatis, ſecus facturi ſi Epiſtolam vidiſſent ac legiſſent. Audentiùs tamen inter Apocrypha reijcit Baronius, & poſt ipſum Chriſtophorus de Caſtro, ob pugnantia quæ in ſe continet, penitus videtur exauctorare.

SEXTVM huic ſuccedaneum ducitur à coniecturis. Cur tantum facinus ſiluit Lucas, indiuiduus alioqui Pauli comes, minutus in minoribus conſcribendis? Quo fato admiſſum, vt nemo veterum tam inſignis facti meminerit? primus duntaxat Conſtantinus Laſcaris, centum & viginti ante annos Bizantio Meſſanam profugus prodidit, vir doctus quidem, ſed Meſſanenſium gratiæ obſtrictus. Credine poteſt duabus E

Pauli

A Pauli concionibus Ciuitatem vniuerſam, in qua plura capitum millia cenſentur ad Chriſtum traductum? ac nemine prorsùs contradicente, eam ſectam fuiſſe complexam, cui toto Orbe contradicebatur? Dei virtute factum vis? Id enimuerò vrgetur, an miraculum tacuiſſet Lucas? an fama apud Scriptores? quin hominibus tacentibus Legationem adeò nobilem ad Dei Genitricem, lapides etiam prædicaſſent.

SEPTIMVM à iudicio magnorum virorum, & à modeſtia Virginis, quæ vel vnica ſit teſſera rerum ab illa factarum. Quorſum enim illa à Virgine vſurpata, ex Tribu Iuda, Stirpe Dauid? quonam pertinet commemoratio Tribus ac generis? quò Regiæ ſtirpis? inania hæc & Regi-
B bus ſolita Dei Mater tranſmiſiſſet. Quid illa Filium noſtrum Dei genitum, Deum & hominem fatemini, & anno Filij noſtri? Faceſſant hæc à modeſtia Sanctæ Matris. Procul eius ſanctitate & modeſtia prædicare ſe Virginem, appellare ſe Matrem Dei, quæ ancillam Domini ſe dixerat, quæ Dei Mater appellata, ac laudata à cognata Eliſabetha, ad Deum, Deique laudes animum vertit.

OCTAVVM multa ex iam propoſitis iterum accerſit; mutato quamuis in parte ordinis filo. Nempè hæc Epiſtola vertit mores temporum ac Gentis, inducit nouos, nec niſi poſt ſecula exorituros. MARIA VIRGO Ioachim filia. Id primùm contra mores temporum & Gentis, neque enim
C tum mulieres à parentibus, ſed à Viris cognominabantur, vt Maria Iacobi, apud Matthæum & Marcum, Maria Cleophæ apud Ioannem. Interdum à filijs, vt Ioſeph mater apud Marcum. Cur ergo Maria dicta à patre Ioachimi filia? cur non ab Anna matre? cur non ab vtroque ſi à parentibus ducendum nomen, ſeù potiùs à Sponſo MARIA Ioſeph? rectiùs à Filio MARIA IESV, à quo inditum penes Hagiographa cognomentũ, & MARIA IESV à S. Ignatio legitimè dicta, neque aliter dicenda. Itaque rectè obſeruat S. Thomas [a] Mariam Virginem non niſi à filio ob dignitatem ſui nominatam. Sed nec alio nomine ſe quiſque appellat, quàm quo vulgò ab alijs appellatur; proindè & Beatæ Virgini MARIA IESV a 3.p.9.28. a.3. ad 6.
D ſcribendum fuit, idque pro vſu gentis ac temporis, vt liquet ex Ioanne, Luca, Ignatio, Addi poteſt, nec ad rem, nec ad mores feciſſe congeriem titulorum ex parentibus, filio, auis, atauiſque, quid enim ſi ab ijs temperarunt Apoſtoli in Epiſtolis ad Eccleſias ſcriptis, quanto magis Beata Virgo exemplar ac magiſtra modeſtiæ?

NONVM argumentum ipſa penetralia Epiſtolæ inuadit: Sed iterum à ſilentio Lucæ ſeipſum fatigat. Qui factum Rhegyo euocatum Meſſanam veniſſe Paulum, biduò ibidem prædicaſſe, Meſſanenſes ad fidem adduxiſſe, Legatos Hieroſolymam deduxiſſe, & nihil horum Lucam in Acta
E retuliſſe, qui & Vrbes, alteram Siciliæ, Calabriæ alteram, quæ Paulum

L acce-

acceperunt, diesque in illis extractos ſedulò adnotauit. Quid interfuit A exſcenſionem Syracuſanam nulla rerum memoria illuſtrem commemorare, prætêrita admirabili Reipublicæ Meſſanenſis conuerſione, nobiliſſimæ Legationis ad Dei genitricem inſtitutione, quod multum referebat ad religionis decus, ad gloriam Dei? Pugnat deindè cum libris Canonicis Paulum vinctum in illo tempore Romam perrexiſſe, & ex ſententia Laſcaris Rhegyo Meſſanam accerſitum, & à Meſſanenſibus Legatum ad Deiparam Hieroſolyma miſſum, quid iſtud commenti? Lucæ an Laſcari credendum? Sed inquies affixa iſta à Laſcari Epiſtolæ Virginis præfatio fabuloſa eſt, ea reciſa conſiſtere Epiſtolam. Accipio. Sed adhuc falſum, quod ipſa loquitur Epiſtola, Meſſanenſes à Paulo ad fidem B adductos, Legationem ad Virginem deſtinaſſe: contrarium Hiſtoriæ demonſtrant, imò fides Canonica. At Meſſanenſes (inquies) conuertit, cùm Rhegyo ad illos acceſſit, deindè verò exactis Romanis vinculis reuerſus, Legationem obiuit. Verùm ſi huc confugias, caue ne precium ſententiæ ſit pudor: recta in aduerſum pugnat chronologia. Nam Paulus quinquageſimo nono Chriſti anno ductus eſt primùm Romam, ac tum Virgo Deipara aſſumpta in cælum, in humanis eſſe deſiderat. Vis teſtes? adi Chronicon Euſebij, qui ex antiqua traditione Virginem migraſſe tradit anno quadrageſimo octauo, idemque probat Baronius in Annalibus, nempè vndecim annis poſt aditam Romam. Quid hic ais? C ergò Legati à Meſſanenſibus ad Virginem miſſi cùm non eſſet? ergò Epiſtola illa è cælo ſcripta? Sed & illud vanum, Legatum iuiſſe Paulum poſt Romana vincula, anno ſcilicet ſexageſimo ſecundo, adeòque poſt exceſſum Virginis decimo quarto, niſi alia vice raptum, nec tantùm vſque ad tertium cælum, verùm vſque ad empyreum Meſſanenſium gratia, deridiculè quis fingat Paulum, ſecumque eò traxiſſe legatos Meſſanenſium, longè rariori fabulæ commento, quàm vt in Metamorphoſi extare queat.

DECIMVM argumentum, in noxam falſi vocat Scriptores, qui Virginis Epiſtolã in Archiuio Meſſanenſi tam Hebraicè quàm Græcè ſcriptam aſſeruari memorãt, Philippum Gothũ in primis, Petrum Caniſium deindè, Franciſcum Arias, Ludouicum Maſelium, & alios. Sed nihil tale in- D ueniri compertum eſt omnibus, nedum externis, ſed indigenis ac ciuibus Meſſanenſibus, qui omnia ſublima, & ſcrinia Ciuitatis, ſtudio in Virginem diligenter peruoluerunt, & excuſſerunt. Furto ſublatam dixeris? Exquiratur fidiculis à Laſcari, qui enim detrita æuo, aut caſu deperdita? quis dixerit fato abſumptam diuinam epiſtolam, in cineres conſediſſe Deiparæ manu contactam? ſed nec amiſſam dixeris, id ſceleris non admiſiſſet Meſſana, quæ velut diuinæ particulam matris, auro argentoque & gemmis incluſam, & quæ rerum omnium pretia ſuperat, E diligen-

A diligenter conſeruaſſet? At ſaltem, ſi Hebræum interijt, Græcum exemplar ex quo Laſcaris Latinè reddidit exhibeatur, quomodo id inter manus Laſcaris perijt, quod plus mille quadringentis, & quadraginta annis, in tot rerum ac Regni cladibus illæſum permanſit, à centum viginti annis deſideratur, vt Laſcaris duntaxat verſio in luce verſetur?

VNDECIMVM vertitur contra murum in hac Epiſtolæ defenſione (vt videtur) aheneum: Traditionem ſcilicet qua ſuam Meſſanenſes religionem vallatam, hactenus ſartam tectamque conſeruarunt; Ea nunc demum euerſa, ipſa quoque Epiſtola ruat, vnaque dicta religio in nihilum recidat, neceſſe eſt. Inde verò arceſſit, quòd non quicquid
B traditione aliqua deriuatum ſit, id continuò ſanctum eſſe habendum, cùm multas alioqui traditiones haudquaquam Chriſtus improbaret in Euangelijs, Iſaias in oraculis ſuis, neque Paulus appellaret inanem fallaciam, nec Hieronymus aniles fabulas. Probandæ igitur tanquam aurum ad lapidem Lydium priuſquam recipiantur. Sanè traditio originis ſolida eſt, ſed firmata antiquitate. Nam permagni intereſt noſſe, à quo & quando quippiam traditum ſit. Præcipuè verò ſolida traditio eſt, quam ab Eccleſia Patribuſuè vniuerſis, vt ait Auguſtinus, accepimus, vel in quam omnes conſentiunt, vt tradit Hieronymus; demum quæ nec diuinæ legi, neque fidei, neque hiſtoriæ ſacræ refragatur. Quæ
C notæ huic de Epiſtola Virginis traditioni minimè conueniunt: Primùm enim à Laſcari cæpit, certè ante ipſum, hoc eſt ante annos centum viginti, quò is æuo græcas literas Meſſanæ cum laude profitebatur, nihil de ea Epiſtola à quopiam auditum, ſcriptum, dictumue: Deindè neque in eam omnium conſenſus eſt, plures contra ſunt, euertuntque, qui Viri probi doctique; Denique pugnat cum libris ſacris, & canonica fide probatis, vt ſuperiùs oſtenſum eſt. At pia eſt traditio, fateor. Haud tamen illi ex veritate ad pietatem robur.

DVODECIMVM denique ac poſtremum aliundè huc acceſſit argumentum, diuerſo tamen à ſuperioribus ingenio excogitatum. Dei-
D paræ nimirum Virgini donum linguarum fuiſſe collatum, vel ipſo die Sacro Pentecoſtes, quo & Apoſtoli varijs linguis cæperunt eloqui magnalia Dei, vel multò antè à Spiritu Sancto vt credere par eſt, infuſum. Poterat ergò Deipara Virgo patria Meſſanenſium lingua reſpondere Legatis, nec opus erat interpretem Paulum, ſiue ad reddendos Virginis conceptus inter colloquendum, ſiue ad Hebræam Epiſtolam Græcè conuertendam adhibere.

Atque hæc ſunt argumenta præcipua, plerumque etiam in circulis iactata, quę non parum viſa ſunt poſſe labefactare huius Epiſtolę religionē,
E ſi non è medio tollere; fortia nimirum ſi ad pauca reſpicias; copioſa ſi in

ijſdem exundare velis; aperta, ſi obuias tantùm rationes, & coniecturas A
ſpectes; pro religione decertantia, ſi excuſes: denique planè concludentia,
ſi diſsimules. In quibus quidem recenſendis ita me verſatum eſſe opor-
tuit, vt Baronij, & Chriſtophori de Caſtro auctorum grauium dicta ver-
bis proprijs afferrem; aliorum verò argumenta incorrupto ſenſu quan-
tum duntaxat ad rem facerent; alioqui reciſis, & caſtigatis ſententijs,
quòd interdum aculeis incederent interdum exaggerationibus quibuſdā
non neceſſarijs abundarent, ſæpè etiam eadem, maximèque leuia abſque
operæ pretio repeterent, in quibus tamen nihil ineſſet, quod in argu-
menti robore verſaretur. Et quamquam pleraque ex ijs, iam à nobis ſu-
periùs preſſa ſint ac profligata, quatenus vel cogitantibus incidebant, vel B
ex occaſione eorum quæ dicebantur, ſeſe ingerebant; placuit nihilomi-
nus eadem ex proprijs caſtris arceſſere, & in propria claſſe nouis pro re
nata rationibus refellere, ne fortaſſe fraudem feciſſe videremur lecto-
ri, ſi obuias quaſque difficultates non pro virili ſoluiſſemus; quam-
quam foret, vt in manuſcripto ſponte (quod dicitur) in ſpongiam in-
cumberent omnia, vel certè ſecundis meditationibus recentiores litu-
ras admitterent. Id verò dum facturi ſumus, illud ſubinde Hierony-
mi [a] ante oculos habebimus. *In terra aurum quæri, & de fluuiorum alueis ſplendentem proferri glaream, Pactolumque ditiorem eſſe cano quàm fluento.*
Sed iam ad rem propius accedamus. C

a In Epiſt. ad Miner. & Alex.

RESPONDETVR ARGVMENTO CARDINALIS Baronij.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM à Baronio vel potius ab alijs ex ipſo
inductum; quo velut præſidio multorum fides vanè
ſe contineret, non plus incommodi quàm adiumenti
noſtræ cauſæ afferre cuiuis palàm eſſe poteſt. Enim- D
uerò Baronius, Caniſium eximium habere poterat,
cuius laudem per omnes eſſe Eccleſias alicubi ſpontè
dixit, quem ſolum ſi reſpexiſſet; dubio procul Virgi-
nis ad Meſſanenſes Epiſtolam, auctoritate carere vix cenſuiſſet, neque dū-
taxat ex apocryphis erutā, in ſuorum annalium luce verſari voluiſſet, ve-
rùm etiam antiquata ſi quam antea contra ſuſcepiſſet opinione, calamum
vel ex Caniſij [b] mente ad mitiorem ſententiam ſcribēdam attemperaſſet.
Quidni enim id præſtaret, vir ſummè ſapiens, cuius proprium eſſe ſolet,
mutatis interdum conſilijs, ingenium ad æquiora apponere, idque longè E
ſatius

b Ad an. 9.

A ſatiùs ducere, quàm arrepta ſemel animi ſenſa, tametſi non adeò firma, ſemper eodem iuditio, veluti fato quodam circumſcribere. Neque verò auctoritas Caniſij non debuiſſet flectere Baronium in cauſa Virginis, quē nimia quōdam religio Ruderici Toletani à patrocinio Iacobi Apoſtoli facilè abduxit, vt quem ad Hiſpanos cōceſſiſſe pridem haud obſcuris argumentis retuliſſet, obliterata deinde cum ſcriptis fide priſtina, mentem ad placitum Ruderici nō inuitus appelleret. Vt proinde ſi res ad viuum reſecanda ſit, antiquiorem iſto producere teſtem fide ſpectata nemo coēgerit, quando vt ceteros taceam, vel vnius Caniſij dignitas eo loco ſemper ſita ſit, vt apud omnes precium habere ac ſententiam promouere queat.

B Non me fugit delectu inter auctores habito recentioribus vetuſtiores anteferri, quòd hi rei geſtæ propiùs abſuiſſe, & quodammodò inſpectam certiùs hauſiſſe credantur. Verùm id tum demum locum habet, vbi cùm cetera paria ſunt, auctoritate ſingulariū fides fulcitur. Nam ſi iniuria fortaſſe tēporum, auerſis antiquiorum monimentis, neſcia originis ſuę fama, domicilium fixit apud recentiores, fruſtra teſtes ab antiquitate reperiūtur, adeundusq; eſt fons ipſe veritatis, quem tanta ciuium religione in hæc vſque tēpora effluentem, digitus famæ probè intendit. Atqui hoc loco, ſi explicato paululùm argumento, illud Chryſoſtomi [a] obtēdatur. *Eſt Traditio nihil quæras amplius*, & illud Tertulliani. [b] *Obſeruatio inueterata præueniendo ſtatum fecit quam ſi nulla ſcriptura determinauit, certè conſuetudo corroborauit, quæ ſine dubio de Traditione manauit*, non dubito me ſatis locupletem auctoritatem Baronio [c] editurum, apud quem teſtimonium Traditionis, ſacra & inuiolabilis eſt fides. Sed cùm ipſe in ea auctoritatis mentione potiùs, quàm inquiſitione, forum contentionis minimè nobis indicat; nō obſcurè ſignificaſſe credendus eſt, quàm ſponte in noſtras partes ſit conceſſurus, ſi præterita etiam auctoritate, ad incorruptam perpetuæ conſtantiſſimæq; Traditionis legem, hiſtoriæ fides reuocetur.

[a] In 2 Epiſt. ad Theſſ. homil. 2.
[b] De corō. milit.
[c] Sub ann. 12. fol. 392.

Nam qui Chryſoſtomum [d] ſanè omni exceptione maiorem, Rhetorum more amplificando potiùs, quàm vt ex authentica probari poſſet hiſtoria, locutum eſſe opinatur, dum veſtibus, & vmbra Pauli Apoſtoli mortuos ad vitam reuocatos adſtruxit: ſatis luculenter oſtendit, ſe non adeò obſtrictam gerere mentem, vt cuiuſuis auctoritate non potiorem ducat Traditionum commendationem, quarum ipſe non modo fontes aperire, verùm etiam qui puriſſimi latices ex illis dimanarint, oſtendere ſe profitetur. Qui præterea Traditionem illam Orientis, Damaſceni [e] quoque auctoritate firmatam, de Traiani anima Gregorij Papæ precibus ab inferis liberata, ſeuera planè ſententia configit, ne quemadmodum ipſe loquitur, [f] ea leuitate Chriſtianæ religionis maieſtatem E ampliùs traduci patiatur, apertiſſimè declarat Traditionibus etiam

D (margin letter)

[d] Ad an. 55
[e] In orat. de defunctis.
[f] Tom. 2. ad an. 100.

quouis prætextu pietatis per tempora deductis, atque adeò planè palmari auctoritate roboratis, fidem non eſſe adhibendam, cùm ſacris literis pugnent, ac quod dici conſueuit è diametro aduerſentur. Qui denique illapſum primò in diſcipulos Domini de immortalitate Ioannis Apoſtoli errorem, ab Hippolyto [a] Portuenſi deinde paulatim propagatum, ac demum conſecutione temporum non paucis conſtanter aſſertum, graui cenſura notauit, liquidum omnibus ac manifeſtum fecit, quàm non modo è faſtis, verùm etiam ex animis eradendas putarit opiniones, quæ quantumuis pietate prælata, nonnullorum auctoritate fultæ, conſenſione plurimorum approbatæ, aſcititio quoque ſacrarum literarum colore veſtiantur, ſi tamen deprauatus ſcripturæ ſenſus, abludente ratione religionem reddat vitioſam.

a In tract. de conſum. mundi.

Quæ omnia cum longè ſeiuncta ſint ab hac Epiſtolæ Virginis apud ſuos Traditione, non dubito quin Baronio maximoperè probari debuiſſet, niſi mentis aciem inſtituto citiùs ad alia deflexiſſet. Eſt enimuerò hæc Traditio, ſcripturæ, fideique minimè repugnans, auctoritate humana non infirma, pietate creſcente in dies validior, religione per tot tempora propugnata ſacratior, denique ſi veriſimili apud exteros fama percelebris, innata ſanè conſenſione quæ priſcæ memoriæ quædam lingua eſt, apprimè conſtans. Et fortaſſe, ſi qui animus alibi fuit, à Baronio ad Baronium prouocemus, nuſquam ipſum corrupti iudicij ſequeſtrem patiemur, qui multa de Virgine tradita, quantumuis inter apocrypha cenſeat, non tamen impugnat quaſi minus certa. Audiamus ipſum [b] loquentem. *Cùm non ſit* (inquit) *impoſſibile apud Deum omne verbum, ſicut nec ob eam cauſam, quòd feratur in Melitonis apocrypho eadem reſurrexiſſe, & vnà cum corpore aſſumpta in cælum, id negamus vel in dubium reuocamus accidiſſe, quæ præſertim Iuuenalis Hieroſolymorum Epiſcopus, non ex ſcripto aliquo commentario, ſed potiùs ex antiqua Traditione ſe accepiſſe teſtatus ſit.* Hæc Baronius. Itane verò qui Iuuenali, vel potiùs traditioni à Iuuenali ſuſceptæ credit ea, quę ſupra humanam fidem videri poſſint, non crediturus foret Flauio Dextro, ſi hic genuinus ſit, rem non modò traditione firmatam, ſed quæ nec coniecturam vulgi, nedum ſapientum opinionem queat ſuperare? Abſit hoc à Viro ſupra communem aleam poſito; quid enim hic videri queat impoſſibile? quid vel vnico pugnatum argumento? vbi ſi cetera deſint, ſola vnius viri exceptione maioris ſufficere debeat atteſtatio, quando nulla contrariæ memoriæ, ſi recentiora tempora ſuſpicioſè tantùm controuerſa demas, queat eſſe ſatis explicata recordatio.

b Ad an. 48

Sed verò nolim hinc, infabricatas neſcio cuius generis apud Ariſtophanem adſtruere conſecutiones, quaſi perindè quòd Baronius credidit Iuue-

A Iuuenali Virginem vnà cùm corpore in cælum aſſumptam, quod difficilius, Flauio Dextro quoque (ſi ita ſit) fidem præſtare poſſit, à Virgine miſſam ad Meſſanenſes Epiſtolam autumanti: ex hoc (inquam) perindè deduci queat, inexplicabile quoduis Sacramentum, & ab humana philoſophia longè ſubleuatum, ſi mancipio fidei ratio perobſcurè comprehendat, ipſo naturæ ductu ſpontaneo, longè facilius in rem præſentem inflectatur. Non ſanè tam ſublatè (vt fortaſſe de eiuſmodi conſequijs abiectè) de re noſtra ſentimus, quando nobis de mente duntaxat Baronij, vix ambigua cadit diſceptatio, non pleraque ipſum apocrypha repudiaſſe, fatetur enimuerò non eſſe impoſſibile omne verbum apud B Deum; ſed quæ ignara auctoritatis, lucem ſibi vendicarent: quò proindè ſi eſſet vſpiam aliquid, tametſi ab eodem alioqui inter apocrypha recenſitum, ſi tamen cùm auctore, comitante traditione inceſſiſſet, apud ipſum quoque pondus habiturum fuiſſet, ac fidem inueniſſet. Ac tale eſt illud de Aſſumptione Virginis in exemplum adrogatum; non id verò, quatenus hodie communem obtinet in Eccleſia, ratamque religionem, ſed quà dubia tempeſtate maiorum, quòd in libello Melitoni Sardicenſi aſcripto, quem Gelaſius notauit, inſediſſet, ſanctitatem cum apocryphis præteribat. Hoc enimuerò, vel vnius Iuuenalis auctoritate nixum, arridente vtrumque Traditione vetuſta, C ſi Baronio ſacrum fuit; rectè quiſpiam opinetur, non attenta Eccleſiæ religione, ſed auctoritate Flauij (ſi is eſſet) cùm traditione cuicuimodi coniuncta, Deiparæ Virginis Epiſtolam profanis exempturum fuiſſe. Idq; eò magis, quò remotis Eccleſiæ ſuffragijs, hoc, creditu magis procliue foret.

Itaq; non id venit ad trutinam, quod ex communi religione pondus habet, ſed quod à ſingularis teſtis auctoritate, Meſſanenſium tamen traditione ſubleuata, in re præſertim quæ aliundè apocrypha reputari poſſet, momentum addit. Quæ ſane arguendi forma, tantum abeſt vt Hæreticis, quibus cum Traditione recti nihil eſt, ad ſuas ineptias comprobandas D quicquam præcipiat, vt cuilibet ſanæ mentis, ſi ad pauca reſpicere nolit, explicatam prębeat aſſerendi facultatem. Neque enim qui ſapit, ex hoc genere periclitandi, continuò quodlibet (vt aiunt) ex quolibet inferendum inſcitè putauerit: nec perindè ex eo quòd Catholicis è Fide eſt, ad conſecutiones contingentes importunis exemplis deerrabit, & quod dici ſolet ex argumento ad hominem, idq; in ſingulari poſitione, vniuerſim in diuerſis generibus inconſultas ingeret ſententias.

Sed neque intra lineam acturus ſit (vt hoc loco, verbo caueamus) qui comparatas mutuò de Virginis in Cælum Aſſumptione, eiuſdemq; ad E Meſſanenſes Epiſtola traditiones, pari fide, ac ſanctitate vſquequaq; iugauerit.

uerit. Longè id ab argumento religiosè pugnato, longius etiam abeſt à A
mente. Et optarim, quemadmodùm olim Tullius, latinè ſe, non accuſa-
a Orat.7.in Verrem. toriè loquentem audiri, planè me de [a] Traditionibus ad rem noſtram
diſertè, & cum delectu, ſuo loco diſputantem non abſque intellectu iudi-
cari. Sed nunc ad orbitam.

Habet igitur auctoritatem huius Epiſtolæ Baronius, habet teſtes non ſeculis ſed fide antiquam, quidni ergò ſi ſecum paciſcatur, plenis votis in noſtram ſententiam eat? idq; eò magis, quòd non auctoritatem antiquiorem, ſed duntaxat auctoritatem requirat, quò hanc de Epiſtola traditionem apocryphis eximat: habet verò Caniſium, quem vtiq; virum? ipſi ſanè Baronio planè Apoſtolica vt conſtat laude dignum, cuius non dico B firmiſſima aſſertio, ſed vel tenuis coniectura, imò verò ſimplex ſine teſte narratio, in iis præſertim lucubrationibus quas ipſe Baronius ſuſpexit, Orbis hodieq; veneratur, ad faciendam in præſenti inſtituto fidem, ſatis eſſe poteſt ſapienti, nedum illa Reipublicæ Meſſanenſium collaudatio, aut quod maius eſt, pietatis Virgineæ in reſcribendo commendatio. Habuit tamen, & Cōſtantinum Laſcarim virum in paucis eruditum, in omnibus notum, & cui ſtataria Græcarum & Latinarum Bibliothecarum ſcrinia non ſemel peruoluta; Et cuius ille noxæ tam reus, quin claſſem auctorum explere poſſit? neque enim conficies ab illo ſumpſiſſe auctoramentum, ſed ad ſummum exulantem apud exteros famam reuocatam, C inter mortuam apud ſuos prę iniuria temporum celebritatem reſtitutā; nunquam certè ſepultam traditionem excitatam. Ecquis adeò deſipiat, vt hominem oculatiſſimum, & ad omnia peruidenda velut à natura factum, in tanta luce velit tenebras quæſiuiſſe, quibus Meſſanenſes Ciues, genus planè acutum, ac circumſpectum, imò (vt quidam ait) ſuſpicioſum, affunderet, in re præſertim ſi nunquam audita fuit, tam inopinata, ac admiranda, tam præterea ſacra, quàm inuidiæ atque æmulationi obiecta: vt ſine cauſa inanis cuiuſdam gloriolæ captato rumuſculo, eoq; apud omnes derididiculo, leues haberentur apud omnes, ſed præſertim in ceteris quoque ſanctitatibus religioni ſuæ, ac pietati in Diuos, perpetuam D labem inurerent.

Age verò neſcio quàm ob cauſam Conſtantino Laſcari, nullius vnquā
b Ad an.92 comperto flagitij fidem abroget Baronius, [b] qui Procoro mortalium mendaciſſimo, vel qui (vt ipſe loquitur) *in multis mendaciſſimus auctor fuiſſe conuincitur*, in non paucis mentem ac religionem ſanctam habeat; cuiuſmodi inter alia ſunt, Epiſtolas Domitiani, & Proconſulis Aſię vltrò citròq; datas; de Ioanne Apoſtolo, reo impietatis conſtituto Romam mittendo; de eodem à Domitiano ignominiæ cauſa tonderi iuſſo, denique Romæ in feruentis olei dolium ſiue ſolium demerſo, quod præſertim vltimum tam E

certum

A certum eſt Baronio, quàm alijs religione totius Eccleſiæ ſacrum. At (inquiet) eadem habet [a] Tertullianus, eadem Hieronymus; quid tum? Hieronymus ex Tertulliano ſuſcepit; quid ſi Tertullianus ex Procoro, idq; non quia Procorus dixit, ſed quia nihil cùm verò pugnans aſſeruit? vt proinde in re noſtra non quia Laſcaris attulit, ſed quia verum adſtruxit, fides illi credenda, eòq; cùm maximè, quòd cetera dictorum integer, noxæq; purus, ſimile mundo flagitium haud aliàs intulerit. Vel ſi primus hiſtoriam fama circumdedit Tertullianus, aut perperam ex cogitarit oportet, (quam libidinem nemo illi affinxerit) aut à Traditione maiorum comparauit, quò proindè fruſtra quauis alia auctoritas imploB. retur, eòq; magis, ſi per ſecula deerrans fama neſciat originem, ratamq; interdum in ore paucorum ſedem fixit.

[a] De præſcrip. c. 36.

Multa id genus alia, ſi augendis certaretur argumentis produci in medium poſſent, eòdemq; tandem relaberentur, vt conflictatis pro libitu auctorum nominibus, Traditio maiorum duceretur in partes: quod mihi quidem non ante videtur neceſſarium, quàm cùm hiſtoriæ temporum, & auctorum nomina vacua ſunt, vacuum quoque ſit in pietatis, ac religionis conſcientiam, Traditionem adſciſcere. Sed enim cùm non adeò contento certamine adoleuerit, aduerſus noſtrum conſilium auctoritas Baronij, qui tectè duntaxat inſinuauit Epiſtolas à Virgine ſcriptas, quà C auctoritate ſunt caſſæ, inter apocrypha eſſe conijciendas, vereor ne quis exiſtimet parandæ ſolùm cauſæ noſtræ, tot quæſitis rationibus extrà quàm res poſtulat, morem geri præſertim cùm ipſe eò loquendi modo; *Traduntur, & aliæ ad alias ſcriptæ Ciuitates*, figurata quadam oratione numerum pro numero potuiſſe dici queat, atque adeò vnam aliquam Ciuitatem, quæ minùs conſtantem Epiſtolæ à Deipara ad ſe miſſæ, famā & religionem, pridem à ſe dimouerat, intellexiſſe. Verùm is vnà cogitare debet, in adumbrata cum Baronio pugna, illis in re Meſſanenſium, verum ac præcipuum deſignari certamen, qui grauiſſimè de Conſtantino Laſcari opinantur, quaſi homuncio leuis, ac fama perditus, gratioſum à D Virgine commentum, gratiam ipſe Meſſanenſium nundinatus prætenderit, ac planè in religionem ipſe primus conuerterit. Ceterùm aduerſus iſtos deinceps erit enitendum. Nunc quod in re Baronij ex profeſſo militat, capitali bello cenſendum haud videtur, ſi cauſæ facies latiùs aperiatur. Enimuerò ſi eadem illi cum Gelaſio de apocryphis ſedet ſententia, (alia certè eſſe non debet) quemadmodùm cum illo peræquatis ex delectu rationibus alibi tranſactum eſt, ita cum Baronio nullum intercedet diſſidium.

E

RE-

RESPONDETVR EIDEM ARGVMENTO CARDINALIS A
Baronij ex alia lectione.

CAPVT XVIII.

BENE id nobis accidiſſet quod offendentibus algam pro herba, niſi, & innoxius error viam muniuiſſet ad rationes, & mendum Baronio quaqua manu inductum, veſtigium eſſet ad ſedem intentæ veritatis. Nam quòd oblatus Meſſanæ Baronij Codex id præ ſe ferret, quod aliæ ad alias Ciuitates quæ tra- B
duntur ſcriptæ Virginis Epiſtolæ, cùm careant auctoritate, non niſi in apocryphorum claſſem reijciendæ forent; Romanum volumen [a] interiecto, magni ſanè momenti, vocabulo, cùm careant (inquit) *Eccleſiæ auctoritate*, non niſi in apocryphorum claſſem reijciendas eſſe omnes facilè iudicabunt. Quę ſanè lectio penſatis omnibus quę huic rei vel ex inſtituto Theologico ſolent eſſe coniuncta, ſicut genuinè intentam auctoris oſtendit ſententiam, ita roboratæ ex omni parte noſtrę cauſæ diſceptandi modum ponit. Enimuerò permultum refert, non eò cenſeri quippiam apocryphum, quòd priuata non norit ſuffragia, ſed quòd ipſum Vniuerſalis Eccleſiæ prætereat auctoritas; vt hoc poſtremum C
Baronio, dubio procul ac duntaxat in animum cadere debuerit, illud primum Vir immenſæ lectionis dicere conſtanter haud potuerit.

a Ædit. Romę an 1593 Ex Typogr. Congreg. Oratorij.

At enim hac nota diſcernere Virginis Epiſtolam quà de agimus, vel ſi hodie ex norma ſanctè decernatur, inſignire potiùs eſt quàm vulnerare, & nobilitare magis quàm obſcurare, quando eiuſmodi monumenta, niſi vetantibus expreſſim effatis oraculum proferatur, pari cùm cæteris pietatis argumentis, quæ hodieq; manibus fidelium [b] (vt cum Gelaſio dicā) in Eccleſia cùm laude teruntur, conditione recenſuerat; ac ſolùm apocrypha, velut abſcondita, iccircò nuncupātur, quòd in lucem totius Eccleſiæ, pro religione minimè extollantur, eòq; à canonicis alijsq; teſtatiſſimis D
ſcripturis longo diſtent interuallo; tametſi interdum apud non paucos probam hiſtoriarum ſibi vendicent dignitatem.

b Diſt. 15. Sancta Romana.

Ac vt in rem penſiculatè intendamus. Finge hodie Sanctiſſimo Vrbano inceſſere Virginis ad Ignatium Epiſtolam, inter apocrypha, decretoriè cenſendam: id duntaxat à præcepto ſtabit, non eius eſſe conſtantiæ, & auctoritatis, quæ certam, & indubitatam toti Eccleſiæ faciat fidem, Ignatium aliquando ex Dei Matris ſcripto nomen ſuſcepiſſe; idq; ad figēdum oraculum ſatis habet momenti, quò piè ſciſcitantibus ingeri promptè queat, eò non haberi ratam dictæ Epiſtolæ, prę Apoſtolicis alio- E
qui

A qui (ſi ita ſit) religioſæ dignitatem, quod hucuſque nondum explorata
ſatis per omnia ſanctitudo, ſcriptis canonicis ipſam eximeret, idq; ne ſan-
ctitates miſceantur, ſanctione cautum eſſet. At enim apocryphum huiuſ-
modi nota ſignari potiùs quàm perſtringi, priuatæ ceteroqui, probatæq;
multorum fidei non præſcribit, neque damnandam magis refigit, quàm
indemnem permittit religionem, pietate ſuorum ceù veram æſtimandã,
ac ſaltem opinione bonorum commendabilem. Quandoquidem vt Ca-
non docet, [a] ipsàq; Græci nominis appellatione liquet, apocryphi nuncu-
patione, non idem deſignatur atque malum, & noxium, ſiue falſum aut
damnatum, prorſusq; à fidelium animis abducendum; verùm quod alibi
B quoque conſtitutum à nobis eſt, idem atque occultum, à conſtanti ſancti-
tate ſecretum, & cuius auctor cùm non certò ſciatur, ex quo fonte reli-
gionis opinio manarit, ignoratur, ad minùs dubitatur. Mitto id, quo ſibi
non nemo fauet, apocrypha eò dici quaſi ab Eccleſiaſtica recitatione
ſeparata, & quæ in Breuiarijs ad ſecundi, ac tertij nocturni lectiones mini-
mè probentur aſſumenda. Grauior, & apertior ad Canonis mentem ex-
plicatio magis ſedet, alioqui cùm multis, & Areopagita cenſendus erit.

Sed etiam Baronius ipſe iam ſæpe teſtis laudatus, [b] vbi de Epiſtola
Saluatoris ad Abagarum Edeſſenum, à Gelaſio inter apocryphas recenſita,
ſermonem vertit, longè diuerſum habet, aliquippiam decernere apocry-
C phum, & ab Eccleſia proſcriptum, ac repudiatum. *Epiſtola* (inquit ipſe)
*ad Abagarum ideò ſolum numeratur inter apocrypha, quia non reperitur ab Euan-
geliſtis conſcripta, cùm tamen reuera conſtet eam fuiſſe abſque vlla dubitatione
receptam ab antiquioribus Patribus, & omninò contemnenda non ſit quàm complu-
res veneratì eſſe noſcantur.* Hæc ferè Baronius, qui alibi quoque, ac magis
pro inſtituto egregium ſe vadem præſtat, quando Epiſtolas ad Ioannem,
Ignatium, & alios, quatenus feruntur à Virgine conſcriptæ, eò ſolùm in-
ter apocrypha numerari putat, quòd Eccleſiæ careant auctoritate, quaſi
videlicet, non id propter, quòd (vt Theologi loquuntur) poſitiuè ſint
reiectæ, ac prorſus improbatæ.

D Quin etiam ab ipſo Gelaſio Papa, ſanctum accedit argumentum,
quando ſi non pauca vagæ religionis, certiq; auctoris ignara, hòc ſolum
apocrypha ſancit; eadem tamen ipſa, *à multis item Romæ legi, quos pro anti-
quo vſu plures etiam Eccleſiæ imitentur*, diſertè magis aſſerit, quam vt inuol-
ui queat. Atque *huiuſmodi ſunt* (inquit) *acta B. Sylueſtri Papæ, & alia
circa Inuentionem S. Crucis, aut Capitis S. Ioannis Baptiſtæ*, quæ omnia, qui
lectum ſunt, illud Apoſtoli monendos eſſe monet ipſe Gelaſius. *Omnia
probate, quod bonum eſt tenete.* Quorum omnium rationem haud equidem
opinor eſſe aliam, quàm quòd [c] Hieronymi, [d] Auguſtini, [e] Bellarmini,
E aliorumq; placitis, in apocryphis quoque multa probatam habent veri-
tatem,

[a] Cap. canones. diſt. 15. Gloſ. in c. Sancta Romana. diſt. 15.

[b] To. 1. ad an. 31. n. 6. Et ad an. 44 num. 42. Gelaſ. cap. Sancta Romana d. 15.

[c] In c. 1. ad Titum.

[d] Lib. 15. de Ciuit. c. 23. & lib. 18. cap. 38.

[e] To. 1. lib. 1. de Verbo Dei. c. 18.

tatem,ideóq; nec vetita eſſe cenſeri debent, nec id genus, quòd inoffenſa A religione præ manibus eſſe nequeat, niſi etiam Iudas Apoſtolus in crimine ſit,quia deprompτum ex apocrypho, Enoch vaticinium, Epiſtolæ Catholicæ immiſit, eòq; ad vniuerſæ Eccleſiæ fidem deriuauit. Quin verò eodem Auguſtino [a] differente, non ſemel vſu venit vni duntaxat Eccleſiæ creditum aliquando librum,alijs verò etiam diſtrictè improbatum,vnoq; tantum tempore dubium interdum,re poſtmodùm ad vnguẽ exacta, toti Eccleſiæ pretioſum euaſiſſe, & ad religionem cùm maximè appoſitum: Ità contra nonnullos dum apocrypha ſeueriùs ex omni capite verſant, in deterius præcipitaſſe, Vſuardi Adonisq; exemplo didicimus, & ex impoſtura ſpeciem veri, falſos effinxiſſe. [b] Hi nempè adulterinam B quandam de tranſitu Mariæ lucubrationem, Hieronymi eſſe germanam autumantes,rurſumq; id eſſe ratum in Eccleſia quod iſte ſenſiſſet, quaſi ex ſententia Eccleſiæ arbitrati, Virginem vnà cum corpore cælo receptã aſſerere, perindè ac ſi cum Eccleſia, formidarunt. *Quò venerabile illud Spiritus Sancti Templum nutu,& conſilio diuino collocatum ſit, plus eligit ſobrietas Eccleſia cum pietate neſcire, quàm quid friuolum,& apocryphum indè tenendo docere*. Sic iſti; quibus, & Eraſmus ex libro Sophronij nomine perperam vulgato,vt accedat,ſententia concepta facilè pronuntiaturus ſit. *Propter cautelam ſalua fide, pio magis deſiderio opinari oportere, quàm quòd ſine periculo neſcitur inconſultè definire*. Hæc in eo libro. Præclaro ſane præiu- C dicio,ſemper traditionem communem præ ſingulari opinione valere, & religionem Eccleſiæ ſenſu firmatam, auctoritati priuatæ,quantumuis eximiæ præferendam eſſe.

a Lib.3. de doct.Chriſt Bellarm. loco cit. cap.10.

b Auguſt.15

Quorſum verò hæc omnia niſi vt Baronium minimè nobis obnoxium arbitremur, quem in partes Pontificum vltrò concedere non neſcimus: hos verò à nobis ſtare ſi hactenus rectè opinamur, præiudicatum. Itàq; non modò ſi ipſe Virgineam hanc Epiſtolam obſtare intenderit,verùm ſi Pontificum vt ſic dicam oculùs altiori radio ſignarit, id tantùm pro ſententia venit, Canonicam non eſſe, nec vniuerſim receptam, ſua tamen religione conſiſtere,ac ſaltem quà fidem non implicat,apud multos ſacrã D eſſe. At etenim ſi hucuſq; licebit prouocare, continuò recurret illa velut pro foro nata conceptio, præclarè, nec affecta lege pro ſanctitate nauare eos,qui velut è quibuſdam ruderibus ſacrorum, neglectas haud paucis conetur exuere ſanctitates,nec vetuſtate magis,quàm curioſis obſitam fortè calumnijs in lucem,ac ſplendorem cum religione aſſerere. Nam etſi iſtæ albis apicum exemptæ ſacratiorum, poſt fidei morumq; elementa longè ſecernantur, innocua tamen religioni, (vt inquit Gelaſius) præ manibus haberi poſſunt, quò nimirum ducto per omnia diſcerniculo, quæ à ſanctitate rectè parata ſunt,ſuo pretio minimè careant, ac paulatim in mediũ E

inſe-

A inferantur. Sic enimuerò per retroacta pridem ſecula, non pauca mo-
numenta, dubia rerum fide, ſcriptorumq; auctoritate nutantia, penè
concidiſſent; vbi tamen illuminatis ſapientum laboribus ſubacta fuerunt,
in vniuerſa quoque Eccleſia, ceù Canonica, tandem firmitatem, & con-
ſtantiam inuenerunt. Exempla non altè repetemus, ſi quæ [a] Hieronymi
fuerit ſententia, de Tobiæ, Iudith, Machabæorumq; libris, vt alij mittan-
tur, in memoriam reuocemus. Negat enim Hieronymus iſtos inter Ca-
nonica ſcripturarum monumenta recenſeri, & tamen Tridentini decreto
Senatus, vt primùm Patres ſacram in illis dignitatem agnouere, inter Ca-
nonica Eccleſiæ firmamenta, reſtituta ceù luce repoſiti ſunt. Id verò
B nequaquam contigiſſet, niſi quo tempore ſanctitate caſſi, penes abdita,
clariùs dicam, penes apocrypha monumenta latuerunt, diligentię ſapien-
tum haud vetitæ, qua retectis rationum veſtigijs ad veritatem irent,
patuiſſent.

a In Proœm. in Prouer.

Atque hæc omnia niſi generatim hoc loco dicta vellemus, non incon-
ſtantem pro re noſtra, vel ſeruatis è cælo ſuffragijs ſententiam rogare-
mus, iſtisq; ſepoſitis, ipſa cum pietate nutrita per ſecula traditio, religioni
ſuæ vallum emuniret argumentis inacceſſum, quòd iuxta ſapientum in re
ſimili conſilium, neque Canonicis ſcripturis, neque alijs fidei dogmatibus
obuertatur. [b] Verùm hoc loco ſufficere duntaxat oportet, nemini ſanę
C mentis poſſe venire in mentem, non diſcreuiſſe Pontifices inter ea dubia,
quæ apocryphorum vocabulo cenſuerunt, & quæ priuati Scriptores non
ineptè pſeudographa, nugis etiam Phileticis abſurdiora, vocauerunt. Hoc
enimuerò, vel intra rudem an aliquiſpiam ſibi perſuaſerit, ambigere poſ-
ſum, niſi Græcè ignarus, inſolubiles vt Plato loquitur ſe putet illigare
concluſiunculas, & cum in illud Carolinum incurrerit. [c] *Pſeudographa,
& dubiæ narrationes, vel quæ omninò contra Catholicam fidem ſunt, vt Epi-
ſtola peſſima, & falſiſſima, quam tranſacto anno dicebant aliqui errantes, & in
errorem mittentes, quòd de cælo cecidiſſet, nec credantur, nec legantur, ſed combu-
D rantur:* (Ita quippe legendum, non interſecta ſententia quæ ſenſum cæ-
dat.) In hoc inquam ſi vel fortuitus offenderit, ex improuisò Chryſip-
pum agat, & extra linem argumenti in rem alio loco ſitam inſubidè
contorqueat. Ecquid enim hoc ad inſtitutum? Et alioqui ſubtilis alius
diſceptator, quem non falſum habent auctorum ſententiæ, nec obliquè
tractanda norit Scriptorum percepta, non inſulsè tamen ſuſceptam ab
Alamundaro de Principis Angelorum morte protulerit epiſtolam,
eamq; acuto ſanè regeſſerit energemate, vel pari fide pendendum id ge-
nus epiſtolarum, vel gratioſum hoc Alamundari commentum, minus
coactè ſedere, quàm quòd Capitularis illa cuicuimodi cenſura in rem no-
E ſtram conuenire queat.

b Suar. de relig. to. 1. Lib. 2. de dieb. feſtis. c. 6. à n. 15.

c In Capitularibus: In Notis ad Concil. 2. Rom. ſub Zacharia, cótra Adelbert. & Clem.

M Cete-

Ceterùm ſi quid penſi Carolinus ille contextus habet, à Theologo certè, vel ſaltem à Philoſopho proferri debet, ne alioqui ſi genera cum ſpeciebus non integrè recurrere velit, facile ſpecies inter ſe deridiculè miſceantur, adeòque cum apocryphis, mendacia, ſimilitudine veri tametſi nequiter cæruſſata, quia de vtriſque ambigere ceù dubijs interdum par eſt, planè confundantur, ac perindè homo & equus recenſeantur, quia vtrique ſenſus ineſt, vterque animal eſt; quo fere genere arguendi [a] Tullius aduerſum aſophos quibuſcum ingenio periclitabatur, omnia quæ cogitatione nobiſmet ipſis poſſumus affingere, in numerum Deorum eſſe reponenda contendebat. Præſtaret verò quod huc ſpectat, ad legum normam caſtigatum afferre cogitatum, ac demenſa vt dici ſolet adamuſſim verba. Quia quemadmodùm leges habent, [b] *Graue ſit ac ſatis indecens vt in re dubia certa feratur ſententia*, tantòq; magis, ſi periculum inde creetur, ſi iura, ſi religiones vulnerentur. [c] *Et rurſum in dubijs obſcuriſuè ſequendum eſſe, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum Patrum inuenitur aduerſum*; vt icircò vel ſi cetera pro re noſtra nullam habeant conſtantiam, & ſola Meſſanenſium traditione dirigantur ad priuatam ſed indemnem ſanctitatem, eximia ſuper inanes tricas, pietati communi ſat roboris & firmamenti ſufficiant. Sed etiam illud ad Theologum ſpectat, ni quemadmodùm ait [d] Hermogenes, ſophiſta ſublign eus audiri malit, ſi legũ animos, & dictamina rationum euoluere norit; intentionem eſſe conſiderandam magis quàm [e] verba, cùm præſertim [f] de intellectu conuenit ambigere, quia non intentio [g] verbis ſed verba debent intentioni deſeruire. Quin etiam vbi interdum [h] conſilium legis anceps ingeritur, libera mens interpretis, ad verba non reuincitur, quòd exploratum ſit apud ſapientes, verba legum [i] ad æquitatem eſſe comparanda, tametſi verba de ſe non patiantur.

Atque hæc quidem in diſceptationem [l] veniunt, ſi quemadmodùm aiebam, Carolinus ille contextus aliquid penſi habet, nec duntaxat inanis ſententia laruato legum ore ſpirat, vt ad pauca reſpicientes in errorem mittat. Libet enimuerò de ſpurijs illis libris qui Carolum Magnum mentiuntur, Bellarmino dictante minimè impeditam exſcribere ſententiam. [m] *Dico* (inquit) *eos libros neque eſſe Caroli, neque eiuſmodi quibus vlla fides haberi poſſit*. Et iterum. *Extat* (inquit) *liber Adriani Papæ I. ad Carolum, in quo libri iſti accuratè refelluntur, ex quo Adriani libro perſpicuè intelligitur, libros iſtos ab aliquo Hæretico compoſitos, & à Carolo ad Pontificem miſſos vt eis reſponderet*. Præterea. *Liber iſte tanquam alter Melchiſedech, eſt ſine patre, ſine matre, ſine Genealogia, prodijt enim repentè in lucem, nec ſcitur quando, aut vbi, aut quomodò, aut à quo repertum, nec habet nomen auctoris, nec impreſ-*

a Lib. 3. de nat. Deorũ.

b 2. 11 q. 3. Graue.

c 6 Diſt 14 Sicut.

d Lib. 1. de For.

e 2. 1. q. 1. Marcion.

f ff. de legatis lib. 3 Non aliter.

g 22. q 5. Humanæ.

h 23. q. 1. Paratus Gloſſ. ibid.

i De reſcript. c. causã.

l De cõſuet. c. cum dilectus.

m Tom. 2. cõtrou. de Imaginib. lib. 2. c. 15.

A *impreſſoris, nec loci vbi impreſſus eſt. Quæ ſunt omnia argumenta atque indicia*
fraudum. Denique vbi multa in illis mendacia, multa pugnantia, à men-
te, à literis, à fide aliena aduertit: *Certum eſt* (ſubdit Bellarminus) *Caro-*
lum hominem Græcè, & Latinè peritum, prudentem, & ingenioſum fuiſſe, libri
autem iſti, hominis barbari, imperiti, leuis ac penè ſtulti videntur eſſe, vt hinc
quoque manifeſtum euadat, quàm præclaris vulgò notis obnoxius videri
poſſit, qui ex hiſce Carolinis in carum vt ita dicam offendat.

Meminit etiam eorundem librorum [a] Seuerinus Binnius, & inter alia:
Hos quatuor (inquit) *libros, quos Carolinos appellant, quosq; per capita diſtin-*
ctos Hadrianus Papa Capitulare nominat, quibus Iconomachia pro viribus de-
B *fenditur, omniſq; cultus imaginum condemnatur, ſub nomine Caroli Magni qui-*
dam impoſtor Eliphili, ſuo, & Typographi nomine ſuppreſſo, Anno Domini 1541.
in lucem emiſit. Apud Hæreticos noſtri temporis, maxima eorum eſt auctori-
tas, vtpotè quòd cultum imaginum impugnent. Et paulò poſt. *Si Epiſtolam*
Hadriani perlegis, reperies in ea hoſce libros, non ab vno aliquo auctore, ſed con-
farcinatos fuiſſe à pluribus Sereni Maſſilienſis diſcipulis. Hæc Binnius de
Carolinis iſtis. Sed Hadrianus ipſe in primis, diſſectam velut in capita
multiplicem lærnam, luculenta doctrinæ ſuæ face exuſſit; & inter alia,
quod huc facere poſſit, perperam improbatam Chriſti ad Abagarum
Epiſtolam ſanctè affirmauit. Huius ſanè viri ſanctiſſimi magniq; Pon-
C tificis inter magnos exemplo, ſatis eluceſcit, quamquam interdum liceat
Hæreticorum libris vti, ceù baiulis, vt loquitur Auguſtinus, vbi nonnihil
ad veritatem vel inuiti proficiunt, plerumq; tamen quàm longiſſimè præ-
ter morem habendos, ne quod deprauato præſertim facilè hauritur affe-
ctu, pernicioſo magis etiam in ſacra euomatur cogitatu.

a Tom. 3. Concil. in Notis in Ep. 3 Adriani Papæ Primi.

RESPONDETVR ARGVMENTO CHRISTOPHORI
de Caſtro pro Nota Anni quadrageſimi ſecundi.

D

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM Chriſtophori de Caſtro tri-
partito velut agmine Græcorum more acies explicat:
à nota videlicet anni quadrageſimi ſecundi, quo na-
uigatio Pauli in Italiam nondum fortaſſe adhuc co-
gitata, nedum pro occaſione fuit inſtituta: à Roma-
no Nonarum ſed præſertim Indictionum inuento,
quod vel ſeculari à Chriſto decurſo ſpatio in Faſtos
E immiſſum, vel ſi tertio ante Chriſtum anno, geſtis Octauij Auguſti ad-

natum, primam ex quindenaria præferre nequit Indictionem: denique à A minimè neceſſario Virginis inſtituto, quatenus ipſa perfectum ſui Nati exemplar in alijs, ſicut ipſe à ſcribendo abſtinuit, ita Virgo nihil manu ſua exaratum poſteris debuit commendare. Cuius quidem argumenti, quò clarior in medium afferatur ſolutio, differendæ ſunt in capita partes, ſuisq; ex ordine obiectis inſiſtendum.

Viderat porrò non ita multò ante in ſua Meſſana Ioſephus Bonfilius illam vacillantis anni poſitionem, neque ſolùm ſibi viſus eſt errori exemiſſe, verùm etiam de tota controuerſia ita ſtatuiſſe, quaſi nihil amplius reliqui feciſſet argumento. Vnum verò ſibi delegit conſtantis ſententiæ velut præſidium, ex quo infirmitas omnium vt putabat rationes proſterneret. B Nimirum ſi aſſereret pridem antea Paulum in Italia diuerſatum, quàm cùm vinctus ad Cæſarem duceretur quinquageſimo nono Chriſti anno, Virgine dudum extra mortales poſita, ſi temporum ſpatia rite à rerum curſu exigantur. Tum verò, ſi non præſentem Meſſanæ, alibi certè in Italia gentium prædicaſſe Apoſtolum, eiuſdemq; prædicationis fama duntaxat audita, Meſſanenſes lucem frugemq; reſpexiſſe. Nempe Bonfilio communis error, tametſi minimè doloſus, fucum fecit ad æſtimandam veritatem, quòd mendoſo ſed tamen noto codice vſus, in actis [a] Lucæ pro Attalia quæ Ptolomæo, & Straboni Ciuitas eſt Pamphyliæ, ipſe legit Italiã, quaſi Paulus, & Barnabas tranſeuntes Piſidiam, venientesq; in Pamphyliã, C & loquentes verbum Dei in Pergen, deſcendiſſent in Italiam, & indè nauigaſſent in Antiochiam: minimè verò ipſe auctor falſi ſed tantum ſectator erroris, procliui alioqui lapſu etiam Geographiæ peritis quos notat Lorinus, [b] & in ſimili inter alios Baronius [c] animaduertit.

a Actor. 14. Lib. 5. c. 16. Lib. 14.
b In Act. c. 14. n. 24.
c Ad an. 58 & 56.

Cæſar Muſarra peritus Ephemeridum ſupputator, non diligenti calculatione rem eò deduxit, vt ſtatis quibuſdam hypotheſibus ex Ioanne Lucido alijsq; id genus gnaris, illas Epiſtolæ notas, certa cum anno lege fixas deprehenderet, nihil opinor penſi habens an illo quadrageſimo ſecundo anno, aliquod temporis interuallum fuerit Paulo, relictis Orientis oris, in Siciliam adnauigare, illis id curæ permittens, quibus honorariam D in ea ſupputatione operam condonarat. Itaq; iſti præcipuò quodam ſtudio in id vnum enixi ſunt, quo propoſitum tuentes ſpiramenta quædam & quaſi rimas ex hiſtoria Lucæ elicerent, quibus Paulum data rebus Iudææ atque Aſiæ vacatione, ſeceſſiſſe ad tempus comprobarent. Quod cùm difficile factu videretur intra limites anni quadrageſimi ſecundi, operę pretium duxerunt laxata quadam opinãdi licentia, eaſdem numerorum notas vel in ſuperiorem annum aliquem reſtringere, vel ſaltem in non longè proximè conſequentem defigere, nouo planè ſyſtemate, quaſi quod in veneris iactu ſæpius, id perindè in annorum characteribus E eueni-

A euenirer, quemlibet cuilibet perperam affingendo, niſi etiam in tam breui curriculo, Platonicos ſyderum poſitus conſpendos putarint, quibus omnia ad eoſdem redire ſtatus aſſererent.

Non me latet Pauli peregrinationem tot ac tam diuerſis peractam tramitibus, vix ad vnguem poſſe delineari, [a] *quis enim certus ſit*, vt rectè inquit, *Lorinus, quem curſum exactè tenuerit Paulus; & à recto itinere vtrum non aliquando deflexerit, prout varia ferebat occaſio*; ſi tamen non diuerticula reſtrictiorum quærantur itinerum, ſed præcipuè longiores, ac vt ita dicã regiæ peragrationes, qualis ex Syria in Italiam ſolet eſſe nauigatio; ſicut reticeri non debuiſſet, ita dubio procul quadrageſimo ſecundo Chriſti B anno comprehendi potuit minimè, quando illo eodem anno, qui conuerſioni Pauli ſeptimus labebatur, [b] idem Paulus cum Barnaba non interrupto, in Eccleſia Antiochiæ conuerſati perhibentur. Sed neque illud annorum ſpatium, quod à prima ex Vrbe Hieroſolymorum profectione interceſſit vſque ad acceſſam Troadem, vacuam Paulo dedit nauigandi moram, multòque minus ille temporis decurſus, quo Troade Cæſaream breuioribus itinerum flexibus remeauit, quando id interualli ſi Chryſoſtomo [c] credimus, haud pluribus, quàm duobus ſupra quadraginta, diebus exæquatur.

[a] In c. 20. Act.

[b] Actor. 11 Cor. à Lap. in Chrono. ad Acta. an. 42.

[c] Apud Lorin. in c. 21 Act.

Hos vt alij ſcopulos deuitarent, alias atque alias cogitationes ſuſceperunt, quemadmodum vel caſtigatas Epiſtolæ notas vicè reponerent, vel C illis inſuper habitis, anticipatam nihilominus Meſſanæ conuerſionem aſſererent, eamq; à Virgine Epiſtolam non tam ſerò exaratam, quin tardiora primæ in Italiam profectionis, vincti Pauli tempora, longè antè præciperet. In hanc verò cogitationem ea de cauſa impulſi ſunt, ne poſteriores tempore in ſuſcepta Fide Meſſanenſes adſtruerent. Verùm iſti hoc conſilio ſemel indepto, quo pacto cetera tueantur, ne vel ignorantia rerũ inexperta illis vulgata Traditio credatur, vel narrationis inconſtantiæ crimen offendat, hactenus non inuenerunt. Id verò qua ratione factum putari queat, abſq; nota deſertæ Traditionis, ſuo loco palàm erit, vbi etiã D ſi res feret, exacta viarum ac morarum Pauli in momenta conſideratione, rimæ omnes temporum præcludentur, quibus è medio laborum Orientalium curriculo, Paulus in Siciliam euaſiſſe ſuaderi queat, retectis etiam parachroniſmis qui aliorum calculis inciderunt, & deſcriptis è ſyderum motu argumentis, quæ alienas poſitiones feſellerunt. Interim quod præſentis eſt inſtituti peragendum.

Georgius Gualteri nouus Antiquæ Tabulæ Siciliæ auctor, qui biennio abhinc Melita redux, quò ſe, operis Magno Ordinis Magiſtro dicãdi gratia contulerat, infauſto Melitenſium cum Vticenſibus (vulgò Biſertinis) E Triremibus ad Syracuſas conflictu, ſibi, ſuiſq; penè laboribus ac eruditorũ

ſtudijs perniciem fecit, longiori ſanè vita dignus: Is inquam cùm in tabu- A
larijs ſuis monumentis, huius quoque Epiſtolæ memoriam extare vellet,
multa ipſe ſecum, non pauciora cum alijs, mecum etiam nonnulla contu-
lit, quòd fortè inaudiuiſſet Meſſanenſium religioni me ſcripto velificari,
tametſi eo tempore nondũ concepiſſem, an ad ſcribendum animũ appel-
lere expediret, eòq; præſertim cogitatione pendẽs in media (quod dicitur)
agina hęrerem, quòd alium eſſe non neſcirem qui eius argumenti tracta-
tionem ſuſcepiſſet, doctiori dubio procul Minerua excolendam. Sciſcitáti
nihilominus quid de veritate Virginalis Epiſtolæ, meæ menti ſediſſet, re-
ſpondi per Epiſtolas non adeò ſanè meditatas, quæ typis commendarẽtur
ad plurium notitiam, ſed quę Viro erudito ſatis eſſent ad fontes vt dicitur B
indigitandos, quos ipſe in latiores amnes ac fluuios Marte proprio expli-
caret; Verùm ipſe ſuæ abſtinens ſententiæ, peregrinum proſtare voluit
auctoramentum, vnam ex illis, in qua non minimi operis videbatur ineſſe
argumentum, ſuæ inſertam lucubrationi, amicorum gratiæ condonauit.
In ea verò, cùm velut in reſtricto foro ſigna quædam extent rationum ac
reſponſionum, quę in hac materia verſari poſſunt, & quaſi in ampliore
mercatu proponi; placuit, & hoc loco carceres defigere, à quibus ad
eneruandam vim argumentorum, filum quodammodo rationum du-
ceremus.

Quod igitur ad continendum in præſens Chriſtophori de Caſtro ſpe- C
ctat argumentum; Ita tunc in ea epiſtola ſcripſimus. *Iam characteres
Anni, Indictionis, Menſis, Lunæ, Diei, Feriæ, eidem Epiſtolæ ineptè ſuffixi, corda-
tos haud monere debent, quid ſi errore Notarij, aut extemporanei alicuius Actuarij
ſuopte ingenio adlaborantis id factum? num ideò manus iniecta veritati?* Et
paulò poſt. *Quin vacillat æra Chriſti Dionyſiana, dies vitæ in ligno pendentis
fallit tabulas Aſtronomicas, cum deliquio Solis, quo nullum certius ſignum, omnis
penè lux adempta, ergonè Chriſtum natum, & in Cruce denatum inficiabimur?
Itaq; ſi ſemel eiuſcemodi characteres refigas, ſiluam argumentorum penitùs (quod
dicitur) excaudicaſti; quamquam ſi tantùm in calculo annorum erratum putes,
quadrageſimo ſecundo; pro ſexageſimo ſecundo ingeſto, ſimilitudine præſertim* D
*elementorum ad mendum faciente, in ſolido cetera locaris, ſi modo memineris, In-
dictioni, Lunæ, Feriæ, Dieique ſuos etiam inducendos apices. Ratio quippè calcu-
lorum eſt, vt nuſquam in vno hereat primus error. Id ſatis oſtendit ille quem
noſti, qui ætatem Lunæ in Epiſtola ſignatam adeò peritè (ſic ipſe ſecum) ad
Aſtronomiam ſubduxit, vt nihil certius eliceret, quàm impugnatas à. ſe anni,
menſis, diei; notas: viſiſſes Thaletem in puteo, & fortaſſe modò Mercurius
aliquis apud Vraniam pro diuinante peroret. Iam cetera quæ ex vſu In-
dictionum, Lunæ, Feriæ, conſuetudine ſignandorum temporum apud Hebræos,
forma ſcribendarum epiſtolarum; denique ex moribus Virginis ab ea ſcribendi* E

genere,

A *genere, ceù longè alienis afferuntur, plus operæ quàm olei, ne dicam rimas ſapiunt. Atque hæc ſi quis eiuſce ſubſcriptionis ſit patronus.* Et poſt pauca. *Si ſapis, vt maximè ſoles, Paulum Apoſtolum, non cùm primùm ex Iudea in Italiam nauigauit, Meſſanam appuliße dixeris (intellige ad moram ibi trahendam) ſed poſt exacta Romæ biennij vincula, cùm indè rurſus in Orientem, nondum viſis Hiſpanijs remeauit, anno videlicet à Christo nato ſexageſimo primo, vt rectè conſtet eam Epiſtolam anno vel eodem, vel certè proximè conſequenti, Virginea manu exaratam, quoquo tandem menſe, dieuè; nam expuncto ſemel aſcitio charactere, omnia in vado ſunt.* Hæc ibi, in quibus tamen nonnulla in argumentum Chriſtophori de Caſtro non conueniunt, ſed
B illos tandem petunt, quibuſcum deinceps fortaſſe longior erit diſputatio.

Nunc quod ad erroneam anni quadrageſimi ſecundi notam propiùs attinet, ſi quis ſicut dicebá eius ſubſcriptionis velit eſſe patronus, luxatisq; numerorum ſedibus, alterum pro altero poſitum aſſerat, vſque adeò nihil inſolentiæ medium afferet, vt quamuis argumentorum copiam vno verbo eleuet, verſet, euertat. Quid enim quæſo magis procliue, quàm in notis præſertim Romanis, præpoſita denarij figura charačteri quinquageſimi, ictu citius, pro ſexageſimo reddere quadrageſimum? vt proindè paſſim pro ſexageſimo ſecundo, quadrageſimus ſecundus annus, fortuitò an magis imperitia ſcriptorum irreperet. Poſſem innumera
C huiuſce rei exempla afferre, niſi experientiæ lectoris viderer diffidere, & niſi hæc ipſa Deiparæ hiſtoria, quam alioqui P. Chriſtophorus de Çaſtro accuratè vt cetera ſolet, pertexuit, atque adeò locus ipſe ex quo tanquam ex arce oppugnatur Epiſtola Virginis, egregiè ſufficeret, vbi in codice, quo vtor, pro quinquageſimo octauo, decimus ſeptimus Chriſti reponitur annus; errore minùs tolerando quàm ſi in re noſtra quadrageſimus ſecundus pro ſexageſimo ſecundo inducatur: vt mittam in ipſa Virginis chronologia non abſimiles offendi lapſus, ex quibus tamen omnibus, impotentis planè ſit animi qui cauſam labefactatam putet, & non potiùs ab erroris improuiſo illapſu, indagandæ veritatis ſumat occaſionem. Quòd
D ſi ea in annis variatio, non tam velocitate ſcribentis, quàm exiſtimatione in Græcum ex Hebræo conuertentis inciderit, multò etiam facilius fuit pro ſexageſimo reddere quadrageſimũ, quando vt norunt, qui Hebraica elementa, vel primoribus labris attigerunt, vix adeò ſunt ſimiles interdũ gemelli inter fratres, quàm apud Hebræos horum numerorum charačteres; quod equidem ita dixerim hoc loco quaſi nondum conſtitutum velim eam conuerſionem Pauli Apoſtoli Marte factam; quamquam ſi ita ſit, longè etiam facilius fuerit, [a] Paulum charačteribus Græcis, pro more minùs graphicè formatis, eam latinè vertenti porrigere occaſio- [a] Ad Gal. 6
E nem errandi, quando minùs dextrè ſcribentis velocitate ſupinè poſita

ſexa-

ſexageſimi nota, facilè potuit ſimilitudinem quadrageſimi exhibere. A

Cæterùm ſi obliterato mendo, ſexageſimus ſecundus annus reſtituatur, ita ſuis anſis reliqui hærebunt anni, vt diuaricationem minimè patiantur. Primùm enimuerò quinquageſimus nonus à Natali Chriſti annus, idemq; à Paſſione ſi Euſebio, & Hieronymo, cæteriſq; cum Baronio [a] credendum eſt, vigeſimus quintus, is erit, qui Pauli in Italiam nauigatione Siculis otio habetur percelebris, deindè verò nondum lapſo plenè triennio, ſexageſimus ſecundus ſuo vertetur curriculo, inſignis ille quidé grandibus geſtis poſt Romana vincula, Pauli reditum in Oriente manentibus; ſed Meſſanenſibus longè illuſtrior, quos iactæ iam ſementis indoles, iterato Pauli aduentu facta maturior, ad maiora pietatis ſtudia prouocaret, B vt non contenti domi duntaxat religionem colere, foris quoque ſpecimen, miſſa cùm Paulo ad Virginem Legatione præbere affectarent.

[a] In Chrō. De Script. Eccl. in Paulo, Ad an. 59.

RESPONDETVR SECVNDAE PARTI ARGVMENTI

Chriſtophori de Caſtro pro nota Nonarum, & Indictionum.

CAPVT XIX.

VEREOR ne cùm de aſcititijs Epiſtolæ notis non ſemel ſententiam dixerim, omnis de cetero ſuper C hac re gratis à me ſuſcepta videatur diſceptatio, quaſi reiectæ pridem patronus ſim cauſæ, in longiores contentiones protrahendæ, quas cum tota argumentorum vi, ex antiqua formula hoc vnico verbo ſufficit exarmare, Reijcio. Quia tamen interdum ipſa ſecum quantumuis fortia ſolutionem afferunt argumenta, ne penitùs diſcincta videantur, non eſt aduerſantium eruditio leuiter obterenda.

Itaq; ſi de Nonarum inuento ſermo ſit apud eruditos, cùm nemo hactenus iure dubitarit antiquiorem eſſe eius vſum, quàm vt à CHRISTI D ſeculo originem repetat, & non potiùs ad Vrbis incunabula propè referat, aut ſaltem à quo tempore cœpit noui poſt interlunium ſeruandi menſis religio, [b] vndè etiam Nonæ inter alias cauſas dictæ cenſentur, quaſi nonæ propter initium obſeruationis: eam inquam ob rationem, niſi quippiam aliud intercedat, negari non poteſt Deiparæ quoque Virgini, exploratam fuiſſe eiuſcemodi Romanorum in ſignandis temporibus conſuetudinem, nec quidpiam vetat vſu quoque fuiſſe receptam ſi quando ſcribendum foret, non more patriæ, ſed ſtudio gentis (vt adſolet) ad faciem Vrbis Imperatricis conuerſo, cuius ſicut ferebat imperium, ita E

[b] Philipp. Fanton. de reduct. an. de Calen. Idib. Non.

facilè

A facilè mores imitabatur, quò ſe ad genium Dominæ placitura componeret. Nam qui interdum infra infimias preces ſeſe prouoluere ſoliti ſunt, quò iuris tuendi poteſtatem redimerent, eàque de cauſa nihil non Cæſari gratum ſponderent, factisq; ipſis antecaperent: quid quæſo cenſendi ſunt præſtitiſſe in re, quæ ad fouendam neceſſitudinis gratiam, & pernecesſariam in negotijs gerendis formam, non parùm ponderis poterat adieciſſe? quando præſertim eo tempore, mutato Reipublicæ veteris foro, ſub Præſide Romano penè arbitraria iura dicerentur. [a] Quid etiam, ſi Hebræi ipſi interdum, neque duntaxat in profanis, ſed quę ad ſacros ritus propè attinebant, nouis ſibi legibus præſcribebant, idq; in Tekuphis ſuis, B hoc eſt in æquinoctijs, ceterisq; cardinibus, alio atque alio modo ſeruandis, annisq; ex eo ſtudio ritè vt putebatur ordinandis; [b] quò proindè ſciſſis in factiones partibus, non ſolùm ordines rerum perturbarentur, verùm etiam Paſchalis celebritatis ſedes moueretur, [c] vndè etiam hodie illa experientium manauit ſententia, fruſtrà pleroſque Chronologos è Cyclis lunaribus, decimas quartas Iudaicas, & Paſchata anxiè admodùm explorare. Id verò ſi in ritibus ſeruandis religionem Iudæorum minimè gentium antiquauit, an ideò contempſiſſe ſua ſacra, patriamq; exuiſſe quiſpiā dixerit eos, ſi ſtudijs ad aliena tempora, moresq; compoſitis, Romanos characteres adſciſcere ſcribendo voluerunt. Atque in hunc morem, ſi C Virgo prudentiſſima conceſſit aliquando, tantum abeſt conſuetudini aduerſaram, nouis exemplis ſtuduiſſe, vt ſingularibus modeſtiæ ac humilitatis placamentis apud omnes, ſed præſertim apud Meſſanenſes, religionis cauſam promoueret.

Iam verò ſi ad notas Indictionum cõuertatur diſputatio, vix aliquis eſt eius ſententiæ laudator, qui earum originem in Auguſti tempora, vel etiā in ſuperiora ſi poſſit, nolit refundere, eòque ruere intentum, quò ab ipſo argumento latam habet opinandi poteſtatem. Id verò cùm fecerit nihil argumentanti quod obijciat reliquum eſſe neceſſe eſt. [d] Nam vt verum ſit, Indictionibus ad rationem Maximi Monachi, & nonnullorum alio- D rum, ab anno ſecundo Auguſti, ſiue melius Iulij Cæſaris deriuatis, in annum Chriſti quadrageſimum ſecundum, minimè conuenire primam Indictionem: id ipſum tamen ſi ad Deckerianum calculum ceteris meo iudicio non in certiorem exigatur, non quidem ab anno ſecundo principatus Auguſti à nece Iulij, verùm à ſecundo propriæ eiuſdem Auguſti Æræ, quæ quinquennio dirimitur à prima, vix latum vnguem diſcedit à quadrageſimo ſecundo Chriſti anno; quando annus ille ſecundus Æræ, anno quarto Olympiadis centeſimæ octuageſimę quintæ prope affinis, & Conſulatui M. Agrippæ, & L. Caninij Galli connexus, trigeſimus tertius E eſt ante Chriſti in terris ortum, cui ſi duo cum quadraginta iungantur, quini

a R. Moſes c. 1. & 6. Kidduſch.

b Epiph. hæreſ. 51.

c Dion. Petau. de doc. Temp. l. 12. cap. 3.

d In Computo.

quini Cycli Indictionarij numerus in ſeptuaginta quinque exæquatur, A
adeóq; parua inter hanc, & primam ſexti Cycli Indictionem incidit differentia, quæ meritò vel in tabulis Actuariorum nulla cenſeri queat. Quid verò ſi iuxta epocham Antiochenam quæ in hoc inſtituto creditur eſſe vetuſtiſſima, cum ineunte Maio principia vertantur Indictionum, hæc verò Virginalis Epiſtola tertio Non.Iunij data, vel reddita, ſuo prodatur charactere,tam certò refert Indictionem primam,ſexti Cycli quindenarij principium, quàm verum eſt in Pythagorico ludo proportiones haud deficere, haud redundare.

Sed quid ego peregrinas aliorum induco poſitiones,cùm ex ipſo argumento ſuffragium accedat longè præſtantius, quàm vt extra numerum B
habeatur, imò verò quod vel ſolum,ſi cetera deſint, vel etiam in aduerſum adſint,omnium vices ſupplere, omnium pugnas valeat elidere. Nam ſi quemadmodùm concedit Chriſtophorus de Caſtro, tertio ſupra Chriſtum anno, ſua capiant elementa Indictiones; cùm ab illo eodem anno vſque ad quadrageſimum ſecundum nati iam Chriſti annum, tertius exeat quindenarius,quidni adhibita epochæ Antiochenæ ratione, vt centrum in circulo, ita rectè in Epiſtolam Virginis prima cadat Indictio? Nolo hanc rem pluribus exaggerare, ne vel inſultare videar, vel rationi ſeipſa conſtanti,ſtatumina ſufficere, cùm præſertim vt ſæpe aliàs dixi, in huiuſmodi propoſito non ſit animus pugnare ceù pro aris, & focis, ſed C
duntaxat vim elidere argumentorum, quæ rei noſtræ alioqui maioribus ex cauſis conſtitutæ, impedimenta videntur poſſe obijcere.

Ceterùm ſi meã roger ſententiam, non me fugit quæſtionem hanc de ſeculo,quo ingreſſæ ſunt Indictiones, non paucorum exercuiſſe ingenia, alijs quidem Iulianam à menſe Maio,alijs Auguſteam à Septembri, annis circiter quadraginta quatuor ante Chriſtum, inducentibus Indictionem, alijs denique Conſtantinianam primam in vſum veniſſe contendentibus, anno poſt Chriſtum ſupra tercentenos duodecimo,eamq; Olympiadibus exauctoritatis, ad tempora rerumq; ætates ſignandas ſubrogatam: neque D
ſolùm, ſed inter alias quæ aliorum fortaſſe Imperatorum nomina poſtmodum oſtentabant,huic ſoli conceſſum eſſe, vt faſtos ſignaret, firmaret
instrumenta. Quin verò,ſicut Græcus aliquis [a] Indictionem appellatam eſſe voluit ab Actio promontorio,& Octauij Cæſaris Victoria,à qua ſecùdùm quoſdam notari cæperunt,quacunque tandem vocabulroũ inter ſeſe (vt ſic dicam) affinitate,& ſympathia: ita [b] Latinis quidam alius,idemq; fortaſſe ſolus Conſtantino ſtudens, à Crucis indicio quaſi ab Indicatione dictam tradidit Indictionem, non ignobili rei occaſione, quòd eo ſigno in ſublimi aëris regione diuinitùs edito, victoria Conſtantini aduerſus Maxentium ſit deſignata ac decreta. E

[a] Conſtant. Porphyrog.

[b] Onuphr.

Sed

A Sed enim Gordonus noſter [a] totam hanc controuerſiam ita exiſtimat componendam, vt ſi quæcunq; epocha, vel etiam quæcunq; largitio Imperatoria ſolemnis, habenda ſit pro Indictione, huiuſmodi Indictiones dubio procul longè ante Conſtantinum fuiſſe inſtitutas; nec male in eare ſenſiſſe putat Scaligerum, cui tamen probandum erat, ea largitionum tempora conſtanter fuiſſe in vſu, & inducta ad annos putandos, quod certè non præſtitit, nec præſtare potuit; cùm nullum certum huiuſmodi Imperatoriæ Indictionis, ad tempora colligenda inſtitutæ, habeatur veſtigium ante quinquennalia Conſtantini. Hæc ferè Gordonus, cui cùm libenter in eo ſubſcribam, quòd Indictionum originem altiùs, quàm à ſe-B culo Conſtantini repeti poſſe concedat, dummodò nō velit cum auctore nouæ Chronologiæ, anno Chriſti decimo tertio Tiberianam inducere Indictionem, quando Quirino faciente, Palæſtina poſt Archelai relegationem, cenſita eſt atque deſcripta; quam coniecturam nouam, & inauditam vocat noſter item Petauius, [b] temporum ex ratione callentiſſimus; neque tamen facile dederim à Largitionum duntaxat temporibus huiuſmodi ſuppoſitiones eatenus fuiſſe aſſumptas, vt ad colligendas temporum vices & rationes, illis minimè videatur profectum, quando vt omittam antiquam Romanorum induſtriam, in cauendis temporum erroribus, haud fuiſſe perfunctoriam; ſanè tam inſigne, & excellens ſtudium, accura-C tum Cæſaris à quo repetitur ortus Indictionum, minimè præteriuit ingenium, qui cùm multas alias leges Reipublicæ vtiles rogauit, tum in primis, dies anni parum inter ſeſe conſentientes, [c] Alexandrinorum inſtitutis auctus, ad eum qui poſtea diù viguit ordinem adduxit. Id verò vt præſtaret, ex Indictionibus non mediocre tulit emolumentum, ſi non ad cæleſtes motus ritè digerendos, ſaltem ad annos populares à ſecularibus euentis ordinandos, idq; non minori compendio, quàm Olympiades Græcis inſeruirent.

Et verò Beda [d] cùm de Origine Indictionum haud pauca dixiſſet, recenſitis etiam aliorum ſententijs, Conſtantinianæ quod ſciam Indictionis D memoriam non induxit; induxiſſet autem in tam præſenti ac tam neceſſaria occaſione, niſi antiquiorem huius inſtituti cognouiſſet, vel ſaltem conieciſſet originem. Cauſam porrò eiuſmodi per Indictiones irrogandæ putationis, ipſe ſuis verbis ad mentem noſtram, hanc explicat. *Dum enim quilibet Imperator medio anni tempore vita vel regno decederet, poterat euenire vt eundem annum vnus hiſtoricus, eiuſdem regis adſcriberet temporibus, eò quòd eius partem regnaſſet, alter verò hiſtoricus, eundem, ſucceſſori illius attitulandum putaret, eò quòd, & hic partem aquè eius haberet in regno. Verùm ne per huiuſmodi diſſonantiam error temporibus inoleſceret: ſtatuerunt Indictiones, quibus* E *vterq; ſcriptor, imò etiam vulgus omne, temporum curſum facillimè ſeruaret,*

quas

[a] Ad ann. Christi 312

[b] L. de doct. Tēp. c. 39.

[c] Xiphil. in Iul. Cæſ.

[d] De Tēp. Rat. c. 46. Et in Tract. de Arg. Lunæ.

quas pro facilitate quoque calculandi xv. eſſe voluerunt, vt planiſſimo numero, & ad multiplicandum promptiſſimo, compendioſius tranſacti temporis ſtatus in memoriam poſſit induci. Hæc Beda. Ex quo facile quis deducat, attento nominis etymo, Indictiones appellatas, quaſi quæ Hiſtoricis leges ſcribendi indicerent vel foris & iudicijs, temporum curſus, quà ritè ſeruandos indicarent: quamquam Petauius originem vocabuli propriam multis probet non poſſe ſciri, neque id videtur gratis dictum, ſi tam latè manantem coniecturam ad certiora minimè aſtringamus; etſi Bridefertus Rameſienſis, [a] *Indicere*, cùm velit generale præceptum eſſe, quod per vniuerſum Orbem omnibus imperabatur, Indictionis nomen indè profluxiſſe conſtanter tueatur. B

a In notis in Bedam.

Illud tamen de facilitate numerandi per quindenarium ceù per capitalem quendam numerum, ita rectè nonnulli intellexerunt, ſi vèl quindenarij minimè diſtribuantur, vel certè diſtributi cum ſuis annis currentibus ſingulatim efferantur, vt quemadmodùm olympiades cum primo, ſecundo, tertio, quartoue contentis annis, Græcorum more proferuntur, ſic prorſus Indictiones ab æra fixa Romanorum ritu, cenſitis in ordine quindenis, ſingulisq; quindenarum vnitatibus ſeorſim exſignetur: quem equidem numerandi ritum ante ſecula Conſtantini ſeruatum, nolim ambigere, [b] attentis quibuſdā vetuſtis marmoribus in Vrbe eruderatis, quæ Vrbis natalem Indictionibus exaratam præferebant, niſi illa recentiora fuerint monimenta, ſed ob terræ ſitum vetuſtatem mentita, vtiq; tamen ad ætatem Vrbis religioſè recolendam, multum feciſſe Indictiones eo pacto numeratas, idq; non politice, verùm Aſtronomicè, non facile dubitabit; C qui errore quodam maiorum, Vrbis fata ex deliquio ſolis diem ac horam fundatæ Vrbis occupante, pendere cogitabant, multaq; poſt ſecula ritè numeratis annorum momentis hærebant; in quem lapidem cùm inter alios Plutarchus etiam [c] impegerit, Tullius tamen, & Solinus pleriſq; alijs errorem exemere, quòd Vrbis natalem ex Tarrutio Firmano Mathematicorum illa tempeſtate nobiliſſimo, luce diei non exarmatam, ſed Luna duntaxat in iugo exiſtente notatam tradiderunt. Quamquam etiam abdicata iſta meticuloſæ opinionis ſuſpicione, licuit ad numerandi compendium Indictiones adhibere, quò, & natam Vrbem gentium Dominā ab incunabulis certiùs recolerent, & Palilia quotannis ex momento rata, non minori quàm Iudæi ſua paſchata religione peragerent. Vt vel hanc ob cauſam Paulus Minerua, [d] non ſanè craſſa Minerua ſentire potuerit, Indictionum Auctores Romanos extitiſſe, teſtibus (vt ipſe ait,) quàm plurimis Hiſtoricis: Romanos puta Auguſto etiam antiquiores, tametſi è mente aliquorum Auguſto quoque Imperatorū optimo, doctiſſimoque, ſi quiſpiam id initij adſcribat, non admodùm videatur concertare. Atque E D

b An. 1586

c L. 2. de diuin. c. 47.

d Lib. 2. de Neom. c. 13

ad

A Ad hanc conſuetudinem, niſi etiam ad plura alia, his magis neceſſaria videtur reſpexiſſe Gloſſa [a] cum dixit. *Nota quod Romani ante natiuitatem Chriſti computabant annos ab Indictione, Hebræi à diluuio. Græci à ludo Herculeo, qui fiebat per ſingula quinquennia in monte Olympo,* idemque confirmat Azo [b] non infimæ vir notæ, pluresque alij accedunt, ſi auctoritatum cenſeantur ordines, vt hinc etiam robur illa coniectura ſumat, quæ Indictiones à legibus hiſtoriarum indictis velit appellatas, quę præſertim res Romanorum geſtas, hoc eſt totius penè orbis acta narrãda ſuſcepiſſent, eaq; claritudinis velut nota populi magnificentiã, Imperatorũ potentiã, & vno verbo nomẽ Vrbis Orbi exarandũ deſignaſſent.

a L. Omnes C. de Indictionib.

b Sũma de Indiction.

B Ceterùm qui Indictiones à Conſtantino deriuant, rectè illi quidem ſi non tam ab eodem inſtitutas, quàm aliquo modo reſtitutas, quemadmodùm Cæſar fecit in annis reducendis, vel melius pro ludis ſecularibus, velint eſſe ſubrogatas: nec aliud voluiſſe faſtos Græcorum, aut etiam Conſulares, liquidum eſt ei qui non per tranſennam, ſed penitùs hiſtorias inſpexerit. Idipſum non obſcurè ſignificat Gordonus, [c] ſed clariſſimè fatetur Ioannes Deckerius [d] cùm inter cetera, *Inſtitutæ ſunt* (inquit) *à Conſtantino Indictiones vt ludos ſeculares, & impiam Gentilium ſuperſtitionem, cùm in illis, tum in Olympiacis certaminibus adhiberi ſolitam aboleret, & facilior ratio ad præcauendũ errorem, qui in Temporibus facilè oboriri poterat induceretur.*

c Anno Chriſt. 312

d De Ind. initio in Cõput. Eccleſ. cap. 5.

C Hæc ille. Quæ facilitas in eo maximè videtur conſiſtere, quòd cùm antea per quinquennalia, vel etiam [e] per quindennalia ferè progrederetur ea ſupputatio, ne quis obreperet error in annis ſingularibus, Conſtantini ſtudio perfectum eſt, vt ſingulares quoque anni vulgò aſſumerentur, nec tantùm Imperatorum medio anni tempore decedentium geſta conſcribentibus, verùm etiam rudiori populo facilis, & expedita eſſet ea numeratio. Quamquam ſucceſſu temporum abolita quinquennali numeratione, factoq; per ſingulares annos Indictionum progreſſu, quindennalis cyclus ex vſu vulgari dilapſus, Scriptorum duntaxat diligentiæ relictus eſt, nec niſi labentibus ſeculis ad numeranda longiùs excurrentium Indictionum

e Gloſſa de Iuſt. Cod. confir. ad c. ſumma.

D tempora adhibitus. Quamquam etiam deindè voluentibus annis, ne fractiones annorum, procliui lapſu pro integris obreperent, optimo conſilio cautum eſt à Iuſtiniano, [f] vt in omnibus geſtis, & Actis, Tabelliones primùm Imperatoris nomen, & Imperij annum, deindè Conſulis appellationem, denique Indictionem, menſem ac diem, præmitterent.

f Nouel. 48 cap. 1.

Quæ omnia ſi fortaſſe nimia ſunt ad argumentum P. Chriſtophori de Caſtro, vel ſoluendum, vel explicandum; inſtrumenta quædam erunt ad vertẽdas aliorum poſitiones, quibus inter alia non minimum putatur eſſe ab Indictionis nota, contra Virginis Epiſtolam firmamentum. Quod

E hoc loco ſupremum eſt, ipſa nobis auctoritas Caſtri deinceps ſuffragabi-

tur; vetuſtiores eſſe Indictionum cenſiones, quàm vt originem Conſtantino referant acceptam, idq; vel eò ſolùm, quòd trinis ante Chriſtum anticapiatur annis, quam etiam rationem aſſignat gloſſa Ioannis Andreæ [a] cur ad annum Indictionis eliciendum, annis à Chriſto per quindenarium in ſe ductis, trinæ ſint affigendæ vnitates vt quæſita prodeat nota, quia ſcilicet vt ipſe ait, *Anno Natiuitatis Domini tertia erat Indictio*. A

a Extra de Fide Inſtrument. inter dilectos.

Id verò denique pro comperto habendum, in tanta epocharum, & ærarum varietate, quæcunq; diuerſitas incidat Indictionum, ſapientum iuditio rei veritatem haud variari, non ſolùm quia fortaſſe anni à ſingularibus, alijsq; ab inuicem deducti principijs, rectè tandem in ſuam ſedem conijci queant, verùm etiam quia vel eliſis ex induſtria numerorum elementis, rei narratæ fidem non inuoluant. Id quod adeò ſine crimine eſt, nedū in libellis gratiarum, cuiuſmodi hæc iure exiſtimari debet Virginis Epiſtola, verùm etiam [b] in actuarijs iudiciorum inſtrumentis, *Indictionis videlicet errorē dūmodo annorū integra conſiſtat ratio, ſcripto vitiū haud inferre.* B

b Felin. extra de Fide Inſtr. inter dilectos.

RESPONDETVR TERTIAE PARTI ARGVMENTI

Chriſtoph. de Caſtro, non eſſe contra morem Virginis aliquid ſcripſiſſe.

CAPVT XX.

NIHIL nobis ſcripto reliquiſſe Deiparam Virginem, ſatis explicatè adſtruit intentum argumentū, idq; his potiſſimū de cauſis; tum quia minimè erat neceſſarium, tum quia ſicut in ceteris, ita etiam nihil ſcribēdo filium ſuum eſt imitata, vt hinc aptè conſequatur primùm ne epiſtolis quidem exarandis generatim, deindè verò ſingulatim ad Meſſanenſes ſcribendo vllam operam præſtitiſſe. Sed enim nihil eſt adeò exquiſiti, quod hoc argumentum ex parte leuet, nulloq; penè labore dimoueri poteſt omnis controuerſia, niſi abiectè quiſpiā præfractèq; defendere velit alterā partē. C D

Atque vt ab vltimo incipiam, illud niſi probet Apoſtolos etiam, hoc ipſo quòd pro virili gratiæ parte Chriſtum ſunt imitati, nihil ad inſtruendas Eccleſias ſcripto tradidiſſe, planè ſit mutilum ac mancum argumentum; vel ſi ſcripſerunt illi quidem, ſed iuſſis Magiſtri obſequentes, ductuq; Spiritus Sancti, in neceſſaria intendentes, aliquid ſaltem fecerunt, in quo Magiſtri mores non expreſſerunt: quippè qui non ſcripto ſed verbo Eccleſiam docuit, Epiſtolis verò ad priuatos qua qua tandem cauſā ſcribendis, ex vi argumenti nunquam intendit; omnino verò ab eiuſdē exemplo defecerunt, ſi quando alijs priuatæ neceſſitudinis, mutuæq; cohortationis, E

ne

A ne dicam officij duntaxat, vt adſolet, gratia, literis dandis ſtuduerunt. Vel ſi Chriſto ſcribendum non erat, quòd iure Magiſtri doctrinę ſuę ſcriptores haberet Apoſtolos; id verò ſi Virgo non fecit, quamquam iure Matris potuiſſet, & in re præſenti, vel ſpontaneum habuiſſet amanuenſem Paulum Apoſtolum, ſummæ humilitatis, & modeſtiæ præbuit exemplum, ne priuato miniſterio, quod ipſa gratioſè obitura erat, deſtinatos ad ediſſerenda filij myſteria adhiberet Apoſtolos; vel certè ſi hoc quoque genus Epiſtolæ, multum faciebat ad firmandam in animis recens conuerſæ gentis religionem, fouendamq; pietatem, poterat illa quidem ſicut conſilio, & luce doctrinæ præluxit Apoſtolis, ita eoſdem habere ſuæ meB ditationis exceptores, nec minùs ſcripto quàm facto executores: Vtiq; tamen quamcunq; in partem animum intendamus, eximio humilitatis documento fecit, quęcunq; fecit, neque ſolum ſcribendo, ſed quòd ea ratione ipſa ſua manu, non aliena, ſcriberet, filij ſui mores expreſſit, exemplar fuit.

Et verò placet hac in parte ſapiens, & ad pietatem accommodatum Caniſij iudicium, [a] qui cùm in ſuis eruditis lucubrationibus de hac Virginis Epiſtola narraret, tantnm abſuit eiuſmodi ſcriptionem alienam à Deiparæ moribus iudicare, vt maximè cenſeret caritati conſentaneam. *Hæc* (inquit) *ego velut Marianæ charitatis Symbola dixerim, quibus talem tantamq; Matrem de multorum etiam abſentium, longèq; diſſitorum ſalute non* C *parum ſollicitam fuiſſe res ipſa declarat*. Hæc ille. Sed non minùs ſignatè Ioannes Bonifacius, [b] vbi de hac ipſa Epiſtola aliaq; ad Florentinos (vt quibuſdam placet) data ſermonem intuliſſet. *Quod mihi* (inquit) *pro cetera beatiſſimæ Matris facilitate, & humanitate non magnoperè videtur eſſe mirandum. Si enim Florentini, & Meſſanenſes, ſuam vtraq; Reſpublica ad Beatam Mariam Virginem Epiſtolam miſerunt, non eſt dubium, quin Virgo reſcripſerit, & ambas Ciuitates cæleſti qui Virginis mos erat conſolatione repleuerit*. Ita Bonifacius, longè alia ſanè temperatione, quàm vt offenſos indè mores Virginis cenſeret, præſertim ſi primi ſcripſiſſent Meſſanenſes, quod hactenus creditum eſt: quamquam Caniſius, hac ipſa reſtrictione tacitùs pręuerſa, D Marianæ duntaxat caritatis argumento facturam fuiſſe Virginem innuit, quod è pietate de abſentium ſalute ac religione conſultum foret.

At enim miſſis vel centurijs auctorum, qui probent Deiparam Virginem ſcribendo moribus Filij ſui minimè illuſiſſe, vnicum Abagari Regis Edeſſenorum exemplum, conſtanter depellit rationem aduerſam, nec minùs probat Chriſtum Virginis Filium, quam vultu præferebat, etiam ſcriptis teſtatam feciſſe pietatem, idq; multò magis, ſi prius ipſe literis quæſitus fuit, qui beneuolentia omnes præuenire conſueuiſſet; quod ipſum ſpōtaneo de cælis in terras deſcenſu, vix hominum precibus imploratus, quin E ſceleribus prępeditus, abundè cōprobauit, ſæpius etiā Crucem ſubiturus ſi

a Lib. 15. ca

b Lib. 1. de Deipar. c. 8

 poſſet,

poſſet,dum ſaluti mortalium proſpectum foret, id quod aliquando Car- A
po, niſi fallor Pauli diſcipulo, diriora in peccatores optanti, [a] nocturnis
viſis commonſtrauit.

Eius porrò Epiſtolæ Abagari ad Chriſtum,vieiſſimq; Chriſti ad Aba-
garum ſcriptæ, idoneus teſtis eſt Euſebius Phamphili, [b] qui vtramq; ex
Tabulario Edeſſæ Ciuitatis deprompram, è Syriaca lingua tranſtulit in
Græcam, ſuaq; ætate in Tabulis publicis perhibet fuiſſe conſeruatam.
Teſtes præterea ſunt apud Baronium [c] Darius Comes, [d] Ephrem Dia-
conus Ciuitatis Edeſſę, [e] Theodorus Studita, [f] Cedrenus [g] in ceteris exi-
mij; quorum vltimus etiam addit, integram IESV epiſtolam tempori-
bus adhuc Michaelis Paphlagonis Imperatoris, ante ſexcentos circiter B
annos in honore fuiſſe habitam. Denique inter poſtremos teſtis eſt Ba-
ronius,qui vtriuſq;exemplar latinitati donatum, non immeritò ſuis inſe-
ruit annalibus,quando non ſolùm abſq;vlla dubitatione ab antiquioribus
fuerunt approbatæ, quod euidenter teſtatur dicta Darij Comitis Epiſto-
la, verùm etiam maiorum religione quondam habitæ percelebres, nec
alia de cauſa à Gelaſio [h] ſunt notatæ, niſi quia non reperiantur ab Euan-
geliſtis conſcriptæ,non verò,quia penitus ab Eccleſia proſcribantur,ſicut
nec plures alij libri quos eodem canone cenſet, noſq; ſuo loco ad inſtitu-
tum expendimus.

Et ſanè ſi his Epiſtolis fides inconſultè derogetur,pari periculo labora- C
bit effigies illa Saluatoris,ad eundem Abagarum poſt prædictam epiſtolã,
miſſa,quam tamẽ prẹter Euagrium Scholaſticum,Ioannem Damaſcenũ,
alioſq; cõplures apud Baronium [i] Scriptores grauiſſimos,etiam præter
acta Sanctorũ Samonis, & Guriæ, [l] præter inſignia miracula,præter ap-
probationem Patrum Nicæni Concilij, & celebrem quotannis Græcorũ
memoriam,Summorũ quoq;Pontificum, Hadriani ad Carolum Magnũ
ſcribentis,& Stephani in Concilio Romano recipientis auctoritas atteſta-
tur.Rectè verò Alphonſus Paleotus [m] eiuſq;commentator Daniel Mallo-
nius,benignitatem vterq; ac comitatem Chriſti in hac ſine manu forma-
ta effigie collaudant,quando iſte. *Quid hoc loco(inquit)mirer magis vix ſcio,* D
anceps hereo Chriſtiane,comitatem in pictorem? an bonam pictoris ſortem? gran-
di enim Chriſti effigiem excipiendi deſiderio,at magnificam Chriſti formã penicil-
lus excipere non poterat: ars fruſtrabatur, tabulam abſtergebat pictam, mutabat
penicillum,nil tamen efficere poterat. Diuinus enim ſplendor ſe fingi non patieba-
tur,nec maieſtatis radius coloribus exprimi valebat, inſtabat tamen operi pictor
anxius,& paulò poſt,*Deſperat labore victus pictor. At hoc videns Chriſtus,quæ*
illi innata benignitas fuit,linteum poſcit,faciei admouet,figurã imprimit ac pictori
*reddit,ſcilicet vt facto ſuo aureã Veſpaſiani Imperatoris ſententiã comprobaret,*Nõ
decet à facie Principis quemquã triſtẽrecedere, *ò felicẽ,fortunatumq;pictorẽ,* E

Illa

a Sur. In vit. S.Dionyſ. Anop. 8.Octob.
b Lib.1.Hiſt. cap.13.
c Sub an.31
d Epiſt. ad 7.Aug.
e In ſuo Teſtam.
f In epiſt. ad Papam Paſchaſ.
g In comp. hiſt.
h Diſt 15. SanctaRomana.
i Sub an.31
l Apud Metaphr.15. Nou. & in vita S.Ale.
m De Stig. Ieſu cap.3.

A Ita ille. Sed ego fortunatiorem puto longè Abagarum, cuius cauſa Chriſtus id fecit, ſicut feliciores Meſſanenſes propter quos Maria ſcripſit, quàm per quos ſcriptam epiſtolam miſit, niſi aliundè magis iſti felices, quod MARIAM oculis viderint, ſicut pictor ille indè magis fortunatus, quòd Chriſtum ipſe aſpexerit; vtiq; tamen vtrobique par benignitas Matris ac Nati, conſimilis charitas Chriſti, & Mariæ, perfectum pietatis exemplum Chriſtus, perfectum pietatis exemplar MARIA. Qui ergò credit Abagaro Chriſtum id præſtitiſſe, cur negabit Meſſanenſibus MARIAM hoc feciſſe? an minus iſto fuit illud, cùm in vtroq; miſſa ſit effigies ſimili penè ex cauſa, ſed in vno effigies vultus, in altero animi:
B in vtroq; ſimilis color non diſſimilis pietatis; niſi fortè illud opinione hominum ſit maius, quòd CHRISTVS fecit, hoc reipſa minus quod MARIA geſſit; detur itaq; minus Matri, quæ maiora quoque habuit à Nato; demus ſtuduiſſe Meſſanenſium Reipublicæ ſcribendo, ſi filius officio placuit, imò, & miraculo Edeſſæ regulo; vtrobiq; par pietatis cauſa, vtrobiq; gentium conuerſio, ſimilis ad religionem inſtitutio: licuit facere Matri quod fecit Filius, vbi religio fuit imitari, indecens non obſequi petentium deuotioni, niſi fortè leuitatis fuerit, ſtatim ſupplices admittere Meſſanenſium viros, non iteratam expectare legationem; quò tandem Regina cæli, ſeſe, grauitate quadam præter morem compoſita, longè venientes
C aſpectu tantùm, vix verbo, niſi per alium prolato dignaretur. Abſit enimuerò importunam huiuſmodi, & difficilem Virginis moribus affingere grauitatem, vix iſta politicos decent, nedum Matrem Dei, quæ regnum in hoc mundo non affectauit, longè aliud edocta exemplo Nati, qui Gentibus aliquando videre ſe cupientibus, idq; deſiderij per Philippum, & Andream explicantibus extemplò ſe obiecit, ac venientium vota clarificandus in Gentibus approbauit: nec dubiũ quin ſi vel iſti à ſuis literas attuliſſent, vel ſi remigraturi petijſſent, vltrò fuiſſent obtenturi. Quod igitur ipſi apud IESVM, hoc Meſſanẽſes apud MARIAM, illi ſine literis, iſti per ſupplicem Epiſtolam, illi per Philippum, & Andream, iſti per
D Paulum principem Apoſtolum effecerunt, clarificatus in illis Filius, clarificata in iſtis Mater, vterq; demum in vtriſque.

Verùm vt prætendebam, ſi fides Epiſtolæ Chriſti ad Abagarum fidem haud mereatur apud Orbem, eius quoque Sacræ effigiei cadat religio neceſſe eſt, totq; grauiſſimorum virorum auctoritas, quæ vel Eccleſiæ ſanctiones firmare poſſit, intereat, vnàq; in poſterum omnia, quantumuis rata ac ſtata, pro vanis, & inſuper habeantur. Quę enim quęſo maior vnius ratio quàm alterius? an plus potuit pia curioſitas vt paſceretur oculus Abagari, Chriſtum in effigie aſpectu contrectans, quàm neceſſaria petitio,
E vt in legenda propitia Epiſtola, animus ab infidelitate, corpus ſanaretur

ab infirmitate, & exemplo ſui Principis Ciuitas Edeſſæ conuerteretur A
ab errore? Non dubium idem potuiſſe præſtare potentiam Chriſti in effigie, quod in Epiſtola, idem vnò, quod alio modo, præſtitiſſe vero vtrumq; vtroq; modo, & petentis fides quæ Chriſtum ſemper ad magna patranda illexit, & pietas ipſa præſtantis, ſupra omnium vota perſuadet. Id cùm ita ſit, ex ſententia veri perſpicuè arguitur Deiparam Virginem ab exemplo filij, hanc Meſſanenſibus ſcripſiſſe Epiſtolam, id quod pietas lectiſſimæ genitrici inſerta, quæ Mater quoque futura erat fidelium, ſuo etiam quodammodo iure ſuadebat, cùm præſertim filio cælis recepto, refugium eſſet egentibus, auxilium petentibus, ſolatium credentibus, à cuius proindè conſpectu neminem deceret triſtem recedere. B
Quamquam ego ſicut non continuò in omnibus alijs filium ſuum imitatam adſtruxero Matrem, alioqui ipſo adhuc viuente, & miracula patrarit, & prędicationi inſtiterit, & Apoſtolis præceperit: ita neque ſi vllum foret Nati ad Abagarum ſcribentis exemplū, inficiabor piam Virginem ad Meſſanenſes alioſuè pro re nata ſcribere potuiſſe, quando pietas in omnes eaq; Matris, non ducitur exemplo, ſed natura & occaſione.

Ad extremum, duo quædam licet aduertere, in quæ noſtra hæc defenſio videri poſſet incautè offendere. Alterum eſt, quod cùm illa Chriſti ad Abagarum Epiſtola, lingua Syriaca fuerit exarata, & ex illa quippè Euſebius Phamphili.[a] Græcis loquentem reddidit, ad perfectam Filij C
imitationem videtur in Matre ſpectare: ipſam quoque non Hebræa ſed genuina Syris, & conſueta Chriſto lingua ad Meſſanenſes reſcribere debuiſſe. Id verò ſi ſemel aſſeratur, hærebunt primùm dicta de verſione Pauli ex Hebræo in Græcum, tum deindè non pauca inde in argumentum ducta, fidem Traditionis remorentur neceſſe eſt. Alterum verò eſt, ipſam epiſtolam Chriſti ſine vlla gentilitatis nota, ſine titulorum longis illigaturis, nudè, & ſimpliciter incedentem, nullis item ſubſcriptionis, & nominis velut ſigillis, temporumq; munitam ſignis, haud parum eluctari, quò Virginis Epiſtolam vel dubiam reddat, vel certè demutato in alienos mores ingenio, non ad exemplum filij conſtitutam. D

[a] Lib. 1. hiſt. c. 13.

Verùm quod ad primum ſpectat, cùm ſi mores, & tempora illa repetantur, promiſcuum fuiſſe vtriuſq; linguæ vſum facilè deprehendamus, non eſt, cur ſi altera alteri pro re nata interdum ſucceſſit, ſtudijs ſcribentium diuerſos inceſſiſſe mores, ab vſu temporum longè deiunctos illicò repuremus, ac proindè Virginem Deiparam in exaranda Hebræa Epiſtola in exemplum Nati peccaſſe arguamus, quando ipſe etiam Chriſtus ita pro inſtituto loquelam accommodauit, vt diuerſis diuerſa elocutione animi ſui ſenſa proferret, vel certè ad idem genus eloquij percipiendum, diuerſorum ſenſa temperaret. Nam quæ multorum eſt ſententia, non E
vno

A vno recentioris Teſtamenti loco firmata, Chriſto Syriacam, vel vt quibuſdam placet Syrochaldæam pro vſu veniſſe linguam; non ita cenſeri debet in probatis, quaſi non alio ſermone vulgi quoque auribus perindè & domeſticis influeret, ſed quòd plerumq; inter docendum & prædicandum, alienum idioma, idq; affine potiùs quam penitùs differens, velut ſeſamum inſpergeret, ad emolliendum quod in vſu vulgati ſermonis non adeò erat attritum; vel clarius explicandum, quod erat inuolutum; quin etiam interdum patrandis virtutibus [a] Chaldaicum adiecit velut adagium, non quod in verbis idiomatis, peculiaris ineſſet vis ad occulta rerum elicienda, vel admiranda efficienda, (quod fortaſſe ex hoc loco ia- a Marc. 5. 7.

B ctent arioli) verum quia ad aſtátium fidem, qui id profitebantur idioma, non minimùm valebat vel augendam vel conciliandam: ſeù quod mihi magis arridet, ne ſi vnum duntaxat linguæ genus, ſigna ſequerentur, in ipſis verbis natiua virtus ineſſe crederetur, nec vis Sacramentorum effectrix, alienis vocabulis eiuſdem ſignificationis conuenire. Cur verò non etiam Chriſtus interdum Græcam, aliamue peregrinam adſciuerit elocutionem, cùm in ea Vrbe Hieroſolymorũ tam ampla, tã omnium nationum quæ ſub cælo erant frequentia percelebri, extra inſtitutum eſſe non potuit omnium linguis vti? Id enim ſi vſquequaq; ſit verùm, non aliam ob cauſam factum reor, quàm quia vel nondum rata fuit pro tempore

C gentium vocatio, cùm primùm Iudæis oportuerit prædicare Dei regnũ; vel quòd Iudæi quorum ſalus tunc curabatur, nunquam non prædicante Chriſto affluentes, etiam inter alienos, ſi Ioſepho [b] credimus, non ſuſcipiebant eos, qui multis loquerentur linguis, quòd ſtudium profanum apud eos haberetur, & ſeruis commune cum ingenuis: ſolos autem ſapientes ſuo ſuffragio pronunciabant, qui legis, & ſacrarum literarum, tantam aſſecuti fuiſſent peritiam, qua eas valerent interpretari; ad quam functionem cùm lingua Chaldęa, vel potiùs Syrochaldæa non parum auctoritatis afferret ex antiquitate, nec minùs facilitatis ex affinitate, præter hanc, niſi alia ſimilis huic eſſet, nulla Hebræis pretium habuit ac di- b Antiquit. l. 20 c. vlt. in fin.

D gnitatem, vt proindè mirum non ſit præter hanc, in prædicationibus, aliam à Chriſto non fuiſſe in vſum adſcitam.

Sed quid multis moror, cùm verbo liceat linguam aduerſi argumenti compeſcere. Chriſtum nimirum Syriacam à Syro Abagaro accepiſſe Epiſtolam, proindè nullius egentem interpretis Syriacè reſcripſiſſe non ſolùm appoſitè ad gentium mores, verùm etiam pro inſtituto Chriſti ſanctiſſimè, quippe qui omnibus omnia factus, in ſimilitudine ſermonis, ſimilitudinem venabatur animorum. Neque tamen hinc velim inferas Deiparæ quoque Virgini, Græcè aut Latinè ſcribendum fuiſſe ad Meſſa-

E nenſes, quando niſi doctrinæ gratia, quemadmodùm ſcripſerunt Apoſtoli

ad

ad Gentes lingua minimè affines, id faciendum non erat; longèq; deiun- A
ctum ab exemplo Chriſti, cùm interea Hebraicè an Syriacè loqui, ſi id in vſu erat, ac literas ſcribere officioſas perindè eſſet, longeq; magis commendaret minimè curioſam Virginis ſimplicitatem, & quæ omnem oſtentationis ſpeciem deuitaret; quòd præſertim Paulus Apoſtolus, Hebraicè ac Græcè à primis infantiæ rudimentis peritus, interpres Virginis adeſſet, ne ſine cauſa miraculis rem geſtam eſſe prætendamus, ſi vel pluribus linguis loquentem Virginem, ad quandam fortaſſe oſtentationem, aut Hebraicè duntaxat proferentem, à Meſſanenſibus ignaris nouo dono intellectam, ad ſtuporem inducamus. Vt mittam plus feciſſe ad religionem Meſſanenſium, ea lingua exarare, quæ cùm interpretatione egeret, B
velut arcana quædam, ac myſteria continens, maiorem venerationem conciliaret, quàm ſi vulgato ac trito prolatum idiomate, per ora omnium, ceù minimè ſacrum vileſceret.

Iam quod de titulis Epiſtolæ Virginis præfixis obuertitur, quo vno mirum quantum ſe iactat Anonymi argumentum, infra in ſuſcepta cum eodem ex inſtituto diſputatione peragetur, vnàq; conficietur, nihil in illis redundare contra Virginis humilitatem, ac modeſtiam, nihil non neceſſarium præferri, nihil penitùs exemplo Chriſti aduerſum, quamquam ille alijs de cauſis temperaſſet, longèq; plus religionis ineſſe eiuſcemodi prænominum aggregationi, quàm vt à quopiam iure in calumniam vo- C
cari queat. Nam de cetero quod ad temporum notas, aliaq; ad calcem epiſtolæ affixa videtur pertinere, ex ſententia ſatis hactenus eſt dictum, ex animo diſceptandi plura dicentur cùm res feret.

Atqui hoc toto capite, conſtitutum eſſe oportet, non ſolùm exemplo Chriſti ſcripſiſſe Virginem, verùm etiam quod altera pars argumenti poſcebat, neceſſarium fuiſſe vt ſcriberet, non abſoluta quàm Scholaſtici vocant neceſſitate, hanc enim qui requirat, quid ipſe velit, ignoret neceſſe eſt; verùm quæ attenta Virginis humanitate, & pietate, immenſaq; in omnes propemodùm caritate, conſiderata etiam Meſſanenſium religione, ad quam firmandam augendamq; id genus officij vel ſolum omnia D
poterat, in rem venire potuit ac debuit: & alioqui væcors ſit, ne dicam ſenſus ac humanitatis expers, qui vel hoc negare auſit, vel perperam plura requirat. Itaq; ſatis cauſæ habuit pia Meſſanenſium imploratio, nec alienum à Virginis clementia fuit, ſolamen pietatis conferre poſcentibus, fouere fidem recens acceptam, augere ſpem ſalutis arreptam, incitata denique ſtudia flectere ad omnem religionis ardentioris occaſionem. Nam ſi vt dicebam reſtricto vocabulo neceſſaria minimè fuiſſe dicatur ea Epiſtola, quia quod philoſophicè dici conſueuit, abſq; illa, Meſſanenſium ſaluti proſpectum fuiſſet, iam ſuperflua erunt in Eccleſia Pauli cetero- E
rumq;

A rumq; Apoſtolorum ſcripta, tot pia Sanctorum Patrum monimenta, tot Canonica Pontificum decreta, quando ad ſalutem adipiſcendam egregiè ſufficiunt quatuor Euangelia. Quin verò redundabunt & quatuor Euangelia, quando vnum horum abundè ſanctioris vitæ conſulta ſuppeditat, aut denique nec pretium erit Euangelio, quando per traditiones non ſcriptas, rectè viuendi præcepta vim habere poſſunt in animis fidelium non infirmam. Verùm deinceps vtrum ad alios quoque Deipara Virgo ſcripſerit videndum.

B. VIRGINEM AD IGNATIVM QVOQVE

B *Martyrem ſcripſiſſe.*

CAPVT XXI.

ILLVD etiam non obſcurè intendit P. Chriſtophori de Caſtro argumentum, vt nihil planè ſcripſiſſe Deiparam Virginem, nedum epiſtolas ad Meſſanenſes aliosq; exaraſſe perſuadeat. Ceterùm an ipſa quicquam ſua manu, ſcripto relinquere debuerit ad vtilitatem Eccleſiæ, quæ magiſtra Apoſtolorum ac
C totius Eccleſiæ, quodammodò manibus omnium ſcripſit, ſcribitq; quotidie, eo definiendum eſt iudicio, quo qui ſapit, nec Chriſtum ſimile quippiam, factitaſſe cenſebit, cuius Spiritus, ore omnium ſignisq; locuturus erat in Eccleſia vſque ad conſummationem ſeculorum. Quare quod dicitur in argumento, neceſſarium non fuiſſe Deiparam Virginem ad exemplum Nati comparatam, ſcripto erudire Eccleſiam, in ea ſignificatione rectè accipi debet, quia demandato prædicationis officio, probè iam inſtructis Apoſtolis nihil adeò ſupereſſet, quod ad ipsã maioribus de cauſis referri oporteret, idq; illo tempore præſertim, quo Chriſto iam cælis recepto non ſolùm orbitatẽ Eccleſiæ Mater ſolabatur,
D verùm etiam velut commendatam filiorum hæreditatem, iure materno quà debuit adminiſtrabat, filiosq; Apoſtolos in eadem functione conſilio dirigebat. At tum potuiſſe ſcribere, imò verò debuiſſe ſi res tuliſſet, nemo cui pectus ſapit inficias ibit. Nam quòd Paulus [a] mulieres in Eccleſia tacere iubet, non niſi quibus ipſe præcipere poteſt, & à maritis domi ſunt docendæ, [b] culpa ſcilicet primæ illius mulieris, quæ cùm loqueretur, viro ſuo ſuaſit peccatum. Ceterùm mulierem illam [c] quæ Mater Capitis & Magiſtri Eccleſiæ facta, ius quoque obtinuit in membra, & Magiſtræ in diſcipulos, non ſolùm extra inſtitutum habet Paulus, verùm etiam tan-
E quam eam ex qua plurimum ipſe cum ceteris didicit, & cum qua etiam aliquan-

a Ad Cor. 15
b Anſel. in 1. ad Cor. cap. 15.
c Gen. 3.

a Ad Gal. 1 aliquando proculdubio contulit Euangelium, [a] tametſi non ab homine A
acceptum ſupra mortales veneratur. Etſi enim Spiritus Sanctus de Cælo
miſſus omnem Apoſtolos docturus erat veritatẽ,& ſuggeſturus quicquid
iiſdem Chriſtus ipſis explicatum voluiſſet, ille tamen idem Spiritus ad
conſuetum ſibi diuertens in mente Virginis ſacrariũ,longè ſublimiori,ac
manifeſtiori veritatis cognitione quàm ceteros ipſam affudit,in eaq; fon-
tem lucis eſſe voluit,ex quo in alios radij dimanarent,non ſecùs ac de fon-
b Gen. 2. te olim è terra aſcendente, [b] vniuerſam terræ ſuperficiem aquæ irrigan-
tes: quò proindè multa per Virginem reuelarentur Apoſtolis, quæ in ſe
non ſolùm ſimplici cognitione,ſed ipſo effectu,didicerat,ipſo experimen-
to comprobarat,ipſo inſtituto ad Eccleſiæ vtilitatem conuertebat,vt non B
c Lib. 3. in Cant. immeritò Rupertus [c] tantam Virginis prærogatiuam hac aliquando ac-
clamatione extulerit. *Tanquam malum punicum in medio tintinnabulorum,
tu præcipuè fuiſti Virgo Virginum in adiutorio, vel etiam in regimine prædican-
tium Apoſtolorum, cuius etſi verba non loquuntur, vel audiuntur vbi prædica-
uerunt, opera tamen, vel merita non ignorantur, non minora imò maiora tinnitu
prædicantium*: quia ſcilicet cùm ipſa non prædicaret ſed prædicantes do-
ceret Apoſtolos,non ipſius vox ſed Apoſtolorum ſonus audiebatur,in quo
tamen maiora doctrinę opera,maiora prędicatione Apoſtolorum merita
in Mariam redundabant; quamquam cùm in omnem terram exiuit ſo-
nus eorum,& in fines Orbis terrę verba eorum, dubium non ſit eos verba C
quoque Mariæ circumtuliſſe, quando ipſa non alia quàm Verba Chriſti,
quæ in corde ſuo conferebat, Apoſtolos inſtruendo proferebat, multòq;
magis eſſet organum Chriſti in Eccleſia loquentis,quàm olim Ioannes in
deſerto fuit vox clamantis; vt non aliena videatur à pietate cogitatio,
d Ioan. 16. quod Chriſtus dixit Apoſtolis, [d] *cum venerit Spiritus veritatis docebit vos*
e Ioan. 14. *omnem veritatem*: & iterũ, [e] *Ille vos docebit omnia,& ſuggeret vobis omnia
quæcunq; dixero vobis*: ita accipiendũ eſſe, quaſi Spiritus Sanctus docturus
ſit per Mariã, ſuggeſturus ſit omnia per Mariam ſiuè tandẽ velut per ſin-
gulare inſtrumentũ,ſiuè conſiliorũ Dei ſupra Angelorũ merita participẽ,
ſiuè ſalutis humanę præcipuã in omnibus promotricẽ.quidni enim id fa- D
ciat per Mariam, qui omnia nos habere voluit per Mariam,ſed pręſertim
inſtituere in omni veritate per eam, quæ ſola interemptura erat omnes
hæreſum in mundo vniuerſo falſitates. Sed nec abſurdè quiſpiam dixe-
rit diuiſo inter ſe officio nauaſſe Spiritum Sanctũ, & Virginem Mariam,
quò Veritas cælo deuecta, inter mortales nota euaderet, ſedibusq; &
Templis in orbe terrarum fixis, contra delubra falſitatis eualeſceret: vel
f Heſych. Hieroſol. Serm. 2. de Sãcta Deipara. certè quemadmodùm Heſychio [f] vniuerſum Trinitatis complementũ
dicta eſt illa Virgo, *in qua Spiritus Sanctus hoſpitabatur, Pater obumbrabat,
Filius vtero geſtabatur*, ita complementum magiſterij eiuſdem Spiritus E

Sancti

A Sancti meritò dici queat, quam omnipotentis manus tanta repleuit ſapiẽtia, quantam ne ipſa quidem niſi Dei contempletur eſſentiam poſſit perſpicere, rectèq; ab Heſychio nuncupetur, *Mater lucis, Dei domus, templum maius cælo, cathedra non inferior a cherubica*. Nempè quæ vt notat Rupertus,[a] quamdiù Filius manſit in terris, tamdiù velut hortus concluſus, ſeptam ſilentio mentem ferebat; illo verò aſſumpto, quia tempus erat loquendi, talia proferebat amicis, hoc eſt Apoſtolis, *qualia* (vt ipſe ait) *prius portare non potuiſſent*. Quin *vbi venit* (inquit) *Spiritus veritatis, primus quidem, & princeps ipſe illos omnem veritatem docuit, ſed & ipſa Beata Virgo teſtimonium ſuæ vocis adhibuit, & taliter locuta eſt auribus fidelibus, vt*

a In cap. 9. Matth.

B *proindè rectè dicat dilectus eius Deus:*[b] *Fauus diſtillans labia tua, mel, & lac ſub lingua tua, &c.* Hæc Rupertus, ſed non minùs ſanctè Bernardus[c] ita Deiparam à Chriſto Filio ſentit, *in ſacris fuiſſe edoctam, vt rerum Euangelicarum tempus, & ordinem tenens ipſa, poſtmodùm Scriptoribus, & Prædicatoribus Euangelij veritatem reſeraret, quæ ſcilicet plenè de omnibus à principio fuiſſet instructa myſterijs*. Sed ſanctiſſimè Euſebius Emiſſenus,[d] vbi primùm adnotaſſet, *Deiparam Virginem vt Matrẽ ſapientiſſimã, omnia verba in corde ſuo cõtuliſſe, nobiſq; conſeruaſſe, & memoriæ cõmendaſſe, quò tandem ipſa docente, enarrante, ac nuntiante ſcriberentur, & vniuerſo Mundo prædicata, cunctiſq; nationibus redderentur communia:* tandem ſubiungit. *Ab ipſa enim hæc Apoſtoli*

b Cant. 4.

c Hom. ſuper miſſus eſt.

d In Euãg. de feſto Aſſumpt.

C *audierunt, & ipſa dictante ſcripſerunt, nobiſq; legenda mandauerunt. Quis igitur Euangelijs non credat? quis eis contradicere præſumat, quæ aut Matris, aut Filij auctoritate muniuntur?* Hæc Emiſſenus. Ex cuius verbis illud in primis elicitur, tantam eſſe Virginis in docendo auctoritatem, cui vel ſoli fides ac veritas Euangelij poſt primam Veritatem niti queat; deindè verò multa ipſa dictante ſcripſiſſe Apoſtolos, nobiſq; legenda tradidiſſe, vt indè ratum ſit quod initio cenſuimus, & ſcribere potuiſſe Virginem pro Eccleſiæ firmitudine ſi res tuliſſet, & debuiſſe, niſi per manus aliorum id præſtitiſſet; quamquam quòd epiſtolas ipſa ſua manu exararit ad diuerſos, humilitatis præcipuè fuit exemplum, quæ ſacratas rerum Euangelicarum

D ſcriptione manus Apoſtolicas, priuato velut familiarium literarum inſtituto noluit adhibere. Quin etiam mihi perſuadeo Lucam Euangeliſtam, Virginis alioqui Notarium ac Secretarium, eiuſdem abſtinuiſſe præcepto, quò à multis ad eam ſpectantibus in ſua hiſtoria temperaret, vnàq; duntaxat vice non renueret, ſed tamen vltimo loco inter perſeuerantes in oratione nominari. Sed de his hactenus, neque enim opinor ampliùs aliquid in quæſtionem veniat, niſi quòd à principio velut prætextu roborandi argumenti vertebatur, verum præter Meſſanenſes aliæ quoque Ciuitates aut viri, datas ad ſe Virginis epiſtolas in gloriæ ſuæ, & felicitatis

E contentione poſſent adducere. Id igitur deinceps agendum.

Et verò quod attinet ad Florentinos, qui de vna Virginis Epiſtola ad ſe miſſa non neminem habēt prædicatorem, plures fortaſſis incertæ baiulos famæ; illis hanc velitationem cenſemus relinquendam, qui ſi ex ea religione gloriam velint aucupari, vel non laceſſiti, pro ingenio, rem gerent. Ceterùm pro Epiſtola Virginis ad Ignatium Martyrem data, piè admodùm militat deuotus Virgini Bernardus; is enimuerò, cui non tutò non credas, credere verò debeas, tametſi nemo antiquior illo ſit aſſertor, plures verò poſt ipſum oppugnatores, ſed quorum præ Bernardo flocci eſt auctoritas, rationes infrà notam. In eandem cum Bernardo ſententiam eunt, Marcus Michael Carnotenſis, Dionyſius Rickelius, Marianus Victorius, Symphorianus Champerius, alijq; complures, & horum omnium religioſus laudator Caniſius,[a] qui vel iſtorum auctoritate nixus ſi cetera deſint, de Ignatij Epiſtolis nolit dubitare, tametſi quod in re etiam noſtra facere poterat, eius, quæ ad Ignatium à Virgine ſcripta eſt fidem, penes prudentem piumq; Lectorem velit eſſe Baronius,[b] ac planè etiam contra velitetur Chriſtophorus de Caſtro cum quo decernimus.

Enimuerò omnes in aduerſum rationes facilè conniuebũt, ſi in primis Ignatium Martyrem non arbitremur fuiſſe eum, quem puerulũ Chriſtus complexus, humilitatis argumentum voluit eſſe diſcipulis,[c] quamquam id contendat Metaphraſtes,[d] perindè habens Ignatiũ ac Martialẽ,[e] quẽ à Petro Gallis deſtinatum, Lemouicenſiũ ſedes accepit Epiſcopũ;[f] deindè ſi accipiamus Ignatium Ioannis fuiſſe diſcipulũ, non quaſi fixus auditor eſſet[g] Hieroſolymis, ſed quòd alibi degens, vel literis Ioannis, vel ſermone aliorum, audita ex ipſo referentium, de Chriſto ac MARIA doceretur, tametſi nihil intercedat quin extra Hieroſolymam interdum præſentem audiret, eoq; Chriſti IESV amore incaleſceret, quem Ioannes pridem è ſinu Saluatoris potum, vbiq; ſpirare conſueuiſſet: neque enim ita ſemper obſequijs Virginis mancipatus inhæſit Ioannes, quin aliquandò iuxta Domini præceptum, ipſa conniuente ac monente, teſtis reſurrectionis Iudæam ac Samariam obiret, manente interea cum Virgine ex eiuſdem Caſtri ſententia Iacobo fratre Domini, cui Hieroſolymis pedem efferre ex officio non vacabat. Nam quòd ſententia Patrum indiuulſus Virgini comes fuerit Ioannes, rectè intelligi poteſt, ſi vel longiùs abeuntẽ, quemadmodùm cùm Epheſum in Aſiam profecta eſt, continuò comitarit, vel quod alij[h] notāt[i] Hieroſolymis,[l] *frequentiſſimè loca ſacra paſſionis ac reſurrectionis Filij*, viſendo nunquã non adfuerit, pietatis vnà viarumq; comes; vel deniquè quòd non niſi ea volente, idque rariùs abfuerit.

Sed neque aberret qui Ioannem Antiochiam vſque pro re natà excurriſſe contendat, ibidemq; Ignatium poſt annos Deo diſponente, Antiochenſis Eccleſiæ Paſtorem futurum, fidei inſtitutis iam antea formatum, firmaſſe

a Lib. 5. c. 3.
b Tom. 1. ſub an. 10.
c Matt. 18.
d Luc. 9.
e In vita Ignatij.
f Iáſenius, & alij apud Ribade.
g Ribbad. in vita Ignatij.
h Concil. Epheſin. c. 27.
i Baron. in notis ad 27 Decemb.
l Ad an. 37.

A firmaſſe magis amore Chriſti non vacillantem, ſed ad maiora euehendum, vt non immeritò, emollita vi ac nominis ſignificatione Neophytum ſe dicere voluerit Ignatius, non à fidei lacte, ſed ab igne amoris, ſed ab humilitate cordis iam nomine IESV exſignati; ſed denique plura de Chriſto ac Virgine ſciendi deſiderio, diſcendi ardore. Quid enim vetat hæc omnia fieri potuiſſe, imò reipſa fuiſſe, ac tum ex Ioanne ſtupenda quæq; de Chriſtifera Virgine Sacramenta edoctum, tanta poſtea viſendi cupidine ſanctè flammantem, ad eandem ſcribere decreuiſſe? Nam quòd puer [a] Chriſtum poſt reſurrectionem in carne cum ceteris diſcipulis conſpexerit, & fortaſſe dulci etiam Virginis aſpectu [b] Hieroſolymis fruitus

a Epiph. l. 3 hiſt. c. 30. b Niceph. l. 3. c. 19. c Hieron. de Scrip. Eccl. in Ignatio.

B ſit interdum, minùs profectò fuit, [c] quàm vt ſatiare potuerit, nouis ęſtuātem flammis, nouis agitatum penè mentis exceſsibus, præſertim cùm iam Chriſto in ſublime recepto, cæleſte prodigium, MARIA Virgo, inſolito ſanctitatis ſplendore creſcenti Eccleſiæ præfulgere cæpiſſet, & quæ maieſtatem Nati, vultu, exemploq; ferebat, reconditum etiam in pectore haberet diuinorum conſiliorum, & ſecretioris doctrinæ promptuarium, vndè cum Apoſtolis vniuerſa Eccleſiæ poſteritas diteſceret. Vt proindè Virginis in eo ſtatu conſtitutæ, ita potuerit deſiderio videndi flagrare Ignatius, quaſi nunquam antea vidiſſet, quòd præſertim Chriſtum in ea ſpirantem ac agentem, ſpectare, & legere nimium quantum cupiuiſſet.

C Quæ omnia ſi quemadmodùm dicimus, citra incommodum euenire potuerunt, potuit dubio procul ſuauiſsima Virgo reſcriptis ad Ignatium literis, ſolari cupientis animum, eundemq; mellitis hiſce lenire ſimul ac munire documentis. *De IESV quæ à Ioanne audiſti, & didiciſti vera ſunt. Illa credas; illis inhæreas, & Chriſtianitatis votum firmiter teneas, & mores, & vitam voto conformes: veniam autem vnà cum Ioanne, te, & qui tecum ſunt videre. Sta, & in fide viriliter age, nec te commoueat perſecutionis auſteritas, ſed valeat, & exultet Spiritus tuus in Deo Salutari tuo, Amen.* Potuit inquā certū reddere Ignatiū Virgo, ſe vnà cum Ioanne venturā, ipſumq;

D cum ceteris qui cum eo erant viſurā, quādo plus minus ſæuientē perſecutionem declinatura, vel etiam ſpōtè ad viſendam Euāgelij ſementē Apoſtolicæq; prædicationis iuuandę gratia, [d] quod tunc feminæ fide illuſtres factitabant, itura, Epheſum in Aſiā à Ioanne deducēda erat, ac per Antiochiā terra propè neceſſariū iter factura, & fortaſſe Ignatium Antiochia comitē habitura, vel ſi hic iam Epheſi eſſet, ibi eum conſpectura. Alioqui potiùs accerſendus erat Hieroſolymā vndecunq; tandē gentiū Ignatius, ſpōtè prę deſiderio videndę ac adorandę Virginis aduolaturus, niſi eā Virginis migrādi occaſionē aut furor Iudęorum, aut amor Euangelij maturaſſet. Potuit deniq; ob eaſdē cauſas, perſecutione prę̨ſertim longiùs extra Iudęā

d Chryſoſt. in c. 16. ad Rom.

E manatura, ſicut credebatur à multis, Virgo ad omnē, & ipſa ſi res tuliſſet

pro Chriſto ferendam iniuriam paratiſſima, Ignatio quoque animum A
addere, illis ipſis verbis quibus plenam fortitudinis Epiſtolam concludit.
Sta & in fide viriliter age, nec te commoueat perſecutionis auſteritas, ſed valeat, & exultet Spiritus tuus in Deo ſalutari tuo: eius videlicet perſecutionis, quę iam ſuis initijs gliſcens maior in dies fieri poterat, & Ignatium ſi non tunc attingere, fama ſaltem plus ſatis commouere: cui etiam Virgo ceterùm fortiſſima cedendum ad tempus duxiſſet, melioribus Eccleſiæ temporibus conſeruanda: niſi forſitan ipſa exceſſit, vt alios conſeruaret animosq; ad tolerandum fortiores præpararet, neque tamen mirum videri debet, exemptam aliquando à pernicie Stephani perſecutioni Iudæorum, hoc loco iniquiori forſitan obijcere ſorti Virginem pręſeruandam; diuer- B
ſarum quippè viciſsitudinum diuerſæ ſunt cauſæ, & ratum Dei conſilium fuit, per ſumma rerum ſeù tranquilla, ſeù diſcrimina, ad apicem gloriæ ipſam euehere.

Quòd ſi ea Virginis verba ad ſecuturas ſub Nerone, Domitiano, & Traiano turbelas reſpicere credantur, quarum poſtrema Ignatio quoque exitium datura erat, quis ambigere queat Virginem diuinitus iniecta mente præſagam, Martyris animum præparare voluiſſe, frumentumq; Chriſti, dentibus Leonum molendum, melle verborū ſuorum in maſſam ſuauitatis, ac demum in panem cęleſti mēſa dignum effingere? Iam verò vt cetera quoque huc aptentur, nihil omninò incauti proferet, qui Ignatio C
vicenos plus minus ætatis annos adnumeret, cùm primùm Chriſtum in carne vidit, hos verò binis circiter accumulet, quo tempore graſſante iam perſecutione Iudæorum, Virgo proximè in Aſiam migratura, eidem reſcripſerat; iterumque ſeptēnij ſpatium quo Petrus (niſi ante ſedere cæpit) Cathedram Antiochenam tenuit, illiq; vicenos Euodij (qui Petro ibidem ſucceſsit) cum ſenis annos adiungat, ac demum Ignatij ipſius, Euodium ſecuti, vno ſupra quadrageſimum anno, tempora connectat; totum hoc annorum curriculum, quantumuis emergenti calculo deductum, vnius ſeculi conuerſionem haud ſuperat, nec minus idoneam id genus Marty- D
rio reddit viri centenarij ætatem, quando non ſicut quibuſdam videtur, iuſſus ſit armatus, pugna corporis cum beſtijs in arenam deſcendere, ſed fidei ac animi certamine inuictus Chriſti Athleta, Leonibus laniandus ſit obiectus, quos etiam præparatos, orabat ſibi veloces eſſe ad interitum, & ſupplicia, ne ſicut aliorum, ſuum quoque corpus non auderent attingere, vt proindè ſi irruere noluiſſent, ipſe vim facturus eſſet, ipſe ſe præceps inferret ac vrgeret, non ſanè ictibus arcendo more pugnantium, quò depulſa pernicie, legum quoque ſententiam depelleret, ſed ſeipſum vltro obijciendo, imò vltro faucibus hiantibus inijciendo, vt deuoraretur. Et quamquam id ætatis illa tempeſtate non adeò viribus caſſum erat, E
quin

A quin ſi res tuliſſet exerta maſcula virtute, & ciendis pugnis, & tolerandis valeret; Martyrem tamen Chriſti non decebat, vili pacto redimere vitam pretiosè prodigendam, quem ſi è re fuiſſet, vel inermem virtus diuina protexiſſet, vel non pugnantem, victorem effeciſſet.

Atque hæc de Virginis ad Ignatium Epiſtola, vel tenuiter dicta ſatis oſtendunt, eiuſcemodi argumentis non facilè ſubrui traditiones maiorũ, ſi, quæcunq; tandem piorum auctoritate nitantur, quantumuis interdum calculi temporum, noſtras effugiant putationes, longèq; ſatius eſſe pietatis cauſæ patrocinari, quam offendiculum abſq; neceſſitate obijcere. Id quod prudenter cauit Baronius, in dijudicando cetera fortaſſe religioſior, qui
B cùm minutiora quæq; conſectetur, & ad rationes temporum, velut ad Lydium lapidem ſingula examinet, huius tamen Epiſtolæ fidem, vel ſola Bernardi auctoritate perculſus, penes iudicium prudentis pijq; lectoris relinquit; idq; feciſſet dubio procul in re noſtra, ſi paulò antiquiorem teſtem, nimis religiosè quæſitum inueniſſet.

SOLVVNTVR ALIA QVAEDAM ARGVMENTA

Quæ B. Virginem aliquando ſcripſiſſe redarguunt.

CAPVT XXII.

C
AT fortaſſe alia ſint argumenta, quæ B. Virginem aliquando ſcripſiſſe diſtrictè credi vetent. Cur enim continuò Nato iam in ſublime recepto Eccleſijs etiã minimè præceperit, cur non myſterijs omnibus ex alto præter omnes imbuta, prædicatores Euangelij formarit, ſcriptis ad eos Eccleſiaſq; documentis, in viam veritatis vel ingredi volentes animarit, vel ingreſſos firmarit, ad capeſſendum virtutum Euangelicarum culmen incitarit, euexerit, perfecerit? Itaq; par erat Epiſtolas Mariæ ſacratis ſacratio-
D res, in Euãgelicis exiſtere choris, ſuper Apoſtolorũ ſcripta celebrari, ex illis ad omne genus hæreſũ exſcindendũ præſentiſſimis vti ſanctioris doctrinæ monumẽtis, paratiſſimis ad mores vbiq; gentiũ excolendos emolumẽtis.

Hinc verò ſequatur, & iſtud, non ſine cauſa longo ſuperſtitem æuo, circumluſtraſſe prouincias, obiuiſſe munus prædicationis, planè Magiſtrã Apoſtolorum omnibus Apoſtolici generis miſterijs altè defunctam, extitiſſe etiam Caput Eccleſiæ, Nati Vicarium, Sacerdotem, vnoq; verbo ſacrarum impoſitione manuũ, & Spiritum Sanctum indidiſſe diſcipulis, & diſpenſata poteſtate iura Sacramentorũ contuliſſe. Quis enim iſta pacatis
E auribus accipiat, vt cõtrouerſiſſimi ſemperq; dãnati Lutheri ſententiã vel

obliquè probet; Femineo ſexui Sacerdotium haud impar eſſe, ac Chriſto non ſecus ac Viris commendatum; quin etiam poteſtatem in vniuerſa Eccleſiæ iura, lege non violanda contraditam. Itaq; iam hic locum habeat, Philumena illa comes [a] doctrinarum Apellis, Maximilla Montani, Marcellina Carpocratis, Quintilla, & Priſcilla Pepuzianorum, vt ſexcenta monſtra prætereá. [b] Et inanis ſit illa tot Patrum laudata præconijs Apoſtoli ſententia, [c] *Mulieres in Eccleſia taceant, domi viros ſuos interroget,* ſi iam exéplo Dei Matris, (quidnì enim Dei Matrē totis conatibus imitari oporteat) ceteris quoq; laudabile ſit ac liceat, docere prędicare, ſacris defungi, præeſſe, diſpenſare, iura ordinare, dicam, & Eccleſię capita coronari. A

a Supplem. Chron. Io. Riothe. cap. 8.
b Epiphan. hæreſ. 79.
c Ad Cor. cap. 14.

Sed enim procul vt vſus iſte faceſſeret ab Orbe Chriſtiano, in primis illis Eccleſiæ naſcentis incunabulis cauit omnium Caput homo Deus; & à Virgine Matre, quam alioqui præcellenti quadam materni iuris prærogatiua creaturis omnibus eminere conſtituit, iſtud tamen exemplum ita longè dimouit, vt vnà etiam ne ſimile quippiam in Eccleſiam introiret, documento facti præcluſerit. Et alioqui vanæ ſint Apoſtolicæ conſtitutiones, vanæ ab illa tempeſtate per manus hucuſque ductæ traditiones: quæ quiſque videlicet in datis ſibi ſortitò prouincijs ſalutaria ſine ſcripto inſtituta reliquiſſet, à Chriſto præceptore non aliundè ſuſcepiſſe. Certè ſi Euodio callentiſſimo rerum Apoſtolicarum, & qui in Eccleſia Antiochena Petrum conſecutus eſt, ea fides habenda quam apud Lindanum [d] habuere Iuſtinus, Chryſoſtomus, Ambroſius, Auguſtinus, Proſper, Leo Magnus, alijq;, Chriſtus Dominus Eccleſiæ regno diſponens, Apoſtolos in Orbem diſpergendos, Paſchalibus illis quadragenis, adeò plenè de omnibus erudiuit, vt non niſi Spiritus Sancti ſuggerentis opem illis æſtimatam vellet, ceteros omnes, quacumq; tandē doctrina cōmendatos, extra Magiſtrorum dignitatē, in diſcipulorū claſſem recéieret. *Euntes* (inquit) *docete omnes gentes.* Scripſit verò iſthęc Euodius in ſuo Lumine, [e] *ad depellendas* (ait Lindanus) *nouorum Magiſtrorū nebulas imperitæ plebi paſſim obiectas, & à Diuo Ignatio varijs nominibus detectas, & difflatas.* Docuit verò Chriſtus vt idem ex Nicephoro teſtatur, *de baptiſmi ritibus, & miniſterijs, alijsq; Sacramentorum Chriſtianæ religionis cerimonijs.* Quinimò in hunc finē apparuiſſe rediuiuum è ſepulcro Dominū, pijs olim maioribus noſtris perſuaſum fuiſſe putat, *vt videlicet Apoſtolos ſuos de cæleſti noui gregis paſtu, & diuino per noua Sacramenta robore atq; auxilio, nec non de tota ſua Eccleſia gubernatione atq; ſanctificatione inſtitueret, deniq; nouam Euangelicæ quaſi Reipublicæ formam, legesq; Chriſtianas praſcriberet:* vt hæc omnia cōplexa ſit; breuis illa, & cōciſa, ſed ſęta myſterij Euāgeliſtę oratio. *Apparuit illis per dies quadraginta, loquens eis de regno Dei, nimirū* (inquit iſte) *inſtituēdo in Eccleſia, in omnes gentes diſſeminando, & in totū terrarū Orbem illorū opera propagando.* B C D E

d Cap. 5. in Apol. Liturg.

Anno 43. Chriſti.

Quæ

A Quæ omnia ſi quid habent firmamenti, habent verò non parum, illicò vacillat omnis ex Epiſtolis Virginis aſſumpta præceptio, quæ niſi otioſic argumentum, ad ædificationem, & ſtabiliendam fidem, ex inſtituto proficere debet, eritq; prorſus fateri, diſcrimen à ſexu; ſi talentum ac dignitas occurrat, inter Euangelij Doctores haud morandum; vt iam inanis ſit illà, fueritque à principio, rogata ab Apoſtolis ſententia, quam Clemens Senatus Apoſtolici Notarius in Eccleſiam intromiſit. [a] *Igitur mulieribus vt in Eccleſia doceant, non concedimus, ſed tantùm vt precationes faciant; & audiant Doctores. Noſter enim Magiſter ac Dominus Ieſus Chriſtus, cùm nos duodecim populum, & gentes miſit, nuſquam mulieres ad prædi-* [a] Lib. 3. Cõſt. cap. 6.

B *candum miſit, tametſi non deerant, erat enim nobiſcum Mater Domini, & ſorores eius, præterea Maria Iacobi, ac Martha, & Maria ſorores Lazari, & Salome, & aliæ quædam. Sanè quidem ſi neceſſe fuiſſet vt mulieres docerent, ipſe primus ijs quoque mulieribus quæ nobiſcum erant, populum erudire præcepiſſet. Si enim vir caput mulieris, non eſt æquum reliquum corpus capiti præeſſe.* Hæc Clemens, quibus omnem ſanè, quæ in hoc argumento de iure ſexus eſſe poſſet, dubietatem, eatenus anteuertit, vt in appellatione Matris Domini, quæ feminarum omnium extra aleam vnica eſt, omnem etiam in poſterum controuerſiam amputarit.

Mitto quam id alienum à naturæ quoq; conſilio cenſitum ſit ab ipſo

C penè conditu rerum, quando ſapientia rectè agendi præſes, Viro quodammodò ſoli concredita, Mulieris arbitratum ita eiuſdem poteſtati ſubiecit, vt ipſa natura feminam in ordinē redegiſſe videatur, omniq; dirigendi ac ſtatuendi iure ſpoliaſſe. Hęc ſanè non e foris adducta, ſed à rerum auctore indita, non ſcripta ſed nata lex cenſetur eſſe. Ergò recti regiminis ordinē peruerterit ille, nouiſq; pręceptis Orbē onerauerit, qui doctinam à feminis capeſſendam, & cum doctrina mores formandos ingeſſerit. Enimuerò ſi doctrina omnis directionem ſpectat in Republica, vel legum, vel actionum, quò ſua vitæ humanę è ratione ducendæ ſubſidia conferantur, illis ſanè tribuenda erit horum omnium exacta conſtitutio, à quibus vt

D huiuſmodi ſtatum obtinerent, præcepta ſunt, & in exemplum intromiſſa, ceteris parere tantùm doctis, non etiam pręſcribere idoneis. At quę iſthęc rerum perturbatio, quæ & ſecula reuocet Aboriginibus inuiſa, & nouis damnet humanæ dignitatis vota ſupplicijs: docendi munus Mulieribus concedere, quò viri (quemadmodùm ille aiebat) ad colum reuincti manus, fila ducant; illæ ſapientiæ nomen, & auctoramentum ferant, quò iſti velut ad lineam imbelles agantur, nec viros duntaxat ſe eſſe, ſed penè homines cogantur ignorare. Hæc & multa huius generis alia, tam ſacris quàm profanis emendicata, quemadmodùm ſolet in argumento leuitate

E ſua defluente, facilè quiſpiam aggeſſerit.

Sed enim qui ita ſecum ratiocinetur,non intelligit opinor,quàm mul- A
ta non ritè ponat ac ſumat, ex quibus id genus admirandæ conceptiones
enaſcantur. Diſpiciendum autem,quo loco ratio quaſq; ſedeat, ne non
in ſuo gyro coërcitum, extra ſepta quoque doctrinæ offendat argumen-
tum. Atque in primis in genere feminino diſcrimen faciendum, ne
quaſpiam in contentionem dignitatis eat cum ea,quæ Dei Mater effecta,
rerum omnium infra Deum meruit obtinere principatum. Hanc enim-
uerò Deus æternum videns ac ſapiens, ea celſitate ſuper omnia mundi
ſublimia locauit, qua eminentiorem rerum ordo præſens habere nec de-
buit nec potuit. Vt iam hinc vno duntaxat gradu facto deſilire queat
oratio,nihil ex ante dictis militare, cui Mater Virgo quà rerum natura B
ſinit, iure quodam ſibi debito non ſit eximia. Licebit tamen in hoc im-
menſo dignitatis ſpatio,theatrum ante deſignare mirabilium ſpectando-
rum, quàm curriculo tenere, quod omnium cogitationes magnitudine
ſua anteuertit.

Itàq; hæc eſt illa diuinæ arca Sapientiæ,cuius nomen quemadmodùm
è theſauro diuinitatis eſt euolutum, ita mentis à prima vita maturatus ad
noſcēdum vſus, nihil vt exactè intelligenti deeſſet,quod ad Dei,Chriſtiq;
perfectam è genere ſuo cognitionem perduxiſſet. Id verò copiæ non
pro ſe duntaxat àb initio ſuſcepit,ac deindè patentiori per momenta ſinu
cumulauit,verùm etiam vt de plenitudine eius acciperent vniuerſi, vni- C
uerſi generationibus eius implerentur; nec eſſet vſpiam qui ſe abſconde-
a Prou. 20. ret à calore lucis eius. [a] *Lucerna quippè Domini eſt, ſpiraculum hominis, quæ*
inueſtigat omnia ſecreta ventris, hoc eſt diuinæ mentis haurit arcana, quò
perenni cæleſtis ſapientiæ luce, ſalutaria mortalibus ingerat inſtituta,
Materq; agnitionis,& ſanctæ Spei, noſcere Deum volentibus,& è ſupernis
agere conſilijs ſpiritum filiorum, & ſecuram beatitatis ſpem inter huma-
norum fluctus impertiat. Vt non immeritò ſapiens ille nec minùs elo-
quens Idiota, poſtquam diù defixus in admirando Mariæ nomine hæſiſ-
b In lib. cō- ſet. [b] *Sic etiam* (inquit) *dicere tibi poſſumus, Lucerna Dominæ id eſt Maria,*
templ. de
Virg. c. 5. *quæ doctrix, & Magiſtra maris interpretaris, ſpiraculum hominum, quia pecca-* D
tor per te reſpirat in ſpe veniæ, & gratiæ. Hæc ille.

Verùm quod vlteriùs huc ſpectat,diuinam ipſa ſapientiam, cùm à ne-
mine mortalium, ſed interdum aliquid ab Angelis, vſquequaq; tamen à
Spiritu Sancto, ſuòq; ac Dei genito, perenni velut fluminis hauſtu ſuſci-
peret; par eſt, Nato iam in ſublime recepto, ſuper omnes paratam ac à
doctrinæ præſidijs elatam, mortalium omnium, adeòq; generis Apoſto-
lici fuiſſe Magiſtram, ac præceptricem; vt cuius ſalutarem aſpectum; &
diuinitatis quoddam ex animo luceſcentis ſpeculum, vel exciti longè
contemplatum venturi eſſent mortales; ex eius ore coram cæleſtia fun- E
dentis

A dentis oracula, commendati à Nato Apoſtoli dependerent. Nam etſi paucorum interuallo dierum, induti virtuti ex alto, Spiritum illum, vniuerſa quæcunq; filius dixiſſet, docentem ſuſcepiſſent, eiuſdemq; inſtinctu, ne cogitantibus illis quidem, datum eſſet, quid nempè, quoue modo corã Regibus, ac Principibus gentium Euangelij cauſa impetterriti perorarẽt: vtiq; tamen idem ille Spiritus, ad familiare ſibi ſacrarium, diuinitusq; inſtructiſſimum Mariæ Virginis animum ita diuertit, vt in ipſa Cælum, & domicilium haberet ſuum, in Apoſtolis verò, velut qui Orbem luſtraret, deſignatum hoſpitium. Neque enim fieri decuit, vt quæ Virgini, filium Dei vtero concipienti virtus altiſſimi obumbrauit, eadem, vniuerſos
B mortales, per Nati gratiam Eccleſiæ parturienti, non magis, ac magis affulgeret.

Enimuerò ſi iuxta Auguſtinum, [a] *non potuit ſcientia diuinorum præterire librorum, quæ ipſam plenitudinem paritura erat Prophetarum*; quid dicendum de eiuſdem ſapientia, quę æternam Patris ſapientiam in carnę cùm geſſit, ex eadem pluſquam ad mortalium menſuram, nec iam riuos ſed fontes exantlauit. [b] *Verè enim* (inquit Ambroſius) *aluus ille Mariæ Crater tornatilis erat, in quo erat ſapientia, quæ miſcuit in Cratere vinum ſuum, indeficientem piæ cognitionis gratiã, diuinitatis ſuæ plenitudine ſubminiſtrans.* [c] Et Anſelmus, *Chriſtus, vt dicit Apoſtolus eſt Dei virtus, & Dei ſapientia, & in eo ſunt omnes*
C *theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, & Chriſtus eſt in Maria ergò omnes theſauri ſapientiæ & ſciẽtiæ Dei ſunt in Maria.* [d] Et rursũ alibi. *Licet* (inquit) *Apoſtoli per reuelationẽ Spiritus Sancti edocti fuerint in omnẽ veritatẽ, incomparabiliter tamen eminentiùs ac manifeſtiùs, per eum Spiritũ veritatis, illius veritatis profunditatẽ intelligebat, & per hoc multa eis per hanc reuelabãtur, quæ in ſe non ſolùm ſimplici ſcientia, ſed ipſo effectu, ipſo èxperimẽto didicerat.* Hæc Anſelmus, iiſdemq; penè paria loquitur in paucis Emyſſenus: [e] *Non ſolùm* ſcilicet *ſecundũ humanitatẽ ſed etiã ſecundum diuinitatẽ, & contemplari, & plus omnibus meruit cognoſcere.* Neque id ſolùm, ſed cum tanto in ſublimitate profectu, quo Apoſtolos omnes, ac Theologos vniuerſos in Eccleſia per ſecula fu-
D turos, ſi cum recta ſapientibus audimus, ſuperauit. Vt non immeritò Patrum erudita quondam ſanctitas, illam Apoſtolorum Magiſtram eximio ſanè titulo decorarit, Ignatius inter alios, [f] *noſtræ Religionis Magiſtram appellans*. Bernardus *Euangeliſtarum illuminatricem*, [g] & præſertim Ioannis illius quem Theologum dixerunt, de quo etiam illud extat Ambroſij pronunciatum. *Mirum non eſſe præ ceteris fuiſſe locutum myſteria, cùm ei præſto eſſet* (Virgo videlicet,) *Aula cæleſtium Sacramentorum.*

Atque ex his omnibus id tandem ſapientum calculo conſequitur; Habuiſſe Dei Matrem, ex accidenti, (vt ex vſu loquar) eam rerum naturæ,
E & morum inſulam cognitionem, quæ ad perfectum Scripturarum intellectum,

a Serm. 6. de Natiuit.
b De Inſtit. Virg. c. 14.
c In Luc 10 1 ad Cor. 1 Ad Coloſſ.
d De excel. Virg. c. 7.
e De Aſſump. Virg.
f Epiſt. 1.
g Serm. 4. Super; Miſſus eſt.
Lib. 1. de Inſt. Virg. cap. 7.

lectum, vnaq; ad percipiendas Theologiæ præceptiones, nec non ad ſuadenda, euoluenda ac penetranda fidei myſteria, deniq; ad conſummatam prudentiam, rerumq; agendarum abſolutam conceptionem, pro inſtituto fuit expediens, opportuna, iuxta Dei præſcriptum neceſſaria. Id quod de rerum noritia naturalium,[a] hoc magis accipiunt Theologi, quòd cum præter decorum fuiſſet induſtriam Dei Matris hiſce ſtudijs exerceri, & operam intentam dare; ad diuinæ prouidentiæ partes ſpectabat, vnà cum ceterorum copia donorum id quoque muneris contuliſſe. Si enim Salomoni, cur non & Mariæ, ecce enim pluſquam Salomon iſta. Quin etiam fortaſſe verum ſit, quod Rupertus inquit, *raptam interdum in tertium cælum,*[b] *vidiſſe arcana myſteria quæ non licet homini loqui,* vel vt Ciprianus,[c] *Abundantiorem fuiſſe datam Virgini gloriam, qua Chriſti præſentia intus & extra frueretur.* Hæc iſti, ſed quibus etiam inſignes à ſanctioribus literis accedunt candidati, Dionyſius[d] alter,[e] Antoninus, Gerſon,[f] Albertus[g] ille Magnus, nec non alij recẽtiores. Scilicet omnibus id ſuadet, ſingularis in primis Diuinæ Maternitatis cũ quadam infinitudine dignitas ac præcellentia, tum verò ex eadem dignitate nata gratiarum prærogatiua, quæ ſi alijs conceſſa fuit, ſublimiori ſanè modo, magiſq; exaucta[h] copia, in eam quæ vniuerſas[i] ſupergreſſa eſt creaturas redundarit. Verùm ad inſtitutum vel ſummè ſatis, ſubuecto etiam in cæleſtia Chriſto, relictam in terris matrem, velut diuinitatis conſiliariam, plures arcanorum ſuſcepiſſe reuelationes, vnde vel ignaros myſteriorum in Eccloſia ſanctiùs imbueret, vel iam edoctos, ad ſublimiorum cogitatus eleuaret, magis magiſq; illuſtraret. Neque enim quemadmodùm eleganter Laurentius[l] ille Patriarcharum decus ait, *Angelica tantùm, verùm etiam filij iugiter viſione & colloquio exultauit, illi enim cæleſtis viſio debebatur, cui incomparabilis gratiæ inerat plenitudo,* ſed multò explicatius Andreas[m] Cretenſis, diuinarum fontem reuelationum, qui nequeat exhaurire, Mariam nuncupauit.

A

B

C

Ceterùm vt ad reliqua propiùs accedamus, hic tantus in animo Virginis excellſæ prouidentiæ apparatus, quid niſi tum Eccleſiæ iam natæ militabat, vt paulatim in adoleſcentiæ firmioris proficeret ætatem, nec deeſſet vndè per momenta Deo per Virginem excoleute, conſtantiã in ſecula duraturam ſuſciperet. Hinc illa Scriptorum de Virgine frequẽs prædicatio, quã in parte Benzonius[o] quoque in ſuis lucubrationibus exſignauit. Sollicitam nempè fuiſſe Dei Matrem, quò cunctis ad ſe viſentibus, operam nauaret, conſilijs, hortatu, commonitione, nec non interdum ſi opus fuiſſet, materna quadam eòq; innocua prodeſſet obiurgatione. *Miſeris enim* (vt inquit[o] Ignatius) *& afflictis illa condolebat coafflicta, neque ſegniter ſubueniebat, humilibus deuota, quæ & deuotis deuotius* (vt vetus inter- E

D

[a] Suar. in 3. par. tom. 2. diſput. 19. ſect. 4.

[b] Lib 3. in Cant. oculi tui colũb.

[c] Serm. de Natiuit.

[d] In Dionyſ. Areop. de Cæleſt. Hier. c. 16.

[e] Part. 4. tit. 15. c. 17. §. 1.

[f] Alphab. 88. lit. Q.

[g] In Mariali

[h] 3. p. q. 27. art. 5.

[i] Serm. de Reſurr. Prcu. 10.

[l] Serm. de Aſſumpt.

[m] Serm. de Aſſumpt.

[n] In explic. Pſalm. 86. fol. 143.

[o] In Epiſt.

pres

A pres habet) *humiliaretur, omnium quidem operum pietatis apud fideles adminiſtra*. Et quod magis ex deuotis Brigittæ monumentis ad rem facit, *Magiſtra fuit Apoſtolorum, confortatrix Martyrum, doctrix Confeſſorum, clariſſimum ſpeculum Virginum, conſolatrix Viduarum, in coniugio viuentium monitrix ſaluberrima, atque omnium in fide Catholica perfectiſſima roboratrix cuius demum verbis, exemplo, ſtudijs ac operibus honeſtiſſimis effectum ſit, vt innumerabiles Iudæi ac Ethnici ad Chriſti fidem conuerterentur*. His nempè ſtudijs & actionibus ſuper contemplationes Deipara nauabat, quòd ea de cauſa poſt abeuntem in Cælos Natum, diu ipſa ſuperſtes in terris permanſiſſet, vt quàm plurimos ad frugem traduceret, vnàq; Apoſtolos ac

B fideles in officio confirmaret. Vndè & [a] Emyſſenus, *Maria Mater ſapientiſſima, omnia verba in corde ſuo contulit, nobiſq; conſeruauit, & memoriæ commendauit, vt tandem ipſa docente, narrante, atque nunciante ſcriberentur, & vniuerſo mundo prædicarentur cunctiſq; nationibus communicarentur*. Hæc Emyſſenus, quibus egregiè ſanè teſtatur Traditiones quàm plures, hodieq; per Eccleſiam Apoſtolicarum appellatione cenſitas, non eatenus ab illis deriuaſſe, quin primùm ex corde Mariæ velut ex fonte effluxiſſent.

a In feſto Aſſumpt. in Euang.

Et dubitamus adhuc an ſcribendo quicquam Maria fidelibus vnquam profuerit? an id Dei Matrem vniuerſa propè Nati imperia curantem facere docuerit? an immò licuerit? Et profectò ſi Euangelia Dei Mater

C ſcribenda non ſuſcepit, ſcribere potuiſſe quis negarit? argumenta nihilominus ſcribendi, ipſa illuminatrix Euangeliſtarum (crede) non pauca dedit, myſteria Nati ſcribentibus euoluit, luminibus ipſa diuinis ſcribentium ex officio curam illuſtrauit. Quid enim ſi idcircò, quemadmodùm & Natus, Euangelia, ceteraq; doctrinæ argumenta non exarauit, quòd ipſa Spiritu Sancto dictante quæ exaranda erant, in medium ore ſuo protulit, & quæ ex filio narrata, frequentiùs ipſa ſecretiuſq; ſuſcepit, Apoſtolis ac Euangeliſtis deſcribenda communicauit, demandauit? Accedit etiam, ſi Nati vox illa fuit. *Ego de me ipſo non loquor, eſt qui teſtimonium perhibeat de me*: id quoq; exemplum Matris per omnia filium

D referentis fuerit, vt Euangelicæ doctrinæ inſtituta, ſcribendo minimè traderet, ipſa quemadmodùm Natus Euangeliorum ac doctrinæ argumentum foret. Profectò enim Apoſtoli, quemadmodùm vniuerſo Orbi leges dederunt, id quod nemo vnus Monarcharum inani titulo tumentium efficere potuit, neque enim, (ſi Chryſoſtomo fides) Romani Monarchæ Perſas, aut è diuerſo Perſæ Romanos [b] legibus aliquando frenare valuerunt: ita etiam, notat Benzonius vniuerſis totius mundi populis ſanctitatem [c] virtutem ac ſapientiam Deiparæ inceſſanter prædicarunt. Verùm an id propter aliquiſpiam tutè conficiet, nihil vnquam dixiſ-

b In Pſ. 44.

c In expoſ. Pſal. 86.

E ſe, nihil docuiſſe, nihil feciſſe, nihil præſcripſiſſe, ne minimum quidem pieta-

pietatis & religionis argumentum ſcripto reliquiſſe; dicam apertiùs, ne A
minimam quidem Epiſtolam, ædificandis, firmandisq; fidelium animis
pro occaſione exaraſſe? Procul hoc à ſapientum coniectura. Habuit
enimuerò Maria quod optimè Rupertus aduertit, & tempus tacendi &
b In cap. 2. Matth. tempus loquendi. [a] *Quamdiù* (inquit ille) *filius hominis manere debuit mi-
noratus paulo minus ab Angelis, ferè tamdiù fuit Beatæ Virgini tempus tacendi
& tamdiù tacuit, tamdiù in ſilentio fuit, velut hortus concluſus: vbi autem
gloria & honore coronatus eſt filius hominis, reſurgendo, & in cælos aſcendendo;
vbi ſedet ad dexteram Patris, tunc eidem Beatæ Virgini tempus fuit loquendi,
& hoc amicis, id eſt ſanctis Apoſtolis, & talia loquendi, qualia prius portare
non potuiſſent. Vbi venit Spiritus veritatis, primus quidem & princeps ipſe B
illos omnem veritatem docuit, ſed & ipſa Beata Virgo teſtimonium ſuæ vocis
adhibuit, & taliter locuta eſt auribus fidelibus, vt proindè rectè dicat dilectus
eius; Fauus diſtillans labia tua, mel & lac ſub lingua tua, emiſſiones tuæ pa-
radiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus.* Hæc Rupertus. At,
quæ tempus habuit tacendi, tempus & loquendi; num illi deeſſe potuit
& tempus ſcribendi, quæ calamum ſcribæ gerebat velociter ſcribentis,
hoc eſt Spiritus Sancti velociter operantis doctrinam, vt id propter emiſ-
ſiones ſtyli eius, paradiſus eſſent malorum punicorum, cum pomorum
fructibus, hoc eſt Eccleſiam fide, charitate, prædicationis verbo conſi-
tam fœcundarent; & religionis Euangelicæ flores; in animis fidelium C
ad vbertatem & maturitatem fructuum elicerent.

Docuit ergo Maria, quæ quemadmodùm Brigitta promit; *Magiſtra
fuit Apoſtolorum, confortatrix Martyrum, doctrix Confeſſorum*; quemadmo-
dùm Bernardus, *illuminatrix Euangeliſtarum*. Fecit quam plurimos Vir-
go, *cuius verbis*, vt eadem Brigitta profert, *exemplis, ſtudijs ac operibus ho-
neſtiſſimis effectum, vt innumerabiles Iudæi, ac Ethnici ad Chriſti fidem con-
uerterentur*. Neque ſolum, ſed multorum etiam pia teſtatione, miracu-
lorum gratiam, & virtutem ſanitatum exercere; ſi quando caritatis ne-
ceſſitudo poſtulaſſet non omiſit: quid verò ſi id etiam ad firmandos in
religione, quibus verbum prædicationis feciſſet, fidelium animos præ- D
ſtiterit? Denique præſcripſiſſe dubio procul credi poteſt illa, quæ conſi-
b Actor. 15. lio ac luce doctrinæ, honorario quodam [b] officio, concilio non imme-
ritò interfuiſſe ac aſſediſſe putatur Apoſtolico; vel ſi viuente illa, quod
neſcio qua conſtantia dici queat, concilia nondum agi cœpta; magis ad
inſtitutum accedit, abſque conuentu & foro, ſententiæ Deiparæ libenter ac
ſponte ſtetiſſe omnes, cuius ſapientia, Nato ipſi, ſuos Apoſtolos modera-
c In inſtit. de Myſter. Incarnat. c. 20. §. 9. tos eſſe placuiſſet, vt id propter (quod Viguerio ſedet) complures ad
illam aduentarent, non duntaxat animo viſendi ac ſtupendi miraculorum
ſummum, ſed inſtituti ſacratioris mandata capeſſendi, quæ, qui acce- E

dere

A dere & coram haurire non poterant; literis etiam ad Virginem datis in-
ſtanter flagitabant: an verò ab iſtis, Eccleſiæ Mater officium deſiderari
paſſa fuit, quo minus & ipſa per literas reſponderet? Ceterùm, quod ad
paulò antè dicta refert, illa certè ſi Chryſoſtomo credimus [a] & Oecu- a Hom. 3. in Acta Actor. 1.
menio, tùm ad orandum Apoſtolos exemplo præiuit, tùm ad orationem
in Cænaculo feruentiùs incitauit: illa, ſi concilio præſentior minimè fuit,
ac vt quibuſdam lubet, palàm & publico voto minimè decreuit, vtiq;
tamen Ruperto teſte de lege veteri abroganda, conſulta, priuatim ſen-
tentiam tulit, ſed quæ toti concilio ſacra & immobilis fuit; neque ſolùm,
verùm etiam in enatis continuò cùm de rebus agendis tum de fide quæ-
B ſtionibus, ad ipſam Apoſtoli reſpiciebant, ad ipſam vniuerſus conuentus
affluebat, & decretoria velut ore Nati reſponſa dantem, ita audiebat, vt
ne latum quidem vnguem ab eiuſdem oraculis aliquando diſcederet.

Quid verò ſi hæc omnia palàm maiori quadam ſpecie faciebat? quid ſi
Magiſtra Apoſtolorum inter diſcipulos, non quidem poteſtate, ſed hono-
raria quædam authoritate decernebat? Nam alioqui, *licet* [b] (vt ait Ca- b Cap. Noua de pœnit. & remiſs.
non) *Beatiſsima Virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apoſtolis vni-
uerſis, non tamen illi, ſed illis Dominus claues regni cælorum commiſit*. Ergò
quod ex Ambroſio [c] Doctor Angelicus ſuſcepit, *Mulieris in Eccleſia publicè* c 3. p. q. 55. art. 1. ad 3.
docere, aut etiam ad dicti canonis animum, publicè prædicare, nequa-
C quam permittendum, ſed vt Ambroſio lubet; *priuatim tantùm aliqua do-
meſtica admonitione inſtruere*: non vtiq; crediderim opinatos de muliere
illa, quæ Apoſtolorum Magiſtra ſicut ſuper hominum ſententiam vixit,
ita ſententiam quoq; ferre potuit. Et iuuat hoc loco illud [d] Auguſtini ex d Lib. de Natur. & gratia cap. 36.
parte vſurpare. *De Sancta Virgine Maria, vbi de peccatis* (dicam ego, vbi
deminuendis prærogatiuis) *agitur, propter honorem Chriſti, nullam prorſus
habere volo quæſtionẽ*. Enimuerò ſi mulieribus, in Eccleſia [e] Paulus quo- e Ad Cor. 14.
que ſilentiũ ex inſtituto legis præſcribit; illas omninò ſermone tangit, quæ
neceſſitate fallentis naturæ, vel errare poſſunt vt coërceantur, vel deuiare
D vt dirigantur; At Dei Mater non minùs ab errore, quàm à noxa, quæ
fons erroris eſt immunis, ipſo maternitatis iure pluſquàm Auguſtę prę-
rogatiua, legi quoq; eximia eſt. Taceant in Eccleſia mulieres, ſed quę
diſcere habent, quę domi viros ſuos interrogare queant: quid verò ab
homine Dei Mater accipiat? quid à Viro Virgo, niſi quem olim vtero
circumdedit? at ex iſto theſaurum eius ſcientię ſibi vendicauit, cuius
plenitudinem nulla vnquam mortalium inopia vacuabit. Taceant in
Eccleſia mulieres, ſed ad quas illa fulminantis Dei ſententia peruenit;
[f] *Multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos, in dolore paries filios & ſub viri* f Geneſ. 3.
poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui: tacere quippè iubetur fœmina (dicit An-
E ſelmus,) *ſed quæ, cùm loqueretur, viro ſuo ſuaſit peccatum*: tacere & diſcere
iube-

iubetur, ſed quæ ob rationis & iudicij imbecillitatem, Viri ſapientioris A rogare cogitur diſcretionem: quid verò hæc ad illam feminarum eximiam, quæ cum miniſtra mortis (ex Cyrillo [a] dico) minimè fuerit, maledictionem legis præteriuit, nec in dolore filios, ſed vnicum Dei filium in ſpiritus exultatione concepit ac peperit, eaq; de cauſa Viri omnis poteſtatem eatenus euaſit, vt generis ſui iure, quo Caput vniuerſorum toti mundo, viſibili in carne dedit, vniuerſarum ipſa, quæ vel oculos effugiunt creaturarum Domina effecta eſt: Taceant in Eccleſia mulieres; ſed coniugatæ, ſi rectè Chryſoſtomus & Theophilactus, non quæ Virgo Virginum, prima Virginitatem voto ſacrauit, prima Virginitatis, vt ſic dicam Sacerdos fuit. B

a Lib. 12. in Ioann. cap. 5.

Sed vndè hoc Virgini licebit (inquirat [b] Tertullianus) *quod omni feminæ non licet? quid prærogatiuæ meretur aduerſum conditionem ſuam, ſi qua Virgo eſt, & carnem ſuam ſanctificare propoſuit.* Rectè verò; ſed licebit (dicet aliùs) huic feminæ quod nulli alij licet, quæ feminas omnes prætergreſſa eſt non ſexu ſed maternitate, ſed electione, ſed meritis; non vt aliquid prærogatiuę mereretur aduerſum conditionem ſuam, ſed vt debitam dignitati ſuæ ſeruaret excellentiam, hoc enim debebatur feminæ, quæ Mater & Virgo eſſet, quęue carnem ſuam, non tàm ipſa primùm ſacrare propoſuiſſet, quàm à Deo ſanctam & ſanctificatam accepiſſet. Denique *taceant in Eccleſia mulieres*, neque ſolùm, *ſed quantumuis ſanctæ*, (quod C Carthaginenſes ſanciunt Patres,) [c] *Viros in conuentu docere non præſumant, multò verò minus* (quod Tertulliano [d] lubet) *vel tingere, vel offerre, vel vllius Virilis, nedum Sacerdotalis officij ſortem auſint vendicare*. Sed enim iſthæc maiori ex parte, de mulieribus generatim proferuntur, Mulierem tamen illam ex qua filium Dei factum, factumq; ſub lege, vt nos à lege redimeret accepimus, haud percellunt.

b Lib. de Virg. veland. c. 9.
c Diſt. 23. Mulier.
d Loco citato.

Quid enimuerò ſi Sibyllæ, quondam legis ancillæ, Sacerdotes non modo palàm & oraculis docuerunt, verùm etiam auguſtiore quàm Numine Gentilium afflatæ, vaticinia protulerunt, neque id ſolùm, ſed quæ D futura prædixerunt, ſcriptis etiam, ad poſteritatis doctrinam commendata eſſe voluerunt: id fortaſſe Dominæ legis, à principio gratiæ legis, quæ ſummum Sacerdotem, non vtero tantùm tulit, ſed prima ante omnes Sacerdotes, ipſa, cùm in ara cordis, tum ad Altare Templi velut hoſtiam æterno Patri placentem, votis omnium obtulit, ac dicauit: huic inquam Dominę rerum nō licebit, quod Ancillis è poteſtate legis illius fuit? Certè qui aliquando dixit. *Effundam* [e] *ſpiritum meum ſuper omnem carnem & prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ.* Et iterum. *Super ſeruos meos & ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meum*: Virginis illius excelſæ quæ ex humilitate ancillam ſe prædicauit, & amicæ illius, quæ ſicut lilium E

e Ioel. 2.

inter

A inter ſpinas, ita enituit inter filias, dignitatem non præteriuit. An verò minor iſta, quàm filia Phanuel Anna propheti ſſa, *quæ ſuperueniens* (in Templo videlicet) *confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael?* An minor Ancillis Domina, quamquam in odorem Dominæ currentibus, Hildegarde, Brigitta, Catherina, Falconia, ſexcentas prętereo, quę conſequentibus à gratia ſeculis, effuſos è Cælo Spiritus almi fontes, cordis ſinu ſuſcipientes, & ſcriptis, & doctrina poſtmodùm in Orbem eriuarunt.

Sed verò licet iſtæ ſuper ſexum ſapientes, haud pauca cæleſtis doctrinæ monimenta Viris etiam admiranda reliquerunt; vtique tamen,
B (fatebor, & iſtud) rariori ſi genus omne ſpectaueris, exemplo, nec vſpiam publici iuris in Eccleſia, (ne quid de Lycæis dicam) elocato ad docendum prædicandumq; talento; ſed priuatis Marte, & Minerua, nec alio quam communis vtilitatis auctoramento, tametſi diuinitùs iniecta mente aliquid præſtiterunt. Ac in primis Anna propheti ſſa, confitebatur ipſa quidem Domino, & loquebatur de illo palàm vniuerſis, neque tamen forum Eccleſiaſticum agebat, ſed priuatim ſingulis enunciabat, non in conuentu, ſed in obuio cætu, non munere prædicationis, ſed officio narrationis, denique non intra ſepta, ſignaq; Templi, ſed in atrio feminarum ſermonem proferebat. Quæ tamen omnia, nihil ad ius ſacro-
C rum, nihil ad prædicationis ſtudium, nihil ad Sacerdotij faciunt poteſtatem; vt iccircò, ſi dignitati Dei Matris, ea, quoquo modo coniuncta eſſe velis, nihil admodum eximij in prærogatiuarum partem admiſeris: ac è diuerſo ſi iura quoque Sacrorum ab officio dimoueris, excellentiæ Matris nihil vſpiam derogabis. Ineſt enim titulo Matris eminentiſſima quædam ſupra ius humanum poteſtas, quæ dignitates hominibus vſquequaq; conceſſas virtute complectatur, vel certè differenti quodam nexu, maiora humanis officijs munia præ ſe ferat. Nam etſi Virgo non prædicauit, prædicatores tamen, quos filius Apoſtolos in Orbem miſit, miſſos ipſa, ſua ſapientia, conſilijsq; direxit ac roborauit: Etſi Natus, per
D quadraginta dies apparens eis, & loquens de Regno Dei, de ritu cærimonijs, Sacramentis, ac myſterijs inſtruxit; inſtructis tamen ipſa, quò hæc effectui manciparent, momentis, & modis explicauit: Etſi principatum Apoſtolorum non ſuſcepit, Magiſterium tamen illuminatricis poteſtate conſeruauit: Etſi gubernationem Eccleſiarum ſingulatim non adrogauit, patrocinium tamen vniuerſi regiminis, Aduocatæ principis iure vendicauit: Etſi Sacerdotij munus ac functionem longè à ſeipſa conſtituit, omnium tamen Sacerdotum iura, religiones, ac ſanctitates, dignitate ſupergreſſa eſt. quin imò Sacerdotibus
E ipſa vniuerſis argumentum ſingulare fuit, quæ vnigenitum ſuum

P in

in Ara Crucis, pro ſalute generis humani, longè credas acceptiori, A quàm totius Eccleſiæ voto, Patri æterno, ſacrum dedit. Quin verò illud ipſum Dei hominis corpus, quod ad verba (vt aiunt) operatiua Sacerdotibus prolata, in Sacramentum cedit, ipſa primum in vtero ſuo, non effabili generandi virtute conceptum ſic habuit, vt proprietate Verbum ſua ſubſtantia eſſet, quod poteſtate Verbi Sacerdotibus hoſtia foret: Et vt iam peculiari quodam nec Sacerdoti conceſſo iure, ſolius duntaxat excellentiæ penſata ratione, illa vitæ verba pronunciare potuerit. Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus, [a] *Deus nimirum* (vt inquit Ambroſius) *ex genere meo, ex meo ſanguine, ex mea carne, ex meis viſceribus, ex vtero generatus*. B

a De Inſtit. Virg. c. 5.

Quanta enimuerò Dei Matris eſt hæc prærogatiua, quã nedum vnquã lingua mortalis effari, ſed nec humanus cogitatus vllo modo comprehẽdere poſſit, vt hoc propter ſilentibus eloquentiæ plectris, poſitisq; ſapientiæ modis elinguem duntaxat Idiotam, [b] ita meditatũ lubeat explorare. *Dedit tibi Maria tota Trinitas nomen, quod poſt nomen filij tui eſt ſuper omne nomen, vt in nomine tuo omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Hoc nomen ſuper omnia Sanctorum nomina reficit laſſos, ſanat languidos, illuminat cæcos, penetrat duros, vngit agoniſtas, iugum Diaboli extrudit. Tantæ virtutis, & excellentiæ eſt, vt ad eius inuocationem, Cælum rideat, terra lætetur, Dæmones contremiſcant, & infernus conturbetur*. Hæc ille cuius in Eccleſia C laudes, à laudata præclarè Dei genitrice multorum ora impleuere.

b In lib. Cõtempl. c. 5.

Qua ſanè ſententia in Auguſto Mariæ vocabulo, vim omnem Sacramentorum energemate quodam comprehenſam, vel me tacente manet explicatum, vt hoc propter, habita ſub Chriſto ratione dignitatis, ipſa ſit vniuerſim cauſa ſalutis omnibus ad gloriam deſtinatis, ad eamq; velut vnicam adiutricem continuò referri oporteat vniuerſa, quæ ſingulis ſaluandis adhibentur ſalutis argumenta. [c] *Sola quippè* (quod Cretenſis ait) *præter naturam fuit electa ad naturam reuocandam, ſola deſeruit opifici vniuerſæ naturæ*. Et idcircò Bernardi ſententia, [d] *omnibus ipſa ſapientibus, & inſipientibus copioſiſſima charitate, debitricem ſe fecit*, [e] *omnibus miſericordiæ* D *ſinum aperuit; vt de plenitudine eius accipiant vniuerſi, captiuus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, iuſtus gratiam, Angelus lætitiam, tota Trinitas gloriam, denique filij perſona humanæ carnis ſubſtantiam*: Et dubitamus quin aliqui Maternæ conſolationis argumentum, ſacram ſuſceperint Epiſtolam? Quæ, (vt Patriarcha Iuſtinianus ait) [f] *Cælis dedit gloriam, terris præbuit Deum, gaudium præſtitit Angelis, ſeculoque pacem refudit, fidem docuit gentes, vitijsque finem impoſuit, humanæ vitæ inſtituit ordinem, atque ſpiritualem edidit moribus diſciplinam*; Iſta (inquam) an deſiderari ſuam paſſa eſt beni- E gnita-

c Serm. de Dormit.

d In Ser. Signum Magnum.

e Et in ſer. de Natiuit.

f Serm. de Annunc.

A gnitatem,quin efflagitantibus id præſertim religioni firmandæ fidelibus, eximiæ charitatis, vt Caniſius, & Bonifacius argumentantur ſymbolum exhiberet?

RESPONDETVR TERTIO EX ORDINE PRINCIPI Argumento, quod ducitur ex mendoſa Epiſtola.

CAPVT XXIV.

NON dubito ex ijs quę pro facultate hactenus ſatis explicatè dicta ſunt contra alios in contentione Virgi-
B neæ Epiſtolæ, me in poſterum ſtudio fortiùs agendi leuatum iri, cùm nemo ſit paulò æquior arbiter qui non videat ad ea, quæ bona fide diſſeruimus, nihil quod admodum leuet aduerſam partem poſſe reſpōderi.Sed enim non nemo, niſi demiſſo ardore cōtentionis calumnia relangueſcat, plus iuſto videtur cōtrouerſus, ne de ſuſcepta opinor cauſa ſe facilè depelli patiatur. Iactat inprimis, permulta eſſe rerum capita quibus rationes aduerſum nos pugnantes continentur,in ijs tamen vt quatuor,ad ſummum quinque validiora ſint,& firmiora,pleraq; ponuntur ad numerum augendum,& quæ ſcriptionem pleniorem,& re-
C fertiorem efficiant,ne fortaſſe alius aliquando futurus ſit,qui in hac materia liberiùs,maioriq;cum rationum copia verſari ſe poſſe confidat.Faciendum nihilominus, vt ſingulis quantum ſatis eſt ad argumenti robur in medium allatis,reciſisq; leuibus,& ſuperfluis, res cum re,cauſa cum cauſa, ratio cum ratione committatur.

PRIMVM itaq;argumentū;Nefas putat Deiparę manu exaratā ſcripturam adulterare.*Vndè ergò (inquit)tam diſcrepantia paſſim exemplaria? cur nō ſuus ſacris apicibus ſeruatur honos? cur nō ſuus cum religione cultus?hinc enimuerò Meſſanenſes arguuntur aut planè dubij de fide talis Epiſtolæ,vel prorſus irreligioſi*
D *qui temerare audeant, imò ſine lege barbari, qui æſtimare neſciant,contemnant.*

Rectè ſanè,ſed num quis in iudicium vocet Aſellum qui baiulando ſimulacrum Iſidis impegit in lapidem, aut ſi vapulet ille,num hoc quoque comminuendum? Manus exſcribētium errauere;num ideò Epiſtola plectenda tanquam falſa, ſuppoſitia, conficta, aut Meſſanenſes poſtulandi ceù Sacrilegij? nempè incuria, & oſcitantia præter crimen id factum, quid indè ſi vno deprauato plura emerſerint vitiata exemplaria;cùm fortaſſe non vnus eſſet qui integritati ſuæ Epiſtolam donaturus,verbis & cōceptibus in parte abluderet,& plures ex Notarijs facti ceù cōmentatores, imprudenter fateor,ſed candidè,& abſque ſimulatione falſi, quod nitori
E puræ ac putæ veritatis nihil indè labis afferri cogitarent. *At mutata ſunt*

pleraq; & in alijs atque alijs addita, dempta, perturbata. hoc ipſum ago, ſed ſi excurrentes riui colluuione ſordium, minuantur, creſcant, turbidi reddantur, num ideò fontis lympiditas vitium contraxit, quo minus ipſe potetur? nihil in ea Epiſtola eſt adeò redundans, quod intentū non reddat, nihil ita deficiens quod obſcurum efficiat, nihil eò vſque perturbatum, quod ſenſum tollat, ordinem minimè ſeruet, mores & pietatem Virginis genuinam haud referat. omnis mutatio conſiſtit, vel in verbis reſtrictis, vel in explicatis, quorum alterum pro altero poſitum idem ſignificat, vel alteri additum ſententiam euoluit; vel in affixis temporum notis, quæ cùm exterius adhæſerint, penetralia non vitiant; vel denique ex appenſo nominis velut chirographario ſigillo, quod cùm ex ſtylo actuarij imprudenter an inſcitè irrepſerit, rem ipſam inficere minimè poteſt, opinando præſertim hiſtoria decernitur piæ nixa traditioni, non ex elephantinis libris, aut nominum aduerſarijs rationes repurgantur. A B

In quatuor Euangelijs diuerſa interdum, nec eadem ſerie narrantur, mutilumq; videtur in vno quod redundat in altero, eodemq; modo ſuppreſſum in iſto, quod explicatum in illo. Sed quis niſi Iulianus aliquis Apoſtata eiuſdemq; farinę homunciones, dictitent, Euangeliſtas falſa vendidare pro veris, commentitia non diſiungere à fabulis, quò mentes incautas doctrinæ Chriſti, factorumq; ſuppoſitionibus circumſcribant? vt iam nimis rigidus ſit cenſor, qui hanc Virginis Epiſtolam, ob Scriptorum varietatem nonnihil verbis luxatam, acerbiori ſententia configat, & euariantes ceù de crimine ſtellionatus, intoleranter velit poſtulare. Nihil in hiſtorijs eſt adeò commune quàm temporum euariatio, eiuſdem rei factiq; diſſentiens à diuerſis narratio, de origine rerum, & perſonarum ambigua relatio, de mentibus auctorum controuerſa diſceptatio: num ideò quæ ſcribuntur, aut dicuntur, continuò repellenda ſunt, aut etiam ignominia notanda, & non potius priſca quadam temperantia ad æquitatem reuocanda, vel certè ſi minus placent, modeſtè diſſimulanda? Quo die, vel anno ſalutis auctor filius Dei natus ſit in carne, quo die vel anno denatus in Cruce, hodieq; controuertitur apud Scriptores, multis diuerſa, ne dicā abſona ſentientibus: num ideò quiſpiam exitioſè contendat, nunquā Chriſtum in mundum veniſſe, nunquam hominibus Saluatoris benignitatem apparuiſſe? Eundem alij ternis, quaternis alij clauis, pedibus aliquātùm diuaricatis, patibulo confixū ſcribunt; num ideò ipſe nunquam crucifixus fuit, num ideò nunquam pendens inter latrones deputatus? De immortalitate Ioānis, de ipſius Deiparę demigratione, quàm variæ, quàm exorbitantes feruntur etiam grauiſſimorum Patrum ſententię; num ideò Ioannes, aut Virgo Deipara nunquam in rerum natura extitere? num ideò inter mortales minimè in carne vixere? C D E

Quare

A Quare ſi tam vago calculo ab imprudenter nec ſponte euariantibus,
definita ſit ætas Virgineæ Epiſtolæ, nemo iure mirari debet, quando vel
ipſi Salutis anni ſi ſapientibus credimus, nondum fixo apud Scriptores
cardine voluuntur, quòd etiam in re certiſſima, perdifficile ſit ipſis exa-
ctam per omnia reddere rationem temporum, & à vero nunquam aber-
rare, maximè cùm memoria hominum breuis, retroacta longè ſecula
reſpicere nequeat eatenus, vt annorum lapſus legitima ſerie deducat, niſi
fortaſſe ſua quisq; ætate ſenectutem reparatæ ſalutis metiri velit. Adeò
tempus ſui ipſius edax, memoriam quoque rerum abſumit, vt quæ nu-
perrimè geſta in oculis vidimus, vix ordine ſuo, ſuisq; annis, nedum men-
B ſibus ac diebus conſignare ſine errore valeamus; quid igitur de ijs dicen-
dum putabimus, quæ priſcis annorum ſtadijs prætererunt, & quæ in ſuo
ortu citiùs conſenuerunt, quàm cum ætate virentis famæ ad nos perue-
nirent, quantumuis adeſſe ſuis momentis tempora nimiùm feſtinarent?
Iam verò cetera, quæ nondum occidentibus annis, in varijs Hiſtoricorum
libris ſpirant, aut principijs annorum mutila ſunt, aut in ipſa ſerie viciata,
vt iam in fine ſeculi non ſubſiſtant, niſi à fine reditus pateat ad princi-
pia. Iniuria ſanè poſtera ætas conqueſtura eſt de nobis, niſi & nobis
ius expoſtulandi cum antiquis oboriatur, quòd adeò confuſa tranſmiſe-
rint tempora, quæ nec à Decemuiris fatalium librorum euolui queant,
C ſuaq; luce colluſtrari.

Ceterùm nollem eſſe adeo quempiam ſcrupuloſum, vt cùm nefas pu-
tet ſtylo vulnerare Virginis Epiſtolam, religioni ſibi minimè ducat tacitè
falſi inſimulare Meſſanenſes, quaſi tàm proruptè ſint audaces, vt Virginis
Epiſtolam, tot ambeſam morſibus temerare ſint auſi. Quis enimuerò
mortaliũ eſſe poteſt adeò inſigniter impudens, vt ea mendacij affectatio-
ne, gloriam ſibi voluerit aucupari, tam multis obnoxiam probris, & con-
tumelijs? quis præterea tam hebes, qui cùm ſplendidè mentiri velit, non
omnem fucum exquirat, quo, minus coherentia obtegere, per omnia verò
D præmiſſis cauillis ſpeciem veri queat obtendere? profectò nimium vt ita
liceat loqui, ſit bardus, qui ſibi perſuadeat, ſi Meſſanenſibus confingere
animus fuiſſet, carituros fuiſſe arte concinnãdi, quia omnes eluſiſſent, quã-
tumuis emunctorum argutias, nedum plumbeos huiuſmodi ratiuncula-
rum aculeos, quando vt Lex dicit, *Nihil aliud eſt falſitas* (nempè compo-
ſita) *niſi veritatis imitatio*; quò proindè nemo ſapiens ſit, qui varietatem
huiuſcemodi non arte ſed incuria natam deprehendat, eamq; ob cauſam
de falſitate minimùm ſuſpicetur.

Sed erit fortaſſe qui petat, vnde Meſſanenſium ingenijs tàm alioqui
prouidis ac ſagacibus, animiſq; tam religioni Virginis deditis, tanta po-
E tuit inceſſere oſcitantia, vt qui priuilegiorum ſuorum tabellas ſanctiores

ducant, quàm quòd multi vel apicem immutatum eſſe ſinant; neque ta- A
men accuratè cauerint, quò minus ea Virginis Epiſtola, omni auro ſacra-
tior, tot mendis ſcateret, quam vita ipſa potiorem eſſe oportebat. Multa
ſanè ſunt quæ hoc loco mihi ad dicendum vltrò citroq; occurrunt, veren-
ri præſertim, ne ſi de ſupina negligentia Meſſanẽſes in culpam vocauero,
indulgentior ſim tempori, cuius iniuria, rerum memorandarum ſolet
eſſe fatum. Ceterùm ſi veritatis inquiſitio coniecturę committatur, ſicut
falſa ſæpiùs inuoluuntur, ita vera interdum prætereunt, nemo tamen iux-
ta legem *diuinare cogitur*, ſed ex ijs quæ vſu venire ſolent, prudentis eſt ea
colligere, quæ contingere poſſunt; vt proindè mihi perquàm veriſimile
ſit, eam in tot exemplaribus tabellis varietatem, non aliundè profectam B
eſſe, quàm quòd non omnes ex eodẽ autographo tranſcriptá diuulgarent,
ſed iam tritam, & vt ſic dicam per compita decantatam, prout quiſq; me-
moria recoleret, priuatæ duntaxat religioni commodaturus, in ſcripta
referret, haud ſecum pendens, ad eę chartę quandoq; poſteris fidem repo-
ſcentibus, velut in acta tranſirent. Hinc factum vt alij mutilam verbis,
alij redundantem, varijsq; modis demutatam exhiberent, nihili ducentes
eiuſcemodi variationem, dummodò ſenſus integer ſine vulnere memo-
riam rei contineret, quòd præſertim non ad contentiones fori tempe-
randæ forent tabellæ, quibus interdum vel ad apicem odioſæ cautiones
reſtringuntur, ſed quæ latiſſimam Gratiæ formam, nutu potius animiq; C
ſenſis, quàm verborum ligaturis prę ſe ferrent. Quamquam deindè non-
nulli ſapientiores, præuiſis argumentis, quæ aduerſari volentibus aliquan-
do capitalia forent, expunctisq; anni, Lunæ, feriæ, ceterisq; in Epiſtolæ
clauſula notis, omnes vno velut præcipuo neruo inciſo rationes infirmas
reddiderunt; quòd eiuſmodi temporum characteres non iam ſimplici
animo, ſed imprudenti quadam minus eruditorum coniectura, vel quo-
uis alio modo crederent irrepſiſſe.

Horum equidem opinionem non improbo, quia tamen alibi ſemel in
animum induxi, admiſſa etiam in ſuam arcem (ſi vis) impoſtura, appo- D
ſitoq; ad mentem aduerſariorum ingenio, nihil indè ſequi; quo magno-
però prematur huius Epiſtolæ fides; non antea ritè ſententiam me di-
xiſſe putauero, quàm cùm ſingulis rationibus euolutis, apertiùs demum
pro ſuſcepta cauſa licebit perorare. Quod vt magis copioſè fiat, non
ſolum oſtendendum erit, verſatas hactenus, & verſas Epiſtolæ demutatæ
rationes, nihil nocuiſſe ſynceræ perſuaſioni, ſed neque diuerſam quæ ſe
inferius offeret hiſtoriæ totius narrationem, quicquam decerpere Meſſa-
nenſium religioni, alioq; ex capite non parum facere ad promouendam
dignitatem. Nunc cetera proſequamur. E

A *RESPONDETVR QVARTO ARGVMENTO QVOD EST à comparatione huius Epiſtolæ cum alijs à B.V. ſcriptis.*

CAPVT XXV.

QVARTVM Argumentum ducitur à comparatione huius Epiſtolæ, cum alijs quæ vulgò feruntur à Virgine miſſæ ad Ignatium Martyrem, ad Florentinos. Nihil quippè toto cælo diſſimilius, ſiue ſpectes initia, ſiue finem, vt de argumento, ſtylo, ac diuiſione,
B nulla interim inducatur mentio. Ignatij quidem Epiſtola ſalutationem præfert modeſtam, Florentina nullam; Meſſanenſis exaggeratiſſimam. In illis nullæ temporum, & loci notæ, in hac omnes inſtrumentorum actuariorum characteres. Denique apud Hebræos, ſicut apud ceteras nationes, eædem ſcribendarum Epiſtolarum formulæ, eædem initio ſalutationes; non diſpares in fine clauſulæ; à quo ſcribendi more pro re, & tempore, non eſt putandum Virginem modeſtiſſimam diſcedere voluiſſe; vt iam quot ferè continet apices ea Epiſtola, tot propemodùm manifeſta ſigna falſitatis.

Vix hoc loco quiſpiam ſe contineat à graui, & ſeuera in argumentum
C adeò leue animaduerſione. Nempè vir iſte limatiſſimi iudicij, non cenſebit vterinos fratres ab ijſdem parentibus progenitos, niſi qui gemelli ſint, vnoq; partu fuſi, ac per omnia ſimiles vt ouum ouo. Non cenſebit Epiſtolas ab eadem Virgine ſcriptas, niſi argumento, ſtylo, & diuiſione, nuſquam ſint diſſimiles. Ergò ſi impoſtor quiſpiam, ſimilem commentus fuiſſet Epiſtolam, ac Virginis nomine diuulgaſſet, facilè ſe ab hac calumnia liberaſſet; quin verò apud argumentatorem iſtum fidem inueniſſet, phyſicis, exploratiſq. rationibus, à ſimilitudine, argumenti, ſtyli ac diuiſionis confirmatam.

D *Tres ſunt Epiſtolæ, nec idem ſingularum argumentum.* Mihi verò nouum planè, & inauditum videtur ſcribendi genus, apud mortales nondum viſum, vt plures ad diuerſos, diuerſis de rebus exaratæ Epiſtolę, idem contineant argumentum, niſi neſciam quid nouus iſte ſcribendarum Epiſtolarum magiſter; vocet argumentum. Nam ſi id putet, quo Virgo ſanctiſsima, pio planè conſilio hortatur ad rectè beateq; viuendum animoſq; addit ad conſtanter pro fide, & Chriſtiana pietate agendum; nemo non videt, ſub alijs atque alijs verbis idem planè verſari argumentum, niſi quòd benedictio quę reliquis ſenſu potiùs quàm verbis explicatur, Meſſanenſibus pro re nata clariori quadam ſignificatione impenditur: qua in
E re ſi pietatem Matris, incuſabit, quaſi non perindè his atque illis inſinua-

tam,

tam, facilè etiam redarguet Natum, qui nec omnes diſcipulos ſinu fouit, A
nec coram omnibus in monte diuinitatẽ ſuam manifeſtauit, nec denique
omnes in tertium vſque cælum dum viuerent ſublimauit. Iam verò ſi
argumentum ſit Epiſtolæ, materies ipſa qua de agitur, quis adeò eſt ex-
cors, qui non videat alio atque alio modo ſcribendum fuiſſe his atque
illis, Ignatio aliter ac Florentinis (ſi & iſtis ſcripſit) vtriſq; ac ſingulis di-
uerſimodè quàm Meſſanenſibus? Ignatius videre Virginem cupit; huic
reſcribit illa, ſe venturam cum Ioanne, ipſumq; viſuram, occaſione vide-
licet itineris Aſiatici. Florentini petunt, quid agendo, cælo terraq; glo-
riam comparare queant; his reſpondet Virgo, teneant fidem, orationibus
inſtent, patientia ſe roborent, hoc pacto ſalutem apud Deum, gloriam B
apud homines conſecuturi. Denique Meſſanenſes Legatione miſſa, ſuſce-
ptæ fidei rationem reddunt, ſe ſuamq; Ciuitatem commendant, perpetuã
protectionem implorant: petitionibus ipſa clementer annuit; cauſam
Reipublicæ in ſe recipit, patrocinium benedictione data repromittit. An
fortaſſe ſicut pro omni edulio Xenocrates, caſeolum, pro omni genere
potus, ſiſer admiſcuit Tiberius: ita pro omni materie ſcribendi, vnum
cenſendum eſt argumentum, vnus in ſcribendo modus concedendus?

Sed etiam illud videtur ridiculum, quòd cùm apud iſtum, fidem non
habeat Epiſtola Virginis ad Ignatium miſſa, vt ex quinto liquet argu-
mento, nihilominus ad eam reuocare velit hanc ad Meſſanenſes ſcriptã; C
& velut ad Theophraſti paragonem examinare; non ſecus ac ſi quiſpiam
cum nonnullis nimium ſapientibus, ignem neget eſſe calidum, ad quem
tamen vrgente frigore ſeſe excalefaciat; aut ſi quis Iudex arbitrum det
veritatis, quem de crimine falſi conuictum, ſua ipſe ſententia con-
demnauit.

Pergamus ad cetera. Stylum huius Epiſtolæ diuerſum obijcit egre-
gius coniectator; perbellè verò: quid ſi hanc manu & Marte proprijs
exarauit Virgo, ſtylo ac ſucco ſuo, illas verò ſcribentis tantùm induſtriæ
commiſit? quid ſi ex Hebræo, vel Syro vertentium ingenijs, diuerſa quo- D
que formanda erat elocutio? quando ſicut vultu & ore omnes differimus,
ita ingenijs ac ſcriptione quæ partus eſt ingenij, nunquam per omnia
conuenimus. Enimuerò nouus iſte cenſor, verſionem Scripturæ à Hie-
ronymo elaboratam, vix inter ſcruta habebit, quia diuerſo ſtylo quàm
vulgatus incedit contextus: antiquabit præterea tot doctiſſimorum viro-
rum labores, qui Baſilium, Chryſoſtomũ alioſq; Patres Græcos, alia atque
alia elocutione, ſtyloq; differenti in lucem latinam euocarunt: quid plura
expectamus, niſi vt Epiſtolam Pauli ad Hebræos tollat, plura ex reliquis
eiuſdem ſcriptis expungat, quia non eodem vbiq; ardore loquuntur, non
iiſdem Rhetoricæ neruis vbiq; aſtringuntur; parum eſt, niſi etiam Euan- E
gelium

A gelium Lucæ conuellat, quia ſtylo differt ab Actis Apoſtolorum, aut hæc
minimè legitimum Lucæ partum definiat, quia diſſimili ab Euangelio
commendatur elocutione. Mentiar niſi nouus hic Pompilius Lenas,
Marcum Tullium iam ſemel capite plexum, iterum ſtylo ac oratione
plectat, quia pro re, & occaſione, nunc forenſe dicendi, nunc quietum ſe-
quitur diſputandi genus, nunc maiore eloquentiæ contentione, nunc
temperata vtitur oratione, vt planè non ſtylo modò, verùm ingenio, &
natura diuerſus videatur. Puderet me ad tam longè petita, ſi non pro
inſtituto abiecta deſcendere, niſi nuces nucibus vt adſolet in ludo, eſſent
elidendæ.

B *At non eadem in ſingulis Epiſtolis eſt diuiſio!* Ecce nouum dicendi Magi-
ſtrum qui Virginē Rhetoricam docere velit: an potius dixerim Ariſtar-
chum, qui tam ſeuerè ab eàdem eloquentiæ præcepta penſumq; exigat,
quaſi non familiariter ſcribere, ſed pro Prytanæo diſceptare debuiſſet.
Quamquam neſcio de qua diuiſione intelligat Demoſthenes iſte, an de
partitione rerum oratione contentarum, quæ cùm non verbis grauida,
ſed ſenſu ſit fæcunda, non aliam in hac reſtricta, ac penè Laconici generis
Epiſtola poſtulabat propoſitionem, quàm vnicæ petitionis claram expli-
cationem; an potius de ordine quodam accuratæ diſpoſitionis, in qua rur-
ſum quæri poteſt de diuerſis orationum generibus, Aſiatico an Romano
C eloquio, de argumentorum acie iuxta Græcos, vel more Latinorum aut
etiam Hebræorum inſtruenda: quæ cum ille non explicet, neque nobis
pluribus hæ nugæ refellendæ. Quamuis neque ipſe in hoc ſcirpo nodum
quærendum eſſe exiſtimauit, cùm vix vno aut altero verbo ſatis inuolutè,
argumenti, ſtyli & diuiſionis meminiſſet, quaſi tranſiturus, ac nobis con-
donaturus ea quæ leuiora ſunt, dummodò ad grauiora vel rogati reſpon-
deremus. At quænam ſunt iſta.

*In Epiſtola ad Ignatium principium, & ſalutatio modeſtior, ad Florentinos
nulla, ad Meſſanenſes confertiſſima.* Cedo principium, & ſalutationem ad
D Ignatium. *Ignatio dilecto diſcipulo humilis ancilla Chriſti IESV.* Ad Meſ-
ſanenſes, *MARIA Virgo, Ioachim filia, Dei humillima ancilla, &
Chriſti Ieſu Crucifixi Mater, ex Tribu Iuda, ſtirpe Dauid, Meſſanenſibus
omnibus ſalutem, & Dei Patris omnipotentis benedictionem.* Hæc ſunt ini-
tia, & ſalutationes, ſit ita, ſed inſulsè dicitur in Epiſtola ad Florentinos
nullam præire ſalutationem, quid enim ſibi volunt verba illa, tametſi non
ſeiuncta à reliquo Epiſtolæ corpore, *Florentia Deo, & Domino IESV
Chriſto filio meo, & mihi dilecta*, quàm explicatam quandam pij amoris
ſignificationem, quæ totius ſalutis nedum ſalutationis eſt indicina? Sic
enimuerò Ioannes Apoſtolus ad Aſianos ſcribens, nullam conceptis ver-
E bis præmittit ſalutationem, quòd vt egregiè aduertit Lorinus, idemq; in-

nuit

nuit Hugo [a] primis Epiſtolæ Verbis continetur fauſta precatio, vel potiùs iam impetratæ rei denuntiatio, ſalutatione maior; quæ tamen longè ſunt explicatiora in hac Virginis ad Florentinos, quàm in Ioannis ad Aſianos data Epiſtola. A

Sed enim illa ad Ignatium modeſtior eſt ſalutatio! fortaſſe quia reſtrictior & breuior, ſine nomine Virginis, ſine faſtu titulorum; hæc ad Meſſanenſes minus caſtigata, intemperans, ſine more, quia confertiſſima, quia multis agnominum, & velut ſtemmatum illigata flexuris. Fateor me tanto doctore non minimum hodie profeciſſe. Neque enim ſciebam Paulum Apoſtolum in omnibus ferè ſuis Epiſtolis intemperanter vti ſalutationibus, tam longo circuitu verborum inflexis, quorum pars maior B in prædicatione ſui muneris, tot nominibus exaggerata conſumitur: nihil ego in his putabam redundare, nihil inutile, ſed pro re & tempore ſummè neceſſarium, frugis & fructus pleniſſimum, vt dubitare modò incipiam ne tam emunctæ naris ac iudicij cenſori, ſalutatio quoque Angelica de cetero ſuperfluat, quando ſine tot ambagibus, ac prærogatiuarum coloribus, dixiſſe ſatis fuiſſet *Aue gratia plena*, vel breuius. *Aue MARIA*. Nollem in hoc argumento pluribus verſari, ne extra gyrum flectere ſe cogerem aduerſarium, cui verbo reſponderi poſſet iuxta Græcum [b] prouerbium, *Nihil ad rem.*

Itaq; tribus de cauſis, ſi bene conijcio, videbitur iſti ſalutatio Meſſanenſibus præmiſſa, minus temperata, & à moribus Virginis aliena. C Primò quòd præfixum Virginis nomen humilitatem minimè ſapit, deinde quod explicata illa proſapiæ ſeries, ſeculari quodam faſtu, nobilitatis imaginibus velut antiquitùs in prima ædium fronte collocatis affulgens, non modò Virginis moderationem, infra mortalium animos ſe demittentis, non commendet, verùm etiam elati cuiuſdam ſupercilij intoleranter obtendat arrogantiam. Denique quòd eximiæ Virginis modeſtiæ non videtur fuiſſe conſentaneum, peregrino velut affectato ingenio; à patrio ſcribendi inſtituto diſcedere, hoc eſt non ijſdem initijs & D clauſulis, non ijſdem per omnia formulis, qui Hebræorum mos erat ſcribendo vti.

Verùm ſi his duntaxat columellis nitatur aduerſa ratio, ijs ſubtractis cetera quoque machina vertatur neceſſe eſt. Nego enimuerò quippiam in hoc genere ſcriptionis admiſſum, quod Virginis humilitati non fuerit appoſitum, par patrijs inſtitutis, temporum moribus haud impar. Nam vt à remotioribus incipiam, quæ Virgo Auguſti decreto, nominis ſui profeſſione in tabulas recenſita, [c] Ciuitatem Romanam adepta fuerat, quid alienum à iure ſtatuq; ſuo commiſit, ſi nominis ſui præpoſitione, quod Romanis [d] ſolemne erat, ſalua religione, nedum legibus, ſed etiam E libe-

a In præf. in 1. Ioan. Epiſt. c.5.

b Luc. in Philopſ.

c Sigon. ex Leuino, Cicerone, & alijs l.1. c. 14. de Iure antiq. Ro.

d L. in orbe ſi d-ſta tu hom. in orbe Rom.

A liberæ conſuetudini morem gereret? Quin verò, id Virginis vrbanitatem, ingenij facilitatem, morumq; lenitatem ad omnia honeſta, ſuperiorumq; vſu probata appoſitam, mirum in modum commendat, tantum abeſt vt modeſtiam premat, humilitatem affligat, animi demiſſionem quouis modo notatam condemnet, quando (vt rectè aduertit Lorinus) [a] veterum inſtituto in Epiſtolarum initijs cùm ſalutarent, præponi conſueuerat nomen ſcribentis nomini eius ad quem ſcribebatur, quod ipſum Apoſtoli ſcribentes in morem ſuum conuerterunt, adeoq; videntur ſeruaſſe exactè, vt non immeritò idem ipſe Lorinus ſentiat, eum, qui nomen Ambroſij gerens in Epiſtolas Pauli ſcribit, non ſatis tenuiſſe

a In Act. Apoſt. c. 15

B antiqui, ac etiam ſui temporis morem; dum ait Paulum [b] ſecus quàm alij facerent, ſuum in Epiſtolis nomen nomini eorum præpoſuiſſe ad quos ſcribebat, quemadmodùm Iudices ſeculi conſueuerunt ad eos, in quibus munus & prouinciam exercent ſcripta dirigere. Nec probatur quod accerſit de oppoſita conſuetudine, quando contrarium exemplo Lyſiæ Tribuni ad Felicem [c] liquet, dum ſic orditur *Claudius Lyſias optimo præſidi Felici, ſalutem.* Ex quò vlteriùs conſequitur, eum nominis præfigendi morem, tenuiſſe etiam inter inæquales, nec ratum eſſe, quod nonnulli tradiderunt, honoris cauſa Romano Senatui datum, vt ad Senatorem qui ſcriberet, nomen eiuſdem præmitteret: tametſi minimè

b In 2. ad Corinth.

c Actor. c. 23.

C peccaret qui ad incrementum honoris & obſequij, vel amoris ſignificationem, ſuum nomen, non ſolùm nomini alterius, verùm etiam dignitatis vocabulis poſtponeret, vel ſi ſuperior & dignior, interdum nomini inferioris ſuum præfigeret; quod quidem plurimùm feciſſe Apoſtolos [d] nemo neſcit ſingillatim ſcribentes, aliquando verò communi etiam rogatione ceteris per Epiſtolā conſulentes, dū ſic ſcriberent: *Apoſtoli & Seniores fratres, his qui ſunt Antiochiæ Syriæ, & Ciliciæ fratribus & Gentibus ſalutē.*

d Act. 15.

Nec verò hodie præter decorum fecerit quiſpiam, ſi Ambroſium, aliosque ſecutus, ad æquales & inferiores ſcribendo, eorum nomina, poſtponat, præponat ſi ſint ſuperiores; quo pacto Lorinus [e] ſcribit ſe

e In Epiſt. 2. Ioann. cap. 1.

D obſeruaſſe Ambroſium Epiſcopum ad Imperatorem ſcribentem, nomen eiuſdem præmittere, contrà Gregorium Papam vt potè Summum Hierarcham, poſtponere. Quamquam conſuetudo illa ſui nominis præmittendi, nulla alieni ſtatus ac dignitatis habita ratione, apud poſteros etiam quodammodò religioſa fuiſſe videatur, vt ob eam Auſonius Ambroſio [f] æqualis ſeſe excuſarit, quod ad Paulinum ſcribendo nomen ſuum nomini illius metro aſtrictus minimè præfixiſſet. Qua in re ſi proindè Virgo morem geſſit, in omnem intenta obſeruantiſſimi animi temperationem, non poterit in hac ad Meſſanenſes data Epiſtola, iure à quopiam niſi pro-

f Epiſt. 20

E teruo & citra moderationem temerario reprehendi.

Sed

Sed cur inquies tam paucis ad Ignatium, ac ſine nomine Virginis, A
tam multis & verbis & agnominum titulis ea cumulatur ad Meſſanenſes
ſalutatio? Nihil moror, Ignatio ſcribit tanquam ſibi ſæpius à Ioanne
commendato, apud quem & ipſa notior erat, quàm vt ea nominis adſcri-
ptione primùm inclareſceret, ſatisq; fuit vna humilis Ancillæ CHRISTI
IESV nuncupatione, nota iam Ignatio myſteria duntaxat innuere:
miſit præterea Epiſtolam per Tabellarium vtriq; perſpectum, dubio pro-
cul ab ipſo Ioanne inſtructum, qui ſalutationis officium abundè ſupplere
poſſet, & ſi quæ alia ſupereſſent, oratione explicare. Hanc inter cæte-
ras cauſam, non ſine cauſa probat Salmeron, cur idem Ioannes [a] in pri-
ma ſua Epiſtola quam ad Aſianos exarauit, nomen ſuum cum ſalutatione B
reticuit, quamuis id in Apocalypſi luculenter præſtitiſſet; niſi etiam, ſi
laudetur aliorum opinio, id fecerit Ioannes, ne detectus mortis periculo
caput obijceret, quod cùm religionis cauſa ſtatutum in ſe exilium lue-
ret, nihilominus de religione ſcriptitare præſumeret; non abſona conie-
ctura de Virgine quoque cogitari queat, eam præfecto nomine ſcripſiſſe
ad Ignatium, ne Iudæis exitium Euangelio machinantibus, proritamento
eſſet, quæ iam iam erumpēte Chriſtianorum ſtrage in Aſiam profectura
erat, meliori tempori fidei bono reſeruanda. Cęterùm quia Meſſanen-
ſes non antea Virgini explorati, per Legatos agebant; iactisq; recentiùs,
& poſt Ignatium, fidei fundamentis, ingens religionis domicilium à pro- C
tectione Virginis ſubſtructuri erant; non modò decens fuit, verùm
etiam admodùm neceſſarium, ijs nominis, generis, ac dignitatis titulis da-
tam formare Epiſtolam, in quibus & cum ſumma demiſſione admirabilis
eluceret excellentia Deiparæ, & in ſincera veritatis velut explicatione, ſo-
lidius exiſteret ſuſceptæ religionis firmamentum. Neque enim aliud
putandum eſt eſſe eam Virginis cum inſcriptione titulorum ad ſaluta-
tionem, quàm ingenioſum quoddam prędicationis Paulinæ compen-
dium, cui veriſimile eſt in ea concione, quam de Virgine apud Meſſanen-
ſes habuit, quemadmodùm initio huius operis oſtendimus, nihil fuiſſe
antiquius, quàm non ſolùm de MARIÆ proſapia parentibus, ortu, D
vitæ progreſſu, Virginitate, ſed etiam de electione in Matrem filij Dei,
tantaq; ſupra mortalium honores dignitate, & id genus alijs perorare:
quibus etiam illa Meſſanenſium ex re ipſa naſcens eliceretur interroga-
tio, Vbi nam gentium Virgo illa Mater Dei degeret, filia nempè Ioa-
chim ex Tribu Iuda, de ſtirpe Dauid, Ancilla Dei, Mater Crucifixi? nec
non multò appoſitiſſima Virginis in Epiſtola reſponſio, qua ſe illam,
quam Paulus prædicauerat, non negaret, ſed nec ſupercilioſo quodam
vt videri poterat faſtu affirmaret, verùm in illa ſuperſcriptione velut in
imagine quadam, ipſa tacente petentibus exhiberet. E

a In primā Epiſt. Ioan. diſp. 1.

Huc

A Huc accedit illa etiam per neceſſaria talis ſalutationis ratio, quòd cùm de Virgine variæ ſerendæ erant ſententiæ, quæ plurimos in errorẽ abducere poterant, optimè conſultum videbatur ea Virginis explicatione, non tantùm aliorum ſcriptis ac ſermonibus, verùm etiam eiuſdem mente ac manu edenda, illis cum maximè temporibus; quibus fama, Virginei vultus, habitus, morumq; nuntia, maieſtatem humana maiorem conciliabat; ne quemadmodùm Dionyſio, ita Meſſanenſium Legatis, diuinitatis opinionem de Virgine conceptam ingereret.

Nam quod euenit Dionyſio, illud nempè toto Orbe decantatum, cùm à Ioanne (vt alij volunt à Paulo) [a] duceretur ad conſpectum Virgi- a Refertur à Chriſtophor. Caſtro in hiſt. Deip. c. 19.
B nis, ſicut ipſe narrat his verbis. *Cùm à Ioanne vertice, & Euangelij, & Prophetarum, qui in corpore habitans quaſi Sol fulget in cælo, ductus fui ad Deiformem præſentiam altiſſimæ Virginis, & tantus me diuinus ſplendor circumfulſit exterius, & plenius irradiauit interius, tanta etiam in me omniũ odoramentorũ ſuperabundauit fragrantia, vt nec corpus infelix, neque ſpiritus poſſet tantæ felicitatis inſignia ſuſtinere. Defecit cor meum, defecit, & Spiritus tanta gloria maieſtatis oppreſſus. Teſtor qui aderat in Virgine Deum, ſi tua diuina concepta mente non me docuiſſent, hanc ego verum Deum credidiſſem, quoniam nulla videri maior poterat gloria beatorum, quàm felicitas illa, quam ego infelix nunc, tunc verò feliciſſimus deguſtaui*: hæc inquam Meſſanenſium quoque Lega-
C torum animos occupare poterat admirabilitas, nec dubium quin ipſi ita perſuſi maiora relaturi fuiſſent ad ſuos, faciliq; occaſione, vt ſunt animi procliues in magnis ac ſpecioſis, religio nimia declinaſſet in eum errorem, qui Collyridianos abripuit emotæ mentis homines, vt putarent Virginem ab humanitate longè ſubleuatam, diuina fuiſſe natura præditam, ſimiliq; ac Deum immortalitate, communis debiti fuiſſe expertem; quos b In Panar. hæreſ. 79.
tametſi multis conuellat Epiphanius, [b] dum tamen Antidicomarianitarum calumnias contra Virginitatem Deiparæ feruentiùs verſat, ipſe ſe quodammodò implicat, vt cùm ex Scripturis elicere Virginem vita fun-
D ctam minimè poſſit, neque tamen abſq; mortis alea cælum ſubijſſe ſatis expreſſum habeat, neutrum definire præſumat. *Non* (inquit) *dico quòd immortalis manſit, neque affirmo an mortua ſit, exceſſit enim Scriptura mentem humanam, & in ſuſpenſo reliquit vas pretioſum, & excellentiſſimum, vt ne quis in ſuſpicionem veniat carnalium de ipſa rerum*. Hæc Epiphanius, cui Baro- c Ad an. 48.
nius [c] condonandum eſſe ait, ſi, quod alijs ſanctiſſimis, & eruditiſſimis ſæpè accidiſſe videtur, dum ardentiori ſtudio in hoſtes inuehitur, in contrariam partem actus, lineam videatur aliquantum veritatis eſſe trangreſſus. Vt proindè ſicut dicebam perneceſſarium fuerit Deiparam in ea ſalutatione præmiſſa, & Virginẽ ſeſe nominare ad continendã eorũ
E procaciã, qui aliquando puritatẽ eius temeratã fuiſſe impiè dicturi erant;

Q & præ-

& prætereà filiam Ioachim, atque adeò ex humano ſemine progenitam, A manifeſtare, quò omnem à ſe diuinitatis opinionem, ab alijs verò periculum errandi longè dimoueret. Et ne ſupra homines ad generandum in carne Deum eleuata, ſi ſe Matrem IESV diceret, tanta excellentia ſibi lenocinari putaretur, oportuit etiam inuſitatæ gratiæ conſciam, priùs humilitatis meminiſſe, adeòq; humillimam Dei ancillam, familiari cordis orisq; vocabulo ſeſe confiteri: neque ſolùm, ſed cùm dictura Matrem ſe eſſet, per omnia decuit Christi crucifixi recordari, non eò duntaxat, vt inuiſum illo tempore abiectumq; nomen, cõſtantiſſima aſſertione, nec minus eximio humilitatis, quam fortitudinis exemplo tueretur, verùm etiã vt quem reſurgentem pridem, iam in cælis regnare Meſſanenſes credi B diſſent, pro ſe in Cruce mortuum, velut expreſſa quadam ſpecie, in oculis animisq; fixum ferrent: denique vt quæ iam ab Euangeliſtis, Matthæo præſertim, & Luca de Virginis origine diuulgata erant, ab eiuſdem quoq; confeſſione vim haberent, conueniens planè fuit, ex Tribu Iuda, & ſtirpe Dauid, natalis ſuæ ſeriem deductam enarrare; vel eò maximè, quòd iam diuulgata familiæ profeſſione, quando olim Auguſti decreto, in Ciuitate Betlehem Dauidica cenſita fuit, illis ipſis nominibus vbiq; inclaruiſſet.

Verùm ne rationibus quæ pro te noſtra conſertiſſimæ ſunt, aduerſantem ad pauca aſpicientem obruamus, aut lectoris animum, ſi in vnum omnes congerantur, tædio grauemus, neque tamen aliquid intactum, & C minimè verſatum in argumento relinquamus, quę ex illo reliqua ſunt capiti ſequenti committemus.

RESPONDETVR AD RELIQVAS PRAECEDENTIS Argumenti partes, à moribus Virginis, & temporum notis.

CAPVT XXVI.

RELIQVVM Argumenti, à moribus Virginis, à temporum notis, iterum inducitur. Vtrumq; iam antea D ſatis profligatum, ſed libet rurſum, ac pro re nata ſæpiùs, alijs atque alijs rationibus euertere, ne ſi non diſceptetur, nihil effectũ videri poſſit. Itaq; ceteris iam ritè conſtitutis, videndum deinceps erit, an ſaltem eo ſcribendi genere Virgo à patrio ritu deſciuerit, vt proptereà ſupra conſuetæ, & quod dicitur Lararij modeſtiæ limites euaſiſſe putanda ſit, quòd non iiſdem initijs ac clauſulis, quibus Hebræis mos erat, Epiſtolã inſigniuit. Equidẽ libenter hoc loco accepiſſem explicatiùs, qui nam iſte mos fuerit Hebræorum, ne gratis multa cõgeſſiſſe putarem Anonymum, nec per ignara ſibi veſtigia incedere. Id cùm ipſe minimè E

præſti-

A præſtiterit, in culpam vocare non poterit, ſi quæ dicenda proponuntur, à diuinatione longè ſeiuncta erunt.

Atque vt primùm de initijs agamus, nec latiùs per omnia Hebræorum volumina, ſcribendiq; artes an mores effluamus; in libro priori Machabæorum, quem ſaltem Hebraicè primùm exaratum fuiſſe, teſtis eſt Hieronymus; [a] nam poſteriorem Græcum eſſe, ex ipſa quoque phraſi conſtare ipſe exiſtimat, (quamquā Origenes [b] vtrumq; vidiſſe putet Hebraicū) in eo inquàm libro nihil eſt frequentiùs, quàm ſalutationes interdū reſtrictiores, interdum explicatiores in Epiſtolis præfigere. Et quidē Machabæorum Legati ad Romanos [c] miſſi, non ſolùm viua ipſi oratione multis
B perorāt verùm etiam in illatis literis ſalutē pluribus præferunt. *Bene ſit Romanis, & Genti Iudaeorum in mari, & in terra in æternum, gladiuſq; & hoſtis procul ſit ab eis:* quorſum hæc tam amplificata ſalutatio, tam prægnanti affectu ſonans? quando ſufficiebat dixiſſe; Bene ſit Romanis, & Genti Iudæorum: aut etiam compellatis Romanis haud meminiſſe Iudæorum, vt iam, non putet Anonymus flagitij ratus, Deiparam Virginem à patrio more diſceſſiſſe; cùm Meſſanenſibus breuiori ſanè oratione, ſalutem, & Dei Patris omnipotentis benedictionem apprecatur. Quòd ſi congeſta nomina dignitatis, & originis, crimini vertantur; plus erat hoc loco nomen Romanorum aut Gentis Iudæorum, quod vno velut complexu, mul-
C torum regnorum titulos continebat, quàm in Epiſtola Virginis, minutiæ illæ appellationum, non faſtus ſed piæ tantùm agnitionis religioſa inſignia. Nimius ſim, ſi alia perſequar exempla quæ præſertim liber ſecundus ſuppeditat, vbi interdum breuibus initijs ingreſſus fit ad animum Epiſtolarum, [d] velut cùm pares ad pares ſcribant, vel ſi dignitate minores, fama tamen claros adſalutant; interdum tamen longiora etiam capita, nec tam ſalutationibus, quàm dignitatum honorumq; vocabulis, pro re & tempore exaggerata porriguntur: velut cùm, *Ionathas* [e] *Summus Sacerdos, & Seniores gentis, & Sacerdotes, & reliquus populus Iudæorum Spartiatis*
D *fratribus*, & rurſum. *Rex Demetrius Simoni* [f] *Summo Sacerdoti, & amico Regum, & Senioribus, & Genti Iudaeorum* ſalutem impertiunt; vel etiam caſtigatis officiorum titulis, [g] *Fratres qui ſunt in Hieroſolymis Iudæi, fratribus per Aegyptum Iudæis*, multiplicatis tamen animorum votis, *ſalutem, pacē bonam, cor magnum animum volentem*, & plura ſimilia longa verborum ſerie comprecantur. Vt proindè inicitrius ſit in Virginem, qui non ſitte nota, ipſam à patria conſuetudine degeneraſſe redarguat, quando potiùs totum ſcribendi inſtitutum, vnica ceu exili tabella, fortaſſe non fortuitò complexa videri poſſit, cùm & Meſſanenſibus iam fama ſuper æthera notis, vna duntaxat vice nominatis, ipſa, quæ ad ſe pertinebant, ob
E rationes ſuperiùs adductas, meritò pluribus expreſſerit.

a Epiſt. 100
b Nic. Serrar. in lib. Mach. proloq. a.
c Cap. 8.
d Mach. c. 10. c. 11.
e Mach. c. 12
f Cap. 13.
g 2. Mach. 1

Sed veniamus ad recentiora. Quid tam commune in Epiſtolis Apoſtolorum, quàm nunc extenſas, nunc contractiores præmitti ſalutationes, eaſq; ſubindè mutatis formulis, nunc his nunc illis proferri gratiæ, vocationis, Apoſtolatus, verbis ac titulis? in quo tamen nemo ſanæ mentis eſſe debet, qui Apoſtolos in modeſtiam offendiſſe auſit obmurmurare. Et verò Paulus ad Romanos [a] ſcribens, apertè primùm prænuntiat, ſe ſeruum IESV Chriſti, vocatum Apoſtolum, ſegregatum in Euangelium Dei: Deindè poſt pauca ſubdit, *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino IESV Chriſto*. Ad Corinthios autem, retenta quamuis in vtraq; Epiſtola eâdem forma comprecandi, in altera tamen miſſo vocabulo Serui, ſe tantùm ſcribit vocatum Apoſtolum IESV Chriſti, per voluntatem Dei: in altera verò, non vocatum, ſed ſimpliciter Apoſtolum, quaſi id vocabuli omnium prærogatiuarum vices ferat, ſe appellat. Rurſum ad Galatas, turgentiori quadam orationi præmittit quidem ſe Apoſtolum, ſed etiam addit, *non ab hominibus neque per hominē ſed per IESV M. Chriſtum & Deum Patrem, qui ſuſcitauit eum à mortuis*; ſed etiam mutata ſalutatione, non amplius dicit, *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro*, ſed exaggeratis ſententijs myſteria accumulat. *A Deo Patre & Domino noſtro IESV Chriſto, qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, vt erueret nos de præſenti ſeculo nequam, ſecundùm voluntatem Dei & Patris noſtri, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum*. Quæ bone Deus tanta variatio, non ſolùm in Epiſtolis plurium ad diuerſos, ſed vnius Apoſtoli ad eoſdem exaratis, nec eadem, ſed modò preſſo ac humili, modò elato, & propemodum inflato dicendi genere concinnata? Mentiar niſi Anonymus iſte non duntaxat contra morem Patriæ veniſſe Paulum, verùm etiam minus caſtigato ſpiritu ſcripſiſſe contenderet: nudeat, ſi ſuis principijs inhæreat. Quid verò ſi Paulum de Viſionibus gloriantem, de illuſtrium factorum & fortiter toleratorum memoria, ſibi quodammodo lenocinantem, ac plaudentem legat? omninò ruptis modeſtiæ repagulis exceſſiſſe inclamabit, virum iactabundum, ſuperciliolum, gloria immenſum gliſcentem detonabit.

Sed pergamus. Paulus idem, in epiſtolis ad Epheſios, & Philippenſes, & Coloſſenſes ſeruato eodem benedicendi modo, & in duabus extremis eâdem ſui nominis præfatione, in media ſola, ſerui IESV Chriſti appellatione contentus eſt; qua tamen in prima ad Theſſalonicenſes expuncta, ſalutationem quoque in hæc ipſa verba: *Gratia vobis & pax* tantùm non anguſtè coarctat; in vtraque deindè ad Timotheum reddit auctiorem, ita quidem, vt in altera ſe Apoſtolum vocitet, *IESV Chriſti, ſecundùm imperium Dei Saluatoris noſtri, & Chriſti IESV ſpei noſtræ*: in altera verò Apoſtolum *IESV Chriſti, per voluntatem Dei ſecundùm promiſſionem vitæ in Chriſto IESV*: vtrobiq; autem non ſolùm gratiam

[a] Cap. 1.

A gratiam & pacem, verùm etiam miſericordiam cumulatè impertiat?
Mitto quàm rurſum exaggeret eiuſmodi nomina in Epiſtola ad Titum,
mox aliquantum dehiſcat ſcribendo ad Philemonem, omninò verò defi-
ciat ac nullâ ſalutatione Hebræos afficiat. Quid de ceteris Apoſtolis di-
cemus, quos inter Iacobus & Iudas, prætenta Apoſtoli nuncupatione,
ſeruos duntaxat IESV Chriſti ſe dicunt, niſi quòd Iudas præterea frater
Iacobi vocari velit; an fortaſſe gloriam inde venatus, placito Anonymi?
Petrus verò in vna quidem Epiſtolarum, Serui; in altera Apoſtoli etiam
nomen aſſumit; Denique Ioannes, in prima Epiſtola nedum nominis, ſed
apertioris ſalutationis immemor, in duabus poſtremis, Senioris tãtùm vo-
B cabulo inſignitus, adeò in ſalutãdo varius eſt, vt cùm nullo ceterorũ quã-
tumuis inter ſe differentium aliquatenus cõueniat. An igitur hos omnes
ſpiritu Dei ductos, abrogata lege modeſtiæ, patriæ, gẽtium ac locorũ con-
ſuetudini crimen intuliſſe putandũ eſt? quo ſanè nihil magis præpoſterũ,
magisq; inconditum ac monſtruoſum cogitari poteſt; an potius aduerſa-
rium noſtrum à cognitione veteris inſtituti deſciuiſſe, ad pauca reſpexiſſe,
præproperè ad ferendũ iudicium prorupiſſe? quin procliue eſt, vt ſi Ma-
tris Dei modeſtiæ, præfixos illos in Epiſtola Meſſanenſium titulos dero-
gare, quemadmodum facit, contendat; ceteros cum Ioanne Apoſtolos
planè perfrictæ frontis & impudentis animi poſtulet, quòd interdum Se-
C niores [a] peculiari quodam ac ſpecioſo dominantium titulo, vel qui
ſummo Principi aſſidere ſoliti eſſent, dici ament; quid verò ſi in cæ-
lum os apponat, ſi in Filium Dei, intorqueat, quòd ſe Paſtorem ac Re-
gem publico iudicio coram Senatu ſit profeſſus.

a Sigon. li. 6. de Rep. Heb. c. 4.

Diximus de Epiſtolarum initijs, videamus nunc quæ ratio ſit clauſu-
larum, quæ tam longè à priſco more exorbitarit, vt vel hinc ſi lacerata
cauſa eſt, quóquo modo ſarciri queat. Inuitus in hanc arenam deſcen-
derem, iam toties antea facto periculo quid poſſent vires aduerſæ, non
ſemel ſecum ipſæ conflictatæ, niſi opprobrio ſibi verteret Anonymus, ſi
D quaſi ab ipſo primùm excogitatæ, tametſi omnibus obuiæ rationi, ex op-
poſito nihil amplius redderetur, cum quo tamen facile tranſactum pu-
tauero, ſi conſtitutis ijs, quæ pridem Chriſtophoro de Caſtro ad idem
argumenti reſponſum eſt, obuia quæque & facilia, quatenus eiuſdem
Anonymi rationes ferent, congeſſero.

Vnum igitur eſt hoc loco quod tanquam firmum, certum & inexpu-
gnabile ponitur, eamq; ob cauſam perſæpe alias ab alijs intolerantiùs quã
par eſt iactatum. Illas videlicet anni, menſis, lunæ, feriæ, loci, notas adeò
exorbitari à vetuſto Hebræorũ vſu, vt nedum gratuita Epiſtola, ſed nul-
lus planè ſit libellus, quouis nominibus in publico foro conſcriptus.
E Non quæro modo an eæ notæ ſuis ſint fixæ locis, & cum temporum

rationibus exactè concordent, ſed quod Anonymus expoſcit, an Hebræis A
adſolitum fuerit aliquando, ſimilibus Epiſtolas ſuas aſtringere clauſulis.
Qua in re ſi, quiſpiam repudiata omni alia ratione, hanc duntaxat vni-
cam ederet; id nempè factum præter communem vſum, pio Virginis ar-
bitrio, quò pro lenitate animi Meſſanenſibus Romano claudendi more
vtentibus, præſertim ſi id ipſi flagitarent, ſeſe conformaret; omnes ſanè
quæſtionum quiſquilias ad angulos compelleret: neque ſolùm nihil alie-
num à modeſtia Virginem feciſſe; verùm pro ſumma modeſtia, quibus
placere vellet, citra errorem ſe accommodaſſe, comprobaret.

Ceterùm vt non inconſulta ratio eſſet Anonymi, oportuiſſet hoc loco
ſignificantiùs explicare, qui nam Hebræorum mos erat in concludendis, B
vel ſignandis Epiſtolis, ne ſicut ipſe arguendo volitauit, ita nos reſpon-
dendo cogeret eſſe longiores, & diuinare quid vellet. Equidem ſi Epi-
ſtolas Apoſtolorum inſpiciam, nulla in re minus eſſe ſimiles animaduer-
to, quàm in eiuſmodi claudendi formulis, vt liberum cuiq; fuiſſe videatur,
modò animo ſediſſet, eum pro occaſione adhibere, atque etiam ex tem-
pore pro voto ſi luberet effingere. Enimuerò Paulus interdum ſicut in
principio, ita in fine gratiam apprecatur, eàque nota ſuas diſcerni docet
Epiſtolas, dum in ſecunda ad Theſſalonicenſes capite vltimo. *Salutatio*
(inquit) *mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni Epiſtola, ita ſcribo, Gratia
Domini noſtri IESV Chriſti, cum omnibus vobis Amen.* Quem modum C
cùm ſubindè in alijs Epiſtolis variet, in ea verò ad Romanos planè præ-
tereat, verendum eſt ne non ſolùm in morem modeſtiamuè peccaſſe re-
darguatur ab Anonymo, verùm etiam plurimis mulctetur Epiſtolis quaſi
non legitimis, eandemq; aleam reliqui ſubeant Apoſtoli, quos clauſulis
inter ſe differentibus vti, nemo niſi cæcus non videt: Vt nihil dicam de
alijs extra ordinem poſitis, atque inter ceteros de Ignatio Martyre, cui
[a] Suban.109 quemadmodùm Baronius [a] teſtatur conſuetum erat, in ſingulis Epiſto-
lis duo tantùm hæc verba: *Amen Gratia* ad calcem apponere, tanquam
peculiare quoddam ſignum Epiſtolarum, quo fortaſſe ipſe in ſuis ſcriptis D
agnoſci vellet, alienaq; à ſuis, tametſi Apoſtolica quędam imitatio in ſin-
gulis eluceret, diſcerni. Idem verò character eiuſdem etiam ſucceſſo-
ribus poſteà ſolemnis fuit, tanquam rato ab Epiſtolis Ignatij argumento:
quamquam ipſe Baronius neſcire ſe fateatur, qua incuria vel oſcitantia
librariorum admiſſum ſit, vt non niſi in Epiſtola ad Epheſios, & in ea quę
eſt ad Polycarpum ſcripta, eadem verba, ſupremo loco poſt ſalutationem
poſita habeantur. Egregio ſanè exemplo, ſi quiſpiam è diuerſo incau-
tam librariorũ diligentiã inculet, de ſignata illo charactere Virginis Epi-
ſtola, quo abductis in varia multorũ opinionibus, ipſa quoq; temerè apud
multos traducta eſt. Sed hæc pro noſtro cogitatu, non pro voto Anonymi. E

Quod

A Quòd ſi cuipiam veniat in mentem Epiſtolas Apoſtolorum præter eam quæ eſt ad Hebræos, idiomate Græco apud Gentiles communi, fuiſſe exaratas; rectè ille meo quidem iudicio cogitabit, ſed continuò etiam fatebitur, non eandem apud omnes Græcos fuiſſe claudendarum Epiſtolarum formam, & quod è re noſtra eſt, licuiſſe Virgini, Græcos Romanorum mores ſequi, ſicuti licuit Apoſtolis Græcè ſcribentibus, Hebræas Græcaſuè formulas adamare; quin verò laudabilius fuit, ab eorum ſcribendi vſu penitùs diſcedere, à quorum ritu pridem deſciuiſſent, vt vel hinc friuolum reddatur multoq; magis incautum Anonymi argumentum, qui ſine modeſtiæ nota, Deiparam Virginem haud velit à conſuetu-
B dine Hebræorum ſeſe potuiſſe eximere. Certè Tertullianus [a] dum aduertit Paulum in ſuis Epiſtolis non ſalutem præmittere, ſed gratiam, & pacem, disertè fatetur, *non id facere Paulum vt Iudaicum morem ſequatur, ſed vt officio defendat prædicationem creatoris*, quaſi minimè dignum ducat, cum ijs in ratione ſcribendi conuenire, quibuscum mente, & religione diſſentias. Quamquam ego non adeò ſim religioſus vt ſi aliter fiat, in conſcientiam ducere velim, ſed duntaxat contendo, ſuo cuiuis olim ſtetiſſe, hodieq; ſtare arbitratu, quoquo tandem modo ſcribere velit, dùm tamen rectè ſapiat, quòd vt quidam ait, [b] *qui probus eſt ſcriptis, probus eſt*
C *moribus*, idq; ita intelligo, vt non ſolùm in ſacro ſcribendi genere, quale fuit Apoſtolorum in ſuis Epiſtolis, verùm etiam quo cum abſentibus vſu colloquimur domeſtico, non nimium referat ſi his vel illis clauſulis animi ſenſa aſtringamus, hæc vel illa ſigna Epiſtolis affigamus; tametſi vbi res in publicis honorum aut vtilitatis commodis verſatur, quæ præſertim fide agitur Legatorum, non modò par ſit ijs notis inſignire chartas, quæ annum, menſem, diem, & ſi quid aliud ad memoriam recolendam iuuat, exactè quà ſatis referant, verùm etiam id multò pluris æſtimari debeat, quàm ſi recenſionum libelli, aut codicillorum tabellæ quò ſuppoſitiones euitentur, in acta notariorum inferantur. Id equidem eò dixerim liben-
D tiùs, quò temperem Anonymo, qui eiuſmodi notas ab Actuarijs tantum putat ſolitas adhiberi, vt minùs videri poſſit verſatus in bullarijs, ne dicam in Sacra Scriptura, niſi de induſtria cauillis rem agere induxiſſet.

Quid enimuerò vel in hiſtorijs Machabæorum (vt alia mittam) videre eſt frequentiùs, quàm datas vltrò citroq; [c] Epiſtolas, Anni, Menſis, atque etiam diei præferre characteres, imò verò, quod fortaſſe ab Actuarijs acceptum [d] dicat Anonymus, interdum ſalutationi in capite notas annorum præfigi? Nam ſi vis fiat in poſitione Lunæ, eiuſmodi notationes celebres fuiſſe apud Hebræos, nimis ieiunè ſit eruditus, qui dubitet, multumq; deſertus mente, ſi in ſigna Epiſtolarum aſcitas cótinuò redū-
E daſſe iudicet; quando ad diſcernendas à calculo menſis Solaris Lunares

notas,

a Q 5. Contra Marcion. c. 5.

b Sidon. l. 3 ep. 15.

c 2. Mach. c. 12.

d 2. Mach. cap. 1.

norum apprime ſtruere poterat, neque ſolùm religionis auctoramento vali- A
turæ, ſed multò maximè compendio ratæ exactæq; ſupputationis, cuius
ſtudio non ſemel horarum quoque vices accerſere; mos fuit haud vnquã
Iudæis antiquatus; velut inter alia ſecundùm lugubrem illam næniam;
quã, recurrente quotannis Vrbis exciſæ memoria, flebiliter accinũt, neque
ſolùm ſtatum Synagogis diem dicunt; [a] quæ menſis Aβ nona vergebat,
verùm etiam horam Veſpertini temporis tantorum malorum vectricem,
ſtatuentesq; ſolarib. vigiliam, velut calamitatis punctum figunt. [c] Iam verò
ſtatis omnibus de induſtria ſeruatis, Virgo in hac Epiſtola, feriam quoque
ſignauit, aliorum ſcilicet vſui concedens, quod ſibi ſcitum duntaxat vellet,
quod quia ſolo adeò præter decorũ admiſit, quo patrium morem flagellaſſe B
credatur? Certè ſi Iudæis interdum, [b] vno eodemq; loco menſis eiuſ-
dem notas, ne quid poſteros falleret, aliter atque aliter placuit efferre, cur
Virgo Deipara nullius præſertim exemplo mortalis aſtricta, minimè po-
tuit Lunæ poſitionem, adiectione feriæ reddere magis explicatam? neque
enim id quiſpiam vitio verterit; quaſi in tam arcta breuis Epiſtolæ clau-
ſula, permixtæ variarum gentium formæ, non parum præferant nouitatis,
quando in ea Epiſtola [c] quam Apoſtoli, & Seniores fratres, fratribus ex
gentibus Græcè (vt putatur) exararunt, vno ferè vocabulo trium qua-
tuorue diuerſarum nationum ſalutandi mores, iuxta differentes eduntur
verſiones, maiori ſanè nouitate, quàm ſi temporis eiuſdem in hac Epi- C
ſtola characteres, alijs atque alijs pro vſu, & cognitione præſertim eorum,
ad quos ſcribitur, modis efferantur. Quæ omnia, tametſi non ita velim
conſtituta, quaſi in re noſtra ſententiam hoc ipſo dictam quis exiſtimet;
id enim non ſemel hactenus exceptum eſt, verùm vt liquidùm euadat,
quàm parum ſit firmamenti, & robbris in contraria ratione, quæ tam exi-
liter labpugnata collabaſcit.

Sed neque de nota Indictionis ſi rurſum recurrat diſputatio, tantùm
iactari aliquid poteſt, quantum vnica reſponſione haud facilè retunda-
tur; ſi præſertim Indictiones ab Octauij Auguſti inſigni accerſantur. D
Potuit enim verò Virgo Deipara Meſſanenſibus ſcribendo, eam adhibe-
re formulam, qua ipſi exemplo Romanorum quibus parebant, vti iam
conſueuiſſent, idq; non ſolùm pro lenitate Virginis, quæ ſe facilè ad hone-
ſtos aliorum mores apponeret, verùm etiam pro inſtituto nationum, quæ
ſe proclines ad exempla, nedum ad præſcripta Regum effingunt, ſi fa-
ctum quis putet, facilè etiam induet, quemadmodùm ſermone, ita mo-
do ſcribendi Romanis placere ſtuduiſſe Hebræos, à quibus Virgo (ſi ſe-
mel aliquid valet argumentum Anonymi;) præ modeſtia deſciſcere non
debebat: non quidem vt ipſa Latinè, Romanorum more perſcriberet, ſed
vt ſeruata ſacratioris linguæ maieſtate, eam duntaxat claudendi formam E

a Gorionidis Epito.

b ... c. 4. n. 51.

c Act. 15.

Myſte-

A Myſterijs indulgeret. Neque enim Hebræi tametſi Latinè periti, crebrò leguntur Latinè ſcripſiſſe, multòq; minus locuti eſſe pro vſu, ſiue id ex religione, ſiue ex ſupercilio, ſiue quod de ſe expertus fatetur Ioſephus [a] ex difficultate proferendi, quod tamen ceteris ſub iugo Romano, Aſianis præſertim, & Græcis ſolemne fuit; edicto primùm Tiberij, [b] deindè etiã Claudij latius accepto, idq; non in Senatu tantùm, Iudicijs, & ſententijs, verùm etiam in quotidiano ſermone, quò ſcilicet Latinæ vocis honos, vt inquit Valerius, [c] per omnes gentes venerabilior diffunderetur, nullaq; non in re pallium togæ ſubijceretur, quaſi indignum foret illecebris, & ſuauitate peregrinarum literarum, Imperij pondus, & auctoritatem do-
B mari. Quid verò iſti præſtitiſſent, ſi Euangelio imbuti, Latinitatem in titulo Saluatoris Cruci impoſito agnouiſſent? Egregio ſanè documento illis, qui hodie Latini ſermonis vſu neglecto, & nedum ab aulis, & foris, verùm etiam à ſcholis proſcripto, patriæ linguæ intemperie, penè in barbariem (vt ſic dicam) deſyluеſcunt. Vt iam apud iſtos Latinæ nomen Eccleſiæ vileſcat, quaſi inſcriptus Latinè Crucis titulus ad myſterium religionis haud feciſſet. Sed hæc obiter.

a Lib. 20. Antiq. c. 20
b Sueton in Tib c. 71.
c Val. Max lib. 2. c. 2.

Reliquum eſſet vt ſubſcriptionem quoque Virginis à calumnia vendicaremus, qua ſola fortaſſe, de qua agimus, Epiſtolam tanto firmatam præſidio, rectè ſibi videntur aduerſarij inter inſtrumenta Actuariorum
C cenſere. Verùm ſicut illi non facilè oſtenderint huiuſmodi ſuſcriptionem cum vſu temporum illorum pugnare; ita Paulum Apoſtolum, [d] facilè redigent in ordinem Notariorum, qui non ſemel manu ſua ſubſignatas, iterum nomine ſuo muniuit Epiſtolas, ipſo identidem atteſtante. [e] *Ego Paulus ſcripſi mea manu. Salutatio mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni Epiſtola, &c.* Fecerit id ſanè Paulus [f], ſicut Hieronymo placet, ad remouendam ſuppoſitarum ſuſpicionem: nihil vetat Virginem id feciſſe alia de cauſa, quò ſe ad mores eorum quibuſcum agebat, componeret. Quæ profectò vnica ratio, tametſi nullæ ſint aliæ, omnem ſicut in ceteris, vim
D argumenti labefactant; nec præterea ſi quæuis alia vſu recepta, huic nectantur Chirographo, tanquam aliena redundabunt in Virginis mores quaſi peregrinos, habebitq; locũ probabilis circa Epiſtolas Pauli, [g] Ioannis Lorini coniectura, nempè ſubſcriptionis formulam præter nomen, certamq; ſententiam, figuram aliquam graphicè expreſſam continuiſſe; ſed in hac Virginis Epiſtola maiori ſupra opinionem fide, vnde Matris in humilitate magnitudo commendetur; vt proindè videri poſſit eiuſmodi figura, Crucis fuiſſe ſignum, nondum Regum coronis, & ſceptris impoſitum: quin apud plerosq; infame, & auerſum, ſed quod in Deiparæ Virginis Epiſtola, ſupra omnia in terris ſummæ euectum, futuram Meſſanen-
E ſium gloriam, in collata ab Arcadio Cruce aurea, præclaro ſymbolo adũ-

brauit.

d Ad Phil. cap. vl.
e 2. Ad Theſſ. c. vl.
f In c. 6. ad Gal.
g In Act. c. 15. n. 23.

brauit. Certè Virginem Sanctiſſimam non in animo ſolùm atque oculis, A
Crucis effigiem continuò ferre, verùm etiam in chartis vbi ſcribendum
foret, calamo ſolitam efformare, qui cogitet, nihil abſurdi opinetur; In
eàdem verò ad Meſſanenſes ſcriptione, cùm ſe Matrem Crucifixi initio
fateretur, quin Crucis ſigno finem quoque ſacraret Epiſtolæ, dubitari
cum ratione minimè poteſt, vnàq; Meſſanenſibus prçluſiſſe Myſteria, tum
religionis, tum honoris vix negari. Quòd verò ad certam quandam
ſententiam ſpectat, quæ Virgineæ mentis velut ſchema quoddam creda-
tur, cùm nihil ipſa frequentius animo verſaret, quàm quod olim Spiritu
Sancto intus moderante apud Eliſabetham emodulata eſt, *Magnificat
anima mea Dominum*, quippè quæ Sanctorum opinione, in perpetuas in- B
fra intermiſſionem Dei laudes intenta, ſingulis mométis pendebat, quàm
cælo penè immenſam gratiæ copiam ſuſceperat; id etiam ſententiæ,
chartis ſuis intuliſſe credenda eſt, cui procinendæ in præcipua Dei ma-
gnificandi contentione, velut temperata ex arte Spiritus Sancti cythara
paratam ſe exhibuit, eàq; teſſera, quam ipſa magnificatura foret, quibus
protectionem repromiſit, ſacrataq; ſcriptione id ſymboli exarauit, lucu-
lenter deſignauit.

RESPONDETVR QVINTO ARGVMENTO

ab auctoritate deſumpto. C

CAPVT XXVII.

QVINTVM Argumentum velut in Prytanæum
aduocat Viros ſapientes, qui pro Marianis Epiſtolis
ſententiam dicût, eosq; inter ſe commiſſos, alios qui-
dem auctoritate, alios antiquitate, nonnullos pietate
tantùm aliquid proficere, plures denique præter hæc
omnia, ratione quoque præſtare, qui ſcilicet Epiſtolas D
omnes Mariæ Virginis nomine cenſitas, extrà ſan-
ctitudinem habent, velut data cuiq; teſſera ſecerneret, arbitratur. Itaq; pro
Epiſtolis Ignatij ad Mariam, & Mariæ ad Ignatium loquuntur, S. Bernar-
dus,[a] eumq; ſecuti Marcus Michael Carnotenſis, Dionyſius[b] Ricke-
lius, Sixtus[c] Senenſis[d] Caniſius, & alij. At S. Hieronymus, eoq; anti-
quiores alij, qui Ignatij Epiſtolas cenſuerunt, negant, penitùs reſpuunt.
Hinc Hieronymus[e] Vailernius Siluius, qui poſt Valentinum Pacæum, &
VVillermû Morelium Ignatij Epiſtolas Græcè Latinèq; edidit, vtramq;
Epiſtolam tametſi à vetere interprete adiectam, meritò ſuſtulit, quòd neu-
tram in Græcis Codicibus Tilingano, & Pariſiêſi reperiſſet. Accedit[f] Ba- E
ronius

a Ser. 7. in Pſal. 90.
b De viris Illuſt.
c In c. 3. de diu. no.
d L. 2. Bibl.
in Maria.
e Lib. 5. de Virg. Deip. cap. 1.
f Ad an 48.

A ronius Hieronymi auctoritate permotus, nec non Martialis Meſtręus, qui recens Ignatium Græcè Latinèq; dedit, eoq; nomine dictas Epiſtolas inter apocrypha numerat, quòd nec Græcè ſcriptæ reperiantur, nec antiquiorem Bernardo auctorem agnoſcant.

Sed enim plures Epiſtolam ad Meſſanenſes reijciunt quàm recipiant, illi quidē conſtanter, hi facilè dimouendi ſi vrgeantur. Recipiunt præter ſcriptores patrios [a] Mutius Iuſtinopolitanus, Ioannes [b] Maria Tarſia, Alphonſus [c] Villegas, ſed fide Cōſtantini Laſcaris. Inclinat pietate [d] Caniſius, Franciſcus [e] Arias, Ferreolus [f] Locrius, ſed hi non videntur legiſſe, alioqui ituri in omnia alia. Dubitat Ioannes [g] Bonifacius, non vult eſſe

B arbiter Laurentius [h] Maſellus: Sed audacter reſpuit Baronius, [i] fortiſſimè conuellit Chriſtophorus [l] de Caſtro, denique multi docti, & prudentes Viri, addo etiam religione pollentes, viua voce ſpuriam, ac ſuppoſititiam me ſępe audiente conſtanter aſſeruerunt. Hęc ferè Anonymus, quoad argumenti vim ac ſummam, alioqui verbis plus iuſto profluis, & inanibus ſententijs impeditus.

Videtur nimirum artificioſus hic Epeus, omnes quos recenſere potuit literarum Heroas, velut in Equum Troianum incluſiſſe, vt penitùs in noſtræ cauſæ arcem inuadat. Verùm cùm hæc machina minimè nobis fatalis ſit, iamq; omnia, quæ hic adſtruuntur alibi ſatis demolita ſint; non

C eſt vt hoc loco diutiùs laboremus, ſi modò ſumma capita velut papauera decutiamus. Itaq; de Epiſtola Virginis ad Ignatium, & Ignatij ad Virginem, quamquam ea cura non integrè nos tangat, quid tamen in medium conſuli queat, quamuè facilè rationes in contrarium adductæ reuincentur, alibi planum ac palàm fecimus. Sanè ſolius Bernardi auctoritas, magnam fidem facere poteſt ac debet, qui cùm Hieronymum aliosq; legerit, neque tamen abnuit, quin prædictas Epiſtolas vt legitimas reciperet, nihil eſt vero ſimilius, quàm vt eas ex antiquiorum, nec minùs fide digniorum ſcriptis hauſerit, vel certè pia ac conſtanti omnium traditione com-

D mendatam acceperit, niſi iam ipſe ceù fabulæ auctor in ſcenam traducitur, quod de tanto Viro nefas eſt cogitare, nedum aſſerere. Quid ſi Bernardus ſua tempeſtate nondum ſepultam legit omnimodam Flauij hiſtoriam, quàm Hieronymus nondū natā morte ſua pręuertit, Baronius poſt tot ſecula deſideratam non aſpexit quid, ſi quamuis aliam, quę hodieq; deſideretur, volutarit acceperituè ſacrorum narrationem? quid ſi deuotiſſimus Virginis cliens ſecretioris ſuſurri venas intima cordis aure ſuſcepit? Et profectò ſi id propter reijciendæ ſunt prædictæ Epiſtolæ, quòd nemo veterum Patrum ad Bernardum vſque meminerit eius famæ, amputanda quoque erit Traditio de aduentu Iacobi in Hiſpanias, cuius ante

E Iſidorum (ſi tamen eius ſunt, quæ de ea re ſcripta feruntur) per ſexcentos

& vl-

a Hiſt. ſac. l. 1 cap. 13.
b In Monar. Vir.
c In vita Virg.
d Lib. 5 c. 1
e De laud. Virg. c. 30.
f In Maria Augusta l. 5 cap. 37.
g Lib. 1. Hiſt. Virg. cap. 18
h In Vita B. V. l. 6. c. 18.
i Ad an. 48.
l In Vita Deip.

& vlterius, annos, antiquiorum nullus ſcribendo meminerat. A

Illi etiam obſcuro planè iudicio decernunt, qui has Epiſtolas à vetere interprete adiectas, velut ſuperfluas eradunt, cuius enim iuſſu? qua auctoritate freti, ſuum arbitrium, menti antiquiori, imò probiori præferunt, ignari conſilij, expertes vetuſtioris inſtituti, nulla inſtructi ratione potiori? an quòd earum exemplar in Græcis codicibus non reperiatur? quaſi Matthæi, & Marci quoque Euangelia repudianda fuerint, quando illud Hebraicè, hoc verò Latinè ſcriptum, per multa tempora in Græcis codicibus non extitere; aut quaſi omnia, quæ Græcè ſcripta in quouis ampullario indice inueniantur, fidem & auctoritatem mereantur, vt iam fabulæ non ſint generationes Deorum, vel propiùs, omninò verum ſit, animas Socratis, & Platonis aureo nimbo cælo inuectas, Florianum ad portas B Paradiſi terreſtris inter monſtra gladio eluctatum, ab ipſo ingreſſu à Dracone accubante impeditum, denique vt ſexcenta mittam, nec à fabulis illudam, Magdalenam, & Lazarum Epheſi defunctos, diu ibidē iacuiſſe, deindè Conſtantinopolim Leone Philoſopho imperante translatos, ad Gallos ſaltem in vita nunquam acceſſiſſe. Non contemno Græcam auctoritatem quàm ſicut in multis cum Eccleſia Latina venerari ſum ſolitus, ità paulò infrà pro re nata ſum aſſerturus, ſed duntaxat aio, vanum eſſe redarguendi propoſitum, nec è doctrinarum conſultis profectum, eò dictis factisq; fidem abrogare, quòd Græcè ſcripta vel teſtata non reperiantur. C

Sed enim quomodò Baronius in ſuis Annalibus auctoritate Hieronymi permotus, vt loquitur Anonymus has Epiſtolas reijciat, videamus. Cedo locum ad Annum Chriſti quadrageſimum octauum, quem iſte citat. *Fertur* (inquit) *eiuſdem Deigenitricis Epiſtola ad Ignatium reddita, eiuſdemq; Ignatij vna ad ipſam ſcripta, duæ verò ad Ioannem Euangeliſtam de eadem ipſa loquentes. Sed Hieronymus, & alij antiquiores qui eiuſdem Ignatij recenſuerunt Epiſtolas, eas non nouerunt.* Hæc Baronius. Cuius verba nimis acidè, interpretatur Anonymus, quaſi ſemper idem ſit non noſſe ac reijcere, vt qui iam aliquem Diuorum è terris in cælum euocatum non D noſcat, continuò etiam putari poſſit reijcere. Nimirum, & ipſe reiecit

a Tom. 1. ad an. 169. Baronium, [a] quem non nouit, alibi de Ignatij Epiſtolis agentem, poſt nonnulla ſic loqui. *Hæc iccircò dixerimus, quòd leguntur eiuſdem Ignatij titulo tres Epiſtolæ, quarum priores duæ ad S. Ioannem Apoſtolum, & Euangeliſtam, tertia verò ad Sanctiſſimam Deiparam data habentur, cui nouiſſimo loco poſita, iuncta eſt Epiſtola Sanctiſſimæ Mariæ Virginis ad ipſum reddita, quæ cuius fidei ſit, iudicium eſt penes prudentem piumq; lectorem. Scimus tamen eas S. Bernardum citaſſe aliquando, earumq; meminiſſe alios recentiores.* Hæc Baronius, quibus verbis an reijciat potiùs quàm optima mente E

caueat,

A caueat,ne vel pietati periculum creetur,vel auctoritati Bernardi contemptus irrogetur, viderit quæſo cui pectus ſapit.

Verùm ne præcipitem feramus ſententiam,videamus quæſo,quo loco Hieronymus, ita quemadmodùm loquitur Anonymus,reſpuerit eas Epiſtolas, vt Baronium quoque nauſeare, imò penitùs cogeret reijcere. Citat ipſe Baronius locũ Hieronymi de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Ignatio. Cedò. *Scripſit* (inquit) *vnam Epiſtolam ad Epheſios,alteram ad Magneſianos,tertiam ad Trallenſes,quartam ad Romanos, & indè egrediens ſcripſit ad Philadelphios, & ad Smyrneos, & propriè ad Polycarpum commendans illi Antiochenſem Eccleſiam, &c.* Hæc Hieronymus, nec aliud quippiam de

B Epiſtolis ab Ignatio ſcriptis. vndè quæſo tanta ſagacitas Anonymo, vt hinc eliciat Hieronymum reſpuiſſe eas Epiſtolas? nempè quia non meminit earum: ſed neque meminit ibidem Epiſtolarum ad Mariam Caſſobolitem, ad Tarſenſes, ad Philippenſes, ad Antiochenos, ad Heronem Diaconum Eccleſiæ Antiochenę, quas tamen omnes tanquam germanas Ignatij recenſet Baronius; quin verò, & plures ab eodem fuiſſe conſcriptas,ex eiuſdem Verbis ad Romanos facilè colligi poſſe oſtendit, dum inquit, *Ego omnibus Eccleſiis ſcribo,quòd voluntarius morior, ſi modo vos non prohibueritis*,vt proindè rectè ſic inferat Baronius: *Sanè equidem niſi ad Hyperbolem eiuſmodi verba referantur, multò plures oportuit eum ſcripſiſſe Epiſtolas,*

C *cùm alioqui plurimas ab eo ante vincula diuerſis occaſionibus ſcriptas fuiſſe,neminem puto dubitare,cùm id præſertim poſtularet munus Epiſcopale*: Ita Baronius, quibus deindè ſubiungit ea quæ paulò ante retulimus, de tribus alijs eiuſdem Ignatij Epiſtolis, vt vel ex ipſo contextu liquere poſſit, quàm præcipitem de iudicio Baronij Anonymus ferat ſententiam, quamuè præpoſterè conſecutiones inferat abdicentes. Quamquam in animum etiam inducere prudenter ipſe potuiſſet, multa olim in dubium reuocata, quia fortaſſe ignota, ne dicam ignorata fuerunt. Certè Franciſcus Turrianus vbi de Conſtitutionibus Apoſtolorum agit. [a] *Audiani* (inquit) *inter* [a In proem. in lib. Cõſt.]

D *alia, Conſtitutiones Apoſtolorum detorquent,quas quidem in dubium multi reuocant. Sed quid mirum ſi tempore Epiphanij, multa in dubium reuocabant, quæ multi etiam ignorabant.* Hæc Turrianus. Quidni aliquiſpiam, & de Ignatij Epiſtolis idem adſtruxerit? quidni de permultis alijs, quæ Latinorum notitiam effugerunt? Non iniuria crediderim ſuperioris ſeculi ornamentum,Guglielmus Lindanus in hæc verba ſat afflictè conqueſtus eſt: [b] *Nobis* (inquit) *ignauioribus, plurima Græcis notiſſima, ſunt ignota, quòd ditiſſimas ipſorum Bibliothecas non perſcrutamur, quod fit aut librorum inopia, aut perquirendi incuria.* Et poſt nonnulla? *Si indefeſſum*(inquit)*Patrum noſtrorum ſtudium conſideremus; videbimus quinam theſauri paradoxi, planèque inopina-* [b In Apol. pro D.Petri Liturg. c.8.]

E *biles noſtris Patribus Græcis fuerint, vndè nunc graſſantibus plurimorum*

errorum peſtibus ſaluberrima petantur antipharmaca. Hanc in rem vnus nobis ſufficiat teſtis Photius Conſtantinopolitanus, qui lectionum ſuarum antiquarum libris, ſtupendam nobis vt ſuam demonſtrat eruditionem, ita nos ſemper ferè pueros conuincit, qui ad exteras peregrinorum locorum Bibliothecas non accedimus. Hæc Lindanus. A

Sed enim cùm multa Græcos etiam latuiſſe non neſciamus, aliam fortaſſe cauſam, librorum literarumq; latebræ, qui volet probauerit; vel nimirum à fraudulenta Hæreticorum occultatione, vel ab inuida vanè ſapientum ambitione, viciſſimq; ambitioſa inuidia, vel denique à prouida Catholicorum exiſtimatione; quòd hac ratione Religioni conſultum eſſe voluiſſent, ne quemadmodùm de libris Dionyſij inter alios (inquit) Ioannes Sarracenus, [a] *Catholici imperitæ multitudini, ſed ſolis doctis, & dignis ſua ſcripta quaſi multorum capacitatem excedentia reuelarent.* quam etiam ob cauſam, eundem Dionyſium inter Eccleſiaſticos Scriptores, à Hieronymo præteritum fuiſſe putat, quod eminentes eius libros ad communem (vt ait) notitiam deputatos ipſe minimè cenſuiſſet. B

[a] Ad Odonē Abbatē S. Dionyſij.

Sed fortaſſe hæc tantùm copiæ cauſa dicta ſint ab Anonymo, vt ex nutanti quoquo modo fide Epiſtolarum Ignatij, fortiùs adpugnet quam tuemur Virginis Epiſtolam, atque indè ceù capta Troia Meſſanenſium religionem expugnet, exſcindat. Videamus igitur quos cuniculos agat. *Virginis Epiſtolam, ad Meſſanenſes plures ſunt qui reijciant, quàm recipiant*: Salua res eſt vbi numero teſtiũ, non genere velitatur. Iniqua ſanè contentio, in qua multitudo vim affert, non ratio modum conſtituit. Verùm vt obſecundemus Anonymo, demus & iſtud, vincat numero ſi poteſt. A nobis ſtant Flauius Dexter, vel ſi quiuis alius ſit eius auctor Chronici: Conſtantinus Laſcaris, Mutius Iuſtinopolitanus, Alphonſus Villegas, Petrus Caniſius, Franciſcus Arias, Ferreolus Locrius, Ioannes Maria Tarſia Martinus Nauarrus, Petrus Antonius Spinellus, Ioãnes Carthagena, Georgius Odeſcalcus Epiſcopus Vigueuani, Franciſcus Faſanus, Ioannes Paulus Ferella, Felix Aſtolphus, Clemens Donatutus, Ioannes Baptiſta Laurus, Franciſcus Biuarius Dextri commentator, Ioannes Baptiſta Magnauacca, Ioannes item Baptiſta Boriolus, Thomas Tamaius de Vargas, præterea Scriptores patrij, Franciſcus Maurolycus, Philippus Gothus, Ioſephus Bonfilius, & qui recenter ſcripſit Albertus Piccolus, viceni omnes ac quini præter eos qui ad noſtras manus partim haud peruenerunt, partim iuſta ſatis volumina à nobis relecta, quibus inter alia hoc quoque aſſeritur, publicam lucem nondum aſpexerunt, vt miſſos faciam quos iſte ad ſe conatur auertere Ioannem Bonifacium, Laurentium Maſellum, quorum ſenſa per ſe ſatis aperta, omnem quoque retegunt interuerſionem, deniq; non vnum alium quem ſuo loco, ſuoq; ordine cenſebimus. C D E

Pro-

A Prodeant modò acies aduerſæ, tam copioſæ, tam inſtructæ ſi Deo pla-
cet. Baronius eſt vnus, vir ſanè exceptione maior, ſed quàm liquido te-
ſtimonio nobis aduerſetur, palàm eſt ex ijs, quæ alibi, mentem eius inter-
pretati, in medium attulimus, vt vehementer mirandum ſit, cur tam au-
dacter à quopiam dici queat, Baronium audacter reſpuere, hanc de Virgi-
nis Epiſtola traditionem, cùm ea ſola de cauſa reijciendam cenſuerit in-
ter apocrypha, quod auctoritate caret, puta antiquiori, vel vniuerſæ Ec-
cleſiæ approbatione, quaſi legitima foret, ſi Scriptor quiſpiam aut vetu-
ſtior emerſiſſet, aut Romana ſedes de publico ritu ac iure pro religione
omnium tranſegiſſet. Sed enim qui Baronium nobis tanquam murum
B aheneum opponit, meminiſſe debebat, apocrypha non eatenus ab eo dici,
quaſi nullam mereantur fidem, ſed quia interdum non ſunt alicuius
Euangeliſtarum, vel Apoſtolorum monimentis conſignata; ſic enimuerò
eorum quæ de Epiſtolis Abagari ad IESVM, & IESV ad Abagarum
traduntur, ipſe Patronum ac defenſorem agit, vbi inter alia, [a] *Quod perti-
net* (inquit) *ad prædictarum Epiſtolarum fidem, eò quòd non reperiantur ab
Euangeliſtis conſcriptæ, idcircò Gelaſius Papa recenſet illas inter apocrypha,
quaſi non hagiographa, non tamen vt ea ab Eccleſia omninò proſcribat, ſicut nec
plures alios libros quos proximè recenſuit.* Hæc ipſe. Quæ omnia quantum
roboris noſtræ cauſæ ſufficiant, nemo eſt tam exilis iudicij qui non facilè
C dijudicet.

[a] Ad an. 31.

Nihil nobis obeſt, imò multùm proficit Baronius, nimium verò, &
Baronio, & nobis imponit, qui Baronij ſenſa aliter quàm accipienda ſint,
pro re ſua verſat perindè ac reuerſat. Reijcitur hæc Epiſtola iuxta modo
dicta, non alia nota, niſi quia non ab Euangeliſtis aut Apoſtolis conſcripta,
vel ſaltem memoriæ prodita: neque nos id contendimus, ſufficit ſcri-
ptam fuiſſe à Virgine, quod Baronius ſi non aſſerit expreſſim, neque
etiam expreſſim inficiatur, ſed aliquid amplius requirit, quod ad fidem
vniuerſis faciendam, momentum addat, cùm alioqui, plus ſit à Virgine
D quàm ab Euangeliſtis, vel Apoſtolis exaratam fuiſſe Epiſtolam, ſed quia
iſti ad Eccleſiam moresq; fidelium formandos ex officio ſcripſere, Deipa-
ra Virgo ſolo pietatis inſtituto, ad Meſſanenſes in ſuſcepta fide roboran-
dos, non abs re fides huius Epiſtolæ tam ſacræ, tam vniuerſorum votis
adorandæ, ex ſcriptis aliorum canonicis, vel ab antiquitatis teſtatione
repetitur, ſi vniuerſæ Eccleſiæ cultu ſuſcipienda cenſeatur. Sed enim
ſatis eſt pro ſua religione, Traditione ſuorum fuiſſe ad hæc vſque tem-
pora propagatam, & quamuis literis Euangeliſtarum non ſit commen-
data, neque tamen his alijsque ſcriptis Canonicis pugnet, & præterea
probatæ ad pietatis, & religionis normam præ ſe ferat ſigna traditio-
E nis, quæ vel ſola interdum veritati ſcriptis incompertæ fidem facit

indubiam. Qui verò ſint ij libri, quos proximè recenſuit Gelaſius inter apocryphos, neque tamen ab inſtituto fidelium voluit eſſe reuulſos, ſatis ex alibi dictis conſtabit, ſi etiam addas Paſtorem, cui apud Paulum [a] vt vulgo creditur Hermeti nomen, vtique ex ſententia [b] Hieronymi, Gelaſio in cenſendo probati, vt eiuſdem verbis vtar, *reuera vtilis liber, qui & apud quaſdam Græciæ Eccleſias publicè legitur, & multi de eo Scriptorum veterum teſtimonia vſurpauerunt, ſed apud Latinos penè ignotus eſt.* Eundem certè, & Origenes cùm ſæpè, tum in commentarijs in Ieſum Naue teſtem laudat. Ac denique Athanaſius [c] librum Paſtoris ſanè perquàm vtilem deprædicat. Sed nunc reliqua peragamus. A

a Ad Rom. 15.
b In Catal. Viror. Illuſt.
c In lib. de Incarnat. Chriſti.

Alter à Baronio, qui nobis opponitur eſt Chriſtophorus à Caſtro, B
cuius eruditionem ſicut non diſſimulauimus, ita eiuſdem argumentis alibi ſatisfactum putamus. Tertium, qui pugnæ ſuccedat, hactenus equidem vidi neminem, niſi manuſcriptos dubia luce volitantes Anonymorum libellos, quorum rationes quemadmodùm bona fide adduximus, ita currente jam calamo reuincimus, ne maiora dixiſſe ſibi videantur, quàm quæ nullo ferè ſtudio remoueri poſſunt.

Verùm ne non iuſto manipulo in aciem prouocaſſe videatur bonus iſte athleta, cum quo agimus, alios ſubrogat in militiam, nullo alioqui Sacramento dicto, ceù Volones. Nam, cùm pietate tantùm in Virginem motos, velit ad noſtras partes inclinare, Petrum Caniſium, Franciſcum C
Arias, Ferreolum Locrium, qui ſi legiſſent Epiſtolam, in alia omnia abiuiſſent; exiſtimat opinor pietatem mendacio, & falſitati cognitæ ſuffragari poſſe: propero ſanè iudicio, quaſi aut tantorum virorum grauitas, temerè etiam non viſis Epiſtolis aſſentiri debeat, aut quaſi alij, non minùs exquiſiti iudicij viri, cùm viderint, in omnia alia abiuerint. Sed dubitare præterea de eius Epiſtolæ fide aſſerit Ioannem Bonifacium, Laurentium verò Maſellum, etiam defugere vt arbitrum eius agat. Sed cedo Bonifacij verba. *Fieri etiam fortaſſe potuit* (inquit) *vt hoc tempore literas illas ad Ciuitates Florentiam Meſſanamq; dederit.* Ita ille. Verùm Anonymus elumbata oratione ita legit, *fieri fortaßè poteſt vt literas ad Ciuitates Florentiam Meßanamque dederit*, quaſi aduerbium dubitandi non D
ad tempus, ſed ad literas referatur, cùm tamen Bonifacius de tempore magis, quàm de literis addubitarit, vt manifeſtum euadit ex ijs, quæ continuò antè, de Dionyſio, ad Virginis aſpectum, velut fulgore quodam diuinitatis perculſo refert, quibus etiam nulla alia interpoſita narratione ſubdit, *fieri fortaſſe potuiſſe, vt eodem tempore literæ illæ ad prædictas Ciuitates datæ ſint, quas ipſæ iactant, & à Virgine ſe habere gloriantur, quod mihi* (inquit) *pro cetera beatiſſimæ Matris facilitate, & humanitate non magnoperè videtur eſſe mirandum.* Hæc an dubitantis E

ſit

ſit oratio potiùs, quàm ob Virginis innatam lenitatem omne dubium ex animo euellentis, iudicet, cui vel ſcintilla rectæ rationis ineſt. pergit Bonifacius. *Si enim Florentini, & Meſſanenſes ſuam vtraq; Reſpublica ad Beatam Mariam Virginem Epiſtolam miſerunt (fides ſit penes Hiſtoricos, quorum eſt religionis in vtraq; Vrbe antiquitatis indagare veſtigia) non eſt dubium quin Virgo reſcripſerit, & ambas Ciuitates cælesti, qui Virginis mos erat, conſolatione repleuerit.* Sic ille.

At qua (proh Deum) mente dicitur Bonifacius dubitare, cùm expreſsè, non inuolutè fateatur, non eſſe dubium, quòd paulò ante dixerat non magnopere ſibi videri eſſe mirandũ; hoc eſt miſſam à Virgine Epiſtolam, ſi

B Florentini, aut Meſſanenſes primùm ſcripſerunt, cuius dũtaxat miſſionis fidem, ſaluis cęteris ipſe remittit ad Hiſtoricos. Senſit niſi fallor ſuam incogitantiam Anonymus, ideoq; noua fretus animi obfirmatione, hoc, *Bonifacij teſtimonium labefactandum aſſerit ab eo, qui probauerit fieri non poſſe vt Meſſanenſes, ad Virginem ſcripſerint.* Sed quàm inconſultè ſemetipſum inducit in eas captiones, quas nunquam explicet: ſi enim dubitat de fide Bonifacius, quì poteſt ferre teſtimonium, quòd contra pugnandum ſit argumentis? neque enim dubitantis, ſed affirmantis infirmandæ ſunt rationes, vt proinde nulla ſuſcipi queat diſceptatio contra Bonifacium, niſi ſemel ſtatuatur pro oppoſita ſtare ſententia, ac tum demum locus ſit pro-

C bandi, nullam à Meſſanenſibus miſſam ad Virginem Epiſtolam, nullam inſtitutam Legationem, quod quidem ſi probauerit Anonymus, omnium iudicio herbam feret.

Cedo nunc Laurentium Maſellum. Recitat hic Virginis Epiſtolam ad Meſſanenſes, eamq; multis teſtimonijs laudatam ac probatam à Conſtantino Laſcari Latinè redditam aſſerit, denique addit ſe nolle huius deuotionis (vt ipſe loquitur) eſſe Syndicum, *nihil enim quod ædificat, charitatem auget, deuotionem excitat, debet à ſpiritu ſapienti ac deuoto refutari.* Hæc Maſellus, quo quid clarius, firmius, magiſq; pium ac ſanctum pro re no-

D ſtra dici poteſt? Sed pergamus.

Addit demum coronidis loco, præter hos, multos Viros doctos auctoritate, doctrina, & religione pollẽtes, ſpurias literas ac ſuppoſititias conſtãter aſſeuerare. Viros ſcilicet, quos vt opinor vel ipſe audiuit ſuã ſententiã eloquentes, vel aliorum ſaltem meminit ſenſa, & iudicia proferentes. Ridiculum ſanè argumentum; quæ enim ſecta ſit, quæ nõn ſuos habeat defenſores, & vt ſic dicam Zelatores? An non idem dicere queant Meſſanenſes, & quidem potiori iure, non ſolùm multos ſe audiuiſſe contra ſentientes, ſed plures etiam legiſſe quos ſupra retulimus, non vnius Ciuitatis aut municipij, ſed plurimorum regnorum, Italiæ, Germaniæ, Hiſpa-

E niæ Scriptores, non obſcuros lucis oſores, ſed qui, in die ac propatulo,

non minoris nominis, quàm vitæ, & doctrinæ claritudine verſantur, A
non affectu, ſtudioue partium, ſed pietatis amore ductos, non nu-
gis, & calumnijs obſtrepentes, ſed rationibus exquiſitis, & modeſtia
rem gerentes. Quibus equidem libenter ſubſcribo, vel eo nomine,
quòd cùm ad hæc perſcribenda animum appuliſſem, ex multis Viris do-
ctiſſimis ac religioſiſſimis, quos partim in Italia, partim in Germania,
Hiſpaniaq; conſultos volui, neminem acceperim, qui eam ſeuerè dijudi-
cantem, qui vno, vel altero errore, ſcribentium potius vitio quàm ſecus,
incidente, rem ſummè probabilem non cenſeret, falſitatis certè arguere
minimè auderet. Vt nihil dicam de patrijs Scriptoribus, quorum licet
aliqui candidè pro ſententia dixerint, aliqui tamen interdum aculeis ma- B
gis quàm neruis armati, viſi ſunt decertare, fortaſſe laceſſiti ab ijs, quos
terriculamenta quædam angebant, aliundè magis quàm ex hoc capite
controuerſiæ. Verùm his penes ſuos arbitros conſtitutis, quod huc ſpe-
ctat, ſatis erit redarguiſſe iſtum, qui plures velit eſſe huius Epiſtolæ impu-
gnatores, quàm defenſores, cuius contrarium ſi de Scriptoribus agitur, ex
hactenus dictis clarius euadit, quàm vt aliena luce egeat. Quamquam ſi
plures ſint, qui aduerſùm quoquo tandem animo contendant, nihil indè
detrimenti facturi ſint Meſſanenſes, quibus exploratum eſt, non quod
plures ſentiunt, verùm quod piè ſentire debent, ſequendum eſſe. C

RESPONDETVR SEXTO ARGVMENTO
à coniecturis petito.

CAPVT XXVIII.

SEXTVM Argumentum ſumitur à coniecturis,
quibus equidem ſemper deferre ſoleo, ſi cum ratio-
ne ſint coniunctæ. Primo itaq; non parùm videtur
hanc Epiſtolam premere ſilentium Lucæ, deindè D
quo facto factum, vt nemo veterum illius meminerit,
primus Conſtantinus Laſcaris Bizantio profugus,
Meſſanenſibus obſtrictus publicarit. quomodò ne-
mine contradicente, duabus tantùm Pauli concionibus, Ciuitas tot milli-
bus capitum cenſita, illi ſectæ addicta, cui toto Orbe contradicebatur; vel
ſi miraculo ea repentina inceſſit mutatio; cur ſiluit Lucas? cur Scripto-
res? quin hominibus tacentibus, Legationem adeò nobilem ad Dei ge-
nitricem, lapides etiam prædicaſſent. Hæc Anonymus, tametſi ille pluri-
bus verbis, & quidem coniecturis vt videri poſſit, haud tenuiter collectis,
quibus tamen nemo paulò diligentior in aſſequendo, facilè fuerit innixus. E

Ac

A Ac primùm quod ſpectat ad ſilentium Lucæ, nemo vel mediocriter in
ſacris literis, Patrumq; ſcriptis verſatus ignorat, Lucam quàm plurima
Pauli geſta prætertjſſe, quæ omnia ne rurſum hic repetere cogamur, ad
ea quæ diximus libenter lectorem remittimus, proindè ne triuio quidem
dignum cenſemus argumentum, quod ex hoc loco profertur. *At quì
tacuiſſet Lucas accitum Paulum à nobiliſſima Republica?* nempè qui ta-
cuit eundem Neapolim Vrbium celeberrimam acceſſiſſe, quod tamen
apud Ciues traditione antiqua certius eſt, quàm vt in dubium vocari
queat, idq; inter ceteros Lorino placet, [a] dum inquit. *Tradunt Neapoli-
tani, nec huius rei obſcura veſtigia demonſtrant, ad eos etiam Paulum in tran-* a Ac. c. 28. num. 14.
B *ſitu diuertiſſe: probabile id eſt ob vicinitatem, & quia Romam Puteolis tenden-
tibus modicè illac deflectunt.* Sic ille, nec aliter puto dicturus eſſet, ſi hanc
controuerſiam de acceſſu Pauli Meſſanam, vel ſponte ſua ob vicinitatem,
ne dum accitu ad ferendam fidem, verſaret.

Sed audiamus Lindanum pro hac ipſa Traditione militantem, [b] *Nea-
polim* (inquit) *ſi conſulas, & ab ipſa teſtimonium roges, en tibi cunctanter lo-* b In apol. pro liturg.
quetur, quod indubitata Sanctorum Apoſtolorum ætate per maiorum ſuorum Petri c. 16.
*manus traditum accepit. nimirum Diuum Petrum Romam tendentem apud ſe
diuertiſſe, Aſprenum virum non ignobilem ſua doctrina ad Dominum Christum
conuertiſſe, adeòq; apud eum egiſſe, quod modo in quæſtione verſatur* (id eſt ſa-
C *crificaſſe.*) *Vndè hoc liqueat inquies? mihi aſſerenti ne fidem habeto, ſed tuis ocu-
lis. Si templum vetuſtiſſimũ illic adeas, quod ad Diui Petri Aram etiamnum
hodie vulgo appellatur, vide quidnam tibi oſtium ingreſſuro clamet. Siſte Fidelis,
Et priuſquam templum ingrediaris, Petrum ſacrificia facientem venerare. Hic
primo mox Roma, filios per Euangelium Christo genuit, paneq; illos ſuauiſſimo
cibauit. Quòd prima in Latio Chriſto pia colla ſubegit, Parthenope, hic Petri præ-
ſtitit Ara fidem.* Plura in hanc rem ex Benedicto Falcone de Antiquis
locis Neapolitanis laudatiſſimo teſte renarrat idem Lindanus, quæ etiam
contra Miſoliturgos dixiſſe operæ precium velim.

D Idem verò ſicut & cæteros Apoſtolos, vbicunq; gentium incidiſſet,
Paulum quoque feciſſe, certius eſt quàm vt in contentionem venire queat:
proindè Siculas quoque oras luſtrantem ac circumlegentem non ſecus ac
Petrum, ſi & iſte Siciliam viſit, vbiq; pro tẽpore ac modo rei diuinæ fuiſſe
operatum. Id autem ſi Lucæ reticere viſum, à culpa vacat, quando quod
Apoſtolis de more fuit, ne pro breuitatis inſtituto crebriùs inculcaret,
aut omninò præteriuit, aut legentium cogitatibus reliquit, aut denique ſi
ad rem Euangelij referebat, paucis interdum, & inuolutè, deſignauit po-
tiùs quàm enarrauit. Quid enimuerò magis è re videri poſſit, quàm for-
mam ac normam Sacrorum Apoſtolis vſitatam, ad Eccleſias longiore
E oratione deriuare, & tamen Lucas vno duntaxat verbo, [c] *Miniſtrantibus* c Actor. 13.
illis,

illis, & ieiunantibus, expediuit, etſi id Græcè dictum Lucæ, alijsq; Syro datum vocabulo ſacrificium ſonet magis explicatè. Ceterâ conſueuiſſe Paulum cum rebus Diuinis, quocunq; pergeret, vel vno ad Troadem exemplo. [a] *Cum conueniſſemus ad frangendum panem*, ſatis eluceſcit; neque id alio ritu, [b] *quàm in doctrina, & communicatione fractionis panis, & orationibus*, quæ veram Apoſtolicæ Liturgiæ hypotypoſin, eandem apud omnes, paucis quidem ob oculos ponit, ſed ratam ingentis myſterij ſanctitatem tradit. Nam quod Liturgia, alia quidem Iacobi, alia Andreæ, Marci alia, denique Petri alia nomen ferat, id verò non myſterij diuerſitatem, ſed ceremoniarum ac precum arguit varietatem, quam Paulus quoque ſi [c] Auguſtino credimus ad [d] Timotheum ſcribens impensè commendauit.

a Act. 20.
b Act. 2.
c Epiſt. 59. ad Paulinũ
d Ep. 1. c. 2.

Verùm vt in orbitam reflectamus, ſicut diſcedens Samo Paulus [e] Trogillium priùs appulit, quàm Miletum, tametſi id Latina exemplaria non referant, vt etiam aduertit [f] Baronius, quia ſcilicet tam proximè adiacet Samo Trogillium, atque adeò ſecundùm [g] Strabonem quadraginta duntaxat ſtadijs diſiuncta eſt, vt facilè præteriri non debuerit: ita nihil vetat Meſſanam acceſſiſſe, quæ nauigantibus in freto, vel modico flexu ſeſe offert, nec minus ſui celebritate portus ſpectaculum, quàm itinerum vſu præbet hoſpitium. Id verò ſi tàm latina quàm græca exemplaria prætermiſerunt, ſicut etiam appulſum ad Neapolitanos, ſilentio Lucæ ſine grauiore accuſatione tribuendum, ob cauſas fortaſſe ſæpiùs quàm oportuit inductas, neque hic vllæ ſalebræ, dum oſtendi queat, eo temporis ſpatio, quo Rhegij ſtatio tenuit, Meſſanam indè Paulum diuertere potuiſſe, quod abundè præſtitum, non vno hactenus capite liquidum eſt.

e Act. 20.
f Sub an. 58
g Lib. 14.

Sed enim quod ſecundo loco quærebatur, quo fato factum ſit, vt nemo veterum ſcriptorum tantum Meſſanæ bonum commemorarit; communem cum multis habet quæſtionem. *Quanquam ſi iterum obtendatur Lucius Dexter, nihil reliquum ſit argumenti, quod non eludatur, vel ſaltem quod non æquè militet in multis alijs, quorum cauſas coniecturis quo quo modo expendimus*, cur enim nemo ante Iſidorum vt huc vſque creditum eſt, per ſexcentos ferè annos meminit Iacobi in Hiſpanias ingreſſi, *vel à pauco tempore, nemo ante nominatum Lucium Dextrum per quadringentos annos, eam ſi accepit, ſcriptis dedit memoriam?* cur non ante Bernardum, *ſi eundem Lucium Dextrum recens agnitum excipias*, notus aliquis producitur auctor, qui Marianæ ad Ignatium Epiſtolæ fidem ferat, vt iam Bernardum non traditione, ſed antiquiore auctoritate nixum commendet? quod vt hoc tempore dici queat, ante Lucium tamen Dextrum in lucem emergentem; cogitari tantùm potuit, non certò affirmari. Sexcenta ſuppetunt exempla rerum, quæ ſua vetuſtate ſepultæ, ſeriùs aliquando fidem apud ſcriptores recentiores

inue-

A inuenerunt, quæ ab antiquiore auctoritate non repetebantur, ſi traditio famam commendaſſet.

At quod ad inſtitutum facit. Si ſepultis iniuria temporum auctoribus, poſt multa ſecula Conſtantinus Laſcaris ſit, qui ceteris diligentior an felicior, ſcriptis iterum famam Epiſtolæ Virginalis intulerit: non ſanè à memoria hominũ, ſed tãtùm à libris Hiſtoricorũ exulantem velut poſtliminiò reuocauit; vt iccircò nõ ipſe primus eiuſce opinionis faber, & parẽs, ſed celebrioris duntaxat cultus auctor pro tempore dici queat; idque potiùs quàm apud Ciues, apud exteras nationes, quibus eàm memoriam latiori ſinu commendatam voluit; quamquam fortaſſe non ſine quæſtu
B laudis Vrbi illi, quam hac religione vellet efflorere. Potuit verò id præſtare Vir doctus, & in abdita reconditaq; eruditione, plus ceteris ea tempeſtate verſatus, qui ſanè nec fingere voluiſſe credendus eſt religionis cauſa, nec ſi magnoperè voluiſſet, in re tam manifeſta Meſſanenſes circumueniſſet; vel certè ſi mentiri animus fuiſſet, Græcus homo vt vult Anonymus, ac ingenij verſatilis, ita numeros omnes mendacij concinnaſſet, vt omnem aduerſarijs dubitandi, nedum facilè calumniandi occaſionem auerteret: quò proindè vel ſtylus ſimplex, & rudis, cum ea argumenti, ac totius Epiſtolæ diſpoſitione, longè aliud præ ſe ferant, quàm hominis eruditi, ac comminiſci volentis induſtriam. Sed vt dicebam Conſtantinus
C Laſcaris, eam famam ſuo ſeculo fortaſſe tantùm apud Meſſanenſes concluſam, ad exteros etiam conatus eſt deriuare, vel ſaltem ab obliuione in recentem memoriam aſſerere. Id quod initio ſuæ præfationis clarius ipſe inſinuat, quàm vt noſtræ coniecturæ committatur; dum, *non omittam* (inquit) *vnum, quod ab exteris penitùs ignoratur, in laudem B. Mariæ Virginis, & ipſius Ciuitatis, &c.* Potuit enimuerò id apud exteros, & maximè Septentrionales ignorari, quando penuria Scriptorum, abrupta per tot ſecula celebriori fama, memoria quoque eius rei, vel penitùs interciderat, vel certè confuſa cum multis alijs rerum monumentis deliteſcebat.

D Video quàm multa hoc loco adduci queant in vtramq; partem, quæ tamen alibi lectiori copia recurſura, de medio excindentur. Interim de Conſtantino Laſcari illud aliquando à ſapientibus auditum, venit in mentem, illum huius Epiſtolæ famam, non tàm à Meſſanenſibus accepiſſe, aut illis ignaris intuliſſe, quàm longè ante Bizantij cõgnitam, ſed Meſſanæ traditione tantùm ac religione recognitam, Latinè euulgaſſe; non quaſi in Tabulario Meſſanenſi exemplar à Paulo Apoſtolo Græcè redditum inuenerit, quod plerīq; opinati, in varias deindè ſententias ſunt abducti, quando pridem ante, infelici illa tempeſtate, vaſtato penè cum Vrbe Tabulario, plurima quoque temporum, locorũ, hominum, rerumq;
E geſtarum, & penè literarum monumenta paucis ſeruatis interierunt; ſed

quòd

quòd allatum è præſtantiſſima Bizantina Bibliotheca Græcum exemplar, A Meſſanenſibus Latinè reddiderit, vtrumq; verò Ciuitati donatum, tantæ rei velut veſtigium quoddam reliquit, quo iam manifeſtè retecto, certius iretur in antiquam memoriam, in caput manantis per ſecula traditionis. Hinc factum vt ſeruato in ſecretioribus aduerſarijs Græco Laſcaris exemplari, errore vulgi, quod interdū imagines à veris vultibus haud diſcernit, fama deerraret, genuinam Virginis per ea etiam tempora conſeruari Epiſtolam, eademque in nonnullorum ſcriptis procliui calamo obreperet. Niſi fortè iſti non de Conſtantini Laſcaris ſcripto magis, quàm de proprio Virginis exemplo, ſed à retractis longè ſeculis aſſeruato famam vrgeant, vel de hoc ipſo non amplius in genuinis, ſed in alienis B apicibus viuente, ac ſpirante, veræ Epiſtolæ refricent memoriam.

Atque hanc ob cauſam Caniſius, tametſi annum Rhetoricæ docendæ cauſa Meſſanæ verſatus, (qui fuit à Chriſto quinquageſimus nonus, ſupra milleſimum, ac quingenteſimum) ſatis argumenti à populi religione ſe nactum arbitratus eſt, quò ſexdecim poſtea plus minus annis, inſigni illo de Deipara Virgine opere in lucem miſſo, vbi de hac Epiſtola ad Meſſanenſes data, verba facit, ita inter alia diceret. *Vt audio reuerenter in ſcrinijs ſuis aſſeruat*, Reſpublica ſcilicet Meſſanenſis, Epiſtolam Virginalem; ſtabilita quippè ſemel eius rei veritate, ſiue ab auctoritate, ſiuè à traditione, parum videbatur facere ad religionem ſcribentis, an genuinum Epiſtolæ C exemplum, an potiùs imago eius in verſionem cuiuſquam recentiorem miſſa, aſſeruaretur. Niſi etiam fidem faciat opinione maiorem, Caniſium, antequam Meſſanam veniſſet, operi illi iam conſcripto, quamuis longè poſt edito, ſententiam ſuam de Epiſtola Virginis intuliſſe, neque tamen poſtea mutaſſe, aut quippiam explicatius addidiſſe, quod non aliter præſens ipſe Meſſanæ, rem eſſe comperiſſet, quàm pridem fama duntaxat, niſi etiam literis Sociorum Meſſanæ degentium didiciſſet. Quę quidem opinio, non mediocre firmamentum ex eiuſdem Caniſij verbis ſibi videtur ſufficere, dum enim inquit, *Apud Siculos extat inſignis Reſpublica Meſſanenſis, quæ aliam Epiſtolam ab eadem Virgine Matre miſſam prædicat, atque* D *vt audio reuerenter in ſcrinijs ſuis aſſeruat*, ſatis apertè oſtendit, de loco ſibi nondum oculis comperto ſe loqui, facturus alioqui certiorem à præſentia famæ fidem, & oculatum ſe teſtem, non auritum laudatorem illaturus: quamquam poſteà cùm oculos etiam aurium teſtes habuiſſet, nihil indè ad maiorem auctoritatem conciliandam voluit aſſumere, ſiue quòd vt dixi ad ſcribentis religionem haud magnoperè ſpectare iudicaſſet, ſiuè quòd minimè exiſtimaſſet, aliquando quempiam fore, qui communem aliorum religionem, & firmatam pię traditionis Sanctitatem, in iudicium quaſi de falſitate auderet prouocare. E

Iam

A Iam quòd non minori cõtentione vertitur in dubium ſimul, ac admi-
rationem: *credi ne poſſit duabus Pauli concionibus Ciuitatem vniuerſam ad
Chriſtum traductam, nemine contradicente ei ſectæ, cui toto Orbe contradiceba-
tur?* multa ſanè inuoluit, ſapientum pectoribus indigna, & hoc loco ſilen-
tio prémenda potiùs, quàm acri, & vibranti oratione perſtringenda, ne
Anonymus tantum ſuo nomini dedecus obtuliſſe cenſeatur, quaſi Eccle-
ſiaſticas hiſtorias ne à limine quidem ſalutarit. An verò non iam fabu-
loſa Scyllæ, Charybdisq; portenta Meſſanenſium oris, ſed Cerberus ipſe
quoque ceruicibus inſediſſe tunc putandus eſt, vt Spiritu cæleſti in cor-
dibus multorum efficaciter nauante, non in momento emolliri, & ad
B credendum Salutari Dei potuerint inflecti, in gyro ſapientiæ cæleſtis in-
ſtitui. Nec ſanè id tam inſolito miraculo perfici debuit pro re nata, quo
vel Lucæ copia ſcribendi pararetur, vel alijs ſingulare argumentum hi-
ſtoriæ texendæ relinqueretur, quando nec vſpiam innumeræ gentium
conuerſiones, Apoſtolicis ſudatæ laboribus in hiſtorias miſſæ, ad poſteros
peruenerunt; nec Lucas omnia Pauli geſta, ſcribendo ſuarum partium
eſſe duxit, multaq; præſertim à ſe non viſa de induſtria prætérijt. Profe-
ctò enim ſi ardentis columnæ miraculum Rhegyj patratum, cui præ-
ſens non eſſe vix potuit, minimè recenſuit, mirum eſſe non debet ſi Meſ-
ſanenſium quoque conuerſionem, cùm fortaſsè Rhegyj relictus, Paulum
C minimè comitarit, intermiſit; quando præſertim animorum quamuis
diuinitùs facta repentè mutatio, non adeò videatur hominibus inſolens,
quàm marmoris ſenſui ſubditi, contra naturam ignea flammatio: ſicut
neque Publij Melitæ Principis ſecuta Paulo ſtimulante conuerſio, tam
perculit, permouitq; mentes Inſulanorum, quàm viperæ de manu Pauli
abſque vulnere pendentis in ignem excuſſio.

Illud etiam quæritur ab Anonymo, quo pacto tam breui temporis ſpa-
tio, tam nulla præter morem concertatione, tot millia hominum ſpontè
manus dederint Euangelio; quaſi neceſſe fuerit, aut longa diſſertatione
D conuincere, à quibus ob diuulgatã prædicationis famam, iam Euangelio
cælitùs præparatis, ſtudio fuit acceſſitus; aut omnium animis ſingillatim
tractatis, ac verſatis religionem indere, & ſingulorum corpora baptiſmo
tingere, & non ſatis fuerit, paucis initio ad Chriſtum adductis, alijs dein-
dè, quod ſoliti ſunt Apoſtoli, curam commendare, à quibus ad reliquos
inſtitutum fidei dimanaret. Non eſt operæ pretium hæc pluribus expe-
dire. Norunt enimuerò, qui vel tenui Mineruа Sacras Hiſtorias tracta-
uerunt, quibus vbiq; initijs religio Chriſti gradum fecerit, antequam ad
ſumma perueniret; quamquam interdum per Vrbes, populos, regna,
ac nationes, ſubitaneis quoque cumulata fuerit incrementis, quod videri
E poſſit in duorum regum Stephani Hungariæ, ac Lucij Britanniæ, vt innu-
meros

meros mittam, conuerſione eueniſſe. Quin ipſe ego aliquando vidi vnius A Catholici Sacerdotis concione, intra paucas horas, ſeptem millia Hæreticorum obſtinatiſſima capita, Rectoribus illorum, ac Doctoribus primùm conuerſis, in mancipium ſanctioris fidei veniſſe, quidni Paulus duabus concionibus aliquos ſaltem ex primarijs Ciuibus, iam Chriſti opinione captos, eamq; ob cauſam ipſum accerſentes, ad lucem ac frugem, reduxerit? neque enim cum barbaris aut Iudæis, quos vel ignorantia legum ab humanitate ſeiunxerat, vel irrogatæ pridem obſtinationis pœna tenebat, res erat Paulo, ſed cum gentibus Romanorum ſocietate deuinctis, à legibus probè inſtructis, ac ſuoptè quodammodò ingenio ad honeſtiora quæq; ſtudia capeſſenda præparatis. Verùm in his non ampliùs redundandum. B

Non paulò inanior eſt illa quæſtio vel potiùs admiratio, cur nemo Hiſtoricorum, rem ſcilicet multas apud gentes diffuſam literis mandarit, cur Legationem adeò Nobilem ad Dei Matrem homines tacuerint, quá vel lapides prædicare debebant. Id enimuerò quæri poſſet de multis alijs præclarè in Eccleſia geſtis, quæ vel in acta publica, Principibus Vrbium adhuc à fide auerſis, commodè referri non potuerunt; vel ſi aliquando ab exceptoribus excepta, & in proconſularia relata ſunt, mox iterum ſæuiente odio Chriſtiani nominis, ſuperſtitione vaſtatis omnibus, ea quoque tanquam impij cultus venena direptioni, flammisq; tradebantur. C Quanta creduntur patrata in Oriente, atque adeò in ipſa Palæſtina, cum ipſis Eccleſiæ naſcentis incunabilis, quæ tamen apud nos hodie deſiderantur, & paucorum duntaxat notitia, traditione potiùs, & religione maiorum, quàm poſterorum ſcriptis commendantur. Magis profectò referebat Chriſti Saluatoris noſtri geſta, literis cõſignare, quàm eius à Virgine miſſæ Epiſtolę famam hiſtorijs diuulgare: at enim [a] ſi illius facta non omnia, & multò minus dicta, Euangeliſtæ ſunt proſecuti, vix culpandi videntur eius præcipuè tempeſtatis Scriptores, ſi inter alia miſſa, huius quoque Epiſtolæ, & Legationis Meſſanenſium famam compreſſerunt. Ceterùm ſicut penuria Hiſtoricorum laborante Hiſpania, vel potiùs diſtractis ad belli curas ingenijs, iacturam fecere Iacobi, aliorumq; Apoſtolorum geſta; idem contingere potuit rebus Meſſanenſium, Sicilia præſertim toties bellis vexata, tot Regum ac Tyrannorum iugo exercitata, impio barbarorum dominatu, oppreſſa præſertim cum tota Inſula, Ciuitate Mamertina. Quamquam ego Meſſanenſes, ſicut alias, non penitùs immerentes dixero, qui vel paucis abhinc annis collata Patronæ Virginis, non ſine ſingulari miraculo beneficia, in publicas tabulas referre neglexerunt, contenti duntaxat anniuerſaria celebritate eius facti recolere memoriam, vt dum hæc ſcriberem, nõ parum adlaborandum mihi eſſet, D E

[a] Baron. ad an. 34.

quò

A quò certum rei geſtæ annum, menſem, ac diem explorarem, nec niſi tan-
dem magno ſtudio conquiſitam narrationem, in domeſticis quorundam
aduerſarijs inuenirem, quaſi minùs hæc referret in acta Ciuitatis, quàm
priuilegia Principum inſerere.

Ceterùm nulla primis illis temporibus tanta potuit eſſe diligẽtia Scri-
ptorum, quæ nõ varijs ſubiecta caſibus eſſet, adeoq; ſaluis duntaxat ijs tra-
ditionibus, quę Dei prouidentia, bono totius Eccleſiæ cõſeruata eſſe opor-
tuit, plurima rerum geſtarum monimenta exciderũt, vel certè longo poſt
interuallo reperta, non pauca mutila, & manca emerſerunt. Porrò in om-
ni temporum iniuria, nihil adeò fuit Hiſtorijs inimicum, quàm immaniſ-
B ſimæ Tyrannorum cautiones, quibus nedum actis Chriſtianorũ ad abo-
lendam memoriam, ſed ipſis etiam corporibus ad tollẽdum penitùs Chri-
ſtum, exitium inferre ſunt conati. Quem enim lapidem nõ mouerunt, an-
tiquiſſimæ illæ Romanorum Pontificum primitiæ, quò Chriſtianorũ fa-
cta fortia, ac præcipuè res Martyrum præclariſſimè geſtæ, perpetuæ me-
moriæ Scriptorum monimentis traderentur, quæ tamen omnia ſæuiſſi-
mis illis Diocletiani edictis, quibus omnes Chriſtianæ religionis codices
igne cremari ſunt iuſſi, ingens detrimentum fecere. Pluribus id perſequi-
tur [a] Baronius, & inter alia meminit eius feralis ſanctionis Euſebius [b] his
verbis. *Diuinas, & Sanctas Scripturas medio foro in rogum impoſitas, oculis no-*
C *ſtris aſpeximus.* Nec dubitat Baronius in illo incendio factam eſſe lacryma-
bilem illam Actorum Martyrum iacturam, ſublataq; illa nobiliſſima rerũ
geſtarum monumenta, tanto labore collecta, tot cognitionibus compro-
bata, ac tanto denique ſtudio cuſtodita, vixq; ex eo velut naufragio per-
paucas tabulas remãſiſſe, & quidem verè tabulas, quando acta illa Marty-
rum, quæ titulo Notariorum Romanæ Eccleſiæ circumferuntur, minimè
numeris omnibus ſint abſoluta, adeòq; perpauca reperiantur, quæ aliqua
ſaltem ex parte non arguantur erroris, vt perindè ſit aliqua fortaſſe extare,
quæ emendatione non egeant, ac poſt vindemiam vnum eſſe racemum,
D ac alterum, quem manus decerptoris fortuitò præterijt.

Quæ omnia quàm appoſita ſint ad rem noſtram, nemo non videt; Vt
enim mittam haud facilè reuinci poſſe eum, qui dicat illo Romano rogo,
potuiſſe etiã huius Epiſtolæ arſiſſe hiſtoriam, ſi nõ in Romano foro (ſed
quis id etiã neget obſtinatius?) profectò in ipſa Vrbe Meſſanẽſi, quò eadẽ
conflagratio, vniuerſali vt cum Baronio loquar incẽdio peruaſerat: nemo
mirari debet, ſi poſt non minorẽ Meſſanenſium librorũ ſtragẽ, multa poſt
ſecula vel ex cineribus erutæ reliquiæ, ab exacta ratione tẽporum euariẽt,
plurimiſq; propagata exemplaribus varios etiam ſecũ errores diſſiparint.
Non puto autem operę pretiũ hoc loco retexere, quæ nam illa librorum
E fuerit calamitas, quando in tanta rerum ac Regum à Chriſti inſtitutis

a Inic. Mar. cap. 3.
b Hiſt. l. 8. c. 2. & 3.

diuerſorũ viciſſitudine, nihil eſſe potuit tàm proximũ, quàm vt vaſtatis ac A pollutis omnibus, nihil penſi, nihil ſancti in libris haberetur. Illud certæ memoriç traditum, aliquando tria codicum millia in Cęnobio S. Saluatoris numerata, eaq; ferè omnia manuſcripta, ex omni Græcia, Rogerij Comitis labore, ſumptu, atque induſtria fuiſſe collecta, eorum tamen omniũ, vix ac nè vix quidem in ducentis voluminibus tenue veſtigium extare. Ita ſanè magno Reipublicæ malo, tot præſtantiſſimorum luminum Græciæ, atque adeò totius Orientis monimenta perierunt, nõ tàm à tineis, & blattis exeſa, quàm hinc indè diſtracta, & incuria vſurpantium, ne dicam iniuria, imò fraude exciſa. Quidni verò in tot etiam, ac tantis Regni reuolutionibus, quæ tandem in tali Magna Vrbe vertebantur, interuerti, ac penitùs B interire potuit, non modò exilis Epiſtolæ tabella ſed inter plurima Ciuitatis acta, is etiam libellus, qui ſeriem Legationis inſtitutæ, nomina Legatorum, mandata Ciuium continebat.

Nam ſi quis hoc loco intempeſtiuè inquirat, qua fortuna, an induſtria factũ, vt priuilegia Meſſanenſium tot prerogatiuis iactata, diſcrimen euaſerint, ſarta tecta flammis armisq; præſtiterint, imò reſtiterint: vnico verbo facillimè occuritur, Sacram Virginis Epiſtolam vno In loco aſſeruatã, eoq; velut ſummę religionis Sacrario, deſtinatis malorum fulminibus impetito, perire potuiſſe; priuilegia verò Ciuitatis pluribus in locis cùm publicè, tum priuatim in domeſticis multorũ aduerſarijs extantia, quin etiã C eadem ipſa Principum ſigna, quæ priuilegijs vim darent, non in Templo, ſed domi inter profanas rationes cuſtodita, periculo fuiſſe exempta, & vindicata; quod Tyrannorum ac barbarorũ furor, non tàm ſæuire in domos Ciuiũ, quos ſeruitute premere ſatis habebat, quàm in Tẽpla Sacrorumq; penates ſolita eſſet, quò deuotum ſuperſtitionibus animum expiare crederetur. Similem enimuerò cauſam reddit Baronius, [a] cur in cõflagratione illa, Diocletiani iuſſu in libros Chriſtianorum immiſſa, volumina Sacræ Scripturę vaſtitati ſuperfuerunt, ceteris penè omnibus quantumuis Eccleſiaſticis, ac perneceſſarijs libris, vnà cum peculiaribus Martyrum actis, in D cineres conſidentibus; quòd nimirum illa non penes vnam aut alterã, ſed penes cũctas Orbis Eccleſias, ſiue ob publicam ſacrarum functionũ, ſiue ob priuatam miniſtrorum neceſſitatem cuſtodiri ſolita, & vno verbo cùm plurima eſſent, vnius aut alterius, vel etiam plurium locorum funeribus mergi nõ poſsẽt omnia, facilè (quod dicitur extra vndã, & fumũ) pericula deuitarẽt: iſta verò cũ per pauca eſſent, imò verò interdũ penes ſingulares Eccleſias, quarum pręcipuè intereſſet ea habere, illis cõpilatis, ac verſis, neceſſe quoq; fuit interire. Quid ergò dicendum de Sacra Virginis Epiſtola, quæ cum vnica fuerit, eoq; loco publicè aſſeruata, vndè religioni ac venerationi omnium pateret, dubio procul barbaricæ direptioni occulta eſſe E

non

[a] Init. Mar. cap. 3.

A non potuit, quin eò magis obnoxia periculo, quòd quemadmodùm altos feriunt fulmina mõtes, ita barbarorũ furor in pręcipuos ſęuit theſauros, & vbi pro Idolis arma gerit, in res Chriſtianis maximè ſacras, pergraſſatur.

Atque ex hactenus dictis facili coniectura liquet, cur de illo ordine Legationis ad Virginem inſtitutæ, de nominibus Legatorum, alijsq; cum re tunc nata cõiunctis, vel nihil omninò tranſmiſſum ſit ad poſteros, quã-quam firmior eſſet ea rei geſtæ hiſtoria, quàm vt à nominibus Legatorum velut à ſignis quibuſdam penderet: vel quod mihi coniecturam capienti vero ſimile eſt, diffuſam quidem apud multos per aliquot ſecula famam, iniuria temporum fuiſſe impeditam, quo minus per annales Scriptorum B latiùs apud gentes dimanaret, ipſa etiã religione Epiſtolæ, traditione duntaxat interdum nixa apud Ciues Meſſanenſes. Quamquã ſi rem ad vnguẽ expendamus, nec ita ſolemnem eſſe oportebat eam Legationem, quæ repentina fama, vel finitimos ad ſpectandum exciret, vel deinceps aliorum Hiſtoricorum ingenia pluribus fatigaret, illis pręſertim initijs, quibus nõdum preſſa ſuperſtitione, vix libera ſpirabat aura Chriſtiana religio, ſed paulatim carpebat incrementa. Quòd ſi fortaſſe tam ingens eius Epiſtolæ theſaurus, non tam ſit penitùs interuerſus, quàm metu periculi, maiorum prouidentia ſecretiori quodam abditus loco, ſed qui poſteris ſimili rerum viciſſitudine, ac diſcrimine conflictatis, vt aſſolet, innoteſcere non potuit; C illuceſcet (ò ſi) aliquando dies illa, quæ tempeſtate magis opportuna, tam neceſſarium pietati bonum repoſcet, facietq; rurſum è tenebris lucem ſplẽdeſcere, quę cùm in primis in inuenta ea Epiſtola Meſſanenſium vota ſecundabit, tum maximè noſtros hoſce labores illuminabit, & quę hactenus in dubium, aut quæſtionem verti potuerunt, demonſtrabit. Neque enim illa duntaxat emerget in auras, ſed opinor ſepultam quoque ſecum totius rei geſtæ hiſtoriam euocabit.

Poſſem hoc loco multa congerere, eaq; Meſſanenſibus propria, vndè rerum ſuarum imaginem, ad ſpem haud dubiam retrahere poſſent; ab in-D uentis non ita pridem Diuorum tutelarium Placidi, & Sociorum Martyrum ſacris corporibus; à retecta item ante triennium in Eccleſia Parochiali Diui Leonardi Deiparæ Virginis Icone, quæ à multis retrò ſeculis, obiecto muro craſsiori, lateri Eccleſiæ coęquato, latuit penitùs obducta; fortaſſe, quæ multorum coniectura eſt, ne infidelium, qui tunc Meſſanæ rerum potiebantur ludibrio pateret, eò præſertim loci à frequentia populi remoti, vbi idem paries, & latus Eccleſiæ & Vrbis murus, erat cuſtodiæ militum contiguus; illa tamen anno currentis ſeculi vigeſimo quinto, dum fortè ſuggeſtui aptando paries altiùs effoderetur, inopinato ſui patuit obiectu, mirantibus qui operis inſtabant, nec tam citò fama per E Vrbem ferri cæpit, quàm crebra miraculorum coruſcatione religionem

conciliare,idq; cum maximè opportuno tempore,quando nimirum timebatur, ne quæ peſtilentia reliquum penè Inſulæ corpus fœdè occuparat, ipſam quoque nobiliſſimam Vrbem quàm proximè foret inuaſura. Diuinitùs tamen effectum,vt longiuſculè extra fines deerrans,Vrbem Deiparæ Virginis protectione ſacram, cum ſuo diſtrictu contingere minimè auderet, quaſi in inuenta illa Icone, & ſignum repromiſſæ olim per Epiſtolam protectionis extitiſſet, & ſimul aduerſus vim mali debellandam vexillum gratiarum fuiſſet elatum. Sed enim ſiſta etiam deſint exempla, vel ab ipſa Epiſtola ſubimpetrare licebit argumentum, quæ interdum Reipublicæ periculis interuerſa, cærimoniam quoque templorum vita eſt ſuſtuliſſe,ſolis memoriæ veſtigijs hærens apud pleroſq; , donec iterum emendata ſorte,fortuitò credas inuenta, difficilioribus temporibus intercederet.Certè ſi verùm eſt quod ex prætento nuper Lucio Dextro disertè aſſeri cæpit, celebrem fuiſſe Epiſtolæ à B. Virgine miſſæ apud Meſſanenſes memoriam, circa annum videlicet à Chriſto ſextum ſupra octuageſimum,deindè verò circa annum quadringenteſimum cum trigeſimo, repertam fuiſſe eandẽ in Tabulario Meſſanenſi, Hebraicè exaratam; luculenter quoque oſtendit aliquando inter id ſeculorum ſpatium latuiſſe tàm ingens bonum, non tam votis, & religioni, quàm oculis Meſſanenſium, quos maiorum induſtria non ſecura temporum celauerat:quod equidem opinor accidiſſe,vel cùm exoſum Domitiano Chriſti nomen, [a] furorem in omnes è Dauidis ſtirpe proſeminatos,quò è medio tollerentur inflammaſſet,vel cùm poſtea Diocletianus, decreta libris ac ſcriptis Chriſtianorum voraciori flamma, mortuorum quoque memoriȩ perniciem ſtatuiſſet:quo vtroq;tempore,vix alia poterat eſſe conuenientior exſatiandæ Tyrannidi materia, quàm ſi in perdita Sacra Deiparæ Epiſtola, quàm plurima non ſolùm ad Chriſti Virginiſq; proſapiam ſpectantia, verùm etiam vniuerſæ propemodùm religionis rata perirent monimenta.

[a] Euſeb. ex Hegieſip. l.3. cap.15.

At enim difficillimo Eccleſiæ tempore,cùm Neſtorij ſuperbia,& Cæleſtini Papȩ minis,& Cyrilli adhortatione & eruditione facta fuiſſet efferatior,in cuius partes etiam Theodoſius Auguſtus circumuentus,venire videbatur;tunc ſicut vndiq; libri, & Viri docti conquirebantur,ad reſcindẽda pertinacis hominis contra Dei Matrẽ,natiq; diuinitatẽ nefaria dogmata,ita velut deſtinatò è tenebris emerſerit credas in lucem Epiſtola diu votis expetita,quaſi aduerſus impietatem,contentam diu vocem miſſura,in eo præſertim Patrum Concilio, quod proximè conſequenti anno Epheſi indictum,ceù ſacratiori Orbis theatro, tantæ impietatis auctorem configendum ſuſcepiſſet. In quo genere, & illud admirationem habet, ac planè vt inquit Baronius, [b] *Miraculo factum eſſe videtur, vt contremata anno ſequenti Hipponenſi Ciuitate à furentibus Vandalis, iiſdemque Arianis, ipſa*

[b] Tom.6. ad an.430.

A *ipſa, Hipponenſis bibliotheca illæſa permanſerit, Angelica quidem ſi non humana vallata cuſtodia, qui enim conſideret ferociſſimos barbaros, longa præpeditos obſidione, redditos ſeniores, reputetq; ſecum, eoſdem pariter perfidos fuiſſe Arianos, ſciſſeq; etiam ex recentioribus aduerſus Arianos ipſos diſputationibus, nempè contra Maximum atque Paſcentium Comitem publicè habitis Auguſtinum acerrimum ſibi hoſtem: quis inquam iſta conſiderans non miraculo ducat, vt Vuandali pepercerint Auguſtini ſcriptis.* Hæc Baronius. nempè id diuinitùs factum, vt extra humana iam poſito Auguſtino, quippè qui ad Synodum Epheſinam literis à Theodoſio miſſis accerſitus, antequam illę perueniſſent, in cęlitum Concilium eſt euocatus, extarent doctrinę argumenta, quę contra impietatem Neſtorij eiuſq; ſequacium, vice, ac propemodùm voce Auguſtini depugnarent.

B

Nolim equidem diuinare, ſed iuxta dicta vidiſſe hanc Epiſtolam videri fortaſſe poſſit inter alios Neſtorij fautores Theodoretus ipſe Cyri Epiſcopus, quãdo iiſdem penè verbis velut ex initio mutuatis, ſed occulta vafricie Catholicam ſimulauit tantùm ſententiam, ceterà ſophiſticis captionibus impietatem planè intendit, cùm ad Irenæum hæc ſcriberet. [a] *Quid enim intereſt hominis ſimul, & Dei Genitricem appellare Beatam Virginem, vel dicere ipſam geniti Matrem, & Ancillam; & inferre, quòd Mater quidem eſt, vt hominis Domini Noſtri IESV CHRISTI; Ancilla verò vt Dei, &* a Epiſt. 16.
C *quod quidem ſycophantiæ, & captionis, vel erroris cauſam præbet, tacere, eundem autem dicere ſenſum, aliam vſurpando nuncupationem?* Hæc quidem Theodoretus, verùm vt dicebam technis veritatem circumſcribens, ne quo pacto ſine tectorio, Beatam Virginem Matris Dei nomine cohoneſtaret, quod in penetralibus huius Epiſtolæ, FILIVM NOSTRVM, DEI GENITVM, DEVM ET HOMINEM FATEMINI, ſi offendiſſet, ipſe ſe ſuis fallacijs, aut magis implicuiſſet, aut cum rubore penitùs impietatem exuiſſet. Quę quidem ita duntaxat hoc loco dicta velimus, vt prudentum coniecturæ quantum ſatis eſt concedamus, non imprudentes ſignorum, vndè interdum veſtigia exiſtant ad indagandam veritatem. Ac vt exem-
D plis temperemus ipſa peruerſæ dudum doctrinæ docuit experientia, nihil in verſutas Hæreticorum ſententias immitti, quod aliundè ad imitationem veri non ſit ſuppetitum.

Sed enim ſi quoquo modo vel in perniciem conceſſit, vel ſecretis maiorum conſilijs, ab oculis mortalium intercidit tam ingens in Orbe theſauras, (vtinam aliquando in lucem eruendus) tum maximè id eueniſſe credendum, cùm Vuandalis ſub Duce Genſerico Siciliam incurſantibus, omnia ſuſq; deq; ferebãtur, vel cùm annis quindecim à Carthagine capta, Sicilia tota [b] ab iiſdem deletà, cum ceteris Inſulis ſub tributo [c] cenſita
E fuit; vel denique cùm trecentis poſt, ac ſexaginta octo annis, ante octo

b Ado Vien. in Chron.
c Barō tō. 7 ad an. 454.

plus minùs ſecula, Amiras, ſeu Præfectus Africæ ductu Euphemij transfu- A
[a] Baro. to. 9 ad an. 822. ex Ioann. Curop.
gæ magnis Agarenorũ copijs immiſſis, [a] nõ ſolùm Siciliam vniuerſam, ac Calabriam obtinuit, verùm etiam pleraſq; Italiæ partes fœdè occupauit, vagiſq; paſſim populationibus vicos excidit, graues prædas traxit, omnia ſacra & profana, vel rerum euerſionibus in diſcrimen, vel hominum oppreſſionibus in mortem adflixit. Quæ tamen omnia, niſi rato iam periculo Virginis Epiſtola penitus interiuit, facere minimè poterunt, quin meliori rerum ac temporum paratu, lucem aliquando ſit aſpectura, nouiſq; Meſſanenſium, ne dicam totius Eccleſiæ votis profutura.

Atque hæc ſatis prolixè dicta, non eò duntaxat referenda erunt, quaſi paucioribus elidi minimè potuiſſent inanes Anonymi quæſtiunculæ, ve- B
rùm vt in maiori luce omnis hæc verſetur hiſtoria, ſi vel ea quæ ſapientiorum animis à coniecturis incidere queunt, ob oculos ponantur, vel quæ multarum longiorumq; diſceptationum ſemina eſſe poſſunt, vnica narratione continenti præcidantur.

RESPONDETVR SEPTIMO ARGVMENTO à modeſtia, & moribus Virginis.

CAPVT XXIX. C

NON poſſum diſſimulare diligentiam Anonymi, qua nihil ſanè prçteriuit, vndè vel minima ratione rei ſuç commodaret. Iterum verò hoc loco relabitur ad modeſtiam Virginis, moreſq; ſanctiſſimos, qui huic Epiſtolæ plurimùm, vt ipſe putat, aduerſantur; quò fit vt nos etiam non pauca repetere cogat ex ijs, quæ ad tam friuolum, & incautum argumentum diluendum, non paucis alibi adſtructa ſunt: id nempè facturos, quod ſolent pædagogi, vbi tardiores ad capeſſendum elementarios nanciſcuntur. Sed D
audiamus quibus lacertis pugnet. Feriæ Dux, Siciliæ Prorex, Vir ſapiens, præſtanti iudicio, cùm de hac Epiſtola ſermonem haberet, ſpiritum Virginis haud ſapere pronunciauit, longè quippè ab eo diſtat ſpiritu, Virginem ſe prædicare, appellare ſe Matrem Dei, quæ pridem ancillam Domini ſe dixerat: neque ſolùm, ſed Mater Dei vocata ac laudata à cognata Eliſabetha, ad Deum Deiq; laudes animum aduertit. Quorſum illa à Virgine vſurpata. *Ex Tribu Iuda, Stirpe Dauid?* quonam pertinet commemoratio Tribus ac generis, quò Regiæ Stirpis? inania hæc, & regibus ſolita Dei Mater tranſmiſiſſet. Quid illa, *Filium noſtrum, Dei genitum, Deum, & hominem fatemini, & Anno Filij noſtri.* Faceſſant hæc à mode- E
ſtia

A ſtia Sanctæ Matris. Obſeruatum à quibuſdam nihil commoueri ſe ad pietatem, cùm Epiſtolam hanc legerent. Quod manifeſtum indicium abhorrere à ſpiritu, & modeſtia Virginis. Hæc ferè ille, & verbis plura eiuſmodi.

Actum nempè erat de cauſa niſi ad Proregem prouocaſſet,& Lyceum cum palatio permiſcuiſſet. Sed enim oportebat eius dicti teſtes tabulas exigere,non contentum viuæ vocis oraculo,quis enim facilè adducatur vt credat?demus verò: licet vnicuiq;in ſuo ſenſu abundare,nec pluribus hoc leue genus argumenti cenſeo verſandũ; alioqui duos,vt de multis taceã, Siciliç Proreges,Ioannem de Vega,& Ferdinandum Gonzagã,quos viros
B bone Deus? inter alia Mamertini inſtituti argumẽta, hanc ergà Virginẽ ob acceptam Epiſtolam religionem collaudaſſe, à Viris fide dignis non ſemel accepi,nec diuerſum pro pietate ſua quibuſdam narrantibus ſenſit, qui nuper rebus Siculis,Mariq; præfuit Philibertus Sabaudus, idemq; facturos crediderim ſucceſſores, ſi Mamertinam felicitatem ament. Quid verò ſi à Proregibus prouocemus ad Reges, & Reginas? certè quod iam alibi diximus,Anna Philippi Secundi cõiunx tali marito digna,quemadmodùm olim Euangelium,Cæcilia Romana, ita hanc Epiſtolam in ſinu geſtabat ſuo;rectè dubio procul de illa dijudicans;alioqui longè à ſua religione rem ceù inanem ſepoſitura; nec dubium quin Rex ſapientiſſimus
C ſimul ac pientiſſimus,voluntate coniugis probata,ſuam quoque pietatem illi accommodarit. Vin maiora? an quæſo leuiſſimæ rei animum aduertere potuerunt qui vt anniuerſariam acceptæ Epiſtolæ memoriam nobilitarent, piacularibus etiam indultis pietatem ſuam ſacram eſſe voluerunt quæ res vna, tantùm Meſſanenſium religionem amplificauit, vt gradu ad ſanctitudinem memoriæ facto, Virginis inde cultum haud alio ſuffragio vallatum magis hoc tempore vellent.

Ceterùm, qui neruus eſt intenti in præſentiarum argumenti; nihil alienum eſſe in ea Epiſtola à modeſtia Virginis, ſed omnia tam eximiæ
D ſanctitati paria, non eſt vt ampliùs oſtendamus, niſi repudiatam à grauiorum ſupercilio rationem iterum inducamus. Decuit enimuerò Deiparam pro re,& tempore,ijs,ſe nominibus non iam prædicare,ſed declarare,quibus in ſacra pagina nunc Virginis,nunc Matris IESV appellatione deſcribi conſueuit. Eſt ea nuncupatio plena conſilij,plena ſapientiæ,qua in dignitate velata,religioni conſulitur Meſſanenſium,vt qualem ex Pauli prædicatione accepiſſent, talem per omnia fide ac veritate conſona,ſcripto etiam Virginem didiciſſent. Nihil in ea conceditur laudi, ſed confeſſioni, nihil inani oſtentationi, ſed fidelium inſtructioni, nihil ſuperfluæ commemorationi, ſed Euangelij confirmationi; in quibus om-
E nibus non magis eluceſcit veritas firma, quàm moderatio ſumma, verecun-

cun-

cundia maxima, humilitas abſtinentiſſima. Quid ſi eam ſe eſſe dixiſſet, quam Prophetæ prædixerunt, figuræ myſticè adumbrarunt, oracula prçnunciarunt, Angelus ſalutauit, Eliſabetha adorauit, Beatam dicturæ erant omnes generationes; profectò ne latum quidem vnguem à temperantia morum deflexiſſet, niſi meritis ſuis, non gratuitis Dei donis conſultum voluiſſet. Neque enim excellentiæ ſuæ laudes, ſed diuinç præconia magnitudinis explicaſſet, dum in encomijs magnificentiæ Domini, Virgineus ſpiritus in Deo ſalutari ſuo exultaſſet: alioqui arrogantes nimium ſint Petrus, & Paulus, qui ceteris nomen Apoſtolicũ ſilentibus, tametſi æquali myſterij ſorte vocatis, ipſi duntaxat pleno maieſtatis vocabulo, Apoſtolos ſeſe prædicarunt. Et quidem Paulus inſolentior fortaſſe videri poſſit, qui cùm ſecundùm imperium Dei, ſe id nominis vſurpare prægeſtit, non ſemel poteſtatem ſibi cælitùs traditam, diſſimulato principatu Petri oſtẽtauit, atque adeò (quod mireris) in tot Epiſtolis ſemel dumtaxat nuncupatione ſerui ſeſe dignatus eſt. Quis verò faſtum Ioannis ferre queat, qui ferè ſolus, arrepto Senioris nomine, non præfecturam modò Apoſtolicam, & Epiſcopalem, verùm etiam in Clero, ne dicam in regno dominantis ambit principatum? [a] quid enim Latinis olim, ſicut hodie, Gallis, Italis, Hiſpanis, vocabulum Senioris exprimebat, niſi nomen iura dantis, non iuſſa capientis; regis & imperantis, non ſubditi & obaudientis; & vt verbo dicam, Principis & Domini, non ſerui & humilia conſectantis?

A B C

[a] Io. Lorin. 2. Ep. Ioan. cap. 1. n. 1.

Sed enim ſi Petrus Apoſtoli nomen ex officio aſſumit, continuò etiam ſeruum Ieſu Chriſti ſe eſſe meminit: Paulus verò ſi vnica tantum vice vocabulo Serui ſe compellat, re ipſa tamen humiliorem ſeruitute Chriſti conditionem affectat, dum id quod eſt, gratia Dei ſe eſſe profitetur, miſericordiam conſecutus, vt eſſet Apoſtolus, minimus Apoſtolorum, omniũ peripſema factus, & qui pro fratribus ſuis anathema eſſe à Chriſto peroptaret. Denique Ioannes in ea Senioris appellatione, non auguſtioris titulum dignitatis ambit, ſed altiori vocabulo Apoſtolum ſe ſcribere defugit, cui vt inquit Ambroſius, [b] *Cygnea quædam ſuppeteret gratia ſenectutis*, eò quòd iuxta mentem [c] Lorini poſt omnes ſuperſtites Apoſtolos, ad extremas ætatis metas perueniſſet. Niſi fortaſſe ex eiuſdem placito, Ioannes id nominis arceſſit in Epiſtolis, quas tantùm familiari affectu ſolitus eſſet exarare, ac velut priuatam indutus perſonam, ſermonem in illis miſcere, quemadmodùm & Paulus [d] cum Philemone agens, tacito dignitatis vocabulo, Seniorem ſe dicere maluit quàm Apoſtolum, ceù poſita grauiori fronte, ad mores ſeſe componeret iunioris, parensq; cum filio colloqueretur. Ac demum Petrus, dum Seniores obſecrat, conſenioris nomen, miti quadam ac molli appellatione aſſumit, non minus ad con-

D E

[b] In Pſ. 36.
[c] In 1. Ioã. Ep. in præf. cap. 4.
[d] In Ep. c. 5

A conciliandos animos, quàm ad ſtudium faciliùs præcipiendi appoſitum.

Non diuerſo planè modo Virgo Deipara, dum ſe Ioachim filiam appellat, quod ex natura ſuſcepit, veraciter prodit, [a] ne quid altius opinioni vulgi ſubreperet, ac vt futuro Collyridianorum errori ſanctiſsimè caueretur, qui Virgini ceù humanæ naturæ prorſus experti, ſacrificia decreuerant. Qua in re quemadmodùm loquitur [b] Epiphanius, *Sanctum quoque Euangelium nos præmunire voluit, in quo ita Chriſtus loquitur: Quid tibi, & mihi mulier? Nondum venit hora mea, vbi iccircò mulierem appellauit, ne quis Beatam Virginem excellentioris alicuius naturæ crederet, eoque vocabulo quaſi vaticinans ad ea ſchiſmata, hæreſesq; refutandas vſus eſt, quas in Orbe terra-* B *rum olim excitandas cognouerat, nemo vt Sacroſanctæ Virginis vehementiori quadam admiratione permotus, ſeſe ad illius hæreſis nugas, & deliria conuerteret.* Dum præterea Virginem, & Matrem humili confeſsione ſe fatetur, eligentis gratiam, electæ prærogatiuam manifeſtat, quò circundatam ſibi ab humana religione gloriam, eleuato ſuper rerum vices animo, in bonorum omnium fontem refunderet. Dum denique Tribus Iudæ, Stirpisq; Dauidicæ meminit, editam à ſe olim profeſsionem repetit, nec tam ſui generis ſeriem, quàm generationis IESV CHRISTI Filij Dauid pandit propaginem, & vno verbo prædicationi Pauli, Euangeliſtarum auctoritati, non minùs neceſſariò ſubſcribit, quàm opportunè fidelium religioni, C ſed in primis Meſſanenſium, ad quos ſcribit fidei patrocinatur, vt eam eſſe credant, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Ab initio quidem, & ante ſecula Deò deſtinante, ſupra mortalium gradus dignitate exceſsit, ſed Ioachim in tempore filia eſſe non deſijt. Virgo eſt nomine precioſo, ſed Mater Chriſti Crucifixi, vocabulo cælis glorioſo, mundo tamen non admodùm ſpecioſo, cùm nondum in diadematis regum Crucis inſignia fulgerent: vt in hac etiam appellatione ſummam Virginis humilitatem dicam, an conſtantiam demireris. Exoſa quippè erat ex tempeſtate memoria Chriſtianorum, probroſum nomen Crucifixi, quàm in- D fame, ne dicam execrabile, vocari Matrem Chriſti inter latrones patibulati? Sed hunc cùm Meſſanenſes, Paulo docente, calumnijs obtritis, non agnouiſſent modò, verùm etiam qui Dei genitus eſſet, etiam de Virgine natum, pro peccatoribus in Crucem actum, eundemq; Deum, & hominem indubiè faterentur; quid antiquius erat, quàm tantæ teſtificationi arridentem Virginem, his ipſis verbis conſolationis pleniſsimis, *Filium noſtrum Dei genitum, Deùm, & hominem fatemini*, Meſſanenſium fidem probare, ſtudia ad feruentiorem religionis cultum, Chriſtiq; amorem inflammare. Ancillam ſe Angelo adſalutanti, Virgo Dominum Angelorum vtero ſuſceptura profitetur, ſed à cognata Mater Domini dignè E ſalutatur, nec ipſa beatam ſe dicendam per generationum ſecula diffitetur,

[a] Epiph. hær. 79.

[b] Ex verſ. Diō. Petau. Ioan. 2.

tetur, quippè cui *fecit magna Dominus qui potens eſt, & Sanctum nomen* A
eius.

Quo loco nollem ego in mentem venire Anonymo, Virginem minus ſibi temperaſſe, & fortaſſe beatitudinem ſuam intoleranter iactaſſe, dum diuino plena ſpiritu magnalia Dei, myſtico prorſus elogio coram cognata perorauit, vt proindè, quod prouerbio verti conſueuit de ijs, qui emuncti in ſingulis dijudicãdis ſibi videntur, appoſitè in ipſum cadere queat. *Hic nempè eſt, qui corrigit Magnificat*. Neque enim plus eſt apud ſapientes, dicere Virginem, ſe eſſe Matrem IESV CHRISTI, quàm beatificandam à cunctis nationibus, ac populis; quando non aliundè eſt beata, niſi quia Mater Dei eſt effecta, eamq; ob cauſam inter omnes mulieres B
benedicta. Quid ſi Virgo Matrem Domini ſe vocitaſſet? ſanæ hæc ambitioſæ cuiuſdam prærogatiuæ ſpecies calumniantibus videri poſſet, niſi
a Gen.24. titulo Domini Rebecca [a] ſeruum Abraham, Magdalena [b] verò etiam
b Ioan.20. exiſtimatam Hortulanum compellaſſet: quod ipſum nomen, & Augu-
c Suet.c.53. d Tacit.l.2. ſtus [c] vt maledictum, & opprobrium ſemper exhorruit, & Tiberio [d] tam
Suet.c.27. alienum à ſua dignitate viſum fuit, vt ita compellanti denuntiaret, ne ſe amplius contumeliæ cauſa nominaret.

e De fide c.1. At verò, ſi vox ea ſecundùm Ambroſium [e] poteſtatis eſt interdum, nec non honoris, & magnificentiæ, idq; potiſſimùm in Deo, cuius excelſum
f Suet.c.13 g Victor.in vita Calig. nomen ob eam fortaſſe cauſam [f] Domitianus, atque ante ipſum [g] Caligula non minùs temerè, & impiè, quàm ridiculè vſurparunt, vt Domini ac C
Dij dici vellent ac haberi: vereor ne quid durius etiam de Chriſto ſtatuat Anonymus, qui ſe & Dominum libera oratione profitetur, & eo nomine compellantes collaudat diſcipulos, humilitatis alioquin magiſter, arrogantiæ contemptor, ſuperbiæ vltor acerrimus. Quin etiam ſeuerè cauebit, rigidus hic honorum maſtyx, ne quis deinceps Iacobum, fratrem Domini vocitare auſit, quid enim iſta inania, regibus ac regum fratribus conſueta? omninò verò Iudam coërcebit, ne in poſterum fratrem Iacobi ſe ſcribere præſumat, quæ enim iſta ambitio? quæ tanta immoderatio? D
tam à moribus Apoſtolorum aliena, tam longè ſeiuncta? Parùm dico niſi etiam Crucis ſententiam conetur refigere, quid enim ad rem Crucifixi, *Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum* ludibrium potiùs quàm elogiũ, non honos ſed vituperium; ſed tamen ſi indè Virgo MARIA Matrem Regis Iudæorum ſe inſcribat, non modò inſolentioris iactantiæ notam incurrat, vt quę Ancilla cùm ſit Domini, tam repentino ad dignitatem gradu, Matrem ſe Regis ſtirpe Dauidica oriundi obtrudat: verùm etiam acerbiori extra ordinem legum ſupplicio plectatur, quòd inuiſo Romanis argumento, regium nomen, in alienum genus Cæſaris auctoritate tranſcriptum, ab homine Crucis infamia exaugurato deſumat, & æmulatione quadam ad E
oppro-

A opprobrium compoſita, ex damnatione faſtum, ex infamia dignitatem, ex deiectione venetur honorum faſtigium.

At enim ſi iſtud in Virgine eximię cuiuſdam infra mortalium animos ſit humilitatis exemplum, quæ ludibrium filij toto Orbe proclamatum, ſuarum prærogatiuarum velit eſſe decus, & ornamentum; dica ab Anonymo ſcribenda erit Pontio Pilato, nec Virgo in noxam vocanda, & expoſtulandum cum illo, cur reclamantibus Iudæis, quibuſcum & ipſe fortaſſe adpugnet Anonymus, id genus tituli Cruci affixerit, vndè tam decori elogij ad nomen Matris fecit acceſſionem, niſi totam fortaſſe cauſam in caput Chriſti anteuertendam putet; quòd cum quærenti Pilato, ſe Re-

B gem Iudæorum eſſe non negauit, imò citra ambages confeſſus ſit, illam Præſidi iudicaturo, eiuſmodi ſententiæ ferendæ anſam ad manus porrexerit, vt iam iudicatum ſemel à Pilato, cruciq; affixum Saluatorem, ibidemq; demortuum, alius quiſpiam ſit Iudex, qui nouo iuris inuento, nullibi gentium hactenus explorato, de nouo crimine rurſum poſt mortem, ad nouam mortis pœnam depoſcat. Sed hæc ipſe agat. Nos noſtra.

Iam illud, *Filium noſtrum*, *& Anno Filij noſtri*, quale eſt vt non ſimplici oculorum coniectu trãſmitti queat? Finge enimuerò quod alibi rati ſumus, exſcriptoris eas eſſe notas, extra Epiſtolam, extra marginem habendas; num iccircò plectenda ipſa Epiſtola, repudianda vetus religio? Id

C ſi probè fiat, plura ſanè quæ pro ſanctis habet Eccleſia, vertenda erunt, & exterminanda, neque ſolùm quòd temporũ notis fallant, ſed quòd rerum momentis ſuſpecta videri queant, etiam à profanis recidenda. Sed enim Eccleſia, de more, ſecreta prauitatis ſcoria, quod purum putumuè eſt, probat ac commendat, quod adulterinum minimèq; ſincerum, reprobat ac condemnat. Qua in re cur ſatis exempli non habeat Anonymus ad rectè iudicandum, haud video, præſertim ſi ipſe eruditus haberi velit, niſi liuore occupatum ferat animum, aut magis ſit factus ad calumnias, quàm ad veritatem inquirendam.

D Sed finge etiam aliquem eiuſce adſcriptionis velle eſſe patronum, ac ceù ſanctam ex animo tuendam ſuſcipere dicendi formam, quod equidem de geminis illis verbis, *Filium noſtrum*, quæ in penetrali continentur Epiſtolæ, iam alibi à nobis receptum eſt, ad quorum imitationem incautè licet, non adeò temerè illa deindè ſubiunxerit exſcriptor, *Anno Filij noſtri:* Finge inquam hoc ita eſſe; quid adeò contra leges aut mores temporum? quid præter Virginis moderationem ac humilitatem? an ſuperbè iactare Chriſtum Filium ſuum, ſe Matrem eſſe eius quem Deum prædicarent Apoſtoli? at nomen Chriſti necdum apud Iudæos, adeò glorioſum illo tempore fuit habitum, vt multum ex ea gloriatione Virgini concederent;

E quin probroſum, legibus, & ſupplicijs flagellatum, ipſi quoque eius nominis

nis

nis prædicatores omnium diris obnoxij,exoſi,& peroſi. Apud Gentes forſitaſſe recens conuerſos,Meſſanenſes (dico) reris ſpecioſum,auræ populari expoſitũ? at iſtis ea Virginis ſcriptio neceſſaria fuit in religione inſtitutio, vt illam prorſus ipſam ex ea quoque confeſſione recolerent, quam non ita pridem Pauli prædicatione didiciſſent. A

Sed enim numerus multitudinis ſingulares Anonymi aures offendit; quid iſtud *Filium noſtrum?* diſcat verò myſterium, ſi ignorat ſcribentis intentum: ſumma in ea formula eluceſcit humilitatis nota cum veritate coniuncta, quando quę Matrem ſe non negat in tempore, in Patrem qui ęternus eſt,voluntaté quoque,ac poteſtatem ex electa Virgine poſt ſecula generandi refundit, vt verè ſit ille filius Matris Virginis, cui illa carnem B dedit humanamq; ſubſtantiam, verè ſit & filius æterni Patris, qui infuſo in viſcera Virginis Verbo,Spiritu Sancto nauante,mutuatam ex puriſſimis ſanguinibus ſubſtantiam,naturæ Verbi in eiuſdem perſona compulauit, vt non immeritò, re præſertim flagitante Virgini dicendum fuerit ac ſcribendum, *Filium noſtrum*, Matris videlicet in tempore ſine Patre, Patris ab æterno ſine Matre, vtriuſq; tamen diuiſim ac vnitim ſine verborum offendiculo genituram.

Is verò ſcribendi modus ſi non eximię ſit humilitatis exemplum,affinge contrarium,vt nimirum Virgo ſingulatim edat, *Filium meum*; id quidem veriſſimè dictum fuerit;minimè tamen opinor ad mentem Anonymi,ſi caſtigatè ſentiat,non ſolùm quòd ea ſingularitatis nota, cùm maximè diuinitatis vnitatem ſignet ac poteſtatem, vt planè idem ſit qui ali- C
a 2.Petri 1. quando, [a] *voce delapſa huiuſcemodi à Magnifica gloria filium demonſtrauit, Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*; & qui grandiori inter-
b Gen. 17. c Apoc.vlt. dum maieſtate detonuit. [b] *Ego Dominus omnipotens*, & iterum, [c] *Ego ſum Alpha,& Omega,primus,& nouiſſimus,principium,& finis:* neque duntaxat vt vanitate quadam in oblectamentis ſibi eſſe filij nomen,quod iam apud
d Luc. 2. credentes Meſſanenſes fauor habebat, oſtenderet; quod propter, [d] cùm aliquando quæſitum anxiè, poſt triduum inueniſſet in templo, ſedentem in medio Doctorũ, tametſi huiuſmodi oratione,è viſceribus Matris pientiſſimæ profecta,illum compellaſſet, *Fili quid feciſti nobis ſic?* obuoluta nihilominus expreſſiore ſignificatione Matris, ne quid in eo tam magnifici ordinis conſeſſu, glorioſæ captare videretur,non adiecit *Ecce Pater tuus*,& ego Mater tua,ſed prætento duntaxat vocabulo patris,ſuiq; indicio Virgo ſummè humilis poſtpoſito: *Ecce* (inquit) *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*: Non has inquã ſolùm ob cauſas,bene verſurũ putes Anonymũ,ſi Virgo dixiſſet, *Filium meum*, verùm multò maximè,ne vel ipſe concedere videretur, vel alijs hinc viam muniri minùs vereretur in partes Ebionita- D
e Clem.l.6. Strom. rum,ea nempè ratione Virginem compellare potuiſſe [e] Chriſtum filium E ſuum,

A ſuum, qua illum ex Ioſepho conſueto feminis modo concepiſſet, vel ſal-
tem, quæ [a] Iouiniani fuit inſipientia, ruptis Virginitatis ſignaculis in mū- a Aug.l. de hær. c.82.
dum edidiſſet. Atqui huiuſmodi improbæ opiniones, dementer quidem
iſtis inciderunt, quibus tamen nulla ex eo quòd Virginem ſcribentem,
dicentemuè audirent, *Filium noſtrum*, habito ad Patrem æternum reſpe-
ctu, deterior inceſſeret cogitatio, niſi fortaſſe magis ex eo quiſpiam Dei,
quàm Virginis filium dicere vellet, quod hæc non humanis modis Spiri-
tui Sancto acceſſum in vterum præbuiſſet, non autem quòd vel corpore
phantaſtico Deum tuliſſet, vel certè tantùm ſuſceptum, velut per canalem
tranſmiſiſſet.

B Verùm vt, iiſdem inſiſtamus, quid cogitet Anonymus, ſi aliquando
legat dilectum Domini diſcipulum, in hæc verba numero multitudinis
de ſe proloquentem; [b] *Quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod* b Ep.1.c.1.
perſpeximus, & id genus alia: quid ſi Paulum [c] eo loquendi modo, cum c Ad Theſſ. 3.
maieſtate quadam [d] non ſemel ſe velut in medium inferentem? de faſtu, d 2.ad Cor. cap.13.
& fronte, maiore ipſe ſupercilio condemnet opinor, niſi eiuſmodi oratio-
ne teſtes quoque laudari, ſociosq; probari ceteros intelligat Apoſtolos. At
hoc multò magis recipiendum in Virgine, quæ principem auctorem
Deum laudet, ſe verò non tam ſociam laudis aut operis, quàm baiulā Dei,
ancillam certè ſe probet, tametſi & Matrem ſignificet, quæ cùm verè
C Mater eſſet, Deum ex ſe in carne genitum neceſſariò fateretur. Habet
igitur eiuſmodi nota multitudinis, haud ſcio [e] quàm concinnatam de- e L.i.C.quādo imp. inter pupil.
miſſi in maieſtate animi gratiam, quę iccircò magnis in orbe viris, qui re-
rum olim potiebantur vſurpata fuit, [f] hodieq; ad clauum regnorum ſe- f L. noſtrū numē.C.de ſum. Trin.
dentibus, ſed imperij præcipuè totius fræna moderantibus in vſum venit,
ne cùm ſummi ſint in terris, [g] ſupra Numen poſiti videantur, ipſiq; ex ſe g Guido Pācirol lib. 1. cap.2.
duntaxat factitare, quod immortalis potentia per ipſos decreuit efficere;
quid mirum ſi cui adeò *magna fecit qui potens eſt, & Sanctum nomen eius*, vt
ſupra omne quod non eſt Deus, ipſam eleuarit, & humilitatem in accepta
D dignitate, nec ſe ſolam ſed Deum in ipſa, & per ipſā operatū profiteretur,
& omnem vel minimi erroris, qui maiora temerè opinantibus, poterat in-
cidere, præputaret occaſionem; niſi iam hoc ipſum, quod ſingillatim à
Virgine dictum fuit. *Fecit mihi magna qui potens eſt*, ab inanis gloriæ cupi-
dine profectum velit Anonymus, quemadmodùm & Ioanni quidam
impegerunt Hæretici, quòd toties dilectum ſe Chriſti diſcipulum,
prurituquodam gloriolæ, ſuumque de ipſo teſtimonium quaſi præ-
cipuum collaudaſſet. Id verò, ſi quod nolim, arrideat Anonymo,
non iam hac amica diſputatione, ſed alia ſeueriore ſententia erit con-
figendus.

E Sed demum illa ab otioſa quorundam obſeruatione ducta calumnia

T qui

qui nihil ſe commoueri ad pietatem, huius lectione Epiſtolæ quæruntur, A quàm ſit leuis ac ridicula, nemo ſapiens non videt; qui enim ſunt iſti adeò ſancti, ac religioſi obſeruatores, tam exquiſito iudicio pollentes, vt è priuato genio dicam an ingenio perturbato, tot populorum religioni præſcribant? quid ſi iſti pacatum à pietate animum non afferant ad legendum? quid ſi liuore exulceratum? vt proindè iuxta dictum Philoſophi, talis videatur [a] Epiſtola, quales ſunt illi qui iudicant. Et fortaſsè ſi iſtis quemadmodùm olim Auguſtino, [b] viſcera commoueant errores Æneæ, mors Didonis amando perditæ, Troiæ incendium, vmbra Creuſę, & id genus vanitatum nugæ, iccircò vera erunt, hæc omnia, longè à figmentis Poëtarum deiuncta, dignaq; exercitatione, vacua ſtudijs meliori- B bus fatigabunt ingenia? contra verò, non pauciſſima, quæ in Sacris Scripturis narrantur, quia interdum facilius riſum, quam pium cogitatum legentibus ingerunt, cuiuſmodi inter alia ſunt, Aſinam Balaam locutam eſſe, Tobiæ canem caudam mouiſſe, Samſonis vulpes Philiſtinorum ſegetes ſuccendiſſe, & id genus plurima, iccircò hæc apocrypha erunt, commenta, fabulæ, mendacia? Non intelligit opinor Anonymus, vel quos ipſe obſeruatores laudat, humanis facilè trahi humanos affectus, ſed ad ea quæ altiorem concernunt in diuina pietatem, non moueri mortalium animos, niſi indito primùm diuinitùs ſenſu, quo ſopiti excitentur, prę̨moti alliciantur, allecti miris quibuſdam, & occultis modis, ſuauiter pertrahantur. Sed enim, ſi vel inſita naturę quędam pietas, propenſum facere queat C animum, ad Virginis in hac Epiſtola mores adamandos, adeòque ipſius Epiſtolæ religionem collaudandam, vt indè iniecta demum diuinitus mente ſe ipſum ad maiores humanis cogitatus, conetur explicare; id verò ſi nec Anonymus, nec quibus hæc Epiſtola improbatur, vllo modo in ſe ipſis animaduertant, quo pacto iſti apud ſemetipſos conſtituti ſint, iudicent ij, quibus pectus ſine felle ſapit:

Verùm vt eidem argumento adhuc aliquandiù inſiſtamus. Ecquis nõ animaduertat, quàm in lubricas abeat eiuſcemodi ratio conſecutiones, quæ à priuatis paucorum ſenſis, argumentum ducit ad firmandas vel in- D firmandas veritates? Continuò quippè hinc enaſcitur, inſuper habendũ, ac reijciendum eſſe prorſus Euangelium, quòd Iuliano Orbis tunc Imperatori viſum eſt, mendaciorum, & abſonæ cuiuſdam infra hominum dementiam nugacitatis inſtrumentum. Sed etiam impio Luthero Machabęorum libri, quòd ſuam indè ſectam flagellari ęgrè ferret, ita bilem perturbarunt, vt expunctos vellet, inter apocrypha reijciendos: an iccircò à Catholicis non cenſentur in ordine Sacræ Scripturæ, pari cum ceteris auctoritate, quos Spiritu Sancto dictante ſuſcipit, ac veneratur Eccleſia? idem verò, iterum ignominiæ cauſa nominandus Lutherus, E

Catho-

[a] 3. Eth. 5. cap. 2.
[b] Lib. 1. cõf. cap. 13.

A Catholicam Iacobi Epiſtolam, quòd Fidem ſine operibus mortuam teſtaretur, non ſolùm cenſuit explodendam, ſed ſceleſtè iocabundus appellauit ſtramineam; an ideò ab Eccleſia non recipitur vt Canonica, Sancta, Spiritus Apoſtolici nota præſignis, nec non vnicum à probis operibus cum fide iungendis, comprimendæ hæreſeos argumentum? Ac ne fortaſſis accerſita duntaxat ab impijs Apoſtatis exaggeratione, Anonymum alioqui rectè cum Eccleſia ſentientem ludificemur, quia præter Lutherum, Eraſmum, Oſiandrum, Centuriatores, alij etiam meliores de eadem Epiſtola, in canonem Sacrorum referenda, & Iacobo tribuenda, fuerunt incertiores; id propter Eccleſia non agnoſcit tanquam Iacobi le-
B gitimã; & præterita omni exceptione, meritò inter canonicas reponendã?

Non hæc dico quaſi hanc Virginis Epiſtolam, pari per omnia dignitate cenſeam, vel inſtitutam de ea diſceptationem æquè referre velim ad momenta rerum, vel denique vt criticos iſtos obſeruatores, quibus cum re Catholica rectè alioqui opinor conuenit, acerbius perſtringere ſit animus; ſed vt nouum hunc argumentatorem, Theramenis putes cothurno aſuetum commoneam, & modum arguendi inſolitum patefaciam. Quæ enim quæſo iſta conſecutio? Aliqui non commouentur ad pietatem lectione huius Epiſtolæ, igitur abhorret à ſpiritu, & modeſtia Virginis; velut ſi inferas ex paulò ante dictis, Lutherus, Eraſmus, Oſiander, Centuriatores,
C vel vt Hæreticos mittamus, alij quoque ſapientiores non reputant Epiſtolam Iacobi legitimam, & Canonicam, ergò non eſt ſacra, ſed profana, non ſyncera & probata, ſed dubia, & apocrypha. Et profectò non pauci mecum Viri alioqui graues, vbi tua ſæpiùs argumenta Anonyme attentè relegiſſent, non ſolùm nullo ſenſu pietatis ſunt affecti, ſed meritò iſtiuſmodi nugis ſuccenſuere; tametſi nihil ſeuerius de te pronunciarent, rati pro grauitate ſua, prudentiam aliorum noſtramq; cauſam, factis, ſatis eſſe.

Poſſem ſanè hunc locum aliundè etiam, & quidem pleniore manu vrgere, niſi ipſe mihi parcerem, nec aliorum animos repetitis iterum Ano-
D nymi argutijs vellem aſperare. Illud omittere non debeo, me huius Epiſtolæ lectione atque conſideratione, quamquam non adeò molli ſim pectore, ſemper aliquo religionis ſenſu perfundi ſolitum, id demum conſilij bonis approbantibus ſuſcepiſſe, vt hoc tempore calamum ad alia omnia temperatum, his quoque pro defenſione quoquo modo lucubrandis, quãtum liceret addicerem, tum vt calumnias, quæ non ita pridem gliſcere cæpiſſent, ex parte retunderem, tum vt Deiparæ Virginis gloriam, hac etiam nondum apud omnes exteros vſitata religione proferrem, commendarem. Idem animi non paucis alijs eſſe pro comperto habeo, non iam dico Meſſanenſibus, quibus planè ad aras ea fixa religio, vel alijs in
E quos Meſſanenſium vota quoquo modo redundant, quorũ tamen pietas

præ paucorum auerſione, ſacratior ſemper eſſe debet: verùm externis extra omnem eiuſmodi affectus aleam poſitis, viris doctis ac pijs, apud quos religio huius Epiſtolę tantùm poteſt, vt nihil moti calumnijs obſtrepentium, pręcipuo quodam ſtudio ſuſcipiant, ac tueantur. Non eſt vt plura longè petam exempla. Hoc ipſo tempore, quo hæc ſcribere inceſſiſſet, adfuit Religioſiſſimus, vnà ac doctiſſimus Pater Ægidius Camart, gentis Gallicæ, Ordinis Minimorũ D. Franciſci de Paula Generalis, qui dudũ ea traditione imbutus, nihil habuit antiquius, quàm vt è Tabulario Meſſanenſi exemplar publica fide traditum reciperet, nonnihil in hanc rem pro communi pietatis cauſa, quemadmodùm animo conceperat, editurus. Et feciſſet votis omnium ex ſententia ſatis, niſi hinc Romam abeuntem, itinere propè medio, mors, non quidem ętati, vel virtuti, ſed bonis conatibus immatura, humanis exemiſſet. A B

Sed enim hic abſque piaculo non præterierim, inſigne illud Ordinis Prædicatorij lumen, quod nuper è mortalitate cælo (vt confidimus) inſertum, altius Orbi cæpit irradiare.[a] Fratrem Thomam Lemos intelligo, qui præcellentis ingenij famam, eximio docendi vſu diù Romæ exercitatam, ita pietate vitæ anteiuit, vt cùm doctiſſimus eſſet, non videri tamen religioſiſſimus quoque etſi refugeret, haud quaquam poſſet. Is enimuerò tantùm huic Epiſtolæ Virginis apud animum ſuum præcepit honoris, vt inter cetera ſibi ſacra, hoc non poſtremo loco ſtatuiſſe videretur. Et ne longè abeſſet pietatis igniarium, inſcriptam ſua manu in pſalterij libello, velut religionis ferebat argumentũ, quod ipſo ex humanis exempto, ceſſit cùm ſua, tam Viri pietate, commendatum, Veſtalium eiuſdem Ordinis in Quirinali,[b] ac vni in primis venerãdæ Matris cui in ſacris Cimelijs pręctioſus venit cum Epiſtola libellus, deuotioni. Quantum porrò hinc ad rẽ noſtram accedat, nemo non prudens iudicarit, ſi tanti Viri appoſitam ad diſcernendum ſapientiam, minimè periclitatã fuiſſe cogitarit. Abſit verò hic ad prouerbiũ vertiſſe, quod olim Hugo Lincolnienſis de Anteceſſore ſuo, diſſimili quamuis argumento vſurpauit, non hoc ipſum facto ſanctitatem, ſed aliundè ex virtutibus cumulaſſe. Profectò enim ex pietate in Dei Matrem, quæ cetera filij dona, iure Matris mortalibus diſpenſat, vel ingentem exiſtere cumulum Sanctitatis, hucuſq; nemo niſi extra Eccleſiam dubitauit: Ad hanc autem pietatem fouendam, nonnihil etiam in huius animum intuliſſe, conceptam ex Epiſtola religionem, vix opinor aliquiſpiam pernegarit, ac ſaltem id poſtremò non gratis conceſſerit, quo magis ſpectata Virum pietas comprobauit, hoc maiorem commendandæ rei ſibi cultæ ſuffeciſſe dignitatem. C D

[a] Ann. 1629 Menſe Auguſto.

[b] Ad Balnea Pauli Aemilij: vulgò Magnanapoli.

E

RE-

A *RESPONDETUR OCTAVO ARGUMENTO*

à moribus temporum ac Gentis.

CAPUT XXX.

HOC argumentum longius eſt, pluribusq; implexum, quàm à nobis ſuperius [a] in ordine deductum eſt, in quo ſcilicet in varia flexus aduerſarius, extrema omnia intendit, vim, vocem, lateraq; ſibi eliſurus, nì vincat, huiusq; Epiſtolæ religionem fruſtra habendam
B extorqueat. Id nos eo loci ſuo tantùm initio cenſuimus, ſat habentes, quod in prouerbio dici ſolet, verſum ex capite æſtimare, quem non fallentibus deindè veſtigijs, latiore campo liceret fatigare, niſi ipſe primùm vix è cauerna excluſus, ſeipſum irretiret. Multa verò ex hactenus confutatis repetit Anonymus, tametſi in aliam redacta claſſem, à moribus temporum, ac Gentis præcipuè ductam, ne non abſtinens verborum videatur, qui ſæpiùs eadem alijs atque alijs ſententijs Aſiatico more norit exaggerare. Quæ omnia, quia plurima ſunt, ac minuta propè ad Democriticas ineptias, nobis quoque non ſimul coaceruanda erunt, ſed quod in diſſectione humani cadaueris Medicis
C conſuetum eſt, articulatim deſecanda, & enucleatim inſpicienda, ſi quid fortaſſe animaduertere licebit experientibus, quod hactenus non eſt obſeruatum.

a Cap. 16.

Itaque *hæc* (inquit) *Epiſtola, vertit mores temporum ac gentis, euertit enim qui pro tempore apud Hebræos inualeſcebant, inducit qui nondum exorti, nec niſi multò poſt fuerant exorituri. Exempla ſufficit exordium, itemq; finis Epiſtolæ. Prima verba ſunt Maria Virgo, Ioachim filia. At tunc temporis Iudææ mulieres non à parentibus, ſed à Viris cognominabãtur, vt Maria Iacobi apud* [b] *Matthaũ, &* [c] *Marcum: Maria Cleophæ apud* [d] *Ioannem. Interdum à Filijs vt Ioſeph Mater, apud* [e] *Marcum. Cedo igitur, cur Maria dicta à Patre, Ioachim*
D *filia? cur non ab Anna Matre? cur non ab vtroq; ſi à parentibus vocanda, ſeù potiùs à Sponſo, Maria Ioſeph? Rectiùs à Filio Maria* [f] *IESV, à quo ſeruatum in Hagiographis cognomentum, & Mater IESV à S. Ignatio legitimè dicta, neque aliter dicenda. Itaque rectè obſeruat* [g] *S. Thomas, Mariam Virginem non niſi à filio ob dignitatem ſui nominatam. Proindè cùm non alio nomine ſe quiſque appellat, quàm quo vulgò appellatur, B. Virgini Mariæ IESV ſcribendum fuit, quo nomine à cunctis appellatam, idque pro temporis vſu, Ioannes, Lucas, Ignatius, ſatis oſtendunt. Addit longè à moribus temporum illorum, acerui titulorum ex parentibus, Auis, Atauiſque. Nihil tale in*
E *Epiſtolis Apoſtolorum datis ad Eccleſias. Sed Magiſtra modeſtiæ B. Virgo,*

b Cap. 27.
c Cap. 15.
d Cap. 19.
e Cap. 15.
f Ioan. c. 19 Auctor.
g 3. p. q. 28. a. 3. ad 6.

multò magis eius virtutis inſignia expreſſiſſet. Hæc ille, & quidem in ingreſſu A tantùm prolixi, & verbis efflui argumenti.

At enim ad hæc omnia ſi non ſuper copiam dictũ fuiſſet hucuſque, vno verbo reſponderi poſſet, ita pro re, & occaſione ſcribēdum fuiſſe Virgini, non temeratis, ſed mutatis temporum ac Gentis moribus, quod aliorum vtilitati concedendum erat; tametſi non auocatis à ritu patrio ſtudijs, ſed animo duntaxat aliorum beneuolentiæ commodato. Nam ſi is fortaſſe mutuus fuit vſus apud Hebræos, eundem tamen obſeruatum fuiſſe, cùm ad exteros ſcriberent, aut rerum cauſa apud eos factitarent, oſtendi vix poteſt, aut ſanè perraro exemplo, quod conſuetudinem præcipere iuxta placita ſapientum haud debeat. Ceterùm deridiculus ſit Anonymus, qui B ſuper exceptionem feminas à Viris cognominatas velit, vt perindè habeat Virgines, & viduas, ac Viris nuptas, & cum Sethianis rerum nomina, [a] cũ Hydroparaſtatis, & Marcioniſtis nouo Euangelio genealogias confundat, perturbet, repudiet; Non nego ſanè Hebræorum inſtituto feminas in genealogijs texendis, extra ſeriem haberi ſolitas, idq; ex Scripturæ auctoritate euidentius eſt, quàm vt à Hieronymo, alijsq; fidem repoſcat: verùm an diſpoſitu legis vetitum fuerit feminis, cùm ad alios ſcriberent, legitimis ſe cenſere cognomentis, & maritorum ſuorum potiùs, quàm parentum nominibus inſignire, quæ hactenus occaſio experiendi fuit, mihi nō oſtendit. Quin verò contrarium antiquius eſſe de Viduis, quæ tamen C maritorum dignationem cum ipſis haud mortuam, præ oculis habere poterant, non vno exemplo palàm eſt apud omnes. Sanè vbi famoſiſſimæ illius [b] Viduæ, de qua *qui loqueretur verbum malum, non erat*, gentilitia ſeries aſſeritur, principem locum tenet, quòd fuerit filia Merari, poſtremum verò quòd Vir eius fuit Manaſſes, *qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeaceæ*. De Anna item propheteſſa, [c] eademque laudatæ vitæ Vidua, quæ memoria clarior eſt in Scriptura, quàm filiam eſſe Phanuel, & ex Tribu Aſer. Itaq; ſi Iudith ſe filiam Merari, Anna verò filiam Phanuel ex tribu Aſer, innoteſcendi animo vocitaſſent, ſcriptisq; ſignaſſent, D num quæſo aliquid piaculi in mores gentis admiſiſſent? minimè gentium, vel ipſo fatente Anonymo ſi ſibi non ſit diſſimilis, quando quibus nominibus in Scriptura vulgiq; vſu vocabantur, eadem ipſæ ſibi iure, non arrogantia vendicaſſent.

[a] Epiph. lib. 1 Hær. Fab.

[b] Iudith. 8.

[c] Luc. 3.

Faceſſant igitur eiuſmodi ludibria longè à Virginis Epiſtola quaſi in ea peccatum ſit in mores temporum, ac Gentis, & non potiùs erratum ſit præcipiti iudicio ad pauca reſpicientis. A Virginibus Hebræis exemplum non peto, otioſus enim ſit qui quærat, neſcius qui dubitet, ſi quando ipſas ſcribendo factitare decebat, familiæ tuliſſe nomen, & notas. Prioribus inſiſto, quò rationes Anonymi in leuioribus habeā. Deipara Virgo, eo E

tempo-

A tempore Vidua fuit, neque enim hæc appellatio indecorè cadit in Virgi-
nem Sponſo ſuperſtitem, aut etiam quæ virum non habuiſſet, eiq; nomi-
ni [a] conſuetudinem fecerunt leges, [b] tametſi alia de cauſa non continuò
Sponſus maritus cenſeatur; quid igitur decentius, quàm vt Ioachimo a L. malũ ff. de verb. & rer. ſignific. §. Viduam.
ſatam, dicto ſcriptoq; ſe recoleret, quàm vt ex tribu Iuda, ſtirpe Dauid, b L. Titulus ff. pro doc.
ſuæ ortus initia, non ad faſtum, ſed ad claritudinem deduceret. Quamquã
verò Vidua non fuiſſet, minimè tamen pro re nata è conſilio feciſſet, ſi in
ea Epiſtola Sponſi Ioſeph memoriam induxiſſet, quid enim id adeò di-
gnum erat pro illo tempore, vel ad elementa firmandæ religionis, vel ad
grauiorem Meſſanenſium eruditionem, quo fortaſſe minus profectum
B fuiſſet apud illos, quàm prima ignoti Dei prędicatione apud Athenienſes,
vt quibus opinio Virginis Dei Matris, tàm excellenti prærogatiua inhæ-
ſerat, iiſdem ſuſpicio Sponſi, neſcio quid apud homines nondum omniũ
myſteriorum gnaros, minus ſpecioſum ingereret. Mitto quod alibi di-
ctum ſatis, non inconſultò id à Virgine factum, quin maximè è re, & ſin-
gulari prudentia, ſumma cum humilitate coniuncta geſtum; vt in Ciui-
tate quæ Romanis legibus vteretur, ipſa quoque eas notas in vſu, ſcribon-
di haberet, quibus Romani Cæſaris decreto profiteri iuſſa fuiſſet. Quis
verò niſi Romani instituti rudis ignoret, in ea profeſſione ab vtroq; ſexu,
exigi ſolita nomina regionis, Vrbis, familiæ, ſed præcipuè Patris, & id ge-
C nus aliorum indiciorum, quæ ad diſcrimen gentis à gente faciebant.
Quod ſi Maternum nomen Virgo reticuit, conſilij putes fuiſſe, non præ-
iudicij, ſeù quia pro rei, vel cenſionis inſtituto, ſatis erat à patre chara-
cterem accerſere, ſeu quia Matrés alienæ cùm plurimùm familiæ, inter-
dum, & [c] Tribus notas ferebant, id quod in præſenti inſtituto non abs re c Lib. 1. Reg. c. 18. Iud. 21
videri poſſit aſſertum, ſi in primis cum [d] Auguſtino velimus Deiparam Euod 6. Paral. c. 2.
Virginem, ex Iuda, & Dauid, linea deſcendiſſe paterna, deindè verò [e] Ni- d L. 23. cõtra Fauſt. c. 3. & 4.
cephoro conſentiamus, Annam genitricem Virginis, filiam fuiſſe ex Tri-
bu Leui Matthan Sacerdotis, ipſam verò Virginem, per quam, & Chri- e Lib. 2. Hiſtor. c. 3. ex Hippolyto.
D ſtus familiam, ac Tribum ſortitus eſt, (neque enim humanam niſi per
Matrem, habet originem,) ex Tribu Iuda paternam duxiſſe proſapiam,
quando quemadmodùm Paulus [f] atteſtatur, *Ex Iuda ortus eſt Dominus* f Ad Heb. 7
noſter, ex qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyſes locutus eſt, & paulò ſuperius,
de qua nullus altario praſto fuit, vt prorſus neget Apoſtolus Chriſtum ex
Tribu Leui extitiſſe, verùm per maſculinam duntaxat lineam, ne non
Sacerdos legalis eſſe poſſet, & alioqui ſi ex Leui progeniem ſumpſiſſet ne-
ceſſariam, [g] non ad Iudam vel Dauidem, ſed ad Leui, iure merito pro- g Suar 5. p. 9. 27. lect. 3.
miſſio Salutaris reſpexiſſet. Neque tamen hinc efficitur Beatam Virgi-
nem, vnàq; Chriſtum, non aliqua ratione, flexus ac ramos proſapiæ, im-
E plexosq; per vtriuſque ordinis dignitatem ſtolones, vt qui Rex, & Sacerdos
futu-

futurus erat,ſicut à Regia, ſic à Sacerdotali, atqueadeò à Tribu Leui pro- A
duxiſſe; verùm quod animaduertebam, ex ea linea, quæ femininam ſeriẽ
in Matrem dirigebat. Atque hæc potiſſimùm ratio conſuetudinem fe-
cit, qua non modo in propaginibus familiarum texendis Matres præteri-
rentur, verùm multò magis in hiſtorijs, ſeù narrationibus conſcribendis
plurimùm inuoluerentur. Quæ proindè conſuetudo in vſum quoque
ſignandarum Epiſtolarum facilè aſcita, facere potuit, quò Virgo in ſua ad
Meſſanenſes Epiſtola,Patris ac Nati,non verò Matris aut Sponſi mentio-
nem intexeret, quod equidem præter alia contra Anonymum dictum
velim, ne duntaxat ex illa in Bethlehemiticas tabulas recenſione, ſuffici
pro re noſtra putet argumentum, quòd [a] cùm illa deſcriptio potiſſimùm B
inſtituta fuerit ad facultates,ac hæreditates, non tam ad perſonas cenſen-
das, confuſis omnia nominibus peracta velit, (quamquam id probare
minimè valeat) nec indè modum ordinemq; ſcribendorum in vſu nomi-
num poſſe ſuffragari.

[a] Ioſeph. l. 18. antiq. cap. 1.

Verùm ne aliquid in hoc genere prætermittamus, quod præſertim ra-
tio poſcit Anonymi. Si interdum Matres à filijs appellari nõ inſolens fuit,
quod fatetur ipſe; viderit indè ne inconſultè ſecum agat,dum in hac Epi-
ſtola Deiparam Virginem, Matrem IESV CHRISTI Crucifixi, contra
morem nominatam ſugillat. Nam quòd Mariam IESV vocandam
ideò contendit, quia vulgò ſic appellaretur, gratis laborat, & immemor C
veri, neſcia Scripturæ loca ad fidem aduocat. Nuſquam enim legimus
Mariam IESV nudè,ac reciſo quouis alio vocabulo vocitatam, ſed adie-
cta,quæ claritudinis ac ſignificantioris dignitatis eſt nota,Mariam Matrẽ
IESV, quod quidem Anonymus in D. Thoma quem pro ſe contra nos
ſtatuit,animaduertere debebat, neque obiter, ac tumultuaria Minerua
perpendere,omninò enim Doctor Angelicus [b] atteſtatur Deiparam Vir-
ginem, *in Euangelio non conſueuiſſe nominari, niſi cum cognominatione huius
dignitatis*, quod eſſet Mater IESV, vt proindè in hac ad Meſſanenſes
Epiſtola,non aliud Virgo nomen adſciuerit,quàm quo vulgò, & ab attri- D
to piorum vſu vocaretur. Sed enim quia nuncupatio Matris IESV, ſin-
gularis cuiuſdam eminentiæ, nec non præcipuæ penè ſupra hominem
dignitatis eſt elogium; ne Virgo ſemper ſui ſimilis, volantem per ora
fidelium ex ea voce laudem captare videretur,humilitatis quadam ſigni-
ficatione temperauit eatenus, vt Matrem IESV CHRISTI Crucifixi,
appellatione tum non admodùm vulgò grata,ſe dicere mallet ac ſcribere:
non tam vt eiuſmodi additamento titulos exaggeraret, quàm quò breuẽ
dicendi formam,ac longè plura ſignificantẽm,quàm exprimentem obte-
geret; alioqui ſi ea nominis ſui vocabula cumulare Virgo voluiſſet, qui-
bus de more non apud Ignatium duntaxat ac Dionyſium,ſed vulgò apud E
omnes

[b] 3. p. q. 28. art. 3.

A omnes celebrabatur, alia longè titulorum moles congerenda erat, quàm breuis Epiſtolæ pagella ferre poſſet.

Atque ex his liquet quàm tenuiter collectæ ſint illæ ab Apoſtolorum ſcriptis ratiunculæ, quorum, & ſcribendi inſtitutum diuerſum, & occaſio longè fuit alia, nec vlla indè pro more gentis ſuppetit ratio, quando quot ſunt Epiſtolæ, tot ferè variantes inter ſe ſcriptionum, ac ſalutationum formæ, quæ tamen ſi conſuetudini derogant, modeſtiæ certè Apoſtolorum, notam non irrogant. Sanè Petrus vbiq; nomen Apoſtoli ceù ſtemma prætentat, ſemel præterea appellationi Petri vocabulum Simonis antemittit. Paulus etiam præterquam ad Philemonem, & Hebræos, Apoſtoli B nomen intercidere patitur nunquam. Iacobus ſerui duntaxat cognomentùm modeſtiæ cauſa, (Metaphraſti [a] credas,) ſufficit, tametſi non deſit, qui in vetuſtis Codicibus Latinis, ac Græcis nomen Apoſtoli comperit, [b] Iudas præter vocabulum ſerui, agnomen fratris Iacobi aſſumit, Denique Ioannes vel nullo expreſſim, vel Senioris titulo ſolus innoteſcit. Neque tamen Petrus, & Paulus immodeſtiæ poſtulari meritò poſſint, quòd ſoli præcipuè nomen vſurpent Apoſtolicum, etſi reliquos etiam ex duodecim, non inſtituerit modò, verùm etiam [c] Apoſtolos nomine, ac poteſtate inſignuierit ipſe Chriſtus. Certè in Petrum, ceù Principem Senatus Apoſtolici, peculiari quadam ratione cadit ea appellatio, ſed in C Paulum exceptione quadam abſolutè, ſiuè ob peragratas miſſu Dei, nulla ſibi ſede fixa Prouincias Orbis, ſiuè ob priuatam quandam exhauriendi muneris in Apoſtolatu ſedulitatem, docendo Gentes, corrigendo mores, in ordinem redigendo aduerſus Spiritum Sanctum contumaces. Ita prorſus nemo Deiparæ Virginis modeſtiam vellicarit, ſi præfixo Matris IESV argumento, non tam ſuæ dignitati, quàm aliorum vtilitati voluerit eſſe conſultum.

a In vit. S. Iacob

b Sixt. Sen. 7. Bibl.

c Luc. 6.

Non equidem memini, à Filio, Matris aliquando nomine compellatam Virginem, ſicut duodecim diſcipulos, nominatos fuiſſe Apoſtolos; D verùm hoc præſtare officij erat in munere imponendo, illud omittere, non tàm auocare dignationem, quàm diſſimulare voce, quod exprimebat opere, certior quippè operis quam oris confeſſio, ſi inter homines ſapimus. Quid enim erat eſſe ſubditum illis, quàm profiteri obſequio Matrem, ac Patrem, ſed Matris Virginis non noua quadam electione, verùm ſtrictiori quodam iure naturæ, regnum in ſe agnoſcere; quandoquidem ſi communio Patris ad Filios Regni prę ſe fert effigiem [d] teſte Philoſopho, multò magis eius Matris, quam gratiæ prærogatiua, talis Nati fecit eſſe parentem, vt iccircò nuſquam ille communi Matris appellatione affecerit, quam omnibus creaturis præfectam, conſortem etiam Regni, atque E adeò Reginam vniuerſi voluit eſſe, non vſitato apud mortales Reges exẽplo,

d Lib. 8. Eth. c. 11.

plo, qui quas Matres vocant ac honorant, hereditate ad ſe deriuata Re- A
ginas eſſe non patiuntur.

Atque hac etiam inter alias de cauſa Deiparam Virginem, non vtiq;
Matrem, ſed interdum mulierem à Nato legimus fuiſſe compellatam,
quemadmodùm etiam à cognata, non in Matribus, ſed primò benedi-
ctam in mulieribus adſalutatam, quòd latior ea vocis ſignificatio, non
modò fœlicitatem Matris, verùm omnium mulierum dignitatem, tametſi
Matres non eſſent, includeret, non ſecus, ac ſi ſola ſine hærede princeps
eſſet. Qua tamen in re, eam ſemper Virgo Deipara moderationem te-
nuit, vt non priùs ipſa Matrem ſe nominare vellet, quàm cùm Chriſto in
cælos abeunte, nec alia in terris digniore exiſtente natura, ad quam omnis B
creatura ſpectaret, regnum in filium refunderet, non reginæ, ſed Matris
duntaxat nomine contenta, vt in ſumma dignitate, ſumma emineret hu-
militas, procul faceſſeret immodeſtiæ ſuſpicio; quæ neſcio qua immo-
deratione ſubijt animum aduerſarij, pauciora quàm oportuiſſet conſi-
derantis. Sanè ſi Ioannes à ſerui appellatione abſtinuit in ſuis Epiſtolis,
quòd vt inquit Oecumenius, vehementer à Domino dilectus, extra ſerui-
tutis timorem ſe eſſe confidebat, neque tamen vel ipſe arrogaſſe ſibi cen-
ſendus, vel cæteros, qui ſe ſeruos vocarunt, quibuſcum ne nuncupatione
quidem Apoſtoli communicauit, arguiſſe putandus; quantò magis à Dei-
para Virgine longè dimouenda voluntatis elatę ſuſpicio, quæ in vocabulo C
Matris, quod pridem oſtendimus, humilitatem quæſiuit, dignitatem affe-
ctare non nouit. Sed de his ſatis.

DE SALVTATIONE PRAEFIXA in Epiſtola Deiparæ.

CAPVT XXXI.

DIFFERENDA ſunt, quemadmodùm monui- D
mus, in plures partes, quæ Anonymus in vnum coa-
ceruauit, nè ſi velut integra, paucis in ora legentium
immittantur, indigeſta crudam pariant diſceptatio-
nem. Pergit igitur ille. *Verba illa: Salutem, & Dei Patris omnipotentis benedictionem, ex formulis litera-
rum Pontificiarum videntur deſumpta.* Hunc nimi-
rum in Epiſtola intolerandum cenſet errorem, quo, ſicut initio conten-
debat, inducuntur mores nondum exorti, exemplaq; multa poſt tempora
ſecutura. Equidem ex hac adſtructione, duo mihi videntur elici poſſe
ad mentem Anonymi argumenta, ſed magis aculeata, quàm robuſta. Al- E
terum,

A terum, eam Virginis Epiſtolam ab aliquopiam, nec admodùm pio, nec ſatis erudito,& vno verbo,qui neque fas, neque fidem penſi haberet, qua qua tandem gratia confictam, vt qui comminiſci minus prudens, ſalutationem appoſuerit, poſt tempora Deiparæ, literis Apoſtolicis immittendam. Alterum verò quod hinc conſequitur, ea Virginis, atque Apoſtolorum antiquiori tempeſtate, eiuſmodi ſalutationes, ac beneprecandi formulas,nedum adlubitas,ſed nondum fuiſſe excogitatas,id quod legenti eorundem Epiſtolas, luce meridiana clarius euadit.

Video quàm nullis hæreat neruis hæc infabricata ratio, cui ſi quis ex abrupto vel parùm meditatè occurrat, Deiparam Virginem fuiſſe pri-
B mam, à qua is dicendi ac ſcribendi modus, ad Apoſtolos primùm, ſi tamen illis in vſu fuit, deindè ad Pontifices per temporum interualla dimanarit; vndiq; tenebit argumentum,& ſubtilem argumentatorem deijciet. Quid enim vetat eam benedicendi formam, ſicut multa alia Sanctitatem Eccleſiæ ſpectantia, Virgine Apoſtolos docente, in vſum deinceps poſterorum veniſſe? quæ tametſi non cum principijs ſuis adulta, in conſuetudine verſarentur,ſed ſerò poſt apparere cæperunt, vt tunc primùm natæ viderentur, omninò tamen vetuſtiorem quàm putaretur, ſed tacita ætate ferebant originem.

C Quid etiam ſi altiori quoque principio deriuatum illum benedicendi morem adſtruamus, vt hinc quoque nihil ex aduerſo profici, niſi intra verba, oſtendamus? Certè ſi abiturum in ſublime [a] Chriſtum, ac Dei Patris omnipotentis benedictione, diſcipulos extrema voce affatum credamus,ita propè ad mentem piè ſapientum putauerimus,quàm proximè ad Scripturarum veritatem. Nam qui Deum Patrem pro deſtinatis datisq; ſibi clientibus identidem orare, palàm etiam multisq; conſueuiſſet, eidem illos quin ſupremis quoque officijs, & voluntate ſeruandos deuouerit,vecors ſit qui dubitet. Benedixit verò eis (inquit) Lucas [b] eleuatis manibus ſuis, vt quemadmodùm Simon Sacerdos Magnus, *manus ſuas*
D *extulit in omnem congregationem filiorum Iſrael: ita Chriſtus* (iuxta [c] Barradam) *extulit in omnem congregationem diſcipulorum ſuorum,& bona eis à Patre precatus eſt*. Tum verò,& diſcipulos eiuſcemodi benedicendi ſuſcepiſſe formam,ſed longè etiam ante Matrem à filio didiciſſe, qua poſtmodùm ipſa in Meſſanenſes, illi verò in ceteros quibus vel ſcriberent, vel prædicarent Euangelium,vterentur,longè propius eſt verò,quàm vt commentum videatur. Quamquam in eiuſmodi benedictionibus, ac etiam ſalutationibus, non verba Apoſtolorum, ſed myſteria magis ducenda ſunt ad animum, alioquin haud probet [d] Auguſtinus in omnibus Epiſtolarum Sacrarum initijs,de Trinitate nos admoneri; appoſitè verò Lorinus [e] ob-
E ſeruat, ſimilem in Epiſtolis Pontificijs contineri ſalutationem, ſenſu puta,

[a] Lucæ vlt.

[b] Eccl. c. 50.

[c] Tom. 4. lib. 9. c. 10.

[d] In expoſ. ad Roman. tom. 4.

[e] In 2. Ioan. ep. n. 3.

a Sen. ep 15. b Lipſius ibid. puta, non verbis, ne quod antiquis [a] ieiuna boni ſignificatiò, ſimplici [b] ea- A
demq; profana ſalutandi forma proferebatur, ita non vnius myſterij in Euangelio ſanctitates, adſtrictis velut ad Sacramentum verbis efferantur. Neque tamen pernegarim, qui primus Salutem, & Apoſtolicam benedi-
c Polyd. Virg. l. 5. cap. 2. ctionem impertiuit, is verò [c] Cletus à Polydoro traditur, eum id benedicendi exemplum, à Virgine impetraſſe; quam proximus illorum temporum, antequam Lino ſucceſſiſſet, & videre potuit & audire, nedum fortaſſe ſcriptam ad Meſſanenſes Epiſtolam legere ac ducere.

Hùc reſpexit opinor Anonymus cùm dixit, verba illa, Salutem & Dei Patris omnipotentis benedictionem, ex formulis literarum Pontificiarũ videri deſumpta: perperam tamen iudicauit, ſi id cuiuſpiam inuento ag- B geſtum velit; minus conſultè, ſi Virginem animo præcipere potuiſſe non exiſtimauit, quod aliquando ex vſu alijs futurum erat; nec denique ex mẽte egit, ſi Apoſtolos ex Virgine, vel potiùs ex Chriſto, à quo etiam Virgo accepit, poſteros verò ex Virgine, & Apoſtolis didiciſſe, non coniecit; niſi iam quod diſceptando adſolet cùm dubitator, non arbitrum falſi, ſed quęſitorem veri attulerit animum, quò nobis proficeret ad rem declarandam. Hic ergò frangitur, ſi quæ eſt calumnia, niſi adhuc indè cõteratur magis, vndè ipſa ex alterius Anonymi, cuius leuitas alibi euanuit, ſcurrilitate, forſitan auſit illudere; quaſi perindè foret Meſſanenſibus hoc quoque affingere, Deiparam nempè Virginem, protentis in ſublime digitis, for- C matoq; ad benedicendum, quod ſolent Pontifices, ſigno Crucis, Legatos Meſſanenſium dimiſiſſe, eoſdemq; auctos non modò indulsis in noxas animorum, verùm etiam priuilegijs in rem publicam, quibus tantoperè ſeſe efferunt exaggeratos receſſiſſe; Dignior ſanè riſu, quàm reſponſo calumnia, niſi vel non cogitanti, veritatem expreſſiſſet: planè enim, & proximè collimat, benedixiſſe nempè Virginem Meſſanenſium Legatis, adeòq; in Legatis toti Meſſanenſium Ciuitati, & omni per futuras ætates
d Barrad. vbi ſup. poſteritati, idq; puta manibus eleuatis, qui [d] mos erat Hebræis in orando, ac benedicendo, ſed præſertim exemplo Chriſti nouiſſima proferentis D confirmatus; neque ſolùm; ſed eiuſdem argumento, oculis etiam in Cæ-
e Ioan. 17. lum ſubleuatis, quò donum, [e] *omne perfectum deſurſum eſſe, deſcendens à Patre luminum*, condoceret; vin plura? etiam Crucis ſigno, dum benediceret efformato, quod ipſum putes, & Chriſtum feciſſe, cùm ſæpè aliàs, tum
f Barrad. præcipuè cùm in Cælum iturus eſſet, [f] non minus pia ſapientum, quàm mihi probata in non paucis ſententia, vt indè cæptus ſit qui poſteà viguit,
g Ep. 22. *ad omnem actum*, vt cum [g] Hieronymo loquar, & *ad omnem inceſſum Cru-*
h De Spir. S. cap. 1. *cis manu pingendæ vſus*, nec non rectè ſentiat [h] Baſilius, *ab Apoſtolis* (Chriſto nempè docente) *in Eccleſiam fluxiſſe traditionem, vt fideles, tam in Sacris quàm in ceteris rebus, quibus benedicerent, manu ducta Crucis ſignum expri-* E
merent;

A *merent*; Et [a] Tertullianus, *huius diſciplinæ, ſi legem* (inquit) *expoſtules Scripturarum, nullam inuenies: traditio tibi prætenditur auctrix, conſuetudo confirmatrix, & fides obſeruatrix*, non quaſi velit Tertullianus, nullum in Scriptura Crucis formandæ extare veſtigium, aut à Chriſto exemplum, ſed vt ab ipſo docti bene precari per Crucis ſignum Apoſtoli, id ipſum ceteris etiam rebus ad arcendas Dæmonum inſidias imprimendum præceperint: hoc enim eſt quòd ait, *Ad omnem progreſſum, atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum, & calceamentum, ad lauacra, ad menſas, ad lumina, & cubilia, ad ſedilia quacunq; nos conuerſatio exercet frontem Crucis ſignaculo terimus*. Quamquam nihil abſit à vero, in ipſis naſcentis Eccleſia exordijs, contra emergentes primùm inimicos Crucis Chriſti, *quorum* vt [b] Paulus ait, *finis interitus, & gloria in confuſione ipſorum*; hæreticos intelligo, Chriſtum verè Crucifixum eſſe pernegantes, ſed imaginem duntaxat eius in Cruce obiectam, ipſum verò euanuiſſe perhibentes, Eccleſiam Catholicam vehementiùs obnixam, non tantùm Chriſti Crucem verbis fuiſſe profeſſam, ſed ſignis quoque & factis expreſſiſſe. Vt indè poſteà ductum ſit principium, inſtar Crucis, in qua paſſus eſt Chriſtus, ligno compactas erigi Cruces in titulum quas fideles venerarentur, hoſtis Dei, ac humani generis exhorreſceret, *velut*, quòd dicit [c] Ignatius, *trophæum erectum contra ipſius potentiam, quod vbi viderit* C *horret, audiens timet*, tum verò demum idem ſignum ceteris quoque rebus vt diximus, exaugurandis, ſacrandisq; fuerit adhibitum.

[a] De cor. milit. c. 3. 4
[b] Ad Philip. cap. 3.
[c] Ad Philip. Ep. 8.

Sed enim CHRISTVM Saluatorem, Crucis manu ducendæ cùm præſertim benedixiſſet, fuiſſe Principem primumq; auctorem, cùm illa ratio probè ſuadet, nihil propemodùm Apoſtolos quòd non à Chriſto, vel à Virgine accepiſſent, in Eccleſiam intuliſſe, tum pia ſapientum cogitatio peruincit, præter voces facto quoque præſtitiſſe, cùm iam ingreſſurus viam cæli *manibus eleuatis, benedixit eis*, hoc eſt diſcipulis quot in Bethaniam foras eduxerat, animosq; cum oculis ſpectantium, dum leuaretur poſt ſe trahebat. Quin etiam illa pietatem veri ſapit opinio, Chriſtum inter opellas infantię, paternis inſtrumentis ſępè ligneas elaboraſſe, Cruces tenellisq; aptando humeris, interdū manibus, ac pedibus paſſis, meditatū ſibi ſupplicium pręluſiſſe vt huc reſpexiſſe videri poſſit, cùm dixit, [d] Tollite iugum meum ſuper vos, ſymbolicis verbis proponens in Euangelio, quòd ipſe ab infantia mente præceptum, nouiſſimo declaraturus erat exemplo. Tum verò cariſſimam genitricem, nunquam animo oculiſque aliorſum digeſtis, in ſolas intentam Nati actiones, didiciſſe imprimere cordi ſuo, quod ille edere ſolitus eſſet in ligno: exindè verò teſſeram ſumpſiſſe agendarum firmandarumque rerum, nihil vt vnquam E mente, vel opere exequeretur, quod Crucis ſigno non eſſet auctoratum.

[d] Matth. 11.

Ita enimuerò quod alibi ſignificatum à nobis, & hanc ad Meſſanenſes A
Epiſtolam inſigniuit, & eorundem Legatos poſtremùm benedictione
data, Crucis quoque manu ductæ virtute vallatos dimiſiſſe, par eſt
cogitare.

Quo loco ſi iterum inſulsè ludit exauctoratus ſemel Anonymus, quaſi
Pontificium Virgini, quod ipſa repudiet, ingeramus nomen & poteſtatē,
maiorem etiam leuitate præfert imperitiam, quàm quæ grauiori calamo
perſtringi debeat. Igitur Sacerdotes, & Pontifices ſunt hodie omnes, qui
benedictionem alijs impertiuntur, parentes filijs, maiores minoribus,
amicis amici? quod hoc nouum doctrinæ genus, ex Collyridianorum, an
ex recentiore Lutheri Schola proſeminatum, quo iam feminis etiam, ſi fi- B
lijs, alijsq; benedicant, Sacerdotibus ac Pontificibus eſſe liceat? An Sacer-
a Gen. 49. dotes Patriarchæ omnes? an [a] Iacob qui filijs benedixit? an [b] Ioſeph qui
b Gen. 48. c Deut. 33. fratri? Moyſes qui Iſrael? an denique [c] Simeon [d] iuſtus qui CHRISTVM
d Luc. 2. accepit in vlnas ſuas, & benedixit Deum? negabit Anonymus: peritè ſci-
licet, quia non à quacunq; benedictione arguit Sacerdotem, ſed quæ ma-
nu ducitur in formam Crucis; ita videtur innuere; indigna enimuerò ſen-
tentia, quæ ad aures hominum admittatur; num igitur Sacerdos [e] Iacob
e Gen. 48. qui nepotibus benedixit, *commutans manus*, hoc eſt in formam Crucis
f Deut. 34. componens? num Sacerdos [f] Moyſes, qui *poſuit ſuper Nun filium Ioſue ma-
nus ſuas*, & ex ea impoſitione *Nun repletus eſt Spiritu Sapientiæ*; aut etiam C
hanc ob cærimoniam planè dicendus Apoſtolus? certè enim huiuſcemo-
di ritus, officium ſpectat Sacerdotis & Apoſtoli; benedicere ad Crucem ſi
quæ Tertulliano fides, nullum habet eximium, nouitq; antiquiorem in
Eccleſia fidem, quam vt ſola hominum commemoratione teneatur.

Age verò nugetur adhuc, ex ea benedictione remiſſionem criminum
obueniſſe Meſſanenſibus, nec minus ſanctitudinem animorum, quàm
priuilegiorum, quæ illis ad omnem vim pro muris ſunt, acceſſiſſe; neſciat
quid dicat, dum verum dicat: Nam & Caiphas ignorans prophetauit,
& vtilem humano generi ſententiam explicauit. Enimuerò ex ea D
benedictione, nauante tunc in terris, nunc in Cælis Virgine, quin pios ani-
morum motus Meſſanenſes concipere potuerint, eoſq; ad abolendas vi
ſanguinis Chriſti noxas dirigere, extorris ſit à fide, qui neget, nec minus
imprudenter ſapiat, ſi putet eam Meſſanenſium felicitatem, quam per
tempora magnis poſt ingreſſum Euangelij auxerunt incrementis, aliun-
dè quàm ex repromiſſa cum benedictione Virginis protectione, fuiſſe
propagatam. Etenim ſi imponente manum Moyſe, Spiritus Sapientiæ
Nun Ioſue filium inſedit, quid putandum, benedicente Virgine, manuſq;
vt ſic dicam protectrices imponente, quantumq; gratiæ potuiſſe Meſſa-
nenſibus accedere? Si benedictiones, & comprecationes Patriarchales, E

ingen-

A ingentem bonorum copiam, quæ in terris ab homine cenſeri poteſt, filijs Iacob attulerunt; quam vim habeat, eius benedictio Matris, cuius vteri fructus ſuper ſumma rerũ benedictus, imò fons totius eſt benedictionis, cogitet cui pectus ſanctè ſapit. Certè ſi adſalutationes, & apprecationes Apoſtolorum [a] ſecundum Origenem, veterum Patrum benedictionibus longè excelluerunt; quid quæſo cogitandum de benedictione Virginis adeò gratia plenæ, vt ex eius plenitudine, non Apoſtoli duntaxat diteſcerent, verùm hodièq; totius humani generis inopia ſubleuetur: neque ſolùm, ſed ad quam benedictiones omnium olim Patrum anhelarunt, donec [b] ex ipſa procederet *deſiderium collium æternorum*. Quidnì ergò ſi quæ

B vnquam felicitas domi foriſq; rebus Meſſanenſium affluxit, affluetq; in poſterum, ex hoc certiſſimo fonte deriuare ſit dicenda? Quod quidem, ſi nihil aliud ſit, repetito duntaxat perſæpè ſedatæ peſtis exemplo clareſcit apud Orbem, quo non aliter ac olim Romæ, cùm ad peſtilentiam [c] mortifera quoque ſternutatio atque oſcitatio acceſſiſſet, merſæ iam propemodùm funeribus Vrbi, ſalutis imprecatio, quæ hodieq; tenet, ſalutem attulit; ita Meſſanæ ſæpiùs eo malo conflictatæ, Virginis illa ſalutatio ſanitatem patrauit, & ne in tot, belli cauſa confluentis populi colluuione, adhuc ſæpiùs periclitaretur, cauit; neque ſolùm, ſed non ſemel præterea morte & fame afflictam, ad omnem iterum ciuium, & victus vbertatem elicuit,

C vt qualem olim benedictionem [d] Ioſeph præ ceteris dilectus à patre Iacob morituro ſuſcepit. *Omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli deſuper*, ſimilem ſimilibus penè verbis, *à Patre omnipotente* arceſſitam ſuauiſſima Virgo, in dilectæ Ciuitatis ſinus effuderit.

Verùm de huius benedictionis vi ac virtute erga Meſſanenſes, ſuo loco fortaſſe plura dicturi ſumus, nunc illud obiter incidit, quemadmodùm olim attritæ ſæpe ingentibus terræmotibus, ac [e] penè ſuis ſepultæ ruinis Antiochiæ, ea ſententia ſecuritatem fecit, quam Diuinum oraculum in hæc Verba pro foribus inſcribi præcepit: CHRISTVS NO-

D BISCVM: STATE. Ex quo deinceps Antiochia, Theopolis, hoc eſt Ciuitas Dei dicta fuit; ita prorſus ex ſuſcepta benedictione, rataque Virginis ex promiſſo protectione, contra omnium diſcrimina rerum, hæc ſententia (quam perindè cordibus ac foribus inſcriptam optauerim) MARIA NOBISCVM: STATE. virtutem ac ſalutem ſit allatura, vt quæ ab initio fuit, deinceps quoque verè Ciuitas Matris Virginis dici queat, in ſuoque ſemper decore ac ſplendore creſcat, perſeueret.

At enim ſi hactenus rectè diſceptatum ſit, compreſſaq; à tergo, & lateribus calumnia, nunc, ſi paucis à fronte vrgeatur & ſimulata duntaxat,

E non mutata ſententia; quo ſe tandem diſijciet, quò colliget Anonymus?

[a] In c. 1. ep. ad Rom.

[b] Gen. 49.

[c] Sigõ. lib. 1 de Regno. Ital.

[d] Gen. 49.

[e] Niceph. l. 17. c. 3.

Quæro igitur quis vnquam Romanorum Pontificum, ea præciſa ſaluta- A
tione vſus eſt in literis Apoſtolicis, ne oſtendere cogar, ſolemne eſſe bono
iſti viro multa gratis, & incogitatè aſſerere: nihil enim reperire eſt in
bullarijs prçter communem illam formam, à Cleto vt diximus primùm
adhibitam, *Salutem & Apoſtolicam benedictionem*; qui ſanè conceptus,
ſi formalia (quod dicitur) verba ſpectemus, longè diuerſus eſt ab eo,
quem ad Meſſanenſes Virgo præfert. in eodem tamen ſi attento ſenſu,
non verbis, ſimiles contineantur gratiarum comprecationes, inconcinnè
dicitur poſt tempora exorituros induci mores, quando ſicut ea Pontifi-
cum præſalutatio Apoſtolorum inſtituto, (licet primus in exemplum
[a] Ad an. 44. miſerit Cletus) eſt introducta iuxta [a] Baronium, ita par tempore niſi B
etiam ſuperior, à Chriſto ante nominatos Apoſtolos accepta, in Virginis
literis argumento data ſit ea ſalutandi ac benedicendi forma, quò proindè
minus conſulta ſit omnis cogitatio, quæ non magis inanem & fictam pu-
tat eam ſalutationem, quàm quòd fingendi culpam in poſteros vertat.
Quid ſi Virgo eandem cum ceteris Apoſtolis præfixiſſet apprecandi ſen-
tentiam? profectò longè magis efferbuiſſet calumnia, Dei Matrem, Apo-
ſtolorũ Magiſtrã, de vſurpato Apoſtolatus munere poſtulaſſet, imò citiùs
condemnaſſet. Quid ſi præterita IESV CHRISTI mentione, miſſa Dei
Patris omnipotentis benedictione, ſalutem duntaxat impertiuiſſet? parem
dubio procul cum Epiſtola Iacobi ſubiuiſſet aleam, de qua legitima nec C
ne, eſſet, Hæretici falſùm ſtatuerunt, non nemo Catholicorum dubitauit,
[b] Cent. 1. l. 2. col. 54. & 583. quòd vt inquiunt [b] Magdeburgenſes, ſalutatio eius Epiſtolæ nihil ſonet
Dei, nihil IESV CHRISTI, nihil gratiæ, nihil pacis, ſed profano tantum
[c] In Act. Ap. c. 15. more, (cuius rei duo notat exempla in Scriptura [c] Lorinus, Gentilium
[d] 2. Eſdr. 4. ad [d] Artaxerxem, [e] Artaxerxis ad Gentiles,) ſalutem præfert, ac quaſi in
[e] Eſther. manibus haberet, præcipit potiùs, quàm apprecatur. Verùm ſicut Syno-
[f] Act. 15. dale ſcriptum illud, quo Apoſtoli [f] fratribus, ac Gentibus ſalutem dicunt;
ita Iacobi Epiſtola, qui fortaſſe genuino ſeruato ſtylo, & hanc, & illud di-
ctarat, Spiritum ſapit Apoſtolicum; ita præterea concepta illa à Virgine D
præſalutatio, diuina omnia ſpirat, adeòq; per omnes virtutum ſed humi-
litatis præcipuè gradus, ſanctitatem eximiam effigiat, vt ſi nihil aliud,
ea ſola ſalutandi forma argumento eſſet, non aliundè quàm à Deipara
Virgine profectam, quòd cùm ſingularis ſit in modo, ſanctior quoque
ceteris ſit in gratia deferenda. Nam vt mittam ſingulos ferè ſalu-
tando variare Apoſtolos, Ignatium præterea, Martialem, Polycar-
pum, in omnibus propemodùm Epiſtolis ſuis, ſibi non paulò eſſe
diſſimiles, atque adeò parùm illos penſi habuiſſe de temporum,
ac Gentis conſuetudine, quæ ſola res in tam diuerſa agit Anony-
mum; hæc Virginis ſalutatio ita ſecreta eſt ab omnium ſalutandi modis, E
vt

A vt non in alio conueniat, niſi quòd ſumma cum felicitate quam affert, illa
etiam bona quę ceteri comprecantur includat, longèq; maiori gratiarum
copia præponderet.

DE NOTIS TEMPORVM QVIBVS SIGNATVR
Epiſtola Deiparæ.

CAPVT XXXII.

SEQVITVR in Argumento. *Multò maius nego-*
B *tium faceſſit extrema Epiſtola, ac formula claudendæ:*
Anno Filij noſtri XLII. Indict. I. III. Non. Iunij:
Lun. XXVII. Fer. V. ex Hieroſolymis. Quid Vir-
gini Hebrææ more patrio ſcribenti cum Indictionibus,
Nonis, Iunio Menſe, Ferijsque: Romanorum vocabula,
& inuenta. Neque Hebrais vſus tum fuit claudendi
Epiſtolas nota vlla temporum, Anni, Menſis, Diei, Lunæ, Feriæ. Notum ex
Epiſtolis Sacris Petri, Pauli, Iacobi, Ioannis, Iudæ. Hæc Anonymus.

Libenter equidem hoc onere leuarem fatigatum, niſi ipſe ſponte ſuc-
collaret. Ceterùm duobus modis aduerto in re propoſita fieri potuiſſe,
C Virginem Hebræam patrio more ſcribentem, Romanorum inuenta
fuiſſe ſecutam: altero quidem vt totam Epiſtolam Hebraicè contextam,
addita duntaxat temporum nota Iudæis inſueta, faceret à patrio more
extorrem; altero autem, vt eadem nota, latina lingua, & characteribus
exarata, Hebraicam alioqui Epiſtolam variaret. Vtrumuis adſtruxerit
diſputator egregius, ſibi ipſi tenebram, & angulos parauerit. Nam vt
mittam quæ toties ante ſunt inculcata, Virginem ſicut ceteros, impu-
nè, magnaq; cum laude potuiſſe cuiuſuis gentis, & temporis conſuetu-
nem pro ſcribendi occaſione probare: neſcio qua eruditione fretus au-
D ſit proferre, Hebræis non fuiſſe vſum claudendi Epiſtolas, ſignandiq;
vllis temporum notis. Id enim ſi fortaſſe colligat ex Epiſtola fratrum
Machabæorum ad Romanos [a] miſſa, in qua ſimiles notæ prætermiſſæ ſunt, a 1. Mach. cap 8.
facilè etiam concludet neſcitum à Græcis, quia neque in Epiſtola [b] Ale- b 2. Mach. cap. 10.
xandri ad Ionathan, neque Demetrij Regis ad Gentem Iudæorum, nec
denique [c] Antiochi ad Ciues Iudæos temporum exprimuntur chara- c 2. Mach. cap. 9.
cteres, cuius tamen contrarium alia demonſtrant exempla Græcorum,
tum Lyſiæ [d] ad Populum Iudæorum, *Anno centeſimo quadrageſima octa-* d 2. Mach. cap. 11.
uo, menſis Dioſcuri, (ideſt Nouembris) *die vigeſima quarta*; tum Regis
Antiochi ad Senatum Iudæorum, eodē anno, *Xantici menſis* (ideſt Aprilis,)
E *die decima quinta*. Vel ſi iſti omnes Græci non fuerunt, ſaltē ſecundus liber

Machabæorum vt quibuſdam placet Græcè compoſitus, in Græca menſium appellatione, latis ſuperq; facit, perindè fuiſſe ad morem gentium, notis temporum munire, vel immunes mittere literas, quando idem Antiochus, nunc in Epiſtola ad Iudæos eiuſmodi ſigna extare voluit, nunc verò in ea quam ad Lyſiam dedit, abſtinuit. A

Quòd ſi Romanorum imitatione id factum quiſpiam aſſerat, exemplo nimirum [a] Quinti Memmij, & Titi Manlij Legatorum Romanorum, in Epiſtola ad Populum Iudæorum, *Anno centeſimo quadrageſimo octauo, Menſis Xanthici die decima quinta perſcripta*, quod eodem libro narratur, iam immeritò vertitur vitio Hebrçę Virgini ad Romanorum ſocios ſcribenti, moribus gentis condeſcendiſſe, quos pleriq; nedum in Epiſtolis, verùm etiam in foris Vrbium libenter affectabant. Si demum exempla non ex Scriptura petenda ſint, ſed ex profanis Hebræorum actis, ea Anonymus, tam Hebraici ritus ac moris peritus afferre debebat, ne pro more contra morem in incertum pugnaret: neque enim ex Epiſtolis Apoſtolorum, quas ille iactat, vlla ſumi poteſt ratio conſtans ac certa, quando præter vnicam ad Hebræos, reliquæ omnes Græcè fuerint ab iiſdem conſcriptæ; quin verò ſicut in illa ad Hebræos, ex miſſa in principio ſalutatione, perperam quis inferat Hebræis non fuiſſe conſuetum præmittere ſalutationes, ita neque ex præteritis temporum ſignis in reliquis Epiſtolis, rectè concludat alienum fuiſſe ab eo temporis ac gentis ritu, cùm liberet, literas exſignare; peroptimè verò ex eo, quòd & Hebraicæ Epiſtolæ interdum eiuſcemodi præferunt ſalutationes, interdum verò mittunt; & eodem modo Græcæ perſæpè vacuæ ſunt à temporum notis, aliquando verò illas habent: peroptime aio ſtatui poſſe, arbitrarium cuiq; fuiſſe, quo vellet modo in Epiſtolis conſcribendis vti, nec aliud ea in re certius viguiſſe temporis, ac Gentium Romanis parentium, inſtitutum, quàm liberam cuiuſq; voluntatem, habita prælertim eorum ad quos ſcriberentur prudenti ac circumſpecta ratione. B C

[a] 1. Mach. cap. 11.

Sed verò hæc dicta volumus de Epiſtola Virginis ex integro Hebraicè conſcripta; nam ſi characteres duntaxat temporum ſint Romani, quemadmodùm videtur diſcernere præſignis iſte Tabularius, cùm dicit Indictiones, Nonas, Iunium menſem, Ferias, Romanorum eſſe vocabula, & inuenta, eleuandum potiùs eſt argumentum quàm pluribus refellendum; quaſi hæc ipſa non potuerunt Hebraicè dici in gente Romanis promiſcua, vel ſaltem pro Idiomatis lege ac natura circumſcribi. Quamquam ſi quis obtendat Deiparam Virginem Romanè peritam, verbis & apicibus Latinis eas notas expreſſiſſe, nihil ſanè habebit aduerſarius quòd magnoperè poſſit opponere, neque id præter decorum videbitur eſſe conſideranti, quemadmodùm Latinis, lepore quodam vſus, interdum placet D E

A placet Græca ſuis interſerere Epiſtolis, ita Hebræis illa tempeſtate præſertim, Romana ſaltem in ſpeciem affectantibus, Latinas, Græcaſque phraſes ſubindè, ſed ſæpius Romanas temporum notas, ſtudio gentis arriſiſſe.

Atque hac leui ſaltem velitatione, nihilo plus obtinere contendimus hoc loco, quàm anni duntaxat, Menſis, Lunæ, Dieiq; ſigna, moribus Hebræorum, eiusq; temporis conſuetudini nequaquam fuiſſe aduerſata, multoq; magis numerationem Lunæ vſitatam illis fuiſſe, nemo vel tenuiter literis aſperſus dubitabit, eandemque ſi cærimonijs dierum ſeruandis addictam præcipuè fuiſſe nouerit, perindè tamen citra pericu-
B lum ſcriptis ſuis ſignandis, ne memoria falleret, adhiberi potuiſſe non negabit.

DE AERA CHRISTI SEV NVMERATIONE Anni ab eius Natiuitate.

CAPVT XXXIII.

SED pergamus ad cetera quæ his continuantur in argumento. *Iam verò*, (inquit Anonymus) *quot in*
C *ijs verbis pugnantia, quot errata, quot mores temporum ad ſuperiora retracti? Siſtamus ad Tribunal veritatis, cunctaq; ſingillatim examinemus. ANNO FILII NOSTRI. In duobus verbis duo peccata, alterum contra morem, alterum contra verum. Primum manifeſto. Contra morem temporum eſt, neque tum inductus vſus conſignandi acta, IESV CHRISTI annis: quippè Chronologia ratio per Conſules, & Imperatores in Eccleſia diù retenta, quòd erroribus obnoxia minus eſſet. Id antiqua Concilia nos docent. Pontificum, ac aliorum Sanctorum Epiſtolæ. Serò anni à Chriſto*
D *Domino numerari cæpti. Beda memorat in libro de temporum ratione capite quadrageſimo quinto, auctorem computandi annos Dionyſium Abbatem Vrbis Romæ fuiſſe. Cauſa odium hominis impij. Nam cùm Græci à Diocletiano Principe annos numerarent, ne immaniſſimi Principis memoria Sacris annecteretur, Dionyſius Vir maximè pius, Latinèq; ac Græcè doctus, reſciſſis Olympp. Coſſ. Impp. Indd. annos à Chriſto numerare cæpit, id ab eo factum ſub annum à Chriſti ortu DXXVII. Falsò igitur Epiſtolæ affixus Chriſti annus, ſi nondum cæperat mos numerandi à Chriſto Domino.* Hæc quoad primum.

Qua in re nō vna ſanè moleſtia nobis deuoranda eſt, tū quòd incōſultæ rationi reſpondere cogamur, tum quòd ſimilia ſæpius veniunt incul-
E canda, quaſi ſub haſta ſit agendum. Cui enimuerò non extemplò veniat

in

in mentem, Deiparam Virginem, quæ omnia Chriſti filij ſui conſeruabat A
in corde ſuo, potuiſſe etiam annos eiuſdem in carne diligentiùs obſeruare, & ab eius memoria temporum ſignare metas, ea præſertim occaſione, qua recens ad fidem adductis Meſſanenſibus, non parùm profuit ad religionem, eius exactè noſſe ætatem, qui tot annos laboris & doloris plenos, pro ſalute hominum tranſegit in carne. Vt mittam, & hinc firmamentum acceſſiſſe dictis [a] Pauli, qui cùm nuper, ſicut pridem Athenienſibus, deſpecta à Deo ignorantiæ tempora denuntians, ita Meſſanenſibus annum acceptum prædicaſſet, dubio procul ætatem quoque humanam, Dei Saluatoris ex Virgine nati, digeſſit ab ortu & morte, quam tamen ſi ex ipſa ſciſſent Matre, neſcio qua peculiari quadam animorum propenſione, ſalutem ipſis quoque natam adamaſſent. Et profectò ſi nihil frequentiùs inter aliàs Matres, quàm menſibus propè ſingulis, nedum annis, natorum metiri tempora, ſuæq; memoriæ certiùs interdum hinc conſulere, quàm ex faſtis Conſulum, aut Vrbium Regnorumq; annalibus, quid putandum de illa Matre quæ Orbis, annorumq; reparatorem vtero tulit, eundemq; iam natum, deinceps verò etiam in Cruce denatum ab omnibus ſciri voluit in annis, nè quiſpiam ſuos ſalutisq; obtinendæ negligenter præteriret annos. B

a Act. 17.

Non vtiq; Deipara Virgo poſteriorum temporum mores ad ſuperiora retraxit, ſed meliori ſanè putationi princeps & auctor ipſa principium dedit, quam deindè non ſanè à ſe excogitatam, ſed felicitate quadam, quina poſt ſecula indeptam, vel reuocatam, Dionyſius Exiguus in conſequentes ætates latius intromiſit, & quodammodò Eccleſiæ totiùs celebritate donauit. Enimuerò Dionyſium non fuiſſe eiuſcemodi epochæ primum auctorem, ex fragmento Hiſtoriæ Flauij Dextri, (ſi quid nuper inuento concedendum) vno ante Dionyſium ſeculo conſcriptæ licet recolere, vbi digeſta per annos Chriſti, & ætatem Romæ tempora, longè aliter nos ſentire cogunt, quàm hactenus ex recentiore à Flauio Beda, vel ſi qui aliùs ſit ille, ceteri tradiderunt. Quo tamen loco ſi cuipiam veniret in mentem, eas annorum Chriſti notas, alieno acceſſiſſe commento an induſtria; quamquam hiſtoriæ fidem minimè verteret, noſtræ tamen rei ſecundùm præceptam ab initio poſitionem, haud parùm commodaret; proximum quippè eſſet animaduerſioni, & huic Deiparæ Virginis Epiſtolæ peregrino ſed minus cauto ſtudio, dictos temporum characteres inceſſiſſe. At tueamur acceptum, & extra inſtitutum licet habeatur Flauius Dexter, id ipſum vetus Alexandrinæ Eccleſię conſuetudo ſat veriſimili firmat argumento, quòd vt notatur apud Baronium, [b] ea Eccleſia cum vniuerſa Ægypto deteſtata chronologiam illam, quæ ab immani Chriſtianorum hoſte ducebatur, illud præſtitit immortalitate dignum, C D E

b Tom. 7. ad an. 536.

A vt non à Diocletiano, ſed à Martyrum natalibus potiùs, quàm diebus
emortualibus, quos perſecutio Diocletiani coronauit, annorum compu-
tum deriuaret. Qui vſus hodièq; viget apud illos nulla viciſſitudine,
ſi ſeriem ſpectes, perturbatus, habetq; fidem ex literis Gabrielis Patriar-
chæ quas cenſet [a] Baronius. Eſt autem clauſula talis, *Scripſimus die XVI.* [a] In appẽd. tom. 7.
menſis Natur benedicti, Anno à Sanctis Martyribus milleſimo trecenteſimo deci-
mo; iuxta Coptorum computationem, id eſt die vigeſima ſecunda menſis No-
uembris, Anno Domini Milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo tertio.
Et illa in literis Ioannis Adminiſtratoris eiuſdem Patriarchatus. *Datum*
die Sabbati benedicti, duodecimi menſis Chiach benedicti. Coptici anno milleſimo,
B *trecenteſimo decimo, à captiuitate Martyrum mundorum*: id eſt die decimo
octauo Menſis, Anno Natiuitatis Domini milleſimo, quingenteſimo, no-
nageſimo tertio. Quis verò credat Alexandrinos, in eo annorum exor-
dio Martyribus ſacro, non reſpexiſſe in Principem Martyrum, cuius ſan-
guis ſemen fuit aliorum, vt ab eo longè ſacratiori principio tempora nu-
merarent, quàm ſi Martyrum duntaxat ſub perſecutore decertantium
memoriam ingeſſiſſent. Ex quo tamen habemus, vetuſtiorem, ſi non
vniuerſim, ſaltem alicubi gentium fuiſſe abrogationem æræ Diocletianę,
aliarumq; putationum, quàm quòd ex Beda, Dionyſio Exiguo longè poſt
viuenti, acceptum feratur.

C Ceterùm propius etiam vero eſt, quàm vt fidem haud mereatur, in
ijs Chriſtianorum copioſis codicibus, quos eiuſdem perſecutoris impia
ſanctio per vniuerſum Orbem flammis addixerat, non paucos vbiq; con-
flagraſſe, qui rerum in Eccleſia geſtarum memoriam annis Chriſti red-
derent nobiliorem, feciſſentq; in poſterum, niſi Chriſto in Martyribus
triumphante, ad obterendum magis infame perſecutoris nomen, eorum
quos ipſe ſuſtulerat rationem Chriſtiani duxiſſent habendam. Ita opi-
nor in diuerſis Eccleſijs, diuerſas ſubindè viguiſſe putationes annorum,
ſed neque Romæ, quamquam ab auctoritate Imperatorum populi con-
D ſuetudo penderet, eundem ſemper tenuiſſe vſum; ſed interdum à nomi-
nibus Conſulum, ab honoribus Imperatorum, interdum ab Vrbe condita,
vel permixtim, annorum ſeriem propagari ſolitam: Inter Chriſtianos
verò, à Chriſto vel paſſo, vel nato ductam, quàm primùm, ſi non vbique,
conſtanter tamen apud multos viguiſſe; & extarent eius rei veſtigia non
obſcura, niſi quod modo dicebam, plurima Chriſtianorum acta, inuidia
Tyrannorum, omni flamma voracior abſumpſiſſet: donec tandem velut
inter cineres recectam, Chriſti nomine poſt tempora Conſtantini iam
latiùs in Orbem ingreſſo, Dionyſius Abbas, meritò à Caſſiodoro [b] lauda- [b] Lib. de diu. lect. cap. 23.
tus, iterum eius rei memoriam repoſuiſſet, non eo ſanè calculo, quem con-
E ſtans annorum nexus ſi inter alios Ioanni Deckerio credimus, ſed qui
luxata

luxata quamuis in paucis ſerie, ad figendum in pectoribus ac paginis A
Chriſtum, abolito quoad fieri poſſet profano perſecutorum nomine, plurimum facere videretur, *quatenus* (vt inquit [a] Beda) *exordium ſpei noſtræ notius nobis exiſteret, & cauſa reparationis humanæ, id eſt paſſio Redemptoris noſtri euidentius elucerct*, retenta nihilominus in diuerſis Eccleſijs pia, quæ inoleuerat conſuetudine numerandi, vel à Thriumphis Martyrum, vel ab inſigniori aliqua Chriſtianæ pietatis memoria, quæ digna eſſet ea ſeculorum ad poſteros mittenda propagine.

a De Rat. Tem. c. 45.

Quin etiam Romæ iam altè dominante in faſtis Chriſti nomine, alia quoque tenuit conſuetudo figendorum annorum ab Eccleſiæ Romanæ ædificatione, cuius exemplum illuſtre extat apud Baronium [b] in geſtis B
Agapeti, vbi etiam id veteris Chronographiæ obſeruat inſtitutum, quòd quemadmodùm priſcis Romanis mos fuit ab Vrbe cōdita cenſitos annos deducere, ita primis Chriſtianis viſum ſit ab Eccleſia Romana condita, memorias temporum ac rerum conſignare, cui etiam mutationi, ſuam ad amuſſim cohærere Chronographiam, ſibi perſuadet ipſe Baronius. At enim id exempli, tametſi paulò ſit recentius, reſtitutis à Dionyſio Chriſti annis, conſuetudinem tamē eiuſcemodi deductionis antiquiorem multò fuiſſe, nemo facilè negauerit, eamq; prorſus cæpiſſe cum ipſis Eccleſiæ Romanæ à Petro fundatæ incunabulis, credere procliue eſt magis quàm improbare: eidem verò præiuiſſe vſum in ſignandis à Chriſto annis, tam C
mihi certum eſt, quàm indubitatum, nihil à cana illa fidelium pietate prætermiſſum, vndè vel minima, ne dicam adeò præſignis ad honorem Chriſti, religioniſq; argumentum fieret acceſſio: quin imò nihil Deiparæ Virgini fuiſſe fixum magis, quàm continuò meditando voluere, quibus ætas illa ſalutis à præſepe ad Crucem fuerit exacta curriculis, itidemq; non ore ſolùm, ſed data occaſione, calamo quoque interdum promere, quod tam æſtuanti pij pectoris ſtudio volutabat; vt iccircò nihil videri ſanctius poſſit, quàm eam ab ortu Chriſti numerandi conſuetudinem à Virgine duxiſſe initium, primoſq; facile fuiſſe Meſſanenſes, qui huius oc- D
caſione Epiſtolæ arreptam ad reliquos tranſmiſerint. Nec verò magnoperè curandum, ſi ceteræ quas Virgo exarauit, immunes ab eiuſmodi notis ferantur Epiſtolæ, quando pro re nata, aliud atque aliud videri potuiſſe faciendum, nemo non ſapiens iudicarit, idemq; iudicium de Apoſtolicis Epiſtolis tuleris, haud alia forſitan meliori de cauſa, quàm rei à libero vſu pendentis arbitrio: quamquam in præſenti inſtituto non ineptè æſtimari poſſit, confirmandę etiam Pauli apud Meſſanenſes pręedicationi, horumq; pietati ac religioni Virginem in ijs notis affigendis ſtuduiſſe.

b Tom. 7. ad an. 536.

Verùm quod arreptam à Virgine conſuetudinem, Meſſanenſes tranſmiſiſſe, coniecturæ datum velim, id in Occidentis duntaxat oris opinan- E
dum

A dum erit, reſtrictaq; pro temporum difficultate ſcribendi licentia, potiùs in ore piorum verſatum quàm in chartis. Cæterùm in Oriente longè id ante concedendum Magis Chriſti adoratoribus,nemo dubitarit,quando illis exortus Stellæ natum Saluatorem prodentis, ſignandorum quoq; temporum ab eius natali die, quem tot annis de cælo ſeruauerant, ſatis cauſæ fuit,vt nimirum quem Deum in carne agnouiſſent, ab eo quoque ducto ſalutis exordio, temporum ſuorum deinceps ætates numerarent. Neque ſolùm,ſed eum ipſum ritũ, Magis ipſis auctoribus extremas quoq; Solis Orientis regiones aliquando tenuiſſe,probabilius eſt quàm ſecus, in animum inducenti,non pauca apud Sinas alibiq; gentium,nulla non me-

B moria viguiſſe,quę apud Occidentales [a] longa poſt ſeculorum interualla, quaſi tunc primùm fuiſſent inuenta,eſſe incæperunt.Quo ſemel ratum ſit, vt multa mittam,haud conſtantem eſſe ſententiam,quę Dionyſio tribuit, immiſſos in Eccleſiam potiùs quàm reſtitutos Chriſti annos. Qua in re probáda,ſi quæ hactenus adducta ſunt,minimè ſufficiunt,vel ipſi Gentiles adpugnabunt. Illis enim Deorum ſuorum Natales, ſeù quòd illo die Templa [b] illis dicata fuiſſent, conuerſis annis ſolemnes erant: neque id ſolùm,ſed etiam Natalis [c] Salutis, aut quo die Templum illi datum,præcipuo quodam cultu ſacer habebatur. Eccui dubium erit, certante cum ſuperſtitione religione, Chriſtianorum mentibus inceſſiſſe, vt natalem

C veræ Salutis, Templis quà liceret inferrent, ſanctiori cultui darent, memorijs annorum obſignarent? Enimuerò ſicut pleriq; ritus Gentilium, adoleſcente paulatim religione Chriſti, in ſacras cærimonias tranſiuerunt; ita putes emendatis profanorum Templorum dicationibus, quæ Natales erant Numinum, ſtatim ab initio Chriſti Natalem diem, dieiq; quotannis memoriam ritè fuiſſe ingreſſam ac ſignatam. Id verò vel tum cæpiſſe,quando [d] Auguſtus Romam reuerſus Sibylla docente,Dei filium agnouit,adorauit,aramq; in Capitolio primogenito Dei Sacram eſſe præcepit; vel ſexto circiter à Natalis Chriſti anno, quando [e] ſub Conſulatu

D Ælij Cati, & Sentij Saturnini ingeſtum ſibi Domini nomen conſtanter repudiauit,collatamq;ad imagines faciendas pecuniam,non ſuę,ſed Salutis publicæ, Concordiæque & Pacis imaginibus voluit eſſe impenſam; Chriſtum videlicet natum,qui [f] vera Salus, & Princeps Pacis erat, eo argumento ſignificans, quem etiam Natalis ille dies Salutis, ignaro tum adhuc Symbolo, quemadmodùm apud Athenienſes cultus Ignoti Dei præſignabat. Sed enim ſi huiuſmodi Gentilium ritus, pectora Chriſtianorum ad ſanctiores cogitatus permouerunt apud Gentes; ne putes otiatam fuiſſe pietatem apud Iudæos,quando vel funeſtus ille Baptiſtæ cruore natalis dies Herodis, ſatis habuit argumenti, quò damnata Regis nefarij

E vanitate, celebritas annua Natalis Chriſti rogaretur, non quidem in illa

fidei

a Nic.Trig. de reb. Sin.

b Liu. l.2.

c Cic. Lib.4 ad Att.

d Niceph. l. 1. Hiſt. c.17

e Dio. Hiſt. Rom. l.55.

f Iſa.9.

fidei infantia,quæ viuente adhuc Chriſto inter mortales,ab eodem lactá- A
da erat, & ſecundùm illũ religio promouenda, verùm illo ad conſeſſum
Patris recepto,quando adultior fides per Orbẽ incedere poterat,ceterosq;
ritus Chriſtiani, ſed hunc præſertim Natalis ſignandi vſum Templis, &
foris,ſcriptis ac faſtis inferrè debebant,eaq; memoria ceterarum natalium
vanitatem abolere.

Atqui hactenus nihil in duobus illis Verbis ANNO FILII NOSTRI,
vndè effluxit Anonymus,contra morem admiſſum,ſatis niſallor luculen-
ter oſtendimus: oſtenſuri etiam libenter hoc loco,nihil alienum à Vero
committi,quę erat altera pars argumenti,niſi cum eodem,in commodio-
rem de recta Chronologia diſputationem, paulò poſt ſubijciendam con- B
ſultò reijceremus.

DE NOTA INDICTIONIS.

CAPVT XXXIV.

PERGIT interim ille. *Eadem peccata duo] contra
mores & verum reperias in adiecta Indictione prima.
Nam Indictionum apud Hebræos nullus vſus. Roma-
norum quippè inuentum, ſed neque tum apud Romanos* C
*cœperat. Indictio enim quæ dicta eſt ſyſtema trium lu-
ſtrorum quinquennalium, qui ſunt anni quindecim, à
Conſtantino Magno inducta, Coſſ. Conſtantino III.
Licinio II. quod docent Græci faſti. Fuit is annus Chriſti trecenteſimus duode-
cimus, ad quem annum copioſè Baronius. Quis igitur ſciolus Indictiones tam
ſerò notas in Epiſtolam intruſit? At inquies iam indè ab Auguſto cœpere: nun-
quam probabis. Sed demus. Aliundè te aggredior, & falſitatis arguo, quia
falſa Indictio. Chriſti quippè anno quadrageſimo ſecundo, menſe Iunio, Indictio
erat decima quinta. Nam vt tradit apud Bedam de Temporum ratione capite* D
*quadrageſimo ſexto, Magnus ille Dionyſius, Chriſtus Dominus Indictione quarta
natus eſt, ſupra quam ſi annos, orbesq; Indictionum numeraueris, planè inuenies
in annum Chriſti menſemq; dictum Indictionem decimam quintam incidiſſe,
conſtabitq; ex regula inuenienda Indictionis apud Bedam.* Sic ille.

Peritus ſanè miles nunquam è ſtatione egreditur ne periculo caput
obiectet. Iterum pro more Hebræorum pugnat. *Indictionum* inquit
apud Hebraos nullus vſus. Romanorum eſt inuentum. Quid ſi Virgo Ro-
manæ conſuetudini Epiſtolam conceſſam voluit, erit ne Momus aliquis
cui id diſpliceat? *Sed* neque *tum apud Romanos cœperat*, vulgaris canti-
lena, quæ tamen auribus eruditioribus haud apta. Quis enimuerò tam E
ratos

A ratos fixit Indictionum ortus, vt à temporibus Conſtantini Magni reuelli nequeant ad Auguſtum vel Iulium Cæſarem? *Nunquam* (inquit) *probabis.* Ad pauca aſpicientes de facili enunciant. Sapientior ſanè [a] Gordonius, [a] Ad an. 312 qui originem Indictionum altius repeti poſſe non negat: nec minus prudens [b] Petauius, qui multis vltro citròq, in medium allatis haud definit. [b] L. 11. c. 39 Imò, & Chriſtophorus de Caſtro tametſi alioqui aduerſus, hac in re pertinax minimè eſt. Iſtos non vidit alioſq; complures non expendit bonus Anonymus. Baronius certè quem ipſe inuocare ſolitus eſt, illud aduerſus Panuinum præcipuè contendit, à Maxentio videlicet perempto minus rectè numerari Indictiones, deindè contra Ioſephum Scaligerum B neque ab exhibitione munerum quinquennalium vſque ad vicennalia, ſtatuta periodo annorum quindecim, eſſe numerum Indictionum inuentum, ceterùm an aliquo definiatur antiquiore principio non decernit, quin imò difficilius putat hac in re vera ſtatuere quàm falſa deſtruere.

Quid ais Baroni, ſi Anonymus iſte tam certum putet à Conſtantino cæpiſſe, vt contrarium haud vnquam probandum penè Sacramento Pythagorico aſſeueret? certè ea viri Chronologiæ peritiſſimi (vt de alijs taceam) ſententia ſatis reuincit audaciam aduerſarij, qui Græcorum faſtis innixus quaſi Græca diligentiùs voluta rit quàm Latina, tam pertinaciter audet Indictionum primordia Conſtantini temporibus affigere, vt ſciolos C vocare præſumat, qui diuerſum qua qua tandem ratione freti opinentur. Mirum verò cur Græcis faſtis fidem habeat, qui, Conſtantino Laſcari homini Græco eandem haud commodet; caueat ne quod hinc metuit, illic offendat, vt falſo teneatur: ſi faſtos Siculos legiſſet, Siculus ipſe, fortaſſe inter Auguſteam, & Conſtantinianam Indictionem diſcreuiſſet, & ſi Latinos alios legiſſet in Conſulatu Licinij putando non erraſſet. Sed transferatur culpa in auctores, leuis eſt, nec ſine duce, dum non mordicus ſua plectat ætate, maiorem dubio procul Indictionem, quàm etiam plurium eruditio laxatis ad Auguſtum protendit ſpatijs, nec ſine cauſa. Ad horum D vtrique placita, noſtramq; (ſi quid rectè) aduerſus Caſtrum velitationem libenter vocem Anonymum, niſi ipſe iam ſponte concedat, haud ſecurus dicti, niſi cùm peruidit, callidè diſſimulauit, quò ad caſſes pertraheret argumentum.

Itaque demus inquit ab Auguſto cæpiſſe Indictiones, aliundè ſe prodit falſitas, quia anno Chriſti quadrageſimo ſecundo, menſe Iunio, decima quinta cadit Indictio. Sic Dionyſius apud Bedam, quarta quippè Indictione Chriſtum ponit natum. Reuolue Orbes Indictionum, & ſententiam laudabis.

Equidē apud Bedam inuenio ſecundū Dionyſiū Indictione quarta natū Dominum, quo quo tandē id calculo deducatur, eòq; iacto fundamento ſi E reuoluatur cyclus Indictionū, nō luſerit operā Anonymus; verū principiū

X arceſſat

arceſſat à Septembri, alioqui Antiochenā ſecutus epocham ſi à Maio ducat,toto cælo errauerit, ſtabitq; ad votū fixa prima Indictio, ſi illa epocha quadraginta octo annis retrocedat ab æra Chriſti, vel ſi quatuor minus, vndecima prodibit, non alia fallens nota,quàm vnitatis,aut intercidente, aut potius accidente,quod inertia ſcriptoris fecit,apice,quo in alterū Indictio relapſa limitē, ſtatum ſua ſede ſignaret annum. Quamquam ſi retracto qui à Conſtantino cæpit in ſuperiora tempora more Eccleſiæ, vt decimus ſextus quique annus à Ianuario indeptus primam ferat Indictionem, quod nonnulli dictarū in Epiſtola notarum ex inſtituto Patroni probant, erratum ſit magis quàm in cubo Delphorum. Mihi diſceptandi animo rétuenti Antiochena placet putatio,tametſi quod aliàs obtēdi, calculis Indictionum quauis de cauſa variatis,vitium Epiſtolæ nolim inſidere. Et verò miſſis etiam, quæ alibi copiam fecerunt argumentorum, ſi iuxta recentiorem animaduerſionem, ſexageſimo ſecundo anno nectatur numerus expanſus Indictionum, ad amuſſim quadrabit quinta Indictio, hoc eſt primum quinquennale iam decurrens,quod vetuſtis à primo cenſu prima interdum dicta fuit; quamuis ad ſignandum haud ita recepta, quò proindè concinnè magis cum Epiſtola Virginis, prima cohæreat Indictio, quàm quòd longè ſit deerratum.

Verùm aliundè etiam ſeſe velut in ſinum offert veritas. Nam ſi ſecundùm Ioannem Deckerium,aliosq;ante ipſum,ab anno Dictaturæ Cæſaris pangitur Indictio, quarto ſcilicet Olympiadis centeſimæ octuageſimæ ſecundę anno,reuera in annum Chriſti ſexageſimum ſecundum,poſt reuolutos ſeptenos Indictionum Orbes,primus octaui ſubimminet annus, qui nondum licet ab octauo Kal. Octobris inchoatus ob numeratam ſolutionem,aliquot tamen ante menſibus ex more indictus ad pendendum cenſum,pro incæpto vulgò putatus eſt; valuitq; tum actis,tum literis ſignandis, ad eum ferè modum, quo hodieq; nonnullæ Italiæ Vrbes, annos ab Incarnatione [a] cæptos in notis habent,aliæ verò cōpleto iam à conceptione anno, tribusq; poſt editum Chriſtum menſibus, tempora vicesq; ducunt;ſed iſti non ſine errore,illi citra collimant,nec abſque exemplo veri. Id ſi Virgo ſeruauit,primumq; numerauit annum,ex quo momento,concepto in vtero filio Dei Mater eſt effecta, rectè admodum ſcripſit, *Anno Filij noſtri,quadrageſimo ſecundo*,adde etiam ſexageſimo ſecundo,Indictione prima; vel ſi alius quiſpiam ad calculum explorauit annos, eadem habita obſeruatione,minimùm exerrauit.

[a] Ioan. Lucid. de die paſſ. cap. 3.

Video quàm hæ minutiæ ſufficiant,non ad eludendum modò, verùm etiam ad euertendū Anonymi de Indictionibus argumentum.Sed enim quia ſemel ſyncerè ac priſca fide agere inſtitui, non celabo animum, proferamq; ſi rectè ſentio errorem, qui ſi nō penitus ab oſcitantia vendicet,ex

parte

A parte ſaltem liberet exſcriptorem. Nimirum poſita vnitatis nota duntaxat, qui iuxtim eſſe debebat character quinarij, inter calamum hæſit ac tabellam, eaq; leuis incuria, morem alijs fecit, vt pro decima quinta Indictione, plerique deindè primam legerent paſſim, ſcriberentuè; perindè habentes in errore animum, ac in veritate religionem, quemadmodùm multis (quod alibi etiam aduerti) ſacri ſunt dies quibus exiſtimatione vulgi, myſteria diuina creduntur eueniſſe, quæ tamen alio tempore ſunt effecta. Sed in rem præſentem conferta ſupperunt exempla ſi pretium faciant. Narrat in primis Ioſephus [a] ab Antipatro præfecturam Galileæ Herodi collatam, cùm iuuenis quindenos duntaxat viueret annos: Idem a Lib. 14. Antiq. c. 19
B deindè [b] renarrat Herodem Agrippam ab ineundo regno præpeditum, quod decimum ſeptimum ætatis annum non exceſſiſſet. Itaq; dimidij apicis euariatio, totam hiſtoriam offendere cogit, niſi aduertatur, pro græcanico [c] numeri viceni, & quini, characterem quindeni irrepſiſſe. Non abſimile mendum eidem inceſſiſſe Ioſepho, ſed ſcriptoris vitio ſuſpicatus eſt cum Roberto Ardenio [d] Baronius, ſed quàm plures eoſdemq; ex compendijs numerorum incidiſſe manifeſtè deprehendit [e] Deckerius In Latinis non minus præceps errandi occaſio. Exempla præſtat idem [f] Deckerius, à Martyrio Edmundi Regis Anglorum, cuius natalis cælo dies, b L. 19. c. 7. c ιέ pro κέ 171. d Ad an. 72. e In diſp. Theol. ad Theſ. 24. f In cõp. c. 5
C ſignatur anno gratiæ octingenteſimo cum ſeptuageſimo, die duodecimo Kal. Decemb. Feria ſecunda, Luna vigeſima ſecunda; rectè vtique, ſed graphicus error pro tertia, aut quarta, ſi à Septembri ducas, ſextam fixit Indictionem, quòd procliue eſt, elementis Romanis [g] notam ſexti in literam tertij, [h] quartiuè tranſpoſitis apicibus deerrare; vel etiam ſignum quarti in characterem [i] decimi quinti deformari, quo quidem pacto, ſed è diuerſo [l] Anaſtaſius Nicænus dum ponit Chriſtum, feria quinta, die Martij vigeſima ſecunda, paſcha comediſſe vmbraticum, idemq, authenticum inſtituiſſe, [m] decimam quintam, quæ refigenda eſt, pro quarta ſtatuit Indictionem. Neque enim vt cenſet Deckerius, ex quo Baptiſmo tin- g IV. pro VI h VI pro III i XV. pro IV l Quæſt. 92. alias 83. in Sacr. Scrip. Tom. 1. Bib. Sac.
D ctus eſt Dominus, anno decimo quinto Tiberij vllus aliquando cum Indictione decima quinta, verſus eſt annus. m IV. pro XV.

Quorſum enimuerò hæc omnia, niſi vt palàm ſit, in re propoſita, decimi quinti notam facilius elabi potuiſſe relicta vnitate, quàm in aliorum monimentis demutari, quod tamen factum eſſe, hactenus explorauimus. Quamquam non contendimus animos impetrare legentiũ, quaſi in hanc opinionem conſtanter flexos velimus; ſufficit enim in tam lata coniectura, eam rationum copiam attuliſſe, ex qua ſapienter inquirenti delectus eſſe poſſet, cùm alioqui ſi primam tueri lubet Indictionem, ſuum & iſta robur ex dictis habeat, nec aliundè neceſſe eſt precarium accerſat argumentum.
E Nunc ad cetera pergamus.

X 2 DE

 A

DE NOTA LVNAE VIGESIMAE SEPTIMAE.

CAPVT XXXV.

PERGIT vlterius. *Quis excuſet, quæ hic contra mores*
gentis dicta, & vero pugnantia? Primùm non is apud
Hebræos numerandi mos dies à Luna. Etſi menſes vt
à Kalendis Romani, Hebræi à naſcente Luna, vt ait
S. Hieronymus incæperint, à diebus tamen ordine percenſe-
bant, vt die primo, ſecundo, tertio, & deinceps. Exempla
ex Hagiographis afferre ſuperuacaneum eſt. Mos autem B
numerandi Lunas cæpit, cùm Eccleſia Martyrologium induxit, factumq; vt ex
diſtinctione dierum Lunaris menſis ac Solaris, quouis anno Paſchalis dies perue-
ſtigaretur. Adi Baronium in notis Martyr. Rom. ad Kal. Januar. Hæc ille.
Iterum reditur ad idem. Et tæderet toties deuorandæ eiuſdem mole-
ſtiæ, niſi ſubindè aliquid noui præter Africam Sicilia quoque afferret.
Non fuiſſe morem Hebræis numerandi dies à Luna, non facilè adducar
vt credam. Certè quibus termini Paſchales religioſi erant, numeratio-
a Rab Moſ. c.1. Kiddu. nes quoque Lunæ ſolemnes fuiſſe, [a] nemo cui pectus ſapit ignorat, ſiuè
demum eas ex aſpectu, ſiuè ex mediorum motuum tabulis deſignarent. C
Verùm ſi hæc ad Neomenias: vndè tam grauiter inculcata decimæ quar-
tæ, quintæue memoria, quæ ſine primæ, ſecundæ, ac totius periodi Luna-
ris numeratione, citra errorem haudquaquam potuit obſeruari? Poſſet
hic afferri obtritus Græcorum vſus, quibus à varijs Lunæ ſchematibus,
dies ex ordine ſignare celebre fuiſſe, notum eſt etiam ijs, qui vel primori-
bus labris elementa græca deguſtarunt. Ea verò Virginis tempeſtate,
b Aug. tr. 17 in Ioã. to. 9 qua [b] Græcæ linguæ inter alias peritia Hieroſolymis in vſu erat, quis du-
bitat peregrinos etiam mores, ac numerandi modos (vt ſolet) fuiſſe ſubin-
greſſos, ſi tamen peregrini dicendi ſunt, qui vel coniectoribus obolarijs
Lunæ configurationes rimari ſolitis, celebri apud Arabes & Hebræos vſu, D
fuere familiares.
Sed mittis quæ latè explicari poſſunt. Quis ignoret Hebræorum men-
c In Calẽd. Hebr. ſes fuiſſe Lunares, eòq; in duos quod notat [c] Genebrardus incidiſſe Lati-
norum menſes euidenti ſanè indicio, non potuiſſe eorum menſium dies
exactè putari, niſi ſumptis à periodo Lunæ argumentis, quorum certitu-
d Scal. ad an. Euſ. 1241 do nonnullis adeò viſa eſt explorata, vt nedum menſes Solares [d] expen-
dere per Lunares, ſed planè per Neomenias Vrbium antiquarum excidia,
velut capti Ilij annum venarentur. Eadem ferè numerandi ratio tenuit
e Xiphil. in Iul. Cæſ. ex Dion. l. 43. apud Alexandrinos, [e] à quibus Cæſar Romam reportauit, niſi quòd
iſtis ſinguli menſes triginta diebus conſtabant, Iudæis verò alternatim E
pleni

A pleni, & caui labebantur, eamq; ob cauſam diligentiùs ad amuſſim Lunæ examinandi. Ac vt hodie non tepidè laboratur in æquandis Solis, & Lunæ conuerſionibus; Ita Iudæis indefeſſa fuit olim cura intercalendarum epactarum, quibus prouecta Luna Solis curſum aſſequeretur. Id verò ſapientum ſenſu, non alio meliori modo præſtari poterat, quàm ſi Lunares Menſes à Luna, Solares verò à diebus nomen, ac ordinem ſortirentur.

Hanc rationem fuiſſe ineundam Hebræis, ne quis hoc loco diuinari putet, facilè ſi nihil ſit aliud, ſuadebit etiam duplicis ille anni vſus, quorum alter initio ducto à menſe Niſan, hoc eſt Martio, quo Iudęi ex Ægypto euaſerunt, ſacer deinceps habebatur: alter verò principio à menſe B Tiſri hoc eſt Septembri indepto, quo mundus cæpiſſe putabatur, vulgaris nomen ferebat, quòd præſertim ad publica negotia gerenda, peragenda, eſſet deſtinatus. Et credi poteſt in vtroque cùm vterque Lunaris eſſet annus, & à primo die menſis, & Lunæ caperet exordium, non ſeruatos fuiſſe Lunæ dies, creſcentis ac ſeneſcentis ætatem, & iccircò dierum ordinem, vices, numerationem? Quamquam ego dubitare nolim, eo ipſo tempore Solaris etiam anni vſum ſtetiſſe apud Hebræos, in quatuor Tekuphas, ſeu punctorum cardines diſtributum; verùm quemadmodùm in annis Lunaribus Neomenias, ita in Tekuphis iugum Solis, & C Lunæ ſeruabant; ac interdum eadem appellatione menſis vtriuſq; dies notabant, quamuis ferè de more primum diem menſis, ſicut Romani à Calendis, ita illi à Neomenijs, re ac nomine deſignarent. Nec aliud obſeruo dixiſſe Hieronymum, quem pro ſe teſtem adducit Anonymus, quaſi atteſtetur menſes Hebræis à naſcente Luna incipere, à diebus tamen ordine percenſeri; indigna quippè ſententia Hieronymo, non nouiſſe poſt primos menſium dies, quos Neomenias vocabant, reliquos tum à diebus, tum à Luna fuiſſe ſolitos appellari. Locum ipſe non citat: Sed Hieronymus alicubi ſic loquitur. [a] *Et erit menſis ſpiritualis quando à* D *puncto ad punctum Luna complebitur, & ſuo curret ordine vt efficiat menſem idest Kalendas, quæ Græcè Neomeniæ appellantur, hoc eſt menſis noui exordium: apud quos initium Kalendarum, non iuxta Solis curſum, & diuerſa menſium ſpatia, ſed iuxta Lunæ curſum incipit, & finitur.* Nihil hic Hieronymus de primo die poſt Neomenias, & alioqui abſonum foret, idem iteratò nominari, cùm ipſa Neomenia vicem primi diei ferat, atque adeò primus ſit dies, [b] ſeu prima Luna; idque cummaximè ſi Neomenia vocetur, non ipſa Solis, & Lunæ coniunctio, ſed prima Lunæ poſt coniunctionem apparitio, quam ſecundùm Cyclum, primam Lunam dici volunt Beda, [c] & Campanus, [d] Viri hoc in genere ſtudij exer- E citatiſſimi.

a In Iſa. c. 66.

b Frãciſcus Ferrerius in Iſai. c. 1.

c De Rat. Temp. c. 43.

d In comp. maiori. c. 28.

Non equidem inficior, quàm pluribus Sacræ Scripturæ locis diei vocabulum vſurpari, non Lunæ; verùm cùm ijſdem ipſi dies nomen etiam Lunæ interdum adſciſcant, planum euadit non alienum fuiſſe à conſuetudine Hebræorum, ea ſignificata, rariùs quidem in Scriptura, ſed vulgò perindè in vſu habere. Nam quæ primi menſis dies quarta decima in Exodo [a] nominatur, eadem apud Eſdram [b] non ſemel quarta decima Luna primi menſis appellatur, nec dubitari poteſt religione quadam poſterorum in Epiſtolis quoque Lunas vſurpatas, quarum memoria ſacratioris anni cultu fuiſſet propagata. Nec velim hoc loco mihi ſuffragari eos, qui cùm in Scriptura dies [c] ferè genere feminino, ſed temporis differentia limitatas legant, toties Lunam intelligendam contendunt, ne alioqui ſi non coërceantur, ad annorum quoque ſpatia ſeſe extendat. Miſſa quippè tam inuoluta ratione, quæ in plures eaſdemq; peregrinas conſecutiones abire queat: ſatis ſit pro inſtituto, perindè dies, ac Lunas Hebræis fuiſſe vſitatas, idq; interdũ Latinis etiam placuiſſe. Certè [d] Hieronymus, quem legere debebat Anonymus, expreſſim meminit vigeſimi ſeptimi Lunæ diei, quòd quemadmodùm apud Romanos Kalẽdis, Nonis, Idibusq; menſis reuoluitur, ita apud Hebræos ſecundùm Lunæ curſum in ordinem digeritur, ac ſupputatur. Gloſſa [e] præterea non ſemel primæ Lunæ vocabulum inducit, plenamq; Lunam cum decima quarta componit, nec aliter quàm per ortus Solis, per Lunæ quoque tranſitus, temporum, dierum, annorumq; ſignari cenſet ordinem, quod tamen citra perturbationem haud quaquam fieri poſſe palàm eſt, niſi quemadmodùm ſeptimanæ, Planetarum inceſſibus, vel feriarum numeris digeruntur in dies, ita cohærentibus ſibi Lunarium ſchematum ſucceſſibus, menſes diſtribuantur in Lunas, nec iſtæ, præteritis ſeptimanis, iterum arceſſantur à principijs, verùm ſtabili menſium ac rata periodo curſum proferant, numerosq, exaugeant.

At enim ſi hactenus dicta non maximoperè iuuarent intentum, vel hac ſola ratione concludi poſſet apud Sapientes, quòd cùm quæſtio vertitur apud Sacræ Scripturæ Interpretes, quota Luna, hoc eſt quoto die menſis Niſan Chriſtus agnum manderit, Græcis nimirum pro decima tertia Luna, Latinis pro decima quarta decertantibus, nihil tam conſequens eſt, quàm à Neomenia ſecundam ac tertiam ceterasq; Lunas Hebræorum more computare. Quis enim cogitet, inducta apud Eſdram Lunæ decimæ quartæ mentione, non ſatis indicari ceteros quoque dies, vulgò à Luna perindè fuiſſe numeratos? certè ſi ſecus in animum inducat, cum Epiphanio [f] ſibi rem eſſe norit, qui dies Menſis, dies Lunæ crebrò vocat, nec ſolùm ſub appellatione Lunæ cenſet in ordinem, ac ſi tertiam, quartam, quintam Lunam dicat, verùm etiam ſub ipſis dierum numeris ad Lunæ

[a] Exod. 12.
[b] Eſd. lib. 3. c. 1. & 7.
[c] Talmud.
[d] In c. 29. Ezech.
[e] In cap. 1. Gen.
[f] Hæreſ. 70 contra Audianos.

A Lunæ dirigat appellationem, puta, diem vocet tertium, quartum, quin-
tum Lunæ, quaſi cùm Luna (hoc eſt menſis) ſit diuiſa in dies, ab ipſa po-
tiùs congruat aſſumere vocabulum, quàm à diebus, quos tamen præcipuè
Solis conuerſio ſolet deſignare. Id verò ſi inſtituto Græcorum, quid de
more Hebræorum cogitandum, apud quos, ortus & incrementa Lunæ,
ceteraq; ætas ſuis diebus exſignata, penè ad ſuperſtitionem ſeruabatur.

Huc accedit [a] Galatinus arcanorum Hebraici ritus non incurioſus, [a] De Arcá. lib. 11. c. 8.
qui cùm apud Hebræos per Lunæ ſigna, non per Solis inceſſum tem-
pora numerari velit, haud inuolutè ſignificat, ab eadem Luna putatos,
ac nominatos fuiſſe dies; non ſolùm menſes & annos, quando vox Hebręa
B quæ menſem dicit, ſingulorum quoque dierum perfectionem quibus
Luna deſtinatum agit curriculum, adeo clarè deſignat, quàm diſertè fa-
tetur & ipſe Galatinus. Qui enim ſecus rectè ſit dictum [b] luminaria in [b] Gen. 1.
primo rerum exordio facta eſſe in ſigna, & tempora, & dies, & annos, ſed
Lunam præcipuè *factam* [c] *in tempora*, hoc eſt vt doctè Genebrardus, *in* [c] Pſal. 103.
temporum diſtinctiones, & diuiſiones, nam anni (inquit ille) *in menſes diuidun-
tur, quos Luna monſtrat: propter tempora, ad temporum diſcrimina, temporum
cauſa, vt ſua mutabilitate, & varietate menſes, dies, & annos notet ac deſcri-
bat, vt menſium varias vices efficiat, vt dies feſtos diſtinguat.* Hæc & plura
C Genebrardus, quæ ſingula vel ſanè omnia quemadmodùm exploratiſſi-
ma ſunt, ita etiam in vſu loquendi Scripturæ ſatis ſuperq; conuincunt,
vulgarem fuiſſe Hebræis dierum à Luna, etiam profanorum appellatio-
nem. Enimuerò qui ad tempora duntaxat dierum ſacrorum, quòd hæc
ad Lunæ curſum ab Exodo, & Leuitico dirigantur reſtringunt, Genebrar-
do non ſatis dicunt, quando vox Hebræa generatim quæuis tempora
certa & rata præter exceptionem ſignificat. Et ne Galatini, Genebrar-
diq; dicta, magis inuoluta quiſpiam fortaſſe putet, quàm quòd in adeò cla-
ram pro re noſtra conſecutionem reſoluantur; adiungat his quoque Si-
gonium, [d] ritus Hebraici in paucis peritum, qui in diebus profeſtis He- [d] De Rep. Heb. l. 3. c. 4
D bræorum inter alia ſic habet. [e] *Dies porrò vocarunt Lunas, ita vt primam,* [e] Minerua l. 7. de Neó. c. 6. & 9.
*& ſecundam Lunam, ac primam, & ſecundam diem ponerent pro eodem, vt
primo tertiį Eſdræ Ioſias immolauit Phaſe quarta decima Luna menſis, pro eo
quod alibi fuit ſcriptum, quarta decima die.* Hæc Sigonius, & quid clarius?

Sed nimis ſit minutus qui in re tam plana ſcrupos quærat, Latinusq;
cùm ſit, ignoret etiam Romanis à Luna dies ſeruari vocariq; ſolitos, ob- [f] Fanton. c. de Kal. Nō.
uoluta quidem ſignificatione ſi formam, ſed ſi vim vocum ſpectes clara Ibid.
ſatis explicatione. Quid enim Kalendæ [f]. niſi dies vocando in Capito- Varo de vita Pop. Rō. lib. 1.
lium populo deſtinati, ſed inſpecta primùm à Sacerdotibus noua Luna,
nunciatisq; diebus, qui Kalendis, & Idibus intereſſent? Quid Nonæ, Theod. Tribel. i prōp. ling. lat.
E niſi vel nouæ à Luna iam adulta caput obſeruationis, vel nona inter Ka- Iuba in Hiſtor.

lendas

lendas,& Idus Lunæ? quid denique Idus niſi propè perfecta ætas Lunæ, A
indè dicta quod mortalibus, grata luminis copia videndam ſe præbeat, vel antiquato iam vocabulo menſem iduet, hoc eſt diuidat, mediumque ætatis mox prętergreſſura paulatim ſeneſcat, ac tandem peracto curriculo menſem conficiat?

Iam quod ex Baronio nobis opponitur, vereor ne maiori ex parte recidat in aduerſarium, noſtræq; rei proficiat. Certè cùm [a] Baronius velit Lunam à diuerſis nationibus olim pro die vſurpatam, intentæ cauſæ patronum agit, multiſq; doctiſſimorum virorum ſententijs noſtram exauget rationem. Itaque Ambroſius [b] in primis. *Naturalis* (inquit) *vſus nationum exterarum Lunam pro diebus appellat*. Quid quæſo vel cecutienti B
clarius, vel pro noſtra velitatione magis firmum, quàm non ex compoſito, ſed ex naturali nationum vſu arceſſere argumentum? Varro [c] deindè Lunam primam, & Lunam extremam, diem primum, & nouiſſimum menſis dicit. Denique [d] Plinius, Æſtum tribus diebus conſiſtere, ſeptima videlicet, octaua, & nona Luna. Quæ omnia cùm referat Baronius, pluraque etiam exempla mittat, quàm antiquam ea de re ſtatuat fuiſſe ſententiam, non eſt vt multis inquiramus; quin, ex ipſo Baronio præuerti ante potuiſſent, quibus tandem magis implicandus erat Anonymus, niſi quæ [e] Auguſtini mens eſt, *vſitata, & confirmata leniſſimè eſſent inſinuanda*. C

[a] In Martyr. ad Kal. Ian.

[b] In ep. ad Epiſc. per Æmiliam.

[c] Lib. 1. de re ruſt. cap. 37

[d] L. 2. c. 97.

[e] Quæſt. ex Matth. c. 11

Quod verò ſpectat ad morem in Eccleſiam probatum, quo dies menſis lunaris, Lunæ potiùs, quàm dies vocarentur, erret qui putet, eatenus ſecundùm Eccleſiæ primordia cæpiſſe, quaſi ante vſum Martyrologij, etſi ſat vetuſtum, extra notitiam fuerit, ad gentium inſtitutum: ſi præſertim conſtet, ipſo probante Baronio, Lunares annos Hebræis, Ægyptijs, ac Romanis, longè ante Solares fuiſſe ſeruatos, quamquam fortaſſe verius ſit Hebræis vnâ ſemper vtroſq; viguiſſe exploratos; Sed nimirum cùm rogata iam Euangelij lege, Paſchalibus terminis ad inſtitutum Chriſti figendis, plurimum vel ſolæ omnia poſſent lunationes, earum in primis reli- D
gionem præcepit Eccleſia, deindè cùm non minus ad ſignandos Martyrum natales, quàm quæuis alia rerum in temporibus momenta valerent, his quoque perpetua quadam conſuetudine adductis, eoque ſacratiores eſſe voluit, ſeu quòd Principem, & Caput Martyrum, in ſuis membris tunc primùm cælo naſcentibus recoleret, ſeu quòd Martyres abſumpta vitæ mutabilitate, quæ per vices [f] Lunæ deſignatur, in plenum ac perfectum immortalitatis ſtatum tranſcriptos celebraret.

[f] Molan de Martyrol. c. 14.

Quare ſit licet ratum, vſum numerandi Lunas, cæpiſſe (quod placet Anonymo) cum primùm Eccleſia Martyrologium in Sacrorum ritu eſſe conſtituit, adhuc ſubigendum erit, procul Virginis æuo deiunctam E

A eius vſus fuiſſe notitiam, quò rurſum, ſæpiusq; iactari queat, exorituros poſt ſecula mores huius Epiſtolæ exẽplis ſtare, rerumq; ætates ſibi præire. Enimuerò ſi primus ſit [a] Clemens Pontifex Romanorum, qui Martyrum geſtis conſignandis, dignam ſuis factis nauaſſe fertur operam; is certè non à ſe inuentam, ſed acceptam ſanxit religionem, qua memorię Martyrum, numerationes Lunarum aptaret, diemq; certaminum fixum, ſtabili celebritate poſteris commendaret. Atqui Clemens Beatæ Virginis ſuperſtes fuit, ſed nondum Pontifex eiuſdem quoque ætatis partem vixit, quid ergò tam proximùm vero, quàm eo ipſo tempore quo hæc ad Meſſanenſes nata eſt Epiſtola, morem ſignandæ Lunæ tenuiſſe, vndè etiam imbutus Cle-
B mens, ſed Principum Apoſtolorum, quos Magiſtros ſortitus fuerat inſtructione, cùm primùm Eccleſiam regere cæpit, conſuetudinem quoque notandis à Luna Martyrum actis fecit, paulatimq; per Orbem propagauit. Id verò nobis quantumuis antiquiora minimè reſpiceremus, ſatis foret ad præſens inſtitutum, nedum coniecturis, ſed phyſicis exploratisq; rationibus affirmandum.

a In lib. de Rom Pót. Baron in præfap. Martyrol.

Illa poſtremum cauta in cæteris animaduerſio Baronij, nunquam videlicet in diuinis Scripturis inueniri Lunam pro Die poſitam, niſi in tertio Eſdræ libro, qui tamen extra canonem recenſetur; quamquam in partem venire poſſit Anonymo, noſtram tamen ſententiam promouet
C magis, quàm loco mouet; quando ſi non aliud, abundè præſtat auctoritas Eſdræ, vetuſtiorem fuiſſe hunc apud Hebræos morem, quàm recentiora duntaxat ſpectantibus videri poſſit. Sed nec vlla ſpecies falſi tutò prætenditur, ob quam hiſtorica fides haberi minimè debeat Scriptori profano, cui ſacra profanare non eſt animus ſed firmare: alioqui rei ſimus cùm Varroni, Plinio, Tullio, Tacitoq; & id genus auctoribus, (quod perſæpe, & rectè facit Baronius,) libenter aures animosq; damus, & noſtrorum placitorum, quæ Sacræ Scripturæ non pugnant, identidem teſtes idoneos aduocamus. Non me latet poſteriores Eſdræ libros, extra ſeriem eſſe
D eorum, quos Tridentina Synodus Canoni commiſit, neque tamen ſum neſcius, interdum in ſcriptis Patrum, quos Eccleſia Sanctos habet, ſuo pretio ſtare, paſſimq; in Biblijs Latinis, manu vel ęre exaratis, cum dignitate tolerari, vt hoc ipſo plus habeant ponderis, quàm quòd facilè eleuentur.

E

DE

DE NOTA FERIAE QVINTAE. A

CAPVT XXXVI.

A Luna tranſitur ad feriam. Et videtur hoc loco patentiorem ſolito campum nactus Anonymus, quo contra morem, feriam inductam diſpiciat, omnemq; vel ex angulis in apertum compellat falſitatem.

Ab ipſo (inquit) *exorſu Eccleſiæ nihil ab Hebræis variatum in diebus Hebdomadæ nominandis. Septimus dies Sabbatum, Sextus Paraſceue vocabantur, ceteri ordi-* B
ne à Sabbato cenſebantur, vt prima Sabbati, ſecunda, tertia, quarta, quinta.
Itaq; dies quo ſurrexit Dominus prima Sabbati dicitur Matthæi vigeſimo octa-
uo; deindè Dominicus dies illi nomen Apocalypſis primo, & apud Ignatium Epi-
ſtola quinta. Id ſancitum ab Apoſtolis affirmat Auguſtinus ſermone ducenteſi-
mo quinquageſimo primo de tempore. Quod autem Eccleſiæ initijs nondum ij
mores ad Romanos emanaſſent, apud quos veteri inſtituto hebdomadæ dies à
Planetis cognominabantur. Clemens Alexandrinus libro ſeptimo Stromatum
vtramq; loquendi rationem retinuit, & Chriſtianos ait obſeruaſſe ieiunium die-
rum quarti, & ſexti, & illud quidem Mercurij, hunc verò Veneris. Quin Do-
minicus dies à Iuſtino extrema Apologia dies Solis dictus. Nominibus deindè die- C
rum Gentilium abolendis mutati mores, factumq; vt hebdomadæ dies ordine, ac
numero feriarum dicerentur. A Latinis ſcriptoribus vſurpari cæptas Latinum
indicat vocabulum. Princeps inductæ vocis Tertullianus aduerſus Pſychicos
capite ſecundo. Afferunt alij antiquiorem Ignatium Epiſtola ad Philippenſes,
In Græco exemplari eſt τετράδα καὶ παρασκευὴν *more Iudaico. Idem peccatum in*
ceteris, qui Græcos Scriptores bona fide verterunt. Demum S. Syluester Pont.
Max. ſtabilita Eccleſiæ diſciplina, primus induxit in morem, vt Dominici
diei ac Sabbati antiquo nomine retento, reliqui à ferijs numerarentur. Auctor
Beda de Temporibus capite quarto. Ex his cognoſcas potueritne Beata Virgo in D
Epiſtola Hebraicè ſcripta vti Latino vocabulo, ac more poſteriorum temporum.
Hæc ille.

Et ſanè videretur hoc argumentum plus aliquid puluere vel fumo,
niſi ex tam operoſis præmiſſis, tam infabricatam inferret concluſionem.
Igitur B. Virgo in Epiſtola Hebraicè ſcripta non potuit Latino vocabulo
vti Latino more; velut ſi quiſpiam ex pharmacopœo proferat: Manna de
cælo non pluiſſe in deſerto, quia longè poſt, Arabum induſtria fuit in Me-
dicinis inuenta. Nollem tam ſolemnem eſſe iſti hanc dialecticam, ex
cuius præceptis alibi etiam tanquam ratum poſuit; ex eo quòd Apoſtoli-
cam impertire benedictionem Pontificum ſit inuentum, non potuiſſe E
Virgi-

A Virginem Meſſanenſibus benedictionem Dei Patris omnipotentis ap-
precari. Et niſi contemnere videremur hominem potiùs quàm argu-
tias, vno verbo tota hæc ſtrues euerti poſſet; id nempè quod Hebræis
quinta Sabbati eſt, Latinum interpretem vertiſſe vocabulo tum tempo-
ris Latinis vſitato, ex quo tamen hebes nimium ſit, qui contendat Deipa-
ram Virginem Latino vocabulo, nec dum (ſi ita eſt) inuento, tametſi alia
de cauſa potuerit, voluiſſe vti; longèq; hebetior qui hinc, argumento velit
robur ſufficere, quaſi non accuratius peruiderit Interpres quid vocabuli
ad inſtitutum faceret in re minimè profana, quàm nouus aliquis dialecti-
cus quibus ratiunculis agendum in cauſa ſibi tam infenſa.

B Poterat Deipara Virgo pro feria diem Iouis reddere ſi lubuiſſet, verùm
quo pacto obtrectatio ferè impotens ſe continuiſſet? nonnè potius Virgi-
nem, quàm Interpretem imprudentiæ inſimulaſſet, ſacra profanis permi-
ſceri ceu nefas exprobaſſet? quin vnico hoc velut ſacro indiculo de to-
tius Epiſtolæ vanitate coniecturam feciſſet? Poterat etiam quintam Sab-
bati, vi ſignificationis Hebrææ reponere, ſed qui Latinis auribus ſe accom-
modabat, non imprudens ſcientiam ſibi (quod dicitur) ſeruauit, vſum
alijs conceſſit; ne ſi non emollitam Latinitate pro tempore phraſim adſci-
ſceret, in refricata Sabbati memoria durius quodammodò mores & aures
afficeret. Nam quòd vocabulum Sabbati, Græcis Latinisq; Euangelio-
C rum codicibus, ſanctum ſit ac religioſum, id quidem docendi myſterij
gratia cæptum initio, deinceps quoque ſanctè habendum fuit; ne procliue
mendum in commutando, maioris cum tempore fieret erroris acceſſio:
cur verò ea religio poſteros omnes aſtringat, vt vocis Hebrææ formam
in quouis ſcribendi genere, & lingua traducant, nec ſuum cuiusq; idioma-
tis ſignificatum patria voce reddant, cauſam non aliam video ſubeſſe, niſi
noui cuiuſpiam interpretis ſapientiam, qui omnes populos vnius vocis ac
labij velit eſſe, nec iam diuerſa linguarum genera, ſed duntaxat differentes
dialecticos inuehere, quod ferè ſolemne eſt Ægyptijs illis penatium exper-
tibus, qui in ignotum corrupta omnium nationum lingua, clependio
D quemadmodùm loquitur [a] Delrio vitam agunt. a L. 4. diſq. cap. 8. q. 5.

Equidem niſi hucusq; deduxiſſem argumentū, libenter aſſererem Dei-
param Virginem Romanum feriæ vocabulum adſciuiſſe; quid enim indè
veniat ad cenſuram noui cuiuſpiā Ariſtarchi, niſi vt admirabundus latera
ſui ſimilium cubito fodiat? Certè Latinam Indictionum appellationem,
quæ Conſtantinianæ ſunt dictæ, in faſtis Græcis, atque etiam Conſulari-
bus vſurpatam, peregrinus ſit in literis quem lateat: præterea vt ſexcenta
mittam, Cuſtodię vocabulum apud Romanos natum, apud Græcos etiam
pro occaſione aſſumptum, qui Matthæi Euangelium Græcè legerit, igno-
E rare non poterit. Quod igitur fuiſſet tam immane peccatum, ſi Virgo

ad Latinos Hebraicè ſcribens, Latino vocabulo edidiſſet, quod pro more A
gentis clarius voluiſſet explicatum. Nam qui feriarum nomen illo tempore nondum inuentum, vel Scriptoribus aut etiam vulgò nondum fuiſſe familiare contendat, non priùs quàm didicit, ad ſcamna (quòd aiunt) debet producere.

Sed mihi in eundem gradum ac lineam regrediendum, vt opinio prudentis ac docti Interpretis conſilio factum velim, eiuſmodi appellatione videlicet Epiſtolæ notam efferre, quam Religionis vſus apud omnes reddiderat molliorem; ac iccircò gratis illam de Sabbato, Paraſceue, die Dominico, diebusq; Gentilium à Planetis, interponi diſceptationem, niſi non iam à linea tantum excidere, ſed longè etiam extrà offendere velle B
credam Anonymum. Quippe qui Latini eius vocabuli originem ad antiquiorem Tertulliano Ignatium referri norit à doctis, mirum quo ſupercilio ipſe nedum Interpretem Ignatij, ſed ceteros omnes qui Græcos Scriptores latinitate donarunt, peccati inſimulet, niſi fortaſſe quia hi omnes quemadmodùm ipſe cauſatur, *bona fide*, doctam ac eruditam nauarint operam, ſolus ipſe dubia fide, græca, latinaq; tractauerit. Cedo verba græca Ignatij, τετράδα καὶ παρασκευὴν νηστεύοντες: hæc peritiſſimus Græcè Interpres pro ſenſu ſic reddit. *Quarta, & ſexta feria ieiunantes*. Sed errauit: cur enim? quia vt Anonymus contendit in Græco exemplari ea verba more Iudaico leguntur. En nouum è puteo an dolio, Græcum an Iudæum; C
quia à quibus diſcere deberet, Græcè & Hebraicè docere velit; quis vnquã vel Triuij alumnus dixerit παρασκευὴν Hebraicum eſſe vocabulum? quis, ſi pro τετράδα latinè diem ſupponat, non Græcum potiùs quàm Iudaicum dicendi morem fuerit imitatus, quamuis ſi pro inſtituto feriam vſurpet, non minùs rectè quàm prudenter egiſſe cenſendus ſit? At Hebræum morem dixeris, quod quartam, & ſextam diem Sabbati, hoc eſt ſeptimanæ, ieiunio traductam dici velit: non ineptè; ſed cur non eundem iuxta morem, quemadmodùm ex alibi dictis quarta & ſexta luna, ita feria quoque verti commodè potuit, non alia ſanè nouitate quàm concinna vocum D
vetuſtarum ad rem præſentem aptatiône, quòd quemadmodùm feriæ, nomen à ferendis olim præcipuè victimis traxerunt, idemq; [a] vocabulum diuerſo reſpectu feſtis profeſtiſque, publicis item, & priuatis quibuſdam diebus antiqui commune fecerunt, ita [b] doctus Ignatij Interpres eundem conceptum ad dies cordium & corporum, hoc eſt orationum, & ieiuniorum hoſtijs ſacros apponeret, & priſcum cærimoniarum ritum, quibus feriebantur pariter, ac Deo victimæ ferebantur, ad hoc genus ſacrificij deuocaret.

a Cic. 2. de Leg. & l. 1. de natura Deor. Feſt. b Macrob. l. 1. Satur. cap. 16.

Sed enim video quid hominis ingenium in abrupta literarum impulerit. Nimirum auctore Beda primus Syluester Pontifex, morem numerando- E

A randorum à ferijs dierum induxit. Inconſtans ſanè ratio & inconſulta. Nam qui paulò ante Principem vocis inductæ Tertullianum nominarat, non tam proximè reſiliendum illi erat, niſi fortaſſe Tertullianum aliâ quàm lingua latina ſcripſiſſe doceat, vt ab interprete ſuppoſitam tueatur, adeoq; de calcaria recidat in carbonariam. Equidem Bedæ, primus Syluester ferias habere Clerum edocuit, *feriámq; ſecundam tertiam & reliquas ex ordine de ſuo vt ipſe Beda loquitur adnectens, nominari voluit, nihil veritus* (inquit) *grammaticorum ferulas, qui ſicut Calendas, Nonas & Idus ita etiam ferias plurali tantum numero proferendas eſſe decernunt:* non tamen Syluester, ſi primus opinione Bedæ hunc ſeruandarum feriarum morem Clericis edi-
B xit, continuò etiam primus in Eccleſiam inuexit, & alioqui ſi Beda diuerſum ſentiat, ipſe ſuæ ſententiæ patronus ſit & probus aſſertor. Mihi Baronius quantò alias Anonymo fauentior (vt ipſe putat) in propoſito teſtis laudatus.[a] Is verò ſicut portentoſum mendacium eſſe dicit, Syluestri inſtitutum eſſe vt dies prima, Dominica diceretur, (nam & in Apocalypſi Ioannis, Dominicæ fit mentio) ita falſum cenſet nomina quoque reliquorum ſex dierum vt feriæ dicerentur, ab eodem Syluestro primùm introductum, iamque olim in Eccleſia eum tenuiſſe vſum Tertulliani auctoritate apertiſſimè à ſe demonſtratum ponit, vbi minimum ex ijs quæ de mente Origenis & Hieronymi paulò ante recitauerat, Christia-
C nos nempe Sanctiores, non hanc illamuè cultui diuino præſcriptam agere diem, ſed cunctis Diuinum Numen coli propenſiùs, rectè colligitur, ea potiſſimùm teſtaratione dies hebdomadæ feriarum nominibus fuiſſe commutatos. a Tom. 3. ad an. 315.

Non enim (inquit Baronius) *recens vel à Syluestro Papa primùm huiuſmodi eſt excogitata nomenclatura, quæ ab antiquioribus Eccleſiaſticis Scriptoribus reperitur vſurpata. Nam & Tertullianus*[b] *frequenter meminit de quarta & ſexta feria; idemq; ait, nobis certè omnis dies etiam vulgata, conſecratione celebratur,* & alibi. *Nos intelligimus*[c] *magis ſabbatizare vos omni opere ſeruili ſemper debere;* b Aduerſ. Pſych. c. 2. 14. c Aduerſ. Iud. cap. 4.
D *& non tantùm ſeptimo quoque die ſed per omne tempus.* Et Hieronymus[d] ad Algaſiam cùm & illud Pauli explicat, *nemo vos iudicet in parte diei feſti. Vt alios* (inquit) *dies feſtos putent, alios non feſtos, nobis enim qui in Chriſtum credimus reſurgentem, iugis & æterna feſtiuitas eſt. Accedit his illa ratio, quòd ſicut Iudæi Paſchalem ſolemnitatem ſeptem diebus comedentes azyma celebrabant, ita Chriſti Eccleſiæ placuit totidem dies alia ratione poſt Paſcha ſolemniter agere, eamque ob cauſam eos Ferias dicere, quarum prima erat ipſa feſtiuitas Paſchæ, quæ mox ſequitur, ſecunda, ac deinceps ceteræ numerarentur eodem ordine. At quoniam vt dictum eſt, quolibet die ſeptimo, quem Dominicum appellandum eſſe maiores cenſuerunt, eandem Chriſti reſurrectionis me-* d Ep. 151. q. 10.
E *moriam ſingulis hebdomadis ſtatuerunt: inde factum eſt etiam, vt ſicut in prima*

reſurrectionis hebdomada dies ſinguli feriæ nomine dicerentur; ita ſequentibus A
ſingulis hebdomadis, quòd eadem repetita ſolemnitas videretur, eodem quoque modo ceteræ hebdomadæ dies etiam, feriæ dicerentur, cùm præſertim fideles horrerent eoſdem à Dijs Gentium nominare, vel Iudaico more à Sabbato primam, ſecundam Sabbati, & ſic deinceps nomen deducere.

Hæc omnia Baronius; quem loquentem placuit inducere, miſſis alijs quæ de feſtis Christianorum ex ipſo non parùm firmamenti ſufficiunt rei noſtræ. Et ſatis fuiſſet ipſum ſolum diſputantem Anonymo opponere, niſi prægnans ſententia plures peperiſſet rationes, veritati etiam præter auctoritatem conſentaneas. At enim ſi acutus iſte morum cenſor Baronium haud diſſimulaſſet, nec Deiparam Virginem Iudaizare voluiſſet, B
nec tam leui coniecturæ nixus in ignota rationum diſceſſiſſet. Bedam legit, eiuſq; auctoritati ceu columnæ innixus eſt. Non temerè; ſed quemadmodùm Beda ex Actis quibuſdam Syluestri, non vno ſcatentibus mendacio bona fide id videtur recepiſſe, ita qui ex Beda mentem eſt mutuatùs, eatenus eius tueri auctoritatem debebat, vt confutatis recentiorum doctis placitis, ſuam deinde ſtabiliret ſententiam, ne difficultates deſugiendo ſpontè calumniari videretur.

Ceterum etſi nobis Tertullianus pro feria decernendo par ſit ac princeps, neque tamen antiquius ſuffragium vnde & ipſe fortaſſe ſuſceperit, deſideremus ſi Hebræis. Latine tum forte callentibus, feriæ vocabulum C
familiare fuiſſe aduertamus. Sane ad id vel oblique faciunt illi, qui Saluatorem mundi feria ſexta Cruci ſuffixum; impiè quamuis inficias eant, hoc tamen ex [a] Gamalielis qui Paulum erudiuit inſtitutis; quoquo tandem modo confectum putant, & neglecta Sabbati appellatione, quòd cum Chriſtianis Latinis ſibi rem eſſe vellent, feriarum vocabulum, ad redarguendum, (puta) vbiq; & ſæpius inducunt. Neque ſolùm id ſoli faciunt, ſed etiam huc accedit [b] Spicilegium putationis Hebraicæ, quod Latinè conuerſum, adeo ſibi temperat à nuncupatione Sabbatorum, vt ferè per
ferias vbiq; vniuerſa Canonum ſuorum præcepta definiat, ex quibus anni D
quantitatem ſuo modo conficiunt Hebræi, feſtiſq; ſolemnitatem ac cærimonias religioſè dicunt. Et inuenias Latinorum etiam ex Hebræis ſapientes, qui ſi de Gamalielis libro, cuius authoritatem ſibi præfixiſſe videtur Paulus Burgenſis, [c] nonnihil addubitent interdum; interdum tamen Gamalielem ex ipſis Spicilegij Decretis expreſſiſſe ſuo, quæ de Solis & Lunæ motibus anniq; ratione lucubrauit conijcere non verentur. Verùm vt vnicuique ſuo ſenſu liceat abundare, nobis iſta extra Sacramentum, quà ſatis, militabunt.

E

[a] Lib. de Solis & Lunæ motibus.

[b] Lib. 7. cõputi Hebraici Ioã. Vincent. de Porta.

[c] In Matth. cap. 26.

DE

A *DE CONSENSV LVNAE VIGESIMAE SEPTIMAE Cum feria quinta, Anno Chriſti quadrageſimo ſecundo.*

CAPVT XXXVII.

SED quid agimus, procul à calumnijs qui non auctoritate cuiuſquam Anonymus ſed exploratiſſima ratione fretus Tribunal veritatis appellat. *Nunc* (inquit) *ad iudicium veri te voco. Vera ne Luna vigeſima ſeptima. Vera Feria quinta? imò falſa Luna, falſa etiam feria.* B *Nam anno Chriſti quadrageſimo ſecundo, tertiò Nonas Iunij, erat Luna Maij, ideſt dies ab exorſu Lunæ, non enim hic ſermo de Luna Iunij menſis, quo Nouilunium ſexto die contigit. Præterea in tertium Non. Iunij, anni quadrageſimi ſecundi, incidit literas Dominicalis G, vt ex Clauij Tabulis diſces, & in ſuo computo Eccleſiaſtico doctiſſimus Maurolycus docet. Igitur Anno Chriſti quadrageſimo ſecundo, tertio Non. Iunij, ne quidem feria quinta, ſed Dominicus dies fuit.* Hæc ille. Dignam ſanè erudito viro nactus diſceptationem, ſi non omiſſo diei ab exorſu lunæ calculo, quòd fortè non occurriſſet, mutilam hianti ſpatio, ſecundis puta calculis commiſſurus, reliquiſſet; Verùm niſi in limite C offenderit, facilè diuinabimus, vbi noſtra primùm ad regulas exegerimus.

Antequam tamen plenioribus velis hanc diſputationem ingrediar, monitum Lectorem velim, ſicut nihil eſt difficilius, quàm in ſubducendis temporum retroactorum, in tanta poſitionum varietate calculis, minimè hallucinari: ita nihil facilius, quàm hinc omnem hiſtoricæ veritatis fidem impugnari, tametſi nihil deindè ſolidi in re ſua ſtatuatur ab aduerſarijs. Nam qui hodieq; labor præcipua ingenia exercet, nedum in minutijs dierum & horarum, ſed etiam in annorum curriculis, fallit ſanè omnium ferè induſtriam, idq; non in rebus priuatis vnius Regni vel Ci-D uitatis, quas facilè obſcurare temporum iniuria poteſt, ſed quæ totius Orbis ingeſtæ annalibus, Chronologorum nihilominus peritiam eludunt, vt fato quodam tot ſint diuerſæ ſententiæ, quot ſunt rerum geſtarum quantumuis accurati collectores. Ecquis enimuerò ſi de anno, die, Luna paſſionis Chriſti Domini, quæſtio vertatur, ſiue demum ſuo ſibi ingenio nouum pariat laborem, ſiue aliorum ſecutus veſtigia, hunc vel illum figat calculum; non continuò ſexcentis eruditorum rationibus impetatur? Quibus tamen quemadmodùm dicebam, ſicut facilè eſt aliorum dicta obterere, eleuare, conuellere; ita difficilè ſuis ſententijs id firmamenti ſubijcere, quod paruo conatu non vertatur.

E Hoc, ſi in annis Chriſti, vt cetera taceam procliue eſt admittere, quis

adeò erit excors, vt Epiſtolam Virginis qua de agimus, falſi proterue inſimulet, ea ſolùm de cauſa quòd characteres diei, Lunæ, feriæ, addo etiam anni, & Indictionis haud rectè promat? præſertim ſi id non errore ſolùm ſcribentium, ſed multò maximè & calculi vſu factum putet; quis enim ignotet, quàm inconſtans fuerit apud Hebræos ad Chriſtum vſque ac deinceps Lunæ obſeruandæ ratio, quando teſte Paulo Foroſempronienſi [a] in paucis eximio nulla illis certa Lunæ ſupputatio conſtitit, ſed ſolo viſu eius exortum rimati, pro iudicio obſeruantium, menſes ſingulos auſpicari ſunt ſoliti. Quæ ratio cùm fallaciſſima eſſet, ſæpe vniuerſos in eum errorem miſit, vt quæ reipſa tertia, vel quarta luna fuit, ab obſeruatoribus prima pronuntiaretur. Et quamquam ſuos ipſi quoque cyclos haberent, ad Lunæ motus, (vt peritia ferebat) eliciendos; adeò tamen inceſtos mendis in vſum ciuilem adhibebant, vt cum temporibus, ritus quoque ac cærimonias vitiarent. Quo factum ex Epiphanio contra Alogos, vt Chriſto patiente. [b] Neomenia Niſan ab exacto nouilunio biduo diſceſſerit; neque ſolùm, ſed plerumq; aliàs eorum Neomeniæ nouilunijs medijs, decimæ quartæ itidem ciuiles, cæleſtibus ad amuſſim vix, aut nunquam occurrerent: & rectè [c] Petauio viſum, interdum triduo quoque ciuiles Neomenias à medijs nouilunijs aberraſſe, vel citra comperendinationẽ, ac tranſlationem dierum propter cycli & popularis anni vitium; idq; accidiſſe, cùm Chriſtus paſſus eſt, maximè videtur ſimile vero, ſi difficilem conciliatu plenilunij cum Paſchate Iudæorum, & feria ſexta rationem attendamus.

a Part. 2. lib. 2. c. 2.

b Hæreſ. 51

c Lib. 12. de doct. temp. cap. 15.

Idem inſtitutum viguit etiam priſca Romanorum ætate, quod inter alios adſcripſit [d] Beda, vt ſcilicet delegata Pontifici minori de cęlo ſeruandi cura, ſtatim ac primùm nouæ Lunæ ſe obieciſſet aſpectus, ille regi Sacrificulo renuntiaret, peractoq; inde Sacrificio, & calata, hoc eſt vocata in Capitolium plebe, totius menſis ratio ediceretur. At enim quàm ſæpe rudis hæc induſtria Romanis imponeret, exploratum eſt ijs, qui in emendatione Romani Calendarij, à Cæſaris tempeſtate nullum non lapidem mouere conati ſunt.

d De Tẽp. Rat. c. 11.

Ex quibus omnibus illud elicias oportet; ſi characteres noſtræ Epiſtolæ, ſiuè Romanos imitati cyclos, ſiuè Hebræos, huiuſce temporis aſcitæ putationi minimè reſpondeant; non illicò in ſuſpicionem confictæ Epiſtolæ vocandos eſſe, niſi pari periculo quàm plurima inuoluantur, quorum firmitas à ſupputatione temporum minimè pendere poteſt.

Sed non ſolùm primis illis Eccleſiæ rudimentis laborem ac moleſtiam fecit temporum digeſtio, ſed poſteriori quoque ætati periculum errandi creauit, ſi operoſis tot præſtantium virorũ voluminibus fides habenda, nó alio locuplete magis teſtimonio, quàm manifeſto ab ipſis paſſim errore admiſ-

A admiſſo. Certè [a] Beda apud Marianam ſua tempeſtate,certus eſt accidiſſe aliquãdo,vt biduo Luna eſſet viſa,priuſquàm prima Luna numeraretur: id verò ſi factum,poſt tantam eruditorũ diligentiam,*quid mirentur*(inquit Mariana)*ſi anno Chriſti trigeſimo quarto*, (more videlicet eiuſdem funeſto) *prima Luna dicta ſit ab Hebræis quæ quarta erat,atque adeò decima quinta, quæ decima octaua,incidens vigeſimo ſexto Martij, ſeptimo Kal. Aprilis,cùm prima Luna cenſenda fuiſſet eius menſis die nono*. Cuius erroris occaſionem non aliunde natam ipſe putat, quàm ex oculari vt ſic dicam Lunæ obſeruatione, quæ ratio ſicut erat incerta, ita biduo triduoq; à vera coniunctione diſtaret, neceſſe eſt; Eius rei non ſolùm, magnas eſſe coniecturas, ſed

[a] Cap. 15. de die mort. Chriſti.

B verò multos locupletes aſſerit eſſe teſtes,è quorum numero Lucas Gauricus, eò admirabiliorem Solis defectionem Chriſto in Cruce pendente fuiſſe atteſtatur,quòd poſt plenilunium inceſſerit, luna ſcilicet octaua ſuper decimam, cùm Lunæ, & Solis nullus eſt aſpectus,atque naturæ ordine neque Sol,neque Luna poſſunt in tenebras deficere. Hęc ferè Mariana dum pro ſua velitatur ſententia.

Sed non eſt opus ad ætatem vſque Bedæ reſpicere, quando vel ab vno ſeculo,atque adeò noſtra hac memoria,nõ vnum ſufficiat fallentis calculi exemplum, ludificata penè totius Orbis induſtria; vt hoc loco mittam,
C quæ conatum ſuperant, nuſquam ſcilicet adeò ſtabilitam fuiſſe de præceſſionibus Æquinoctij diſputationem; quin ſicut in varias opiniones impulit Aſtrologos, ita in diuerſum errorem miſerit vniuerſos; illuſtri ſanè teſtimonio quàm reſtricta ſit mortalium ſcientia, quæ de momento certat, & in vno puncto errat, veriſſimeq; [b] dictum ſit à Saluatore. *Non eſt veſtrum noſſe momenta vel tempora, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*. Ex quo etiam exiſtit, vt quamuis Oecumenicus olim Eccleſiæ Senatus reuocato ad XII. Kal. April. fugientis Æquinoctij gradu, multa circa ſolemnitatem Paſchalem è religione peragendam ſanciuerit: adhuc tamen per conſequentium ætates ſeculorum, impeditis ſæpenumero putantium
D rationibus & calculis, quædam quæ vitare non minus optabile eſſet, ac ſanctum, minime ſint declinata. Quanquam in eo nec errorem inſidere nec crimen, ſapientum ſententia pridem ſit pronunciatum, ſiue quod (vt ipſis viſum) neceſſaria ſint eiuſmodi impedimenta, ſiue quia Nicænorum Patrum conſilio præterita, quorum inſtitutum fuit, non quod ſubinde & in euentu particulari contigiſſet euitare, ſed ne plurimùm ac frequentiſſime impingeretur præcauere.

[b] Actor. 1.

Quorſum hæc omnia, niſi vt liquidum euadat, in tanta opinandi latitudine, quiduis dici poſſe, quod tamen ex alienis ſuppoſitionibus facilè infirmatur, ſed diſputatione extra lineam ducta: quid enim ſi eiuſcemodi
E ſuppoſitiones fallant? quid ſi nos alijs incedamus veſtigijs, alijs alij,

quod ferè euenit, cùm ad literas Domenicales, Cyclos Lunares, Indictiones, velut ad Helicen rationes examinantur, vt iam perinde ſit calculum eius æui, quo hæc Deiparæ Epiſtola nata eſt, ſiuè Hebræis, ſiuè Romanis obſignata numerandi modis, ad Dionyſij aliorumq; poſteriorum regulas reuocare, ceù chalybem ad Lydium lapidem, aurum ad cotem examinare. Mitto innumera exempla, ne nouum abs re contentionis funem ordiri videar. Ita ſemel cum [a] Ancharano alijsq; viris doctiſſimis pronuncio; immeritò falſi damnari ſcriptum, quod ratione ſupputationis temporum nonnullam præ ſe fert dubietatem. Exemplum affert de Indictionibus tum ipſe Ancharanus, tum multi alij, quos inter [b] Felinus de ſententia Dyni, ac Baldi præclarè aſſerit, ingeſta diſcordia inſtrumenti in annis & Indictione potiùs præſumi errorem Indictionis, quòd in ea faciliùs erretur, nec tamen inde vitium reputari in actis, dummodò conſtet de annis, intellige Imperatorum, vel cuiuſuis alterius Æræ, aut Epochæ, vndè ſeries annorum deducitur. Quid verò dixiſſent Viri ſapientes, vbi non iam de annis & Indictionibus, ſed de Luna ac feria, nec in publicis nominum, & actorum Tabellis, ſed in Epiſtola Virginis, gratiæ duntaxat indicina, quæſtionem verti iudicaſſent?

A

B

[a] Extra de fide Inſtr. C. inter dilectos.

[b] Ibid.

Atqui ex hactenus dictis ſatis opinor liquet, quàm ſine certis ſedibus latè vagentur Lunares calculi, nec facilè deprehendi queat error ex vna hypotheſi, quin ex alia facilè corrigatur; vt ferè nihil in his temerè inſciteq; dictum videri poſſit, niſi à proprijs quiſq; principijs longiùs receſſerit. Hinc fit, perindè eſſe in præſenti calculatione, hanc vel illam lunam, cum hac vel illa feria ſociare, dum menſes ſuos minimè tranſiliant, ceterisq; paribus, conſecutiones quæq; ſuis antecedentibus cohæreant, tametſi alienis collectæ ſuppoſitionibus, multis (quod aiunt) paraſangis diſtare videantur. Cuius rei ratio quemadmodùm diximus alia non eſt, quàm rudis & imperita Lunæ à priſcis Hebræis obſeruatio, nec non deinceps magis incerta latinorum putatio, quæ inconſtantiam Hebraicam ad regulas conata perducere, non minus ipſam perturbauit, quàm ſuam quoque fefellit induſtriam; tametſi id demum præſtiterit, vt neglectis Hebræorum ſtudijs, ſuas ipſa quo quo modo ſtabiliret numerationes; ex quibus vt vulgatum eſt apud eruditos, non paucas poſteriores Hebræi mutuati ſunt & planè ad ſe euerterunt præceptiones, vndè ſua ſyſtemata reformarent. Id factum ſexto fortaſſe poſt Chriſtum ſeculo, vel etiam ſeriùs, non abs re quiſpiam conijciat, ſi conſideret, ab euerſo Templo, ſublatisq; è Iudæa Synedrijs plurimos ritus immutatos, ac tandem Neomenias quoque aliter, atque ex viſu, & proclamando conſtitutas.

C

D

Et vt ſemel ſingulares aſſertiones in luce reponantur, ſi in præſenti Epiſtola reſtitutus ſexageſimus ſecundus figatur annus, ita reliquæ temporum

E

porum

A porum notæ ſibi cohærebunt, vt eodem filo nec vnquam abrupto ductæ videantur. Enimuerò is annus ex editia multorum poſitione Nerone CL. Aug. III. & M. Valerio Meſſala Coſſ. Cyclum Solis adſciſcit vndecimum, Lunæ ſecundum, literam Domenicalem primam, Epactam cum denis nouenam, numerum aureum ſenarium; quo currente iuxta Metonicam putationem, eo tempore Græcis, Romanis, Hebræisq; vſitatam, cùm nouilunia eodem ipſo anno figerentur circa decimum ſeptimum menſis diem, Lunæ vigeſimæ ſeptimæ collimandum erat in tertium, aut circa Idus Iunias. Verùm quod errore graphico procliue fuit, pro decimaſeptima vigeſimam ſeptimam ſaltu à Nonis ad Idus facto obrepere, B ſiuè ratione Hebræorum elementorum non prorſus ſibi abſimilium, ſiuè etiam Græcorum, quod alias in ſimili monſtratum eſt; nemo non prudens exiſtimauerit, Lunam decimam ſeptimam in Kalendas Iunij, vel circa, retrahendam, pariq; iugo cum feria ſecunda nectendam, pro qua tamen quinta ſubingreſſa, non raro [a] in plerisq; exemplo, ſi eruditorum animaduerſionibus fides habenda eſt. [a] V. pro II.

Sed enim quia ſemel ſtatuimus, rudem illum ab aſpectu Lunæ calculum, non vnius diei interuallo ſubinde à verò aberraſſe, quis ambigat Lunam quoque decimam ſeptimam, pridie nonarum Iuniarum incidentem, feriam quintam exhibere potuiſſe, vel quod vulgò creditur tertio C Nonas exceptam, feriam dediſſe ſextam, pro qua tamen exſcriptoris incuria dempto apice quintam reddiderit. Sanè in tanta calculorum variatione, magnum negotium ſibi faceſſat oportet, qui errores eiuſmodi producere velit, vt non facilè quauis ſpecie veri mendum obduci queat, quò iam temporis diſpendium ſit, pluribus haſce minutias exterere.

Nec verò hanc diuerſitatem parit Aurei duntaxat numeri ſiue ad Metonicam lineam, ſiue ad Callipticam periodum examinata ratio, quæ tametſi cum exactis Aſtronomorum calculis, quod experientia docet, æquari non valeat; certis nihilominus quibuſdam regulis ſtabilita, quoquo D modo hodieq; viget; verùm ipſa mediarum coniunctionum viciſſitudo, oppoſitionum item, motuumq; mediorum latitudo, Neomeniarum prætereà cum Cyclis epactarum, minùs rithmica progreſſio; neque ſolùm, ſed earundem cum Aureis numeris illa maxime tempeſtate, nunc cita nunc ſera collocatio, raraq; cum cæli conuerſione conſenſio, quò proindè ſicut ante Gregorianam temporum emendationem, nunquam ferè in Eccleſijs ritè fuit indicta ætas Lunæ, ita vix illo rudi ſeculo debitè obſeruatus Lunæ exortus, ſiue vulgo ad oculum pareret, ſiue ad Aurei numeri recentiorem adhuc normam à peritioribus reuocaretur. Denique vt plurima tranſmittam, ipſa Ærarum & Epocharum varietas, calculatorum E in diuerſa abeuntium ſupputatio, & quod caput eſt, Tabularum Aſtronomicarum

micarum tam inter ſe,quàm à Cælo diſcordia, non diſcrimen modò, ſed A
etiam confuſionem ingerit ac errorem.

Sunt qui certum ingredi ſe tramitem putent, ſi ad decimam quartam Lunam paſchalem,velut ad Theſei filum ſuas regant numerandi regulas: Sed hos ab ipſis carceribus ocyùs concepta dubitatio, an decima quarta potiùs, quàm decima quinta Luna paſchalis fuerit, in varias abducit opiniones: & vt nihil dicam, de anno mortis Chriſti apud eoſdem inconſtanti, ipſa tum temporis Iudæis recepta conſuetudo,horum fatigat ingenia,quòd initium Lunaris menſis ex primo Lunæ aſpectu celebre eſſet eis deſignare, ex quo tamen fiebat interdum, vt quæ Aſtronomis decima octaua cenſebatur, Iudæis eſſet decima quarta; quam ſupputandi rationem ſi quiſpiam in notis huius Epiſtolæ iniret,facilè dubio procul, ſi quæ B
eſt, moleſtiam deuoraret. Huius porrò conſuetudinis ignoratio, ſicut etiam ipſiuſmet anni varians exordium,quod Ioſephi Hiſtorici æuo inuectum eſt, quàm multos in fallaciam miſit, conſequentes per ſecula errores docuerunt, idque inter alios [a] Scaliger haud poſtremus animaduertit.

a Præf. de eméd. tép.

At quæ hactenus à nobis dicta ſunt, errorem circumeunt aliorum, & Anonymo etiam latum relinquunt dicendi campum, ex quo demum in erratis Lunæ & feriæ characteribus, illud poſt multos ſudores euincet; nihil ſe noui hac in re attuliſſe, quod à Meſſanenſibus longè antea non C
fuerit perſpectum, neque tamen lituram inducere voluiſſe notis, quæ ad religionis momentum,ſi cetera conſtarent,parum apponeret,minusq; ab eo demere poſſet,ne quod fieri adſolet,recens emēdatio, vitiatæ rei vulgo ſuſpicionem ingereret. Seruatum id multis in multis: ſed etiam anni Salutis,ſua vetuſtate religionem habent,ceteroqui ſapientum iudicio non in puncto fixi. Nec prorſus diſſimile illud; in Scripturis vulgatam verſionem,ſanctitatem habere,tametſi nonnulla interdum dicta grammaticali cæſtui ſint obnoxia, quid enim eſt in præſenti Sacram Virginis Epiſtolam, à deerrantibus notare calculis, quàm cæſtu quodam profanæ diſceptationis minus reuerenter inceſtare. D

Sunt verò, quibus in præſenti calculationis inſtituto certiſſima teſſera videtur illa, quæ à Solis deliquio præter rerum ordinem Luna aduerſa immiſſo, reliquos non dubio velut talorum iactu produci numeros decreuerunt. Ac tum vulgatam illam eclipſin quam Claudius Cæſar,quinto Imperij ſui anno M.Vinicio Quartino II. & Statilio Coruino Coſſ. præfixo programmate,ne quas in populo turbelas daret,in die ſuo Natali, hoc eſt Kalendis Auguſti futuram prædixit,in quadrageſimum quintum Chriſti incidiſſe annum, octauo Lunæ Cyclo, Solis vigeſimo ſexto, velut proprijs characteribus inſignitum,cùm velint: ab illo reuolutiones Luna- E
tionum,

A tionum, in quadrageſimum ſecundum Chriſti annum, ita conantur retrahere, vt inde velut ſacrato veſtigio ceteras etiam, Lunæ, feriæq; notas vt vulgo fertur inuentas putent. Sed enim has ambages euanida quadam induſtria tentatas magis à nouis, quàm à recoctis putatoribus probatas, peritia calculandi longè retro mittit. Taceo ego, iſtis fixum eſſe, à Luna non adoleſcente nequeſeneſcente, ſed ætatis plenæ metas minimè præteruecta, id ſpectaculi mundo datum. At enim cùm non paucis ad portentum exaggerandum, decimæ octauæ Lunæ facinus eiuſmodi adſcribitur, linea de nouo ducenda erit, alioq; tramite gradiendum. Id cauſæ alijs viſum, cur non modò Patres antiqui, abludentes ab ea Eclipſi B rationes in medium deducerent, verùm etiam Aſtronomi, remotis magis à veritate ſententijs, quàm à tabula manibus, minimè inter ſeſe cohærerent. Et rectè [a] Dionyſius noſter, Petauius (inquam) aduertit, ex eo quòd Magnus ille Dionyſius Helιopoli tum exiſtens, aſſerat poſt Eclipſin Lunam perueniſſe in eum locum, qui è diametro Solem reſpiceret, nihil de plenilunio colligi; vt enim illo ipſo tempore Lunam amphicyrton fuiſſe demus, cùm ea poſt epiproſtheſim, priſtinum ad locum regrederetur, per eam cæli plagam, quæ Soli aduerſa erat, tranſijſſe ſolùm dicitur, non etiam in ea conſtitiſſe, plus enim dimidiato Orbe percurrit.

a In Epiph. hæreſ. 41.

Sed neque ſi pro occaſione à decimo menſis die Lunarem ordiantur C ætatem, continuò cetera quoque ſuis nectentur ordinibus, vt hac velut minimè adultera claui patefactus temporum aditus, omnia commõſtret, haud vnquam violata cum Cælo ſanctioribusq; decretis concordia: quando non ideo Luna ſuæ mutabilitatis oblita, greſſum poſtea mutauit ac ſtatum, quaſi ſemper eadem lege miraculi faciem Solis obtegeret, nec ſibi relicta, non lentius modò, modò celeriùs Zodiacum peragraret, vt inde momentis quoque diuerſis ætatem indeptam duceret, remitteret. Id præſertim in ea defectione quam Claudius Cæſar ſpectauit, niſi qua preciſè imagine ſeſe exhibuit (quod iſti non faciunt) aduertatur, locum habet; D quando latitudine quadam intra limites à natura fixos, ita potuit euariari, vt momenta quoque temporis, à quibus Luna poſt ortum adoleſceret, cum ipſo ortu præciperet, poſtponeret.

Non me fugit aliquos cùm Scaligero [b] Nouilunium Paſchale anni Chriſti quadrageſimi ſecundi, vigeſima prima fixiſſe menſis Martij, feria tertia, currente litera prima, Epacta Iuliana decima. Alios vero cũ [c] Lucido, Cyclo Lunari ſecundo, Solari vigeſimo tertio, menſis Martij vndecima, feria, literaq; ſeptima, epacta ſuper quinque vigeſima; à quibus reliqui recentiores, paulò, vel nihil diſtant: nam Scaligerum vt ſequãtur notari nolunt, quin poſitionibus eius mendum inducunt. Sed enim vt cum E iſtis quoque citra errorem conueniat, an plenilunium Iudaici Paſchatis

b Lib. 4. de Emend. Temp.
c In Can. non. Marian. in Tab.

præ-

præfigant, an Chriſtiani, eſt explorandum; alterutro quippe adſcito, feriæ A
quoque varientur neceſſe eſt. Neque ſolùm, ſed quia ex diſparibus ob inæqualem Lunæ inceſſum interuallis, mediocris motus qui conſtituitur, alius ab alijs definitur, inde fit vt menſtrua quoque reuolutio, non ijſdem digeſta momentis, diuerſas parat putationes.

Cedo Prutenicum argumentum: Ex eo, Lunę per Menſem iter, diebus viginti nouem, horis bis ſenis, ſcrupulis primis quadraginta quatuor, ſecũdis tribus, tertijsq; denis, vt minutiora mittam, circumſcribitur. Hinc verò conſequens eſt vt capite numerationis in diem vndecimam eiuſdẽ menſis defixo, medium Lunæ curriculum, die vigeſima quarta Martiana, cum horis octodecim, primis, vicenis ac duobus, vnoq; ſecundo, ter- B
tijsq; quinque cum triginta, in ipſo Iudæorum Paſchate ſtatuatur; & exinde paulatim à plena deſciſcens ætate, peractoq; luminis ac vitæ ſuæ ſpatio, circa ſextum Idus Aprilis denaſcatur. Sed enim iteratò rediuiua, ſolitoq; curſu per iter ſuum vecta, vbi ad alteram Lunationis metam circa Nonas Maij peruenit, hinc ad tertium Nonas Iunij, Septimo circiter vltra vicenum paſſu dierum eſt perlata, quò proinde ſubfixa Deiparæ Virginis Epiſtolæ Luna vigeſima ſeptima, non eatenus extra Orbem cadat, quin ad euagantem Lunę gyrum momentaq; errantia propè ſit appoſita.

Verùm quòd tertio Nonas Iunij, ſeptimum in literis elementum, diem
Dominicam, minimè autem quintam feriam ritè ſignet: id demum for- C
taſſe oſtendit, quid reapſe, & Chriſtianorum inſtituto faciendum fuit; illis quidem currentis anni Paſcha vigeſima quinta Martij canonicè agentibus, Iudæis verò ex ritu Sabbatum ante colentibus. At enim facta feriarum, quod magnis ex cauſis ſolemne fuit, trãslatione, quin ab iſta, dies ad tempus numerarentur, fuiſſe nihil vetat, adeoq; antecapta pro re nata, vel producta putandi nota, nec habita literæ Dominicalis ratione, dies ille feriam quintam nominaret; retento nihilominus legitimo lunæ curſu, quò poſt tempus ad ſedes ſuas feriæ pro norma reuocarentur. Nulla hic
opinor cum ſapientibus intercedit altercatio, quibus vel ex [a] Cyril- D
lo, [b] Chryſoſtomo, [c] Theophylacto, alijsq; cordi eſt, Iudæos neci Chriſto parandæ intentos celebritatem diſtuliſſe; vel ex Epiphanio [d] compertum, illo ipſo tempore, vitioſo Lunæ cyclo peraq; Iudæis ſignata, adeoq; tum biduò Neomenian Niſan ab exacto nouilunio deſceiſſe; vel denique ex [e] recentiorum peritia comprobatum, pluribus etiam diebus, ciuiles Neomenias à medijs aberraſſe: ex quibus omnibus, ſi ſeminaria poſteris extiterunt errorum, conſuetudo nihilominus religionem fecit, vt diſſimulatis temporum mendis, ex vſu ferias, & feſta, non quidem in ſacro, ſed in profano ritu variarent; ne ſciolus fortaſſe quiſpiam obtendat, Deiparæ Virgini certam fuiſſe temporum ac momentorum è ſyderi- E
bus

a Lib 12. in Ioan. c. 2
b Hom 82. in Ioan.
c Theoph. in cap. 28. Ioan.
d Hæreſ. 51
e Petau. l. 12. c. 15.

A bus pendentium notitiam, quæ proinde ſi Epiſtolam illam ſcripſiſſet,
procul omni errore ſubſignatam dediſſet: quaſi nimirùm non ex vſu ce-
terorum, quàm ex reconditiori ſcientia fuerit illi agendum, vt humilitatis
oblita, nec neceſſaria occaſione, legem mundo figeret, monumenta re-
rum omnium perturbaret, ac demum religioni diuerſo tramite in Orbem
introeunti præſentiſſimum crearet offendiculum.

Ac de Iudæorum quidem conſuetudine variaq; in ipſis feſtis commu-
tatione, illud ſeruatum eſſe ferè conſtat, vt quoties dies prima Lunæ primi
menſis, in ferias incideret, ſecundam, quartam, aut ſextam, non ab illa ſed
à ſequenti ſeries putandi duceretur, adeoq; illo anno prima dies menſis
B aliter ex ritu, aliter ex Lunæ curſu fuerit animaduerſa; id verò cenſitum
illis, ne duo dies religioſi mutuò conſecuti, operis, itinerisq; haberent va-
cationem. Quamquam neque eiuſmodi conſuetudo perpetuò ita ſan-
cta fuit, vt non ſanctiores cærimoniæ putarentur. Id palàm eſt [a] ex Ioſe- a Lib. 13. Antiq. c. 16
pho, niſi nos fallit Iudæi aduerſus Iudæos fides, Antiochum erecto ad Ly-
cum fluuium trophæo, quòd ibi Indatum Parthorum Ducem profligaſ-
ſet, hæſiſſe biduum ad preces Hyrcani Iudæi, prætendentis diei religio-
nem, quæ fortè in id tempus incurrerat. *Et verum eſt* (inquit) *Ioſephus,
nam Pentecoſte inſtabat poſt Sabbatum, quo tempore noſtris iter facere nefas ha-
betur*, Sed etiam conſtat primam azymorum diem, non continuatis cum
C decima quinta Luna iugis, celebrem fuiſſe, neque id Moyſen præcepiſſe,
ſed decimam quartam duntaxat Lunam menſis primi Sacram iuſſiſſe,
quod [b] Petauius noſter, & verum eſſe dicit, & à Iudæis retentum, tametſi b Lib. 12. cap. 11.
feriarum translationes adſcitæ ſint. Quamquam ſi cærimonias ſpecta-
mus, non vna cum ferijs, illo adhuc Chriſti in terris degentis æuo, pror-
ſus cum nota deſciuerunt, ſed politicæ duntaxat, ac ſeculares obſeruatio-
nes ſecundum occaſiones comperendinarunt. Sed enim poſt Crucis
trophæum cælis illatum, vbi paulatim diuina poſcente vindicta, ſanctitu-
dines exaugurarentur, religio dominatu Gentilium, deſuetudine flacce-
D ſceret, tum quoque cærimonijs non admodum ratis, ſolemnes dies labe-
bantur, tranſmiſſiq; cum ferijs ſtati ritus, ſecundùm tempora vix certò
figebantur.

Id enimuerò ſi vnquam aliàs, anno certè quadrageſimo ſecundo eue-
niſſe nemo ſapientum negarit, quando creſcente in immenſum inſania
Caij, cum affectata recens diuinitate, hominis idolum Alexandria per
vim paſſa fuit, iamq; Proſeuchæ omnes (vt ſuo vocabulo dicam) ſtatuis
effigiem Cæſaris exhibentibus vſurparentur; ideoq; Iudæi penè ad exi-
tium apud ipſum offendiſſent, quòd haberc Caium pro Deo, religioſum
eſſe dixiſſent; atque in primis Herodes Agrippa, qui pro patria coram
E Caio ſubmiſsè agebat, infimè ſupplicabat. Supererat duntaxat vnum

ſanctæ

ſanctæ Ciuitatis Templum cum iure Aſyli, quod Cæſar apud ſe, iam in ſui nominis Templum, cum titulo Noui Iouis Illuſtris Caij deformarat, & qui facto demutarent, cum Imperio amandarat. Ac tum maximè religio omnis, ac cærimonia in tanta trepidatione perturbata, ſacrorum ordines cōfuſi, ritus impediti, cum propemodùm vno ſupplicio iura omnia Ciuitatis, ac Templi mactanda putarentur. Vt non immeritò recentiores poſt ſecula Iudæi, illum de transferendis celebritatibus vſum, vetuſtæ referant traditioni, non ſolùm, cùm toties ante Chriſtum in ſeruitutem abducti Reipublicæ quoque ſpecimen perdiderunt, ſed ſecundùm ipſum, non longe tamen, niſi etiam in ipſius tempora, fixis viciſſitudinum principijs. Quamquam quod ſemel à nobis animaduerſum: non adeo cana quibuſdam videatur ea conſuetudo, quæ ſexto poſt Chriſtum ſeculo ſit antiquior, ſed quæ tunc primùm, vel ſeriùs in Synedria intromiſſa, maiori ſe poſteris ætate quàm ferret, ignaris commendarit. Id verò vt ratum ſit de norma, non iam ex conſpectu Neomeniarum, quæ eatenus ſolemnis erat, ſed ex mediorum motuum tabulis conſtituta, de enormi illa, quam res, & tempus interdum præcipiebant eliſione dierum, aduerſæ opinioni parum concedit; nec multum roboris addit [a] auctor libri Achidach Iſaac, ex Menahoth parte Talmud, quaſi cùm velit Iudæos æque Sabbatum coluiſſe, nullo à prima die Azymorum interuallo, in cuius veſpera manipulus metebatur, plures etiam celebritates ſeſe inuicem adſtruat abſque translatione conſecutas. Id enim ſi fuit interdum; vel etiam maiori circa tempora Chriſti religione ſeruatum, poſtea tamen perturbata Reipublica non tenuit, ipſaq; demum rerum profanarum viciſſitudo, ſacris etiam inſtitutis, Iudæorum animis à religione defluentibus præſcripſit.

[a] Rabbi Iſaach Arama.

Atqui ex hactenus dictis conſtantiſſimè opinor liquet, ex Lunę, ferięq; notis, dieiq; Dominicæ literis, nullum ſatis validum aduerſus Epiſtolæ Deiparæ characteres quantumuis peregrinos, induci argumentum, eamque ob cauſam, etſi reliquum firmamenti procul eſſet, renunciationem veri, preſſis Anonymi ſtare poſſe argumentis. Sed cetera expendamus.

Ioannes [b] Stoflerinus, Paulus [c] Middelburgenſis, à coniunctione luminarium vſque ad oppoſitionem ſecundùm medium motum, dies numerant plenos quatuordecim, cum horis denis, & octo, partibusq; horarum primis, vicenis ac duabus; eaque ratione cum Aureo numero venantur à coniunctione dies oppoſitionis, vt in medio Lunæ curſu decimum ſextum velint agi diem, qui ſi noſtris aptetur poſitionibus, penè quam ſignauimus, ex Prutenica ratione, reddit Lunæ putationem. Nec difficulter idipſum à Clauio, Petauio, ceterisq; temporum æſtimationibus impe-

[b] In Caléd. Propoſ. 35. Lit. E.

[c] L. 14. ſec. par. cap. 3.

A impetramus; ſed ne hoc loco lectorem faſtidioſè moremur, exactam alibi ſi pretium erit, vel ad radium dabimus numerationem: nunc, ſi nihil aliud, veritatis impedimenta verſamus. Et lubet hanc arenam vel ſummis obiter plantis in aduerſum ſpargere, quod de cetero vana ſit omnis Anonymi calculatio, ſi immiſſa in adſcitios Epiſtolæ characteres litura, ſexageſimus ſecundus annus, quem nos diſputandi gratia fiximus, ad normam legitimè reponatur.

Verùm ne contemptum cauſetur, ſi minutas quaſdam argutias prætermittamus, ipſe ſibi incautè illuſerit, quod vt exiſtimationi ſatisfaciat, extra gradum prouocat, & ne quippiam deſit ad oppugnandum, materiam B non ex re natam ſufficit. *Anno* (inquit) *Christi quadrageſimo ſecundo, tertio Nonas Iunij, Luna erat Maij, non enim hic ſermo de Luna Iunij menſis, quo Nouilunium ſexto die contigit.* Quid hoc quæſo ad rhombum? Nihil in Epiſtola Virginis de Luna Maij vel Iunij, Lunæ duntaxat vigeſimæ ſeptimæ fit mentio, tertio Nonas Iunij, ceterùm cuius menſis ea fuerit Luna, non explicatur, neque enim Tabulæ conduntur, ſed iudicio prudentis, vſuiq; rei permittitur. Et ſaltem qui mos in Martyrologijs legendis obtinuit, latere non debebat Virum per omnia circumſpectum. Enimuerò ſi Nouilunium ſexto die Iunij menſis contigit, vt aduertit egregius ſupputator, clarum eſt vel lymphatis, vigeſimam ſeptimam Lunam Iunij C non potuiſſe coniugari cum tertio Nonarum Iunij, & quod hinc conſequitur ad proximè præeuntem ſpectaſſe menſem; quid hic cauillo, quid plumbeo obnoxium aculeo? Sed heus bone Anonyme, nolim hic tecum ex Tabulis putationum agere, aut nonis lituris ad palimpſeſtum nauare, nolim reuolutiones coniunctionum, & oppoſitionum, radices Neomeniarum, & Epoches Chriſti, latitudinemq; Lunæ ſubtiliùs venari; ad tuum te calculum reuoco, ad tui Tribunal iudicij ſiſto. Si quemadmodùm tu ais, in ſextum diem Iunij Nouilunium incidit, & tertiò nonas Iunij, Luna Maij fuit, reflecte modò cogitationem, retrahe parumper calculum, nu- D mera quot dies cadant tertium inter, & ſextum Iunij; binos dubio procul, completos putabis: igitur vt cum ſexto die ſequens Neomenia, qua quatandem hora vel momento capiat ortum, nonnè in die antecedente, hoc eſt in quinta, Iunij Lunatio præcedens, euolutis diebus viginti ac nouem, horisq; bis ſenis paulò amplius curſum exoluit ſuum? at ſi Luna vigeſima nona cadit in quintum diem, quæ Luna quæſo cadet in tertium?

Nolebam ſanè vt propoſueram hominis accurati repurgare calculum, quòd Maurolyco, & Clauio nixum, perperam me dubitare putaſſem; ſed tam erudita animaduerſio, neſcio quid deridiculi offerri monuit, quod ſi produceretur, iucundum foret auditu. Id nimirum cauſæ fuit E cur hiante linea numerum dierum ab exorſu Lunæ Maij tranſiliret, ne ſi

vigeſima ſeptima Luna, digeſtis vſque ad tertium Nonas Iunij momentis, neceſſario accidiſſet, ſuo ipſe nexu implicitus inhæreſceret. A At neque ponendum erat ſexto die Iunij factam Lunæ accerſionem, quis enim adeò ſit vel defluxi ingenij, vel rudis putandi, vt reducto inde ad præteritum menſem calculo, non continuò conficiat, quod Anonymus negat, non probat. Itaq; ſi ſexto die Iunij nouilunium fuit Lunæq; ſilentis dies, addo ego naſcentis horam, quæ decima, cum minutis vigintiſeptem, ſecundisq; quadraginta accereſcebat, nihil propius fuit, quàm vt repetitum lapſæ iam ætatis curriculum, à ſeptimo die Maij, iunctis horis vicenis duabus, tribus ac quadraginta primis tricennis cum ſeptem ſecundis, caput figeret; decurſisq; ritè ſpatijs in eam quam poſuimus metam deſineret. B Quod ipſum longè poſtea Cæſar Muſarra, ducto ad Tabulas Aſtronomicas argumento minutatim, & multis expendit, rectèq; offendit. Sed nobis breuiori ad manus & rem methodo, ita viſum eiuſce Lunationis ſchemata colligere.

NOVILVNIVM MENSIVM IVNII, ET MAII

Anno Christi 42.

C

An. Compl.	2	23	45	9	
℞. Maij.	5	8	19	44	
℞. ✠	16	18	12	30	
	23	2	17	23	Detrah. à Reuol.
Reuol. Coniun.	29	12	44	3	
Nouil. Iun.	6	10	27	40	
Addit. M.	37				
Lun. integ.	29	12	44	3	Detrah. à M.
Nouil. Maij	7	22	43	37	

D

Idem verò non minus expeditè, quàm pro vſu calculi ritè licebit à plenilunio quoque Paſchali arceſſere, quod illo quidem anno Iudæis vigeſimum quartum diem Martij ſacrum fecit, horasq; præter denas, quatuor, pauloq; amplius, ceù ſubiectum ſchema præfert, adulta luce deſignauit.

E

An-

A				
An. Compl.	2	23	45	9
℞. Feb.	29	11	15	47
℞. ✱	16	18	12	30
	49	5	13	36
Reuol. oppoſ.	73	19	50	8
	24	14	36	32

At erratum in feria quinta; quippe tum dies fuit Dominica, certiùs a ſeptima
B litera, quàm Hercules à claua notabilis: quid tum? impegit Scriptor: num ideo damnas falſi Epiſtola? quid ſi feria quinta non à die prima, ſed à translati ritus quatenus dictũ, limite numeretur? omnis irrita eſt obiectatio. Quin tu, ſi Maurolycum laudas calculi tui teſtem ac Magiſtrum: non obnuo; ſed caue ne te rurſum in captiones induas. Duplicem, vt alij quoque, Maurolycus, quò feriam venetur viam init, alteram per annos Chriſti, per Cyclum Solis alteram; ſi veſtigia odoraris, per vtramq; offendes in feriam quintam, vt Oribaſus in prædam, ſi modo in putatione ex Cyclo tertium Nonas Iunij prætermittas. Vin' experimentum.

C

Per annos Chriſti		*Per Cyclum Solis*	
41 | 10		22 | 5	
4		4	
365		365	
10		22	
3650		730	
10		730	
3660		5	
59		154	(5 Feria.
154	(5 Feria.	8188 | 1159	
38131 544		7	
71			

D

Paulo à Maurolyco variat Methodus Clauij vterq; tamen rectè, ſi non vulgari trutina pendantur, Mihi tamen cùm cetera in tantorum Virorum præceptis firma ſint ac rata, prætentas duntaxat argutias ad hominem quod dicitur placuit elidere.

Verùm inquiet aliquis ex re nata, ſi ita omnia veniunt ad numerum, vt
E oculis demonſtrata cenſeantur; igitur illo prorſus anno exarata à Vir-

Z 2 gine

gine Epiſtola, eodem Paulus Meſſanam venit, Romam iuit, reuertit; A
Legatos Meſſanenſium ad Virginem deduxit, cetera perfecit. En verò quę Hiſtoriarum ſtrages, quàm inextricabilis temporum error, vno penè momento ſeſe offundit, quàm contrariæ pugnanteſq; non in alijs modo, verùm in hactenus aſſertis conſecutiones, quando & ſexageſimi ſecundi anni gratis excogitata poſitio, plurimaq; alia tot inſanis ſubſtructa rationibus, velut diſcluſo trabali clauo corruant neceſſe eſt.

Nihil moror. Nos qui diſputandi animo ſexageſimum ſecundum inducimus annum, eiuſmodi temporum ſubſignationes extra ſententiam habemus, & mentem; quæ tamen in diſceptationem vertimus, rationibus duntaxat Anonymi infringendis, eatenus appoſita ſunt, vt aſſertiones B
quæ ex mente ſunt, induſtrictas ſinant; ratumq; ſit, hoc velut ſacro ſignata indiculo, cetera quoque probatam habere ab argumentis ſanctitatem. Sed verò quibus altera ſedet opinio, quamquam illi Traditionem diuulgatam, circumire videri poſſint, vnum tamen à coniecturis impetrare poſſunt, vt cùm primùm à nece Stephani ſtatutum in Chriſtianos exilium, haud paucos Meſſanam deuoluiſſet, accepta ex illis de Virgine fama, plures Meſſanenſium ad illam itinere longo viſerint, ac illo pręſertim anno quà fors ferebat, fidem nomenq; Chriſto in Virgine priuatim dederint, Ciuitatem ſuam commendarint, ſuis demum audita, viſaq; renunciarint. Quò poſtea factum ſit, nauigante in Italiam Paulo commodùm accidiſſe, vt inſtanter accerſitus, niſi etiam ſponte, & commendatione Virginis libenter, Meſſanam veniret, rem religionis apud permotos C
pridem ſtudio Chriſti animos facilè ſuis initijs conſtitueret, ac demum poſt vincula Romana redux, quæ ad legationem ceteraq; formanda ſpectabant parageret. Certè ille in Epiſtolam Virginis ingreſſus, VOS OMNES, MAGNA FIDE, &c. non obſcurè prodere videtur adfuiſſe pridem Virgini ſed priuata deuotione, non omnium adhuc nomine miſſos Meſſanenſes, illos verò ſeriùs demum anno ſexageſimo ſecundo, Pauli præceptis hortatuq; facili, vt erant iam parati factos animoſiores D
eam adornaſſe legationem, Vrbiſq; ac rerum ſuarum tutelam miſſis precibus fuiſſe emeritos, vt proinde characteres illi temporum anticipati, deſtinatam in acceſſu primorum, venturis aliquando deſignent gratiam; ipſa verò Epiſtola vigeſimo poſt anno exarata, publica fide miſſis efflagitatam firmet protectionem.

E

EX-

A *EXPENDVNTVR QVAEDAM ALIA CIRCA EOSDEM characteres.*

CAPVT XXXVIII.

ATQVI in tam varia numerandi forma, quæ iuxta diuerſas poſitiones, ſeriem quoque Hiſtoriarum per tempora traducit, nolim aliquem inueniri Simonidem, cui cum multa veniant in mentem acuta & ſubtilia, dubiteto; quid eorum ſit veriſimilius, omnem
B plane deſperet veritatem. Occurrat enim & alius à tabula Pythagorica tranſcriptus ad trapeziam, qui ſecum ad aras vſque paciſcatur, in aſcitis Parthenographio noſtro temporum notis, nec diem tertium Iunij cum feria quinta, neque feriam quintam cum Luna vigeſima ſeptima, neque vice verſa Lunam vigeſimam ſeptimam, cum die tertia nec cum feria quinta conſtare vllo modo poſſe. Quæ tamen omnia cum diſceptandi cauſa duntaxat à nobis iam ſatis ventilata ſint, non ita ſumus conſtituti, quaſi Deorum conſilio ex Epicuri intermundijs in Lyceum delapſi noua Orbis ſyſtemata procudamus. Quin imò quemadmodùm germanas aliorum & exactas ex vſu
C putationes, aſcitis anteuertimus, ita noſtras quoque niſi quatenus ex poſitionibus quibuſdam ducuntur, ludo pythagorici calami libenter condonamus, *Ea quippe mente decet eſſe mortales, quam vt* [a] (Tullius ait) *ratio & veritas præſcribit, vt nihil in vita à nobis præſtandum præter culpam putemus.* Id propter ſi quid religionis è noſtro calculo cuipiam inciderit, ad Ptolomæi normam eatenus præſtandum exiſtimamus, vt coniugato cum æra Iuliani Chriſti annò quadrageſimo ſecundo, exactam ſua ſede Lunam proximè reducamus. [a] Ep. C. Torquat.

Anno igitur illo, cum vigeſimo tertio Solis Cyclo, quintoq; Metonis
D aurato elemento, numero Canonum & penſionum vt ex Euagrio loquar vltra denum quinto, ipſa in ſua periodo Luna ſic errabat.

Anno Chriſti 42. reſpondent Iulianis. 4755.

	D.	H.	M.	S.
A. 4701.	22	16	53	0
A. 54.	27	2	14	57
M. Iun.	3	8	19	43
E	53	3	37	40

Z 3 Tem.

Tem. Nouil.	60	1	28	7	A
P.M.	53	3	37	40	
Med. Nouil. 3. Iun.	6	21	50	27	
Temp. Plenil.	74	19	50	8	
P.M. Epactis	53	3	37	40	
Med. Plenil. 3. Iun.	21	16	12	28	

quod etiam emergit ſi medio Nouilunio addatur dimidium menſis
Lunaris. 14. 18. 22. 14. B

Eſt vero iſta mediæ duntaxat ſyzygiæ ſupputatio, quæ ſi res ferret ad
veræ & eclipticæ momenta pendenda foret, ſed hæc modo præ manu &
occaſione, in qua ne quiſpiam incautè ceſpitare velit, animaduertere in-
primis debet, initia Neomeniarum, tribus fere ſignis diſcerni, vel cum
luminaria proꝛſus ijſdem in partibus ac partium minutis inuicem ſocian-
tur, vel vt ex arte loquar, quando combuſta, radijsq; ſolaribus obtecta,
tolluntur è conſpectu, viresq; ſuas perdunt, vel denique cùm à combu-
ſtione liberata, ſuo quoque non impedito lumine gaudet, Lunaq; relicto
Sole præceptum carpit iter. Primus vtiq; modus genuinus eſt, & Aſtro- C
nomicæ putationi, ſic, vt cum maximè religioſus: ſecundus imitatur pri-
mum, & interdum ac ſæpe non longè conſequitur, Salomoni quẽ autho-
rem nouis pretioſus, denique tertius ex indulto Neomeniæ nomen ferens,
à Gregorio ſanctitatem habet, qui cum interdum primum ſequatur mo-
dum, vt plurimum tamen pluribusq; imitatur ſecundum, vt iccirco ta-
metſi naſcentis Lunæ incunabula per Epactas veſtiganda, iuxta Grego-
rianas præceptiones, non eo vſque Lunæ tacitè præcipitantis curſum aſſe-
quantur, vt velut manu prehendant, nobisq; veram exhibeant Neome-
niam (quando interdum poſt veram luminarium coniunctionem, primo D
ſecundoue, nec ſemel die tertio, ſeſe conſpectui prodant,) nihilominus
tamen quia cerimonijs ſtabiliendis, dierumq; religioſarum exhibendæ
ſtationi par eſt, mediarum & ipſe coniunctionum, locum accepit.

Deinde verò ſecum retractare debet, lunationes Hebræorum non ſem-
per ijſdem è carceribus curſum inchoare ſuum, ſed interdum initium à
noſtrorum menſium capitibus habere, ſæpe ſecundùm capita, nonnun-
quam à medio curſu, denique interdum poſt medios fines. Hinc autem
conſequitur, vt non modo menſium diuerſa ſit vtrobiq; ratio, verùm
etiam nomen vnius apud Hebræos quia ſecundum partes vna lunatio bi-
nos Latinorum menſes metitur, ab is perinde nec fortuitò adſciſcatur. E

Sic

A Sic enimuerò ex ſacris cum Gloſſa Canonibus elicitur. [a] *Primus menſis hoc eſt Lunatio quæ fit circa æquinoctium vernum apud Hebræos, eſt Aprilis*. Et iterum. [b] *Qui menſis apud Hebræos appellatur Niſan, apud nos verò Aprilis*; in eamq; ſententiam proni eunt, [c] Rabanus, Strabus, Rupertus Lyranus, & exceptione maior, cum non paucis [d] Doctor Angelicus. E diuerſo tamen Rabbi Ioſue, ceteraq; commentantium haud contemnenda claſſis quibus etiam ſe iungit Sigonius, [e] Hebræorum Niſan, Romanorum Martio probè vendicare ſe putant, ne alioqui ſi Aprili nomen id deferatur, variatis etiam per ſeriem menſium vocabulis October cum Tiſri confundatur, omniſque Iudæorum nedum à conſuetudine religio ab-
B ducatur, verùm etiam Decretis Sacræ Scripturæ minus conſentanea ſtatuantur.

[a] Diſt. 70. §. Primum verò.
[b] De cõſec. Diſt. 3. Celebritatem.
[c] In Exod. 12.
[d] In 4. ſent. diſt. 15. q. 3 art. 3. q. 3. ad 4.
[e] Lib. 3. de Rep. Hebr. c. 2. & 9.

Sed enim omnis controuerſia quemadmodùm prætulimus è ſententia dirimitur, ſi vna Lunatione per iuga menſium deerrante, ſuo quoque vocabulo, non ſecùs ac dierum conſortio, iugatos ipſa impertiat. Atque hinc tandem illa ex hoc parthenographio quæ non neminem implexum tenet euoluitur admiratio; ſtupet enimuerò iſte, qui Luna vigeſima ſeptima quæ ſit Maij, cum Iunio menſe, viciſſimq; cum Maio recurrat; qui item Luna menſis ſecundis in quartum deſiliat, viciſſimq; è quarto in tertium & ſecundum retrò commeare queat. Exemplo quippè obten-
C ditur Pythagoricum illud, *Incredulus ne ſis*, hoc eſt, vt Interpres ediſſerit; *aggredere & poſſide illa, per quæ non eris incredulus, mathemata nempe & ſcientiam parientes demonſtrationes*: Vno verbo quod huc facit, iuga menſium intuere, Lunæq; naſcentis adultæ, ſeneſcentiſq; curriculum & periodicos fines contemplare, & ne cogitatui mora intercedat, Aprilem menſem interdum primum, ſecundum interdum, iuxta varias putationes appellari memor eſto. Quid verò ſi hoc índiculo quoque ex parte commonſtretur, ſicut in vno menſe ſolari, ſic in eodem ſigno non minus geminas Synodorum vices, quàm quod multis dubitatur aſpectum oppoſitus inter-
D dum poſſe celebrari, nam quod ad Eclipticas attinet affectiones, dum hæc Romæ exaramus, in vno eodemq; Geminorum ſtudio meantem Solem, exoculaſſe primùm Lunam, deindè verò ab ipſa lumine priuatum ſuo, conſpeximus.

Atque ex his opinor ſi aduertat, Velleius aliquis modum ſibi fecerit; qui tamen ſi ex obtritis ratiocinari nihilominus in animum induxerit, ante iudicauerit oportet, impugnandam ſibi eſſe à notis peregrinis hanc Epiſtolam, quàm quæ de ijs diſputata pridem fuerint, ipſe acceperit, quaſi neceſſe ſit, aut hanc diſceptationem animo præcipere, aut obliqui diſputatoris nomen amittere. Verùm nihil adeò diuerſum ab alijs attulerit,
E quod hactenus abunde non ſit profligatum, & duntaxat vulgò iactatam

canti-

cantilenam, nouus Auletes occinerit. Non equidem improbaro, ſed tantum aio, picturam aliunde quam à coloribus iudicandam, & videndum diligenter, quid initio rectè ponatur, ex quo cetera probè conſequantur, ſecus enim ſi quemadmodùm ille (neſcio quem dicunt) qui rationem niſi in hominis figura ineſſe non poſſe iudicauit, perabſonè multa ſanè inuoluit, continuò namq; ſumere etiam debuit, niſi in terreſtri, niſi in eo qui natus ſit, niſi in eo qui adoleuerit, niſi in eo qui dedicerit, niſi in eo qui ex animo conſtet & corpore caduco & infirmo, poſtremò niſi in homine mortali; quæ omnia tandem, cum Deo immortali rationem tribuendam eſſe negare non potuit, de eo affirmare coactus eſt: Ita inquam ſi in huiuſmodi ſyſtematibus annorum, Epactas numerumq; Metonicum pro arbitratu, vel ex errore quiſpiam putauerit, vnà etiam de Cyclo Solis, de litera Dominicæ, denique de menſe ac die, cohærenti fortaſſe, ſed illegitimo nexu definiuerit. A B

Enimuerò ſi cuipiam veniat in mentem, illa tempeſtate putationem annorum, non ſatis exacto ad normam vſu viguiſſe, tota ab elementis luminarium inquiſitio, faciliùs euertetur, quàm vt exploratam ferat ad firmandum rationem. Idq; ſentire pridem voluere, quibus à prima ætate Salutis, non ſemel, ſed omninò circa tempora Crucis, Calendarium viſum eſt demutatum, nec vnquam ad indagandos dies, fida crediderunt eſſe tabularum ex matheſi veſtigia. [a] Non longè mihi foret abeundum ſi ex Maſſæo diuerſorum pugnas luberet edere, qui vel ex Romanorum ſerie Conſulum, vel ex decretorio Patrum inſtituto, viam ad penetranda ſecula muniuerunt. Vtroſq; ſanè Maſſæus ipſe, quaqua tandem authoritate an fidentia ſui, inter alios haud obſcurè vellicat, illis fidem non credit ſuam; & tamen ſtudia Patrum, Mathematicorum tabulis vt plurimum condixerunt. Sed etiam narrat fuiſſe non neminem, cui cùm Dionyſius contemptus nihil ad ſtomachum faceret, nocturna viſa veritatem obruiſſe vanè crederentur: finxiſſe hunc, primò ſibi aſtitiſſe Mercurium & ab incepto deterruiſſe, deinde verò eadem nocte, ex Diuis affulſiſſe Chryſoſtomum; vt pergeret, impuliſſe, neque ſolùm, ſed etiam errores omnium in annis Domini putandis detexiſſe, vndè tandem liqueret, quem hodie calculum Eccleſia ſeruat, biennio non ritè iuncto excreuiſſe; denique poſt tempora, die ſcilicet ipſo horaq; tertia Pentecoſtes, adlabente cælitus Columba, de Dionyſij aliorumq; erroribus, ſine ambage ſeſe edoctum, veriſſimam illam diei paſſionis accepiſſe notam, quam eouſquè nemo vnus vnquam potuit inuenire. Nempè cum exploratum eſſet, in diem Paraſceues quem ex Dionyſio, Veneris eſſe oportebat, octauo Kal. Aprilis, præterquam in anno Chriſti duodecimo, nunquam incidiſſe Lunam decimam quartam, aut decimam quintam; continuò manifeſtum euaſit, C D E

[a] In Prol. lib. 8.

A euaſit, non binis duntaxat annis, ſed inſuper vicenis errorem planè erubeſcendum inſediſſe. Et alioqui nullo firmamento ſtabit, octauo Kal. Aprilis in Paraſceue Paſchæ Dominum Cruci confixum expiraſſe, vt indè præſens qui tum erat ſomnianti an videnti annus, non vtiq; milleſimi quadringenteſimi, nonageſimi ſeptimi, ſed milleſimi quingenteſimi, decimi noni charactere præſignis eſſet. Pergit iſte narrare non ſanè ſomnium, ſed viſione, vt ipſe ſibi perſuadebat an fingebat, Maſſæo tamen deliberamentum, alijs anilem fabulam, & quibuſdam commentum ex rei difficultate natum, quod in temporibus ex Cyclorum & Epactarum indicio proferendis, nihil vſque adeò tutum ac firmum exiſteret.

B Equidem vt inter alios mihi cum Henrico Philippi conueniat, dato ſemel legitimo Calendarij vſu, [a] tam certò cuiuslibet anni æræ Dionyſianæ literas & ferias inueniri, [b] nemo vt ſine impudentia negare queat; concedam item cum multis, vſum illum, illo Chriſti patientis æuo ſtetiſſe non neglectum, imò Calendarium Iulianum ab Auguſto ſuæ integritati reſtitutum, vſque ad tempora Gregorij Decimi tertij, [c] in viridi vt ait Auguſtinus Torniellus, eidemq; Spondanus accedit, obſeruantia perſeueraſſe, denique peruersè, nonnullos cenſere, vanam eſſe è Tabulis Mathematum, eam circa tempora, literæ Dominicalis venationē, quando & Ptolomæus maiorum ſuorum, & Alphraganus Ptolomæi, & Alphon-C ſus Alphragani putationes, non niſi ob minutias quaſdam ad Æquinoctia, Neomenias & id genus Theoricorum ſpectantes duntaxat, librarunt ac emendarunt. Hæc inquam omnia pluraq; huiuſcemodi alia, vt licenter libenterq; concedam, neque tamen continuò confectum velim, adeò cuncta ad Pythagoræ diſcum quadrare, vt omnis ab omni vacuus ſit errore locus, nullusq; planè dies, menſis, aut annis extra ordinem intercedat; ſed duntaxat ad rationem (quod aiunt) platicam & vulgari Minerua, calculo non tam ex arte quàm vſu probato, denique putatione Romana (vt loquitur Baronius) non ad matheſim, ſed ciuiliter ad Eccle-

D ſiæ computum accerſita. [d] Rectè videlicet opinatur Henricus Philippi non eſſe Eccleſiæ traditionem, annos Domini, quibus nos Occidentales Chriſtiani tempora dimetimur exactè ad calculum comparari Mathematicum. Nam quemadmodùm ait S. Auguſtinus, Annorum ferè triginta baptizatum eſſe Chriſtum, auctoritate retinemus Euangelica, poſtea tamen quot annos in hac vita traduxerit, quamquam ipſa actionum ſerie deſcribi poſſit, ne tamen aliunde caligo dubitationis ſeſe offunderet, hiſtoria Gentium cum Euangelio collata, liquidiùs certiùsq; colligitur. [e] Hæc ferè ille, cui etiam in Gentilium appellatione ſuam apponit ſententias Cameracenas.

E Verùm afferenda ſunt nonnulla quæ vel Tyrones commoneant, & in

re

a In Synop. Chronol. c. 20. n. 12.
b In introd. in Chron. c. 18. n. 11.
c In appar. ad Annal. Eccleſ.
d In Synop. c. 18. n. 29.
e In Prol. in 8. l. Chron.

re noſtra quàm exiguæ ſit experientiæ Vellei cuiuſcunque putatio, vel ad A
ipſos digitorum articulos ſenſim ducta rectèq; demum illis de æra Dio-
[a] Lib.8. ad an. 35. nyſiana protuliſſe videatur Maſſæus: [a] *Per Cyclos eius non eſſe inquirendum*
Paſcha patientis Chriſti quando iſti longo poſt tempore editi, non præterita præ-
tendant ſed futura: quamquam & in conſequentibus annis an rectè vni-
uerſa digeſſerit, haud deſiderentur, qui dubitarunt. Itaq; nonnulli, ſepte-
nos illos dies, qui à vigeſimo quinto Decembris ad Calendas Ianuarij in-
terfluunt, anno primo Salutis addicunt à Calendis ſecundum putant.
Nec abſimili ferè cogitatu, permultis ab aſſumpta carne, denis ante men-
[b] Bullæ Pótif. Acta Genuen. ſibus, vulgò tamen ab ortu Saluatoris, annus aperitur. [b] Quæ ſanè puta-
tiones quemadmodùm & Cyclos & Aureum numerum, & Epactam & B
Dominicæ literam euariant, ita petitum indè ad impugnandos Epiſtolæ
Virgineæ characteres argumentum ludificans.

Quid ſi aliquiſpiam neget, negant verò permulti, nec reuincuntur,
anno Augusti quadrageſimo ſecundo Chriſtum in mundum aduenisse?
at dubio procul iſti & Hiſtoricos & Tabularum conditores, ſi mathema-
ticè velint tranſigere de errore monent, & imperitos ex iſtis numerorum
venatores planè coërcent. Nec penitus hoc loco delirauit ille Maſſæi
ſomniatur: Errare hiſtoricos omnes, qui Chriſtum illo Auguſti anno
[c] In Prol in 8. lib. natiuitate ſua mundum ſacraſſe velint. [c] *Auguſtus enim* (inquit) *in morte*
Cæſaris agebat ætatis annum decimum octauum, & anno vigeſimo Imperium C
vſurpauit, in quo vixit annis ſex & quinquaginta, & obijt ætatis ſeptuageſimo
ſexto, vacauit ergò duobus annis Imperium inter Iulium & Auguſtum qui ab
[d] Henr. Philip. in Synop. c. 18. n. 15. *Hiſtoricis non computantur.* Hæc ille. [d] Itaq; viri eruditi & qui non per
tranſennam aſpiciunt, Æram Chriſti vulgatam ſiue Dionyſianam, toto
[e] Gordon. Bellar. in Chron. biennio, diebusq; præterea ſeptem ſenſerunt eſſe contractiorem, quàm
anni ab ortu Saluatoris arithmeticè forent computandi. [e] Quin imò non
nemo, præter ſeptenos dies triennium cenſet adhibendum, quo ſpira-
mentum illud inter annos Dionyſianos, verumq; Chriſti ortum mathe-
maticè expleatur. Quò etiam inuocati accedunt Patres, qui interdum D
Chriſti patientis ætatem, ſenis duntaxat luſtris, & rotundo numero tri-
[f] In cap. 2. Iſaiæ, & in c. 9. Daniel. ginta tantum annis exæquarunt. In his numerari poſſunt [f] Hierony-
mus, & apud iſtum Iulius Africanus, [g] Auguſtinus præterea, [h] Clemens
[g] Lib. 8. de Ciuit. cap. vlt. & Ep. 80. Alexandrinus, [i] Bernardus ac vt infinitos mittam [l] Epiphanius. Et
ſemper doctis in re nata perſuaſum fuit, Dionyſium miſſo Salutis anno,
[h] L. 1. Strō. cùm à Calendis Ianuarij numerare induxiſſet, vulgò ſolùm rudibusq;
[i] Serm. 2. de Verbis Dom. præſtare voluiſſe, vndè viam ac rationem eandemq; facilem haberent, ad
Neomenias, feſtorumq; in ſecutura ſecula progreſſum veſtigandum;
[l] Hæreſ. 66 etſi poſtmodùm emollita ex dulci Saluatoris memoria numeratione,
paſſim in tabellis quoque ſignandis, nedum in hiſtoriarum monumentis E

vſu

A vſu veniſſet; vt tamen in Eccleſiæ ritu, quemadmodùm dixi ciuiliter duntaxat, & ex æquo & bono, nequaquam certè ad radium mathematicum ſeruaretur. Ob quam opinor cauſam, qui rationes temporum accuratiùs ad momenta pendunt, ſine vlla religione, (tantum abeſt cum temeritatis nota) ſuas putationes ab iſtis longè abducunt, nec ſolùm in annis Chriſti, verùm etiam in ætate conditi Orbis, ſecùs quàm vulgus ſolent decernere.

Verum plura etiam hucusq; digreſſi proferamus. Conſtat apud doctos, & ex hactenus dictis ad rem liquet, Dionyſij putationem, ita poſt ſecula in ritum immiſſam; vt eadem argumento ſit Chriſtianorum æram,
B annis & nomine Chriſti ſignatam, [a] nec ab initio ſemper, nec vbiq; (ſi vulgi morem inſpicias) ad vſum acceſſiſſe, ac ſaltem qua forma hodie ſuſcepta eſt non inceſſiſſe. Quinimò poſtq; Dionyſius condidiſſet, non vnam Occidentis orbis eiuſcemodi charactere orbam vidit ætatem, ſi verum eſt, & Gallos, ab obitu S. Martini, nec alio magis ſigno tempora digeſſiſſe, & Hiſpanos nondum concepta æra Chriſti, [b] ſuam diu retinuiſſe, ac denique mandato primum Caroli Craſſi, hoc eſt quarto poſt Dionyſium ſeculo, ſuis Epiſtolis annos Chriſti exſignaſſe. Vt interea taceam hodieq; morem in Ægypto Chriſtianorum, quemadmodùm alibi ex literis ad Clementem Octauum datis adſciuimus, à Sanctorum
C Martyrum memoria, nec alio momento ſuos annos & momenta dirigere.

[a] Baron. ad an. 527.

[b] Circa an. 884.

Quid verò ex his pro re noſtra confectum putes, niſi ſi genuini ſunt in Epiſtola noſtra, iidemq; Deiparæ manu inditi characteres, aliquid præ ſe ferant accuratius, quàm quod ad errantem vulgi calculum expendi queat. Neque enim negaueris Matrem iſtam ſui nouiſſe partus ætatem, & tempora calluiſſe, quæ temporum Dominum genuiſſet. Quod ſi affirmare non auſis, Virginis eſſe argumentum eiuſcemodi notas; neque ego tecum diſceptauerim. Iſtud libenter dabis, quod vltro ipſe concedis,
D aut ab impoſtore, aut ab amanuenſe religiosè tandem an ſceleſtè ſuffixas; num iccircò vitiatam, adulterinam, imò commentitiam Epiſtolam argueris? id verò per maximè, quia calculum præfert erroneum, à putatione Lucidi Foroſempronienſis, Dionyſij, imò à totius Vulgi Epocha longè abludentem. At oſtendere operæ precium eſſet iſtum poſt hos vixiſſe, vel ad horum rationem numeros ſuos ducere voluiſſe an debuiſſe, non alias poſitiones ſecutum fuiſſe: Hos præterea minimè à verò pro argumento ſuo deflexiſſe, denique tabulis horum vtentem, præcepta peritè calluiſſe. Quid enim ſi calculator ille vel longè antea vixit, vel poſtea neſciuit, vel iſtorum inſtituta poſthabuit, pro re ſua motus alios, alias
E ſyzygias vtrumq; mathematicè ſit complexus, à medijs & communibus, à

ciuili

ciuili vſu de induſtria ſibi temperarit, vt iam qui vtracumque rationes A
mutuò conferre velit, altersaq; ad alterarum normam & amuſſim exigere, perindè fecerit ac qui apud Delphos cubum cubo, vt duplicaret impoſuit, trabemq; potius, quam cubum efformauit. Et intereſt, etiam tabularum errores ex arte noſſe, illisq; obductis peritiam ad calculum adhibere, ne quemadmodùm Tyrones pictoriæ, lineas inſcitè duntaxat, ad fortuitum exemplum, non verò ex ipſis artis ſchematibus ducere videaris.

Itaq; gratis illæ ex Epactis & Cyclis & literis Dominicarum, alijsq; notis adhibentur putationes, importunæ prorſus comparationes, niſi pares vbiq; aſſumantur poſitiones, aut regula quædam, ſit artis oportet, quæ B
cùm omnium in præſenti quoque inſtituto menſura debeat eſſe rationum, ad eiuſdem præceptiones vniuerſa referantur; num verò iſtas aſſecuti ſint, qui nobis aduerſantur, vel potius ſequi in animum duxerint, dubitari poteſt. [a] Certè Dionyſium Paulus Foroſempronienſis, in digerendis Chriſti anni erraſſe redarguit, alijsq; cauſam erroris dediſſe; arguit eundem ipſum & Ioannes Lucidus, ſed primùm moderatè, nam errorem Foroſempronienſi quoque hallucinato remittit, deindè tamen apertiùs, vbi & Blondum in computationibus annorum ab Incarnatione, quia ducem ſecutus eſt errantem, noxæ inſimulat, omnesq; demum qui Dionyſium ſibi imitandum propoſuerunt, in errorem miſſos profitetur, Cam- C
panum ſcilicet, [b] Foroſempronienſem, denique ſine numero quàm plurimos in numerum venientes. [c] Sed etiam Ioannes Stoflerinus Dionyſium vniuerſæ Eccleſiæ cauſam & anſam errandi præbuiſſe contentioſè deplorat, idq; præſertim, quòd temporum ſupputationem, ab anno Incarnationis Verbis Dei capiendam eſſe, ſtatuit ipſe quidem, ſed in numerandis tutos à fallacijs annos haud præſtitit. Denique Sigebertus ab ipſo Lucido nominatus. [d] *In Cyclo* (inquit) *magno Dionyſij reprehenſibile videtur, quòd in annis Dominicæ Incarnationis, ei inconſideratè præſcriptis, diſcordat à veritate Euangelij in anno Dominicæ paſſionis. Et eidem Dionyſius poſuit Na-* D
tiuitatem Chriſti vigeſimo primo anno tardius quàm debuiſſet, vt iccircò Rhenerius egregius ſupputatur, Dionyſianum Cyclum fallacem & erroris plenum aſſereret. Hæc fere totidem verbis Lucidus etiam renarrat, ac pro more acutè vt videtur dijudicat. Sunt verò Viri omnes iſti, de literis, non vt vulgus meriti; num iccircò tutè eorum placita complectaris, niſi etiam hypotheſes tuearis? quod an facturus ſis, dubitaro. Neque aut in ſententiam Foroſempronienſis libenter ieris, [e] qui in dies Paſſionis Chriſti ſecundùm hunc tramitem inueſtigando, non nouam minùs, quàm erroneam viam iniuiſſe Lucido viſus fuit, aut in Lucidi verba velut Sacramenta iuraueris, niſi minimè verùm eſſe credas illud Anſelmi. [f] *Qui Euangelium* E
diligen-

[a] 2.par.lib. 13.cap.6.
[b] In computo Mauri.
[c] In Caléd. propoſ.37. Lit. F
[d] In Chrō.
[e] De die verò paſſion.c.10.
[f] Lib. de Imag.mūdi c. 17.

A *diligenter legerit Dominum non octauo, ſed decimo Calendas Aprilis paſſum videbit*. Sed hæc ſuo loco.

Mitto tamen, quod nonnihil refert, Græcis olim octennio breuiorem quàm Latinis fuiſſe Chriſtianorum æram, eoq; in diſpoſitione Cyclorum non vno ſigno variatam, quod præſertim menſes, vt Hebræis, illis quoque mobiles eſſent, atque à loco defluentes. Illud verò propius ad rem facit, quemadmodùm in Cyclo Iudæorum, non minus in Dionyſiano, Cæli Nouilunia cum Epactis haud ſedere, nec nunquam Lunam Paſchalem quæ decima quarta eſt, ex Epactarum lege, mediam oppoſitionem vel biduò præuertiſſe: Et quamuis in Gregoriana putatione rara admodùm
B ſit anteceſſio, plerumq; tamen occurrit, vt vno, interdum verò vt binis diebus Neomenias Epactæ ſubſequantur. Liquet præterea, nondum ſuſcepta per Orbem Dionyſij numeratione, Chriſtianis in celebritate Paſchali minimè conueniſſe, idq; etiam ſecundùm æuum Nicæni Concilij diù factitatum, vt non pauci firmato ritu cum Iudæis, Lunám illam decimam quartam de cęlo ſeruarent, quę vel in ipſum Æquinoctium vernum incidiſſet, vel ipſum proximè fuiſſet conſecuta, pauciores verò Dominicam illam ſacram haberent, quæ prima poſt Iudæorum Paſcha ſeſe obtuliſſet. [a] *Denique ſi Epiphanio & alijs credimus* (inquit) *Henricus Philippi, ex antiquo ſiue vſu ſiue abuſu, qui olim apud Gallos, Cappadoces, Veteres* a In Synop. c. 18. n. 22.
C *Græcos & Tuſcos vigebat, conſtanter iſti Paſchæ ſolemnitatem, die Martij vigeſimo quinto peragebant, in quamcunq; tandem feriam iſte incurriſſet*: Eius rei cauſam vel potiſſimam pleriq; aſſignant cum Foroſempronienſi, quòd illo nempe die Chriſtum reuixiſſe ſuſcepiſſent, vel quæ mihi non minus, inter alios etiam ex Stophlerino ſedet, [c] quòd Romani & Alexandrini, dixerim etiam alij, non iiſdem Cyclis Paſchalem Lunam inueſtigare conſueuiſſent. Atque in huius rei firmamentum, non vno militari poteſt exemplo, noſtrumq; mirifice promoueri inſtitutum, ex Cyrillo in primis & Cedreno, deinde ex Baronio & Spondano, & quos iſti pro argu-
D mento laudatos habent. In quibus duo mihi videntur præcipua quadam animaduerſione digna; Alterum quidem Occidentales quoq; Chriſtianos diſcrimen in ritu feciſſe, & vno eodemq; anno ſolemnitatem Dominicę reſurrectionis, non vno eodemq; die peregiſſe: alterum verò, variam adeò fuiſſe incertamq; Paſchalis diei ſedę, vt Romani Pontificis munus, ex monitu tamen Alexandrini eſſet, vniuerſis in Eccleſia Catholicis, anni ſequētis ſignare diem, ne procliuis error, religionem quo quo modo inceſtaret.

In Introd. in Chron. c. 18. à n. 9.

c In Caléd. propoſ. 34.

En verò quàm iſthæc longam de tota diſputatione detrahunt orationem; ſi enim aſcitu ſapientum, non vno die diſtet interdum à correctis vltro hodie Cyclorum indicijs, antiquo ritu ſeruata Paſchę Dominica,
E neq; id Hiſtoriarum ſanctitas repudiat; quid dico vno die? decē aio, plures

vicenis,tricenos,imò etiam amplius; eritne aliquis adeò reſtrictę opinio- A
nis, vt in tã lata numerandi regione ad ſibi præfixos vniuerſa velit cenſeri terminos? Quid hic de vigeſima ſeptima Luna pluſquã gratis ingeritur, quaſi ea vigeſima nona dicenda fuerit potius, nec Maio magis quàm Iunio tribuenda, vel eò maximè, quòd ſcito Hebræorum, Luna ſecunda menſis Tamuzi eſſet qui Iunio Romanorũ ex æquo reſponderet. Quamquam ego nec ſi Foroſempronienſis placitis arridere velim,[a] id conſtanter aſſeuerauero; nec ſi è Ptolomæi calculo magis ſapere; quando quemadmodùm initio capitis oſtenſum, ad octauum Idus Iunij mediam incidiſſe ſyzygiam eatenus obſeruaro, vt hoc quoque clauo fixam ad tertium nonas eiuſdem menſis Lunam vigeſimam ſeptimam haud negarim. Id B
verò Prutenicæ quoque Vraniæ ſi acceptum ferre licet, in parte duxero.

[a] L. 9. c. 3. An. 42.

Sed mihi niſi Pythagoras aliquis aut Iamblicus, alia quædam Græcorum Ægyptiorumq; myſteria luculentiùs ediſſerant, haud adeò diſerto eſſe licebit vt Maium Græcis eſſe Pachon, Iunium verò Meſſori profitear, etſi quod alibi conſtitui propter Lunationum complexum, eadem appellatione iugatos ſibi menſes cenſeri non dubitem. Non tamen hic rei cardo; quod iterato ſæpiusq; dictum velim; hoc eſt, biduanæ vel etiam quatriduanæ ſaltum Lunæ; vitium haud offerre cogitanti Cyclorum conuerſionem tricenis amplius diebus interdum exerraſſe. Et ne in veruſtas rationes, mutilas ſatis & mancas intendamus, ipſas etiam in C
emendatis ſeculis Epactas Clauianas, non vnius diei ſpatio Nouilunia relinquere compertum eſt. Niſi ergò Cyclorum omnium rationes ad radium exigantur, niſi ſingulorum poſitiones placitaq; perueſtigentur, niſi capita mendorum ad ſydereas pendantur theorias, niſi denique vniuerſæ oppoſitiones, itemq; ſyzygiæ omnes mediæ, veræ, earumq; combinationes, aliæq; id genus (vt ex arte loquar) affectiones, Mathematicè penſitentur profectò in his ego characteribus Epiſtolæ, cuiuſcunq; tandem interpretamenta ſint eiuſmodi additiones, ſtabilem ac certam ſententiam ferre neminem poſſe iudicauero; tametſi inanium ſpecie rationum multa perturbare queat, & quod in perplexis euenire ſo- D
let facilius oſtendere falſum, quàm verum decernere. Sed pergamus.

De Aureo numero quid adeò certi conſtitutum eſſe queat, vt omnis ambigendi locus expleatur, nemo cogitarit. Profectò enim ſi Epactę Clauianæ plerumq; Nouilunia, vno, alteroq; die pone conſequantur, egregiè cum priſcis fuerit actum, ſi numerus iſte vices ſeruauit innocuas, eademq; lege naſcentes oſtendit Lunas. Non ita tamen ſe res habet, nec longa numeratione detegitur error, ſi vel vno exemplo, ne ſexcenta proferantur, variaſſe comprobetur.[b] Extat enim Hiſtorica fides, illo anno quo Chriſtianiſſimus Rex Francorũ Robertus è Ciuis exceſſit, deliquiũ quoq; Solis E
indi-

[b] Spondan. ad an. 1033 n. 111.

A incidiſſe. Numerabatur à Chriſto milleſimus & cũ trigeſimo tertius, [a] ſed Helgaldo, Sigeberto, alijſq; vno minus; intutè tamẽ ſi conuerſio ſuperioris anni, diem aliquem orbum Aſtronomis haud oſtendit. Sed etiam Helgaldus, opinione certius putat, illo anno, decimo tertio Calendas Auguſti Robertum fuiſſe extinctum, qui annus Solem affectum tertio Calendas Iulij, ſexta lucis hora, mortalibus exhibuit; idq; Spondano à calculis Aſtronomicis ita ſedet, vt dubitandi locum non relinquat. Nempè anno milleſimo trigeſimo tertio Synodus indicta luminarium, ad tertium Calendas Iulij naſcentem dedit Lunam eclipſi opportunam, cùm tamen anno ante, præcepto dierum curſu, quarto Idus Iulij naſcendi legem præuertiſſet.

[a] Helgald. in vita Roberti.

B Et dubitatum fortaſſe, diuerſa opinatos eiuſdem Hiſtoriæ Scriptores ad ſyderum argumenta non ſpectaſſe? minimè verò, quando ſuis dictis ab Eclipſi fidem eatenus adrogarunt, vt non tam oſtento Cæli, quàm certitudine præſignis anni, rem à ſe ſcriptam nobiliorem notioremq; efficerent. Non abs re ſanè credideris alteros in errorem miſſos, ſed à fallente numero Methonico, qui ſi aureus appellatur, aureæ tamen veritatis non vbiq; eſt Index. Neque enim ſi vigeſimam ſextam Epactam, milleſimo trigeſimo tertio deſignatam præbuiſſet, interuallo tam longo, prætenſa decima quinta ſuperiorem annum repetiſſet.

C Non me fugit pleriſq; ratum eſſe peritis, Iuliana ſyſtemata, prope ephębiam Chriſti, hoc eſt annum circa quartum, aut ſaltem octauum, ritè digeſta prouenìſſe, vſuq; gentium iam ab illo tempore firmari cæpta. Sed hoc fortaſſe ne in nexibus annorum magno diſcrimine exerraret, nec quicquam Chronologis adhuc de triennio fere quiritantibus; in annis tamen ipſis omnia ſuo loco ſtare, ſi promittere auſim, neſcio quàm ſanctè vadari queam. Habent enimuerò ſuas Aſtronomi tabulas, etiam poſt Ptolomæum, proprio marte ſiue conditas, ſiue cognitas vt libet; verùm iſtę, ſi minutis cauent, & duntaxat in [illegible]nimis euariant, Chronicorum tamen textores, quaqua demum Minerua, demutatis interdum ſignis temporum,

D quò numeris ſeſe velut per anſam trahentibus collimare queant; quid (inquam) iſti præſtent, multis dicere non eſt opus. Vt iccircò ſapientes interdum iudicarint, non eſſe inſultandum illis, qui à veſtigijs numerorum, alijſq; id genus ſignis, præterita ſecula venari ſe non poſſe contendiſſent. [b] Nam vt aureus ex regulis Hebræorum numerus (ſi rectè Maſſæus) Apoſtolica illa tempeſtate non adeò fallaci indicio viguerit, in Nicęno tamen Concilio nimia vetuſtate ſua vileſcens, extra vſum habitus eſt, et nouus Euſebij Pamphili inſtitutus; qui tamen & ipſe, nunc, vt idem Maſſæus (inquit) *opus habet reformatione quòd nihil ſtabile ſub Sole permaneat.* Nempè ſicut auri diuitiæ minime durabiles, ita numeri aurei non vſque

[b] In ratiõ. Tabul.

E adeò fixus ac perpetuus eſt locus, quin anticipato paulatim gradu ſedem

a In Cal. propoſ.37. Lit. E
b Hor. 23. m.28.ſe.52

relinquens, [a] ac tandē quod inter alios Stophlerinus oſtendit, in trecentis ac quatuor annis ſolaribus, vnum prope diem ſpatio anteuertat. [b] Vt hoc propter Nicæni Patres, ad annum ſalutis vigeſimum ſecundum, ſupra trecenteſimum, qui in diaſtemate Iuliano numerū aureum vltra diem retrò vexerat, inſtituto nouæ Lunæ Cyclo, vnum quoque diem in præcedentia magis, quàm Iulianæ tabulæ ferrent, decreuerint; ab vnitate gradum facientes, quem trecenteſimo ac vigeſimo tertio deſignarunt. A

Ac vt mittam hoc loco ſingulares ſingulariū in Aureo numero lapſus, erroresq; ex Epactis in argumenta Scriptorum incautè miſſos, de litera demum Dominicæ, cui velut anchoræ ſacræ pleriq; in hiſtorica diſpoſitione nituntur, paucis concludimus, illi quidem religionem habendam, ne plurima conſuetudine temporum ſuſcepta conuellamus. Neque tamen inficiamur, ſed annum naſcentis ſalutis explorandum, hanc literam, paucis elementi certioris loco fuiſſe; vt id propter in varias diuiſi ſententias, aliqui Dominica natum in carne Deum, feria ſexta conceptum; alij feria quarta in Virginis vterum ingreſſum, ſexta mortalibus editum; alij aliorſum abducti, certare velint. Ac vt mittam nonnullos de Tabulis mathematicis ita obſcurè ſentientes, vt penè Sacramento decernant, Dominicæ notam ex illis certò liquere non poſſe, ſi ad initia temporum à Chriſto gradum reflectamus: concedam præterea ne temerarius exiſtam, ab ipſa etiam peractæ Crucis ætate, quicquid obtendant haud pauci, ratum eius literæ vſum, ad hæc vſque tempora conſtitiſſe; vtique tamen nemo vnus mecum ex doctis diffitebitur, erroneos aliquando nec intra numerum inceſſiſſe dierum characteres, (Iulianos aliqui putant) nam aliòqui genuinas Dominicarum notas, per Cyclum Solis excogitatas, ante quintum Salutis annū, extra vſum fuiſſe plures deducunt; an verò continuò poſt ſuſceptæ militarint, an potiùs interuallo in ſeriem aſcitæ, dies & annos numerarint, ambigi poteſt. Vt hoc propter nemo parthenographium noſtrum facilè conclamarit, niſi prius, quem quiſq; putator numerandi modum adamarit, ipſe probè æſtimarit. B C D

Atque hæc multis fortaſſe circumſcripta, ſpeculum duntaxat obtendunt, in quo, cui prouocare libuerit, antea illi commonſtretur, quàm inanem ſuſcepturas ſit pugnam, niſi ſua rectè librare argumenta, dicam arma vibrare didicerit. Et iuuat vt in ludis Troianis, ſimulatè duntaxat interdum occurrere non decretoriè concertare.

E

A *RESPONDETVR NONO ARGVMENTO iterum à ſilentio Lucæ.*

CAPVT XXXIX.

HIC iterum ad ſtrepitum vocatur ſilentium Lucæ. *Cur ſiluit cõuerſionem Meßanæ, qui Syracuſas Rhegyumq; aditum à Paulo non tacuit? quanto minus iſta, illud magis gloriam Dei, ſpeciem rerum intendebat. Pugnat deinde ſcripturis Canonicis, illo tempore Paulum vin-*
B *ctum Romam perexiſſe, & ex ſententia Laſcaris Rhegyo Meßanam acceßiſſe, conuertiße, hinc Hieroſolyma ad Deiparam Legatum iuiſſe. Contrarium Hiſtoriæ demonſtrant, imò fides Canonica. Fruſtra obtendas conuertiſſe cùm Rhegyo acceſſit, Legationem obiuiſſe poſtquam è vinculis Romanis exceſſit: pretium huius ſententiæ eſt pudor, Chronicon Euſebij non patitur, reſiſtit Baronius, cælum propemodum ipſum clamat, Deiparam vndecim ante annis inter mortales vixiſſe.* Hæc ſumma longioris in ſerie argumenti.

Euanuit opinor nimium nuper putandæ Lunæ addictus, niſi mentem à grauiori ſtudio remiſerit ad mitiorem velitationem. Licebit & nobis
C obſecundare, quando quæ robora fuerunt, pridem demoliti, cetera quoq; labefecimus. Ergo ſilentium Lucæ, male à negatione loquentem compeſcit, cauſas rogantem per varia Scriptorum monimenta docet. Plures à nobis ſuo loco patefactæ, Roffenſi, Baronio, Loriño alijsq; ſuggerentibus; ni cuipiam ſatisfaciant, peruicaciam damnant, non ingenij tarditatem accuſant. *Tacuit Lucas Meſſanam, non Syracuſas & Rhegyum:* quid tum? meminit & Puteolorũ, tranſmiſit Neapolim: *At referebat tam inſignis Reipublicæ, tam ſplendidæ Legationis meminiſſe, non ita exſcenſionis Syracuſanæ:* argutè ſanè, ſed referebat etiam Anonymum diſtinguere, tempora (quod
D aiunt) & concordare Scripturas, ipſasq; poſtmodum rectè intelligere, nec illis quippiam ex ſuo adiungere ſi ſacras vellet, alioqui ſibi norit impingi nefas, quod de vitiata Virginis Epiſtola Meſſanenſibus intentabat.

Itaq; Legatio non tunc inſtituta, ſed biennio ſecundùm vincula Romana, quo tempore iam ſcribere deſierat Lucas, nec Reduci in Orientem, quod plures volunt, comeſerat. Meſſanam præterijt Lucas, quia ferè non niſi loca quibus ſtatio naui facta, nec fortaſſe ſingula penſi duxit qua de re iam alibi tranſegimus. Syracuſis exſcendiſſe Paulum, Traditioni concedo, ex Luca non colligo, id ex ſuo reponit Anonymus, pluraq; dicit quàm conijcit. Nam quod Lucas narrat. *Et cum veniſſemus Syracuſam, manſi-*
E *mus ibi triduo:* nauim duntaxat ſubſtitiſſe, ad ſummum milites & vectores

liberos exſcendiſſe, prouidiſſe, Paulum certè hæſiſſe potiùs, quàm naui A
motum indicat, quid ni enim ſi vinctus fuit, ſi cum cuſtodijs habitus, quando hanc ob cauſam Meſſanam adduci potuiſſe negauit alibi Anonymus?

Demus ergo Traditioni, demus & prudenti coniecturæ, Paulum amico vſum Iulio Centurione, poteſtate facta exſcendiſſe, Vrbem obiuiſſe, intra Inſulam etiam, quod alibi ex Octauio Caetano ſumpſimus, ad aliquot lapides penetraſſe, addo etiam plura pro Euangelio dixiſſe, feciſſe; an verò gratis & animi ſolùm cauſa ſuburbium iuit, agros luſtrauit, an neſcium tacere Dei Verbum, neſcia ligari virtus Apoſtolica in ore & pectore Pauli, in tanta occaſione conticuit, deſes fuit? Abſit: At Lucas hæc B
omnia miſit; quo conſilio? fortaſſe quia falſa? caue dixeris, ne tam præclaræ Vrbis religioni & gloriæ plurimùm decerptum velis. Concede igitur vt tecum ipſe conuenias, multa ſiluiſſe Lucam quæ Paulus geſſit, aut diuina ſi potes contra Adytum.

Quæro etiam an non ea tempeſtate Syracuſæ iam Chriſto addictæ? vix neges: *quin primatum Meſſana, etſi minimè nobis hinc quæſitum, hoc velut hamato vncinatoq; argumento libenter deripias*. Martianus illis à Petro pridem datus Antiſtes, arguit medio propemodum ſinu floruiſſe ibi Chriſtianos. Num ex his aliquis triduana illa ſtatione viſit ad Paulum? num ipſe acceſſit Martianus? vel ſi non vſque eò prouixit, num eius ſuc- C
ceſſor, aut quiſpiam alius, ſaltem ſi nihil aliud, de Orientali Eccleſia quæſiturus? abſit enim Melitæ Barbaros (cum Luca loquor) non modicam humanitatem præſtitiſſe Paulo, & Socijs; Syracuſanos verò Chriſtianos, defuiſſe officijs? Et tamen nihil horum percenſuit Lucas, alioqui eiuſmodi officiorum Notarius haud obliuioſus; & referebat narrare potiùs occurſum fratrum ad Appij forum ac tres Tabernas, quàm Syracuſani Antiſtitis, aliorumue Chriſtianorum humanitatem, apud quos dudum ſi non literæ, fama Paulum præuenerat, illo verò triduo, ſermo etiam omnium circumdederat. Sed hactenus hoc loco fixus clauus. D

Sed quid ago? quem rudem Hiſtoriarum appello, qui omni verſata chronologia noſtras ex temporibus elidit aſſertiones, vt pretium ſententiæ dictet eſſe pudorem, ſi anno ſexageſimo Chriſti ſecundo, Paulum in Iudæam regreſſum, ea Meſſanenſium Legatione functum adſtruamus. Peruidi & expendi chronologiam putatoris, *egregij quem cùm ſuperius exagitarem, alium eſſe credideram, quòd non vnum in præferuida contentione partes ducere exiſtimarem. Hæc nempè illa chronologica demonſtratio, qua non modò conſtrinxit Ioſephum Bonfilium, vt diuerſum prædicta Legationis tempus excogitaret, nec non magis magiſq; vt ipſe putat ſeſe implicaret, verùm etiam poſteris aliquid de hac Epiſtola dicturis columnam fixit. Non plus vltra*. Sed vide- E
rint

A rint alij ex ijs, quæ multis ex Euſebio, Epiphanio, Baronio, & alijs contra hanc aſſertionem, diſceptauimus, & cui rectè cenſuerint, herbam ferant. Viderit & ipſe Anonymus in quam ſeſe Metamorphoſim, ſeſe ipſe induerit, & quos auctores quam vere pro ſe ſua laudauerit. Mihi in certiſſima etiam cauſa non eſt animus inſultare, quòd ſciam humanum eſſe errare, & leuitatis magis quàm prudentiæ, quæ miſerationem merentur exprobrare. Satis modo ſit, ſententiæ noſtræ pudorem nullum eſſe, pretium vero in Viros ſapientes redundare, illi autem recogitandum eſſe, quàm cantè ſint aliorum dicta factaq; cenſenda.

B *RESPONDETVR DECIMO ARGVMENTO*

quod eſt octauum Anonymi.

CAPVT XXXX.

HOC argumento quod in ſerie compendio retulimus, toti Meſſanæ penè dicam ſcribit Anonymus, eoq; diligentius in eo verſatur, quò ſicut exiſtimat intolerantius à Scriptoribus Meſſanenſibus nonnulla ab-
C horrentia à verò in Epiſtolæ paratum afferuntur. Iuuat hoc loco inſectis minutatim ſed præcipius partibus argumenti corpus inſpicere.

Affirmatis (inquit) *Meſſanenſes Deiparæ Virginis Epiſtolam, cùm Hebraicè, tùm Græcè ſcriptam, in Archiuijs, & Scrinijs veſtris aſſeruari. Memorat veſter Gothus, vulgusq; iactas. Tradunt Caniſius, Arias, Maſellus, alijque. Vtinam verè. Sed nihil tale inuenies. Peruoluere multi omnia ſublima Ciuitatis Meſſanenſis, non incurioſi rerum, veſtri ciues, vnàq; externi ſtudio in Virginem, in veſtram Vrbem; ſed ſpe deluſi Senes veſtri ſæpè mihi auditi, negant vllum Meſſanæ exemplar extare Græcum vis an Hebraicum. Borgia Prin-*
D *ceps Quillacij Strategus veſter, id ipſum accepit à Patribus Iuratis cùm rogaſſet. Furto ſublata Epiſtola? Exquiratur fidiculis à Laſcari, qui enim detrita æuo, aut caſu deperdita: abſit fato ſubditam, abſumptamq; eius manu deſcriptam diuinam Epiſtolam, quæ principatum mortis euertit, procul animis Chriſtianis tam degener ſenſus, conſediſſe in cineres Deiparæ tactu ſacratam. Sed nec amiſſam dixeris, id ſceleris non admiſiſſet flagrantiſſimum Meſſanæ Vrbis ſtudium, quæ velut diuinæ particulam Matris, ſuper rerum precia diligenter conſeruaſſet. Saltem Laſcare vbi Græcum exemplar, quod tuas inter manus cùm Latinè reddidiſti, verſatum eſt. Magna nota tua eſt, Epiſtolam incorruptam vltra annos mille quadringentos, tot fortuitis caſibus, tot Siciliæ cladibus, dominatu præſertim*
E *Sarracenorum, ſeruatam, in manu tua demum euanuiſſe. Cur tua extant exem-*

plaria,

plaria, non exemplum Virginis? an maior Ciuitati cura, ſeruare verſum à te, quàm Scriptum à Virgine verſum à Paulo? quid hic cogitandum? Rei eximiæ memoria ab annis centum viginti conceſſit, nec primùm, quàm Laſcaris vidit, tunc vltimò viſa, ac ſcita Deiparæ Epiſtola? Hæc ferè ille, ſed ad capita rerum nihilominus contracta ſententia, ne nimium diffluamus. A

Ceterùm in his etiam quàm multa ſint leuia, nemo eſt adeò parum intelligens, quin intelligat, nunquam ſanè Meſſanenſes, à ſeculi memoria affirmarunt Epiſtolam Virginis Hebraicè, aut etiam Græcè ſcriptam, poſt tempora Laſcaris in ſuis ſcrinijs aſſeruari, nec quippiam ſimile memorat [a] Gothus, ſed ex ſuo, Anonymus; Verba Gothi Latinè reddita ſic habent. *Digna ſe magnanimitate* (Virgo) *ſua manu literis Hebraicis ſcripſit ad eandem Rempublicam, quæ à dicto Apoſtolo* (Paulo) *traductæ ſunt in Græcam, & à Conſtantino Laſcari nobili Conſtantinopolitano, auctore digniſſimo, in Latinam linguam tenoris ſequentis quemadmodùm in publico Ciuitatis Theſauro conſeruata apparet.* Subdit deindè exemplar Latinæ Epiſtolæ. Itaq; Gothus non Hebraicam, aut Græcam, ſed Latinam Conſtantini verſionem perhibet aſſeruari, idq; certius eſt quàm vt recenti fama circumdetur: nec aliter Gothum accipiet, qui Italicè nouit. Hoc ipſum verò quod Gothus ſcribit, Vulgus etiam deprædicat, non vt Anonymus ait, iactat niſi aliquid ex plebe ſit, qui ignoratione an ſimplicitate ſecus obroget vt & æque ſibi perſuaſerit Anonymus Scyllam quoq; & Charybdim vinculis in freto teneri quia id olim Poetæ cecinerunt, hodie vulgi fabuloſo memorata celebre eſt habet. B C

a Lib. de inuent. Placidi & Socior.

Iam Caniſius, Arias, & ſi qui Laſcari poſteriores, in eundem dicendi modum veniunt, non aliam ſapientibus cogitationem ingerunt, niſi quàm ſenſu præ ſe ferunt, deſideratis videlicet Hebræo Virginis, Græcoq; Pauli ſcriptis, in Latina duntaxat Laſcari verſione, imaginem ſalutaris Epiſtolæ ſpirare, nec æſtimatione interpretis minimè vetuſti, ſed ipſo memoriæ ſacratioris cultu viuere, ac religionem obtinere. At enim Caniſius Meſſanæ annum diuerſatus, quò ſcripti ſui mentem protulerit, alio pridem loco deſignauimus. Quod ſi Maſellius, aliusq; non vnus, Græcam Pauli ſcriptionem apud Meſſanenſes haberi exiſtiment, ad opinionem quàm errorem procliues magis, Epiſtolæ ipſius rationem ſpectaſſe cenſendi ſunt, fidemq; rei potius voluiſſe adſtruere, quàm diſcrimen exemplarium inter tot manus conſiderare. At enim, demiretur quiſpiam, cur Maſellum ad noſtras partes remittat egregius Cenſor, cui alibi, ſeceſſionem imponebat. Ceterum qui Meſſanenſium thecas tabularias excuſſerunt, & Seniores, traditionis auitę commendatores, ſi bene ab Anonymo ſunt auditi, vel hoc ſolùm retulerunt, vel plura forſitan oblique inſinuarunt, quæ, quemadmodùm infra ſe prodent, deſideratæ fatum D E

A ſatum Epiſtolæ, Græcie loqueatis ſignis quibuſdam prope veris circumſcribent.

Borgia (inquit) *Princeps Quillacij Strategus veſter, cùm rogaſſet Iuratos Patres, haberentne Meſſana literas Virginis: negarunt habere.* Hic mihi in mentem venit Tullij in Erutium Sexti Roſcij Amerini accuſatorem animaduerſio, quod enim ipſi accidebat in nugatoria accuſatione, idem Tullio vſu venit in cauſa optima, ille quo modo crimen commentitium confirmaret, non inuenit, Tullius res tam leues qua ratione infirmaret ac dilueret, repetire non potuit. Quid ais mi Anonyme? quæ iſthæc Dialectica? Negarunt Patres ſe habere literas Virginis Hebraicas, negarunt &
B Græcam Pauli verſionem, (neque enim aliud negare potuerunt) igitur negarunt ſe habere literas, quis iſte nouus inferendi modus?

Adeo nè ſuæ religionis oblitos fuiſſe putas Patres Meſſanenſes, vt contra mentem velis locutos. Nunquam Patres id dictum, ſi tamen protulerunt, adeo crudum protulerunt, qui vulgatam è Græco verſionem, hodieq; ſub fide & ſignis ſeruant, cupientibusq; inſpicere, ſi eximij ſint, copiam præſtant. Hanc ſe habere ſicut Stratego non negarunt, ita multis deinde Principibus Viris explicarunt. Quin etiam petentibus exempla, fide publica munita, liberaliter condonarunt. Id nuper factum Viro pręſtantiſſimo Patri Ægydio Camart, Ordinis Minimorũ Præſidi quod
C alias meminimus; id olim Mutio Iuſtinopolitano, id alijs, & inter ſexcentos Annæ, Philippi Secundi Catholici, coniugi paris virtutis, quæ etiam, quod notat [a] Archangelus Ruſſus, & nos alibi non ſemel retulimus, præcipua quadam religione geſtatam è collo venerabatur Epiſtolam, niſi eam ex monumentis rerum Hiſpanarum ab antiquiori tempore conſeruatam acceperit. Sunt alia fortiora quæ hoc loco adduci poſſent. Verùm ſemel ſufficiat Patres Meſſanenſes ne cogitare quidem valuiſſe, quod iſti in mentem venit, cùm non neſcirent Hebraicam Virginis ſcriptionem, non vno ante ſeculo temporum iniuria multis alijs verſis in-
D tercidiſſe.

[a] Tom. 1. Octaph. Ti. De Maria Virg.

Sed videamus quæſo quo iure producat, qua lege, in quo delictum, quo iudicio inquirat. Agitur nempè Lege Iulia peculatus, de Epiſtola à Virgine Hebraicè conſcripta; agitur de eadem à Paulo Græcè conuerſa. Defertur nomen Laſcaris ab accuſatore, quo indicio? niſi quia Epiſtola Hebræa inuenta non eſt, quæ longè ante quàm Laſcaris viuere cæpiſſet, eſſe Meſſanæ deſijt, velut ſi quis homicidij reus poſtuletur, qui nece patrata nondum ſit natus. Sed vehementer inſtat actor. *De trita ne æuo, an caſu aliquo deperdita? quis dixerit fato ſubditam abſumptamq; diuinam Epiſtolam, eius manu deſcriptam, quæ principatum mortis euertit, procul animus Chri-*
E *ſtianis tam degener ſenſus, conſediſſe in cineres Deiparæ manu contactam.* Proh ſapien-

ſapientiam præclaram, religionem incomparabilem! Tabulæ Teſtamenti A
lapideæ, ſcriptæ digito Dei, confractę ſunt, hodieq; ne partium quidem ramenta ſuperſunt: & hic dubitat Epiſtolam Virginis manu, in papyro exaratam, potuiſſe vetuſtate deteri, aut quouis alio fato deperdi.

Vbi hodie ſalutaris illa Epiſtola, quam Chriſtus filius Dei inter mortales in carne degẽs, ad Abagarum Principem Edeſſæ, ſua dubio procul manu reſcripſit? diu illæ ſanè in Tabulario Ciuitatis Edeſſæ ſarta tectaq; durauit, hoc eſt ad tempora vſque Euſebij, tribus poſt Chriſtum circà ſeculis; quid autem vetat etiam poſt Euſebium, non paucas ſeruatam ætates? neque tamen poſtea reſcitum, quorſum, aut cuius fortunæ interuentu euanuerit. Potuit Epiſtola filij Dei manu ſcripta, vel ſaltem B
contactu ſacra, perire, & non potuit eandem ſubire aleam Virginis Epiſtola? Mitto quàm plurima quorum humilior eſt comparatio.

Vbi aurea illa quondam à Senatu Apoſtolico, imò à Spiritu Sancto dictata Epiſtola, quam è primo Hieroſolymorum Concilio, per Barſabam & Silam, Paulo Barnabæq; iunctos, ad fratres in Gentibus miſerunt Apoſtoli & Seniores fratres? Vbi tot Epiſtolarum Pauli (ſiue ſua, ſiue aliena manu ſcripſit,) primæ illæ exarationes? vbi ſeptem Canonicarum quas Petrus, Iacobus, Ioannes, & Thadæus ſcripſerunt exempla primigenia? Mitto hæc omnia, hisq; ſimilia permulta.

Non me latet ſuperfuiſſe multa ſupplicij Chriſti ſepulchriq; inſtru- C
menta, ceù quædam trophæa victoriæ toto Orbe conſpicua, nec minus mortalium votis proficua, quòd ex illis velut è perennibus quibuſdam fontibus fluenta gratiarum, atque miraculorum perpetuo eruperint. Ipſas ſpinas coronæ IESV, columnam quæ virgis mactatum reuinxit, arundinem atque ſpongiam, quæ potando acetum porrexit, magna fuiſſe diligentia aſſeruata tradit Gregorius [a] Turonenſis, vnaq; [b] Beda. Tunicam præterea inconſutilem à militibus ſorti datam, à Chriſtianis redemptam, ſeruatamq; auctor eſt idem [c] Turonenſis, ſuaq; tempeſtate in Galatia tradit fuiſſe repoſitam, ſed hodie fama eſt Treuirenſium religioni D
conceſſam, ſumma veneratione cuſtodiri. Ipſum inſuper ſudarium, quod ſacrum ſepulti caput inuoluit, diuinaq; poſtea virtute populantis incendij flammam extinxit, translatum eſſe ad poſteros teſtatur [d] Beda, ſed vbi hodie ſeruetur incerta eſt, ne dicam ignara Scriptorum opinio. Illud quidem [e] Berenices, ſeu Veronicæ linteum [f] quod Dominici vultus effigiem in ſe retinuit, Romanum ditauit Sacrarium, viſiturq; quotannis die patienti Chriſto Sacro. Feruntr eo reſtitutam [g] Tiberio ſanitatem, permotumq; Cæſarem vt diuinos Saluatori honores decerneret. Fertur & alterum Veronicæ Sudarium eodem patientis vultu [h] Giennæ in Hiſpania religioſum. Quin & Imago illa non manu & arte facta, quæ E
poſt

a De Glor. Martyr. c. 7
b De locis Sãctis, c. 20
c De Glor. Mor. c. 8.
d De locis Sanctis c. 5
e Viguer. de inſt. Theol. nu. 65.
f Alphonſ. Paleot. de Stig. cap. 3.
g Mallon. ibid. c. 2.
h Biuar. ad an. 48.

A poſt ſcriptam ad Abagarum Edeſſanum Epiſtolam, eidem à Chriſto miſſa fuit, aliquando [a] Conſtantinopoli ſanctiſſimè habita, hodie Genuenſes dicitur beare, [b] coliq; apud ipſos in Eccleſia Diui Bartholomæi Armenorum veneratione præcipua niſi aliud in animum inducat, quæ Romæ ad ædem Diui Syluestri de Capite, ſuſcepta dudum de eadem admiranda ſacratiſſimi Vultus Imagine teſtatur religio. Ac demum Sindon illa, qui corpori IESV ſepulchralibus delibuto vnguentis, operimentum, ac ſtratum fuit, iacentisq; in ſe ſuſcepit imaginem, Taurienſibus ad huc vſque diem ſeruatur ab interitu illæſa, habetq; maiorem frequentium acceſſione populorum ſanctitatem. Narrant [c] hanc Sindonem aliaq; ſe-
B pulchri ornamenta Crucisq; inſignia, Nicodemum [d] illum Euangelicum & nocturnum Chriſti diſcipulum, mira collegiſſe diligentia, poſterisq; ſeruaſſe commendanda, ſed etiam qua pollebat arte, typum Sindonicum ligno effigiaſſe, inaniq; ſimulacro, crucis inſtrumenta condidiſſe, ſed exterius collecto patientis ſanguine decenter alliniuiſſe. Quin etiam permulta alia Deo ſeruante ceù neſcia temporis & corruptionis, integra hodie durant Chriſtianæ pietatis inſignia, Virginis faſciæ Romæ, crines Meſſanæ & Florentiæ, velum Agathæ Catanæ, ſexcentaq; id genus, (vt innumerabiles Martyrum reliquias taceam,) carioſæ vetuſtatis expertia, propter quæ Europæ Vrbes paſſim viſuntur.

a Menol. Græc.
b Mallon. vbi ſup.
c Iacob. de Vorag. de inuent. Nicod.
d Mallon. ſup.

C At enim ſi multa horum non humanis ſeruata conſilijs per tot ſecula perſeuerant, non continuò omnia perennare, lapidumq; fortitudine durare neceſſe eſt. Sed qui nonnulla manere voluit, plerisq; alijs temporum metam præfixit, rebusq; creatis ita viciſſitudinem permiſcuit, vt interdum illas in naturæ ordinem conſeret, interdum eximeret. Et profectò qui ex contactu Virgineæ manus immunem caſu velit Epiſtolam Virginis, non animaduertit opinor, quàm inconcinnas inde fabricare cogatur poſitiones: extemplò enim omnia quæ Chriſti baiulæ manus ille contigerunt, ab iniuria temporum libera pronuntiet oportet, quæ
D enim potior vnius cauſa quàm alterius? eruntq; Virginis contactu æterna cuncta. Multò verò maximè id ſentire debebit de rebus, quas manus Chriſti, Vniuerſi operatrices contrectauerunt, vel quæ viuificæ carnis eiuſdem attactu, quodammodo animum acceperunt. Itaq; labia Iudæ, quæ ipſe tàm amicè ſuauiatus eſt, in cineres non abierunt, ſed & tergum Aſinæ cui inſedit, incorruptum permanebit. Apage, quænam iſthæc adeò inconſulta principia, ex quibus tam abſona cogaris deducere? procul animis ſapientibus tam degener & hebes ſenſus.

Iam verò illa forenſis exaggeratio, non potuiſſe fato ſubdi & abſumi diuinam Epiſtolam eius manu conſcriptam, quæ principatum mortis
E euertit, in ſenſu quod aiunt accommodo prudenter venit intelligenda,

ne minus cauta locutio ſi Collyridianos minimè circumeat, fidiculas in A ſuum regerat auctorem; Verùm detur hoc pietati, rectèq; cum religione ſic dictum, ne tota hac diſputatione contra Virginem egiſſe cenſeatur, Ideòne verò corruptioni minimè obnoxia fuerit Epiſtola flaccido contenta folio, cùm vel marmora ſcalarum veſtigijs Chriſti ſacrata, geniculantium attritu, breùi tempore propè ad deformitatem ſunt redacta. Sanè ſi contactus Chriſti, vel Deiparæ Virginis, neceſſaria quadam virtute perpetuitatem rebus imprimit, altiùs opinandum erit de contentis in vtriuſq; ſacro corpore (vt ſic dicam) particulis ac humoribus, habendaq; erunt iſta prorſus ab æui periculis immunia, nihil vt inquam Virginei lactis expreſſi deperierit, nihil non ſanguinis à Chriſto effuſi, rediuiuum in corpus redierit; At enim hanc religionem collectæ quondam, B ſeruatæq; hodie priuatis in Eccleſijs guttæ, maſſæq; cruentę ad miraculum efferueſcentes refellunt; & alioqui credi vix poteſt, tantam diuini ſanguinis copiam, niſi Angeli collegerint, quin puluerum ſitis, Solis ariſq; vis hauſerit; pedes impiorum obtriuerint. Et profectò qui Epiſtolam Virginis æuo deteri potuiſſe non credit, de ſanguine Chriſti, quæ modo diximus, execrare debet, adeòq; præ nimia religione mentem exutus; ſpecies quoque Sacramentales corrumpi non poſſe Sacramento contendat neceſſe eſt.

Porrò ſi has vices Epiſtola ſubire potuit, quis dubitat etiam aſtu clam C interuerti potuiſſe; at num ideo Laſcaris furti reus, qui necdum vitæ lucem reſpexerat? cur non alius quiuis ignotus aut homo nouus in noxam vocetur? Nam quod tu dicis, *amiſſam Epiſtolam non ſinit Meſſanæ Vrbis flagrantiſſimum in Virginem ſtudium; ſed auro argentoq; & gemmis incluſam, velut diuinæ particulam Matris quæ rerum pretia ſuperat, conſeruaſſet;* neſcio qua hinc arte confeceris à Laſcari interuerſam, & non potiùs ab aliquo mortalium vix manu tractatam, quando in tam diligenti cuſtodia raro vel oculis vſurpari contigerit. Quòd ſi gratia Patrum Meſſanenſium fretus aliquiſpiam, ſuaq; fide tutus Tabularium Vrbis luſtrauit, niſi jam nullo teſte ſolus penetralia verſauerit in ſuſpicionem tanti D criminis vocari conſcientia procul non poteſt, tutiusq; credetur in tanta rerum Regni, Vrbisq; Meſſanenſis viciſſitudine auerſum incomparabilem theſaurum, inter impias manus hoc magis, quod ſplendida religione Meſſanenſium auro gemmisq; collucens non magis oculos quàm animos accenderit, euaniſſe. Id mihi, propè ſine dubio perſuaſerim, ſi cogitem quod alibi indicaui, eam Epiſtolam non in tabulis publicis, vbi à meliori tempore tot diplomata, & priuilegiorum libelli ſarti tectiq; ſeruantur, ſed ſacratiori loco quo publicæ accedentium adorationi pateret, in Æde fuiſſe repoſitam; proinde barbarorum direptione, Templis præcipuè & E

A Sacrarijs infeſta, faciliùs potuiſſe inter aurum & gemmas inuolui, quàm interdum Sacra Diuorum cadauera, quæ tamen ſimili vaſtationi interdum haud ſuperfuerunt, vel ſi iacturam non omnino fecerunt, Templo & Vrbe mota, peregrè ſæpius commigrarunt. Quamquam ſi in Tabulario quoque ſeruata ſint, nihil vetat cum tineis blattiſq; duraſſe ad vetuſtatem, neque tamen temporum edacitatem fuiſſe eluctatam. Quin vel adamas ferro clauſus ſuo puluere corroditur, habetq; durum omne, vermem ſuum, nec quippiam rerum ſub luna quantumuis ſanctum, citra miraculum, cineri eſt eximium.

Sed iam vno depulſo crimine à Laſcari, ad aliud auertitur ſuſpicio, iterumq; B fidiculis arctatus ille, quò ſaltem Græcum exemplum prodat, vrgetur vehementius. Conceder ſanè Laſcaris verſionem Grçcam cuiuſcunq; tandem ea fuerit, ſe vidiſſe, manu verſaſſe, & quamquam æuo pallentem, per tot nihilominus diſcrimina rerum ſeruatam, ſua quoque religione manſiſſe inuiolatam: nunquam ſe incomitatum adiuiſſe ad Vrbis Tabularium, habuiſſe continuò probitatis ſuæ teſtes, ipſos librorum præfectos, clam quibus nihil inſpectum, ſcriptum nihil, nihil factum. Quin verò tantis Meſſanenſium honoribus, ac beneficijs ſignatum, induci non potuiſſe ad gloriam Vrbis obruendam, nedum ad crimen ſibi inferendum, etſi ſpontè malus fuiſſet: quid enim inde ſperaret? an vt ablatam domi C ſuæ ſine lucro detineret? an vt ea vendita magnam pecuniæ vim conflaret? qui non publico duntaxat ſtipendio, ſed Ciuium quoque gratia & fortunis æquè locuples, non minus honeſtè quàm lautè ſibi ſuiſq; proſpexerat. Sed neque idoneum rei emptorem quempiam eſſe potuiſſe declarat; quis enim ea Epiſtola priuatim abutatur, & non apud omnes ſciri malit tanti poſſeſſor theſauri? ipſa ſanè pro ſe vocem miſiſſet Epiſtola, finitimoſq; religione ſui ad viſendum mouiſſet populos; id verò cùm fuiſſet, ad Meſſanenſes non redire fama & fide non potuiſſet.

Equidem nihil omnino video cauſæ, cur id criminis Laſcari affinga-D tur; enumerare autem cauſas omnes oportebat, quò ſuſpicioni locus eſſet, apud viros ſapientes, & id erat conſtantis accuſatoris officiū, qui tanti ſceleris arguere vellet hominē, ob virtutis eruditioniſq; famam domi foriſq; pretioſum; explicare omnia eiuſdem vitia, vel etiā Meſſanenſium in eundem peccata, quibus ille incenſus, potuerit animū inducere, vt humanitatē vinceret, vt Ciuiū amorem eijceret ex animo, vt tot prçclariſſimæ Vrbis merita contemneret, vt denique Laſcarim ſe eſſe obliuiſceretur; quæ ſine magnis, vtriuſq; peccatis accidere potuiſſe, nemo ſapiens arbitrabitur. Verùm concedatur Anonymo vt prætereat ea, quæ cùm nō probet, nulla eſſe concedat neceſſe eſt. Hanc Epiſtolam oſtenſam tantùm Laſcari neque E vltra eſſe ſcitam, vt ipſe ait, hoc verò planum facere debet: quid ergo

affert quare tunc amiſſam putemus; fingat aliquid ſaltem commodè, ne planè videatur id facere quod apertè facit, optimi Viri fidei & Meſſanenſium Ciuium dignitati illudere. A

Ceterum hoc loco multa dici poſſent vt crimen à Laſcari ſubmoueretur, niſi ſuſcipio deerraret ad illos, qui plures Bibliothecas ita ſemper inſpexerunt, vt ſemper pauperiores ſoliti eſſent relinquere. Certe quæ hodie monumenta Meſſanæ deſiderantur, Laſcari in viuis agente, ſarta tecta ſeruabantur; illo vita functo, ipſa quoque inter manus verſantium cum fato colluctata, dubiam primum, deinde manifeſtam ſui ſtragem oſtenderunt, quando inquirentibus diligenter doctis, veſtigia librorum magis, quam volumina famam duntaxat loquerentur. Quæ omnia eo fine à me dicuntur, vt immerentis exiſtimationi conſulatur, nec quæ poſt ipſum deſiderata ſunt, in minimè reum vertantur, pro quo Patrum ſententiæ plura ſanè reclamitant, quàm à vetere quouis accuſatore contra dici queant. Et alioqui non pauca interuerſa quæ, niſi certus exiſtat auctor à probis viris exquirentur. B

Eodem ipſo tempore auerſum pari fraude ferunt à Monaſterio S. Saluatoris Baſilianorum, vetuſtiſſimum Codicem, de geſtis Regum Græcè perſcriptum, è quo [a] Maurolycus, olim mandato Conradi Romanorum Siculorumq; regis Latinè dato, Hiſtoriam Arcadij à Mamertinis imperio reſtituti, non ita pridem fide optima deprompſit, famamq; Meſſanenſium inertia Scriptorum ſopitam, iterum ſuſcitauit. Proditum eſt proximè ſcelus, ſed non prius innotuit auctor, quàm cum obitu ſpem quoque reuocandi voluminis euertit. Ita monumenta rerum Meſſanenſium, paucorum perfidia, non minimum in libris detrimenti fecere, & quæ barbarica reliquit, aut etiam neſciuit immanitas, vernaculum puta neque tamen poſt fata, exiſtimatio Viri flagellanda fuit, quem dubia tantum ſuſpicio traduxiſſet, crimen perdidit, exterminauit. Inde factum vt plures reciſo ab antiquitate argumento, inſignem illam Arcadij Hiſtoriam, quæ Meſſanenſium gloriam Imperatorum dignitati in multis penè parem fecit, inter commenta reponerent; Verum hiſtoria ab auitis ducta exemplis, quamquam & iſtis fraude ſurreptis, in hoc communi & fatali modo, viuet in monumentis poſterorum, & conſolabitur memoriam Ciuium, conſcientia rectè partæ à maioribus gloriæ, tùm etiam vſurpatione, & renouatione Hiſtoricæ veritatis, in lucubrationibus ſapientum. C D

[a] Lib.3.Sic. Hiſt.

Atque ex his ſatis opinor apparet, quàm latè manare queant criminum ſuſpiciones, idq; ſi rectè animaduertat Anonymus, totam ſuam criminationem diſſolutam fatebitur, nec amplius in Laſcarim innoxium fidiculis inquirere cogitabit. E

RE-

A *RESPONDETVR INTERCVRRENTI CVIVSDAM Argumento, ab extremis Epiſtolæ.*

CAPVT XXXXI.

BENE, ſe res habet, fatigato iam lacertis contentionum Anonymo, alius ſtatumen ſufficit, nouus vt dicitur homo, ſed qui hinc initium famæ ducit, non illiteratus: cum ego hoc loco libenter nobilitauero ſi poſſum. *Extremū* (inquit) *Epiſtolæ Nos MARIA, ſuſpectum eſt, & ab actuarijs huc detortum. Illud item.*
B *Ex Hieroſolymis, nugæ.* Si dicas, *faſcias recidendas vt conſtet integritas Epiſtolæ; concludes & veſtem concidendam. Si enim de partibus Epiſtolæ, etiam de tota dubitauero. Sed eſto: concoqui non poteſt Græci hominis mendacium: quo tempore Romam iturus Paulus Regyo Meßanam venit; Legatum quoque ad Virginem profectum. An Lucas tacuiſſet tam ſolemnem legationem? an alij?* ſic ille.

Mihi verò non ſolum ſuſpecta eſt eiuſcemodi nominis ſubſignatio, ſed etiam in falſo certiſſima, neque tamen ideo intuta fides Epiſtolæ. Inter ſexcenta, vix vnum aut alterum exemplum eo notum charactere, ignaui
C alicuius imperitia ſubrogatum in propagatis argumentis, non ſanè prima manu, & quæ in Tabulis cenſetur depromptum. Vetuſtiora manuſcripta retegunt vitium, canitiem veri monſtrant. Sed & hoc fortunæ aduerſarij adſcribendum, quòd ipſe ferè ſolus in piperis cucullum offenderit, niſi de compoſito quæſiuit, vnde impactis dentibus penderet contradictio. Itaq; diſpuncta illa pronominis pluralis particula, quæ vt dicebam, ſcribentis vitio alicubi redundauit, in tuto ſunt omnia, nec eſt apud temperatum animum, quod honoræ exiſtimationi, fortitudine falſi periculum faceſſat. Neque enim eò ruditatis quiſpiam progrediatur, vt Laſcarim,
D virum in paucis eruditum, præter ingenium adeò erraſſe, fingere voluiſſe vel ſupponere, exiſtimet, quin proiecta etiā veritate, figendi libido ingeniū mētita fuiſſet eatenus, vt mentē legentis, interpretē veri, facile adſciſceret.

Hic verò locum haberet illa toties in morem gentis inuecta contentio, non quòd fortaſſe ad myſterium trahi non poſſit eiuſmodi oratio, ſed quod à Curiæ faſtu traductum ſi putetur, non neceſſariam habet ad moderatum Virginis animum commendationem. Habet ea ſignificatio neſcio quid fluxum & à Sanctitate volubile ad vanitatem, & in manſuetis etiam moribus acrem ſenſum, tametſi interdum quod [a] in Iuſtiniano [b] & Conſtantino videre eſt, mixtam quoque cum pietate maieſtatem. Ac tum maximè cùm hæc Epiſtola nata creditur, ſicut Auguſti
E

[a] Inter claras, de Sū. Trin.
[b] L. ſi cōtra pupil. C. Quòd Imp inter pupil

nomen, ſolis decebat Orbis Monarchas, ſed progreſſu temporis manante A
latius in reſtrictis ſpatijs ambitione, tranſijt ad multos Damedis apud
a In Apophe. Plutarchum [a] ſententiæ obnoxios. Quamquam dici poſſet ea tempeſtate nondum adhæſiſſe hanc Epiſtolæ Deiparæ laciniam, ſed cùm primùm legibus immiſſa dictio, legentium animis arriſit, ac demum vſu quoque ſermonis verti cœpit, quod nempè placeret abrogata Senatus Populiq; vi ac poteſtate Maieſtatem Principum ſeſe altius opinione hominum magis, quàm reipſa exercere, & multorum conſilio Rempublicam adminiſtratam, paulatim ea voculæ ſignificatione, ad ſuam dignitatem, ceù ius & arbitrium capitis traducere.

Illud: *Ex Hieroſolymis*, ſicut non vnam habet rationem, ita variam B
conſuetudinem, more gentium haud conſtantem, qui tamen haud vnquam ita ſit recens, quin veſtigia prætendat vſus antiquioris. Itaq; vſurpata locorum nomina, quibus ſcripta generatim ederentur, ſicut dubium non eſt apud peritos, ſic incertum an perindè ſemper commune fuerit epiſtolis, tabellis, annalibus: interdum fuiſſe negari vix poteſt. Et quidem annales, niſi cum temporibus rerum quoque geſtarum loca renunciens, tenebras potius affundant quàm lucem, nec tam conſulant memoriæ quàm obliuioni, vt mittam, ſi Scripturæ verſentur & retractentur, myſteria plurimùm ad loca deuolui, quæ niſi ſua clareant appellatione, vel
niſi tacitis nominibus, animum inducant in explicationem, mera ſint in- C
uolucra, ad ſignificandum haud conferant. Ceterùm ſignata in annalibus loca, ſi ab exemplis repetam, otioſus videar, ipſa Hiſtoriarum capita in Scripturis, ipſa prædicationum initia paſſim commonſtrant.

In actis tabellarum, ſi rariùs fortaſſe extat ſcriptum exemplum, vſus non infrequens cenſeri poteſt, idemq; iure gentium, ad firmandam Societatem humanam ceteraq; rerum arbitria neceſſarius. Extat nihilominus eius vſus argumentum, & quidem non paucioribus obuallatum notis, quàm hodie ſolent cenſionum tabellæ, actuariorum inſtrumenta; ne quippiam ad monimentum vertendum, ad infringendam memoriam
b L.1.c.14. poſſit obrepere. Et hoc (inquit Scriptor [b] geſtorum Machabæorum) eſt D
exemplũ ſcripturæ (loquitur de ſtatuta à Romanis libertate, deſcriptaq; in tabulis æreis forma) *Octaua die mẽſis Elul, Anno cẽteſimo ſeptuageſimo ſecũdo, anno tertio ſub Simeone Sacerdote magno, in ASARAMEL, in conuentu magno Sacerdotum & populi, & principũ gentis, & ſeniorũ regionis, nota facta ſunt hec.*

Denique in Epiſtolis etiam non inſolentem fuiſſe locorum notationẽ,
c Lib.2.c.1. haud vno docemur exemplo, idq; in vno duntaxat hiſtoriæ [c] Machabæorum capite, duplici cõſtat argumento; cùm in primis, *Fratribus qui ſunt per Aegyptũ Iudæis, ſalutẽ dicunt fratres, qui ſunt in Hieroſolymis Iudæi*: tũ deindè,
Populus qui eſt in Hieroſolymis & in Iudæa; Senatuſque & Iudas Ariſtobulo E

magi-

A *magiſtro Ptolemæi regis, qui eſt de genere Chriſtorum Sacerdotum, & his qui in Aegypto ſunt Iudæis, Salutem & ſanitatem.* Id verò diſcriminis, quod huiuſcemodi notæ quemadmodùm & temporum characteres, in capitibus ſigantur Epiſtolarum, cùm in hoc parthenographio noſtro, extremùm accedant, non ita variat gentis mores, vt ideò prætentæ veritati illudat, nec quippiam illis genuinum ponat, ſed diuerſos eiuſdem inſtituti ritus aduertit, quando ſicut interdum, notas [a] Anni, Menſis, & Diei, poſtremò ſignare illis ſolemne fuit, ita locorum nomina ſubnotare dubitari vix poteſt. a 2. Mach. cap. 11.

At procul iſta moribus & Epiſtolis Apoſtolorum: Nihil moror . . res &
B tempus interdum aliud ſuaſerunt, vſum vſui iunxerunt, aduerſum nunquam præſcripſerunt. Itaq; ſi non per Veredarios (quod nec tutum erat) ſed per ſingulares tabelliones, aut notos Euangelica fide Viros, quod ferè factitarunt Apoſtoli, mittere deſtinarent; fruſtra fuiſſet ingeſtum, quod melius promebatur ſermone latorum. Quin interdum niſi maiora eſſent quæ ſcriberentur, ipſæ Epiſtolæ ſigna tantum erant Tabellionum, quibus compendiaria literarum latiori committebantur explicanda orationi. Huc accedit, infeſtis tum adhuc Euangelio decretis Principum, vel certè ipſis non commodum fauentibus, è re fuiſſe, ſuppreſſis locorum, quò, vel vnde literæ darentur, notis, doctrinam duntaxat, quæuè agenda erant, ne
C Euangelium erubeſceret, apertè perſcribere: cetera non admodùm neceſſaria, vel tantùm ad ſecretas Euangelij ſemitas opportuna, ne in datores acceptoresq; inquiri facile poſſet, deferentium fidei tutius commendare. [b] Nam quod aliquando *Apoſtoli & Seniores fratres, his qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex gentibus* apertiùs, ac ſine populari metu videntur ſcripſiſſe; id enimuerò fuit, quòd actis iam eò locorum ſat altis Euangelij radicibus, nec dum digreſſis in Orbem Apoſtolis, nihil admodùm poſſet impedire, quin omnia in florem fructumq; prorumperent. Sed enim exportata poſtmodum latiùs in regna ſuperſtitionum religionis ſemente, quò minus Apoſtolici labores, ſuis in amoliendo lapide præpedi- b Actor. 15
D rentur initijs, aptumq; ſementi ſolum tardiùs excoleretur, cautè actitanda erant omnia, præuertendę ſuſpiciones, arduoq; inceſſu inambulanti ſuperſtitioni paulatim via obſæpienda.

Occurrit verò, Deiparæ Virginis Epiſtolam, ſuper libellos actuariorum quod pridem obuertit Anonymus, tot notis confertam, neſcio quid inſolens in medium & præter mores ingerere, quod non Epiſtolæ duntaxat argumentum, ſed Annalium formam præ ſe ferat, imò & ſponſum tot cautelis obarmatas ſuperet tabellas, quaſi promiſſi Sacramentū dixerit Virgo, nec ſatis tutam apud homines fidem, partium arbitrio redemerit.
E Rectè ſanè, tabellæ ſunt iſtæ ſed honoris & gratiarum: Annales ſunt

ſacrorum, ſed qui ingentis beneficij memoria loquuntur. Habent & A
formam Epiſtolæ genuinam, ſed quæ reſponſi ad ſcripta gerit argumentum, vel perorata coram, humanitatis quodam officio reddit, votisq; petentium piæ cuiuſdam lenitate maieſtatis indulget. Denique Sacramentum eſt repromiſſæ protectionis, ſed in quo ipſa Virgo ſpontaneò recepto, beneficia non præſcripta gratis & liberè condonat, viciſſimq; animos Meſſanenſium ad ſe auertit, obſequium auctorat, fidem ad Deum religat.

a 1. Mach. 14. Ac quemadmodùm olim ſtatutam [a] libertatem Iudæi deſcripſerunt in tabulis æreis, & poſuerunt in titulis in monte Sion, quò nulla vnquam adeo ingentis beneficij memoriam deleret obliuio, temporumq; notis ſingula diſtinxerunt, ne non vnum cum fluentibus ſeculis tranſiret monimentum; ita exſignatam ſuis characteribus, quacunq; tandem manu oportuit eſſe Virginis Epiſtolam, quę vel in templis forisq; proſtare poſſet ad religionis ſignum, religioſæq; Vrbis ornamentum, vel ſecuturas deinde viciſſitudines eluctari, ſi temporum iniuria ſuiſſet; vel denique ſi hæc maior fuiſſet, ſuis eiuſcemodi monimentum partibus in plura corruptum, è ruinis etiam veritatis proderet integritatem. B

Sed enim quod tunc è re & tempore minimè fuit, deinde verò pulſa etiam Tyrannide, pacatisq; religionis rebus, curæ ad alia diſtractæ præpediuerunt, quò minus hæc Epiſtola publica teſtatione marmoribus, aut ære duraret ad æternitatem; id in poſterum diligentia Patrum enitetur, quibus animus eſt & Patriæ religionem ad gloriam, & nomen generis ad famam dirigere. Nam ſi præclarum fuit nuper in inſtaurato Vrbis Theatro portam, quæ Paulum accepit vetuſtate deformatam, ad recentem magnificentiam nouis titulorum inciſuris erigere; quo loco reponendum ſit, publicum velut in Orbis Capitolio figere huius Epiſtolæ monumentum, nec memoriæ duntaxat, verùm æterni pignoris efferre ſignum, iudicet, qui Patriam, Religionem, Virginem amat. Fiet verò hoc opinor aliquando, maioribus Ciuium ſtudijs, ac interim noſtra hæc, & aliorum teſtificatio marmoris vicem geret, famam feret. C D

His ita conſtitutis, qui ceterà malam fidem incuſet interpretis eiuſcemodi faſcias imprudenter adſuentis, vereor ne ipſe ſuis hæreat lacinijs, qui quod aiunt male paratus à pallio, tranſierit ad togam, patronum acturus cauſæ longè tutioris ſi ab eodem impugnetur. Qui præterea ex partium vitio, conиecturam facit de damnanda integritate Epiſtolæ, niſi id neceſſarijs rationibus euincat, periculum ſubeat iudicij corruptioris: quòd multa hodieq; circumferuntur mutila Scriptorum monimenta, ne dicam peregrina manu temerata, de quibus tamen ſi ex integro quiſpiam dubitauerit, næ ipſe iuxta prouerbium, cordis loco peponem habere E
cenſea-

A cenſeatur. Qui enim, vt volumina taceam, [a] conſiſtit hiſtoria paſſionis Theclæ quam nemo non ſapiens ac doctus probat? qui Falconiæ geſta? Lini ac Syluestri acta? Pilati de Christo ad Tiberium Epiſtola? Sibyllina carmina tàm fidei proficua? denique (vt ſexcenta mittam) innumera Sanctorum facinora, quibus omnibus, non iam Scriptorum obſcitantia, vel Actuariorum fides, aut etiam commenta ſimplicium, ſed impudentia Hæreticorum, non vno loco labem intulit, neque tamen idcircò fidelium religionem aut fidem eneruauit. a Baron. ad An. 47.

Verùm hoc inſuper habito; Negat poſtremò *concoqui poſſe Græci hominis mendacium*: quo tempore Romam iturus Paulus Rhegyo Meſſanam B venit, Legatum quoque ad Virginem profectum. Sed viderit ne in imbecillo ſtomacho ſecunda menſa coaceſcat. Si tempora diſtinguat, ſanitatem impetrabit, vt ritè concoquat. Multis iam alibi hanc admirationem, quæ ſimplicitatis partus eſt, & mater riſus, eximimus. Tædet hoc loco eadem vſurpare, & ſatis ſit indicaſſe (nouit enim) quò ſaltem digitum ad refricandum, ſi quæ memoriæ vigor, admoueat nouus diſputator. Ex quo libenter & ego periuerim qui ipſe concoquat, vt Laſcarim dixiſſe velit, eo ipſo tempore Paulum & Rhegyo accitum Meſſanam acceſſiſſe, & vna cum Meſſanenſibus Legationem ad Virginem ſuſcepiſſe, perfeciſſe. Legant & relegant Laſcarim non iam Viri docti & integri, C ſed vel rudes & fidei corruptioris, an vnquam tam opimum & adipale commentum protulerit Laſcaris. Narrat Laſcaris quid factum ſi ex parte, quando factum, non narrat; tempori concedit, & prudentum iudicio: nec ſi licentiùs quàm fecit extemporaneus diſputator, fingere voluiſſet, tam inſcitam cogitationem eruditus ille animus ſuſcipere valuiſſet; cui exploratum erat, Paulum non corporis magis quàm nexu temporis præpeditum, eodem penè menſe coram Cæſare Romæ ſtetiſſe, adeoq; Meſſana Hieroſolymam reuerti minimè potuiſſe: magis omnino, Viro in Hiſtorijs verſatiſſimo perſpectum fuit, quo anno, quo anni tempore, D quouè menſe ac die Paulus Romam ſit ingreſſus, quam Anonymo iſti quot annos ageret dum iſta conflaret, quouè tempore, ſimilia concinnaret. Næ iſte cum legerit Eliſæum dicentem ad mulierem Sunamitidem. [b] *In tempore iſto & in hac eadem hora ſi vita comes fuerit, habebis in vtero filium.* Et iterum. *Concepit mulier & peperit filium in tempore & hora eadem qua dixerat Eliſæus*; iſta (inquam) iſte cum legerit, eodem peracta momento ſcilicet, & concepiſſe, & nulla temporis intercepta mora, peperiſſe etiam, iudicarit. Quid verò ex ſcriptura cogitarit, vbi cùm natum Adamo [c] Sethum acceperit, continuo memoratam quoque legat. *Sed & Seth natus eſt filius quem vocauit Enos?* vereor profectò, ne ſtatim E ac genitus fuit Sethus, ipſum quoque genuiſſe arbitretur. b 4. Reg. cap. 4. c Gen. 4.

Narrat

Narrat deinde Laſcaris Legationem miſſam ad Virginem, ſed ſolem- A
nem aut nobilem fuiſſe non dicit; id iſte de ſuo addit, vt plus poſſit apud
audientes & legentes, ſi cogitent inſignem adeò memoriam, nequaquam
à faſtis eorum temporum fuiſſe excludendam; quaſi rebus Meſſanenſium
penes Romanos ſtantibus, licuerit ſtrepitu legationis pompam adornare,
qui totius Orbis aures pulſaret, ea maximè tempeſtate, quò de religione
Chriſti plerumq; cum periculo audiebatur, rarò ſine ſanguine ſalutariter
agebatur. Publicam fuiſſe Legationem, & quatenus, alibi diximus, ſed
quàm meliorem ciues iam Chriſto ſacri, nec dum fortaſſe religione in
totam Vrbem miſſa, ſine ſtrepitu probaſſent, non etiam clamores regni
extuliſſent, vt hinc perſpicias quam incauta ſeipſam implicet imprudens B
obtrectatio.

Poſtremò auctoramentum illud à Luca iterum acceſitum, quàm pro
inſtituto ſit friuolum, non ſemel ad nauſeam extritum eſt. Itaq; Lucæ
credendum eſſe magis quàm Laſcari vbi alter alterum contra ſentiat,
nemo ſapiens dubitarit; plus tamen fidei habendum Laſcaris eruditioni,
quàm Anonymi tam dubij Sequeſtris interpretationi, quæ hactenus velut
radio Solis contra alios ſcripta ſunt, palam docent, vt iam inpræſentiarum
impotentem noui diſputatoris animum, haud parum vexare debeat, quòd
ruptis repagulis, immerenti Laſcari probroſam mendacij notam inurat;
nec iam in vnum duntaxat, ſed in nuncupatione Græci hominis, in vni- C
uerſam nationem, ipſe contumelioſus exiſtat, in quem fortaſſe non ineptè
conueniat illud Anacharſidis Scythæ in quendam Atticum, *mihi probro
eſt patria, tu patriæ*. Atque hæc pro intercedente in mediam pugnam
gladiatore.

RESPONDETVR VNDECIMO ARGVMENTO
à Traditione.

CAPVT XXXXII. D

HACTENVS ſi conatus omnis Anonymi in irri-
tum ceſſit, extremo tamen loco vires omnes aduo-
cat, manus illicò daturus, niſi ipſe à nobis ſpe iam du-
dum deuoratam repoſcat palmam. Enimuerò con-
uulſa priſca traditione, quod fundamentum nobis
inter alia validum, ſolidumq; ſemper viſum eſt, non
immeritò cauſam labare, totam rem vacillare
credendum eſt. Traditionem igitur iſte omnibus arietibus velut vni-
cam arcem impugnat, quam ſi vanam eſſe ſemel oſtenderit, ipſam quoq; E
Virgi-

A Virginis Epiſtolam vertat, Meſſanenſesq; Ciues de tam excellentis prærogatiuæ principatu deijciat neceſſe eſt.

Itaq; inquit *non quicquid traditione deriuatum eſt, id continuò ſanctum eſſe habendum, cùm multas alioqui traditiones haudquaquam Chriſtus improbaret in Euangelijs, Iſaias in oraculis ſuis, neque Paulus appellaret inanem fallaciam, nec Hieronymus inanes fabulas*. Hæc ille pro parte argumenti. Nam de cetero, quemadmodùm in ſerie dictum, [a] vt piam concedat hanc de Epiſtola traditionem, non tamen veritati innixam putat, imò pugnaciter aſſerit à notis veræ Traditionis longè ſeiunctam. a Cap. 10.

Equidem dudum in votis habebam, vt ex angulis ratiunculàrum, in B apertum traditionum campum, ſi quo modo poſſem, prolicerem aduerſarium. Nam cùm hoc velut regno, fides Epiſtolæ, noſtræq; cauſæ robur, magna ex parte conſiſteret, minimè dubitabam, vicario pietatis, ac Traditionis argumento, rem totam committere, quo tandem copia partibus facta, manifeſtum euaderet, vnde maximè prætenſa veritas ſtare crederetur. Verùm cùm nihil afferatur diuerſum ab ijs, quæ hactenus per multis, ac firmis rationibus confecta ſunt, nemo pretium operæ putarit, pluribus ac fortioribus eadem verſanda; ſi, quæ hic rurſum pullulare videntur, ſummo tantum quod aiunt pede, ceù vrticæ extemporaneæ proterantur.

C Igitur non omnibus Traditionibus aures animosq; dandos, conſtantior eſt ſapientum aſſertio, quàm vt ſecus à quopiam dici queat: ſed eæ demum auctoritatem apud omnes ad dignitatem promerentur, quæ cùm fidei non officiunt, pietatem etiam inſtanter fouent, eædem verò ſi antiquæ ſint, vetuſtate ſua ſanctitatem conciliant, ac poſtremùm ſi vniuerſorum religioni non parum admiriculi præſtant, Sacroſancta meritò cenſeri debent, vt qui ea violare dicto factoue auſit, in diuina humanaq; iura peccaſſe conuincatur. At enim huiuſcemodi notis ex parte, quam pro re ſatis eſſe hanc de Epiſtola Virginis inſignem Meſſanenſium traD ditionem, cum fidei decretis minimè pugnantem, pietati maximè conſentaneam, antiquitate apud ſuos primam, religioni ſummè proficuam, vt quæ in commendatione Virginis populiq; Meſſanenſis ad fidem acceſſione verſetur, ſatis opinor liquet ex ijs, quæ hucusq; per multa capita deducta ſunt, nec non in poſterum pro re accerſita, deducentur vberius. Ad quæ omnia ſi accedat nullo non tempore ſaltem in animis continuata religio, populiq; in Virginem in dies ardentius ſtudium, multaq; alia Virginalis patrocinij vt reliquas teſtimonia, taceam auctoritates, non modò imprudens ſit qui diſſentiat, ſed parum humanus, qui quàm piè credere, dubitare malit obſcurè, meditatoq; aduerſari.

E Iam quòd à Traditionibus in vtroque Teſtamento profligatis aduocatur

catur argumentum, contra rem noſtram adeo non militat, vt vel ipſi A
Anonymo, ſi ſapit, coactè inſideat. Damnat vtique Filius Dei traditio-
a Matth. 15. Marc. 7. nes, [a] ſed merè humanas Scribarum ac Phariſæorum inuentiones, &
propter quas impedimenta mandatis Dei ipſi faceſſerent, eò præſertim,
quòd Seniorum auctoritate, nec non originis & religionis antiquitate
ligatos populi animos, crimine grauarent ac inuidia, ſi contrauenissent.
b Cap. 59. Damnat Iſaias [b] hominum doctrinas, & ſubimpetrata à vanitate inuen-
ta, quæ ſanctitatem mentita, prouocabant magis Cæleſte Numen quàm
placabant; quod qui huiuſmodi commentorum eſſent ſtudioſi, in cor-
pore præſenti, longe à Deo abeſſent animis, labiumq; inane, pectus offer-
c Ad Coloſ. 2. rent examine. Damnat præterea Paulus [c] deprædatricem ſanæ mentis B
Philoſophiam, *& innanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum, ſe-
cundùm elementa mundi; & non ſecundum Chriſtum. Expertus namq; Apo-
d Lib. de præſcript. c. 7. Et de Anima c. 3. ſtolus Athenas Ciuitatem linguam* (inquit [d] Tertullianus,) *cùm omnes illic
Sapientia, atque facundiæ caupones deguſtaſſet, inde concepit præmonitorium
iſtud edictum.*

Itaq; non omnem amandat Philoſophiam Paulus, quemadmodùm
perperam accepit Hæreſiarcha Lutherus, ſed quæ ſit inanis fallacia, ſuper-
e Timoth. cap. vlt. ſtitio gentilitatis, *falſi nominis ſcientia*, [e] qualis eſt vt ait Clemens Alexan-
f Lib. 1. ſtrom. drinus [f] Epicuri doctrina, quæ prouidentiam tollit, cæloq; locat volupta-
tem; aut quales ſunt Platonicorum de Angelis, ſeu Dijs medijs dementes C
opiniones, qualia denique ſunt Apollonij Tyanæi, Simonis Nouatorum
parentis, Hæreticorumq; omnium ſomnia, qui vel tempeſtate Pauli Pla-
tonizabant, vel conſequentibus ſeculis ex eiuſdem aliorumq; figmentis,
quos Tertullianus Patriarchas Hæreticorùm vocat, ſuum egregij Vete-
ratores centonem conſarcinabant. *Enimuerò Hæreſes* (inquit) *Tertullia-
g De Anima c. 3. h De præſcript. c. 7. nus* [g] *à Philoſophia ſubornantur. Inde Aeones* [h] *& formæ neſcio quæ, & Trini-
tas hominis apud Valentinum: Platonicus fuerat. Inde Marcionis Deus me-
lior de tranquillitate: A Stoicis venerat. Et vt anima interire dicatur, à Stoicis
obſeruantur. Et vt carnis reſtitutio negetur, de vna omnium Philoſophorum* D
*ſchola ſumitur. Et vbi materia cum Deo æquatur, Zenonis diſciplina eſt. Et
vbi aliquid de Igneo Deo allegatur, Heraclitus interuenit. Eadem mate-
ria apud Hæreticos volutantur, ijdem retractatus implicantur.* Hæc fere
Tertullianus.

Et verò huiuſmodi Philoſophia fons errorum, qui vanis hominum co-
gitationibus velut riuis quibuſdam effluxit in Orbem, & reuelata diuini-
tus principia fallacijs circumſcripſit inanibus, velut ſi ex nihilo nihil gi-
gni certò ſtatuatur, Mundus quoque credatur æternus; ſi à priuatione ad
formam regreſſus negetur, vana ſit fides miraculorum, fabula reſurre-
ctio mortuorum; ſi accidentis eſſe, nihil aliud ſit quàm ineſſe, dubia E
corpo-

A corporis Euchariſtici in Sacramento præſentia; ſi quæ denique ſunt eadem vni tertio, eadem quoque inter ſe cenſeantur, inane ſit myſterium Trinitatis, exciſum veritatis vniuerſæ fundamentum.

Hæc nimirum eſt Philoſophia, quæ ſecundum elementa mundi, ſexcenta Platonicorum Scholis intulit deliria, & cum aſtris animatis, mundiq; factoribus Angelis, & humani generis apud Deum aſſertoribus, religionem exanimauit, Vniuerſum perturbauit, quàm plurimos hominum quo minus rectè de Deo ſentirent, dementauit. Mitto cetera quæ meritò fabulas vocat aniles Hieronymus, vniuerſi videlicet principium aquã eſſe, vt ſomniauit [a] Thales Mileſius; aut numeros vt Pythagoras: Oceanum & Thetin Deorum parentes vt Homerus; Ex immenſo rerum omnium ſemina exiſtere, mundoſq; immenſos conſtare poſſe, vt Anaximander. Neque ſolùm, ſed ex ſeminibus cælo delapſis animalia ſurrexiſſe, Æonaq; quem ſenſum dixerunt accepiſſe, vt Anaxagoras; vel etiam ex atomis & vacuo ſuum ſumpſiſſe pleroma vt Democritus, & Epicurus; denique mundum ex affectibus concinnatum, Rerum ſubſtantias ex lacrymis Creatoris, lucem ex riſu ortam quemadmodùm vltra dementiam attenuauit Valentinus Phæbonites. Quæ omnia tametſi longè abſint à mente ſana, ſuos nihilominus etiam poſt Euangelij Solem tenebricos habuerunt defenſores, Valentinianos, Gnoſticos, alioſq; illud inſuper ex Heſiodi Pandora ſtultitiæ mutuatos, vt Saluatorem ex omnibus factum Æonibus docerent, omnibus in eum deponentibus velut florem ſuum; quò iam non inanis duntaxat fallacia, qua ſicut Irenæus loquitur, *minutiloquium Ariſtotelicum & ſublimitatem circa quæſtiones inferre fidei conantur Hæretici*, ſed multò magis fanatica hæc deliramenta, procul à ſenſu religionis ſint proſcribenda.

a Iren. l. 2. contr. Hæreſ. c. 19.

Verùm quid hæc quæſo ad Epiſtolam Virginis, niſi perridiculè quiſpiam velit ad minus connexas poſitiones, præpoſteram aſſuere conſecutionem, & ex rotunditate Cæli baculum in angulo concludere. Nam quia Phariſæorum traditiones mandatum Dei irritantes, hominum commenta religionis fucum mentita, inanis præterea fallacia, philoſophiæ ſpeciem induta, procul eſſe iubentur à Chriſtianorum inſtitutis: ideonè Deiparæ Virginis Epiſtola, tam eximiæ pietatis exemplum, tam ſublimis caritatis argumentũ, idemq; perpetuo quodam per manus tradite religionis charactere magis ac magis illuſtre, è memoria hominũ tolletur è traditionum piarũ monumentis expungetur, inanis, fallax, periculoſa, fidei pugnans & aduerſa cẽſebitur? Quin potius hunc ego callidum & verſutũ arguendi modum, procul Sapientum Scholis faceſſere monuero, idemq; mecum præſtiterint alij, quorum candida pectora pietas Virginis inſedit, apud quos religio Deiparę maiori ſemper in pretio & honore eſſe ſolet.

Ac

Ac ſanè poterant hæc omnia tam multis de traditione diſputata, verbo concludi, niſi referret diuerſis veſtigijs ad latibula difficultatum peruenire. Habet enim auream hæc in fronte traditio notam, quæ ad Lydium examinata; ſynceram ac probam ſe manifeſtat, pietate, religione, conſtantiſſima Ciuium aſſertione, nulla penitus cum fide & hiſtoria Sacra diſſentione, in quam nemo non, ſi ſapit, conueniat, vel ſi addubitet, minimè tamen proteruè aduerſetur. A

Iam verò qui eam putet eſſe probatam traditionem, in quam omnes vno ore conſentiunt, næ iſte non exactè diſcernit inter Traditiones, ac id propter, nullibi opportunam veritatem offendat neceſſe eſt. Illicò enim vacillabit fides Epiſtolæ Edeſſanæ, nutabunt non penitus præſcripta ab Eccleſia Gelaſij apocrypha, fabulæ erunt Abagari prædicante Thaddæo conuerſio, Mariæ Virginis iter in Aſiam, Pilati ad Tiberium de Chriſto relatio, Apoſtolorum ad Deiparæ funus obſequium, Petri cum Simone Mago, Bartholomæi cum Idolis concertatio, Clementis errores, Theclæ carceres ac victoriæ, Pauli ac Iacobi in Hiſpanias profectio, mortuorum ad vmbram Pauli ſuſcitatio, Syluestri de Dracone triumphus, Georgij cum Serpente pugna, Equi picti Georgium geſtantis hinnitus, ſeptem dormientium per ſecula ſomnus, Dionyſij aut etiam Æmygdij Aſculani cum reſecto capite inceſſus, Gregorij Armenij metamorphoſis, Vnius Magdalenæ aſſertio. Mitto innumera alia, pleraq; ſanè latinis dubia, Græcis probata, aut contra his minimè certa, illis rata fixaque. Mitto vtrobiq; vernaculas nationum, ac ciuitatum traditiones, de quibus nihil ſanciente Eccleſia, manet tamen populorum pietate durata, nec controuerſa cum ſanctitate religio. B C

Quorſum hæc omnia niſi vt luculenter oſtendamus, non ideo reputandam eſſe fluxæ fidei Traditionem, cui non continuò totius Eccleſiæ Patrumq; ſuffragia robur addant, quando interdum ſanctitatem habent quæ inter fluctuantes opiniones ſola pietatis anchora firmantur.

Ac vt fundamenta Traditionis quibus hanc Epiſtolæ religionem decet inſidere ſuo ſitu cernantur. Tria ſunt earum genera penes Sacrarum ſcientiarum peritos, quorum primum fons ipſe legum Deus, nullo exceptore vſus Eccleſiæ concredidit, ipſa tamen ſemper cum religione ſeruauit, & ad poſteros viua ſine manu voce tranſmiſit. Atque hoc genus non inter humanas modo, ſed neque inter Eccleſiaſticas Traditiones rectè cenſetur, quando etſi per Eccleſiam ſecundis velut manibus traductum, non ſanè ab ipſa, ſed ab auctore rerum Deo principium ſumpſit & auctoramentum. Et huius claſſis nomen habet, quicquid Scripturarum Sanctitudo claudit, ſiuè demum leges figat, moreſq; formet ac ritum, ſiuè in ipſa diuinitatis arcana velut indigitamenta quædam aperiat. D E

Alte-

A Alterum genus illud eſt, quod Eccleſia non modò per manus immiſit in forum, ſed etiam ipſa primùm ſanxit, vtique tamen ſanctitate à Deo ſuſcepta; quando non humani vis conſilij, ſed Spiritus gubernantis interuenit ſapientia, nec in ſanciendo ſolùm, ſed etiam in tradendo direxit inſtitutum; vt proinde, qui hoc genus, humanas vocet Traditiones, næ iſte vehementer impingat; ac quid Eccleſia ſit, malo ſuo ſeductus ignoret; quamquam ſi Eccleſiaſticas ſolùm, nec reſtricto vocabulo diuinas appellet Traditiones, rectè admodum ſentiat, eaq; ratione diei Dominicæ cultum, quadrageſimæ religionem, ceteraq; id genus ad mores & cærimoniam formandam præcepta, vſuſq; firmatos, Eccleſiæ vocet inſtituta.

B Tertium denique genus eò recidit, vt neque à Deo, neque ab Eccleſia proximè capiat auctoramentum. Sed Reipublicæ maiorumq; factis, aut etiam priuatorum quibus poteſtas ineſt, ſuam remittat originē, & nihilominus id natura ſecum trahat, vt ſi præceptis Dei, conſilijſq; ſanctioribus minimè vim inferat, [a] conſcientias hominum liget, in noxam laudemq; rectè vel ſecus facta traducat, viciſſimq; ſi diuinis obuertatur inſtitutis, ceù quondam Phariſæorum, ac Scribarum fallaces circumſcriptiones, extemplò caſſum ſit ac irritum, nec ſecus atque præſentiſſima pernicies animorum elidendum. a Ad Rom. 13.

C Scio, Sapientum ſententia, paulò aliter differri traditionum capita in claſſes ſuas, quę tamen noſtrum ordinem, ſi rectè in animum inducamus, nec vertit nec perturbat; quin magis explicat, magis confirmat. Illi itaq; penes dignitates principiorum, Diuinas, Apoſtolicas, & Eccleſiaſticas; penes materiem verò, quæ fidem moreſq; hominum concernunt, recenſent Traditiones. At enim pro re noſtra, circa incommodum Apoſtolicas ab Eccleſiaſticis haud diſcreuimus, quòd cùm vnus idemq; Dei Spiritus, qui Apoſtolos ad veritatem formauit, hodie quoque regit, regetq; ſuam in poſterum Eccleſiam, non abs re eadem vtramq; nuncupatione cenſere potuimus, idq; [b] non ſine doctiorum argumento, quando & ipſi Apoſtolicas quamuis traditiones, diuinas vocare conſueuerunt; ea nimirùm de cauſa, quòd à primo auctore Deo ſuſceptas, non ſine Spiritu Dei tradiderunt, acceptaſq; ſeorſim à Chriſto, ipſi primùm Eccleſię commendarunt. Atque hoc ſenſu, neque aberret quiſpiam, ſi quas ſingulares Eccleſiæ ſeruant maiorum pias inſtitutiones, Eccleſiaſticas emollito nomine vocet Traditiones. b Bellar. Tom 1. lib. 4. cap. 2.

D

Iam verò quæ paſſim feruntur dicta Patrum & notæ ad diſcernendas traditiones, diuinas maximè cōcernunt & Eccleſiaſticas vniuerſim conſideratas, quæ fidē ſtabiliunt moreſq; formant, nihil adeò de particularium Eccleſiarum conſuetudinibus ſingulatim ſpectatis decernunt, niſi qua & E ipſæ religionem ex fide, moreſq; ex pietate profectos promouent in dies,

augentq; magis; quæ tamen vt firmæ ſint, totius Eccleſiæ conſenſum Pa- A
trumq; ſententiam non requirunt, ſuorum duntaxat maiorum auctoritate
cōtentę, niſi quia principijs ab Eccleſia conſtitutis minimè contradicunt,
tacita quadam aſſenſione vim ab ipſa habere exiſtimentur, adeoq; hac
etiam parte Eccleſiaſticæ dici queant. Quin, ſi quemadmodùm rectè
aduertit [a] Bellarminus, ad credendum quippiam ex Apoſtolica traditione
profectum, ſatis ſit aliquos magni nominis Patres expreſsè id aſſeruiſſe,
nec ceteros, tametſi non meminerint contradixiſſe: multò ſanè minus ad
particularem alicuius Eccleſiæ traditionem firmandas, tantus numeroſorum
ſuffragiorum deſideratur apparatus, paucorumq; domi ſi foris
deſint, digniorum apprimè ſufficit antiquior auctoritas; ad eam verò, ſi B
præterea magni alicuius Scriptoris, quem Eccleſia eximium habet accedat
fides, eademq; cum religione & moribus minimè pugnet, inſuper
rationi temporum conſentanea dicta probet, neſcio cur totius Orbis iudicio,
inter probata locum non mereatur, alioqui quod aliquando prætenſum,
vacillabit in Eccleſia fides Ioannis feruenti oleo corpus delibuti,
quę à Tertulliano duntaxat, vel minoris penſi Procoro famæ data.

[a] Tom. 1. lib. 4. c. 9.

Verùm hæc de traditione vtcunq; diſſerta, tantùm ad infrigendam Anonymi contentionem ſufficere debent, ijs ſuo loco diſcernendis, quæ ad vindicias Epiſtolæ, tanquam à præcipuo, vel citra vllius Scriptoris auctoritatem capite ſunt arceſſenda. Interim ex hactenus inductis, quem in C ordinem vniuerſis redigenda ſit hæc de Virginis Epiſtola Meſſanenſis traditio, facilè perſpici poteſt opinor. Enimuerò cùm nequeat eſſe Diuina vel Apoſtolica, ſed neque Eccleſiaſtica reſtrictè ſumpta, ad fidem moresq; componendos à Concilijs vel inuecta, vel affirmata, nec denique à maioribus ordinandæ Reipublicæ, populorumq; inſtituendorum gratia introducta, perconſequens eſt, hiſtoricam eſſe, ſed ſacram ſuſceptæ apud ſuos religionis antiquę narrationem, eandemq; in Ciues pietatis Virgineę prędicationē, principio quidē Scriptis acceptā, imò verò è Scriptione Virginis natā, deinde etſi Scriptores defuiſſent, per manus in manus traditā, continuataq; religione ad hæc vſque tempora propugnatam. Verùm cùm hæc D ipſa traditio non occaſio duntaxat, ſed ferè fundamentū ſit rā raræ, ac pręcipuæ religionis in Virginem, eademq; ad fidem piè ſtrenueq; colendam haud mediocre incitamentum, nihil propius eſt, quàm vt nō inani ſpecie, in ſacras quoque ſuo modo redundet, narrationes, & præterea cùm peculiaris Metropolitanæ Eccleſiæ, Ciuitatiſq; in Siculo regno tam palmaris, in ea vertatur religio, Eccleſiaſtica ex hac parte traditio queat appellari.

Atqui ex hactenus conſtitutis perſpicuum etiam fit in primis, quàm pręposterè ducatur argumentum à diuinarum & Eccleſiaſticarū, quę cōmunes ſint Orbi traditionū notis, ad inueſtigandam hiſtoricæ humanæq; E

tradi-

A traditionis, tametſi ex parte ſacra ſit, atque Eccleſiaſtica genuinam rationem: in quam ſi plurima ſigna conueniunt, omnia certè neceſſe non eſt, nec verò ſingula eodem prorſus modo concedere. Ceterùm ſi in multis germana quædam cernitur eſſe ſimilitudo, manifeſtum etiam euadit, non niſi imperitam eſſe contentionem, quæ eidem non ſolùm ſuam denegat antiquitatem, ſed etiam cum libris Sacris & Canonica fide pugnantem ceù mendacem famam, paucorum præſidio munitam, & vno verbo traditionem piam non ex veritate ſat pro inſtituto conſtanti roboratam audet traducere.

B *RESPONDETVR DVODECIMO ARGVMENTO,*

à dono linguarum B.V. collato.

CAPVT XXXXIII.

TANDEM profligata ſat longa diſputatione, nouiſſimum noui diſceptatoris ſuccedit argumentum, cum quo ſi lubet extremo exemplo fuerit decernendum. *Conſtat* (inquit) *apud omnes Deiparæ Virgini, donum linguarum, vel ipſo die Sacro Pentecoſtes, quo &*
C *Apoſtoli varijs linguis cæperunt eloqui magnalia Dei, vel multò ante quod credere par eſt, à Spiritu Sancto fuiſſe collatum. Poterat igitur Virgo patria Meſſanenſium lingua Legatis reſpondere, nec opus erat interpretem Paulum, vel ad reddenda Virginis ſenſa inter colloquendum, vel ad Hebræam Epiſtolam Græcè conuertendam adhibere.* Hæc iſte.

Nihil eſt ſanè quod huic fortuito argumento, vel caſu nequeat reſponderi; nec reuocanda diſputatio ad reconditas quaſdam rationum flexiones, vbi in promptu eſt, quo ſingula vel ſpontè cadentia refellantur. Deiparam Virginem dono linguarum fuiſſe ornatam, nemo ſanè cui
D pectus ſapit negare debet: hinc verò conſectarium eſſe, Græcè vel Latinè ſermones cum Legatis Meſſanenſium miſcenti, etiam Epiſtolam Græcè vel Latinè fuiſſe exarandam, non video qua ratione concludatur, niſi morum ignoratione. Nam vt omittam Paulum Latinè callentem, Romanis tamen Græcè ſcripſiſſe, quod vtraq; lingua communem haberet vſum, ſtudio præſertim Magiſtratus commendatum; decebat Virginem, eam ſcribendo linguam adſciſcere, quæ cùm ipſi vernacula eſſet, tùm apud Hebræos iam vſu Scripturæ, Sancta, religione etiam Gentium Sacratior habenda erat.

E Et quamuis aliquando ſanxiſſet [a] Auguſtus, quò Romanos Græco, viciſ-

a Suet. in Octau. cap.

viciſſimq; Græcos Romanos, & habitu, & ſermone, vti perinde vellet; A
ea tamen lege, præterquam nec ad ſanctitatem recepta, & à Claudio ad Senatum duntaxat, etiam inter Barbaros in iudicijs ferendisq; ſententijs reſtricta, ſcribentes præſertim familiariter non aſtringebat; poteratq; ſuo quilibet vti ore ac manu, niſi fortaſſe religio, quæ characteribus, aut potiùs ſcribentium animis ineſſet aliud præcepiſſet. Quin peculiare fuiſſe Iudæis nimium vernaculę linguæ addictis, peregrinum vel contemnere, vel

a L. 20. Antiq. c. vlt.

auuerſari ſermonē, ex ijs quę Ioſephus [a] narrat, ſatis euadit manifeſtum. *Noſtri* (inquit) *homines non ſuſcipiunt eos, qui multas perdedicerunt linguas, quòd ſtudium profanum apud eos habeatur, & ſeruis commune cum ingenuis, ſolos autem ſapientes ſuo ſuffragio pronunciant, qui legis & ſacrarum literarum* B
tantam aſſecuti ſunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. Hinc verò conſequitur illos vſitato ad ſummum ſtudio, pro tempore, & re nata peregrinum ſermonem vſurpaſſe, ſcriptitando tamen quatenus fieri poſſet abſtinuiſſe; imò & in trito colloquio cautè ſibi temperaſſe, facile cuiuis veniat in mentem, quòd exquiſitam efferendæ vocis peregrinæ rationem, illis natura negauiſſet, idq; ſuo exemplo prodit Ioſephus ipſe Hebræus, qui tametſi ſuos commentarios Græcè lucubrauerit, & pleroſq; Græcorum in eo genere antecelluerit, apertè tamen de ſe fatetur, exquiſitam ſibi pronunciandi rationem aſſequi, ob patriam conſuetudinem haud licuiſſe, quamquam Græcanicæ quoque literaturæ, non ſine profectu opeC
ram dediſſet, deuouiſſet.

Non hæc dico quaſi Deiparam Virginem, non æqua facundia peregrinas verſaſſe voces ac patritas exiſtimem; quippe cuius in labijs diffuſa gratia, non proprietates modò linguarum ritè carpebat, ſed & ſonos inflexionesq; vocum, cæleſti quadam ſuauitate ad audientium aures affundebat; verùm cùm ſecreta quædam maieſtas ineſſet orationi Hebrææ, quam Chriſtus Dei Virginisq; filius, ore ſuo ſacrauerat; par erat natiuis cōceptibus Virginei pectoris edere dulcedinem, quam Meſſanenſes hoc magis religiosè tuerentur, quò genuinam ſacratę mentis imaginem, proprijs velut D

b In actis cap. 22.

coloribus adumbratam ſuſpicerent, haberentq; vt cum [b] Chryſoſtomo loquar, *reuerentiam quandam linguæ illi, fortaſſe vt omnium primæ*.

c Act. 21. & 22.

Sed etiā [c] Paulus quamuis Græcè peritus, nihilominus ceù vir Iudęus, natus quidem Tharſi Ciliciæ, ſed Hieroſolymis à teneris vnguiculis educatus, obtenta à Tribuno, quem prius Græcè allocutus fuerat, licentia, corā populo non minus fortaſſe pro vſu temporis Græcè gnaro, Hebraicè multis perorauit; non aliam ſanè ob cauſam, niſi quòd popularis & vernacula ea oratio eſſet, quam & ipſe propenſiori facundia proferret, & populus ſilentio præſtito perauidis & arrectis auribus exauriret. *Tantus quippe*

d In actis cap. 2. 2.

inquit [d] Lorinus *inſitus eſt rerum propriarum amor; nec eſt cui natiua quamuis* E
barba-

A *barbariſſima non etiam politiſſima, ornatiſſimaq; dialectus videatur, & qui non alias præ ſua pluſquam barbaras & Scythicas denominet*, quemadmodùm Michael Imperator Græcus Latinam, quo tamen nomine [a] Nicolaus Papa hominem egregiè perſtringit, refellit.

Nam quòd Chryſoſtomus [b] Paulum Hebrææ tantum loquelæ velit fuiſſe gnarum, & imperitum externæ peritiæ; niſi ita quis accipiat; vt quantumlibet Græcis literis erudito, natiuam Græcè proferendi gratiam, haud ita graphicè licuerit aſſequi; cuius, ſi Hieronymo [c] credimus, maximè ſe fatebatur imperitum; imponat oportet non duntaxat ſententijs, quas è Græcis auctoribus depromit, ſed etiam Epiſtolis, quas præter B illam ad Hebræos diſertiſſimè ſanè ſcriptam, Græcè omnes exarauit; denique & linguarum facultatem adimat illi, qui ad ſalutem Gentium procreatus, *totius Orbis terrarum*, vt loquitur [d] Chryſoſtomus, *fuit orator ſapientiſſimus; quem icircò non abs re Mercurium habuerunt Lyſtrenſes*, (hoc eſt eloquentiæ Deum; Deorum interpretem, Datorem Verbi,) cuius verba quod retur Hieronymus [e] *non verba videntur, ſed tonitrua & fulmina, bellantem præterea Oratorem in cauſa; cupientem omne quod contigerit; tergum vertentem vt ſuperet, fugam ſimulantem vt occidat*.

Non me fugit aliquando [f] Paulum ſermonis imperitiam ſibi imputaſſe: Verùm id ſapientum iudicio, non quaſi minus calleret, ſed C quòd tritam & ad vulgi captum commodatam præferret elocutionem; ea dicendi modeſtia vſque ad probrum perſtringens phaleratum aliorum dicendi luxum. Vel certè ſi Hieronymo [g] credendum, quod erat humilitatis, diſſimulabat, vt Apoſtolica prædicatio, non in perſuaſione verborum, ſed in ſignorum virtute conſiſteret, ſpernens alienas opes, qui in ſuis diues erat, & nihilominus vim eloquentiæ perorantis, Feſtus pro Tribunali ſedens, cùm fuiſſet expertus, præ admiratione, *Inſanis* inquit [h] *Paule inſanis, multæ te literæ ad inſaniam conuertunt*. Quin [i] Auguſtinus, obtentam illam à Paulo non ſcientiæ, ſed ſer- D monis imperitiam, eò vertit, quaſi id concedat obtrectatoribus, non verè de ſe ſentiat; quamquam & ipſe [l] Auguſtinus vt imperitiam Paulo relinquat, vnà aſſeuerat, remotis omnium eloquentium auctoritatibus, rectè eſſe locutum, præcipuè tamen cum de compoſito diſſerit de Chriſtiana eloquentia, quæ profanæ nullatenus ſit ſecunda, illam in Paulo [m] effloruiſſe multis oſtendit, & inter alia; *ſicut Apoſtolum* (ait) *præcepta eloquentiæ ſecutum fuiſſe non dicimus, ita quod eius ſapientiam ſecuta ſit eloquentia non negamus*.

Id verò cum [n] Lorino fortaſſe non inconcinnè ſic accipias, vt Græ- E corum artes, quibus ratio oratioque perpolitur, Paulum duntaxat cùm

a In ep. ad Mich. Imp.
b Hom. 4. in 2. ad Tim.
c Ad Algaſiam.
d Orat. in 12. apoſt.
e Apol. ad Pammach.
f 2. ad Cor. 11.
g Apol. cõt. Ruffin.
h Act. 26.
i Lib. 4. de doct. Chriſ. cap. 5.
l L. de Magiſtro c. 5.
m De Doc. l. 4. c. 6. & 7
n In Act. c 14. n. 13.

a Lib. 14. adoleſcentulus eſſet attigiſſe putes, idq; Tharſi [a] in patria, quò loci, (quod A
Strabo prodit,) omnes encyclicæ diſciplinæ cum Philoſophia florebant,
palmamq; Athenis, Alexandriæ, ceteriſq; orientalium locis præcerpebant;
b Lib. vlt. antiq. c. vl. Cùm interea teſte Ioſepho [b] Hieroſolymis languerent ea ſtudia; penè
iacerent; quòd vt ſæpè meminimus, illi ſoli ſapientes renuntiarentur, qui
legis, & Sacratum literarum, quam docere poſſent peritiam fuiſſent aſſe-
cuti. Ceterùm verò ſimile non eſſe, Paulum iam ex perſecutore Apoſto-
lum, otio quamuis difflueret, qui tamen vix ab Euangelio reſpirabat, tri-
uiſſe potius tempora in fabularum quiſquilijs, quàm in rerum diuinarum
meditationibus. Niſi iam huiuſmodi etiam diſciplinas à Spiritu Sancto
Paulo infuſas prædicemus, quod tametſi rarius alijs, accidiſſe tamen in- B
terdum haud facile negabimus; & potuiſſe Paulo contingere, qui vt
Euangelium inter Gentes fundaret, fabulas vertere debebat, quid obſtat?
ac ſaltem eloquentiæ naturalis indolem arte ab initijs excultam, diuinâ
deinde perfectam ſapientia quis neget? vt iam Hebræus ex Hebræis, non
in Rhetorici duntaxat nitore ſermonis, & verborum concinnitudine, &
eloquij venuſtate, ſed in virtute Dei, nec tam in Sapientia Verbi, peroran-
do, quàm cum Spiritus diuini feruore prædicando, totum Orbem ad fidē
Chriſti traduceret; nè ſi alioqui Platone doctior & eloquentior habere-
tur, non diuina ſapientia, verùm humana eloquentia ſuaſiſſe res admiran-
c Hom. 4. in 2. ad Tim. 2. das crederetur; qui tamen *ſi imperitus erat*, (vt inquit [c] Chryſoſtomus) C
*vicit autem Platonem, præclara fuit victoria de diſcipulis Platonis, per Dei
nimirum gratiam, non per humanam ſapientiam*.

Sed video quàm ſcrupuloſas in cautes impellere queat argumentum,
è quibus haud facile enauiget hiſtoria. Nam Paulus alioqui Hebraicè
diſertus, Græci duntaxat ſermonis imperitiam ſibi appoſuit, idq; non de
humilitate, ſed conſcientiæ veritate; quippe qui Cilicum ruditati inſue-
tus, non modò verba compoſitè proferre, ſed ne literas quidem Græcas
ritè formare noſſet, vt eam ob cauſam non ipſe literas ſua manu exararet,
ſed nominis tantum nota vſque ad legentium irriſum elementariè ſubſi-
d Cap. vlt. gnaret; quod ipſe cùm ſæpè non obſcurè, tum clariſſimè ad Galatas [d] ſcri- D
bens his verbis adſtruit, *Videte qualibus literis ſcripſi vobis mea manu* hoc eſt
ſi Græcæ vim vocis explicemus, quàm grandibus apicibus, & quàm cur-
uis literarum tramitibus, quo ſcilicet pacto conſueuerunt, qui ad prima
rudimenta manus in tabula ſine rectore ducunt.

Et quamuis non alienum ſit ab hominum vſu, ignaros interdum cha-
racterum formandorum, expeditè nihilominus linguis eloqui nationum,
quaſi experimentum dicendi ex ipſa capiant artis ratione, interdum
etiam abundantia ingenij, naturæq; ipſius habitu propè diuino, per ſeipſos E
artis

A artis abdita atque recondita penetrare, exhaurire, quemadmodùm & Aratus ſcribendi licet gnarus Aſtrologiæ penitus inſciens, non modò verſu aptè ſed ad artis normam eleganter ſcripſit ac eruditè. At enim in re præſenti non poteſt non mirum videri, & planè ſit impoſſibile Paulum ex Hebræo Virginis Epiſtolam Græcè conuertiſſe, qui nedum ſcribendi, ſed fandi expers Titum habuit interpretem mentis; quòd vt ait [a] Hieronymus *diuinorum ſenſuum maieſtatem, digno non poterat Græci eloquij ſermone explicare*. Quin verò Titi officium adeò Paulo fuiſſe neceſſarium & precioſum, vt eiuſdem abſentia non modicum prædicationi detrimentum fecerit, teſtatur idem ipſe Paulus [b] ad Corinthios ſcribens his verbis, [a Ad Hedib. Epiſt. 150. q. 11.] [b 2. Cor. 2.]

B *Cum veniſſem Troadem propter Euangelium, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino, non habui requiem ſpiritui meo eò quòd non inuenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens profectus ſum in Macedoniam.* Id verò non alia de cauſa accidiſſe viſum eſt [c] Hieronymo, niſi quia ſicut Petrus Marco, ita & [d] Paulus Tito vtereretur interprete, in cuius aduentu ſe magnoperè gauiſum eſſe oſtendit, cùm dixi. *Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt & nos in aduentu Titi*. [c Loco cit.] [d 2. ad Cor. 7.]

Sed enim ſi Pauli vox alia eſt in Domino gloriantis. [e] *Gratias ago Deo meo, quod omnium linguis loquor*, & Gentium Apoſtolum, ab hoc Spiritus Sancti dono minimè decuit eſſe immunem eatenus Græcè dicendus eſt [e 1. ad Cor. 13.]

C imperitus, qua cum Hieronymi ſententiam diuinorum ſenſuum maieſtatem, non poterat digno Græci eloquij ſermone explicare, tametſi alioqui eruditus ad pedes Gamalielis, cum profunda Scripturarum ſcientia, linguarum gratiam poſſideret; ſed ſapientiæ pediſſequam, non elegantiæ ducem. Ita verò cùm dignum duntaxat eloquium, non aſcita fandi moderatio Paulo deeſſet, interpretem voluit eſſe vernaculum hominem, qui latos ſcripturarum ſenſus reſtrictis proprijsq; verbis efferret, tametſi verborum ambages, quibus ipſe ſuum animum auribus audientium infunderet, in promptu eſſent, idq; ſatis fuit ad prędicandum, ſequentibus ſignis

D & ſermonem confirmante gratia Chriſti, ſed illud ad erudiendos quoque peritiores neceſſarium, in quo tamen non extemporanea miracula, verùm cum humana induſtria, vt in plures fructus laboris redundaret, ſupernum auxilium factitabat.

At potuit Paulus, vel primis tinctus Græcorum elementis breuem conuertere Epiſtolam, in qua non iam exculta ratio proferendi, ſi hanc ob cauſam opus erat Tito, ſed facilis & perfunctoria ſcripto ſpectabatur oratio: niſi etiam addas familiarem illum nec elegantem dicendi ſtilum, qui Latinam promit Epiſtolam, minus etiam politæ Græcæ verſionis eſſe exemplar, vt iam imperitiam Pauli Græcizantis, in Latinos quoque

E ſenſus inornatam funderet orationem, ſatisq; inde cauſæ redditum ſit

aduer-

aduerſarij, cur fortaſſe id genus verſionis Latinæ, ab imagine Hebraicæ A
conceptionis abludat, ſi tamen iſti norit quantum ſit diſcriminis inter redditas ex ipſis fontibus; & hauſtas quò longius fluxerint ex riuis aquas.

Atque hæc ita dicimus quaſi verum ſit à Paulo Græcè donatam Virginis Epiſtolam. Enimuerò ſi primigenias inſpiciamus tabellas, quas etiam Mutij Iuſtinopolitani liber, longè poſt, primi inter poſtremos Scriptores, excepit, non legimus à Paulo Græcè redditam; ſed duntaxat eo tempore, quo videlicet peracta legatio fuit, vel non multum ab illo, Græcè conuerſam, miſſa interpretis ſignificatione; quam tantæ Maieſtas Hiſtoriæ, ſicut etiam Legatorum nomina præteriuit; ne quippiam ad priua- B
tam abiret laudem, vbi gloria Virginis & communis lætitia ſpectabatur. Verùm illa de Paulo cogitatio, præter Traditionem Meſſanenſium, quæ pro re nata illos dubitare non ſinit locum in religioſis animis inuenire potuit, quòd nemo alius, rei temporiq; viſus ſit magis idoneus; qui eam Meſſanenſibus impenderet operam, Virginalis gratiæ velut appendicem. Et fuit ſanè conſentaneum, qui Dux & auctor fuerat inſtitutæ Legationis, eundem eſſe Virginieę mentis interpretem, quo hoc velut Sacro Scriptorum ſuorum compendio, officium poneret apud Meſſanenſes, qui multis Epiſtolis vniuerſi Orbis Eccleſias inſtruxerat.

Ceterùm vt omnium deſiderijs pares ſimus, etſi quæ dubia noſtris in- C
teruenient dictis euoluamus, nihil eſſe debet antiquius in re nata quàm illa tempeſtate diuini Spiritus in Eccleſiam infuſi, repletos ea plenitudine
a Act. c. 2. Domini diſcipulos [a] cæpiſſe *loqui varijs linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis*. Varijs linguis, hoc eſt vt Hebræa phraſi dicā lingua & lingua, diuerſiſq; adeo & ſingulis ſub cælo linguarum generibus, idq; ea concinnitudine & proferendi gratia, quam cuiuſq; gentis habitudo poſtulabat, tale quippe decuit eſſe cuius perfecta ſunt opera Dei donum propter
b Deut. 32. prædicationem & nationum conuerſionem inſtitutum, [b] ne tam illuſtri miraculo ſua cum dignitate deeſſet integritas ac perfectio. Itaq; donum D
linguarum id maximè videtur pretuliſſe, non vt vnius vocis forma, diuerſa ad audientium aures afflueret temperatione, quò ſuam quæq; natio
c In Act. 2. perciperet dialectum, [c] ne quemadmodùm Caetanus cenſet, in audien-
d 1. Cont. Gent. tibus potiùs quam in loquentibus miraculum ſuſpiceremur. [d] Quamquam non neſciam Arnobio viſum, quoties Saluator pro concione verba feciſſet, à diuerſis diuerſarum linguarum nationibus vnà fuiſſe intelle-
e 2.2.q.176 art. 1. ctum, cum è diuerſo Doctoris Angelici arbitratu, [e] quod ſolis Iudæis prædicaret, dono linguarum haud eſſe vſum, pleriſq; ſat conſtanter videatur; etſi demum, ſi res poſtulaſſet ſiue tum ſiue poſtea diuerſis in Eccleſia fidelibus vtrumq; id genus doni collatum nemo dubitarit. E

Quare

A Quare ſi Petrus vbi vbi gentium Iudæis Hebraicè, Siculis Græcè, Ro-
manis Latinè, alijs alia lingua eademq; vernacula prædicauit, interdum
tamen vnius labij ſermone orantem, [a] velit cum tria modo, modo [a] Act. 2.
quinque Capitum millia Chriſto cenſuiſſet, diuerſarum crede linguarum
nationes audiuerunt. Id verò cum ceteris quoque Apoſtolis commune
fuiſſe ſatis argumenti facit ille, qui de ſeipſo teſtatur. [b] *Gratias ago Deo* [b] 1. Cor. 14
meo, quod omnium veſtrum lingua loquor. [c] Et qui Ambroſio laudatore [c] Pſal. 18.
dixit. *Non ſunt loquelæ, neque ſermones: quorum non audiantur voces eorum*:
aut quæ Nazianzeno probante pronuntiauit. [d] *Quoniam in alijs linguis &* [d] Eſai. 28.
in labijs alijs loquar populo huic. Quin etiam Irenæo [e] credemus, quod [e] Lib. 5. c. 6
B ex eodem memorat Euſebius, [f] *audiſſe ſe multos in Eccleſia habentes prophe-* & lib. 2. 57
tica chariſmata, & per Spiritus vniuerſis linguis loquentes. [f] L. 3. Hiſt. cap. 7.

Illud proinde Chryſoſtomi placitum neſciſſe Diſcipulos, quid eſſet,
puta, Parthice vel Romanè loqui, ſed illis duntaxat qui audiebant fuiſſe
exploratum; Oecumenij item dictum, ſolam ſcilicet Diſcipulis rem ac
ſententiam (hoc eſt magnalia Dei) fuiſſe perſpectam, ceteris verò ſermo-
nis vim ac vt Græci dicunt idioma probè intellectum; argumento credas
manna deſerti, quod Deus è cælo pluit: cuius erat non in ſeipſo plurifa-
rius ſapor, ſed in guſtantibus ad voluptatem conditus; ad quod fortaſſe
diuinitus adluſerint admirabundi auditores cum dixerunt, [g] *Quidnam* [g] Act. 2.
C *vult hoc eſſe?* Hoc inquam, non id habet interpretamenti, quaſi nunquam
diuerſis gentium lingnis effati rem Euangelij promouerint Apoſtoli, ſed
quòd interdum vno etiam labio prolocutos, longè differentes ſub Cælo
nationes ſua quæq; lingua dicentes acceperint.

Etſi verò, poſtquam [h] *in omnem terram exiuit ſonus eorum & in fines orbis* [h] Pſal.
terræ verba eorum adulto iam Euangelio, firmataq; paſſim Eccleſiæ autho-
ritate, non magna eſſet doni linguarum neceſſitudo, ſicut neque aliorum
miraculorum, quibus ad ſuadendam veritatem ſpontè vel facile inuale-
ſcentem proficeretur: vtique tamen temporibus etiam conſecutis, inter-
D dum minimè deſideratum fuit id genus gratiarum, ſiue ad ornandam
Crucis religionem, ſiue ad fouendam magnis incrementis Chriſti fidem.
Et extiterunt nonnunquam admiranda huius rei argumenta, quæ mor-
tales in ſtuporem adducerent. [i] Vt enim mittam Magdalenam Iudæa [i] Sur. tom. 4
periculoſa nauigatione extorrem, & quemadmodùm hiſtoriæ produnt
in Maſſilienſe littus eiectam, cum ſodalibus Euangelium annuntiaſſe, idq;
dubio procul indigenarum lingua primùm, vel ſua, ſic, vt diuinitus intel-
ligerentur factitaſſe. Præterea ex Amphilochio tùm Venerabilis Ephrẽ
Syrus, [l] in ore Magni Baſilij concionantis igneam linguam conſpexiſ- [l] Tom. 1.
ſet, ab eodem illi Græci ſermonis peritiam momento temporis impetra- oper. Ephrẽ.
E tam. Ad Pacomij denique preces collata Monacho linguarum dona,

qui

qui Roma conſulendi cauſa ad ipſum profectus fuiſſet, idq; accepta Cæli- A
tùs Epiſtola confirmatum: Ecquis neſciat Vincentium Ferrerium, quan-
a Sur. tō. 2. tum Deus immortalis prædicatorem, [a] dum is vernacula hoc eſt Valen-
tina lingua coram immenſo populo verba faceret, à diuerſis toto cælo na-
tionibus Hungaris etiam ac Theutonicis, quid verò iſtis ſermone differē-
tius? ita fuiſſe ab vniuerſis auditum, vt non alia quam ſua quoque lingua
prædicantem ſuſpexerit ac ſuſceperit. Ecquis ignoret arcam illam Te-
b In vita. ſtamenti. [b] Antonium dico Patauinum, pro expeditione Terræ Sanctæ
coram Summo Pontifice, ardentiſſime deorantē, à multis vna, multumq;
regno & loquela ſeiunctis gentibus magna cum admiratione fuiſſe intel-
c In vita. lectum? [c] Ecquis Bernardinum Senenſem in Concilio Florentino corā B
Sacro Orbis Senatu Latinè agentem, à Græcis proprijs duntaxat idioma-
tis callentibus, ita fuiſſe acceptum, vt de induſtria ſed dominata quadam
eloquentia Græcè dixiſſe putaretur. Multus eſſem, ſi Franciſcum Xaue-
rium in Iaponia, Martinum Valentinum, Aloyſium item Bertrandum, in
India Occidentali pluresq; alios in ſuis Eccleſiæ ſignis à Thoma Bozio
d L.6.c.4. præclare exſignatos recenſerem, [d] quibus omnibus id genus dono cæli-
tus impertito rei Catholicę ſanctitudo, magnam apud eas Gentes venera-
tionem conciliauit, firmoq; demum gradu ingreſſa, maiori etiam cum
ornamento deinceps ſtetit. Sed Paſtoritium illum, gente Liburnum ex
e L.1.c.6. Fulgoſio non omittam, [e] qui peſtilentia Romæ graſſante cùm examina- C
tus putaretur, paulò poſt ad ſe reuerſus obnunciauit hero ſuo, quos &
quot ex ea domo lues delectura eſſet; ac vt in cælo ſe id intellexiſſe teſta-
retur, exacta omnium linguarum peritia reiq; demum euentu demon-
ſtrauit, quando ipſo poſt biduum vere extincto, ceteri quos deſignarat, ad
vnum omnes ſunt ſecuti.

Quæ omnia ſi in hoc genere plana ſunt, dubium eſſę non poteſt in
magnam Dei parentem, quæ miraculum ac donorum omnium inter
mortales honorarium tulit, hanc quoque linguarum gratiam redun-
f 3.par.q. daſſe. [f] Id quamquam Caetano neceſſarium haud videatur, à magno D
25. art 5. tamen [g] Alberto magnæq; Sanctitatis Antonino, [h] diſertè magis affir-
g Super miſ matur, quàm vt aliud dixiſſe credi poſſint, haberq; tam grauis ſententia,
ſus eſt c.155 probatum ex omnium ore ſuffragium, qui illam in terris adhuc rerum
h ū Theol. ſatagentem, oraculum ac magiſtram appellare conſueuerunt, ad quam
par.4 c.19. vndiq; gentium vel venerationis vel doctrinæ cauſa celeberrimus con-
§.8.
i Ep il 1. curſus haberetur. [i] Ignatius certe noſtræ religionis magiſtrum, [l] Ru-
l L 5. in pertus Apoſtolorum, [m] Ambroſius Ioannis, [n] Bernardus Euangeliſta-
Cant. rum nominarunt. [o] Quin Lorino ex ſententia videtur, non tunc pri-
m Lib. 1. de mum, cum *diſpertitæ linguæ tanquam ignis apparuerunt*, ſed pridem ante
in tit Virg. Virginis animo linguarum donum inſediſſe, nec excipiendis ſolum E
n Ser 4. ſu-
per miſſus
eſt.
o In Act. c. 2

magis

A magis Dei infantis adoratoribus, ſed etiam in Ægypti regione peregrinanti viuueniſſe. Quanquam, meo quidem cogitatu, nec in Iudæa, ſi res ferebat, eo ſibi vſu Virgo interdixerit, etſi alioqui patriæ linguæ ſanctitatem, de ſuæ gentis more ſeruauiſſet.

Atque ex his ſi ſatis ſuperq; explicatum manet præſens argumentum, adhuc tamen recurrit, interpretationem ſermonum differre à dono linguarum, quando ab vtroq; licet diuinitus parati, nihilominus interdum interpretes accenſebant Apoſtoli, ijdemq; Principes Apoſtolorum, velut Marcũ Petrus, [a] ac Titum Paulus ſi qua Hieronymo inter probatos fides, idemq; de ceteris quin pro re abſtruamus nihil vetat. [b] Itaq; ſi inter He- a De Scrip. Eccl. in Matth.
B bræos aut Græcos Hebraicè vel Græcè dicentem nationes aliæ audiuiſ- b Et Epiſt. 150.q.11.
ſent, neque tamen dicentis ſententiam ignari linguæ percepiſſent, interpreti faciendum erat quò Doctoris laborum ſubleuaretur, & interdum pro myſterio ſublatiùs dicta, ne prædicantem morarentur, tam his quam illis extra concionem euoluerentur, & alioqui prophetanti potiùs quàm prædicanti datæ aures, magnalium Dei informationem in animos haud immiſiſſent. Mitto conceptas interdum vno idiomate ad vnamq; Eccleſiam directas Epiſtolas, quo maiori cum fructu Diuinæ caritatis inſtituto in nationes redundarent, interpretis ac conuertentis prouinciam requirebant, & ne linguarum oſtentum admirationem pararet potiùs,
C quam æſtimationem, ſatuis erat vnius linguæ fontes in familiarem interpretantis effluere ſermonem, quàm diuerſæ elocutionis ſublimi ſuſurro aures duntaxat excitare animos prçterire. [c] Ob quam opinor cauſam Apoſtolus gentium, (inquit) *Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis quomodo ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes*. Et iterum. *Qui loquitur lingua oret vt interpretetur*. Verum hæc pro inſtituto ſatis. c 1.Cor.14

PAVLVM APOSTOLVM ANTE QVINQVAGESIMVM

D *Nonum Chriſti annum Meſſanæ, aut in Sicilia non fuiſſe.*

CAPVT XXXXIV.

HVC ſanè multa ſunt, quæ iam expeditis argumentis vltro diſputationem prouocant, ſed præcipuè illa nonnullorum induſtria, quæ vt ſuffixos Epiſtolæ Virginis characteres, ſanctos affirmet, Paulum quoque longè ante quàm vinctus ad Cæſarem mitteretur, Meſſanenſibus adfuiſſe decernit; extra inſtitutum de cetero ha-
E bens quàm rectè cum vulgata Meſſanenſium Traditione conueniat, dum-

dummodo inueſtigata quauis ſpecie veri vel minima temporis rimula, Paulum Meſſanæ ſiſtat. Et verò ſi anno Chriſti quadrageſimo ſecundo, exemptum Orienti Paulus Siciliæ ſeſe condonauit, ſuam habebunt Epiſtolares notæ firmitatem, vel noſtris, niſi errauimus poſitionibus, ſtabilitam, vel melioribus aliorum calculis examinatam, ac ſaltem à puncto non longè exerrabunt. Idem verò Paulus ſi non Petrum duntaxat, verùm & miſſos ab eodem Antiochia diſcipulos, Sicula vel Romana peregrinatione anteuertit; inanis eſt omnis à nobis paulò poſt ſuſcipienda diſceptatio, verſiſq; coniecturis ſua laude Meſſana ſtabit, veritate ex ipſo rei ſinu ſecundum vota proludente, ad cuius dignitatem, rationes noſtræ, quæ merito primæ cenſeri poſſent, inter ſecundas erunt partes. A B

[a] Corn. à Lap. in Chron.
[b] Act. 11.
[c] Act. 12.

At enim Paulum anno quadrageſimo Chriſti ſecundo, pedem [a] extra Aſiam non extuliſſe, tam indubitatum eſt apud ſapientes, quàm certum eo anno [b] Antiochia Hieroſolymam conceſſiſſe, iterumq; poſt non paucos [c] menſes Antiochiam reuertiſſe, quæ omnia eiuſmodi ſunt, vt diei vacationem vix darent, nedum adeo longæ peregrinationi facultatem, niſi rurſum per ſublime deuectum nouo miraculo ſine cauſa veniſſe philoſophemur. Ceterùm exempto hoc anno, ſi reliquos etiam Pauli laboribus circumſcriptos in Oriente offendemus, actum erit de tota controuerſia, rataq; iterum vel hoc argumento, quam ſemel fiximus pro communi Traditione ſententia. C

Nec verò hoc loco pro cardine figendum, quo anno facta prouinciarum ſortitio, quo demum effectui mandata, diuerſis in Orbem Apoſtolis, peregrinatio cœpit eſſe communis. Siuè enim ſeptimo ab Aſcenſione Chriſti quod multi amant, ſiuè vno ſuper decimum quod Baronio ſedet, adeoq; quadrageſimo quarto natæ ſalutis anno, mundum obituri mouerint Apoſtoli; ad itinera Pauli parum habet momenti, qui quemadmodùm ſeriùs ad Apoſtolicum ordinem acceſſit, ita, præter primum ſortitum habitus, quoquo res vocaret vbiq; gentium ſeſe affudit; id ſolùm ſorti ferens, quòd impellente ſpiritu concepiſſet. Itaq; aliundè ducenda pro inſtituto linea, quæ tamen nuſquam praua in punctum incidit, ſi vel ad rudem calculum tempora peregrinationis Pauli reducamus; quippe nullum vnquam homini in omnia intento morarum ſpatium emerſit, quod in Italiam excurrenti vel paucis diebus ſupereſſet, donec Cæſaris appellatione ſacrato capite, voti compos Romam vinctus perduceretur. D

[d] Ad Gal. 1
[e] Act. 9.

Etenim vno vel altero anno ſecundum necem Domini, vocatus à Chriſto Saulus [d] poſt luſtratam prædicando Arabiam, iterum reuerſus Damaſcum, vbi triennio ante, prima vocantis voce ſuſcepta, mentis oculiſq; lumen receperat, rerum Euangelicarum ſategit; factaq; aliquot dierum mora, [e] Hieroſolymam deinde profectus, per dies quindenos E manſit

A manſit apud Petrum, ſed mox quæſitus ad perniciem deductus eſt Cæſa-
ream Philippi,& inde Tharſum Ciliciæ, cuius aliquando ſe profeſſus eſt,
ceù non ignotæ Ciuitatis municipem. Hic aliquandiù commoratus, ve-
nientem excepit Barnabam, vnaq; profectus [a] Antiochiam, annum ibi- a Act. 11.
dem prædicando exegit. Hinc Hieroſolymam ſecundò veniens, vt colla-
titium æs ad ſubleuandam ab Agapo famem prædictam deferret, eodem
ferè anno vertente, iterum reuerſus eſt [b] Antiochiam; ſed mox iniecto b Act. 12.
diuinitùs ſpiritu miſſus eſt [c] Seleuciam; inde traiecit in Cyprum,aditaq; c Act. 13.
Salamina, ac poſtea peragrata vniuerſa Inſula, Paphum venit Cypri Me-
tropolim Papho nauigauit Pergen Pamphiliæ, eaq; pertranſita conceſſit
B Antiochiam Piſidiæ,qua, poſt labores deſtituta, excuſſoq; puluere pedum
venit Iconium Lycaoniæ; vbi multo [d] tempore demoratus, tandem im- d Act. 14.
petu facto Gentilium,& Iudæorum,vt lapides effugeret, Lyſtram, & Der-
ben Ciuitates Lycaoniæ petiuit, luſtrataq; vniuerſa in circuitu regione,
Euangelium eo miraculo firmauit,vnde Mercurij nomen ingeſtum cum
ſacrificio repudiauit; quo quidem honore, paulò poſt accuſantibus non-
nullis, in ignominiam verſo, lapidationem paſſus remeauit in Derben;
hinc Lyſtram, Iconium, demum Antiochiam, ac tranſita Piſidia venit
Pamphiliam, acceſſaq; Perge deſcendit Attaliam, & indè naui perrexit
Antiochiam,vbi ad modicum tempus moratus, per Phænicen [e] deinde e Act. 15.
C ac Samariam, tertiò venit Hieroſolymam.

Hieroſolymis peracto de circumciſione Concilio,iterum reuertit An-
tiochiam, extractiſq; ibidem aliquot diebus ſucceſſione à Barnaba facta,
electoq; Sila perambulauit Syriam, & Ciliciam; peruenit [f] Derben, f Act. 15.
& Lyſtram vbi Timotheum circuncidit, eoq; ſocio, Phrygia Galatiaq;
regionibus peragratis, recepit ſe in Myſiam, indè Troadem, hinc recto
curſu nauigauit Samothraciam, ac ſequenti die Neapolim, ac tandem
Philippos in Macedonia; vbi aliquot diebus conſiſtens, nec minori pa-
tientia, quàm rebus geſtis clarus, cum perambulaſſet [g] Amphipolim, g Act. 17.
D & Apolloniam, acceſſit Theſſalonicam; vbi habita per tria Sabbata con-
tenta diſceptatione, cùm tumultus per Iudæos fuiſſet concitatus, vix per
noctem euaſit Berhoeam, Berhoea verò conceſſit Athenas, Athenis poſt
conuerſum Dionyſium venit [h] Corinthum; vnde poſt annum, & ſex h Act. 18.
menſes cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, nauigauit tandem verſus
Syriam, deuenitq; Epheſum, & hinc deſcendit Cæſaream; mox An-
tiochiam; vbi exacto aliquo tempore, ex ordine viſit Galaticam re-
gionem, & Phrygiam, iterumq; reuerſus Epheſum, cùm biennium [i] in i Act. 19.
ſchola Tyranni, & tres menſes in Synagoga ibidem diſputando hau-
ſiſſet, profectus eſt in [l] Macedoniam, eaque peragrata venit in Græ- l Act. 20.
E ciam, ac tribus menſibus poſitis, cùm inſidijs Iudæorum appetere-

cur ne ſolueret in Syriam, *conſilium fuit* reuerti per Macedoniam. A

Itaq; poſt dies Azymorum nauigans, Philippis venit Troadem, indè pedeſter tenuit Aſſon, hinc Mitilenen, & ſequenti die contra Chium, & rurſum alia Samum, Samo (quod Græca habent exemplaria) conceſſit Trogillium, & altera die appulit Miletum, Mileto rectò curſu acceſ-
a Act. 21. ſit [a] Coum, Coo Rhodum, indè Pataram Lyciæ Metropolim, conſcenſaq; naui, relicta ſiniſtrorſum Cypro, obtentaq; Syria, venit Tyrum, tranſactisq; diebus ſeptem, naui deſcendit Ptolemaidam; hinc altera die Cæſaream, ac tandem Cæſarea quartò venit Hieroſolymam, vndè poſt di-
b Act. 23. ra à Iudæis tolerata, vinctus reductus eſt [b] Cęſaream, tranſactoq; in cuſtodia & fori contentione biennio, denique primùm inſtituit nauigare B
c Act. 23. in [c] Italiam.

d Ad Rom. 15. Cæterum quòd [d] Paulus alicubi dicat ſe ab Hieruſalem per circuitum vſque ad Illyricum repleſſe Euangelium Chriſti, id aliqui cum accidiſſe
e Act. 20. putant, cùm inſidijs Iudæorum appetito, [e] ne ſolueret in Syriam, inceſſit
f Bened. Iuſtin. in c. 15 ad Rom. reuerti per Macedoniam. Alij verò [f] cùm Troade, nocturna viſione vocatus fuit in Macedoniam, quaſi tunc etiam ingreſſus in Europam, luſtrauerit Bœotiam, Achaiam, Epirum, reliquaſq; regiones vſque ad Illyricum. Mihi tamen cùm dubium ſit, an eo temporis ſpatio reſtricto, immenſum adeò potuerit emetiri campum, certò tamen ſedet, diuerſis ſaltem itineribus antequam in Italiam nauigaſſet, totum id curriculi confeciſſe. C

Atque hæc Pauli peregrinatio tot, ac tam diuerſis vt aliàs aduerti peracta tramitibus, tametſi non ita ad vnguem delineari queat, vt omnia temporum interualla, quo minus aliquandò pro re nata deflexerit Paulus, ſi de diuerticulis reſtrictiorum itinerum ſit ſermo, præcludat; longiores tamen ac regias nauigationes, quales ex Syria in Italiam eſſe ſolent, penitus excludit; cùm præſertim cæleſti prouiſu, maiorem eſſe oportuit itineris Italici apparatum, quàm vt perfunctorio temporis aucupio carperetur, quaſi animi gratia, non Euangelij ſtudio, commendatum.

Itaq; trigeſimo ſexto Chriſti anno, conuerſus ad fidei frugem Paulus, D eodem anno poſt primitias prædicationis Damaſci depoſitas, in Arabiam conceſſit maiora Euangelio facturus incrementa; rurſumq; Damaſco receptus, vt præſtantioribus expiaret animi victimis, quam antea mouerat in Chriſtianos perſecutionem; ita ſe Iudæis inſectãdis totum deuouit, vt concitatũ in ſe capitis diſcrimẽ, ſporta per feneſtram demiſſus effugio redemerit: tandem verò facto triennij cum Euangelica prædicatione periculo Hieroſolymã, anno Chriſti nono cum trigeſimo, ad viſendum Petrũ acceſſit. Ceterum etſi triennale iſtud ſpatium Italico itineri laxare potuerit occaſionem, quando quæ interea loca ſeruarint Paulum, in nominũ notis ſingulatim haud ſedeant; in Arabię tamen primùm Ciuitatibus, ac poſtea E Damaſi,

A Damaſi, quin locatos acceperint ea tempora Pauli labores, dubium eſſe non poteſt; ac ſaltem ita certum eſſe debet, longiùs inde non extuliſſe pedem, quàm indubitatum, ſi aliter fuiſſet, nomenclaturam à Paulo quæ quæ loca pro illo tempore fuiſſe acceptura. Sed enim conſtat, vix verbo ab eodē circumſcriptos illos itinerum hinc inde flexus, cum dixit, [a] *Abij in Arabiam, & iterum reuerſus ſum Damaſcum; deinde poſt annos tres veni Hieroſolymam:* non intermiſſurus vtique ipſe ſuarum rerum narrator, ſi in Italiam conceſſiſſet, eò præſertim Regni, quod ad Euangelij ſplendorem neceſſarium corollarium adieciſſet. a Ad Gal. 1

Iam verò poſt relictam Hieroſolymam, Syriæ partes vnaq; Ciliciam B obiturus, [b] necdum notus facie Eccleſijs Iudææ, vnius ad minus anni tenuit prouinciam, vt demum quadrageſimum primum Antiochenis condonaret, iterumq; reuiſis Hieroſolymis, annum penè ibi verteret, ac demum reſtitutus Antiochiæ, reliquum temporis, ſolitis Apoſtolico pectori ſtudijs, per vniuerſa locorum, quæ paulò ſupra multis memorauimus impenderet; quoad labente quinquageſimo, & appetente, vel etiam currente quinquageſimo primo anno, tertium Hieroſolymam poſt annos quatuordecim quod ipſe de ſe fatetur [c] Paulus, *ſecundùm reuelationē* aſcēderet; peractoq; Concilio profectus, poſt multas Vrbes luſtratas, tandē quinquageſimū ſecundum annum Athenis nauaret, quinquageſimū verò tertium, C & amplius, Corinthijs, ac demum in Syriam per mare Icarū concederet. b Ad Gal. 1 c Ad Gal. 2

Sunt verò qui tertium Pauli Hieroſolymam acceſſum, exeunti anno quinquageſimo tertio, vel etiam quarto currenti aſſignent, ac inde in Galatiam, ac Phrygiam, ac tandem Epheſum perueniſſe ament; id tamen Actorum decimo octauo, quem locum pro ſe iſti laudant, non ita procliue eſt colligere; ſed duntaxat nauigantem in Syriam deueniſſe Epheſum, & hinc deſcendiſſe Cæſaream, alijsq; ex ordine locis vt vidimus adfuiſſe, donec anno quinquageſimo vel circa, redditus Epheſo, biennium ibi cum tribus menſibus poſuiſſet; vt demum reliquum temporis, negotijs D illis ac locis, quę agenda luſtrandaq; ſuſceperat commodaret: quoad quartò Hieroſolymam concederet, ac tandem adulto plus ſatis quinquageſimo octauo anno, peregrinationem Romanam, altiori deſtinatione Cæſarea inchoandam decerneret.

Atqui ex hactenus dictis quàm omnia ne dicam interualla, ſed vel exigua temporum ſpiramenta, Pauli itineribus ac laboribus fuerint obſepta, ne in Italiam ante nauigaret, quàm cælo ratum fuiſſet, abundè liquet; eoq; magis, ſi quod nonnullis, (mihi certè non ſedet,) quinquageſimo quinto vel ſexto Chriſti anno Romam ingreſſum fingamus, cuius tamen teſtes ſententiæ, quatuordecim illos annos, poſt quos Hieroſolymam iteratò viſit Paulus, quàm rectè arceſſant à primo acceſſu, non à E

conuerſione Pauli, vt plures deinde peregrinationis annos intra paucio- A
res cogantur arctare, non eſt huius inſtituti pluribus expendere. Nobis qui cum Baronio, ceterisq; ad temporum normam, propriùs vt videtur, collimantibus, quinquageſimus nonus annus, Pauli Romam ingreſſu eſt ſacer, quàm ritè ceteri calculi rerumq; ad calculos momenta cadant, ex alibi diſputatis clarum euadit.

Quare quod Chryſoſtomus, aut Hieronymus aut etiam Innocentius alijque, Paulum in Siciliam vſque, atque etiam in Illyricum excurriſſe velint, niſi iuxta ſuperius dicta non fines tantùm attigiſſe, verùm penetraſſe quoque conſtituant, non alio prius tempore, quàm ſignato à nobis anno quinquageſimo nono, vel ſexageſimo primo, ſecundoue B
ratum erit; hærebitq; ſuis nexibus nodo Gordio firmior hiſtoria, nec Delphicum aliquando gladium exceptura: Itaq; ſi quod de Illyrico dicitur, illam accipias regionem, quæ [a] Ptolomæo, à Meridie parte Macedoniæ terminatur, non verò quæ ex [b] Rufi deſcriptione, Valeria, vel ex [c] Sabellico Stiria ſpatio reſtricto cenſetur; quo tempore Macedoniam viſit Paulus, eodem, & Illyridis oras contingere potuiſſe, dubitandum haud videtur: deindè verò poſt vltimum à Iudæa receſſum, laxatis, vſque ad obitum maiori Orbis parti luſtrandæ, multorum annorum curriculis, quin totam Illyridem, Dalmatiam, Boſniam,
Stiriam, & omnem eam regionem quæ à Scardo Adriam vſque, & à C
latere Adriatici limites Iſtriæ, eoſdemq; ab occaſu fines Illyrici pertingit, ſolita Paulus mobilitate peragrarit, in dubium verti vix poteſt: vt ita verum ſit Paulum in Illyricum excurriſſe, quamuis non omnes quæ Illyrico cenſentur, hodieq; Sclauoniæ ferunt nomenclationem prouincias obiuerit, alioqui & Pannoniam quæ Illyrico, ac Dalmatiæ [d] confinis à Septentrione eſt, extremis ſaltem, vt ſic dicam, lambiuiſſe paſſibus probabile ſit.

a Ptolom.
b Rufus.
c Sabel.
d Strabo lib. 7.

Certè ſi ſecundum quoſdam Illyricum [e] ea regio eſt, quæ inter Italiam, Germaniam, Thraciam, Macedoniam, & Epirum, ab altero D
quidem latere Adriatico ſinu, ab altero Danubio concluditur, Pannoniam magna ex parte contineat neceſſe eſt, certumque erit ipſam Hieronymi patriam Stridonem in medio Pannoniæ Dalmatiæque diſcrimine ſitam, florentem illa tempeſtate Vrbem inuiſiſſe Paulum, quod neſcio an Hieronymus tacuiſſet, ne laudatæ alioqui Patriæ clariorem eam famam inuidiſſe putaretur.

e Volater. lib. 8.

E

PE-

A *PETRVM ANTEQVAM PAVLVM MESSANAE ſuiſſe probabile.*

CAPVT XXXXV.

PETRVM in Siciliam appuliſſe, ſi monumentis ſignatum quæras, haud forſitan alium quam [a] Metaphraſtem Scriptorem inuenias, præter quem Baronius [b] etiam vidit neminē, qui itinera comitesq; Antiochia Romam vſque, nec non ordinatus etiam B ab eo iter veniendum Eccleſias, compendio quamuis, percenſeret. Sed enim ſicut multis alijs Metaphraſtis ſcriptis offenſus Baronius, non integram fidē ei concedit; ita hęc etiam, quòd certo auctore careant, & in *multis fide* (vt ipſe ait) *vacillent*, non vſquequaque probat. Quæ ſanè religio ſi valet, vt omnium quæ traditione habentur, certi auctores producātur, multa ex plerisq; hiſtorijs extrudantur neceſſe eſt; & erit, vt non tam pietati Scriptoris, quā auctoritati, vel improbi hominis quē iſte laudet, ſumma fides à mortalibus debeatur.

Equidem haud video cur ſi in multis, vel ratione temporum non ritè C digeſtorum, vel varietate rerum promiſcuarum non ſolus ipſe errarit Metaphraſtes, continuò de omnibus in crimen vocetur, homo alioqui nō pietate minùs & ſanctitate, quàm doctrina prēſtantiſſimus, de cuius eloquentia & in ſcribendo veritatis amore, inter ceteros ſuarum virtutum apud Petrum Ribadeneyram præcones, [c] illuſtre eſt teſtimonium Theodori Balſamonis, (nec refert an ſchiſmatici) Patriarchæ Antiocheni, eademq; laus apud eundem Ribadeneyram maioribus extat cumulis exaggerata. Ernéſcio cur Metaphraſti fides haberi non debeat abſq; alio auctore, qui ipſe auctoritatē ſuis, aliorumq; dictis ſufficere queat, nec niſi alia digniori auctoritate, ſi quæ ſit in eodem genere, iure poſſit improbari. Rectè vero D Bellarminus [d] obſeruat à Metaphraſte ſcriptas fuiſſe Hiſtorias Sanctorū, multis additis ex proprio ingenio, non vt res geſtæ fuerunt, ſed vt geri potuerant. Fecerit enim id potiſſimum in meditatis Martyrū colloquijs, ſeu dialogis cum Tyrannis habitis, in conuerſionibus interdum aſtantiū paganorum incredibili multitudine, exaggerandis, denique quàm plurimis, id genus nec vſitatis, in euerſione Templorum ac Idolorum, in occaſionibus perſecutorum, quorum nulla extat apud veteres Scriptores memoria, qui proximè temporibus illis vel geſtis Martyrum adfuere.

Sed verò iſta nihil commune habent cum narratione rerum Apoſtolicarum, quę iā ętate Metaphraſtis fama ſatis ventilata, nec ita Gentiliū affe-E cta commentis, vt multa repurgatione egerent, quemadmodùm ſyncera

a Die 29. Iunij.
b Ad an. 44
c In vita Metaph. 27 Nouemb.
d De Scrip. Eccl. in Metaphr.

potuerunt ad Metaphraſtē peruenire, ita ex eiuſdem monumentis incorrupta traduci ad poſteros; cùm præſertim animus illi eſſet, teſte Ribadeneyra, emendatis aliorum Scriptis, quę fabulis inſperſas Sanctorum obtrudebant Hiſtorias, veriorum habere delectum, eaq; ratione ad augmentum religionis Chriſtianæ quantum poſſet proficere. Et potuit ſanè id præſtare vir cùm doctrina & ſanctitate, tum gratia inprimis apud Imperatores opibusq; valens, quò proindè & ſumptibus abundaret ad tantum laborem hauriendum, & occaſionem teneret ad imperanda latè Scriptorum exempla, quibus inter ſe mutuò collatis, quantum diſtarent vera à falſis, quibusq; ſingula niterentur, vel rationibus vel auctoribus, facilè quiuit diſcernere. A

Et alioqui ſi dignior à vetuſtate, vel claritudine quàm Metaphraſtis optetur auctoritas, extemplò, vt ſexcēta mittam, nutabit hiſtoria Barlaam & Ioſaphat, quæ in ſe ſpectata, plus ingenij ſapit & artis ad oblectandum concinnantis, quàm perſpicuæ veritatis, neque tamen ob ſolam Damaſceni grauitatem, aliquando ſuſpicione falſi laborauit, quantumuis Damaſcenus non alium vetuſtiorem eius rei laudare poſſet auctorem, ſed quos pro tempore nactus fuiſſet, [a] *fide dignos*, vt ipſe fatetur *narratores*, veramq; eſſe Hiſtoriam teſtatur etiam Baronius quamquam non alio quàm Damaſceno ſcriptore proditam, [b] Billij quoque calculo demonſtretur. Nec verò putarim temere incidiſſe in calamum Baronij quod aliquando ſcripſit. *Si ob vnum vel alterum in vitis Sanctorum, cetera quæ remanent, fide carere dixerimus: profectò omnes ferè Sanctorum vitas in maximum diſcrimen inducimus: cùm penè in omnibus aliquid notari poſſit, quod corrigendum videatur, ſitq; canonicarum tantummodò Scripturarum ſingularis prærogatiua, vt in eis cuncta vera, inconcuſſa, certaq; narrentur*. Sed illud etiam compertum ex Bellarmino, multorum res geſtas Sanctorum, qui poſt Metaphraſtem extiterunt, hiſtorijs eiuſdem ſtudio poſterorum commiſſas, quorum iccircò fides, Metaphraſtis exiſtimationem fallere non debet, idq; cùm obſeruatum ſit à Baronio, [c] non eſt cur ipſe loco ſuo decidere potius Metaphraſtem, quàm aliorum fidem velit eſſe imminutam. B C D

[a] In notis. 27. Nouēb.
[b] In præf. in hiſt. Barlaam.
[c] Tom. 10. ad an. 859.

Verùm vt aliunde dicta redimam. Petrum in Sicilia Siculis viſum, ipſa nauigationum ex Orientis regionibus docet inſtitutio; nihil quippè tam commune in hoc genere omnibus ſeculis fuit, quàm inde Romam venientibus, Siciliam portum eſſe, diuturnæq; nauigationi præbere ſtationem. Et ne iterum Metaphraſtem ſequeſtrem appellem, de itineribus frequentiùs è Syria Romam, in ipſamq; Italiam per fretum Siculum habitis, præter Ignatij Martyris appulſum, quem ipſe refert, [d] præter etiam illa quæ initio huius operis attulimus, argumento eſt Pauli adnauigatio, non vno celebrata præconio, Siciliæ fama, iunctis regnorum commercijs, E

[d] In Sur. 1. Febr.

A ac copulatis Romano Sacramento fæderibus, præterea commodiores
quàm in ſinu Adriatico vocationes, Venetijs præſertim nondum aquis
extantibus, Candiani valle quam Sapis fluuius portum Italiæ celeberri-
mum fecerat, Brunduſinoq; nauali, vnde Romanis in Græciam traiectus
erat, ab Vrbe, plus ſatis, terra, mariq; remotis, nec vicinam præbentibus
excenſionem. Quæ omnia cùm vrgentes habeant ſtimulos ad ſuaden-
dum Petri ad Siculos appulſum, tum celebris illa Neapolitanis memoria
Petrum ad ſe diuertiſſe, non niſi Ionio mari, per fretum Siculum in pro-
ſpecta Meſſanæ delatum, huc quoque deueniſſe ſine vllo rationum per-
ſuadet inuolucro. Et potuit fieri quin liber Petrus & ſpontè ad prædi-
B candum pergens, ſi non ad alias Inſulæ Ciuitates, Meſſanam certè vel
flata nauibus acceſſione deferretur? eò præſertim loci, quem propter vi-
cinitatem rariſſimæ naues prætereunt inacceſſum, propter portus oppor-
tunitatem, nulli non deſtinatò appetunt exteri nauigantes, quò vel longæ
nauigationis tædio feſſi recreentur, vel neceſſario nauis vectorumq; cultu
ſubleuentur.

Narrat porrò Baronius in ceteris locis, [a] ad quæ Petrus diuertit, nobi- [a] Ad an. 44
lia manſiſſe antiquitatis veſtigia, ſed traditione potiùs quàm ſcripto fir-
mata. *Nam vt* (inquit) *omittamus de ſingulis dicere, quæ nondum nobis
explorata habentur, eſt Neapoli in Campania percelebris memoria, vbi idem
C Princeps Apoſtolorum, cum Neapolim nauigio delatus eſſet, vna cum ſuis Miſ-
ſam celebrauit. Tradunt inſuper ipſum Neapoli ſoluentem, vi ventorum dela-
tum eſſe Lyburnum, indeq; Piſas proximè poſitas conſcendiſſe, ibiq; ex more in-
cruentum Sacrificium obtuliſſe, quem locum tante rei memoria celebrem à poſteris
ſummo honore habitum eſſe conſtat, inde verò Romam veniſſe; licet in aliquibus
manuſcriptis, quibus res geſtæ Marci Epiſcopi Atinæ narrantur Petrum pedeſtri
itinere Neapoli Romam veniſſe, & Atinam ad Marcum Gentilem ſuum Ga-
lilæum hominem diuertiſſe ſcriptum habeatur. Sed de rebus tam antiquis &
incertis quid potiſſimùm affirmare debeamus non ſatis conſtat.* Hæc Baronius,
D quibus ſi quæ fides habenda eſt, quid verò prohibet? in Siciliam quoque
appuliſſe Apoſtolum affirmante Metaphraſte, tam probabile eſſe debet,
quàm nulla ratione firma contrarium poteſt edoceri, tametſi quod dicit
Innocentius, Siciliam ceterasq; Inſulas interiacentes à nullo alio, [b] quàm [b] Ad Decent. Ep. 1.
à Petro vel eius diſcipulis & ſucceſſoribus eſſe inſtitutas, ſuffragij vice
non admittatur; tum vero Meſſanam acceſſiſſe, ſi locus eſt coniecturis
quibus prudentum animi flectuntur, non eſt adeò inſolens in re ſupra
hominum memoriam, vt recens contradicendi licentia poſſit eneruare,
ſtabuntq; ſuo loco cetera quoad vero ſimiles coniecturas conſequuntur.

Enimuerò ſi nulla extant Meſſanæ veſtigia, quibus ad principium
E famæ perueniatur, neque tamen veriora penitùs obſoluerunt indicia,

quæ

quæ ſicut eo in itinere pleraq; in loca celebriora Petrum diuertiſſe loquũtur, ita per Siculum fretum adlabentem, ipſa freti rapacitate, Vrbisq; conſpectu, ſi cetera commoda taceamus, Meſſanam fuiſſe conuerſum haud negabunt. Et fortaſſe extarent eius rei veſtigia non obſcura, niſi ea vix impreſſa, & necdum prædicatione Chriſti, (niſi ſecundum famam in Orbem Romanum ingreſſa) quam tunc Petrus deſtinatò Romam inferre cogitabat, vel iniuria temporum excuſſiſſet, vel deinde venientis Pauli nobilior ingreſſus, famaq; Chriſti maior obtriuiſſet; quaſi inde religio Meſſanenſium non verò prius incæpiſſet. Quę ſi eatenus vera ſunt vt falſa eſſe difficulter conſtare poſſit, habeatq; in cauſa potiorem noſtra coniectura quàm aliorum dubitatio partem, nihil de vetuſtate religionis ſupereſt ambigendum. Qua tamen in dimicatione, cùm non callido & verſuto iure, ſed ex æquo & bono agamus, non eſt vt præciſis quibuſdam tenuibus ac ſuperuacaneis controuerſiarum ramuſculis, diſceptationem conſtituamus, veluti ſi Martiano Syracuſis, Pancratio vero Taurominio datis à Petro Epiſcopis, antiquitatis prærogatiua tempore poſt ducantur Meſſanenſes, qui ſuæ ſedis initia Bachylum à Paulo (vt putatur) inſtitutum, non ante, norunt deducere. A B

a Ad an. 46 Nam [a] *cùm inopia Scriptorum* (vt inquit Baronius,) *pene obſcurum remanſerit, qui diuerſis temporibus ad diuerſas inſtituendas Eccleſias à Petro ſint miſſi diſcipuli & ordinati Epiſcopi*; paucosq; ipſe numeret, quos recenſitos inuenit, & inter hos Pancratium, Martianum, Berillum, & Philippum Siciliæ deſtinatos; conſtare certè non poteſt, aut non alios etiam fuiſſe miſſos, aut non ad præcipuas Inſulæ Ciuitates, quod moris & rei fuit primùm ablegatos, vt hac etiam dignitate Meſſanam inter alias credas ſuper omnem extare vetuſtatis memoriam, idq; multò maximè; ſi quod non nemini videtur, non aliunde quam Roma, nec ante, quàm circa ea tempora, quæ Petro vltimùm in Vrbe degenti ſuprema fuere, prædicti Epiſcopi Siculis ad prædicandum ſint adornati; quibus ſanè temporibus iam adoleſcente à Pauli prædicatione, & ab impetrata Virginis Epiſtola Meſſanenſium religione, ſtabilitoq; Sacerdotio, non poſteriores modò, ſed ſuperuacui erant, qui, niſi in reliquam Siciliam ſi opus eſſet mitterentur. C D

Quod ſi Martianum Syracuſas, Pancratium verò Taurominium Antiochia miſſos Petro ibidẽ ſedente, cum Metaphraſte, [b] quod ipſum manuſcriptum quo vtor habet, credamus: erit ea quidem neſcio quàm apparens vmbra cuiuſdam dignitatis à potiori antiquitate repetitæ, ſed quæ vt dici ſolet templorum vetuſtate ſanctiorum, haud acquiſiuerit religionem, & vix viri paulò ſenioris, qui à iuniore diſtet honorem mereatur, in quo nec Homerus pictor diligens, & naturæ fictor, quid innuat, habere queat. E

b Die 19. Iunij.

A queat. Verùm eſto,ſi quod dicere Iuriſperiti ſolent, prima fons Syracuſis vel Tauromínij pedum poſitio, primas quoque capiat dignitatis partes,planè rudis ſit ac impedita iuris illa cautio, qua liceat fundo poſſeſſionem vſurpare,manu ſurculum vel de via prius defringendo, nec iam conſideretur vt quæ Ciuitas infirma, ac ſtabili religionis & dignitatis primarumq; hoc in genere partium poſſeſſione eſſe dicatur, quanto temporis ſpatio ſit opus eam prælatam fuiſſe alijs, quibus antiquitate religionis velit præſtare.

Sed hæc fortaſſe alterius ſint generis, multumq; differt ius illud quod corporatum dicitur,ab illo quod eſt ſine corpore. Equidem ſi in retroa-
B cta ſecula reſpicere licet,& incunabula ſcrutari Eccleſiaſticæ dignitatis, quamquam ſi vetuſtate certandum ſit, [a] Alberto Piccolo ſufficiat ad ſedem Meſſanenſem efferendam, quod Taurominitana Eccleſia quæ Meſſanenſi ſubeſt, Pancratium, Maximumq; à Petro Apoſtolo Epiſcopos acceperit,exiſtimarim tamen non quæ loca prius acceperunt Apoſtolos,aut miſſos ab illis diſcipulos ferre prærogatiuam, alioqui Neapolis, Puteolis cedat,Roma Neapoli,ſed quò deſtinato gradum ipſi ferebant, vt ibi ſeminarium eſſet,vnde circumiacentia loca ſementem religionis acciperent. Exiſtimat quoque Baronius, [b] maiores noſtros in inſtituendis ſedibus Eccleſiarum non aliam inijſſe rationem,quam ſecundum prouinciarum,
C diuiſiones, & prærogatiuas à Romanis conſtitutas. Sexcenta ſunt eius rei exempla, ſed vnum alterumue pro occaſione ſatis erit inducere. Ac inprimis Antiochena ſedes, quantumlibet à Petro ante Alexandrinam fuerit inſtituta, quia tamen præfectura Alexandrina, quæ & Auguſtalis, ab Auguſto,id nominis nobilitatemq; præ ceteris,vt Dio,Tacitus, [c] alijq; narrat accepit, longè præſtabat Syriæ præfecturæ, iccircò etiam ſedes Alexandrina prærogabatur Antiochenæ, tametſi hæc ab ipſo Petro, illa à Marco nomine Petri fuiſſet excitata. Sic prorſus quia inter Orientales præfecturas,Syriæ Proconſulatus eminebat, prima omnium recenſita eſt Eccleſia Antiochena, quod eius prouinciæ Caput, ac vt dici ſolet Metro-
D polis eſſet Antiochia, neque ſolum ſed eidem ſubiecta eſt etiam Hieroſolymorum Eccleſia, tametſi non tempore modò, ſed nobilitate rerum in ea geſtarum prima, ceterisq; in Oriente Eccleſijs vel eo ſolo nomine videretur iure præferenda.

Quin verò ſecundum eandem rationem credunt pleriq; non ipſam Hieroſolymorum Eccleſiam, Palęſtinæ Metropolim dictam eſſe & inſtitutam,ſed quòd totius illius Prouincię Caput Cæſarea maritima à Romanis eſſet deſignata, illic etiam Metropolitana ſedes eiuſdem prouinciæ eſt decreta, ſeruato licet illo Hieroſolymorum Eccleſiæ honore, quòd per-
E petuo quodam ac conſtanti vſu loquendi,quo antiquior eſſet,eò quodammodò

[a] De Antiq. Iure cap. 5.

[b] Ad an. 39.

[c] Baron. 20 Octob. in Artemio.

modò ſanctior, & ſanguine Chriſti ſuſo ſanctiſſima haberetur. Id etiam A
perſpicuè liquet ex ijs, [a] quæ Hieronymus ex Apologia Ioannis Epiſcopi Hieroſolymitani miſſa ad Theophylum Alexandrinum, ad Pammachiū ſcribit; dum ſic loquitur verbis eiuſdem. *Reſponde mihi. Ad Alexandrinum Epiſcopum Palæſtina quid pertinet? Niſallor hæc ibi decernitur* (in Concilio Nicæno videlicet) *vt Palæſtinæ Metropolis Cæſarea ſit, & totius Orientis Antiochia*. Hæc ille. Ceterum longè ante Concilium Nicænum, Cæſaream Palæſtinæ Metropolim eſſe inſtitutam, ipſe Canon Concilij Nicæni non obſcurè ſignificat dum ſic ait. [b] *Quia conſuetudo obtinuit, & antiqua traditio, vt Aelia Epiſcopus honoretur: habet honoris conſequentiam, ſalua Metropolis propria dignitate*. Denique vt de Romana Eccleſia taceam, B
quæ poſt Antiochenam inſtituta, Caput & Mater effecta eſt omnium Eccleſiarum, ipſa ſedes Conſtantinopolitana, longè tametſi alijs cenſitis, recentior, in id faſtigij ſpecioſo nouæ Romæ titulo prouecta eſt ac dignitatis; vt propter Romanam ipſa cæteris altior emineret, dataq; prima nuncupatione [c] Romanæ ſedi, ipſa proximè ſuccederet, ponè Alexandrina, deindè Antiochena, denique Hieroſolymitana poſtremùm in ordine cenſeretur. Et quamuis initio prærogatiua Conſtantinopolitanæ tolerata duntaxat fuiſſet, deinde tamen pacis cauſa, æſtimatisq; Imperatorum nominibus, quorum potentia freti, eam vſurparant Epiſcopi dignitatem, iure Pontificum tranſijt in ſecundum Eccleſiæ principatum. C

a Epiſt. 16.

b Cant. 7.

c Diſt. 22. Conſtantinop. De Cōſtantinop. Renouātes Diffinimus

Sed verò ſemel concludendum parem Meſſanenſibus vndiq; ſtare dignitatem, ſiue Petro Antiochiæ ſedente, miſſiſq; inde ab eo diſcipulis, ſiue eiuſdem acceſſu ad Ciuitatem, quo tempore Romam iter haberet, anno videlicet Chriſti quadrageſimo quarto vel quinto, vel etiam ſtabilita ſede Romana, deſtinatiſq; per Orbem prædicatoribus, ſiue denique Paulo in primo vel ſecundo ſuo aduentu Ciues luſtrante, fidem receperint; & inde ſemper rationem præſto eſſe repetentibus, vnde poſt vetuſtatem ſuæ Ciuitatis religionis ſplendor lumen præferre cæpit, vnaq; ingentem meritorum laudem beneficentia numinis deſignauit.

Quo tamen loco conſiderari debet, ad iaciendum dignioris ſedis fundamentum, non præſentiam Principis requiri ſed auctoritatem; alioqui D
tot ſedes ſint primæ & Patriarchales, quot præſente Petro fuerunt inſtitutæ Eccleſiæ, quas quidem innumeras fuiſſe, nemo eſt qui inficias ierit, nec verum erit ſecundum Romanam ſedem Alexandrinæ tribui principatum, in qua aliquando fuiſſe Petrum, nulla quod ſciam explorata ratione poteſt demonſtrari. Id verò ſi ſemel ſumatur, vt auctoritate Principis ſit opus, continuò luce pomeridiana clarius euadit, neque ſufficere miſſos ab Apoſtolis, qui prædicando religionis ducerent principia, ſecus non Caſtella modo & pagi Syriæ vel Palæſtinæ regijs emineant Ciuitatibus, E
nec

A nec iam Tauromipium Meſſanenſi duntaxat, verum etiam Romanę inter
multas poſtremæ Eccleſiæ, Sacerdotij titulis excellat neceſſe eſt. Ergò
fundatas ab Apoſtolis iure ijs locis cenſebimus Eccleſias, non quibus ipſi
primùm prædicauerunt, ſed quibus auctoritate ſua præcipuam dignita-
tem contulerunt, vt fama tantum noſſe, non etiam prope vidiſſe vel adijſſe
Ciuitates ſufficiat. Non hæc aſſero quaſi dixiſſe pœniteat Petrum ali-
quando Meſſanæ fuiſſe pro qua re probabilior coniectura pugnat, ſed vt
fundatam eius auctoritate, ſucceſſorumq; Gregorij, & Alexandri ſenten-
tia firmatam, ibi quoque ſi alibi cenſeam conſiſtere potuiſſe honora-
riam dignitatem. Quo fit vt Pauli ad Romanos ſcribentis dictum, [a] *Sic* a Cap. 15.
B *prædicaui Euangelium hoc, non vbi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum*
fundamentum ædificarem, nihil prorſus redundet, ſiue ſolus ipſe abſq; Petro
Meſſanæ prædicarit, ſiue Petro vel aliquo ex miſſis ab illo præoccupante,
altiores ipſe deinde radices eatenus egerit, vt tunc primùm fundata Ci-
uium animis religio dici poſſet; alioqui ante aduentum Pauli Chriſtum
Meſſanenſibus haud nominatum, Pancratio præſertim vt alios taceam,
Taurominij, & Martiano Syracuſis, addo & Berillo Catanæ agentibus,
quem quæſo commodum ſenſum habere queat? Quin etiam alius nemo
ante Paulum Antiochiæ prædicarit, ne ipſe ſuper alienum fundamentum
dicatur ædificaſſe; falſumq; ſit non modo quod Ignatius ad Magneſianos
C ſcribit, non magis à Petro, quam Paulo fundatam Eccleſiam Antioche-
nam, [b] ſed etiam quod Lucæ teſtificatione, poſt necem Stephani palſos b Act. 11.
Hieroſolymis diſcipulos, prædicando præſtitiſſe compertum eſt.

Atque hæc omnia ſine fuco nec oblique ex me audiri velim. Neque
enim è ſententia eſt, controuerſa modò iura ſtatuere, vt ad normam qui-
ritantes, quæ alioqui tot præſtantes Siciliæ Ciuitates, ſuis quæq; prærroga-
tiuis è reipſa natis, ſibi ſalua eſſe volunt, circumſcribamus, haud vtiq; am-
plius præſtituri, quàm ſi cum Fortuna pro Tyreſię foro diſcepremus. Et
alioqui præſtat ea dignitate Ciuitates & Regna præpollere, quam Cæleſtis
D prouiſus, ita vel inopinis innexuit, vt tamen exinde pro Ciuiũ rectè factis,
in ſuam quæq; gloriam vellet aſſurgere. Sed etiam perinde ſapienti vi-
deri debet, à primatu religionis laudare Sedium principatus, ſi rectè cete-
ra conſtituta ſint, ac lucem (vt ille aiebat) è tecto an è latere domus hau-
rire, dummodo ſani ſint oculi quibus aſpicias. Et quidem per me licet
vnicuiq; de ſua Ciuitate iactare, quod olim Luithprandus Ticinenſis
de ſua patria prædicabat: [c] *Quid alias memorem, cum ipſa inſignis & toto* c L. 3. Hiſt. cap. 2.
Orbe notiſſima Roma hac inferior eſſet, ſi pretioſa beatiſſimorum Apoſtolorum cor-
pora non haberet.

Sed poſtremò, quod magis è re ſit, videndum hic vlterius foret, an præ-
E ter Petrum & Paulum alius aliquis Apoſtolorum, prædicandi vel itineris
cauſa,

cauſa, Siculos, hoſpes aduiſerit; vt hinc quoque nonnihil ad partes accedat, A
quod à religione præſtantis Inſulæ decus ornare queat. Id verò ſi de diſcipulis Apoſtolorum quos ſanè frequentes, nulla non Orbis plaga ſuſcepit, etſi tacentibus Hiſtorijs, diffiteri omninò, vereor; de ipſis tamen Apoſtolis, quibus & ſortitò Prouincias, & in Prouincijs emeritum vitæ finem obtigiſſe non neſcio, prorſus affirmare dubitaro. Memorat vtiq; Guglielmus Spirenſis [a] *in Sicilia Bartholomaeum Apoſtolum Eccleſiam Christi*, [b] (quam ſcilicet antea Petrus erexerat) *collegiſſe & Papinum quendam ibi reliquiſſe*; vnde non nemini pene ſubrepſit in mentem, Bartholomæum pro Paulo dictum, Papinumq; pro Bacchylo, quem Meſſanenſibus à Paulo datum Antiſtitem, antiquior fama iam vulgauit, excidiſſe. B

a Centen. 1. par. 4. diſt. 8
b Anno 49.

Verum Spirenſis ipſe facilè ſententiam liberarit, quod Vincentium Belluacenſem dicti ſui vadem adoptarit. Narrat verò iſte vbi de translatione corporis Diui Bartholomæi multa ſcitu digna refert, [c] demerſas in profundum Aſtyagis ſcelere, ſacras reliquias arca lapidea concluſas, impetu à regione Armeniæ cum quatuor aliorum martyrum arcis dimotas, in vlteriores tandem Siciliæ partes deueniſſe, ac poſtremò in Inſula cui Lipari nomen eſt, facta primùm Sancto Agathoni qui illic erat, Hoſtienſi Epiſcopo, reuelatione, conſtitiſſe, poſtea verò, è ſocijs nauigationis, martyrum corporibus, aliud alio loco reliquiſſe, vel potius retro miſſos eoſdem martyres, partim Siciliæ, Papinum ſcilicet Mylis, Meſſanæ Bicianum, partim Calabriæ peculiari quemq; Ciuitati, Gregorium & Achatium deſtinaſſe, *vt vnuſquiſque eorũ*, (quemadmodùm ipſe ait,) *in vnaquaq; Ciuitate protector eſſet habitatorum. Qui etiam* (ſuadit) *vſque hodie ſplendent ſuffragijs ſuis*. Hæc ferè Vincentius ex Theodoro Conſtantinopolitano ex quo etiam accepiſſe videri poſſit Ioſephus laudatos Bartholomæi apud Metaphraſtem, quæ in hæc verba decorauit. [d] *Quod cogitarant* (inquit) (*Barbari ſcilicet Apoſtoli occiſores*) *aggreſſi ſunt, & vnà cum quatuor aliorum Martyrum loculis B. Bartholomæi reliquias in mare deiecerunt, Martyres autem illi glorioſi Apoſtolum Bartholomæum valdè inclytum, duo à dextera, & duo à ſiniſtra parte medium habentes, Pontum ipſum ſine fluctuatione aliqua traſmittebant. Cumq; ad Boſphorum Thracium in Propontidem veniſſent, Helleſponti anguſtias tranſierunt; deinde tranſmiſſo Aegeo, & Ionio mari ad Siciliam applicuerunt; & Syracuſas ad ſiniſtram derelinquentes, atque Occidentem verſus tendentes, ad Inſulam Liparim peruenerunt. Itaq; celeberrimus ille Apoſtolus ad eam Inſulam deductus eſt. Diuini autem illi martyres cùm id compleuiſſent, quod Deus voluerat, quàm celerrime redierunt in eam viam, in quam vnumquemque diuina prouidentia dixerit. Statim autem is qui Eccleſiam Liparis gubernabat, per diuinam reuelationem didicit, Chriſti Apoſtolum ad maris littus appuliſſe. Erat autem eius Eccleſiæ gubernator Agatho ille, cuius* E

c In Speculo Hiſt. l. 9. cap. 87.
d In vita Barthol.

C and D (margin letters)

gloria

A *gloria longe lateq; apud omnes celebrabatur, &c.* Hæc Ioſephus iſte.
Ex quibus tamen, quod vndequaq; ad inſtitutum faciat, nihil admodùm præ ſinu eſt; & alioqui ad commendandam Siculorum felicitatem ſatis ſuperq; momenti habet, à Petro & Paulo iacta primùm religionis fundamenta continuo ſurrexiſſe, vel ſi iſti voce ſua non prædicaſſent, à Pancratio & Martiano quos Apoſtolorum primus, Antiochia (quod melioribus ſedet) deſtinauit, illuminati Occidentis gloriam inter primos ſibi queant vendicare. Quam equidem gloriam, & ex ea gentilem dignitatem, non vni alteriue Ciuitati, [a] ſed Inſulæ toti communem reputauero, ſi cum Nicephoro, & Pancratium Taurominij ſuſceptum, Eccleſię Si-
B culorum, & Martianum Syracuſis, [b] quæ id propter, ſi non nemini fides Vniuerſi Orbis ſecundam obtinuere ſedem, præpoſitos fuiſſe cogitaro.

a L. 2. Hiſt. cap. 35.

b Mirabella ex Scobar. in ſua Syracuſa.

QVIS FVERIT PRIMVS EPISCOPVS MESSANENSIS, & à quo inſtitutus.

CAPVT XXXXVI.

POTERAT hæc diſputatio tutò in Meſſanenſium Traditione quieſcere vt Bacchyrium, ſiuè is ſit Bac-
C chylius, aut etiam Bacchylus primum Meſſanenſiũ Antiſtitem crederemus; neque enim ita refert cæterarum Vrbium, ac Sedis Romanæ primos nouiſſe reliquosq; ex ordine Paſtores, & locuples inter alios ſit teſtimonium [c] Baronij, Scriptorum inopia penè obſcurum manſiſſe, qui diuerſis temporibus ad diuerſas inſtituendas Eccleſias à Petro ſint miſſi diſcipuli, & ordinati Epiſcopi. Faciendum nihilominus, vt hanc quoque gloriam, tametſi non admodum neceſſariam, cũ multis Vrbium pręſtantium, quibus id ferè ſummę pręrogatiuę eſt, communem habeant Meſſanenſes, habeatq; dicta Traditio quantumuis ex ſe
D ſatis dilucida, nouas ad inſpiciendam veritatem velut facies præparatas. Qua in re ſi aliorum Scriptorum inopiam mihi meus labor diuitias fecit, ita illis vtar, vt duntaxat meum eſſe velim, quod minus rectè ſit dictum, alijs verò cum vſura feram acceptum, ſi quid commodè fuerim aſſecutus, ſemperq; communem religionem rectè an ſecus dixerim, ſuo pretio ſtare velim.

c Ad an. 46.

Ille igitur Bacchylus quem primum Meſſanenſes ſuæ ſedis colunt Antiſtitem, vt alius quiſpiam eſſe poſſit ex Apoſtolorum diſcipulis, ſiuè à Petro Antiochia miſſus cum ceteris, ſiuè ab eo Romani occaſione itineris
E Meſſanam diuertente, illi impoſitus, quamquã alia ratione Paulo feratur

acceptus: meo iudicio non alius eſt quàm Eleutherius ille, cuius anni- A
uerſarium diem Romanum Martyrologium decimum octauum Aprilis
fixit, Meſſanaq; recolit, ignara tamen quem Virum veneretur, niſi quòd
eiuſdem auctoritate Martyrologij, Epiſcopum Illyrici, ſuum agnoſcit
a In Meſſana Martyrem, tametſi nonnulli cum [a] Bonfilio velint ſecundum à Bacchylo
fuiſſe Ciuitatis Antiſtitem, nec minus meo quidem ſenſu in hac quoque
decrrãt aſſertione, quàm quòd ſub Hadriano paſſum ponant anno Chri-
ſti centeſimo quarto, cùm Hadrianus Imperare non cæperit, ante vigeſi-
mum à centeſimo vel circiter annum. Sed hic nihil morandum.

Itaq; Eleutherium Meſſanenſium primum Antiſtitem, eundemq; fuiſſe.
& Bacchylum, quamquam nominis forma non oſtendit, rei quodammo- B
do natura, ſi non ad demonſtratam veritatem, ad proximam Vero conie-
cturam admittit. Id Traditioni in primis conſonum, quæ Bacchylum
Meſſanenſibus à Paulo datum docet. Verùm Bacchylus quiſpiam vt Pau-
li diſcipulus dici queat, neque enim quos ſinguli Apoſtoli ſingulos, aut
omnes habuerint diſcipulos, Antiquarij nobis ab initio tranſmiſerunt,
Eleutherius certè fuit is, qui quemadmodùm Paulus ipſe ad pedes Gama-
lielis, ita ille ad pedes Pauli credi poſſit eruditus; quandò vel eo [b] Magi-
b Metaph. apud Sur. 18. April. ſtro non ſolum gloriatus ſit coram Hadriano, ſed eiuſdem etiam præceptis
inſtitutus ſupplicia tormentorum maxima, ſui ſubmiſit pectoris fortitu-
dini, atque conſtantiæ, cùm dixit. *Mihi vt meus dixit Doctor, Paulus, totus* C
mundus eſt crucifixus & ego mundo, & mori pro Chriſto deliciæ mihi ſunt &
exaltatio. Sed & Eleutherij Mater Anthia, ſocia deindè martyrij, quæ Ge-
nitrix fuit Martyris, eademq; ſub Paulo commilito nati in diſciplina Euan-
gelij, planè id inſtituti ad martyrium virtute maſcula ſubeundum ſuſce-
pit, quod tanti potuit Magiſtri formare præſtantia.

Ceterùm cum legis in Metaphraſte, Eleutherium patria fuiſſe Roma-
num, eundemq; nobilitatis ſplendore illuſtrem, vt potè cuius Pater Con-
ſulatus honore tertium fulſerit; non intelligas ambò de Vrbis Conſulatu,
quando ab illis temporibus, quibus Eleutherius naſci ex patre Conſule
potuit, præter Octauianum Auguſtum, Claudium Tiberium, Caium Ca- D
ligulam, & ſeriùs tandem, Veſpaſianum Auguſtum, nemo tertium Con-
ſul in Vrbe fuit; Verùm quòd nomine Romano cùm tertio fortaſſe Præ-
ſes Syriæ, Orientis quoque totius prouinciam adminiſtrarit, nominibusq;
Conſulum cenſus, aliaq; id genus publica munia ſignarit, latiori vocabuli
vſurpatione Conſul præſertim à Græcis ſit appellatus, quod de Quirino
quibuſdam videtur æſtimandum, ſi rurſum Quintilio Varo quod placet
c L. 18. Antiq. c. 3. Ioſepho, [c] ſucceſſit in præfectura poſt vndecimum Chriſti Redemptoris
annum, tametſi antea quoque Conſulatum in Vrbe cum laude geſſiſſet;
vt non improbabile ſit circa ea tempora non quidem Romæ, ſed in E

Orien-

A Orientis partibus ex Romano Patre, tam nobili propagine deſcendiſſe nobilius germen Eleutherium, eaq; occaſione cùm Cilicia redacta eſſet in ordinem, factaq; ſub vno Præſide Syriæ Prouincia, vndè facilius eſſet in Pauli iam fama ſuper æthera noti diſciplinam acceſſus, quem in Syria prædicantem plures iam ſecuti fuiſſent, non doctrinæ modò ſectatores, verùm etiam indefeſſæ comites peregrinationis, quos vbi res poſtulabat populis ad Euangelium adductis doctores imponebat.

Itaq; noſter Eleutherius, Euangelio, cum Paulo Magiſtro ſuo gentiumq; ſaluti deuotus, in illo ad Illyrici fines excurſu, quos inſtitueret B auctoritate Pauli nactus, hæſit ad tempus, quoad cæleſti prouiſu, vel longè ante cum diſcipulis Petri ad Siculos præmitteretur, vel cum ipſo Paulo ſeriùs aduenißet, ob Romanæ gentis notitiam ipſi non minimùm commodaturus, niſi ſortitu diuino res Euangelij, vel in medio curſu (quod Meſſanæ factum,) poſtulaſſet, vt remaneret; hic itaq; manſit, vel ſi primùm adfuit, occaſionem cultus expectauit, ac veniente Paulo, cui fama fauorq; viam latiorem muniuerant, maiores appoſuit manus, & exinde Antiſtes, munere fungi cæpit apertiùs, vt non immeritò iuxta communem gentis Traditionem, à Paulo primùm inſtitutus credi poſſit, quamquam longè antea mitti quoque à Petro potuerit.

C Hic verò nè difficultatem faceſſat ex Metaphraſte, Eleutherium, materno voto, cùm ad virilem perueniſſet ætatem, Anacleto Romano Pontifici fuiſſe commendatum, à quo demum Illyrici Epiſcopus ſit deſtinatus: rem ad animum vertamus, animumq; ad veritatem ex temporum diſcriminibus erutam afferamus neceſſe eſt. Enimuerò qui ſcriptis Metaphraſti, quod alibi monuimus, manibus plenis multa poſt ipſum intulerunt, diuerſorum Synonimorum geſta, in vnius appellationem congeſſerunt; vt hoc loco in multis dubitans [a] Baronius, rectè cogitarit duos fuiſſe *Eleutherios in vnum conflatos, eorumq; ſimul acta confuſa*. Quamquam enim [a In not. Mar. Ap. 18 in vlt. edit.]
D Eleutherius hic noſter, Anacleto ſimul eſſet æuo, non tamen ab ipſo ſacras edoctus Literas, Pontificium quoque ſuſcepit Illyrici, ſed Paulo Apoſtolo certiùs quidem literas, ſi Petro Sacerdotis munus, niſi vtrumq; (nihil enim obeſt,) Paulo ferat acceptum. Nam qui Anacletum Magiſtrum, ac patrem agnouit Eleutherius, non vtiq; hic Eleutherius eſt Illyridis cis Macedoniam peregrinatione Pauli ſacræ Antiſtes, ſed alius ille quem Illyricum ad Iſtriam primùm, deindè Meſſapia Apulorum agnoſcit Epiſcopum, non Meſſanæ.

At enim ſicut in Eleutherio plures errarunt, & quod vnius Mater Anthia fuerit alterius Euantia, ex hac etiam ſimilitudine perindè vnum & E eundem iudicantes; ita quoque in Illyrici nuncupatione, cùm diuerſæ

regionis, multumq; inter ſe diſtantes intelligendæ eſſent partes, confuſionem induxerunt, ac demum in Ciuitatum appellatione, quibus Antiſtitum cura præfuerunt, ita pleriq; etiam doctiſſimi Viri longè à vero præter mentem abluſerunt, vt facilius ſit reliquias illi, quàm horum opiniones erigere; quòd vt apud Baronium videre eſt, aliqui Meſſanam in Apulia, Myſenam alij, non pauci Miſſerium, denique nõnulli Miſenum in Campania, cùm libris ſuis immiſiſſent, pleroſq; in errorem miſerunt. A

a In Martyr. Et vt nihil dicam de Beda,[a] qui Eleutherium, Epiſcopum voluit eſſe Aquileiæ (fortaſſe dicturus Apuliæ,)[b] Nicephorus inter alios non paucas Eleutherij noſtri dum oſtendit notas, in eo tamen offendit, quod à Matre, Aniceto (vel ſi corrigas Anacleto) Romano Epiſcopo traditum velit, ab eodemq; ſacras edoctum literas, & ſacro Cleri numero inſertum, Illyrico tandem deſtinatum. Ceterùm vera ſunt, quæ his verbis idem Nicephorus ſcribit. *Ea ipſa ætate præſtanti virtute iuuenis Eleutherius in Illyrico erat. Romæ is quoque ortus, Matre Anthia, quam magnus ille Paulus ad profeſſionem Chriſtianam perduxiſſe fertur.* Reliqua tamen, quæ ſubdit, *Illa verò* (nempè mater Eleutherij) *filium quoque religionis eius hæredem fecit, & Aniceto Romano Epiſcopo tradidit, &c.* hiſtoriam noſtri Eleutherij confuſis geſtis ad alterum traducunt Eleutherium, eundemq; non paulò poſteriorem, ſi verum eſt inſtitutis eductum Aniceti, qui Hadriano Meſſanenſis Eleutherij occiſori longè ſuperſtes fuit; Verùm ſit iſte Anacletus, neque enim rectiùs pro re dici poteſt, ſit etiam Eleutherius Anacleto commendatus, ſi hic primùm à Matre fidem, deindè ab Anacleto literas edoctus fuit, Mater verò ex Paulo nomen Chriſti ſuſcepit, non niſi quando Paulus Romam primò, vel etiam poſtremò venit, eam diſcipulam ſortiri potuit, longeq; poſt ipſa fieri Magiſtra nati. At enim Eleutherius Meſſanenſis, illa quam initio narrauimus occaſione, Paulum ipſum ore ſuo loquentem, vidit, audijt, eidem pediſequum ſe dedit, eiuſdem nutu functus Illyrico, comitem deindè longioris itineris addixit, tandem Meſſanæ ſi non primùm eò miſſus à Petro fuit, à Paulo relictus eſt: nec alioqui ita commodè Paulum Doctorem ſuum medijs in tormentis laudaſſet, niſi æquè de ore, ac doctrina cognouiſſet; quippè Eleutherius alter, ſi in ipſum cadit, quòd Nicephorus narrat, decimo quinto ætatis anno diaconi gradum, triennio poſt presbyteri, ac tandem vigeſimo dignitatem Antiſtitis Illyrici ab Anacleto conſecutum, Paulum videre non potuit, nedum audire, vel intelligere. Atque hæc Nicephori confuſa cum Metaphraſtis, ex quo ille accepit additamentis, narratio, non offendiculum veritati eſſe debet, ſed obtritum velut monimentum, ex quo fragmentis hinc inde reſtitutis veſtigium eſſe queat ad antiquam integritatem.

b L. 3. c. 29.

Iam

A Iam quòd Baronius in erudito illo ad notas labore, non Meſſanam, ſed Meſſapiam legi velit, Eleutherij nobilitatam Martyrio, ſi quidem de altero ſententiam ferat nos quoque libenter in partem imus; ſi noſtrum quo de agimus diſcipulum Pauli velit auerſum, refragamur; nec rectè dictum putamus, huius Eleutherij nullam Meſſanæ in Sicilia extare memoriam. Nam ſi [a] Maurolycus, quem ſolum fortaſſe ex Siculis tum vidit Baronius, Miſſenum in Campania legit, ex mendis coniecturam fecit, auctoritatem antiquiorem non prætériuit quamquam illi Romani Martyrologij vetuſta potuerit eſſe fides vt non alibi quàm Meſſanæ ſedem natalis ideſt obitus Eleutherij ſtatueret. Ceterùm, Eleutherium Meſſanenſes B non neſciunt. Meminit Bonfilius, & ſecundum in Antiſtitum ſerie locat, alium nempè opinatus Bacchylum ab Eleutherio. Quin à multis annis Meſſanæ ſacro colitur officio, quæ conſuetudo ſi Maurolyci tempore non tenuit, deſueuit, vt multa. Rectè verò quod huc ſpectat Philippus Ferrarius. [b] *Miror (inquit) hic Baronium in Annotatione affirmare, nullam extare memoriam huius S. Eleutherij Meſſanæ in Sicilia, cum ibi præcipuè cum Antria matre colatur, vt Tabulæ Eccleſiæ Meſſanenſis teſtantur.* Hæc ille. Mihi, neque ſi ante Maurolycum, vſu caruiſſet, dubium inceſſit, quando interdum obſeruaui in nonnullis Vrbibus, poſt millenos propemodùm annos conſtitiſſe, quibus illæ bonis abundarent, vt interim neſciæ diuiC tiarum, cultus inopia ſordeſcerent, cùm ipſæ Vrbes, tum ſanctitates, nec niſi ſerò, ac interdum fortuitò quàm ſtudio, ſepulchris ipſis, vel dypticis loquentibus, quid facto decorum eſſet, didicerunt.

a In Martyr. 18. April.

b In nouo Catal. Sanct. ad 18. Apr.

Ceterùm, vt hæc fortaſſe plana ſint, duo quædam videntur hiſtoriam offendere, quorum alterum ab ætate Eleutherij, alterum pugnat à nomine; qui enim adeò prouixerit, vt ſub Hadriano centum & viginti à Chriſti naſcentis annis, in arenam Martyrij deſcenderit, qui ea ſenectute propè ſanguinis experte ad ferendum adeò graue certamen incaluerit, vt quemadmodùm [c] Martyrologium Romanum refert, *lectum ferD reum ignitum, craticulam & Sartaginem oleo pice, ac reſina feruentem ſuperans, leonibus quoque proiectus, ſed ab illis nil læſus nouiſſimè vnà cum matre iugularetur:* ac ſaltem matris ætas, ſi non cruciatibus ob vim diuinitus iniectam, ipſi profectò vitæ, ac tempori tam diuturno videtur impar. Deinde verò illa nominis à Bacchyrio, vel Bacchylio ſiuè Bacchylo tam longè traducta in Eleutherium demutatio, neſcio quid peregrinum in aures animumque infundit, dum nullo forſitan exemplo, toto cælo ſeiunctas appellationes, vni eidemque rei coactè velit inſidere.

c Martyr. Rom.

Nihil moror; certamen Eleutherij in illa ętate non tam corporis viriE bus, quàm animi vigore eſſe definiendum: quamquam illa tempeſtate,

vel centenarij viri, ſatis haberent roboris ad tolerandum, imò etiam ad agendum. Exemplum alibi dedimus, ab Ignatio, nec deſideramus in alijs, qui cum Eleutherio idem ſeculum produxerunt. Certè Dionyſius Ignatio ſuperuixit, vt oſtendit [a] Baronius, vt ideò centeſimum ætatis annum exceſſiſſe eum oportuerit, cùm in arenam Martyrij prouocarit; nec mirum videri debet (inquit ille) tam longam Dionyſio contigiſſe ætatem, cùm diuina quadam diſpenſatione factum ſit, complures ex ijs, qui Apoſtolorum temporibus vixerunt, ad longiſſimam ætatem peruenire, vt quæ oculis aſpexiſſent certa ſcientia teſtarentur. Ac inter alios Symeon Hieroſolymitanus centeſimum præteriuit, Ignatius, quem Traianus circa annum [b] Imperij ſui vndecimum extinxit, Chriſtum in carne vidit, Quadratus etiam poſt Publium Dionyſij Athenis ſucceſſorem, eandem temporibus Hadriani rexit Eccleſiam, complures vidit Chriſto in terris degente à morbis & mortuis rediuiuos. Hermas præterea [c] diſcipulus Pauli cuius ipſe ad Romanos meminit, vt nihil dicam de Polycarpo & alijs, ad extrema vſque tẽpora Antonini Pij vegetus ſuperuixit: quid mirum ſi Eleutherius diſcipulus & ipſe Pauli, ad Hadrianum qui Antoninum anteceſſit vitam produxit, adeoq; non vt quidam putant anno Chriſti centeſimo quarto, ſed etiam vigeſimo vel circiter eam depoſuit? erit enim vt centeſimum ac decimum, duntaxat ingreſſus annum, ſi ſecula ſpectes aut detrito robore ſupplicium tulerit, non ſecus ac hodie, qui virilem ad labores afferat ætatem, aut ferè conſiſtentem.

a In notis ad 9. Oct.

b An. III.

c Hieron. in Quadrato de Script. Eccleſ.

Quamquam ſi matrem Anthiam eo vſque prouixiſſe, ac vt minus centeſimo vigeſimo quinto ætatis anno martyrium oppetiuiſſe mireris: nihil rei noſtræ demas, ſi vigorem maſculi animi, non attritum ſenecta feminæ corpus aduertas. Neque tamen ſuſpenſam admirabilitate mentem ſis habiturus, ſi cogites Anthiam longè ante certamine functam, hęredem poſt annos ſanguinis, & coronæ habuiſſe aſſeclam Eleutherium; tametſi quod in multis alijs videre eſt, ignoratione temporum & confuſione rerum, eundem natalis diem vtriq; Sacrarit Eccleſia, quos iure ſanguinis proximè ſeiunxit natura: niſi etiam vero ſimile ſit, anticipatis vtrumq; annis ſanguinis ius Deo reddidiſſe, proindè eodem die, eodemq; lethi genere, victimas Euangelicas extitiſſe; quod dubio procul probẽt, qui centeſimo & quarto ſalutis anno matrem cum nato, ſupplicio fidei perfunctam velint, neque tamen Hadriani, ſed vetuſtioris Tyranni ſententiam paſſos. Quos equidem vnde in contentionem vocem non admodum habeo, quando vt certum propè ſit, ſi partes ſequamur, Hadriano dominante, commiſſos vita data glorioſæ victoriæ Martyres: dubium tamen, ſi rem ſpectemus, vtrum præceptis annis Traiano Imperante decertarint, laureasq; longè ante præceperint.

Iam

A Iam quod nominis concernit mutationem, non adeò eſt extra inſti-
tutum diuerſis nominibus eundem ſignificari hominem, vt magnam
conciliet admirationem; ſicut neque ſi deerratum ſit ad plures, qui non
vno vocabulo cenſerentur, vt hinc alius haberetur Bacchylus, alius etiam
Eleutherius, [a] alius denique Liberalis, qui reipſa vnus profectò eſſet ac [a] Betr. in Catal. l. 2 cap. 10.
idem: quin & Philippum in manuſcripto ſat vetuſto lego, ridiculè ſi non
intelligas, & fortaſſe calumniatoribus ad irriſum, rectè tamen ſi myſte-
rium aduertas. Equidem & Bacchyrim, ſeù Barchyrium atque etiam
Bacchurium dum lego non miror, licet Bacchylum libentius feram, ſed
latentem ſub corticibus vocabulorum inquiro nucleum rerum ſignifica-
B tarum, nec fortuitò, ſed conſilio prædictis nomiinibus, quod nunc accipies,
aio fuiſſe nobilitatum Eleutherium.

Et verò mihi quoq; hoc in loco inceſſit, quod olim Hieronymo [b] quę- [b] Lib. 4. cõment. in c. 23. Matth.
renti quiſnam eſſet Zacharias filius Barachiæ, cùm non vnum legiſſet
fuiſſe Zachariam, ac demum conſentientibus inter ſe diuerſis ſignis, eò
conceſſit, vt euidem aſſereret eſſe Zachariam, qui & filius diceretur Ba-
rachiæ, & verè eſſet filius Sacerdotis Ioiadæ, cauſamq; duntaxat inueſti-
garet cur ab Euangeliſta vocaretur filius [c] Barachiæ, non Ioiadæ; ac tan-
dem eam redderet à Myſterio petitam, quòd Hebræo vocabulo Barachię, [c] Matth. 23
hoc eſt Benedicti Domini, Sacerdotis Ioiadæ iuſtitia monſtraretur, cùm
C alioqui Euangelium Nazarenorum pro filio Barachiæ, genuina compel-
latione filium Ioiadæ præſcriberet.

Ita prorſus Eleutherius noſter, in quem diuerſæ diuerſorum narratio-
nes conueniunt, dum Bacchyris dicitur de eximia vitæ ſanctitate, quæ iu-
ſtiſſimi fert characterem, collaudatur; id quippe regium nomen, regis
iuſtitiæ ſeruantiſſimi, ſingulari quodam prærogatiuo conceſſum eſt po-
ſteris, qui eius virtutis præcipui cultores eſſent. Eidem verò cum agno-
men eſt Barchyrio, commendata patriæ poteſtatis, ac nobilitatis per Iu-
dæam, ac Græciam fama, ex vtriusq; gentis vocabulis, mixtam fecit appel-
lationem; niſi etiam ſumptis à naturæ indole imaginibus, quemadmo-
D dùm Bartholomæus dictus eſt filius ſuſpendentis aquas, ita Eleutherius
reciſa dialecto filius dominantis, vel ipſe rerum Dominus, quòd caduca
præ amore Chriſti contempſiſſet. Quin etiam Bacchūrij nomen princi-
pis animi celſitatem, niſi magis [d] primitias offerentis, vt qui ſacram [d] 2. Eſdr. cap. vlt.
Euangelio ſe victimam deuouerat, aptè ſignificat: eo fortaſſe myſterio,
quòd primus ipſe cum eſſet Meſſanenſium Antiſtes, adeoq; religionis
princeps, ea nuncupatione velut primitiui, quiq; primus apud illos reli-
gionem ſanguine ſignarat, à ciuibus nomen tulit, græco ſanè vocabulo,
quod tunc Meſſanenſibus, vt ceteris Siculis eius linguæ vſus, domi & foro
E promiſcuus eſſet.

Iam Bacchyli nomen, quod poſtmodùm in plures concepta venit appellatione, primumq; fortaſſe à noſtro, Corinthiorum [a] vocauit Epiſcopum, Eleutherio paterna quidem contulit dignitas, ſed vulgi affixit inſtitutum; vt qui Patre præſide Syriæ, ac velut Orientis domino prodijſſet, agnomen & ipſe Domini, Gentis Illyricæ more, quaſi cum ſanguine ſuſcepiſſet; niſi etiam aliquid antiquius veniat in mentem, Bacchyli ſcilicet nomen, quo quo tandem grammatices aut vulgi vſu, diminutiuũ eſſe Bacchi, Bacchum verò vetuſta Lydis voce, Dominum appellare, cui ceteros parere neceſſe ſit. Ac norunt eruditi Lydiorum Reges, ac Imperatores Bacchos dici ſolitos, vt alijs Artaxerxes, Darios alijs, alijs Ptolomæos, hodie qui imperant Cæſares, ac indè Latinis Bacchum liberum dictum, quaſi immunem à iugo & ſeruitute, quiq; liberum in ſubditos imperium exerceret. Vt hinc concinna prorſus aptatione dignitatis; Eleutherium noſtrum, Bacchylum vulgus vocitaret, qui nimirum Patrem habuiſſet toti cum Imperio Orienti dominantem, ſed multò magis Liberum ipſum, qui Chriſto ſeruitutem nuncupaſſet, ac planè Liberalem, qui pro Euangelio vitam cum ſanguine deuouiſſet. A B

a Hieron. in Scrip. Eccl.

Demum qua ratione Philippi vocabulum Eleutherio nomen fecerit, diuinare equidem haud valeo, nec gentilitium magis putauero, quàm accerſitum fortaſſe à munere characterem; niſi iam valeat aptiſſima pro re nata coniectura, quòd quemadmodùm Reginæ Candacis Eunuchum, Philippus Apoſtolus à ſe fidem edoctum, inter eundum oblato ſalutis lauacro luſtrauit; ita prorſus Eleutherius miſſum ab Hadriano, qui ipſum adduceret, Felicem Ducem, melioris ipſe Dux viæ, conuerſum ad agnitionem veri, in ipſo itinere aquis expiauit. Hæc ſi coniectura cuipiam ſpontè inſideat, libenter annuo; ſi minus probetur, non contendo velle omnium rerum exquiſitas primaſq; aſſignare cauſas, vbi nihil luminis ſuppetit, diuini eſt inſtituti; velle citra neceſſitatem inquirere, animi, vt inquit Philoſophus, immoderati. C

At enim ſi cetera, quæ in præſentiarum genuinam rei proferunt notitiam, ſuis cohærentia numeris eatenus in Eleutherium conueniant, vt in alium haud vnquam rectè: non video cur noſtra ſuo pretio minimè ſtare queat ſententia, vanumq; ſit vetuſtiorem laudare patronum, vbi cana ſeipſam, ex dicentis, quicunque is ſit, ore veritas adſtruit, nec vnquam deſerta fuit, quæ nondum inuenta, ſed recens aſſerta in medium venit. Quamquam ſi Bacchylus alius ſit ab Eleutherio, inanis quidem iſta cenſeri poſſit diſputatio, nihil tamen redundat, vel in Traditione vulgò recepta, vel ſi quid aliud ſpectat ad fundandam Meſſanenſium religionem. D

Illud nihilominus ſpontè ad rem noſtram accedit, maximis de cauſis E

feciſſe

A feciſſe interdum Apoſtolos,vt mutatis Antiſtitum ſedibus, alios alijs ſub-
legarent, & perfunctos in vna Ciuitate, alterius præſidio manciparent;
vbi ſcilicet nobilitas, ac frequentia populorum, principatum quoque ſu-
perſtitionis ampliorem feciſſet ac fortiorem,ideoq; inſtructos longa exer-
citatione,ac velut Euangelicos veteranos oportuit eſſe Paſtores, qui in
fidei certamen intrepidi prouocarent, & neſcij vinci cum aduerſa pote-
ſtate ſemper meliores præliarentur. Itaq; ſicut Publius relicta Melite
conceſſit Athenas in locum Dionyſij ſubrogatus, hic verò commendatis
Publio Athenis Gallico regno ſeſe infudit, ac in Principe Pariſiorum Vr-
be Lutetia, non minus animis quàm laboribus auctus, ſedem religioni
B fixit: ita prorſus,vt innumeros taceam, Eleutherius depoſita Illyrici pro-
uincia,diſpoſitu Apoſtolorum, ad remotiores populos ire, vel venire iuſ-
ſus,bonis auibus Meſſanæ conſedit,non pænitenda credas permutatione,
ſiuè locum ſpectes,ſiuè populum, ſiuè fructum.

Maneat igitur Eleutherium noſtrum,non Miſeni in Campania,quam
recentem vocat ſine auctoritate opinionem Baronius; nec Meſſa-
piæ in Apulia, quod ipſe probat Baronius, nec Aquileiæ quod cenſet Be-
da, [a] nec denique cuiuſq; alterius vbicunq; gentium loci, quod ponunt a In Martyr.
Vſuardus, & alij, ſed Meſſanæ poſtquam in Illyrico ſediſſet, fuiſſe Anti-
ſtitem, quod Martyrologium firmat Romanum, vetuſtiori ſanè fide,
C quàm vt recentior elidat opinio; neque ſolùm, ſed eundem fuiſſe etiam
primùm atque adeò quem Traditio Bacchylum à Paulo perhibet impoſi-
tum, nec alium eſſe hunc ab illo, niſi hactenus gratis tot opinionum flu-
ctus eluctati ſumus. Octauius Caetanus [b] à Romano Martyrologio non b In Idea.
diſcedit, & quamuis inter Bacchylum & Eleutherium vulgi more diſcer-
nit,fatetur tamen Bacchylum, (qui corruptè Bacchyrus,) à Paulo Apoſto-
ſtolo Meſſanæ impoſitum; dubitat verò,alioſq; conſultos cupit,an adnu-
merandus ſit ijs, quos publica religione Siculæ ciuitates colunt; quod
ipſum dubium acriter pectus eius fodit, de alijs quinque viris non minus
D de re Chriſtiana bene meritis, Chreſto, Capitone, Paſchaſino, Hip-
polyto, Sophronio Epiſcopis; ſed hoc ipſius curæ, & ſtudio relin-
quendum.

Atque hæc de medijs coniecturis ita pro Bacchyli nomine diſceptan-
da ſuſcepimus, vt neque ſecundùm ſummam fidem & religionem teſti-
monium dicere velimus, neque ſi quæ meliora meliorum præiudicia
de hoc argumento facta eſſe conſtet, aliquid vſquam deducere. Quod
tamen hic vlterius contendere libet, iſtud eſt; vaniſſimè nonnullos, An-
tiſtitem Bacchylum vel à Paulo Meſſanenſibus datum,vel in rerum natu-
ra fuiſſe vnquam, iccircò negare, quod ſimile vocabulum, à Romano
E Martyrologio nuſquam proditum reperiatur, quo ſaltem ex aliqua Diuû
appel-

appellatione capta ſimilitudine, noua nominis ſpecies inducta credi poſ- A
ſit. At enim Octauius Caetanus iudicium iſtud meliori ſanè cenſura
oblimauit cum dixit, [a] *Traditio eſt Meſſanenſis Eccleſiæ S. Paulum Meſſa-
nenſibus Bacchylum Epiſcopum præfeciſſe, ſanè quotannis ea in Vrbe ſupplicatio-
nes habentur feſto Conuerſionis S. Pauli in memoriam Bacchyli Epiſcopi Meſſa-
nenſi Eccleſiæ à S. Paulo præpoſiti*. Hæc Caetanus. Et friuolum puta dixe-
rit ipſe, ex ſimilitudine vocum pro re nata venari veritatem, vel demuta-
tis in errorem licet nominibus traditionis vertere conſtantiam. Et pro-
fectò ſi ſolis illis qui Romano cenſentur albo, Diuum honos ſit habendus,
aut tuta memoriæ credenda fama pauces vtique Cælum nuncupabit, &
fruſtra nuper laborarit Philippus Ferrarius, qui inſignem ſat iuſto volu- B
mine, Diuorum extra Romana Dypticha nō ſine laude Catalogum ador-
nauit, fruſtrà omnino putarit Hieronymus, aut ſi quis alius ſecundùm
ipſum, nomina Sanctorum faſtis illata ſi dirigantur, quotdies per annum
quinis & vltra ſanctorum Capitum millibus conſtituros. Quamquam ſi
de Bacchylo ſit ſermo, ſatis eſſe poterat erudito Bacchylum Corinthiorū
longè poſt Epiſcopum, apud Hieronymū in Eccleſia non fuiſſe ignoratū.
Sed vtinam hoc tempore parem animum afferre liceret, [b] ad illuſtranda
Sanctiſſimorum martyrum Ampeli & Caij, digna totius Orbis admira-
tione certamina; haberet inde Sicilia Diuorum ferax, non vulgare ſanè
gloriæ ſuæ coronamentum. Sed Meſſana martyrum paleſtra, tantonatali C
ſacra, præſigne etiam votiue dignitatis honorarium. At erit opinor,
cuius aliquando menti lumen cæleſtes prætulerint, vt hac prouincia di-
gnè perfunctus de Diuis ac patria ſua, ſanctè mereatur.

[a] In Iſagoge. cap. 21. Corn. à Lapide in Acta. c. 28.

[b] In Catal. Illuſt.

DIVERSITAS NARRATIONIS NON OFFICIT, Epiſtolæ Deiparæ.

CAPVT XXXXVII.

AVDIVI, & hoc aliquando ab argutis iactari; di- D
ſcrimen narrationis falſi arceſſere famam Virgina-
lis Epiſtolæ: Id quod in noſtram diſputationem ma-
ximè recidat, qui antiquam de fide à Paulo Meſſa-
nam inuecta, facimus antiquiorem, ac ferè Petro vel
miſſis ab eo diſcipulis reddimus Traditionem. Illi
demum omnes qui Paulum ante quinquageſimum
nonum Chriſti annum Siculis adfuiſſe, vel aliundè quàm Rhegyo acccer-
ſitum Meſſanam veniſſe perhibent, in noxam dubiæ fidei concedant
neceſſe eſt. Quin etiam longè à noſtris ipſa Traditio poſitionibus euariat, E

vt

A vt in media luce caligaſſe videamur, qui extantem in Tabulario Meſſanenſi membranam ſeculo vetuſtiorem, quaſi longè diſſiti non inſpexerimus, ac peregrinas exterorum regnorum ſcrutati bibliothecas ad veritatem inueniendam, & in medio Meſſanæ foro falſum offenderimus. Quid enim? Ratum à nobis alicubi acceptum, ſexto die Maij, vel ſi tardiùs Iulio menſe, Paulum poſtquam Siciliam vidit, Romanis primò viſum: at ſi quę manuſcriptis antiquioribus fides, & quā Archiuij Meſſanenſis tabella ſignat veritatem probemus (improbare certè, ſi ſimiles nobis ſimus vix poſſumus) Paulum ſexta Maij, Melita pedem haud mouiſſe, nedum Romanam Vrbem ingreſſum fuiſſe laudabimus. Miſſas quippè Roma cum B viris ad ſe literas à fratribus, quò inceſſam Neronis à Iudæis ſæuitiam, in caput venientis deſtinatò conuertendam, imò & decretum antequam proprius acceſſiſſet periculum, reſciret; vigeſima die Menſis Maij ſuſcepit, nec multò poſt ſoluta inde naui, ſi ſeriùs Romam venit, noſtræ profectiò narrationi derogauit.

Sed enim vbi coniecturis agitur non illicò mens, rationum velut religioni ſacranda, niſi meliora ſint quæ afferuntur, quàm quæ relinquuntur, tenendaq; ſingula ceù rationum quædam fulcra, ſi inuicem haud diſſentiant. Id quod in noſtro inſtituto cùm ſine rerum, ac temporum vitio cadat, vtrinq; firmamentum, ac robur accipiat neceſſe eſt. Enimuerò C ſi à Petro Meſſanenſibus primùm allata fides à Paulo deinde firmata, ſuſcepit incrementum; ab vtroq; ſuam vendicat Meſſana dignitatem; ſi quicquam refert ad rei ſummam, alterum alteri præfuiſſe tempore, neque tamen hærebit Traditio, quæ Paulo fert acceptum primum Antiſtitem; quem ipſe fixis iam altiùs religionis radicibus, ita publico muneri dedit inſtructum, vt & religionis auctor haberetur, & Paſtoris. At hæc alibi iam ſatis extrita.

Qui verò de reliquo Pauli in Siciliam aduentum anteuertunt, Meſſanam veniſſe vt non negent, hoc tamen noxij, quòd communem Traditio- D nem fallant, non vertant, vertere certè non conantur veritatem, ſi ſecus quàm ceteri narrent; errant tamen, quòd & ipſam ex parte circumſcribant Traditionem, & exploratam in diuerticulis veritatem non offendant. Sed neque ſpeciem veri, quod tamen ſolent, qui diuerſas inquirunt ſemitas rationum, poſſunt obtendere; quando ſepta Paulo ſpiramenta temporum, quibus euadere potuiſſet, omnem antea veniendi in Siciliam tollunt occaſionem. Id à nobis latè iam oſtenſum, nouas hoc loco non requirit contentiones.

Demum Meſſanenſis Tabularij membrana non elidit, ſed inueteratam eiuſmodi monumento firmat religionem, roborat veritatem. Vidi- E mus, & nos illam, oculis animiſq; relegimus, ſed etiam ex aduerſarijs illu-

ſtris

ſtris Patritij D.Thomæ Marquet eò tempore ſecundùm Senatoris Meſſanenſis, acceptam diù domi retinuimus; vt ceteris ex eiuſdem inſigni in patriam ſtudio conceſſis,monumentis, hoc quoque vſi ſumus. Itaq; collatis rerum, ac temporum momentis aduertimus non eſſe legendum, vigeſima Maij,ſed Martij menſis,eaq;ratione tametſi obliteratis apicibus deformitatem ſcripto ineſſe noluerimus, mendaculum tamen in margine ſignauimus. Idq; ex collatis tum ad rem rationibus & accerſitis ad exactam putationem aliorum calculis ob quam, non niſi Maiorum menſe Paulum Vrbi ſe infudiſſe pro comperto diceremus,vt indè certum eſſet, eas à Romanis fratribus exaratas ad venientem literas, Martij menſis indubiraros ferre characteres. A B

Ac ne quiſpiam exiſtimet, non ita procliuem eſſe in Græcis, vndè Laſcaris eam vertit hiſtoriam, literarum lapſum, vt quemadmodùm in Latinis ſimilitudine elementorum, facile pro Martio, Maius obrepat, ſic in Græcis,apices demutati aliam efforment vocem,ab altera toto cælo,ſono, literisq; diſparatam: illud noſſe debet,illatos in antiquaria Macedonum menſes Martium, ac Maium, fractis vt aſſolet breuiatisq; elementis, legenti,cetera quamuis perito,facilem dediſſe occaſionem, vt alterum pro altero conciperet,quæcunq, tandem differentia temporis incideret, haud magni ratus. Sed illud in re præſenti certius, poſt commixtam Romanis Græcam nationem, in quotidiano ſermone dialectos quoque non paucas,viciſſim factas communes,vt interdum Latini Græcas, Græci Latinas voces ſibi condonarent,loquentes adhiberent, ſeruata duntaxat Lycæis grammatica puritate,quæ orationis flori,ac elegantiæ deſeruiret. Id verò maximè Calabris (vt Siculos taceam) apud quos ea ſeruata eſt hiſtoria,vicinitate Romanorum,ac frequentioribus commertijs, vſuueniſſe, nemo eſt,qui cum ratione dubitare queat; vt iam ipſi non ad Atticorum vel Macedonum limam, ſed ad Romanorum vſus, menſes Latinos Græcis [a] terminis adſcriptos,in libris,ac tabellis exſignarent, adeoq; in ea texenda Traditione, Martium cum Maio præter mentem permutarent. Quod ſi ſecundùm vetus ſupra ſecula decem,Martyrologium Romanum, atque adeo ſecundum Bedæ aliorumq; ſenſa, ad quos à prima illa vetuſtate dimanauit opinio, ratum ſit vigeſima die Maij nondum Melita dimouiſſe Paulum, quò tandem ſeriùs Quintili menſe Romam attigerit. nihil à nobis ſuſcipitur adeò controuerſum,quin ex diuerſis narrationum ſemitis, eà quæ compendioſior eſt, inter eſſe velimus ad caput Veritatis. Hoc enim contendimus, diuerſitatem narrationum errore temporum aut Scriptorum,aut alia quauis iniuria literis immiſſam,rerum ac religionis firmitati non officere. Atqui iuxta hanc poſitionem, ſi paulò ſequiùs ac modo deductum eſt, opinandum erit, ea tamen quæ alibi quoq; C D E

[a] μάιος μάρτιος

penes

A penes alterutram putationem ex occaſione rei nutæ cenſuimus, [a] indiſtricta permanebunt.

Iuuat nihilominus hoc loco breuibus argumentum eius ſcripti edere, ne quippiam præteritum ſit, quod lectoris animum morari queat, vel noſtrum in neceſſarijs inſtitutis mutilum opus redarguat. Narrat, Senatoribus Vrbis Meſſanenſis, præſentatum, decimo tertio Septembris, anno Milleſimo quadringenteſimo, nonageſimo, Indictione [b] octaua (legendam puto quartam, ſi putetur à ſecundo Cæſaris anno, vel tertiam) ex Monaſterio Sanctæ Mariæ Trapoſtmatum, propter oppidum Diuæ Agathæ Calabrorum, Diæceſis Rhegynæ, in quo inter alias homilias, & Sanctorum Martyrum hiſtorias, ſed præcipuè Principum Apoſtolorum agones, ſermone vigeſimo quarto, referuntur, quæ poſtea Conſtantinus Laſcaris Latinè dedit.

B

Nempè mouentem Melita, & Gaudiſio Paulum, quò Romæ tempori adeſſet, monitum à Chriſtianis Romæ degentibus, per deſtinatos viros ac literas, (quippe Melitę naufragio afflictum iam fama acceperant, magnoq; deſiderio, quorum pectoribus Euangelium inſederat, expectabant) à Iudæis apud Neronem crimen ſibi, ac necem parari, quæ venientem deterreant, acceſſu in Italiam arceant; crimini verti, concitatos vbiq; in Iudæa, Samaria, ac tota Palæſtina tumultus, vexatos vbiq; Iudæos: Satis iam Romę eſſe moleſtiarum à Petro, non eſſe admittendum Paulum omnes eniti, Simonem Magum admoliri, Cęſarem muneribus flexum conniuere, iuſſa dare. Viſis literis Paulum abundanti gaudio perfuſum, nauigaſſe, duobus illis, qui Roma venerant in Societatem adſcitis, Syracuſas, primùm, deindè Rhegyum appuliſſe, indè Meſſanam acceſſiſſe, Barchyrium Epiſcopum reliquiſſe, Meſſana digreſſum Tendulæ (Pendulam legendam puto) pernoctaſſe, altera die Puteolos conceſſiſſe. Atque hæc eius ſumma narrationis, quæ huc ſpectat, cetera nam hiſtoria, varias in Vrbe memorat inter alia functiones, ac labores.

C

D Ceterùm exiſtimo literas illas Paulo redditas; vel cùm in procinctu eſſet nauis, vt Melita poſt hyberna ſolueret, vel certè Syracuſis, poſtquam indè receſſiſſet, quem ſenſum explicatè magis prodit ipſa Laſcaris verſio, quàm vt ſecus æquè commodùm intelligatur. An verò permotus à Iudæis Nero, peculiare quippiam in Paulum ſanciuerit, incertum eſt; vero tamen ſimilius, abſtinuiſſe; quòd pridem intelligere potuit, appellatione ipſum impetraſſe, vt coram ſiſteretur, eamque ob cauſam vinctus veniret, capitiſq; diſcrimen ſecum ipſe ſponte deferret: quamquam fortaſſe iam ante, nomen Chriſtianum in odium vocatum, pleroſq; ſi non capitali ſtrage, quibuſdam perſecutionum vexaret initijs. Sed neque hoc ratū

E apud omnes, quibus ſedet, Neronem primo quinquennio, ſi non natura;

Ff rerum

[a] Supra c. 5 pag 42. 6. et pag. 44. C.

[b] viij. pro iv.

rerum occaſione pacatum habuiſſe ingenium, nec niſi ſeriùs efferbuiſſe A in Chriſtianos, inſtigatum credas narrationibus inuerſis, vt tandem abolendi à ſe rumoris nactus occaſionem, famam incendij, quo tota Roma ſtultitia ipſius cõflagrarat, in Chriſtianos verteret; nec perinde in crimine incendij, quam odio conuictos, ad nouiſſima exempla condemnaret, vt ferarum tergis contecti, vel laniatu canum interirent, vel crucibus affixi, aut flammandi, vbi dies defeciſſet in vſum nocturni luminis vrerentur.

a Act. 28. At Paulo, mitiorem fuiſſe illis initijs Neronem, Acta [a] ipſa produnt, permiſſum quippè illi *manere ſibimet cum cuſtodiente ſibi milite*. Feciſſe nihilominus Iudæos apud Neronem, quò ſi poſſent, perniciem Viro propinarent, quemadmodùm noſtra narrat hiſtoria, dubio vacat; B fidemq; non obſcurè eadem acta ſufficiunt, dicentibus Iudæis, quos poſt tertium diem Romæ conuocauerat Paulus vt rationem aduentus ſui redderet, infenſosq; animos quemadmodùm ex literis fratrum acceperat, non diſputationibus aſperaret, ſed mitioris ſermonis, & ad reddendam cauſam compoſita ſuauitate deliniret, hac ſcilicet induſtria, & accuſationi apud Neronem viam obſepturus, & ad inſinuandam quam auerſè ferebant veritatem, aditum in pectora patefacturus; illis inquam callidè obuertentibus. *Nos neque literas accepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis fratrum nuntiauit, aut locutus eſt quid de te malum. Rogamus autem audire à te quæ ſentis, nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia* C *vbique ei contradicitur* manifeſtum euadit quò vetuſta tetendit ſimulandi verſutia, qua & accuſationis ſuſpicionem à ſe dimouerent, ac vnà, ſi quid pro ſecta quam controuerſam dicebant, Paulus diſputaſſet, irretitum in caſſes, haberent vnde accuſarent; quam calliditatem, ex obfirmato aduerſus veritatem pectore, cum deprehendiſſet Paulus, poſthabitis humanis periculis, ea vehementi perſtrinxit oratione, quam cetera Lucæ perſequitur hiſtoria; quamquam non calliditatem, ſed obſtinationem aduerſum Euangelij ſanctitatem ducat in argumentum.

Iam quòd hiſtoria noſtra narrat Paulum Meſſana digreſſum, Pendulæ, ſeù Pendilæ pernoctaſſe, ac ſecunda die Puteolos conceſſiſſe; non intelligas velim medio inter Meſſanam, at Puteolos loco conſtitiſſe, ne lapidem obijcias Canonicæ narrationi, vel etiam Pendilam, quod in crepidine continentis obuerſa Lybiæ, non paucis Rhegyo ſtadijs oppidum abeſt, conceſſiſſe. Sed Pendula, vulgò (*Pendimeli*) ſinus eſt in proſpectu Meſſanæ, paulò infra Rhegyum, quò plerumq; naues procinctæ, breues trahunt moras, extemploq; ſi opus ſit, vado mouent. Itaq; ibi operiente naui, cùm inclinante iam die Meſſana relicta traieciſſet Paulus, rectè dicitur pernoctaſſe, quamquam fortaſſe poſt conticinium, flante Auſtro vela fecerit, ac ſecunda die iuxta ea, quę alibi multis diſputauimus, E Puteo-

A Puteolos tenuerit, vbi cùm ſeptem dies peracta iam navigatione cum fratribus extraxiſſet, pergenti Romam occurrerunt fratres Romani, *vſque ad Apij forum, ac Tres tabernas*; illi puta, qui literis antea ſcriptis de ſtatu rerum, Iudæorumq; accuſatione perſcripſiſſent, quaſi ingenti cum voluptate accepturi, quem votis omnibus expectaſſent, ac de cetero monituri, quę rerum facies Romæ eſſet, vt non minus certa quàm explicata noſtra Traditio cum Canonica narratione ad numerum incedat, ductiſq; ad rationem coniecturis robur addat.

Ac mihi quidem ſi cetera fidem non facerent, vel ſolùm indubiam redderet Archiuij Meſſanenſis narrationem: è genio ac odio fuiſſe Iudęorum, velis, & remis quà poſſent Euangelij curſum præuertere literis etiã
B alibi gentium, quò deſtinatò conceſſuros odorati fuiſſent Apoſtolos, eorumq; diſcipulos, præmonere ſectarios, ne in partem illos quo quo modo admitterent, imò inſtanter hortari, vt vitarent, depellerent. Narrat inter alia [a] Iulianus Archipresbyter S. Iuſtæ, Hieroſolymitanos Iudæos de genere Sacerdotali Annam ſcilicet, Caipham, Ioſephum & alios, cum acceptiſſent Iacobum Zebedæi filium, Apoſtolum Chriſti ad Hiſpanos iter adornaturum, ſcripſiſſe ad Hiſpanos, *cauerent ſibi à diſcipulis Chriſti illuc venturis; nullatenus hominum id genus admitterent, ac tanquam illuſores, ac nebulones Vrbibus arcerent; illos nihilominus miſiſſe Euphraſium,* [a Ad an. 36]
C *ac Indaletium, qui literis datis Iacobum à Petro ceteriſq; Apoſtolis impetrarent.* Hæc ferè Iulianus, quam etiam Epiſtola cum alijs quibuſdam ex Arabico, & Hebræo, iuſſu Alphonſi tradit ſe Hiſpanè conuertiſſe, noſtræq; rei non parum firmamenti facit, vt iam certius ſit, plura magiſq; acerba molitos apud Neronem, & qui infenſum haberet nomen Chriſtianum, Iudæos, ſi tantum conati ſunt, apud quos religio CHRISTI gratiam inueniſſet. Neque enim dubium, ſanguinarium iſtud genus hominum, ac pręſertim Iudices iſtos ab antiqua impietate paratos, ſi alicubi gentium, certe vbi ſcelus valuiſſet, feciſſe quod è re ſua videretur; eò cum maximè, quòd diſcipulos Chriſti nihilo tot malis afflictiores, imò ad flammandam in toto
D Orbe Crucis religionem potentiores accepiſſent.

Sed enim vt ad principia reflectamus, ſi veritati periculum creetur ex diuerſitate narrantium, actum erit de multis, quæ Traditiones apud animos hominum firma, ac religione maiora fecerunt in quibus tamen, etſi perplexitate quadam fortaſſe animi in tranſuerſum agi queant, facile nihilominus eximitur omnis religio, ſi vel moderatis rationibus vel coniectura ſapientum, ambigua quæq; ponderentur. Nam quod ſcriptores nonnihil in hiſtorijs errandis euarient, auget fortaſſe narrationem, ceterà fidem nec demit nec reſtringit. Sexcenta ſuppetunt exempla
E ſed nolim putes amplificandi operis gratia me congerere quæ ſpeciem

faciant argumenti. Enimuerò Myriadas rationum quæ ex hoc loco Meſſanenſium traditionem inceſſunt, quaſi Virginalis Epiſtola commentum ſit ex mendis & figmentis concinnatum vt Odyſſeam putes & Iliadem, Myriadas inquam rationum, petitis ex illuſtri loco exemplis ſimilitudine facti facile conuellimus in angulos compellimus. A

Et verò offendimus interdum in rebus magnis, ac totius Orbis ſanctitati proficuis, haud pauca dubijs verſari narrationibus, nec temporum magis quàm rerum perplexitate miſceri veritates certiſſimas, vt vix ſecurè credatur Hiſtorijs, ſi antiquiorum ſcripta ad recentiorum coniecturas, ac rationes expendantur. Et tamen fieri non poterit, quin per conſequentes ætates eiuſcemodi ſanctitatum religionis decreto fixæ perenni traducantur, & ab omni obliuione, dum memoria mortalium vigebit, immunes habeantur tametſi quotidianus Scripturientium labor an error, alias atque alias in dies faceſſat difficultates, vt hoc propter omnis illa repellenda ſit obtrectatio, quæ in diſcrimine narrationis diſcrimen arguit eſſe veritatis, niſi eadẽ cauſa ſanctiſſimę religiones etiam antiquari, aut penitùs noua ſanctione cenſeantur abrogandæ. Meſſanam à Paulo conuerſam Traditione accepimus, nihil obſtare, quo minus Petrus antea Meſſanæ prędicauerit, coniecturis non repudiandis oſtendimus; quid hic adeò inuolutum & obſcurum, vt nullum appareat veſtigium, quo ad caput veritatis iri poſſit? Non ſibi hæc duo contra pugnant, vt alter oſtante alterum cadat, vtrumq; firmum, ac ratum eſſe poteſt, alterumq; ab altero explicatum. B C

Nollem iterum hùc relapſam diſceptationem, vt de erroribus in Epiſtolam Virginis iniectis, in præſcriptos cancellos iterum incurreret. Sed quia quoties eius rei meminerimus, toties lucem quandam dictis noſtris affundimus, & angulos quibus ſe rationes diuerſę continent, detegimus, nõ eſt adeò reſtringenda, quo minus vel ad dicta recurrere, vel interdum ea etiã, quæ alibi fuſius dici poſſent, quaſi per ſaltus contingere poſſit, oratio.

Itaq; huius Epiſtolæ Hiſtoriã, ſi rem ipſam attendas vix alio atque alio modo narrari in tanta Scriptorum copia reperias; id ſi ſaltem ſuſpicionẽ rei prodat, habet vnde fidei cogitationẽ ingerat, falſum repudiet Hiſtoria. In verbis nonnulla eſt diuerſitas fateor, ſed pauciſſima in paucis: palmare vitium dixeris intulere temporum notę cum exaggerata nominis ſubſcriptione: at ſemel (ſi accipis) errorẽ illapſum, nemo non ęqui iudicij homo, cùm primùm legerit, obſeruet; nec tamen ideò rem Epiſtolæ, fabulã cenſuerit. Quin eadem in omnibus prope exemplaribus nullo apice euarians clauſula, ſimplicẽ abſq; commento prodit errorem, eamq; ob cauſam probitatem ſubeſſe citra fucum oſtendit: & quis enim credat cõmento deeſſe ingenium, vt qui de compoſito comminiſci velit, non propè collimet ad metas D E

A metas annorum; hic, ſi fors aberratum eſt, incuria, non ſcelus admiſit. Non hic auctorũ de reipſa diſceptatio, non impingentia tempora dubias nectunt,tolluntq; ſententias,vbi rem religioni ſuorum permiſſam, valere certius eſt,quàm ambiguas hiſtoricorũ in confuſis temporibus opiniones.

Et verò plus eſt in Inuentione Crucis ſalutaris (vt hoc duntaxat exemplo vtar) eius temporis vel citimos variaſſe auctores, quàm poſt multa ſecula in mentione huius Epiſtolæ leuiter deerraſſe Scriptores. Plus, corrupta eſſe perfidia an oſcitantia, Pontificum decreta longè ſanctiora, & quę toti Orbi commendata,caſum declinare poterant,quàm mendum irrepſiſſe in Epiſtolam Virginis, vnius tantum Ciuitatis diligentia ſeruatam, quæ in tot viciſſitudinibus aleam effugere qui poterat? Vix ab Inuentionē ſanctæ Crucis ad tempora Gelaſij ſeculum effluxerat, & iam multis celebratam Orbis religione Hiſtoriam iniuria an hæreſis cōmentitijs obtexerat, vt neceſſe eſſet legem rogare, quæ fabulas abrogaret: & piaculum grande erit Epiſtolæ poſt tot ſecula traductæ, nonnihil dubij inceſſiſſe? vel etiam poſt Conſtantini Laſcaris æuum, non prorſus temerariam clauſulam adhæſiſſe? vt ideò de reipſa conclamatum ſit,& per tot ætates explorata fides, religioq; Ciuium in momento fecerit detrimentũ. Abſit vt Hiſtoriam adorandæ Crucis in comparationem venire velim; nec altiori loco religionis fixam, quàm vt nouus aliquiſpiam Choſroas iterum valeat amoliri: Verùm ſi prudentum coniecturæ, tempora ſecum inuicem,Scriptorumq;cum temporibus ſententias,quoquo modo conciliant; cur non valebunt in re noſtra tot non modo coniecturæ, verùm etiam appoſitæ rationes,quæ ſolæ,ſi hiſtoriæ deeſſent, cum eximia populi Meſſanenſis Traditione per manus ducta,Ciuiumq;pietate pro ſuſcepta religione vocem mitterent. Quin, ſi humana fides cum atteſtatione publica ſatis fuit interdum ad inducendam in Eccleſijs ſolemnem ſacrorum geſtorum memoriam, nihil etiam defuit Meſſanenſibus ſi vera ſunt quæ Flauius inductus narrat ad ſtatam ab initio firmandam quotannis feſto cultu religionem. Quamquam ſicut olim preſſa à Sarracenis Sicilia, & præſertim Meſſanenſi Republica multis periculis conflictata, non modo ſepulturæ locus qui Martyrum Placidi, ſociorumq; corpora condiderat, verùm etiam feſta vertentibus annis Diuorũ memoria ex ſolemnioribus faſtis exciderat; eaq; demum ſuperiori ſeculo,repertis,dum Diui Ioannis Hieroſolymitanorum Templo fierent operæ,ſacris exuuijs,reſtituta fuit: Sic prorſus quæ antiqua tempeſtate Flauio teſte celebris fuiſſe fertur, poſt ſecula deuoluto rerum ſtatu, ipſa quoque non ab animis Ciuium pietas, ſed ab aris ceſſit memoriæ ſolemnitas,quæ tandem florente magis ac magis,ſub Catholicorum Regum pietate Meſſanenſi Republica,ne quid vo-

E tis deeſſet, iterum eſt adreuocata.

Ac vt mittam infinitas propemodùm Hiſtorias, quarum non modo A
diuerſæ, ſed planè contrariæ narrationes, nunquam apud ſenſatos rerum
geſtarum fidem eleuauerunr; cuiuſmodi quæſo eſt illud de tempore ba-
ptizati Conſtantini? in quo diuerſa opinantium errores, nuſquam ita
redarguit [a] Baronius, quin poſt Hadriani teſtationem, ad acta etiam Syl-
a Tom. 3. ad an. 324. ueſtri prouocet, tametſi & hæc euarient in varijs Codicibus, & quæ typis
excuſa feruntur per manus, in non paucis lituram optent.

Sed de his iam peractum, hic duntaxat obtentum volumus ex diuer-
ſis diuerſorum narrationibus ſi cetera conſiſtant, probitati rei periculum
haud creari.

B

FALSOS TEMPORVM CHARACTERES *Epiſtolæ Virginis non derogare.*

CAPVT XXXXVIII.

NON hic Theramenis cóthurno incedimus, quaſi quę
multis aduerſus alios extruximus, iterum deſtrua-
mus, fallenteſq; temporum notas Epiſtolæ Sacræ in-
ſediſſe pro certo ſtatuamus, ac duntaxat ipſam à falſo
ex falſis aſſeramus. Enimuerò ſi rectè diſceptandi C
gratia contra argutationes velitati ſumus, in lucro
cedit; non iccircò tamen à Virgine, quamquam
ſanctè fieri potuerit, ſignata illa tempora ſanctum ducimus; ſed aliundè
ex coniecturis conatam ad rei veritarem accedere cogitamus, vel religio-
ſam induſtriam, vel ſi error eſt, antiquariorum oſcitantiam, vel ſi animus
corrumpendi, maleuolorũ peruerſitatem; quæ tamen cùm nocere vellet,
ita profuit, ac qui occidẽdi anĩmo ſi vlcus aperiat, vulnerarius ſit, nõ cęſor.

Ac vt mittam acta Martyrum exquiſito Scriptorum labore ad annos
conſulares pro more temporum examinata, ſi multis ſcateant deprauata D
mendis, mirum non eſſe, notas Epiſtolæ Virginalis, quas nulla cenſuit ac-
curatior diligentia, vitium ferre lituris obnoxium; ſed neque abs re pu-
tarim, quod olim, hodieq; fieri conſueuit; ſignatas à tergo membranæ
receptæ Epiſtolæ menſis ac diei; ſerò fortaſſis & aliorum temporum
notas, Antiquariorum deinde incuria quaſi Epiſtolæ datę characteres,
quacunq; tandem ratione putatos calci adhæſiſſe; vt demum opinionem
vulgò faceret, quaſi à manu Virginis affixi primùm inſediſſent. Certè
b De Scrip. Eccl. in D. Thom. Aq non abſimilem [b] Bellarmino ſuſpicionem ingeſſit libellus de Regimine
Principum ad Regem Cypri, Diui Thomæ Aquinatis nomine præſignis,
quòd cùm illo ipſo tempore, quo is ſcriberetur, Adolphus Rodulpho, & E
Adol-

A Adolpho Albertus Imperatores ſucceſſiſſe in eo narrêtur, pugnantia planè miſceantur, quando eiuſcemodi viciſſitudines, quinis ac viginti poſtquam Diuus Thomas vixiſſet annis, ſaltem ſi de Alberto ſermo vertatur, rectè per rerum ac ſceptrorum ſeriem contigiſſe cenſeantur: *Niſi* (inquit Bellarminus) *iſta verba ex margine annotata, ab aliquo poſteriore in textum irrepſerint*. Maluit nempè Vir ſapientiſſimus hoc etiam pacto religioſiùs iudicare, quam à ſua ſapientia calumniando degenerare. Id ſi huius Epiſtolæ maſtiges animaduertiſſent, excuſaſſent opinor, exaratæ poſt tempora Virginis, vt ipſi putant Epiſtolæ errorem, nec ſuos in aſſerenda Virginis ante quadrageſimum ſecundum Chriſti annum errores pro-
B pinaſſent.

Sed iam in re noſtra ſcribentis, vt dicebam incuria, ſubſignatis temporum characteribus, ſi mendum etiam in alijs clauſuræ partibus illapſum offendat, niſi id peruerſus animus fecerit, nullo peiore ſcelere, ſed incautæ ſimplicitatis an oſcitantiæ malo factum reputabitur; quod tamen non iccircò periculum fidei crearit apud cordatos, quibus eiuſmodi lapſus in nominibus aut annis mutatis, aut pro ſe mutuò locatis, interdum lucem commonſtrat, ad ſuamq; res geſtas reuocat tempeſtatem. Multis hic exemplis abundare poſſemus, ſi vel in publicas Romę tabellas ab exceptoribus deſcriptas, neſcio quo fato impoſturam an errorem inſediſſe, ſtudiú
C eſſet oſtendere; tametſi illæ inter Sacra Vrbis monumenta per ſecula ſeruatæ, ſerò tandem aliquando figmentis reſperſæ, in medio, vt ſic dicá, foro verſatæ, Magiſtros fabularum & impietatis ignorarent. Ita prorſus Epiſtolæ Virginali per multa tempora ſartę tectæ, affecta demum clade Meſſanenſis Reipublicæ monumenta, non quidem interitum, ſi fortaſſe de archetypo taceamus, ſed ignauia Scriptorum in exemplis, niſi etiam peiora veniant in ſuſpicionem, vitium attulere. Id tùm primùm deprehenſum fuit, cùm pietate impugnari cæpta, à Templis prouocaretur ad forum, & nondum audita Meſſanæ contentione res ageretur. Tum
D enimuerò, perplexa ratio temporis, argumentum Epiſtolæ, mores Gentium, moderatio Virginis, & id genus alia cum hiſtorijs coniuncta vel ſeiuncta, animaduerti cæpta; nec tamen penitiùs introſpecta, pluribus ſuſpicionem falſi, ſapientibus cogitationem erroris, vel etiam impoſturæ præbuere opinionem; quòd corrupto maleuolorum ſcelere calculo, pietati Ciuium, nedum Traditioni putarent illuſum, quaſi verò etiam fabulis interdum illapſis, non ſuam ſeruaſſent hiſtoriæ veritatem, vbi religio cum candore morum, pro pietate Traditionum peroraſſent.

Quid enim adeò tritum in Sacra hiſtoriarum antiquitate, quàm admirabilis Georgij, martyris Cappadociæ cum Mago Athanaſio conflictus,
E ſuſpectum Viduæ contubernium, dolus ad perdendos Gentilium Magos,

ipſosq;

ipſosq; Gentiles, innumera prætérea tormentorum genera, quibus vexatus Georgius in tot, vt ita dicam, mortibus ſemel mori non potuit; vt taceam de equo picto geſtatore Georgij ferum hinniente, de Regia Virgine ab hiantibus Draconis faucibus vendicata, niſi hoc poſtremum Symbolicam [a] Baronio gerat imaginem, & in ſimili argumento [b] Euſebij quoque ſuffragium ferat; quemadmodùm quæ de Chriſtophoro Martyre vulgo creduntur de virente palma, de flumine vadato, de ſtatura procera, quamquam in nonnullis falſus [c] Hieronymus Vida dum poëtam agit, multiq; alij quæ de Septenis illis Martyribus, quos Dormientes vocamus, pia fama per ſecula diuulgauit, ad ſenſum allegoricum traduxerunt. In quibus tamen omnibus ſi multa figmentorum fucis ſint illita, non ideò ſuum non venerabitur Eccleſia Georgium, Chriſtophorum, & quos Septem dormientes vocant, habebuntq; ſuam quæ ad hiſtoriam referunt momenta veritatem. Ita planè putes futurum in re noſtra, nec nomen fabulæ feret Epiſtola Virginis, etſi cum mendis conflictata, ſynceritatem inſperſam apud non paucos, piorum diligentia repurgarit, vel ſopitam famam vigilantia excitarit.

A

B

a Niceph. Gregor. l. 8. pag. 31. & 32.
b In Notis Martyr. 23. April. In vita Conſtant.
c L. 3. c. 3. in ſuis Carm.

Non ſum equidem neſcius magno eſſe opus iudicio, quò commentitia diſiungantur à veris, fabulæ ſegregentur ab hiſtorijs; ne ſi ſemel abolito nomine fabularum, mendacia vires ſumant, in hiſtoriam planè tranſeant, fidemq; ſibi concilient, non apud imperitos modò, quorum in crimine inſcitia eſt, verùm etiam apud viros pios ac doctos, qui interdum obuia quæq; ſine delectu ſcribendo renarrant, fidem alijs creduntur facere firmiſſimam; vt nihil dicam de prauis, qui quemadmodùm loquitur [d] Baronius, *vt muſca quærunt vlcus, ex quo ſanie ſatientur, inuentoq; ſemel, antea cadi quàm inde diuelli ſe patiuntur*. Tale dubio procul fuit vlcus, figmentum illud [e] Mariani Scoti, Catholici quidem Viri, ſed imprudentis Hiſtorici, de Ioanna Pſeudopontifice, dicta papiſſa, quod poſt ipſum Sigebertus [f] & ipſe Schiſmaticus in ſua Chronographia traduxit, plures verò deindè Nouatores, ceù Sacrum apprehenderunt, tametſi non deeſſent, & inter ipſos prudentiores, quæ ineptas & aniles fabulas eſſe reputarent; id quod Principes etiam Viri, me audiente non ſemel ore libero protulerunt; ſed Catholici non vanas duntaxat atque leues, verùm etiam ſubdolas & virulentas, calumniarum & contumeliæ plenas, leuiter fuſas, leuiùs creditas, mendaciter dictas, perfidè aſſertas, denique procaciter defenſas, à multis Hæreticis obſtinatè retentas, pluribus confutarunt.

C

D

d Tom. 10. ad an. 853.
e In Chrō.
f In Chrō.

Non hic commemoro multa, quæ apud doctum alioqui, ſed leue hominum genus fidem, & exiſtimationem inuenerunt, Hadriano per muſcam exitium illatum, Syluestrum Papam Secundum, Magia Pontificatum

E

A catum iniuiſſe, ſed demum horrido mortis genere membra à dæmone dilaceratum periuiſſe; innumerasq; id ſortis fabulas, quæ ex officina Turpini, Viri ſanè turpiſſimi prodierunt: vt non meminerim aliorum, quæ apud non paucos etiam Catholicos in Hiſtoriam tranſierunt, de collapſo Romæ necdum ædificato Pacis Templo, cùm Chriſtus naſceretur, de Cyriaco Papa, (qui nunquam fuit) cum Vrſula Virginum vndecies millium primiceria, Roma Coloniam comitante; quæ quamuis commenta ſint, vero, ne ſimilitudine quidem affinia, nunquam tamen eam hiſtoriæ puritati labem intulerunt, quin paucis demptis ſua dignitas pretiumq; ſtaret Traditioni. Ita ne verò vacillabit fides noſtri Parthenographij, vt ob ſolas temporum notas, quo quo tandem errore implicatas, in ſuſpicionem falſi vocetur, adulteq; per ſecula religioni certiſſimum ponatur impedimentum?

B Quin Sylueſtri Pontificis Acta, qui Conſtantini lepram, recenti Sacri fonus latice deleuit, tùm apud Græcos, tùm etiam apud Latinos in non paucis deprauata, vel breui temporis ſpatio vſque ad Gelaſium intercepto, reperimus; & tamen nemo eſt tam exploratæ antiquitatis exactiſſimus Cenſor, qui omninò ſpernenda eſſe, niſi tumido faſtu decernat, & niſi Gelaſij quoque latam de illis ſententiam damnet, ac planè Gelaſium reijciat. Itanè verò ſi non iam centum & ſexaginta octo annorum ſed maiori longè interuallo, in tanta rerum demutatione, vix puta noxius

C error Epiſtolam Virginis inceſſerit, pugnaci feruore, ad dubias alternaciones fides pietasq; priſca detorquebitur? Id qui rectè factum putet, ſimul ignoret oportet, non modò mendoſas aut etiam fabulis infertas, vt hactenus vidimus, nihil veritati derogare hiſtorias, ſed multò minus quibus aliena geſta, ſerie temporum aut etiam rerum, turbata inſederunt. Mitto, qui falſitates permixtæ ſint Actis [a] Pontij Martyris illuſtriſſimi, geſtis [b] Abercij Hieropolitani; quàm diuerſæ auctorum in tradendis Conſtantini factis abludentesq; ſententiæ, minimèq; concordes in eiuſdem

D Epiſtolis, annorum conſulumq; cum hiſtorica ſerie coniugationes: illud perſimile ad noſtrum inſtitutum venit, [c] Epiſtolam Fabiani Pontificis, ad omnes vt inſcripto præfert Eccleſiæ comminiſtros directam, cum in primis titulo tenus, tum in Conſulibus adeò ferri deprauatam, vt niſi ad calamum & lituram veniat, ſpuria penitùs cenſeri poſſit, quod maximè, quædam in ea ſint (vt Baronius inquit) *à ſciolo quodam ſuperaddita, volente in Epiſtolam inſerere quæ putarit contineri in eo textu*. Præclarè verò ad Epiſtolam noſtrã, in qua niſi error ſcribentis, abſq; maligna fide, vel certe receptæ Epiſtolæ tempus ſignatum à tergo, in penetralem Epiſtolam inuaſerit, appoſitè dixeris plura à ſciolo quopiam fuiſſe addita, nec ſolùm

E in notis anni, menſis, Lunæ, feriæ diei, verum etiam in titulo illo exaggerato,

[a] Sur. die 14. Maij Baron. ad an 346.
[b] Metaph. 22. Octob.
[c] Bar. Tom. 3. ad an. 258

rato, ſi Virginis modeſtiam vt increpant aduerſarij, minimè ſapiat, A vitium obrepſiſſe; quod poſtremum tamen præfactè negetur à Virgine vel ſcriptum fuiſſe, vel ſcribi potuiſſe, ac etiam ob rationes à nobis allatas debuiſſe.

Atqui ſi in multis Hiſtoriarum integritas, nō fides detrimentum fecit, tum verò in ijs, quæ ad Virginem ſpectare videntur, neſcio quo fato, pleraq; digna ſcitu, longè remota ſunt à luce; nec niſi piorum ſtudijs in dies eruuntur; fortaſſe id reliqui fecit mortalibus diuina bonitas, ne deeſſent qui Virginem elucidando, beatitatem mercarentur. Sed enim quid in hanc Epiſtolam errores irrepiſſe mirabimur, qui in Hiſtoriam vitæ Virginalis, fabulas etiam antiquitùs illapſas probè cognouimus. Nam vt B taceam de portentoſo illo de Stirpe Virginis commento, cuius concinnatores Gnoſticos Hæreticos, ſummo iure acriter proſcindit [a] Epiphanius; quid non creditum eſt Catholicis de dormitione MARIÆ? quàm non adoratus libellus ille de tranſitu Virginis, quem demum Gelaſius inter apocrypha numerauit? auctoris nomen ſanè proditum non eſt, ſed demum præfixa Melitonis Sardenſis appellatione, honeſtum ſibi titulum vendicauit, & ſpecie quadam veritatis plurimorum commentarios adimpleuit. Melitoni adſcribit etiam Trithemius, ſed [b] Hieronymus qui ſcripta Melitonis recenſet, aut non nouiſſe aut improbaſſe putari poteſt, quod vt [c] Baronio videtur, multa contineant indigna Melitone, &c. C quæ geſtis Apoſtolorum (ſi quæ fides [d] Bedæ) pugnent è diametro, nec recens quorundam labor eatenus ad cenſuram Bedæ potuit omnia diſpungere, quin multa delirantium planè ſomnia, ne dicam Chriſtianis auribus improba relinqueret.

Sed etiam libellus ad Paulam, & Euſtochium de Aſſumptione Beatæ MARIÆ [e] Hieronymi nuncupationem mentitus, tantum abeſt Hieronymi ſit, vel quod non nemo putauit Sophronij; vt de manifeſta impoſtura conuincatur, qui Hieronymi Paulæ & Euſtochij nomina eo operè ſit nundinatus; quod cum Neſtorius longè poſt Hieronymi, ac So- D phronij tempora inciderit, auctor commenti totus depugnet in inſectando Neſtorio, verſandaq; nondum exorta contra fidem Incarnationis diſceptatione, eoq; manifeſtè ſe prodat cum Hieronymo nihil hac in parte fuiſſe commune. Poſſem in hoc genere pluribus immorari niſi actum agere, neque tamen eodem loco habuero quædam alia, quæ Baronius ex iiſdem commentorum fontibus manaſſe credit, mihi verò cùm pluribus alijs [f] Nicephorus fidem ſufficit de palmæ videlicet ramo Virgini ſuprema inter mortales agenti in ſignum victoriæ cælitùs collato; de Apoſtolis ad ſacrum eiuſdem Virginis funus honeſtandum, è remotis Orbis regionibus Hieroſolymam ſublime per aëra delatis; de miraculo E in

a Hæreſ.36
b De Scri. illuſt.
c Ad an.48
d In retr. in Act. cap 8.
e Hieron. de ſcript. eccl. in Sophronio cap. 134.
f L.2. c.21. & l.15. c.14

A in Iudæum patrato, qui Sacrum illud feretrum impio violauit attactu: ſanè pro palma illa perorat Maſſana, fidemq; facit oſtenſo eiuſdem palmę fructu, quem ędes maior inter Sacras ſeruatum reliquias, memoria Virginis maximum, veneratione populi inſigne donum habet. Meminit eius rei [a] Maurolycus, & inter translatas Eugenij Quarti, Regisq, Alphonſi Senioris iuſſu reliquias, cùm reponit, tabellas ſignatas refert. De Apoſtolis per ſublime [b] deuectis, auctoritas Damaſceno ſatis militat, vt ſaltem ne temerè credatur probè cauet; denique de pæna manus impiè contrectantis alij non ſpernenda fide vadantur.

a De locis reliq.

b Quarta di' infra oct. Aſsūp.

Ceterùm ſi in multis alijs, quæ totius Orbis religione commendata ſunt, nihil adeò dignè ſcriptum fuit, quin diuerſis narrationibus fuerit circumſcriptum: quis putarit haud potuiſſe, ſi non impoſturam & fabulas, errorem certè in Epiſtolam incidere, paucorum initio Scriptorum commendatione, ſi Ciuium religionem excipias, neque enim ad rem totius Eccleſiæ referebat, explicatam.

B

At quod Baronius rectè ſentit nihil derogatum gloriæ Virginis, quòd iſthæc adeò obſcura remanſerint, quippè quæ vt Sol alter, radiorum ſuorum fulgoribus ſplendens, non tantùm valuit ob Scriptorum inopiam denſa offundi caligine, quin etiam in tenebris iubar eius multò ſplendidius effulgeret: ſimile quippiam decreuerit de hac Virginis Epiſtola, is,

C in cuius pectore pietas aliquando locum inuenit, quando ad tenebras fugandas gloriamq; Virginis magis illuſtrandam, ſatis ſuperq; eſſe poteſt, conſtans ad hęc vſque tempora propagata, maioribusq; in dies argumentis firmata Ciuium religio, vndè hoc magis fides cumularetur, quò non tam Scriptorum commentarijs, quàm Traditione ipſorum per manus ducta pietas augeretur.

Enimuerò ſi poſt multa ſecum deindè paciſcitur Baronius, ne pias Traditiones vſquequaque conuellere arguatur, noſtræ quoque cauſæ patronus exiſtat oportet, quam ſi vſpiam probi auctores, certè Traditio

D plurimùm commendat; quin verò ipſe Baronius ſua quam de Virginis rebus fert ſententia, noſtræ quoque rei auctoritatem conciliat, quando *hæc* (inquit) *cùm dicimus, non ſic impugnamus, quaſi minus vera, quandoquidem non ſit impoſſibile apud Deum omne verbum, ſicut nec ob eam cauſam quod ibidem* [c] (nempe in Melitonis apocrypho) *feratur eadem reſurrexiſſe, & vnà cum corpore eſſe aſſumpta in Cælum, id negamus vel in dubium reuocamus accidiſſe, quæ præſertim* [d] *Iuuenalis Hieroſolymorum Epiſcopus, non ex ſcripto aliquo commentario, ſed potius ex antiqua Traditione ſe accepiſſe teſtatus ſit, &c.* Hæc Baronius.

c De Tranſitu Virgin. c. 17. 18.

d Apud Niceph. lib. 15. c. 14.

A quo non ad alium rurſum prouocaturi ſumus arbitrum, ſi iterum

E contingat eiuſdem auctoritate, noſtram hanc de Parthenographio vellicari

cari

cari Traditionem, quo ferè argumento plus nimio ſe iactarunt nonnulli, A
prolatamq; à Baronio perfunctoriam, ne dicam obſcuram ſententiam de abolenda huius Epiſtolæ religione, velut legem ſacram putarunt; quid enim ſi poſt longam diſceptationem in narratione alioqui non vulgari Traditioni tandem conniuet Baronius, non idem facturus ſit in re noſtra cùm nihil ſit facilius, ſi mores Virginis ſpectemus, quàm exigua ſolari Epiſtola, quos clientes tàm deuoto obſequio nacta eſſet. Verùm hoc loco id duntaxat agimus, ſi non modò Eccleſiaſticis narrationibus, menda, errores, imò & commenta inciderunt, verùm etiam in hiſtoriam Virginis, quam omnium religione ſartam & tectam eſſe oportuit, illapſa eſſe creduntur, neque tamen ideò veritas in diſcrimen vocata eſt; non magnopere eſſe mirandum in tot temporum, ac morum mutationibus, hanc B
quoque Epiſtolam alienæ manus ſenſiſſe vitium, ex quo tamen Traditionis conſtantia ſic affecta non eſt, quin integra fides ſi exterorum, maximè Ciuium religione ſemper ſteterit, ſtabitq; ſemper in poſterum.

Atque hæc omnia ſic dicta velim, vt quantumuis repoſito ſexageſimo ſecundo anno, in locum quadrageſimi ſecundi, aut etiam ſtante quadrageſimo ſecundo, diſcuſſisq; vt fecimus aduerſis argumentis, rectè omnia ceù Veneris iactu cadant; omninò tamen reſecta ea parte, quæ temporum notas cum nominis ſubſcriptione continet, Epiſtolam integritati ſuæ reſtituendam putem, in ceteris ne hilo quidem diſpungendam, quòd non C
modò nihil alienum à Virginis moribus, ſed ipſam propemodum pietatis, modeſtiæ, ac humilitatis expreſſam in Virgine, argumento, affectu, ac ſcribendi forma referat imaginem.

Et licebit mihi in hoc genere præſtare, quod alij non ſine magno pietatis fructu fecerunt, in pleriſq; hiſtorijs commentitia diſiungentes à veris, quò candor in narratione rerum geſtarum eniteret magis, repurgatam ſcilicet Epiſtolam Virginis priſtinæ donare ſynceritati, vt præciſa ſemel ea lacinia nihil amplius reliquum ſit, quod hærentem remoretur contentionem. D

Quo loco illud etiam argumentum vnà rurſum preſſum volumus, quo nonnulli ex affecta Epiſtolæ parte de totius falſitate intempeſtiuum ſanè fuerunt iudicium; non cogitantes ea conſecutione non modò plurimarum hiſtoriarum, & Traditionum Eccleſiaſticarum lumini, denſam offundi caliginem, verùm etiam pietati Catholicæ certam in multis afferri perniciem. Cui enim non continuò ſubeat fraudulentas fuiſſe manus, quæ limam ſcriptis antiquiorum induxerunt, aut planè peruerſum iudicium, quod poſteris dubium fecit, fideique non minus quàm pietati periculum creauit. Iacebunt ſanè præter ea, quæ hucusq; retulimus, non tam quæ Fauſtus Manichæus, aut Seleucus eiuſdem farinæ con- E
ſoda-

A ſodalis, de Tribu Virginis, aut Gnoſtici de ſtirpe Mariæ, Iudæi apud [a] Hieronymum de Chriſti genealogia, ſed in primis Rabbinus Heccados ad Antoninum Romanum Conſulem (ſi hic in Faſtis eſt) ante Chriſti aduentum de parẽtibus Virginis eiuſdemq; natalibus, aut denique Theodoſius Iudæorum Princeps apud Suidam [b] de Sacerdotum genealogia, Chriſtiq; Sacerdotio ſomniarunt; quæ omnia ſicut præpoſtera ſunt, incondita, & monſtruoſis mendacijs referta, ita ſubtractis fabulis, quibus innituntur ſponte collabuntur. Præter hæc (inquam) nutare incipient cetera, quæ apud omnes certa haberi debent, ceũ non inania pietatis, & religionis Chriſtianæ fundamenta, qualia ſunt in primis, quæ à Viris non do-
B ctrina minùs quàm religione conſpicuis eduntur de Virginis parentibus, ortu, eductu, & reliquo inter mortales ad omnem ſanctitatis excellentiam progreſſu, quæ tametſi vera ſint, nec minus Traditione, quàm luculenta auctorum teſtificatione comprobata, diuerſas tamen ob narrationes, & velut Traditionum commiſſuras, ſi non dubiam fidem, ſuſpenſum profectò magis, quàm cautum reddere animum ſat virium habent.

Ac vt nihil dicam de geſtis Apoſtolorum, ac Martyrum, quibus corrigendis nullo non ſeculo eſt inuigilatum, excindantur oportet monumenta Gentilium quantumuis non parum momenti ad rem Chriſtianam ex illis accedat in dies, quod cùm Ethnici Scriptores veris & Sacris, odio no-
C minis Chriſtiani, falſa & profana ſubindè commiſerint, infeſtas obliterantium mutilantiumq; manus effugere non potuerunt; vt iam multis resectis in nouam elaborata maſſam, quid cuiuis credendum propinent, haud facile, niſi minimè fallax Eccleſiæ cenſura diſcernat, ſeligatur.

Actum etiam ſit, prorſus de Carminibus Sibyllarum, quæ ſemel igne vaſtata, rurſum verò perquiſita, Gentilium ſteterunt examini; niſi enim Chriſtianis legitima ſint, vim & auctoritatem aduerſus Gentiles haud ſufficiant, falſoq; narret [c] Iuſtinus Martyr, pœna mortis ab eorum lectione Chriſtianos abſterritos, ne ſcilicet reliquum eſſet, quod pro re ſua citra
D impoſturæ ſuſpicionem poſſent Gentilibus obuertere. Quis enim non illico, ſicut ipſi Gentiles, à Chriſtianis conficta, [d] (Lactantio crede) ne vim ſentirent, Sibyllina iactabant carmina; ſic etiam lectis antiquitatis monumentis, quæ vel manca, vel demutata norit, figmenta eſſe ſuſpicetur? vt iam non Scriptores putet vel compilatores, qui illis reſtituendis operam nauarunt, ſed Traditionum ſectores, & religionis peruerſores. Iam verò ſi cauta pietas Chriſtianorum, nihil in illis cogitet falsò redundare, dubio longe, Virginalis quoque Epiſtola, reciſa illa temporum putatione, ſua qua ſatis ſtabit integritate, nulli in poſterum mendo, & ex mendo contentionibus obnoxia. Verùm deinceps, quæ principem apud nos locum in pro-
E bando fortaſſe tenet, de Traditione argumentum accerſamus.

[a] In epiſt. ad Tit. lib. 1 cap. 3.

[b] In hiſtor. Verbo IESVS CHRISTVS.

[c] Orat. ad Antõ. Piũ.

[d] L. 4. c. 15.

TRADITIO MILITAT PRO EPISTOLA VIRGINIS. A

CAPVT XXXXIX.

DE Traditione ſi ſatis dictum eſt, illud duntaxat peractum, vt ſpicula retorqueremus, deinceps verò vt proprijs armis ex inſtituto inceſſamus, conandum: neque tamen quæ alibi ſemel decreta, rurſum hic ad nauſeam ingerenda. Sed enim quia quemadmodum conſtituimus latè vagatur nomen Traditionis in circulis Theologorum, ne non ſuo loco vſurpetur, B ad certam pro re noſtra claſſem reuocandum eſt; vt quamuis generale nomen ſit in primis, deindè verò præcipuo conſilio tantùm ad doctrinam non ſcriptam accommodetur, eademq; inter alias vt diximus diuiſiones, ſeù penes dignitates auctorum, in Diuinas, Apoſtolicas, atque Eccleſiaſticas; ſeu penes argumentum in eas, quæ fidem moresq; hominum concernunt recenſeatur: inter has omnes noſtra qua de agimus, imaginem quandam præ ſe ferat Eccleſiaſticæ Traditionis. Hanc verò cùm nemo ſit in omni genere tam peregrinus quem fugiat eſſe conſuetudinem quandam primitus & antiquitus, vel à Principibus Eccleſiæ Viris, vel à populo inchoatam, quę ſenſim tacito populorum conſenſu inualeſcens, ac tandem C in ſimilitudinem legis aſſurgens, eandem cum Decretis, alijsq; conſtitutionibus Eccleſiæ ſcriptis vim nacta eſt, haud aliter vt ego arbitror, quàm [a] in Republica Ciuili conſuetudines approbatæ, parem cum legibus ſcriptis ſortiuntur auctoritatem.

[a] Diſt. 1. Cōſuetudo, L. Diuturna ff. de Legibus

Atque hic ego magna cum ſpe iterum ingredior ad oſtendendum nihil eſſe minus abſimile Traditioni cuidam Eccleſiaſticæ, quàm commendationem Epiſtolæ Virginis ad Meſſanenſes datæ: quamquam dum id ago, ſimilis mei ſemper ſim futurus, qui quemadmodum nunc dixi imaginem tantum præ ſe ferre velim Eccleſiaſticæ Traditionis, eius pręſertim, quæ religionem concernat, non verò illi omnibus numeris, ac lineamentis exequari. Quod ſi argumentum aliquid amplius ferat, id demum erit nobis in lucro reponendū, non ad probrum alienum referendū. D

Age verò eiuſcemodi Traditionem Meſſanenſibus fuiſſe antiquiſſimam, totiusq; Ciuitatis & accolarum conſenſu, ac voto validiſſimam, luculenter perhibet integerrima vniuerſorū in pręſens vſque religio, eademq; ſingulis non ſcripta, ſed propemodùm nata lex, quæ non ſolum ſub ſpecie conſilij ſalutaris induceret ad venerationem, verùm etiam arctiori vinculo religionis aſtringeret ad ſeruandam commemorationem. Enimuerò ſi incidens aliquando rerum ſtatus, annua celebritate interdixit, E

deuo-

A deuotionem profectò non afflixit, ſed quò reſtituta in maius effingeretur religio, parauit occaſionem. Sic interdum feſta Præſentationis Virgineæ memoria non paucis in locis præterita potius quàm abrupta, vniuerſæ demum Eccleſiæ Sacratiori cultu recepta, firmata eſt.

Hic ego ſi de Meſſanenſium religionem pluribus agam, videbor fortaſſe temporis cauſa fingere, & oratione volitare inter eos, qui rerum notitiam habent; nihil enim afferam, quod ad omnium nationum laudem non pertingat, & quod pro oſtento non habeatur, vt proindè nemini vni venire poſſit in mentem, eam Traditionem aliquando ab aliquo Meſſanenſium gloriæ, aut ab extero, gratiæ cauſa ſplendidè confictam: quando B nihil fingitur ægrius in Martijs animis, quales ſunt Meſſanenſium animi, quàm Religio, quæ dubio procul non niſi cæleſti quodam inſtinctu tam diuturna eſſe potuit, perſeuerabitq; in poſterum Virgine oculos non deflectente. Vt non dicam nullius quamuis ſceleſtiſſimæ mentis impulſu, quempiam in tantum facinus egredi potuiſſe, vt humana mendacia ſpontè ſua caſura, ad perpetuos Virginis honores voluerit transferre, nec defuturos fuiſſe per omnem retrò ætatem Viros lectiſſimos, emunctæ naris, & exquiſiti iudicij, qui tam imprudens mendacium priuſquam in coronam Orbis veniret, ab omni rectè dictorum numero exemiſſent, certè ad poſteros tranſire ſine nota non permiſiſſent.

C Addo & illud, puram illam, ac ſynceram niueæ probitatis ætatem, longè abfuiſſe à fingendi libidine, rectiſſimisq; ſtudijs detentam, nunquam conniuere ſolitam ijs rebus, quæ à rectè agendi meditandiq; plano tramite ſeducerent; quippe apud quos in maxima fortitudine conſilij, omnia poſſet cum candore morum coniuncta ſanctitudo, totiusq; penè humanitatis obliti aſſiduè cæleſtibus immorerentur. Non hoc dico quaſi neſciam, iuxta vetus prouerbium, quid è genio ſit Inſulanorum, ac præſertim Siculorum, quiduè de iſtis inter alios quo quo tandem animo [a] Petrus Bleſenſis non infimæ auctor notæ, pronunciarit, nuſquam enim terrarum D non peregrinata, imò etiam hoſpitata ſunt vitia, vel ſi terreſtrẽ Paradiſum prætendas. Verùm ſi antiquiores recentioribus quadantenus veniãt comparandi, nemo inficias ibit, illa ætate Chriſto quàm citima, arſiſſe magis mortalium pectora, recens in Cruce fuſi ſanguinis calore, quod etiã [b] Caſſianus aduertit, adhuc flammantia; quæ conſequentibus ſeculis longius abducta, ſenſimq; ſopita, facilius aguntur in culpam, verſutia præſertim dæmonis à multo vſu periculoq; callidè comparati. Proinde ſi poſtrema hac tempeſtate, qua iam palàm vitijs theatrum datum eſt, nemo vnus inueniri queat, qui tanto ſe aduerſus Diuos ſcelere aſtringat, quid de priſcæ illius ætatis hominibus ſentiendum ſit, manife-E ſtius vero euadit.

[a] Epiſt. 46.

[b] In collat.

Nec volo in præſentiarum repetere altiùs, quæ ſuo loco ſum dicturus, A
tametſi ſpatioſus aperiatur campus, in quo planè exultare queat argumen-
tum, quo nimirum loco ſteterit ſemper apud Virginem Meſſanenſium
ex repromiſſa protectione religio, vbi difficillimis temporibus quoties,
aut bellico tumultu miſcerentur omnia, aut lue cum fame graſſante va-
ſtitas immineret Ciuitati, iamq; pluribus modis nequicquam deſperata
mortalium ope Reſpublica præcipitaret; toties præſentiſſimum ſenſiſſe
Meſſanenſes Virginis auxilium, vt iam in prouerbium abierit, vſitatam
Virginis gratiam, ex prædicta cauſa toties deprehenſam, nunquam apud
eos communi voto illuſuram.

Sed vt reuertatur vnde digreſſa eſt oratio. Hanc Traditionem, non ſo- B
lũ eſſe fide ſuorum antiquam, verùm etiam perpetuam, ſatis ex hactenus
dictis obuium eſt ac procliue; perpetuã verò non ea duntaxat ratione quòd
per manus tradita ſit, ac publica Ciuitatis conſtantiq; aſſertione in hodier-
num vſque diem propagata, ſed multò maximè quod neſcia ortus ac prin-
cipij ſui, in ea planè tempora, quibus Virgo inter mortales interfuit, velut
in fontem continenti alueo recurrere putatur, quo quidem vel propemo-
dum vno, [a] ſi doctis credimus, ſumma probæ Traditionis continetur. In-
de verò non vſurpatione tantum famæ per ora volitaſſe, verùm etiam lite-
rarum monimentis, velut riuis exceptam ad nos defluxiſſe, iterum teſtes
ſunt illi quorum ſtudia laboresq; multorum calami exhauſerunt. Quam- C
quam ego neceſſarium non puto ad exaggerandam veritatem, Scriptis
priuatorum approbari, quæ publica populi contentione ſunt conſecrata,
vt rectè de aduentu S. Iacobi in Hiſpanias arguit [b] Suarius, cuius Viri ſa-
pientiſſimi rationes, quia apprimè ad rem noſtram faciunt hic afferemus
& expendemus, non quidem eo animo vt in quæſtionem vocemus, quæ
nunquam voluiſſemus eſſe controuerſa, neque vt ſingulari certamine cõ-
mittamus viros doctos in diuerſum ſentire cogentes. Verùm vt in ſimilli-
mo prælio, ſimillima, vel eadem prorſus arma probemus, certe in cauſa
pietatis, non diu interſtituram ancipitem bello, ſed ad bonorum zelum D
& religionem, palmam inclinaturam.

a Suar. to. 1 de Relig. l. 2 c. 6. n. 6.

b Loco cit. c. 6. n. 15.

Itaq; Franciſcus [c] Suarius vbi contenta velitatione ſatagit pro aduen-
tu Iacobi in Hiſpanias, parum referre diſertè ait, quòd priuatæ hiſtoriæ
humanæ temporum illorum, peregrinationis eiuſmodi Iacobi non
meminerint, ſi neque cum Hiſtoria Canonica, neque cum alijs dogma-
tibus receptis pugnet ea Traditio. Rationes huiuſce rei affert & co-
pioſas & appoſitas. In primis verò quia in ea peregrinatione Iacobi ni-
hil accidit adeò publicum & prodigioſum, cuius fama vniuerſum Orbem
ſit peruagata, quò poſſent excitari Hiſtorici ad id memoriæ proden-
dum. Deindè autem, quia ea tempeſtate non extitere diligentes rerum E

c A num. 15

Hiſpa-

A Hiſpaniarum Scriptores, externis verò non facilis fuit addiſcendi copia, niſi fortaſſe earum, quę ad publica bella & Reipublicæ ſtatum ſpectabant, nihil illos, vel certe pertenui religionis manente cura. Quare cùm ea regni Hiſpanici ætas Scriptores ferret vel nullos, vel in ſcribendis Eccleſiaſticis Hiſpaniarum rebus modicos, mutiloſq; , mirum non eſt in hiſtorijs antiquis deſiderari memoriam profectionis Apoſtolicæ in Hiſpaniã. Profectò enim ſi Lucas Acta Petri, & Pauli poſteritati ſcripta non reliquiſſet, multę illorum Apoſtolorum peregrinationes, & prędicationes obliuioni traditæ fuiſſent, nec aliter quàm ex Traditione ipſarum Eccleſiarum, quas fundaſſent cognoſci potuiſſent. Ita prorſus profectio Petri Antiochiam, quæ non tam prætérijt Lucam, quàm ab ipſo prætérita eſt, non ſecus quàm ex illius Eccleſię Traditione fuit cognita; nec ad noſtram notitiam perueniſſet, niſi ex monumentis illius Eccleſiæ, Clemens Alexandrinus, & ab illo Euſebius, & Hieronymus ſcriptum reliquiſſent.

B

Quod ſi ita ſi res habet, quid tam proprium quàm de Iacobi aduentu in Hiſpaniam, ex eiuſdem Hiſpaniæ Traditione eſſe inquirendum? quam quidem quò poſterorum religioni foret conſultum, Diuina prouidentia non permiſit excidere, nec vllatenus obliuioni tradi, aut in angulo concludi; ſed vniuerſis Hiſpaniarum Eccleſijs commiſſam voluit retineri, vt proindè nemo tam ſit pręfractę mentis, qui huic Traditioni auſit contradicere, niſi vnà alias etiã Eccleſiaſticas Traditiones velit conuellere, quæ certè nuſquam inconcuſſæ poterunt conſeruari, ſi huic fides derogetur. Idq; eò vel maximè, quod hanc Traditionem non modò commendat publicæ à parentibus ad filios famę dimanatio, ſed etiam inſignis illa & antiquitatis ſpectatę Ædes Cęſarauguſtana, in eaq; columna Virgineis ſacrata plantis ſuadet ac planè perſuadet; neque ſolùm, verum id ipſum manifeſtè loquuntur tot ſingularia præcipui amoris indicia, tam exquiſita Patroni tutelaris in Gentem adoptatam collata beneficia, quæ tot præconibus famæ aſcitis, pluribus etiam mundis, ſi ſunt, hactenus inaudiri potuerunt, & (*quod Suario ante omnia primum eſt*) pretioſum illud Sacri depoſiti pignus, propter quod hodieq; ſumma Gentium religione viſuntur Galeciæ, id eatenus conuincit vt preſſa omni ambiguitate neminem patiatur animi pendere. Hæc ferè Suarius.

C

D

Egregiè verò, ſed etiam pro re noſtra Vir doctiſſimus, quem tanquã ex Areopago libenter in hac dimicatione iudicem nominaro, vt oſtendam quàm ſit conſtans, & conſulta nec tenui filo pendens hæc Meſſanenſium Traditio. Atqui nemo non videt quo tramite sũ ingreſſurus, facilèq; poſſe pręripi quę ſum dicturus. Conuertã nihilominus argumenti curriculũ, & dum ab initio Suarij ſenſa euoluo, ſemina quædã rationum inſpergam, ex quibus fortiora apud intelligentis animum argumẽta queant adoleſcere.

E

Ergo *in ea Sancti Iacobi peregrinatione, nihil accidit adeò publicum & pro- A
digioſum, cuius fama excitare ad ſcribendum poſſet Orbis Hiſtoricos?* Sed enim
inſolens illa Virginis in corpore mortali apparitio, & columna ſacris ſa-
crata pedibus ſatis habuit prodigij, ſi nõ ad excitandos Orbis Hiſtoricos,
certè ad Hiſpanos excutiendos, ne rem tam mortalibus inſolitam, genti-
bus inauditam, intactam, exortemq; relinquerent. Neque enim clam-
maiore ſaltem Hiſpania eſſe poterat, quod Iacobus non ita multò poſt
deſiturus in viuis, euulgare debebat; quò & demandatę prædicationi non
pænitendo (ſicut prius) fructu fidem, & cultui Virginis primùm à ſe im-
portato, firmamentum ſufficeret. Alioqui vnde in Hiſpania ſecundùm
necem Iacobi Virgo innotuit? vndè luxurioſæ Templi Cæſarauguſtani B
exædificationi initium datum?

Non hæc dico quaſi rei tot fulcris ſpectatæ fidem eleuem, ſed vt inde-
pro re noſtra eliciam, minus habuiſſe prodigij, quàm vt Siculos indor-
mientes nedum Hiſtoricos Orbis, Virginis manus iam ſcribendo inſuetæ
excirent, neque eam Legationem Meſſanenſium eius fuiſſe ſplendoris;
cui excipiendæ Virgo humilis, & à regio faſtu ſubmota, purpuratorum-
Senatum aperiret faſtis inſerendum; ſatis denique habuiſſe famam, ſi eo
tempore ſolam Meſſanam impleuiſſet, neque è veſtigio extra anni Soliſq;
viam exceſſiſſet; eò præſertim, quòd non fide inferenda; publiciſq; mi-
raculis adſtruenda, ſed tantùm de gratia tutelæ loqueretur, quàm prima C
quod ſciam inter Vrbes, & Nationes apud Virginem demerita eſt Meſ-
ſana. Hùc accedit Meſſanenſes pro ratione temporum, non illicò Tem-
plis, Aris, ac ſimulacris excitatis ſuam quoque gloriam ſuſcitaſſe, quæ vé-
hiculum ſolet eſſe famæ velocioris, tametſi dubio procul inſtituto primi-
tiuæ Eccleſiæ, certas haberent ædes, quò frequentes coirent ad Chriſtianæ
religionis functiones obeundas; præſertim cùm Nero primis Imperij
ſui annis, nondum Chriſti regno nefarium bellum induxiſſet. Nec du-
bium quin deferueſcente hac prima perſecutione, Chriſtianis è ſanguine
Martyrum, velut è fidei ſemente, verſatoq; animorum ſolo, maiori ſegete
ſuccreſcentibus, ſicut Euſebio teſte, in vniuerſis Vrbibus, ita Meſſanæ D
quoque laxatis areis, nouas à fundamentis erectas, vt Auguſtinus [a] loqui-
tur, Eccleſias; quæ tamen [b] Diocletiano furente immanius, iterum euer-
ſæ iacuerunt, vt tunc fortaſſe verum fuerit, quod impius ille Cæcilius in-
Chriſtianos iactare ſolebat, *eos videlicet nullas habere aras, templa nulla, nulla
nota ſimulacra*, quoad melioribus temporibus procreato Conſtantino, &
refixis demoliendò decretis, toto Orbe Chriſtianę religioni theatrum fie-
ret, æquatoq; diadematis regum, honore Crucis, ſacræ quoque Baſilicæ
Palatijs Imperatorum eminerent.

Sed neque tunc Meſſanenſes varijs fortunę ſucceſſibus impliciti, digná E
ſuo

a Lib. 2. in Leuit. c. 59 citatur.
b à Beda in Ep. ad Cor. 15.

A ſuo cogitatu rem moliri potuerunt, tametſi Templo Pauli nomini extra Vrbem dicato, ſcriptæ quoque Epiſtolæ memoriam pridem ante coluiſſent; donec tandem reſpirante Euangelio, eius Ædis, quæ nunc Cathedralis eſt ſedes, Diuæ Aſſumptæ ſacrandæ, quemadmodùm alibi narrauimus, fundamenta locarent, deſignatoq; Sacello feſtos Epiſtolæ honores cum eximio Virginis cultu inferrent, celebrarent.

ALTERA Suarij ratio eò ſpectat, vt oſtendat inopia Scriptorum laboraſſe famam acceſſionis Apoſtolicæ, ſiuè quia nulli in Hiſpania ſcribendis Eccleſiæ rebus operam nauarent illis temporibus, ſiuè quia perpauci ijdemq; foris, ac caſtris magis, quam Aris & Templis calamo B addicti. Ex quo tamen nulla neceſſaria ratio ſtat ab improbata fide Hiſtoriæ, quòd præ ſcriptis ſeruari debet ſua ſemper integritas Hiſpanicæ Traditioni.

Rectè ſanè. Sed non incuria mirabitur quiſpiam, in prouincia tàm vaſta in gente tàm accurata, nemini per quadringentos annos veniſſe in mentem, qui rem ad totius regni ſalutem, & gloriam ſpectantem vel obiter attingeret. Quo tamen in genere excuſanda eſt Meſſana, quæ nec ceteros Siculos rebus ſuis mancipatos, adſciuit Scriptores, nec verò ipſa inter ſuos, quem ſcribendo ſufficeret, in ea perturbatione rerum magis intenta remis quàm pennis, inuenit. Quamquam ſi Dexter in partem C venit non minima eſt gloriæ pars, habuiſſe externum, qui prouinciæ ſuppeteret, & viam famæ patefaceret. Sed nec facilè quis admittat, extitiſſe Hiſpanos, qui ſemper in Sole & puluere queſtum facientes, non aliquando vmbra & otio delectarentur; hoc eſt qui de Reipublicæ ſtatu bellorumq; ſucceſſibus ſcribentes, non aliquando ſpiritum ac calamum, quem in eo etiam genere Patriæ debebant, ad Religionem reuocarent. Nec enimuerò de illis differere poteſt quiſpiam, cui non ſpontè ſeſe offerat Religio, qua ſola rectè geritur Reſpublica, bella ritè adminiſtrantur, vt qui eam vſquequaque ſcribendo prætereat, nihil ſcripſiſſe videatur.

D Neque enim adeò rudes Hiſtoriarum fuere Hiſpani, quin ſæpiſſimè legerint in bellis vt plurimum pro & è religione rem actam, pro aris ſocisq; dimicatum, nec aliud quippiam adeò frequens incidere quàm religionis, quæſitæ, inuentæ aut mutatæ nomen, cum qua alia & alia ſemper exiſtit Reipublicę facies, idq; in Hiſpanijs pręcipuè tunc eſſe debebat, quando auctore Iacobo cōmiſſa cum ſuperſtitione religio, Chriſti nouum Regnum conſtituit, rebusq; impenſius in medium conſuluit. Sed demus hoc ruditati illius temporis, vel etiam, ac potius Scriptorum negligentiæ.

Certè aliquos ſaltem eſſe oportuiſſet ex diſcipulis Iacobi, quos Romæ in Hiſpania à Petro remiſſos fama ſcriptisq; didicimus, niſi etiam alios E ſecum Iacobus ipſe itineris laborumq; comites, aut in ipſis Hiſpanijs

Euan-

Euangelij diſcipulos adſciuerit, qui geſta Magiſtri, vel ſaltem peregrinationis ſummam vtilitati poſterorum compendio tranſmiſiſſent. Nam quod Lucas Pauli comes, non pauca prætererit, cauſa ea prætendi poterit quòd vnus geſta plurimum Apoſtolorum amplexus, ſi ſingula complecti non voluit vel potius alijs reliqua fecit, ſanè meditanda inuoluit. At Hiſpaniam toties à Paulo Cæleſti planè inſtinctu expetitam, ſi prius arripuit Iacobus, quàm Paulus eò peruenit, idquè nemo vnus diſcipulorum conſignauit, neſcio an non omnes cenſendi ſint non immerentes. A

Sed ne multa inuoluam, quis facilè crediderint, eruditas illas, ac ad omnem inſignioris famæ ſonum arrectas Hieronymi aures, latere potuiſſe eam Traditionem, & continere manus quin de Iacobo ſcriberet, qui de Paulo [a] tam fortia, ac magnifica iactat, vt miſſis omnibus, illi ſoli profectionem Hiſpanicam videatur condonare? Certè Hieronymus Romæ multus fuit, apud Damaſum aſſiduus, cum Hiſpanis etiam ab Hiſpano Pontifice crebrò reſponſa ferentibus, frequens eſſe potuit, animoq; rebus Hiſpanicis intereſſe. Mentiar ſi non extemplò cuiuis hic veniat in mentem, Damaſum, niſi dubitauerit, minus fauiſſe gloriæ Hiſpanorum, qui nec ipſe inter multa, ea de re quicquam tradiderit, nec alijs ſcribendi munus demandarit; inuidere enim non potuit Vir Sanctus ac Hiſpanus, nec ignorare Traditionem Pontifex; aures dare tamen facile non debuit vir prudens ac doctus. Occurras fortaſſe eius Traditionis illo tempore apud Hiſpanos implumem adhuc famam, minimè Romam aduolare potuiſſe: ſed continuò neque natam concedes, cuius nec Oroſius & ipſe Hiſpanus, inter deſides minimè recenſendus, nec præterea Dorotheus ipſo prior, nec alij horum ſuppares meminere. Quod ſi vixit in chartis prætenſi Lucij Dextri, vixit etiam memoria noſtræ Epiſtolæ, longiusq; tum egreſſa è Siculo, quàm illa ex Hiſpanico ſolo, beneficio auræ Hiſpanicæ firma ſemper conſtitit ac vegeta. B C

[a] In 5. cap. Amos.

Verùm hæc phalerata ſunt potius argumenta quàm fortia, & validiora fortaſſe quis petat, ex obſeruata diuiſione Apoſtolorum in Orbem egredientium, ex articulo perempti Herodiano gladio Iacobi, qui primus inter Apoſtolos ſanguine fuſo viam cælo ſignauit; ex alijs, quæ cum his velut anſulæ ſunt coniuncta. Sed horum omnium calculus licet exerceat induſtriam, vireſq; hauriat multorum, ita demum ſuis numeris aptè per omnia reſpondere videtur, vt quantumuis multa exaggeratiſſima in medium conferantur, nunquam eatenus Apoſtolatus Iacobi tempora circumſcribant, quin ſpatium profectionis in Hiſpaniam abundè relinquant; vt proindè ſtabile fixumq; ſit non Iacobum modo, verùm etiam Paulum Hiſpanis in ſuo regno viſum fuiſſe, certius quidem Paulum ſi D E

Scri-

A Scriptis antiquiorum, [a] Dominico Soto nequicquam obnitente inſiſtamus; æquali tamen veritatis inceſſu ſi Traditionem conſulamus, memores dicti illius [b] Chryſoſtomi, quod alta mente repoſitum vult Cyrillus [c] Hieroſolymitanus. *Eſt Traditio nihil quæras amplius* quod ipſum in re noſtra ſemel, ac ſæpius dictum volumus, nec alia magis ratione cauſam probari, tametſi non deſint argumenta non infirma quæ apud æquos rerum arbitros illuſtri ſemper loco habenda erunt.

a In c. 15. ad Rom.
b Hom. 4. in 2. Ep. ad Theſſ.
c Catech. 8

Ac vt dici verè poteſt illis etiam Euangelij apud Hiſpanos initijs, fuiſſe Cteſiphontem, qui Iacobo, quemadmodum Lucas Paulo, ſcribendo nauaret, ſed alios etiam, qui rerum ſucceſſum ad famam dirigerent, ſuis deinB dè in magna temporũ viciſſitudine monumentis hæſiſſe ſepultos, quoad parata cælitùs occaſione rurſum emerſiſſent in lucem: ita ſanè fuerunt; qui voce & libris Epiſtolam Virginis ad Meſſanenſes datam vbiq; diuulgarent, alioqui vndè id acceptum in ſuam contuliſſet Hiſtoriam qui olim luxit, & nunc iterum Hiſpana religione lucere putatur Lucius Dexter, verùm in hæc omnia rerum varius ſtatus, ſi inconſtantiam iniecit, humiq; preſſit ad tempus, fama tamen immunis à chartis & lapidibus, per ora ſcilicet aureſq; volitauit, quoad ſopitas in libris hiſtorias Deo diſponente, vel è meditullio excitaſſet.

TERTIA Suarij ratio vel potius dictorum confirmatio, ſeminaC rium prorſus eſt argumentorum pro Traditione militantium, planeq; id agit, multa quæ verè contigere, ad poſterorum memoriam haud vnquam fuiſſe peruentura, niſi aliquorum ſcriptis fuiſſent excepta; quę inter nihilominus aliqua Scribentium calamos effugerunt, nec niſi Traditione viam ad nos muniuerunt. Atque huiuſmodi eſt profectio Petri Antiochiam, quæ à Luca prætermiſſa, ex eius tantùm Eccleſiæ Traditione primùm fuit reſcita, deindè in hiſtoriam relata à nonnullis, poſteris fidem fecit. Hæc ferè ille. Ex his verò non inuoluta opinor conſecutione liquet, inanem eſſe iſtam & inualidam, inficiandi formulam, Auctores eius D temporis non meminerunt profectionis Iacobi in Hiſpaniam, ergo Iacobus non fuit in Hiſpania: niſi etiam conficias Petrum non ſediſſe Antiochiæ quia Lucas id miſſum fecit, quo ſemel admiſſo plurima nutabunt, quæ firmiſſima credebantur.

Hic enimuerò occurrit quàm lata ſit Traditionum poteſtas in Eccleſia, vt eadem auctoritate, & Hæreſum capita infirmet, & Catholicas ſanctiones conſolidet, nec immeritò dictum ſit Auguſtino, [d] *Euangelio non crederem niſi Catholicæ Eccleſiæ moueret auctoritas*, hoc eſt niſi Traditionum vis & ratio compelleret. Aſt ego non tanta contentione ago, vt omnium Traditionum vires huc ad vocem, qui neque tam ardenti diſputatione E hactenus decerno, neque contra iuratos Eccleſiæ hoſtes pugnato prælio

d Cõt. Epiſ. Manich. c. 5

rem

rem gero, quod quidem præſtitere olim, præſtantq; hodie viri inuictiſſi- A
mi, refertiſſimis Traditionum copijs, arcem Fidei diuino planè Marte
propugnantes. Id ſolùm contendo ſicut non aptè conſequitur Iacobum
ad Hiſpanias non adijſſe, quia id illius antiquitatis monumentis (finge ita
eſſe) non commendatur; ita nunquam euincitur Meſſanæ Paulum mi-
nimè fuiſſe, Meſſanenſibus Euangelium haud intuliſſe vel firmaſſe, B. Vir-
ginem ad Meſſanenſes minimè ſcripſiſſe, quia id volubiles Scribentium
chartæ ab illo tempore non tradiderunt; alioqui ad omnem præpoſteræ
conſecutionis formam, non ſolùm procliue accedat Petrum Antiochiæ
non ſediſſe, Antiochenis non præſcripſiſſe, verum etiam Romam haud
vnquam vidiſſe, in Orbis capite, caput Eccleſiarum minimè fundaſſe, B
iura Chriſtianis dare nunquam potuiſſe, quia id inter alios, ad quem
maximè ſpectabat, Lucas præteriuit: quibus vna vice datis, contra-
hatur neceſſe eſt, & in anguſtum adducatur res Chriſtiana, religio
conuellatur.

Sed etiam illud hoc loco in animum inducendum, & ſi tum maximè
irrefragabilis ſit aſſertorum auctoritas, quando Traditio bene fundata
cum authenticis in ſententiam veniat Scriptorum, vt ſic dicam indigita-
mentis; eandem tamen etiam ſine ſcripto religionem habere ex anti-
quitate, & ex conſtantia vim & dignitatem, ſine quibus vel cetera teſti-
monia pendeant, irritaq; ſint ſcripta, literis licet vncialibus exarata. Re- C
ctè enimuerò [a] Tertullianus priorem dixit eſſe animam quàm literam,
& ſermonem quàm librum, & ſenſum quàm ſtylum. Quin etiam in
lege naturæ multo tempore ſine ſcripto vixerunt mortales, nec niſi quæ
poſtea in volumina congeſta ſunt, ex ſermonibus & relatis maiorum ac-
ceſſerunt; vnde enim Moyſes accepit, quæ literis commendauit? vnde
vel in Euangelica lege Matthæus, quod poſtea primus ipſe in Euange-
lium digeſſit, ſepteno videlicet [b] anno à Chriſto in ſublime recepto, poſt-
quam Euangelicum ſemen, tritura prædicationis abundè iam in Iudæa
fuiſſet extritum, vt non immeritò prætulerit [c] Lucas, *ſicut tradiderunt* D
nobis qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis; longèq; ante
Lucam qui dixit *Patres noſtri annunciauerunt nobis, opus* [d] *quod operatus es in*
diebus eorum, in diebus antiquis: nullam inducens Hiſtoriæ Scriptæ memo-
riam, Traditionis duntaxat per manus maiorum ad minores traductæ
fretus ſanctitate, quantumuis ea quæ renarraret, in Exodo alijsq; libris
dudum inſcripta extitiſſent.

QVARTA ac poſtrema ratio Suarij pro Iacobo capitalis eſt, nec
dubito quin reliquæ præ iſta premi animis queant, ac deſpici, in hac verò
pro nobis etiam totius penè rei cardo verti poſſit. Itaq; Iacobum in
Hiſpanijs fuiſſe præter publicam famæ à maioribus dimanationem, E
teſtan-

[a] De Teſti. Anim.

[b] Baron. ad an. 93.

[c] Cap. 1.

[d] Pſal. 43.

A teſtantur Ædes Cæſarauguſtana, Columna Virgineis ſacrata veſtigijs,
ſingularia præcipui amoris indicia, tot ſignis conteſtata Patroni in diffi-
cillimo quoque tempore beneficia, ac denique precioſum Apoſtolici cor-
poris depoſitum, non Hiſpaniæ tantùm, ſed etiam exterarum Gentium
religione Sacrum ac Sanctum.

Non poſſum equidem diſſimulare hæc ſumma eſſe: niſi verò planum
fecero, hæc ipſa non parùm commodi atque adiumenti afferre argumen-
to noſtro, nihil vltra conabor. Ac vt inde incipiam quod Suario caput
eſt, tametſi ex Sacri illius depoſiti pignore, aliquam dignitatem, ac præro-
gatiuam arrogare ſibi iure queant Galeciæ, id tamen non ita præcipuum
B eſt, vt Apoſtolum ante mortem in Hiſpanijs fuiſſe conuincat; alioqui &
Matthæus cum Bartholomæo, alijq; ex Apoſtolis Romæ fuerint, & Mar-
cus ac Lucia Venetijs, Agatha Bizantij, Nicolaus Mirenſis Barij, Tres
Magi Mediolani, itemq; Coloniæ Agrippinæ; plures denique alij Sancti
in diuerſis Regnis ac Vrbibus egerint, quò tamen non peruenerunt ante,
quàm poſt tranſcriptionem Spiritus in cælum, precioſa eorum cadauera
allata fuiſſent.

Et quidem vt dubitari nequeat ſacras Iacobi exuuias Hieroſolymis
Iriam Flauiam, hinc verò Compoſtellam delatas, ibidem aſſeruari, vbi per
octo circiter ſecula, non terra magis quàm obliuione ſepultum, tempeſta-
C te tandem Alphonſi Regis cognomento Caſti, cæleſti indicio repertum
ac erutum eſt; idq; non magis firmo nitatur argumento, quàm cele-
bri totius propemodùm Orbis religione: fuiſſe tamen in Hiſpanijs Iaco-
bum dum in viuis eſſet, faciliùs aliquando negatum fuit quàm creditum
& probatum, vel ob id ſolùm quod Rudericus Ximenius, Archiepiſcopus
Toletanus, & rerum Hiſpanarum Scriptor accuratus vnà ac doctus, non
vanis (vt putatur) rationibus, inter alios diſſentire coegerit [a] Baronium, [a] To.4. ſub an.816.
qui ob id multa præterea, quæ apud Hiſpanos certa credebantur, dubiæ
fidei inſimulauit. Verùm nos hic duntaxat illud agimus, non ritè à ſacro
illo corporis depoſito, rationem traduci ad acceſſum viuentis in Hiſpa-
D nias, neque inde quempiam honoris prærogatiuam, ac præſtantiæ digni-
tatem rectè aucupari; vt proinde citra Traditionem quæ in re noſtra
etiam firma eſt, haud vlla, quantumuis præcipua ratio pugnet pro caſtris
Suarij, quæ non ſors æquè militet in noſtro campo; vel certè ſi in diſſi-
mili genere verſetur, quæ non magis proficiat nobis quàm illi. Mitto
hoc ipſum præſens argumentum laborare apud [b] Marianam, ſi ſpecte- [b] L.7. Hiſt. cap.10.
mus nulla extare indicia quæ in inuento illo ſepulcro, Iacobi oſſa dubio
procul prodiderat, tametſi non niſi magna de cauſa eam opinionem ſu-
ſceptam Viri ſapientes putent, ſiuè ex antiquitatis veſtigijs id odorati, ſiuè
E ex genijs paſſim occurrentibus redditi certiores.

Iam

Iam verò ſi beneficia in medium conferantur, quibus in omni genere A
Hiſpaniam proſecutus eſt Iacobus, ſingularia ſanè ſunt illa, copioſa, & Gentis Cælitibus dilectæ ſempiterna monimenta. Sed quantumuis exaggerentur, nulla ratione explicabunt Iacobum dum mortalis eſſet Hiſpaniæ limites attigiſſe; alioqui nullæ erunt gentes, populi, ac nationes, apud quas Deiparam Virginem peregrinatam fuiſſe non credamus; quando immenſa tantæ Patronæ beneficia, totum Orbem terrarum impleuere pridem, implentq; quotidie tot piorum exarata volumina, quibus illa ad memoriam laudis ſempiternam commendantur. At ne tanta Virginis Maieſtate prematur argumentum, ſexcenti, ſi numerem, Diui ſufficiunt, qui quotdiebus, quocunque te vertas ingentibus beneficijs Ciuitates, Re- B
gna, populosq; cælitùs cumulant, apud quos tamen dum mortales eſſent, nunquam ne fortaſſe animo quidem ſunt diuerſati.

Age verò ſi euoluamus Calliſti (ſi tamen ſunt eius) de miraculis Iacobi libros conſcriptos, nec non aliorum in dies exauctos annales; multa dubio procul inueniemus præclarè & opportunè, quà priuatim quà publicè geſta; ſed quod pleniore omnium ore & veneratione dilaudatur, ac ad omnem memoriam pro concione etiam paſſim commendatur,
a Anno 834 vnum ferè eſt, Ramiri videlicet aduerſus Sarracenos [a] incaſſum tota die pugnanti, ob metum deinde cum ſuis in collem Clauigij ſeſe recipienti, & in vota precesq; effuſo, hora demum noctis intempeſta ſomno ſopito, C
clara in luce affulſiſſe Iacobum, vtq; exercitu peccata expiare, Sacraq; Synaxi muniri iuſſo, manus cum hoſte confereret, monuiſſe: experrectum è veſtigio Regem mandata Diui exhauſiſſe, animoq; erectum extemplò inſtructa acie ſigna contuliſſe, ac planè inuicto Marte, hoſtium ſeptuaginta circiter millia cecidiſſe, vaſa omnia, omnia impedimenta direpta, caſtris ſuis intuliſſe. Egregium ſanè facinus ac digna victoria, quam Iacobus ipſe Dux pugnæ, candido vectus equo glorioſè reportaret, & niueum vexillum rubea Cruce tranſuerſim illuſum, quod dextera ferebat, Hiſpanis inſignia ſimul faceret ac Trophæum. D

Verùm ſi hinc aliquiſpiam contendat Iacobum ante Martyrium in Hiſpanijs fuiſſe verſatum, faciliùs certè euincet Principes Apoſtolorum interdum Roma in Apuliam ſemigraſſe. quòd hi temporibus Ioannis
b Luitprād. lib. 3. cap. 14. Decimi [b] in prælijs aduerſum Sarracenos conſpecti, victoriam noſtris celeberrimam peperere. Fuerit etiam Dominicus Megaræ, hoc eſt Auguſtæ Siciliæ, quam Vrbem propemodùm deſperatam, non modò viſus eſt propugnare, verùm hoſtium direptioni certiſſimæ iam iam imminentium, furorem atque impetum planè auertere, ciuiumq; animis, cum ſalute reuocatis, robur & vires cælitùs indere. Fuerit præterea Diuus Baptiſta Rhodi atque Melitæ, quòd illic Mahomete obſidente E

hoſtes

A hoſtes ab ingreſſu; hic verò Solimanno oppugnante, quo minus in ar-
cem Diui Michaelis euaderent, ſtricto è ſublimi gladio viſus eſt vetuiſſe,
repuliſſe; quod ipſum paucis ab hinc annis Turcarum claſſe in Inſulam
exſcendente, vel ipſis hoſtibus innumeris à parua manu terga vertenti-
bus prodidere ipſi, non ſe [a] Melitenſibus ceſſiſſe, ſed Viro ſuper huma- [a] Anno 1614
nam ſpeciem auguſto, qui vnus præ mille, ſecurus ab ictu rem Inſulano-
rum ad perniciem vſque Turcarum fortiter propugnaſſet. Extitere
adhuc meo tempore qui altero poſt anno Melitæ adfui, ſtragis eius in
pago Diuæ Catharinæ veſtigia non obſcura, recensq; adhuc opis cælitùs
allatę famam, me rogante pręter Inſulanos, ipſa quoque ex hoſtibus man-
B cipia teſtabantur. Sed enim mentiar niſi eadem conſecutione verum
euadat, Deiparam Virginem Meſſanæ aliquando fuiſſe, quæ quemadmo-
dum dicturi ſumus non vna Ciuitatem ſtringente obſidione, raro ſane
exemplo viſa eſt Meſſanenſes protexiſſe, oppugnantium conatus vnde-
quaque irritos, & inanes reddidiſſe.

Atque hæc non eo animo dicuntur à me, quaſi aut vacillare fidem hi-
ſtoriarum velim, aut doctiſſimi viri quem ſemper venerabor rationes ele-
uare; quippe quas præ aliorum ratiunculis vndecunq; cum labore con-
quiſitis & corraſis, ideo expendendas ſuſcepi, quòd ſolæ robur, ac firma-
mentum totius veritatis continerent. Enimuerò illæ complexim omnes,
C vel certè aliquæ etiã ſingillatim, ſi enucleatè penſitentur, adeò firmam ac
conſtantem apud ſapientes fidem faciunt, vt nihil à quopiam deprehen-
datur, in quo titubare veritas argui poſſit. Mihi verò ſi cetera deſint ſola
Traditio columnæ Cæſarauguſtanæ columen ſufficit, nullis rationum
machinis euertendum; tametſi nec velim columnam illam, cum propu-
gnaculo Meſſanenſi Virgineis item ſubſtrato plantis comparare, nec pri-
uatam illam apparitionem, cum publico oſtento componere, nec denique
protectorem vnius Regni, cum Regina Cæli, totiusq; Orbis terrarum
Domina, ac peculiari huius Vrbis Patrona in contentionem venire maie-
ſtatis. Neque enim cælites inter ſe, vel cum Dei Matre ſunt conferendi,
D ſed mortalium potiùs religio ſpectanda, quibus nempè ſtudijs cultum &
honorem Diuorum promoueant in terris, quibuſue obſequijs, opem ſuis
rebus demereantur.

Quo in genere quantum valeat inclyta natio Hiſpana, palam eſt vtriq;
Orbi, quando à primi illa Ramiri victoria, aſcito in tutelarem Iacobo,
nunquam ferè ac nuſquam irrito conatu cum hoſtibus fidei ſigna contu-
lere, hodieq; conferunt, vbiq; pro ſalute Regni, Imperij, totiusq; Reipu-
blicæ Chriſtianæ animoſi bellatores, nec diuerſo impetu ingenij ferun-
tur ad gloriam capeſſendam, quàm ardore mentis ad religionem prote-
E gendam ac propagandam. Quæ omnia ſi ſecundùm Deum auſpicijs

Iacobi meritò deberi ipſi putant, cui ſe ſuaq; omnia cum aris & focis deuouit Hiſpania; erit ſanè vt Meſſanenſes quoque tantæ ſuæ felicitati gratulentur, quòd imploratam in omni alea Virginis opem, tot indicijs adeo certam habent ac conteſtatam, vt planè obſtrictam ſuis rebus Deiparæ voluntatem & gratiam glorientur, quod nequaquam fieri poſſe opinātur, niſi religione Epiſtolæ ad ſe datæ, nec non prælenſione quadam cælitùs indita, ſignatam Virgineæ protectionis, ac penè iuratam fidem, non amplius in faſtis, ſed in animis atque ingenijs circumferrent. A

Atque ex hactenus dictis confectum eſt opinor, quo gradu & loco ſedeat hæc Meſſanenſium Traditio, quam Anonymus quoque piam eſſe, quaqua tandem mente non diffitetur, etſi nolit ex pietate ad veritatem illi robur ſufficere. Quamquam de cætero & ſi non acceptam neque tamen à ſe impeditam ſilentio veneratur pietatem, ne religionem Vrbis Meſſanenſis, *palmari* (vt ait) *boni Oratoris eloquentia illuſtrandam imminuat*. Equidem non ita ſum ab eloquentia comparatus, vt par eſſe queam huic Meſſanenſium pietati commendandæ: habent verò ipſi hominum in re Oratoria præſtantium delectum, qui tantum ac tam præclarum munus egregiè explere poſſint, niſi ipſa pro ſe loqueretur nullius Oratoris indiga patrocinio pietas, quæ tot ac tantis per multa ſecula Virginis erudita beneficijs, ceteris etiam argumentum fecit ſuæ religionis ad ſempiternam hominum memoriam dirigendæ. Quod igitur hic agimus, non eſt, quaſi emptitio quodam artis Rhetoricæ fuco, nec non pleniore ſuadeamus ore, tanquam ancipitem rei difficilis fidem, ſed quò religionem apud nonnullos hærentem tueamur, eaſdemq; apud ſuos defenſores firmiorem faciamus. Id verò tum nos præcipuè conſecutos putauerimus, ſi præter diſſolutas rationes, (quod huc vſque pro virili ſaltem præſtitimus) explicata huius religionis ſanctitate, rem quà ſatis in tuto collocemus. Erit enim, hoc pacto vt facilè quiuis animaduertat Meſſanenſium pietatem ſua Traditione fundatā, ſua quoque ſemper conſtantia fuiſſe commendatam; [a] vt non immeritò Ioannes Carthagena protulerit: ſe non videre, *cur huic* (Epiſtolæ nimirum ad Meſſanenſes) *alijsq; Virginis, Ignatijq; Epiſtolis humana fides adhiberi non debeat*. [b] *Difficile quippe eſt creditu* (quemadmodum rectè arguit Franciſcus Piſanus) *in Eccleſijs etiam particularibus, in quibus multi ſanctitatis probatæ Viri exiſtunt, regunturq; à Prælatis prudentibus*, [c] *ac zelum habentibus, aliquid tradi commentitium ac fictum, ab ijſdemq; tolerari, quòd maximè ad prouidentiam Dei ſpectat, nihil vnquam huiuſcemodi permittere*. Hæc ille. Ex quibus conſectarium & conſectarium accedit, ex dato religioni à Meſſanæ Præſulibus Epiſtolæ feſto cultu, huic Traditioni auctoritatem quandam conciliari, vnde confici queat piam eſſe ac vero geminam huius argumenti fidē. Enimuerò cùm inter fines, ob quos præcipuè reli- B C D E

a Tom. 3. l. 4. hom. 1.

b In Hiſt. Tolet. de Fundat.

c Tēp. Cæſaraug. C. de Trad.

A religioſi feſtorum dies deſignantur, ſit caritatis in Deum, ipſosq; Diuos in dilatatis pectoribus incrementum, nec non beneficiorum cælo crebriùs præceptorum perpetua conſtansq; memoria; non immeritò decreto ſanctiori cultu, religionem hanc ſuſpexiſſe credendi ſunt Duces & auctores, quòd huius Epiſtolæ Sacramento Meſſanenſes, innumera à tot ſeculis in difficillimis quibusq; temporibus beneficia Virgini ferant accepta, eoq; ſolemniorem, qui eiuſdem concernat honorem Eccleſiæ more decernant cultum. Nam vt in parandis ſacrorum celebritatibus omnia ſplendidè ac magnificè fiant apud Meſſanenſes, tum verò in peragenda hac ſolemnitate ſingulari quadam religionis contentione videntur excel-
B lere, nihil vt viris & impenſis habeant eximium, quod ad ornandam, cumulandamq; tantam memoriam poſſit conducere, idq; pro Templo & foro, pro tectis & mænibus, militariter & vrbanè, ſtudijs omnium in vota ardentibus, nec magis aris & tectis quàm animis religione flammantibus. Et accidit interdum, quemadmodum in theatrorum ſpectaculis quæ tabellæ videbantur, ſenſum & opinione maius aliquid ingerere, ſic in maximo animorum motu, non paucos anticipatione quadam mentis in religionem ſeſe flectere, quaſi fieri non poſſet, tantam eſſe Ciuium omnium vel in hac pietate conſenſionem, niſi latentiori quodam ſenſu agerentur.

C Atque hęc de Traditione Meſſanenſium & de re tota ea ratione diſputata eſſe oportet, ſi aliunde robur ab auctoritate nō accedat, ſed ipſa duntaxat per manus & ſecula propagata domiciliū fixit in religioſis pectoribus, quæ non tàm ſcriptis, quàm pietate exaratam ſolent atteſtari religionem. Enimuerò ſi extra lineam, ab Hiſtoria fides repetatur & dignitas inductæ religionis, alia decernendū fuiſſet arena, nec tam cautis circumſcriptionibus ducendi cancelli, qui dubitantem contentionē vltro ab animis arcuiſſent. Ac de auctoritate quidem exinceps ſtatuendū, interim ad roborandū hanc noſtram Traditionem & illud [a] Auguſtini laudandum. *In his quæ varia per diuerſa loca ſeruantur, vna hæc ſaluberrima regula tenenda eſt, quæ* [a] Ep. 118.
D *non ſunt contra fidem, neque contra bonos mores, & habent aliquid ad exortationem vitæ melioris, vbicunq; inſtitui videmus, vel inſtituta cognoſcimus, non ſolùm non probemus, ſed etiam laudando, & imitando ſectemur.* [b] Sed etiam [b] Aſſertiõ. 7 Martinus de Ayula in ſuis de Traditione aſſertionibus, ſapientiſſimè decernit Traditiones particulares conſuetudine fidelium obſeruatas, ad cultum Dei & pietatem pertinentes, neceſſariò in Eccleſia vbi vigent, retinendas eſſe.

Quæ propter [c] Franciſcus Piſanus non immeritò perſtrinxit eos qui [c] De fund. Tēpli Cæſaraug. c. 2. Traditioni piæ ſine cauſa impedimentum obijciunt, & pietatem anti-
E quam, à teſtium fide volunt roboratam, quaſi ſupra omnem aucto-

ritatem non eſſet potior dignitas Traditionis, cuius radices egiſſet à ſanctitate fundata religio. In quo genere laudat Philippum ſecundum Catholicum, qui de fundatione Templi Cæſarauguſtani, cum requiſitas teſtes Tabellas non inueniſſet, ſed duntaxat Traditione veritatem ſedere accepiſſet, *& hoc ſufficit inquit Rex ſapientiſſimus* exemplo ſuo premens moroſitatem eorum, qui repudiatis locorum Traditionibus, religionem angunt, ſuam ipſi fidem excedunt, quibus iterum obuertendũ illud [a] Chryſoſtomi. *Traditio eſt nihil quæras amplius.* & inducendi; ſi fieri poteſt vt animos ad legum æquitatem componant. Certe iuris ſanctione, probatio immemorabilis facti denis vel duodenis teſtibus roborata, firmitatem habet quantumuis caſſis tabellis irrefragabilem, etſi ſecularem præferat vetuſtatem planè in naturam conuertitur. Sed de his hactenus.

A … B

[a] Hom. 4. in c. 2. Ep. 2. ad Theſ.

AFFERVNTVR AVCTORES DE EPISTOLA B. MARIAE Virginis ad Meſſanenſes data loquentes.

CAPVT L.

TRADITIONEM auctoritate ſuperiorem eſſe, licet non oſtendiſſemus, hoc loco à Sapientibus acceptum poneremus. Sed enim, ſi hinc etiam fulcrum fiat argumento, vulgò præclarè actum putatur, religio cum pietate roboratur. Id igitur nunc agendum, vt liquidam ſuopte ingenio ſententiam, teſtibus quoque reddamus locupletiorem, ne, ſi vel iudicio forenſi diſceptandum ſit, de ſuo ſtatu cauſa deijciatur. Vicenos ac quinos alibi produximus, ſed hoc loco velut ad album nomina dirigimus, valent vero omnes genere & numero, pluresq; ſi accedant, coronam perficiunt, religionem promouent, propenſis ad pietatem animis ſtimulos addunt. In his verò cenſendis, ſi nonnullos ex ordine & gradu fortaſſe cõpellabimus, pleroſq; ſecundũ tẽpora quibus ſerius aut citius ad manus peruenerunt, aſſeremus. C … D

1. Flauius Lucius Dexter
Ac vt à capite ſeriem ducamus, primus ſe offert Flauius Lucius Dexter, non ita pridem luci datus, idemq; multis præſertim Hiſpaniarum Viris commendatus, ſed inprimis à Franciſco Biuario Ciſtercienſi pereruditis commentarijs non illuſtratus modo, ſed niſi denſiores quàm quæ ſepultum habeant, tenebræ offundantur, in expeditam lucis vſuram reuocatus. Is verò creditur eſſe, [b] quem Baronius ſeculorum memoria digniſſimus, luculenti ea deploratione proſequitur, qua Hiſtoriam illam, (omnimodá vocant) ad Hieronymũ ſcriptam magno diſpendio noſtro periiſſe, conqueritur. Sed quod huc ſpectat, ex eiuſdem fragmentis, ſemel iterumq; E

[b] Tom. 4. an. 392.

præ-

A præclarum huius Parthenographij pene literis (quod aiunt) vncialibus extat monumentum. Primùm quidem ad annum Salutis octuageſimum ſextum. *Apud Meſſanenſes* (inquit) *celebris eſt memoria B. Virginis Mariæ, miſſa prius ab eadem dulci Epiſtola:*. Deindè verò ſub anno trigeſimo ſuper quadringenteſimum, vbi non ſolum Epiſtolam miſſam confirmat, verum etiam velut in ſublime theatrum elatam proponit: *Eodem* (inquit) *tempore*, (*quo ſcilicet* (vt ibidem paulò ſupra dicitur) *Epiſtolæ eiuſdem B. Virginis ad Sanctum Ignatium, & Ignatij ad Sanctiſſimam Virginem iam pridem extantes manibus fidelium terebantur*) *in Tabulario Meſſanenſi reperta eſt quædam Epiſtola Hebraicè exarata à B. Virgine ad eoſdem Ciues Meſſanenſes, & maximi*

B *dicitur*. Quo vtroq; loco, mihi tot ac tanta veniunt in mentem, vt difficiliùs ſit ſcriptionis exitum quàm initium inuenire, quando quod de Thymantis picturis prouerbium fecit, plura in ijs exprimi, quam pingi, plura etiam Flauius ſenſu teneat, quàm Verbis efferat, quę tametſi pro inſtituto non leuia poſſent eſſe capita rerum, hac tamen vice ne attingentur quidem, vt ſatis ſit oſtenſo tantum nec ſecto cortice nucleum indicaſſe, non inſpexiſſe.

Secundus qui ſeriem exornat èſt tot rationibus controuerſus extra vulnus & ictum. Conſtantinus Laſcaris, qui in Prologo in Epiſtolam B. MARIÆ Virginis ad Meſſanenſes: *Non omittam* (inquit) *vnum quod* II. Conſtantinus Laſcaris.

C *ab externis penitus ignoratur, in laudem B. MARIAE Virginis & ipſius Ciuitatis*. Narrat deinde quæ hodieq; commemoratione manent apud Meſſanenſes magno nimirum ſtudio Ciuitatis vocatum Rhegyo Paulum, prædicaſſe de Crucis & Incarnationis Myſterio, denique de Virginitate B. Mariæ; multumq; de Matre Dei piè ſciſcitantes docuiſſe. Demum Meſſanenſes incenſo in pietatem animo Legatione decreta miſiſſe Hieroſolymam, qui vna cum Apoſtolo (diuerſo puta tempore) profecti Virginem adorarent. Obtuliſſe verò iſtos votiuam ſuſceptæ Religionis, tabellam, obtentaq; Ciuitatis ſuæ protectione, Sacramento Epiſtolæ datæ

D commendata gratiæ compotes ad ſuos reuertiſſe. Hæc fere Laſcaris, quæ à nobis ſuis locis extrita ſunt. Nam cetera quæ in manuſcriptis addita circumferuntur, exceptoris vel Notarij potius ſunt ſigna quàm Laſcaris argumenta, ſi ſtilum, verba, formulamq; ſeruamus. Sic enim habent. *Quod Chirographum fuit Hebraicis literis ſcriptum, & ab eodem Beato Paulo, in Græcas tranſlatum. Temporibus verò noſtris à Conſtantino Laſcari, Viro præſtantiſſimo in latinas literas tranſlatum eſſe affirmant* tenoris ſequentis. Subijcitur deinde Epiſtola. Et alioqui neſcio quid inanis ſpeciei præ ſe ferat, Virum ſapientem ſuæ laudis eſſe præconem, & ſeipſum de ſe tanquam alieno loquentem ore inducere.

E Proximus à Laſcari venit Mutius Iuſtinopolitanus non infirmæ notæ III. Mutius Iuſtinopolit.

a To. 1. Legend. c. 20. apud omnes Hiſtoricus, ſed quod aduertit Alphonſus Villegas, [a] apud Italos in primis celebris, Summiſq; Pontificibus vel eo nomine carus ac precioſus in paucis, quòd modis omnibus vehementer, at ſcriptis præſertim Hæreticos acriter conuelleret. Hic verò libro primo Hiſtoriæ Sacræ, capite decimo tertio, [b] non quacunque & velut per tranſennam occaſione, ſed accerſita narratione, etiam fidem facit. A

b L. 1. Hiſt. Sac. c. 13.

Narratio porrò Mutij Iuſtinopolitani, non alia eſt præter eam, quæ vulgò circumfertur, niſi quòd explicatiùs aſſerat, Deiparam Virginem acceptis à Meſſanenſium Legatis, literis publicis, probatiſq; de Vrbis ſuæ protectione poſtulatis, ſua manu viciſſim ſcripſiſſe, traductumque Græcè tunc, exemplum Hebraicum, propriùs deinde ad noſtram ætatem B ab excellenti Viro Conſtantino Laſcari Latinè donatum, publica fide nec antiqua minùs, in Tabulario Meſſanenſis Ciuitatis aſſeruari. Sic ille. Sed Italico in eo differt à pleriſque, vt alibi ſignauimus, quòd auctorem Græcè conuerſionis haud prodat, in quo tamen conuenire ipſi putandum cum Laſcari, qui & ipſe nomen Pauli miſſum fecit, vt iam illi, qui ad Laſcaris dicta, noui ſignatores & pararij, nomen Pauli, ceteraq; ſubmiſerunt, aut vetuſtius aliquod exemplum inſpexerint, aut à veriſimili coniectura pro rei veritate ſint arbitrati, niſi iam Traditio ad manus ducta, hoc quoque ad ſcribentium calamos adduxerit.

Ceterùm, qui ad dicta Laſcaris, commentator an exceptor, notas C illas adiecit, idem etiam temporum characteres Epiſtolæ Deiparæ facilè meo iudicio ſubſignarit; ad conſuetas vt videtur Siculorum obſeruationes dirigens putationem, quæ numeratis ſcilicet à concepto, necdum CHRISTO nato labentibus annis, quod vetuſtiſſima ſanè manuſcripta, quemadmodum iuxta alias dicta, Piſanis; ita Siculis in more fuiſſe teſtantur; nonnullam, ſi ad communem hodie calculum temporum ducatur, parit confuſionem, imprudentes morum in errorem mittat. Eaſdem vero notas, cùm & Mutius Iuſtinopolitanus inſertas voluerit, ſi non eandem nobiſcum habuit cogitationem, D maiora fortaſſe etiam ſuſpicatus fuit, vel certè, ſi errorem putauit, ex eo vetuſtæ Traditionis religionem vitiari non iudicauit.

IV. Alphonſus Villegas. c Tom. 1. Leg. c. 20. Quartus accedit Alphonſus Villegas, [c] laudator Mutij, idemque pius Scriptor, cuius de hac Epiſtola ſententia, ſi eam apud omnes, quam apud ipſum tenuit, fidem inueniat, nihil amplius diſceptandum erit: quò demum ſicut ipſe inter eas, quæ nomine Deiparæ Virginis, ad diuerſas ſcriptæ feruntur Epiſtolas, hanc duntaxat atque illam ad S. Ignatium exaratam, genuinum habere characterem conſtanter ponat; ita ceteri qui in Villega Viro Hiſpano, pio, ac docto, nihil habent quod à ſtudio partium, vel alicuius gratiæ interuentu reprehendat, quàm pro- E

ximè

A ximè ſint aſſenſuri. At quia de Villega vbi eius argumentum expendimus, non vno verbo diximus, hoc loco pro numero duntaxat ac ordine paucis induxiſſe ſufficiat.

Quintus in ordinem venit Martinus Nauarrus, [a] vir pius, doctus, & ſcribendo nauus in paucis, qui in ſuo libro de oratione & horis Canonicis, inter alia quæ de Beata Virgine narrat: *Quin etiam* (inquit) *mihi nunc hæc prælo ſubijcienti, allatum eſt cuiuſdam eruditi teſtimonium, quo affirmat Conſtantinum Laſcarim, Virum eruditione præſtantem, tranſtuliſſe è Græca in Latinam, Epiſtolam quandam breuem, iam ab illo antea ex Hebræo factam Græcam, qua ipſa Virgo Mater amantiſſimè in ſuam protectionem ſuſcepit Ciuitatem Meſſanam, quæ à B. Paulo Apoſtolo edocta, ipſam adhuc viuentem per ſuos Legatos reuerenter viſitauerat.* Hæc Nauarrus, cui vel vnius eruditi teſtimonium ſatis fuit ad fidem faciendam, quod Vir diſcretus & experiens, apprimè noſſet, non eſſe tricandum in ijs, quæ ad pietatem fouendam, ſed in primis ad Ciuium religionem augendam conſeruandamq; plurimum momenti afferunt, mentiri verò vel viles & nauci homelli nefas ducunt. Ceterùm & eruditus ille quem laudat Nauarrus, ad eorum accedere videtur ſententiam, qui Græcæ verſionis auctorem non norunt, neque tamen iſti aliorum, qui Paulo id muneris deferunt, coniecturam omninò fallunt, ſed indiſtricta Traditione, (ſi Traditione habetur Paulum ex Hebræo conuertiſſe) prudentem nihilominus iſtorum cogitationem ad animos admittunt; quando ſi expendantur, quæ cum re & tempore coniuncta ſunt, ſepoſita etiam Traditione, ſimile vero, eſſe Paulum Apoſtolum eius verſionis auctorem, Virginis interpretem, imò & amanuenſem haberi.

V. Martinus Nauarrus. a Cpa. 21. num. 28.

B

C

Atqui hactenus, ſi in iudicio diſceptatum fuiſſet, quando in ore duorũ vel trium teſtium ſtat omne verbum, rem omnem ex ſententia confeciſſemus. Verùm quia pro dignitate veliſicandum eſt, teſtem planè triarium adduco Petrum Caniſium, virum non minus doctrina quàm ſanctitate conſpicuum, *cuius laus*, vt inquit Baronius, [b] *eſt in Euangelio per omnes Eccleſias*. Hic verò in ſuis eruditis de Deipara Virgine lucubrationibus, *Apud Siculos* [c] (inquit) *extat inſignis Reſpublica Meſſanenſium, quæ aliam Epiſtolam* (dixerat paulò ante de Epiſtola ad Florentinos data) *ab eadem Virgine miſſam prædicat, atque, vt audio, reuerenter in ſuis ſcrinijs aſſeruat. Hæc ego velut Marianæ charitatis ſymbola dixerim, quibus talem tantamq; Matrem de multorum etiam abſentium, longeq; diſſitorum ſalute, non parum ſollicitam fuiſſe res ipſa declarat.* Hæc Caniſius. Præclarè verò in tam reſtricto Virginis elogio, & Meſſanenſium pietatem in prædicanda Deiparæ gloria commendat, & Reipublicæ felicitatem tantæ Virginis patrocinio firmatam inſinuat. Ac de Caniſij mente ac dicto cùm nõ paucis alibi tranſa-

VI. Petrus Caniſius. b Tom. 1. Ad an. 9. c L. 5. c. 15.

D

E

ctum

ctum ſit, non eſt opus hic iterum ſententiam edere, longioremq; explica- A
tionem producere. Scriptis verò Vircantus eo tempore præſertim, quo
factionibus Hæreticorum flammata Germania, propè omnia ſanctitatis
flagrabant apud impios inſtituta, ſed præcipuè honori Virginis meditatæ
faces intentabantur.

VII. Ioannes Carthag. a Tō.3.l.14. hom.1.

Caniſio ſuccedit Ioannes de Carthagena [a] Theologus ætate noſtra eximius, qui de Scriptis à Deipara Virgine ad diuerſos Epiſtolis de induſtria diſſerens: *Extant* (inquit) *& aliæ duæ Epiſtolæ B. Virginis, quas Meſſanenſes Florentiniq; ſe accepiſſe gloriantur à Deipara miſſas.* Et paulò poſt. *Ego vero* (ſubdit) *non video cur his Epiſtolis humana fides adhiberi non debeat, vt enim à recentioribus exordiar, illas acceptant doctiſſimus Caniſius, & inſignis concionator Hieronymus Ferrarienſis, qui illam quæ ad Florentinos ſpectat, pro concione explicauit vigeſima quinta die Octobris, anni milleſimi quadringenteſimi nonageſimi quinti. Accedit quòd cùm antiquiſſima & immemorabilis ſit vtriuſq; huius celebris Vrbis traditio, quòd B. Virgo eas per Epiſtolas ſalutarit; non videtur veriſimile rem eſſe confictam.* Hæc ille. B

VIII. Ioannes Maria Tarſia.

Secundùm Ioannem Carthagenam ad manus & mentem eſt Ioannes Maria Tarſia, vel hoc laudandus, quod Deiparæ Virginis regnum ad nouos pietatis fines pro virili ſtuduit proferre, ſuoq; in eo nomini perpetuũ famæ domicilium extruere. Is igitur in illis quæ de excelſæ Virginis Mo-

b L.4.c.10.

narchia conſcripſit libris [b] eadem ferè de hac Epiſtola quæ Mutius Iuſtinopolitanus, narrat ac cenſet, Latinam verſionem Laſcari, Græcam cui tribuat non appellat; demum ſignata omnia Meſſanæ, publica fide, & inter authenticas antiquitatum Vrbis tabulas, huius quoque Epiſtolę exemplar aſſeruari conteſtatur; id quod ipſe ita ponit ad vulgatam formam exſcriptum, vt tamen ſubſignationem miſſam faciat, nihil opinor ex ea ratus vel accedere ad rei firmitatem, vel decedere ab integritate, ſatiſq; roboris eſſe in cetero corpore, ad fundatam Deiparæ Monarchiam, vel ſtabiliendam, vel ſi neceſſe foret, etiam fulciendam; quamquam pro re nata ornamentũ potius ex tam inſigni Dei Matris exemplo duceretur, & in pijs animis pro religione firmamentum, quàm pro principatu Virginis fulcimentum. C D

IX. Chriſtoph. Verucchin. c Med 77. num.10.

Sequitur Chriſtophorus Verucchinus ex Ordine Capuccinorum, non minùs à pietate quàm à literis comparatus. Is verò in deuotis ſuis commentationibus, [c] vbi primùm egiſſet de illo Dionyſij ad aſpectum Deiparæ Virginis exceſſu, quo vix humanitatis in illa memor, Deum eſſe cogitaſſet, pronuſq; ſummam religionem niſi fides animum direxiſſet, deuouiſſet: *Hinc* (ſubdit) *factum, vt cùm omnibus abunda Hieroſolyma copia non ſuppeteret, interdum Virgo per literas requireretur, & in vota flecteretur, nec eſſet, qui ſummè benignum ab ea reſponſum non ferret, quemadmodum nonnulli contigiſſe narrant Ioanni,* E
Igna-

A *Ignatio, Ciuitatibus Meſſanæ, Florentiæ.* Hæc Verucchinus, cui pro pietate ſatis fuit à benignitate Virginis ducere argumentum ad huius, aliarumq; Epiſtolarum religionem, extra inſtitutum ratus in re, tam conſentanea moribus Virginis ad implorationem quærentium paratiſſimis, narrantium auctoritatem veſtigare.

Ceterum quæ cogitatio Verrucchino inter pias meditationes incidit, illam ab antiquiori eruditione accerſitam etiam venire potuiſſe nemo dubitarit, qui in eandem ſententiam iuiſſe aliquando Ioannem Viguerium in Theologis eximium animaduerterit.[a] Hic verò de B. Virgine verba faciens; *Tempore* (inquit) *vitæ ſuæ non egerunt Apoſtoli congregatione* a In inſtit. d: Myſt. Incar. c. 20. § 9.

B *Concilij, quia eius reſolutioni omnes in omnibus aſſentiebantur, qui poterant ad illam accedere, accedebant & inſtituebantur, & per eos etiam alij per literas; vnde legimus literas Diui Ignatij ad eam &c.* quibus verbis preſſo quidem ſermone, ſed velut perinde profluit in eam quam Verrucchinus intendit explicationem. In eo tamen quod Deiparam Virginem ante indictum Legale Concilium mortalitate functam inſinuat, nec neceſſariam ducit rationem, nec, vt alibi multis peregimus, conſtantem auctoritatem.

Accedit ad numerum Petrus Antonius Spinellus, inter eos qui præcipua quadam religione Virginem colunt non poſtremus, ac inter alia X. Petr. Anton. Spinellus.

C gloriæ Deiparæ monumenta, refert,[b] *Non immeritò Meſſanenſium Vrbem gloriari ſe recepiſſe Epiſtolam à Deipara in terris adhuc agente, & inter alia Templa eiuſdem nomine Sacra, Cathedralem Aedem Aſſumptæ Virgini, inſigni magnificentiâ extructam habere; quam quidem Thomas Fazellus.*[c] *à Meſſanenſibus conditam* (non à Regibus vt quidam ferunt) *ait pulcherrimam eſſe, & quoad interiorem cultum cuicunque Italicæ non temerè comparandam.* b Tract. de feſt. ac Tēp. Deip. n 55. c Hiſt. Sic. Decad. 1. lib. 1.

Rectè verò Spinellus ait, ea ſcriptæ ad ſe Epiſtolæ prærogatiua gloriari Meſſanenſes, quando hæc ſola ſit, quæ inter mortales ſummo loco re-

D ponere poſſit Ciuitatem eo præſidio munitam, quod & Ciues religione beare queat, & Vrbem ipſam vel nullis mænibus exaggeratam, nec ſitu loci & natura commendatam, etſi his omnibus munita ſit Meſſana, contra omnes hoſtium, fortunæ, & vt ſic dicam, fati incurſus firmam, ac tutam reddere poſſit, & conſeruare; vt iam reliquæ Meſſanæ laudes, adulatorum magis, quàm oratorum argumenta, à ſydere, ſituq; Vrbis, à Martijs factis, à nobilitatis ſtolonibus, titulorum illigaturis, honorum prærogatiuis, ex ſexcentis id genus alijs, in quibus æquè cum virtute fortuna poteſt, præ iſta deſpici queant, contemni, & quamquam opinione hominum maxima ſint, pro nugis haberi. XI. Ioannes Bonifac.

E Sed etiam Ioannes Bonifacius, quem aliqui auerſum volebant, ad

partes

a L. 1. c. 18.

partes venit. Is verò in illuminatis ſuis de Virgine lucubrationibus, [a] cùm A
paulò ante, ſua aliorumq; ſapientiſſimorum Patrum voce, Beatam Virgi-
nem, *magiſtram magiſtrorum*, *Apoſtolorumq; præceptricem* nominaſſet, ad
quam velut ad Cæleſte Oraculum, & auguſtiſſimum ſpectaculum vndiq;
mortales, quos inter aliquando magnus etiam ille Dionyſius fuit, conflue-
re, & ſciſcitari conueniſſent: *Fieri etiam* (inquit) *fortaſſe potuit, vt hoc tem-
pore literas illas ad Ciuitates Florentinam Meſſanamq; dederit, quas ipſæ
iactant, & à Virgine ſe habere gloriantur: quod mihi pro cetera Beatiſſimæ
Matris facilitate, & humanitate non magnopere videtur eſſe mirandum.
Si enim Florentini & Meſſanenſes ſuam vtramq; Reſpublica, ad Beatam
MARIAM Virginem Epiſtolam miſerunt, (fides ſit penes Hiſtoricos B
quorum eſt religionis in vtraq; Vrbe antiquitatis indagare)* non eſt dubium,
*quin Virgo reſcripſerit, & ambas Ciuitates, qui Virginis mos erat, conſolatio-
ne repleuerit.* Hæc Bonifacius, qui prudenter ſanè relicta penes Hiſtori-
cos fide miſſarum ad Virginem Epiſtolarum, ſuæ quamq; Ciuitatem
religioni maluit permittere, quàm ſine cauſa tricando impedimentum
obijcere. Multa verò quæ ex mente Bonifacij conſideranda veniunt,
quia ſuo loco, non vna ratione cum Anònymi argumentis commiſſa
peregimus, iterum adſtruenda non cenſemus.

XII. Ioannes Petrus Odeſcalcus. b Diſcurſu octauo.

Poſt Bonifacium ſe offert Ioannes Petrus Odeſcalcus, Ordinis Cleri-
corum Regularium idemq; Antiſtes Vigueuani, ea Prouincia non in- C
dignus, qui in ſuo Inſtituto deuotionis Beatæ Virginis. [b] *Non* (inquit)
*contenta hæc inſignis Magiſtra, doctrina duntaxat & operibus Vniuerſæ
prodeſſe Eccleſiæ; multarum præterea particularium Eccleſiarum ſuſcepit
curam, quibus per quam vtilia, ſanctiſſimaque tradidit documenta, nec
non impenſis larga manu gratijs ac beneficijs, amplo eas fauore proſecuta eſt.
Cuius rei clarum perhibent teſtimonium literæ, quæ hodieque aſſeruantur,
exaratæ (quemadmodum creditur) ab hac Virgine ad Eccleſias Florenti-
nam, & Meſſanenſem, ſigna dubio procul euidentia curæ, quam ipſa;
Mater dixeris amantiſſima an Magiſtra, circa earum ſalutem gerit, men- D
tem impenſam habet.* Sic ille. Egregium verò argumentum amoris
à ſingularibus petitur beneficijs, quando communis illa ſollicitudo,
quàm Dei Mater vniuerſæ pendit Eccleſiæ, proprijs quibuſdam ſignis
commendatur, ac quemadmodum animi Principum, priuatis in bene-
merentes quaſdam Vrbes prærogatiuis cenſentur, quibus ceteræ velut
illecebris ad rectè factorum exempla pertrahantur; ita pium Virgi-
nis ſtudium, & cum ſecunda auctoritate ſummum erga genus huma-
num patrocinium, deſignatis quibuſdam apud nonnullas nationes elu-
ceſcit priuilegijs, vnde velut noui fontes exiſtere queant, qui ad
alios quoque gratiarum fluenta poſſint emittere. Et certè niſi E
aliquan-

A aliquando Deipara Virgo, ſcribendo vel monendo, Euangelicum inſtitutum fouiſſet, religioniq; contuliſſet, præſidem gratiarum in terris, Nato in Cælos abeunte, relictam ſeſe, vix alio ſigno liquidiùs oſtendiſſet. Quo in genere, ſi omnia ſunt præclara, illud Meſſanenſibus glorioſum ac ſalutiferum, ſiuè demum ſortitò, ſiuè ex electione, eam ſe materiem ſcribendi Virgini obtuliſſe, vnde gratiarum ſignandarum, ipſi quodammodo argumenrum eſſent.

Huic annumero Franciſcum Faſanum, [a] & ipſum ex eorundem albo Clericorum, pro Deiparæ gloria piè verſantem, eoq; inter ceteros ſingularem, quòd in ſuo de formando Chriſtiano, inſtituto, non ſolùm ab antiqua Traditione, & virorum grauium auctoritate, fidem huius ad Meſſanenſes Epiſtolæ rogat ac probat, ſed multò maximè, à iugi Deiparę protectione ſibi quoque in difficillimis temporibus, quibus Meſſanæ aderat, explorata, catenus confirmat, vt apud rectè opinantes, nihil dubij reliquum eſſe velit. Atqui hoc argumentum à ſignis protectionis, ſi vllum aliud, quia vaſtiſſimam habet in rerum narrationibus explicationem, infra fortaſſe à nobis ſuo ſpatio deducetur.

XIII. Franciſcus Faſanus. a Par. 2. l. 3. c. 23.

Addo & tertium eiuſdem Ordinis, [b] vt numero faueam, Ioannem Baptiſtam Magnauacca Cremonenſem, qui in ſua corona Regali, quam Reginæ Cæli vitam egregiè pertexuit, de Epiſtolis quoque ab eadem C exaratis memoriam inducit; huius quoque Parthenographij noſtri, quò famam premoueret, appellationem prætulit: etſi demum eius quæ ad S. Ignatium ferrur exarata, quòd auctorum numero & atteſtatione præpolleret, tractationem ſuſceperit.

XIV. Io. Baptiſta Magnauacca. b Edit. Venet. 1619.

Ex noſtro ordine præter Caniſium, Bonifacium, Spinellum, inſignis huius ſententię patronus eſt Franciſcus Arias, qui ſua ſapientia vel in Pryuaneo Theologico ſententiam ferat; Ait verò in egregio ſuo de imitatione Virginis argumento, [c] *Deiparam eximia charitatis officia non inter præſentes modò coluiſſe, verùm etiam apud abſentes, miſſis ad eos literis pietatis* D *& ſolatij pleniſſimis expleuiſſe, eoſdemq; myſterijs diuinorum imbutos, ſolidos ac firmos reddidiſſe.* Id maximè probat ab Epiſtolis, in primis ad Ignatium Martyrem, deinde ad Ciuitatem Meſſanam datis, quarum altera, cùm teſtes habeat auctores grauiſſimos, altera ſibi teſtis, *pretioſæ inſtar reliquiæ* quemadmodum ipſe ait, aſſeruatur, vtraq; perpetuæ Traditionis manu cuſtodita roboratur.

XV. Franciſcus Arias. c Cap. 30.

Hic ferè ſenſus dictorum Franciſci Arias, quem tamen de Epiſtola Virginis Meſſanæ conſeruata, non in primitiuo, ſed in propagato exemplo velim intelligas, vnàq; Viri ſapientiſſimi iudiciū, in libranda vtriuſq; Epiſtolæ fide, cùm perpenderis, alteram ab altera fulciri voluiſſe perE ſpicies, vnàq; in vnius argumenti vim, vtriuſq; fidem coaleſcentem,

ad

ad immenſam Dei Matris charitatem commendandam aſſumpſiſſe A
cogitabis.

XVI. Laurentius Maſellus. a L.6 de B. Virg. c. 18.

Laurentius deinde Maſellus poſt relatam è Mutio Iuſtinopolitano hiſtoriam. [a] *Nolo* (inquit) *Syndicum huius agere deuotionis. Nihil quod ædificat, charitatem auget, deuotionem excitat, à ſapienti & deuoto pectore eſt repudiandum.* Hæc ille. Nec ſcio quid apertius pro pietate dici potuerit, quid pro commendanda Meſſanenſium religione magis appoſitum; vt mirum ſit extitiſſe, qui ſtrangulaa, quod dicitur, verba in contrariam formulam abriperent. Verùm quia retractum ab alienis caſtris, quò nolentem vi abripuerant aduerſarij, noſtro Sacramento militare, multis alibi oſtendimus, quod hic peragendum ſit, reliqui nihil eſſe cogitamus. B

XVII. Felix Aſtol. b De reb. Meſſan.

A Maſelli, vel etiam Bonifacij, ceterorumq; piè arbitrantium ſententia non abſcedit Felix Aſtolphus Canonicus Saluatoris, dignam ſanè & pietati Catholicæ perutilem ponens operam, in Vniuerſali (vt vocat) Hiſtoria de miraculoſis Dei Matris Imaginibus, vbiq; gentiũ religioſis; [b] Opinatur verò, quod & nobis ſemper in parte arriſit, illis ipſis temporibus, quibus Deiparæ Virgini proximè in cæleſtia migrandum erat, exaratas ad Florentinos, & Meſſanenſes, quibus iſti non immeritò ſeſe efferunt Epiſtolas. Et quamuis Sacramentum pro veritatis euidentia nolit interponi, neque tamen alienum putat à ſingulari Virginis humanitate, quæ non generoſa magis erga iuſtos, quàm facilis eſſe ſolet erga peccatores, C
ſcribentes, ac deprecantes Meſſanenſes, aut Florentinos, reſponſo dignari ſuo, protectione conſolari. Quin etiam recentioris cuiuſdam, vel etiam in vno deſignato, plurium ad improbandum obſtinationem, ita prudenter obtundit, vt gloriæ ſummi Numinis, honoriq; Matris Virginis immaculatæ, nihil ex ea Ciuium gloriatione decedere velit, ſi præſertim ex ea inflammati ad religionem animi, in tantæ Reginæ obſequijs efferueant magis, magisq; exardeſcant.

XVIII. Ferreolus Lorius de B.V.
XIX. Io Paul. Ferrella c. 14.
XX. Io Baptiſta Laurus.

Ac, vt Ferreolum Locrium, & Ioannem Paulum Ferrellam in ſuo ſpiritualium floſculorum, vt ſic dicam, hortulo, aliosq; ab ipſis aduerſarijs accenſitos, nominibus tantum ſignem ſuis, quòd eandem cum ceteris D
Hiſtoriam, & Epiſtolarũ fidem, vel renarrent, vel verbo duntaxat, vt certam ſibi ac obſtinatam, intendant; Ioannes Baptiſta Laurus Sanctiſſimi D. N. Vrbani Octaui Cubicularius, & Sacri Conciſtorij Cardinalium Secretarius, in amæno ſuo & laurea digno, de pronubo Mariæ Virginis Annulo commentario, vno velut Sacro indiculo, multa, quæ ad huius Epiſtolę conſiderationem venire poſſunt, commonſtrat argumenta; dum Franciſcum Spataphorum Maletti Principem, cui nuncupat opus, ita alloquitur, [c] *Repetens animo Meſſanenſium tuorum Virginale Chirographum, diſce è noſtris ſchedijs Virginalis Annuli haud ita multis intellectam Hiſtoriam.* E

Hæc

A Hæc ille. Sed mihi Virginalis Annulus obuerſa ad Meſſanenſium Epiſtolam pala plura oſtendit, quàm fabuloſus ille, Gygi, cuius beneficio, repente Rex Lydiæ dicitur eſſe exortus: vt & Virginalis Annuli Hiſtoriam Lauro docente probè intelligam, & ex illa pro inſtituto præſenti, meopte animo plura conijciam. Etſi enim annulus ille, pronuba Sanctiſſimi coniugij teſſera fuerit; quin tamen ſignatorius quoque eſſe potuerit, à dubio longè eſt, & à veterum vſu contrarium ſatis exploratum. Vt ea de cauſa, ſi quod alibi diximus ſubſignatam eam Epiſtolam, Symbolico aliquo charactere Virgo notarit, eodem ipſo Annulo quoque ſignaſſe, quaſi teſtem gratiarum tabellam credi poſſit. Atque hinc magna Meſ-
B ſanenſibus cum Peruſinis, Sacramenti cuiuſdam auguſtioris intercedere queat neceſſitudo; quando quæ Diua manus ſponſalem geſſit Annulum, eadem ſponſionem exararit Meſſanenſium votis ſtipulatam, Annuloq; ſignarit eodem, vt eſſet repromiſſa protectio quodammodo ſolemnior, quàm fidei, vinculiq; animorum ſacraſſet Index. Hic verò ſi arcano ſuperum diſpoſitu deuenit ad Peruſinos, non tam depoſiti cuſtodes, quàm ſponſus Virginei Vades, quàm caram ipſa Ciuitatem vtramq; complectatur, quarum in altera ſignum, in altera fidem voluit extare ſignatam, cogitari piè poteſt.

Hoc etiã loco libenter annumerarim ex manuſcripto Ioannis Came-
C rotæ Bouenſis Antiſtitis, Viri non minus literis, quàm Euangelica vita conſpicui, quod in huiuſce rei argumentum ipſe vulgandum ſuſceperat, ſed mors conatum intercepit, Præconium Archiepiſcopum Panormitanum, Cornelium Muſſum Bitundi Epiſcopum, vtrumq; Cæſarum, illum *XXI. Præcon. Archiep. Panorm.* Caroli Quinti, hunc Maximiliani Secundi Eccleſiaſten, Viros ab ea *XXII. Cornelius Muſſus Bitund. Epiſc.* ſapientia comparatos, quam talis dignitas & muneris amplitudo requirebat, vt inter laruas & genuinos vultus, inter imaginaria & figmenta diſcernere noſſent, facilè non aberrarent. Iſti enimuerò ita de hac Epiſtola Virginis decreuerunt, vt Ioanne Camerota [a] atteſtante, in ſumma do- *a In M. S.*
D ctrinæ & eruditionis abundantia, Traditione præſertim Meſſanenſium, ab Epiſtola Virginis, religionem ſacratam vellent. Vtriuſq; ſanè auctoritas quantum momenti rei noſtræ ſuperaddat non eſt vt multis commendemus.

Sed neque extra ſeriem habendus Georgius Gualtherius, iam aliàs nominatus, [b] qui licet alieno ore locutus ſuam non interpoſuerit ſententiam, hoc ipſo tamen arbitrium ſuum ad mentem aliorum effinxit, dum quid iſti de hoc inſtituto pronunciarent, ſuis ipſe Tabulis ex formula cenſeri voluit, ſententiam in laudatis auctorum nominibus dubio procul approbauit. *XXIII. Georgius Gualther. b In Tabul. Antiq. Siciliæ.*

E Cui fortaſſe non ab re ſuffecero penè cognominem alterum,

XXIV. Paulus Gualther. Paulum Gualtheri qui tametſi à ſuſcepta Meſſanenſium æquè ac Rhegy- A norum narratione non nihil in paucis euariet, à capite tamen ſen- a Lib. 7. de Sãctis Calab. cap. 7. tentiæ non diſcedit. [a] Narrat verò Paulum prædicare parantem Chriſtianis, quos pridem ante Petrus Romam illac eundo ad fidem adduxerat, inprimis quidem impeditum fuiſſe à militibus & Sacerdotibus Idolorũ, deindè tamen vel, erogata pecunia, vel opera Chriſtianorum Rhegynorum, prædicaſſe ad ardentis columnæ miraculum, eoq; permotos ceteros credidiſſe. Hinc opinatur inualuiſſe morem ijs locis, qui tertiam accendere candelam, dum in miſſa legitur Euangelium pro religione habet. Pergit. Meſſanenſes à Rhegynis monitos, cùm primùm accepiſſent, Ciuitatem eam, quæ religionis conſtituendæ poteſtate eminebat, hoc eſt B Rhegyum, Euangelio manum dediſſe, cõtinuò miſiſſe qui Paulum accerſirent, ſed hunc ob vincula impeditum, mandaſſe Barchirium, ſiue Bacchilum, qui Meſſanæ religioni præeſſet. Et paulò poſt, vt omnem ex animo lectoris dubietatem euellat: *Plura* (inquit) *à Chriſto geſta, quàm quæ ſcripta extant, imò hæc pauciora quàm quæ notata: nec dubium idem contigiſſe in geſtis Apoſtolorum, vt quemadmodum prædicationes Lucæ, Marci, & ſociorum in Rhegyno littore habita, præterita ſunt, ita & inſtitutio Stephani Epiſcopi Rhegyni & Barchirij Meſſanenſis omiſſa, quod illis prædicationi intentis occaſio effluxiſſet. Neque tamen hæc iccirco repudianda, ſi à traditione, auctoribus, & libris non ſuſpectis conſeruentur.* Hæc iſte partim ex Traditione par- C tim ex Hiſtorica Iarentina.

XXV. Octauius Caetanus. His verò libenter adnumerauero quem ſæpius laudaui Octauium Caetanum, de quo multa obſcurè ferebantur quaſi in argumentum tetricus oſtendiſſet; ipſe tamen vel inſimulationis inſciens, datis ad Cornelium à Lapide alia de cauſa literis, ſuæ mentis vindex fuit; à nobis prætereà non vno in loco in partem vocatus, nihil quod graue eſſet, & non potiùs multis in rem intentam momentis propendens, aſſeruit. Et ne fortaſſe quiſpiam aduertat, mitius illum de Pauli quidem Meſſanam aduentu ſenſiſſe, ſcriptam verò à Virgine Epiſtolam prorſus extra mentem ha- D buiſſe, non admiſiſſe: proferam eius ſententię teſtem velut tabellam, illud Epigramma, quo id non probauit modò, ſed cum religione laudauit, Meſſanam argumento poëtico extulit, à ſecuritate, perennitate, conſtantia b In Mari Oceano in fine. commendauit. [b] Extat vero apud Syluestrum Maurolycum in hunc ſenſum.

Litera Chriſtigenis quam Meſſanenſibus olim
Ipſa ſuis manibus, Cæli Regina ſuperſtes
Dum coleret terras, dignata eſt mittere, certi
Nobile præſidij monumentum & pignus amoris, E

Nulla

A *Nulla dies aderit, ſeclorum nulla vetuſtas*
Quæ gratis inſcriptam animis te deleat, imò
Oſtia falcati portus dum fida patebunt
Claſſibus, & Siculas inter caput efferet Vrbes
Inſignis Meſſana freto, per Templa per Aras
Semper honore, die ſemper celebrabere feſto. Hæc Caetanus.

At enim inter teſtes ab auctoritate laudatos, ſi Flauio Lucio Dextro ſuus ſeruetur honos, certè Franciſcus Biuarius qui eundem illuſtrauit, imò caliganti lumen prætulit; hic iterum locum meretur & gradum. Huic B verò ſi in commentarijs ſat rata eſt huius Epiſtolæ fides, cum in literis ad nos ſuperiori anno vbertim datis [a] ſacra cenſetur & dubio procul exépta. Quamuis temporum notas in ea exſignatas fallentes & ſuppoſititias eſſe planè affirmet. Idem deinde pro Epiſtola quoque ad Ignatium Martyrem miſſa non paucis, velitatur. XXVI. Franciſcus Biuarius. a 8. April. An. 1630.

Secundum iſtum in album recenſeri quoque debet Thomas Tamaius, de Vargas eruditorum gradu quemadmodum monumenta loquuntur, & à [b] Blaſio Gundiſaluo laudatur non indignus. [c] Hic, in opere Matriti nuper in lucem miſſo, cùm inprimis pro Flauio Lucio Dextro depugnat acriter, ea ſcilicet occaſione quam ipſe pagina ſecunda narrat, arrepta di- C ſceptatione; tum deinde pagina ſeptuageſima tertia, ſed præcipuè centeſima tertia, pro Epiſtola Virginis ſingulari ex induſtria Marte decertat; vt hac ſemel aſſerta, putatam ab alijs nouitatem, antiquitate ſuæ religionis conueſtiat, maioremq; inde fidem Dextro ſufficiat. Ducit verò hic auctor, inter alia, militare argumentum, ab Epiſtolis Virgini ad alios ſcriptis, ab auctoritate Caniſij, denique à limatis ſapientum iudicio rationibus & coniecturis. In eo tamen ad partes non accedit, quòd Deiparam, octauo & quadrageſimo ſui Nati anno, Cælo receptam ex Euſebio velit, eoq; ſubſignatum in Epiſtola quadrageſimi ſecundi characterem, loco D ſuo poſſe conſiſtere. Ceterùm in Hiſpanijs haud parum momenti ad veritatem facere putat, exemplar illud Epiſtolæ, quod Marchio Villenæ, Siciliæ quondam Præſes in paucis eximius, ſingulari à ſe pietate ſeruatum, inde ſecum detulit, hodieq; natus eiuſdem, paternæ virtutis hæres, debita erga Deiparam veneratione, ſanctum habet: vt hinc quoque friuolæ quorundam eleuentur rationes, qui ex auctoritate cuiuſdam alterius, Proregis item Siciliæ, ueſcio quid ex tempore dicentis, ſuæ inanitati ſtatumina faciebant. XXVII. Thomas Tamaius. b In apol. pro Meſſ. c Anno 1624. per Petrum Tazum.

Sed verò Ioannes Baptiſta Boriolus Rector Eccleſiæ cuiuſdam Paræcialis, Diœceſis Nouarienſis, in eo libro, quem delitioſum deuoti Chriſtiani E hortum an viridarium nuncupauit; copioſè ſanè, ſi vllus alius, nec minus XXVIII. Ioan. Bapt. Boriolus Mediolani. 1629.

piè rem totam hiſtorica narratione nuperrimè complexus eſt. Commorante nimirum Dei Matre Hieroſolymis, in ea Ioannis domo, quam ſupremæ Cænæ myſterio Saluator conſecrarat, plures ad eam viſendam vndiq; nec infimæ ſortis hoſpites affluebant, qui Apoſtolorum varia prædicatione permoti, cùm inter alia Dei ſaluantis parentem, adhuc in viuis in Vrbe Hieroſolymorum agentem, intellexiſſent; etſi longè poſiti, deſiderio tamen videndi principij Vitæ æternæ ſanctè impulſi, relictis ſedibus eò conceſſerunt. Hos inter adfuit & Magnus ille Dionyſius Areopagita, florentiſſimarum Athenarum in Græcia Ciuis, perſuaſus & ipſe virtute Verbi, quando Athenæ Paulum, cæleſti prorſus eloquentia prædicantem ac diſputantem ſtupuerunt. Illis itaq; temporibus cùm diffluentes Apoſtolos Orbis terrarum excepiſſet, Paulum quoque contigit in Calabros incidiſſe, vnde manante in Siciliam, primumq; Meſſanam eius prædicationis fama, miſere continuò Meſſanenſes, qui rogatum adducerent, paratos Euangelio Ciuium animos perhiberent. Venit ille procul mora, & inter alios ſermones, cùm de Incarnatione filij Dei in Virginis vtero, verba feciſſet, præclaris non ſemel nominibus in admirandas Deiparæ laudes ita effuſus eſt, vt eam mortalibus vnicam in Regnum Salutis viam eſſe affirmaret, & adhuc in humanis conſolationi Diſcipulorum quos filius poſt ſe reliquiſſet, ſupereſſe. Id cum attentis animis accepiſſent Meſſanenſes, vtiq; cæleſtis Spiritus impulſu, in eam ſententiam iuerunt, vt Ciuitatis ſuæ tutelarem & in calamitatibus refugium adoptarent. Quam quidem gratiam quò facilius inirent, Apoſtoli rogati conſilio conciliatuq; adnauarunt. Itaq; conuentu omnium ac maxime primorum habito, lectis viris prouinciam demandauere, qui Hieroſolymã profecti, Magnæq; Matri Virgini, demiſsè ſupplices, vno ex Legatis vota vniuerſæ Ciuitatis, verbaq; præeunte, protectionis gratiam, ardenti deſiderio flagitabant. At enim illa, ſuſcepta auditaq; Legatione incredibili primùm perfuſa mentem voluptate, quòd Apoſtolorum prædicatio tam cumulatis Euangelij ſucceſſibus in Orbe incederet, tum conuerſo in ſuperna vultu, quò Sacratiſſimæ Triadi, gratulanti pectore gratiam haberet, denique auguſto affabilis ore, placidiſq; ab ingenti humilitate verbis, Legatis elocuta, poſtulatis aſſenſit, Ciuitatiſq; Meſſanenſis protectionẽ libentiſſimè repromiſit; neq; ſolùm, ſed quò memoria Sacramenti religionis & receptę gratię exiſteret, exaratam ſua manu Hebraicè, remeantibus Epiſtolam dedit: quæ deinde in Græcum conuerſa, poſt etiam Latinis data, hodie multorũ teſtimonijs ſacro ſeruatur exemplari. Hæc ferè iſte, vulgari ſermone vulgatam pene ſecutus Hiſtorię traditionem, niſi quòd Pauli duntaxat conſilio non etiam ductu, Meſſanenſiũ Legatos Virginem adijſſe diſcreuit; id nempè illi facilius in ſententia viſum, quod ad res & tempora magis eſſet accommodatũ.

A In qua tamen narratione, quam liquidè ſingula facere queant ad inſtitu-
tum, ex diſputatis toto hoc opere, manifeſtum euadit.

Adhuc verò non eſt infra notam habendus Ioannes Baptiſta Corteſius, XXIX. Ioan. Bapt. Corteſius.
Bononienſis, Medicæ & Anatomes peritia celeberrimus, qui in patria
primùm, alibiue docendi munere præclarè perfunctus, multiſq; Vrbibus
ac principibus Viris gratus & deſignatus, Meſſanenſi Cathedræ ſupra tri-
ginta iam annos cum laude præeſt. Is verò in ſua dedicatoria, qua Deca-
des miſcellaneorum Medicinalium Senatui Meſſanenſi nuncupauit vbi
multa de repromiſſa Deiparæ protectione, ſanè eleganter perorat, & ex
ea Reipublicæ Meſſanenſis dignitatem religionem ac felicitatem perpe-
B tuò conſtituram ipſe ſpondet, hac inſigni coronide ſententiam claudit.
*Quando Deiparæ patrocinium, dulcis illius Epiſtolæ quam ad vos ab ea miſſam
colitis Sacramento firmatum, nullo non tempore integram inuiolatamq; ſeruabit
fidem.* Hæc ille, ex cuius oratione ſubinde pro re noſtra, nonnulla orna-
menta familiaria transferremus.

Deniquè in hac honoraria corona deſiderari non debet Blaſius Gun- XXX. Blaſius Gũdiſaluus.
diſaluus à Ribero, inter cetera meritorum ornamenta Sancti Officij Con-
ſultor & Regalibus in Cõſilijs aduocatus: qui nuper dato pro Meſſanen-
ſibus ad Philippum Quartum libro hanc Epiſtolæ Virginalis prærogati-
uam, ex compluribus auitæ virtutis ſignis, & rectè factorum in re princi-
C pũ titulis, in præcipuam partẽ duxit, quaſi merita inde percepturus apud
Regem illis, quos Regina Cæli tanto honore dignata fuiſſe crederetur.
Sed non ipſe ſuam duntaxat in propugnando ſententiam ſcribit, verum
etiam præter multos iam à nobis recenſitos, Licentiatum Rodericum, & XXXI. Licentiat. Roder.
Carum ad albũ vocat, noſtriſq; votis nõ numero minus quam genere pro-
batis teſtibus ſuffragatur. Sed iam ad patrios Scriptores gradus faciendus. XXXII. Carum in notis in Flauium.

AFFERVNTVR PATRII SCRIPTORES de Epiſtola B. Mariæ Virginis.

D

CAPVT LI.

HACTENVS quos nacti ſumus Scriptores exteros cenſui-
mus, deinceps patrios quoque ſiuè illi Meſſanenſes tantum
ſint, ſiue etiã alij Siculi, vel denique Sicilienſes (Meſſanen-
ſium dubio procul in re ſua copia maior eſt) ad ordinem
aduocemus. Hi verò, vt recentiores ſint, antiqua tamen
fide, ſcripſere, & neglectam ab ante natis de patria bene merendi occaſio-
nem in ſe tranſtulere.

E Franciſcus itaque Maurolycus, idemq; Meſſanenſis, & ſuo tempore XXXIII. Franciſcus Maurolyc.

a Lib. 1. Matheſeos Phœnix, in ſuo rerum Sicanicarum compendio. [a] *Paulus* A
(inquit) *diuini Verbi concionator, à Feſto præſule vinctus Romam miſſus, Melitam, Syracuſas, Rhegyum, atque Meſſenium fretum pernauigat, anno ſalutis quinquageſimo octauo. Tunc ſicut ceteris in prouincijs, ſic & in Sicilia iacta ſunt prima Chriſtiana pietatis fundamenta. Memorant & Paulum in Sicilia concionatum, quòd ab re non eſt, quando non tota eius peregrinatio literis mandata eſt. Quin & Meſſanam, miſſis ad Deiparam Legatis, receptoq; ab ea epiſtolio abiectis gentilium erroribus ſub eius tutelam veniſſe.* Hæc Maurolycus, cuius tamen dicta de quinquageſimo octauo ſalutis anno iuxta putationem Siculam, de primis verò in Sicilia poſitis Chriſtianæ religionis fundamentis, iuxta noſtram alibi explicationem ſunt intelligenda. B

Ceterùm ipſe accuratè quamuis res geſtas Siculorum, ſed Meſſanæ in primis incunabula, fortunæ adoleſcentiam, ad ætatem Reipublicæ florentis perductam deſcripſerit, quo minus tamen Vir ceterà pius, ac Virgini votiuus, huius Epiſtolæ pluribus meminerit, è genio hominis factum norunt experientes, quòd cum breuitatem in omnibus lucubrationibus ſuis adamaſſet, & maximè in Hiſtoriæ compendio, quæ à Fazello prætèrita ſunt dicere propoſuiſſet, maluit paucis inſinuare in profana Hiſtoria, quàm pluribus narrare, quod pro inſtituto verbo dicendum erat, pro dignitate tamen, reſtringi nec poterat, nec debebat, ſed peculiarem ſibi operam ac opus depoſcebat. C

XXXIV. Ioannes Camerota. Poſt Maurolycum ergò cenſendus venit Ioannes Camerota Bouenſis Præſul, quem etiam ſuperius, nec tamen ſatis laudaui, quòd ſua commendatum apud Siculos fama, vitæ ac doctrinæ probitas, religionis zelus, ardens in diuina pietas, ſincerum integritatis ad omnes exemplum, longè faciant nobiliorem, quàm quæ ex huius argumenti copia repeti queat teſtatio. Is verò pro generoſo in patriam religionem pectore, in id ſe totum diſtenderat, vt Virginis regnum in religioſis animis, quibus poſſet dicendo ac ſcribendo conatibus proferret. Verùm eo, qui in manibus ſuis illum deſcripſerat, aliter diſponente, iam ſatis auctum opus, in medio curſu morte ſuccidit, nec magis ipſum, quam ſuas quoque lucubrationes D caſus ille ſepelliuit, ex quibus aliqua nihilominus ad noſtras peruenere manus. In his autem inter cetera in laudes Deiparæ Virginis effuſus, in ea quam ad Equites ſtellatos habuit oratione, huius quoque Epiſtolæ memoriam, in argumentum beneficiorum Meſſanenſi Vrbi ab eadem Virgine præſtitorum ducit in primis; deinde verò ne otioſus narrator videri poſſit, qui rem ab inconſtanti fama, vel etiam à vulgi credulitate hærentem pro concione decernat, Pauli ad Meſſanenſes acceſſum, non vna ratione probat, ſilentium Lucæ ad conſilium reuocat, nec pauca quæ Paulus geſſit, ab illo prætermiſſa pro explorato habet, [b] teſtemq; laudat E

b Hom. 54. in Acta Apoſt.

Chry-

A Chryſoſtomum, qui inter alia Paulum illo vipere in ignem excuſſæ miraculo, Melitæ viginti milites cum Centurione ad fidem adduxiſſe narrat; vt ob eam cauſam, quod & nos alibi expendimus, humanitate Viri vſus Paulus, non adeò reſtricta vincula pertulerit, quin liberum faciendi quod vellet haberet obſequium, aut etiam pro inſtitutis ſuis auxilium. Sed demum miſſis vltro citroq; argumentorum cum auctoritate commiſſuris, ad Traditionem omnia deuoluit, qua ſola ſi cetera deſint, inconcuſſam ſtare velit, Epiſtolæ religionem.

Quo loco illud dicendum occurrit, interdum miſſa in Actis à Luca, in Epiſtolis à Paulo reſtituta videri, facilemq; habere explicationem ſi B vtriuſq; ſpectetur inſtitutum, vt ille hiſtoricam multarum rerum narrationem, in breue concluderet argumentum, hic verò præcepta morum, cùm à ſuis formaret exemplis, quæ ſibi maximè obueniſſent, ipſe renarraret. Quamquam interdum ſicut in ſingularibus vtriuſq; narrationibus, quæ verè diuerſa ſunt, eadem repetita videntur; ita quæ à neutro cenſita ſunt, facta minimè putantur, ideoq; deinde narrata redundare creduntur, imò ex fabulis accerſita, in hiſtorias penè fraudulenter immiſſa. Et hinc in primis vt ſexcentos mittam, error ille, qui Melitenſe naufragium à Luca deſcriptum, vnum è tribus fuiſſe quos Paulus [a] ad Corinthios ſcribens enumerat, in multorum explicationes diſſeminauit. Alter C deinde qui penè delirium habuit, dixiſſe nonnullos Paulum aliquando Cyzici fuiſſe, cùm id neque Lucas in Actis, neque Paulus aliquando in Epiſtolis expreſſerit.

a 2. ad Cor. 11.

Et tamen illam ad Corinthios Epiſtolam longè ante naufragium fuiſſe ſcriptam, nemo niſi temporum Apoſtolicorum ignarus, non nouit; & cùm conſtet Paulum aliquando veniſſe Troadem, Cyzicum etiam in Propontide ſitam acceſſiſſe par eſt credere, vt non immeritò [b] Beda ex Theodoro, profundum illud maris, in quo nocte & die Paulus ſe fuiſſe narrat, Cyzicenum velit dici carcerem; qui quòd altiſſimus eſſet, teterD rimus, adeoq; deorſum depreſſus *Profundum maris* eſt appellatus, illi puta ſimilis qui apud Athenienſes *Barathrum*, apud Syracuſanos *Latomiæ*, apud Romanos *Tullianus* eſt nuncupatus. Et profectò ſi [c] Strabonis ſententia, ea Ciuitas ob magnitudinem, pulchritudinem, & legum bonitatem, bello paciq; accommodata, comparari poſſet cum principibus Aſiæ Vrbibus, quæque iiſdem eſſet prædita ornamentis, quibus Rhodiorum, Maſſilienſium, Carthaginenſium nobiliſſimæ Ciuitates; vt eam ob cauſam à Paulo non fuiſſe neglectam, [d] Baronius æquum velit exiſtimari: quid de Meſſana dicendum, quæ omnes illas nomenclationes fortaſſe non immerito vendicare queat: quid etiam de Paulo cogitandum, quàm vt ea E Centurionis humanitate vſum, fama præterea nobiliſſimę Vrbis imbutū,

b L. quæſt q. 3. tit. 8. col. 191.

c Lib. 12.

d Ad an. 61.

in occaſione tam parata, vel ſi accerſitus minimè fuiſſet, nullo modo prætermiſſurum fuiſſe, quin accederet. A

Id verò ſi nec Lucas Hiſtoriæ, nec Paulus Epiſtolis commiſit, peculiaris conſilij fuit inſtitutum, neque tamen ideò non eueniſſe, ſi ſapientibus credimus, eſt putandum. Et fortaſſe quod in Melitenſibus humanitatē laudauit Lucas, inſolentem Barbaris morem commendauit; quod verò Meſſanenſium erga ſe benignitatem ſpontaneam expertus Paulus; nihil de illa meminerit, haud magnopere ex eiuſmodi commendatione, vel ſuam cauſam, vel Vrbis laudes efferri cogitauit, quando Ciuitati legibus & Societate Romanorum, multiſq; prærogatiuis exornatæ, parum eſſet humanitatis officia, tanquam eximiam laudem attribuere, quæ multis, à B moribus excultis, communis eſſet. Quamquam non ab re cogitari poſſit, Paulum pro ſuis laudibus, vbi viſum, nuſquam attexere ſolitum; quæ oſtentationem haberent à gentium vel admiratione, vel obſequijs ob admirationem præſtitis; ſed quæ duntaxat Euangelicum inſtitutum, per multos labores ac rerum diſcrimina proferendum, obfirmatis ad virtutem pectoribus commendarent: vt ob id miracula, quæ paſſim ingentia patrauit, nunquam in coronam laudum venire, ſed difficultates maximas quibus vbiq, conflictatus eſt, ad animum ſuum premendum, ad aliorum conatus erigendos, audiri voluerit perſæpè tamen collatæ cælitus gratiæ, qua tot mala eluctatus, interdum etiam raptæ ad ſuperna mentis voluptates, quibus perfuſus eſt, meminiſſe è re fuit, quò conantium ab Euangelica C fortitudine Chriſtianorum pectora, nec laboris difficultas auocaret, nec difficultatis amaritudo deterreret; verum in illa, gratiam opitulantem ſi certò noſſent, in hac, cæleſtem ſuauitatem omnia condientem ſi prælibaſſent, inuicta conſtantia quicquid in Euangelij curſu difficile, ac aſperum ſeſe offerret, deſpicerent, ſuperarent.

Sed neque velim Meſſanæ Paulum, etſi conſenſu meliorum, inſtantiſſimè vt Rhegyo veniret, poſtulatum, ita fuiſſe extra omnem periculi aleam conſtitutum, vt vel accuſationi Iudęorum, quam literis Roma (quod alibi D diximus) acceptis fertur cognouiſſe, vel Neronis ingenio, quem ſuſpectum habere poterat, nihil concedendum iudicaret; etſi Iulij Centurionis iam Chriſto credentis officio, comitatum pro occaſione tutum haberet. Quin fortaſſe quod aliquando varijs ſe iactatum malis, ſed præſertim periculis in Ciuitate gloriaretur an quereretur, ſi æquè alibi, Meſſanæ quoque id Paulum intellexiſſe ob dictas cauſas credi poteſt. Atque hæc eius occaſione argumēti quod Ioannes Camerota tractandum ſuſceperat, libenter calamo rurſum excidere paſſi ſumus, rati ſemper ad inſtitutum accedere, quod aut aliorum ſtudiū agitat, aut proprius conatus ſuggerit, nec in excedentibus defenſionibus ijſdem armis rem agere ſi fere ſint, turpe eſſe. E

At

A At iam in ſeriem venit Antonius Viperanus, Iuuenatij Antiſtes, idemq; Philippi Secundi Catholici Hiſtoricus, quem Camerota in ſuo Manuſcripto in paucis eximium habet, vt eius auctoritate publica fides ſtare queat. Atque huic pares ſunt cum ceteris à Traditione rationes, ſed hoc ad ſuadendum firmiores, quòd viro à literis & prudentia rerum inſtructo, non tumultuarias cogitationes, ſed meditatam ſententiam ſediſſe compertum ſit, vt hoc propter teſtem duntaxat eum laudaſſe, verboque nominaſſe ſit ſatis. XXXV. Antonius Viperan.

Secundum hunc ad Coronam accedit Vincentius Ferrarottus, Vir grauis, & ſapiens, quem iccircò Meſſana non ſemel Iudicem vidit, ac pręterea in Interregnis Strategi, rebus moderantem ſuſpexit. Is verò in eo libro quem de poteſtate muneris & Curię Strategi Meſſanenſis ſuperiori ſeculo in ſcripſit, [a] inter alia celebritatem [b] Patronæ Virginis ab Epiſtolæ miſſæ memoria ſacram ita inducit, vt tamen ex occaſione duntaxat locutus argumentum pręteream, quòd multorum libris eius rei monimentum exſignatum, pluribus commendare tempori & exemplo ſuperfluum cogitaſſet. Poſſet hic iterum acceſeri Syluester Maurolycus Franciſci nepos, niſi iam alibi in laudum theatrum adductus dignum honoris & appellationis ſuæ locum impleuiſſet. XXXVI. Vincentius Ferrarottus. a An. 1596. b Diſcur. 22. XXXVII. Syluester Maurolyc.

B (margin letter beside "terea in Interregnis Strategi")

Sed verò Nicolaus Antonius Coloſſus ad ordinem aduocandus, [c] qui in ſua Rhegyade Patrocinium Magnæ Matris ab Epiſtola ad Meſſanenſes miſſa eatenus commendat, vt infeſto Turcarum hoſtili claſſe freto Siculo, [c] non alia tutela ſalutem Vrbium ſeruatam velit, [d] dignumq; ab Heroica Virginis protectione Heroico ſuo metro ſufficiat argumentum. XXXVIII. Nicolaus Antonius. c L. 1. pag. 4. d Lib. 2. pag. 16.

C (margin letter beside "in ſua Rhegyade")

Ponè laudari poteſt Philippus Gothus Patritius Meſſanenſis, idemq; de Patria ſiuè ſcriptis ſiuè munijs egregiè meritus, ſed qui rem narrat modò, ceù creditam, non etiam argumentis in forum agit, cùm nondum fortaſſe eſſent, qui pietatem laceſſerent, ciuiumq; religionem, in arenam producerent. Itaq; Ioſephus Bonfilius, rerum Patriæ Scriptor ſat nauus, primus ferè fuit, qui diſceptationi Tribunal fecit, verùm creſcente in dies iudicij ſtrepitu, non potuit facere, quin extemporaneo duntaxat ſuſcepto arbitrio, ſententiam alijs dicendam relinqueret. Hos inter Archangelus Ruffus cuius lucubrationes præ manibus ſapientum habentur, dignam in ſuis vt vocat Octaplis nauauit operam, ductiſq; ad rationes controuerſijs, pari cum pietate doctrina, patriæ religionem, ab hac Deiparę Virginis Epiſtola commendatam tutatus eſt. Alexander quoque Calamatus, in ſuis de Aduentu CHRISTI, & Hymnorum Eccleſiaſticorum interpretatione, alijsq; probatis operibus, ex communi formula ſententiam dixit, patrocinium cauſæ à Traditione exploratæ, commendauit. At Albertus Piccolus iam multa luce clarus, paucis & neruosè ſatis dixit, XXXIX. Philippus Gothus. XXXX. Ioſephus Bonfilius. XXXXI. Archãgel. Ruffus. XXXXII. Alexander Calamatus. XXXXIII. Albertus Piccolus.

D (margin letter beside "primus ferè fuit")

E (margin letter beside "Albertus Piccolus")

alijs

alijs tamen Patriæ honoribus protegendis intentus, integrum ad hanc A
rem ſtudium afferre nondùm eſt permiſſus, alio tempore ſpartam reſumpturus, prouinciamq; à nobis depoſitam exornaturus. Interim tamen & F. Hieronymus Tymarchides Ordinis Minimorum Diui Franciſci Paulenſis Theologus, in ſuo de Horis Canonicis opere [a] pro doctrinæ inſtituto religioſam huius Epiſtolæ memoriam in exemplum vocat. Ad horum verò numerum ſpectare iure poteſt & Placidus Reyna, qui nuper Apologeticum Blaſij Gundiſalui, quod inter alia ab Epiſtolæ Virginalis argumento vim arceſſebat, Hiſpanè loquens, Idiomati patrio condonauit, eoq; ſtudio cum reliqua eruditione coniuncto, præſignem in patriam beneuolentiam teſtatus eſt. Quin etiam Benedictus Saluagorum gentilitius, eam promouendæ patriæ religioni nauauit operam vt omnium ipſe B
manibus ſcripſiſſe videri poſſit.

XXXXIV. Hieronym. Tymarch. a Diſp. vlt. ſect. vlt.

XXXXV. Blaſius Gūdiſaluus.

XXXXVI. Bartholomæus Petracius.

Sed poſtremò non eſt omittendus Bartholomæus Petracius noſter, dignus ſanè, qui inter huius cauſæ patronos, honorarium ferat, famam habeat. Is verò amore Virginis ac Patriæ, quò reliquum vitæ innocenter actæ, digno labore ſacraret, Romam profectus eſt, Bibliothecam Vaticanam diligenter luſtraturus, quò materiem operi de hac re edendo idoneā congereret. Et credebatur omnium deſiderio facturus ſatis, niſi redeuntem inde, Neapoli mors inexpectata meliori voto ſuo inter Cæleſtes tranſcripſiſſet. Ceterùm quæ ipſe vbi vbi collegerit, mihi compertum C
non eſt, vulgò ferebatur plurima, quæ ad hanc rem conferebant habuiſſe, verùm quæ ſchedijs duntaxat, nec in literam digeſta, facile deinde inter alia ſcripta euanuerunt, vel certè inuenta non ſunt.

Ne verò eius memoria ab excellenti in patriam ſtudio ſignanda in poſterum prætereat, ea quæ aliquando in anniuerſaria Virginalis Epiſtolæ celebritate coram Senatu & frequenti populo pro concione dixit, quæ & nos aliquando amænitate ingenij delectati Latinè dedimus, Alexander Calamatus niſallor, ipſa vernaculi ſermonis gratia publici iuris fecit, vnaq; in ſuis Hymnorum ſymbolis, eiuſdem de hac Sacra Epiſtola non argutam magis quàm piam muſam inuulgauit. Quam & nos D
amicorum voluntatibus obnoxij, libenter, eo, quo miſſam accepimus cultu habituq; rurſum aſſerimus, cetera libenter ijs conceſſuri, qui pro argumento publice dicturi inſignum quoque virorum ceſtos, ex annuis celebritatibus ad religionis commendationem volent dirigere.

Manu ſacra Deipara	*Non vllus illa contigit*
Degentis in terris adhuc	*Theſaurus vnquam ditior*
Conſcripta Meſſanenſibus	*Notæ quot inſunt, aurea*
Feſtiua fulget Litera	*Tot aſtra & gemmæ fulgurant.* E

Patro-

A *Patrocinantis Virginis*
Tutamen illa firmius
Ingens amoris extitit
Pignus, Trophaeum Cælicum
O mira Zanclæ dignitas
Caſta ò parentis charitas

Quòd illa ouanter ſumpſerit
Quòd iſta amanter ſcripſerit.
Ergo Patrona Nobilis
Quam valdè coniunctiſſimam
Dignaris Vrbem Literis,
Periculis defendito. Amen.

Erunt verò hæc velut ſigna quædam vndis ſupernatantia, quæ inſignis Viri deſideratos à multis labores, communi vt eſſe ſolet in morte clarorum naufragio, peſſum iuiſſe prodant.

B

AFFERVNTVR AVCTORITATES GENERATIM pro Epiſtola Virginis.

CAPVT LII.

HACTENVS & patrios, & exteros teſtes, quorum ferè dignitas in luce extat laudauimus; deinceps verò anticipata hoc loco laude, illos etiam probamus, de quorum pietate, & religione in Virginem,
C ita confidimus, ac ſi ab ipſa Virgine meditato Sacramento ad ſcribendum auctoratos, oculis noſtris concernamus. Vnus quidem in omnibus noſtris inuentus eſt Chriſtophorus Caſtro, qui vt vidimus, cùm illam ad Ignatium, tùm hanc quoque ad Meſſanenſes Epiſtolam eruditis preſſit argumentis; dubio procul animo veritatis in lucem eruendæ, quod in ceteris quoque ſcriptis viri docti plerunque obſeruatum, & potius ſtabiliendæ, quàm vertendæ ſtudio pietatis. Et fecit ſanè non minimum apud rectè ſentientes in promouenda religione profectum, quod ex diſſolutis difficultatibus, quæ non parum impedire poſſe videbantur, docu-
D mento fuit alijs, non plus poſſe calumnias quàm grauiores rationes.

De Octauio Caetano ſatis opinor hactenus eſt dictum; verùm quia vel ſolum inter Siculos aduerſatum nobis pleriq; iactabant, adhuc reſtat nonnihil ad libram expendendum. Is verò non contentus illis, quibus hucusq; acceſſit teſtationibus, egregiè quoque retundit inconſulta quorundam iudicia, quod ad hoc argumentum facit, negantium inprimis, plures à Paulo Romam vſque nauigationi datos quàm decem & octo dies, Melita ſcilicet Syracuſas vnum, tres Syracuſis, hinc Rhegyum vnum, vnumq; Rhegij, duos inde Puteolos, hic vero ſeptem, ac tandem Puteolis
E Romam tres binoſuè. Deinde qui dicunt illo Syracuſarum triduo concionem

cionem habuiſſe quidem Paulum,ſeu potiùs cum Chriſtianis iam antea per Epiſcopos à Petro miſſos adductis ad fidem, verba ſeciſſe, ſolatia miſcuiſſe; probabilius tamen è naui neque deſcendiſſe, cùm à Centurione vinctus fortaſſe aſſeruaretur. Præterea qui eius ſunt mentis, vt neque Centurionem Pauli ductorem, neque vnum aliquem militum quod certò ſciatur,ex tot tantisq; ab Apoſtolo patratis in itinere miraculis, fidem Chriſti ſuſcepiſſe velint,ac id propter indultum fuiſſe Paulo Meſſanæ aditum probabiliter aſſeri poſſe negant. Qui denique nedum verba feciſſe Paulum apud Rhegynos, ſed nec quempiam allocutum fuiſſe præfractè contendunt,magisq, multò è naui deſcendiſſe diffitentur. Hos inquam omnes,velut in ordinem redactos,meliora ſapere,ſententiamq; refigere docet ac cogit Caetanus. A B

a Iſag.c.21. Nam quod attinet ad primum. [a] *Nauigationem*(inquit)*ex Inſula Melita Syracuſas lentam fuiſſe non deſunt qui probent. Antequam enim ille naui vectus in Syracuſanum portum appelleret,in oram cis Pachynum deſcendiſſe exiſtimamus & vicina loca collustraſſe. Vetus eſt traditio apud Netinos & Pachyni incolas Paulum Apoſtolum in eam oram perueniſſe atque intus ad milliaria quatuor in agrum Elorinum penetraſſe; quo loco ædificata eſt à poſteris Eccleſia,iuxta fluuium Elorum D. Paulo dicata, quæ adhuc manet in aduentus eius memoriam: neque ab ea procul puteus eſt in veneratione ſumma habitus, cuius aquam qui biberint vel lauerint ſe, varijs è morbis eripiuntur, maximeqs valet aduerſum vulnera morſusqs noxios beſtiarum. Eodem in agro cui nomen Biliſcalis,alter puteus eſt ad quem eiuſdem Apoſtoli virtute & gratia, multa miracula patrantur. Porro ex acceſſu Pauli ad hæc loca illud omninò conſtat tardam eius nauigationem per Siciliæ eam oram fuiſſe, non ſine magna Dei prouidentia, vt Apoſtolus Siciliam colluſtraret & quos poſſet ſua prædicatione ad Chriſtum perduceret. Sed & Apoſtolum Syracuſis profectum Inſulam circumlegiſſe D. Lucas docet. Igitur* (pergit idem) *Paulina nauis poſteaquam Syracuſis ſoluit oram Siciliæ maritimam præteruecta, rurſum è curſu ſuo deflexit in littus intra Tauromenium & Meſſanam, vbi nunc ædes eſt Paulo Apoſtolo Sacra. Antiqua ea fama eſt apud loci accolas D. Paulum, cum Siciliæ oram legeret, in ſinum illum appuliſſe,in eoq; commoratum littore, quod decem paſſuū millibus ab Vrbe Meſſana diſtat, ipſo in littore locoq; Apoſtoli pedibus calcato, Chriſtiani deinde,vbi fides adoleuit,paruam ſed magna pietatis inſignem Eccleſiam D.Paulo ſacram conſtruxerunt, quæ Apoſtoli in illud littus deſcenſum teſtificaretur, reiq; memoriam ad poſteros deriuaret.* Hæc omnia Caetanus & ex ipſo Cornelius à Lapide. [b] Quæ,an bidui ſpatio Melita Rhegyum defluxiſſe Paulum oſtendant,diſcernat qui animum & calculum habet. C D

b In Acta Apoſt.c.28.

c Iſag.c.20 Quod ſpectat ad ſecundum. [c] Diſerte inprimis tradit Caetanus, Paulum Syracuſis à Martiano, quem annis ante Petrus Antiſtitem miſerat, E

incre-

A incredibili exceptum lętitia, quod non modò velut triumphanti in vinculis Apoſtolo plerīq; obuiam proceſſiſſent adſalutatum, verùm etiam quibus eualerent ſtudijs, officijsq; cariſſimum hoſpitem recreaſſent. Subdit verò velut intenta in aduerſas coniecturas cenſura. *Certum mihi eſt tres illos dies in eodem cum Martiano hoſpitio commoratum, ea in ſpelunca quam ille pulſis dæmonibus Chriſto conſecrauerat D. Paulum ſacris operatum eſſe, Syracuſanam Eccleſiam primitias Occidentis Deo obtuliſſe, multos ad Chriſtum conuertiſſe, eamq; Eccleſiam aſpectu colloquijsq; recreaſſe, atque in Dei amorem accendiſſe; vicina etiam Syracuſis loca vicosq; obiuiſſe credimus. Quamquam enim vinctus Romam duceretur, humanitate tamen Iulij Centurionis, cuius cuſtodia*
B *tenebatur, multum Apoſtoli reuerentiæ dabatur. Sidone enim ab eo permiſſus eſt ad amicos ire, & curam ſui agere.* Et paulò poſt. *Procul* (inquit) *Syracuſis ferè octo paſſuum millibus in agro cui Solarino nomen, Eccleſia eſt D. Pauli Apoſtoli titulo inſignita, & ſanè antiqua eſt architectura, in qua puteus viſitur, cuius aqua hauſta, ablutiſq; ægrotis inuocatione Apoſtoli Pauli, multa in dies miracula patrantur, votaq; & tabellæ pendentes ſanctiſſimi Apoſtoli collata aduerſum mortales beneficia conteſtantur. Apud Syracuſanos vetus traditio eſt, D. Paulum Apoſtolum cùm Syracuſas venit, eum in locum excurriſſe Eccleſiamq; à Chriſtianis in eius rei memoriam fuiſſe extructam. In eo ſanè tractu antiquæ habitationis veſtigia reperiuntur: fortaſſe æuo illo oppidum*
C *ibi fuit, quod Apoſtolus pro charitate ſua inuiſit.* Hæc Caetanus, & ex eodem Cornelius. Quid verò ad iſta, qui contra, tabellam figunt, niſi vt calculum vitio penſum anteuertant, tot abiudicata Syracuſanis, imò Siculis vniuerſis bona in integrum reponant, cenſoriam poſt hac non attrectent.

Iam quod ad tertium euertendum refert. *Super humanitatem* (inquit) *Centurionis, accedebat pietas & Chriſtiana religio, quam omnes profitebantur, quicunque ſocij nauigationis D. Pauli fuerunt, eorumq; amor erga Apoſtolum, vtpote cuius beneficio naufragium euaſiſſent, & in Chriſtum credidiſſent; nam in Pauli gratiam, omnium qui naui vehebantur non ſolum corpora nau-*
D *fragio, ſed animæ infidelitati ereptas, ex Actis Apoſtolorum & D. Ioannis Chryſoſtomi interpretatione ſuperius docuimus, Ex his non ambigimus Doctori gentium permiſſum Syracuſis liberè agere, prædicare regnum Dei, quin & proximos Vrbis vicos obire.* Hæc Caetanus. Et miror adeo peregrinum fuiſſe quibuſdam Chryſoſtomum, niſi fortaſſe ipſi in Chryſoſtomo peregrini. Ceterùm Caetanus, etſi Meſſanam ex freto adijſſe Paulum haud velit, aliunde tamen accedere potuiſſe, ſi diſertè non aſſerit, non negat; *humanitate quippè Iulij Centurionis* (ait) *cuius cuſtodia tenebatur, multum*
E *Apoſtoli reuerentiæ dabatur, Sidone enim ab eo permiſſus eſt ad amicos ire &*

ſui curam agere, *Melitæ apud Publium tres dies hoſpitari*, ex quibus tandem A
ad roborandam Syracuſarum & Siciliæ traditionem non parum addic
firmamenti; idem dubio procul rei noſtræ ſuffecturus, ſi paris animi in
ſimili inſtituto non diſparem à coniecturis conuenit eſſe ſententiam.

Denique quod poſtremum concernit, apud Rhegynos Paulum, tantum abeſt exſcendiſſe, concionem habuiſſe, vt ne vnum aliquem verbo compellarit: hoc enimuerò nouum eſt apud eruditos. Cur autem? *quia vinctus à Centurione ſeruabatur*: At Caetano, vincula Pauli, Chriſtiani Centurionis humanitas mitigabat, multum illius reuerentiæ dabat. Sed nouus ſufficitur clauiculus: *Quia Lucas neque concionis neque alius à fide noua acceſſionis mentionem habet, niſi ſolius appulſus & Rhegyo diſceſſionis.* Sed B
neque Syracuſanæ concionis meminit Lucas; hanc tamen iudicium anceps non percellit. Ceterum qui ita affectus eſt, & fortaſſe Græcè loquentem Euangeliſtam non ex ſententia percipit, audiat vltrò non noſtra quibus Lucam è præcepto ſuæ mentis multa prætérijſſe pridem & ſæpe diximus, [a] ſed Cornelium à Lapide pro inſtituto, Rhegynorum omnium, Hiſtoricorum, ac conſtantiſſimæ traditionis ore loquentem; vbi cùm ex Hieronymo Marafioto [b] nonnulla de rebus Rhegynis attuliſſet. *Silet* (inquit) *hic multa Lucas ac præſertim Rhegyenſium à Paulo conuerſionem vno die, quo apud eos hæſit factam, quæ ex Eccleſiæ Rhegyenſis monumentis eodem æuo Græcè conſcriptis, ac deinde in Latinum idioma translatis, & in Archiepiſcopali* C
Archiuio aſſeruatis, à Rhegyenſibus viris eruditis ac primarijs ad me Romã tranſmiſſa hic tranſcribam, quia ad Hiſtoriam præſentem faciunt. Poſt pauca deinde proſequitur acta finemq; Stephani, quem primũ Rhegyni ſibi datũ à Paulo Paſtorem colunt, vnà cum Socra Epiſcopo, præcellenti martyrio coronati. Denique poſt multa ex conſtanti ſeculorum traditione, meminit ardentis columnę, quę deducendis ad fidẽ Rhegynis illuxit, [c] & ex Ioanne Angelo Spagnolo vulgò creditum illud affert, prædicanti Paulo, quemadmodũ interdum Franciſco & Antonio Patauino, piſces in littus egreſſos auſcultaſſe.

a In c. 28. Act. Apoſt.

b In Chrõ. Calab. l. 1.

c L. 4. de rebus Rhegynis cap. 1.

Vbi verò nomini Socræ ſimile quippiam in Romanis Martyrum notis, vt hoc propter iſte quoque Rhegynis quemadmodum Meſſanenſibus D
Bacchylus exſcindatur? Vnde tam coactus error, Paulum verba non feciſſe apud Rhegynos, vt iccirco prædicatio apud Meſſanenſes præſtruatur? Vnde, nullum ob reuerentiam Petri à Paulo inſtitutum in Italia Epiſcopatum, vt inde neque Bacchylum Meſſanenſibus datum dici queat? Vnde non licuiſſe Centurioni Romano, præ edicto Neronis, fidei Chriſtianæ rem prædicandam Paulo captiuo permittere, vt idem neque Syracuſanis, neque Meſſanenſibus prædicare potuiſſe adſtruatur? Vnde, non arbitratu Pauli ſtetiſſe nauigationem, vt E
hanc

A hanc ob cauſam moram alicubi traxiſſe vix credatur? Fateor equidem imperio Centurionis nauigaſſe Paulum, ſed eundem qui iam Chriſtianus eſſet humanitate præditum occaſionibus ſubſeruiſſe, alioqui nec Puteolis ſeptenos exegerit dies, nec illo interuallo Neapolim inuiſerit, vt tradunt annales, traditio ſecundum alibi dicta proftetur. Sæuierit etiam Neronis furor, ſi tamen eo tempore conceptus, vel vſquequaque fuerit adultus, magis opinor cogitatu nouo ſopitus; certe Paulus vel in ipſa media Vrbe, atque adeò in oculis Principis, cum omni fiducia, ſi quæ Lucæ fides, & ſine prohibitione regnum Dei prædicabat. Sed etiam vanum eſſe illud terriculamentum de edicto Neronis, [a] Euſebio credi po- [a L. 2. Hiſt. cap. 22.]
B teſt, qui Neronem primo Imperij ſui quinquennio lenem fuiſſe tradit ac facilem, & qui Pauli Apologiam libenter excepiſſet, nec alioqui Paulus de domo Cæſaris familiares, [b] & quos etiam adſalutaret amicos nactus eſſet. [b Chryſ. in Acta. ho. 54] At ne in refigendis ſententijs per ſingula deerremus; etſi Paulus, Epiſcopus Romanus præſertim ſine Petro minimè ſederit, [c] quod contra hæretica perfidia contendit Marſilius Paduanus, [c In l. de ſeſ. Pacis.] cum Petro tamen Antiſtitis Romani prouinciam ferente, [d] Romanam Eccleſiam doctrina ſtabiliuit, [d Epiph. hæreſ. 27.] ibidemq; Petro licet officio capitls fungente, vices Apoſtolicas dubio procul exercuit; quanto magis extra Vrbem, atque adeo in ipſa Italia vel ſolus ipſe, circumlato ſecum Apoſtolico iure poteſtatem geſſit, prouincia ſua
C ritè perfunctus eſt? Ergo ſi Stephanum Nicęnum eundemq; Comitem itineris, quamquam id Lucas prætereat, Rhegynis ante conuerſis impoſuit, quid vetat & Bacchylum, Comitem vis, an ponè accerſitũ Meſſanenſibus præfeciſſe? Vnus ille dies Rhegynæ ſtationi Pauliq; laboribus datus, adeo clauſus non fuit, quin opportuna quædam ſpiramenta relinqueret aduiſendis Meſſanenſibus, quos præſertim, vt facilius credas ab exſcenſu pronuper ſupra Meſſanam facto, non vnius diei mora potuit à fide paratos excolere. Sed dum auctores recenſemus pene iterum in diſceptationem, etſi inuitus, pro re nata dilapſus eſt calamus. Nunc reliquos numeremus.

Nec vero dubiũ, plurium pectoribus eam pro religione pietatem inſe-
D diſſe, vt ſicut de Matre Dei Virgine, Matre miſericordiæ, rectiſſimè ſentiunt, ita pietatem Meſſanenſium ex eius Epiſtolæ traditione, ſi quando ſcribendi inciderit occaſio, nuſquam non ſint probaturi, ſiue demum de rebus Siculis generatim fuerit agendum, quod plures conſueuerunt, ſiue præterea propriæ Meſſanenſium ſcribendæ Hiſtoriæ, quas illuſtri labore lucubratas & pene vltima ſignatas manu, Marius Pax noſter, luci dabit. Sed verò qui res à Paulo Apoſtolo geſtas, præclaram ſanè ſcribendi materiem, explicandas ſuſceperint, ita ſibi norint de Pauli in Siciliam aduentu ſtatuendum, vt de acceſſu quoque ad Meſſanenſes, de huius item Epiſtolæ
E religione cogitent eſſe peragendum.

Quo loco non eſt diſſimulandus error, neſcias an hactenus animaduerſus, nouatoris Matthæi [a] Beroaldi non magis noua quod ipſe fatetur, quàm aliena à vero, quod rectè ſentientes teſtari debent proferentis: Errorem ſcilicet eſſe, recentiorum Geographorum auctoritate confirmatum, eundemq; in pluribus codicibus hæſiſſe, Paulum videlicet Apoſtolum, naufragio conflictatum, in Melitam Inſulam Siciliæ vicinam emerſiſſe: *quum* (vt inquit ipſe) *ex ipſo Scripturæ Sacræ contextu, in aliam longè Inſulam, ab ea quæ vulgò creditur, fuiſſe expulſum diſcimus. Nempe capite vigeſimo ſeptimo Actorum, Centurione plus fidei habente Nautis quàm Paulo ſuadenti vt hibernarent in Creta, cum prauiſa tempeſtate Paulus omnes in quandam Inſulam eijciendos declaraſſet, docetur deinde quartadecima nocte ex quo iactari cæperant, eos fuiſſe in mari Adriatico, in quo Naui fracta eiecti fuerunt omnes in Inſulam eius maris Adriatici, quam intelligunt poſtea dici Melitam. Eſt ergo Melita Inſula in quam cum reliquis qui vehebantur, eadem Naui fuit eiectus Paulus, in Mari Adriatico, in quo Ptolemæus poſt Corcyram, quæ veluti fauces Adriatici ſinus occupat, collocat Melitam aut Meladam, quæ longè alia eſt ab eiuſdem nominis Inſula Melita, quam dicimus hodie Malitham, quæ quidem in mari Africo verſus Siciliam iacet.*

a L. 4. Chron. ad fin. m.

Vlterius verò erroris cauſam Geographis opinatur fuiſſe, inexploratam ſignificationem vocabuli Syrtis; nam quod dicitur, *Timentes ne inciderent in Syrtim*, exiſtimarunt ſignificari periculoſos, & vadoſos Africæ ſinus, quibus Syrtium eſt nomen, vt ipſis conſequens fuerit, Apoſtolum naufragio facto in Mari Africo, delatum in eam Melitam, quæ in illo Mari eſt ſita: & tamen inde abiji longiſſimè, vt debuerit potius eijci in Africæ litus, quàm in eam Inſulam detorqueri. *Sed debuerant* (inquit) *ſpectare contextum, quo diſertè docetur naufragium contigiſſe in Mari Adriatico, quod longiſſimè abeſt ab Africo. Quod verò attinet ad vocem Syrtis, ea ſignificat loca vadoſa, in quæ pulſa nauigia vel potius tracta abſorbentur, vnde & Syrtis à verbo Græco* σύρω *quod eſt traho, deducitur, eiuſmodi quippe loca de[illegible] aquæ copia, trahunt quodammodo & retinent ad ſe pulſas Naues, quas tandem abſorbent, arena [illegible] a cedente ponderi more luti, [illegible] terra multa aqua diluta, quæ pondera ipſa admittit, recipit, & intra ſe recondit. Quia verò in illis ſinibus littori Africæ pratentis, huiuſmodi ſunt pericula, ijs Syrtis minoris & maioris appellatio eſt tributa. Sed in hac hiſtoria naufragij Melitenſis, vox Syrtis non eſt loci nomen proprium ſed nomen [illegible] appellatiuum, quo periculum loci vadoſi deſignatur in Mari. Id quod ex Virgilij verſu, quo Græcæ vox Latina iungitur. In breuia & Syrtes vrget &c. intelligi poteſt*, vt proinde cùm *Syrtes ſint vadoſa loca, eadem voce Latina reddenda ſit hoc loco Græca & tollenda de ſinus Africo* (*quæqua ſit illa*) *annotatio, & pro Timentes ne in Syrtim inciderent, vertendum, ne in loca vadoſa inciderent.*

Deni-

A Denique cenſet tabulas Geographicas, quibus exponi ſolet illa Pauli Apoſtoli nauigatio & deportatio Romam, emendandas eſſe, *& à Clauda Inſula Nauim deducendam in ſinum Adriaticum, non autem in Africi littoris ſinus: & in littore Melitæ Inſulæ, quæ eſt poſt Corcyram naufragium eſſe depingendum. Eſſe verò Melitam Inſulam in Mari Adriatico, præter Ptolomæum, & Stephanum Plinius quoque auctor eſt inquiens. Ab his Corcyra Molana cognominata & inter quam & Illyricum Melita, ea vero eſt Melada, quæ non eſt ignota noſtris Geographis*. Hæc omnia Beroaldus fere totidem verbis, quibus multa imprudenter inuoluit, vndè in temerarias conſecutiones abire neceſſe ſit. Id plerumq; contingit quoties iniecta leui ſuſpicione
B vel ex Synonymis, vel quæ ſimilem habent, aut etiam interdum eandem appellationem, nouas venamur opiniones, & ab alijs, cùm neſcitas potius quàm contemptas exiſtimamus, ita in medium afferimus, vt quaſi inuenta (quod de illo dictum eſt) Paphiæ crepida, plus nimio nobis applaudamus. Ita nullus error eſt, planius dicam nulla Hæreſis eſt, quæ non ex huiuſmodi turbidis fontibus colluuione quadam profluxerit. Ac quemadmodum Eon ille ſimplex & penè dementiens, cum interdum vel in Eccleſijs audiuiſſet, vel ipſe legiſſet, per *Eum* qui venturus eſt, &c. & iterum in [a] Actis, Ioannès baptizauit baptiſmo pœnitentiæ populum dicens. [a] Act. 19.
In *eum* qui venturus eſſet poſt ipſum, vt crederent, hoc eſt in IESVM, ex
C ſimilitudine vocum Eon & eum, de ſe ſermonem eſſe ſtolidè opinatus hęreſim inuulgauit, nec paucos breui dementiæ ſocios nactus eſt: ita qui Melitam ſiuè Melidam Adriatici Maris Inſulam, cum Melita Mediterranei Maris Inſula confundat, facillimè errer, longeq; periculoſiorem quàm metuebat Pauli Nauis, in Syrtim impellatur.

Sed enim ille ſi Scripturam non oſcitanter legiſſet, nec extra Geographorum lineam mentem ſuam abduxiſſet, in Adriatico Mari haud tantum diſcriminis adijſſet, vt ad iactum doctrinæ, & operæ cogeretur. Enimuerò arrepta ab Euroaquilone, & cùm non poſſet conari in ventum, data flatibus Naui, quibus in Inſulam Caudam decurreret, vel vt Gloſſa
D legit (iuxta curreret) *neque enim* (inquit) *applicari poterat propter vim venti*, neſcio quæ ratio, quiſue nouus Hydrographię Magiſter doceat eiectum Paulum in mari Adriatico poſt Corcyram, niſi ſolus iſte qui ſicut nouam ſe inferre opinionem profitetur, ita Geographis, hoc ipſo errantibus, inexploratam: quos proindè noua pingenda orbis arte inſtruit, quaſi elementarijs noua præcepta cudit. Rectè quidem, nemo enim Geographorum hactenus exiſtimarit, ſed nec deinceps, niſi dementiat, ſibi perſuaſerit, flante Euroaquilone, ventis Africo, & Noto aduerſis, à Cauda Inſula, quæ minus Septentrionalis eſt Creta, vnde iam ſoluta Nauis validè
E ferebatur, redeundum fuiſſe poſt Corcyram aut Meledam, Creta ipſa, non

vno gradu magis Boreales, & non potius eo vehementi ſpiritus impetu, A
niſi Melita Mediterranea obſtitiſſet, etiam ad ipſa Africæ littora procurrendum.

At inquit *ex ipſo contextu Scripturæ diſertè docetur naufragium contigiſſe in Adria, hoc eſt mari Adriatico*. Non abnuo: tametſi non nemini ſuſpicionem ingerat, quod Scriptura dicit *nauigantibus nobis in Adria* petroſa & ſcopuloſa, vel ipſa vocis origine, nec certo & definito mari ſignari loca: non inquam abnuo, ſed tantum Scripturæ interpretem ſciſſe oportebat,
V. Philip. Cluuer. Adriatici maris extremos ſinus cum Africo & Ionio vel etiam Siculo Mari cōfundi, & interdum ſine religione intra certos Mediterranei maris gradus, alterum pro altero à doctis vſurpari. Nolo teſtes laudare Geographos, quibuſcum ipſe nihil commune habuerit, errarunt enim, vt ipſe iactat; Interpreti Scripturarum, Hieronymum oppono maximum Eccleſiæ Doctorem. B Is verò nauigationem Hilarionis in Siciliam deſcribens, narrat ex Paratonio Libyæ, Vrbe maritima, in medio fermè Adriæ, id eſt mari Adriatico fuiſſe verſus Pachynum Siciliæ Promontorium tendendo; ſiuè etiam Paratonium regio ſit Marmaridarum, iuxta [a] Plinium vſque ad Syrtim maiorem ſeſe porrigentium; vtrumq; enim ad rem facit.
a Lib. 5. c. 5.

Verùm ſi quæ hactenus diximus Melitam illam interioris Adriæ nauigationi Pauli eximunt, tum verò non pauca alia, Melitam hodie Rhodienſium Equitum habitatione factam, naufragio quoque Pauli, nec aliā vllam, celeberrimam faciunt, & maximè religioſam. C Locus in primis Dithalaſſus, quod nonnulli bimarem vertunt, ſiuè quia duo [b] maria diſcriminat, & tota ipſa Inſula loco quodam iacens (qui ſenſus eſt Syri) duas inter profunditates maris hæreat, ſiuè quia naufragij locus eodem Mari vtrinq; alluitus Iſthmum conſtituat, & vt loquitur Beda *littus ſit in mari protenſum, eodemq; circundatum mari, quod hinc & hinc diſpeſcitur*: & adhuc clarius ad Vulgi vſum Carthuſianus explicat *linguam Terra in mare protenſum*, mari vtrinq; *circundatam*; quæ quidem poſterior Bedæ & Carthuſiani explicatio, eam congruit Traditioni & loco, quem nos ipſi fama naufragij Pauli clarum, oculis non ſemel aſpeximus & conſiderauimus; vt in meridie cæcutiat cui ſecus in mentem venire poſſit. D Habet verò & ſuam locus ille Syrtim hodieq; conſpicuam, habet & vadoſam arenam impingendæ naui aptiſſimam; nec tanta eruditione in Syrtibus explicandis opus, vt cum dicat Scriptura *Timentes ne inciderent in Syrtim*, continuo interpretes, & Geographos ad Syrtes Africanas reſpexiſſe quis putet, & non potius ad quævis alia loca vadoſa & aſpera, (quod ipſum Lucas [c] inſinuat) Mari mediterraneo frequentia, cogitationem tranſtuliſſe. Quamquam quid ipſis nauigantibus in mentem incidere potuerit, quibus neque E
b Gloſſa. Rabanus.
c Act. 27. num. 29.

Sole,

A Sole, neque ſyderibus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, iam ablata ſpes omnis ſalutis erat, vt ſcilicet in præſentiſſimis periculis, etiam longè poſitas cauſas formidarent, norunt illi diuinare, qui diſcrimina Maris ſunt experti.

Deindè verò vt mittam Melitenſes illos Adriaticos, quòd ferè communem cum Græcis, vel certè non ignotam verſarent linguam, vix dici potuiſſe Barbaros, ab ea quam memorat Lucas humanitate laudatos: tot monumenta redarguunt inconſultam Beroaldi ſententiam, vt non immeritò, vel ſi à fide malus non eſſet, hac de cauſa temeritatis notam ferret: Certiſſima in primis Traditio, Religio Inſulanorum Paulo deuota, Sacel-
B lum eiuſdem in crypta abditum, vbi Sacris dum hybernaret operabatur, locus frequenti exterorum concurſu, ea de cauſa cultus, crebra miracula, ſed illud continuum, petræ videlicèt Melitenſis contra vim morborum à benedictione Pauli præſentiſſimum remedium; multoq; maius illud, in ſignum excuſſæ in ignem viperæ, innaſcentium in viſceribus petræ ocellorum & lingularum prodigium, ophtalmiæ, morbiſq; venenatis ſalutiferum. Præterea certiſſima Publij Principis Inſulæ, Paulo inſtruente ad Chriſtum conuerſio, quem etiam fides Hiſtoriarum incorrupta, primùm eodem loci inſtitutum à Paulo Antiſtitem, deinde etiam Athenis Dionyſio ſubrogatum, conſtantiùs tradit, quàm vt à quouis Nouatore
C queat improbari. Ac denique vt quàm plurima prætercam, poſt hyberna trium menſium, ſoluta inde naui prope neceſſaria Syracuſas adnauigatio, quo demum circumlecta reliqua Sicilia, Rhegyum deueniret: quæ enim Traditio? quæ vnquam fama tulit Paulum Melitæ, poſt Corcyram hyemaſſe, tot ibidem miracula patraſſe? quæ ratio nauigandi fuit, emenſo Adriatici Maris inferiore ſinu, longo ſatis itinere Syracuſas vſque traijcere, & non potius lectis Calabriæ oris compendioſo flexu in fretum Siculum ſeſe immittere.

Ergò locus ille Dithalaſſus, vt hinc etiam aliorum dubia dimoueam, in
D quem nauis eatenus impegit, vt prora quidem fixa maneret immobilis, puppis verò ſolueretur à vi Maris, niſi tota ſit Inſula, non alius fuit, quàm reuulſa illa à reliqua crepidine Terræ lingua, aquis hinc inde admiſſis in iſthmum formata, & Euroaquiloni quemadmodùm & hodie cernitur eatenus obuerſa, quà neceſſarium penè Nauibus ex Adriatico pulſis obijcit impedimentum. Rectè verò, cùm nullis fere cliuis tumeat, ſed humilis Mari ſuperſtet Melita, [a] eamq; ob cauſam vel clara luce, etiam non longè nauigantium oculos effugiat, *die primùm facto*, & adhuc dubio puta Sole, *terram non agnoſcebant, ſinum verò quendam conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant ſi poſſent eijcere Nauem*. Is verò ſinus, Me- [a] Act. 28.
E litæ cauus erat, ſed qui protenſo iſthmi cornu vix procelloſis vndis eminente,

nente, Nauim curſu obſtinatam obſtinatior ipſe infregit, nauigantes A
ad tabulas adegit, ac tandem nando, vadando, periculis euadentes, eam
eſſe Meliten Inſulam, vulgato alijs vocabulo Mitylenen perdocuit.

Atque hæc incidenter dicenda, pluribus fortaſſe extrita ſunt; id neceſſariam habuerunt explicationem, tùm ad Nouatoris inconſiderantiã excutiendam, tum maximè ne à reuulſa ſemel eius Traditionis firmitate, noſtrorum vis argumentorum, quæ hinc obliquam ferre contradictionem poterant, labefactari putaretur; tum denique vt quàm plurima, quę ex Pauli ad Melitenſes Pachyno Siciliȩ aduerſos appulſu, religionem apud omnes habeat, inconcuſſa permanerent. Nunc cetera pro inſtituto proſequamur. B

Hoc igitur loco inter auctores pro Epiſtola Deiparæ promiſcuè cenſitos, referri poteſt illuſtre teſtimonium inſignis Hieroſolymitani Ordinis Sacerdotis, viri non minus religione, quàm opinione præſtantis, Ioannis Caprij oretenus prolatum, nec mihi vni, cùm iam aliàs inaudiuiſſem, verùm quàm plurimis alijs ceù teſtibus aſſertæ veritatis ſanctè, & grauiter affirmatum. Retulit enimuerò ſe Bononiæ per annos [a] commorantem,

a Circa an. 1606.

cùm adhuc in viuis ageret Alphonſus Paleotus, dignus immortalitate Bononienſis Archipræſul, inuentum fors inter repurgatas Sacri Archiuij chartas exemplar Epiſtolæ MARIÆ Virginis ad Meſſanenſes membrana exaratum, ac vt ipſi videbatur, ea vetuſtate conflictatum, quæ propemodum quina ſecula numeraret. Eo tam inopino inuento lætitia geſtientem Præſulem, miſiſſe confeſtim, qui hominem Meſſanenſem accerſerent, de argumento Epiſtolæ, quæ certò noſſe crederetur edocturum. C
Acceſſit quàm primùm accitus Ioannes, ac ſtatim poſt honora verba, non minus ad curioſè, quàm anxia pietate quærentis votum, ſermonem vertens, quæ Traditio Meſſanenſibus, quæ Religio ex ea Epiſtola cum lacte eſſet, quid exempli in publicis Tabularijs ſupereſſet, multis explicauit; docilemq; nactus auditorem, ita Præſulem flexit, vt is felicitatem cum voluptate gratulatus, Beatos ex eius prærogatiuæ Sacramento Meſſanenſes prædicaret, tantaq; protectione tutiſſimam Ciuitatem, iam animo ciuis, flagitandam deſignaret. Ac feciſſet deſiderio ſatis, niſi cæleſti prouiſu, non multò inde, permanentem fuiſſet adeptus Ciuitatem. Interim D
tamen miſſæ eiuſdem hortatu Meſſanam literæ, quibus exemplum Epiſtolæ fide publica ſeruatæ, rogaretur. Fecit verò Meſſanæ Ioſeph Caprius, frater Ioannis, vt auro decenter exſcriptum Bononiam mitteretur. Quod ſtatim ac primùm Alphonſus accepit, cum altero collatum, liberam mendis ad patria verba ſynceramq; habentem fidem miratus, exinde ſanctiore etiam Epiſtolam religione colere cæpit.

Quid de hoc Bononienſis Archiuij exemplo deinde ſit actum, non E
multò

A multò poſt, recedente ab ea Vrbe Ioanne Caprio, ſcitum non eſt. Opinio fuit, priuata duntaxat religione pro tempore domi à Præſule cultum; eo demoriente, cum ſuppellectile vel manſiſſe, vel defluxiſſe: nam quod aſſeruatum in publicam fortaſſe alicubi religionem abiuerit, hactenus quod ſciam, compertum non eſt.

Poterat hoc loco ad ſeriem præſtantiſſimis ornandam vocari, Ludouicus Alberitius noſter, qui anno ſeculi currentis octauo & vigeſimo, quo Meſſanæ in ſumma Æde concionatorem egit, cum pro more Sabbatinis ferijs de B. Virgine dicendum eſſet, inter alia præclaro ad rem ex Epiſtola argumento de Meſſanenſium prærogatiuo laureata perorauit eloquentia,
B quæ ad ceteram admirationem de ſe concitatam, hinc quoque illi famam addidit & gratiam opportunam. Poterat numerari & Gaſpar Sghemma Panormitanus, idemq; de ſublimi literatura non vt vulgus meritus, qui in florulentis eodem anno de Chriſto ac Maria ſermonibus [a] editis, vbi Virginis honores à piç Matris officijs commendat, inter ſingularia exempla Thomæ Apoſtolo, Damaſceno, Bernardo, alijsq; conteſtata, huius quoque Epiſtolæ ad Meſſanenſes [b] datæ memoriam in beneficij monumentum cenſet.

[a] Catinæ apud Ioan. Roſſ.

[b] Fol. 99.

Poterant denique plures alij teſtes exceptione maiores accenſeri, ſi calamo ferianti iacturâ temporis ad lucrũ peregrinæ famæ acceſſuram ſpes
C fuiſſet. Id quia pro re non viſum; aliorum induſtriæ, quod ſupereſt noſtræ, libenter concedimus, digitum duntaxat hoc loco ad fontem intendentes, quò poſteris vnde certiora deriuarent, oſtenderemus. Quamquam ſi variante rerum ſtatu nec illis certitudo reſpondeat, prudenti cogitatione ad exiſtimationem primi auctoris adhibita, fuiſſe, quod dictum eſt, credere ſufficiat: quando vel in toto hoc argumento, multorum exquiſitiſſimis [illegible] non [illegible] decre[illegible], atque adeò pro religione apud ipſos obtinuerit, app[illegible] co[illegible] quod Traditio Meſſanenſium docet, Deiparam ad Meſſanenſes al[illegible]: an verò hæc
D vel alia, quæ circumfertur Epiſtola, ſit ab illa ex[illegible] non ita conſtanter poſſe affirmari. Verùm quid hac in parte venire poſſit vel ad rationes, vel ad coniecturas firmandas, infirmandas, quæuè demum ſententia decerni poſſit ad huius fidei commendationem, non vno verbo, iam loco ſuo confectum eſt.

Atque hæc de auctoribus & laudatoribus dicta eiuſmodi ſunt, quæ in ſapientum ſubſellijs pro rei probitate ſanctionem facere queant. Neque enim hoc loco pro Concilio ſtatuendum, vt ſanctiores extra ordinem accerſantur dignitates & oracula figantur, quæ omnium ſacrent auctoritates. Satis eſt pro inſtituto, Pauli Quinti & Vrbani Octaui qui hodie Deo
E propitio ſedet, ſanctiſſimis aſſertionibus, impetrata Sacello Deiparæ de

Lite-

Litera, plena gratiarum indulta, Meſſanenſes ad ſuam religionem vertiſſe, A
& tertium Non. Iunij, qui dies acceptæ creditur Epiſtolæ, ad pietatis cultum & animorum piamen, ex eiuſmodi gratijs feciſſe ſolemniorem ac ſanctiorem. Fecit verò id Paulus, Anno milleſimo centeſimo decimo ſexto, Pontificatus vndecimo; Vrbanus verò Octauo poſt anno, hoc eſt currentis ſeculi vigeſimo quarto, Sedis ſuę primo, quo etiam gratulatę primùm Vicariam Capitis Eccleſiæ dignitatem Meſſanæ, benignis ipſe, ad imitationem puta Dei Matris, & honorificè fauentibus reſpondit literis, ſanctaq; ſalute bene comprecatus eſt.

Iuuat autem hoc loco ea Sanctiſſimorum Pontificum indulta, ex ipſis gratiarum tabellis ad demenſa prorſus ac paria verba depromere, quò B
non modo religionis patriæ monumentum exiſtere, verùm etiam poſteris eximię in Dei Matrem pietatis conſtantiſſimum in ſecula emolumentum eſſe queat. Ita verò ſe habent.

PAVLVS PAPA V.

Vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

AD augendam fidelium religionem, & animarum ſalutem, Cæleſtibus Eccleſiæ theſauris, pia charitate intenti, omnibus vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, pœnitentibus & confeſſis, ac ſacra Communione refectis, qui Eccleſiam Metropolitanam C
Meſſanenſem, & in ea ſitam Capellam Beatæ Mariæ de Litera nuncupatam in tertia die menſis Iunij, à primis Veſperis vſque ad occaſum Solis dies huiuſmodi, ſingulis annis deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, & S. Matris Eccleſiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam & remiſsionem miſericorditer in Domino concedimus. Iis verò qui in ſingulis feſtis diebus Mariæ Virginis dictam Eccleſiam & Capellam piè viſitauerint, & vt præfertur, orauerint, quo die præfatorum id egerint, centum dies: ac ijs qui Litanijs eiuſdem Beatæ Mariæ, in dicta Capella ſingulis Sabbati diebus recitandis ſeu decantandis deuotè interfuerint, & vt præfertur orauerint, centum dies de iniunctis eis, ſeu alias quomodolibet debitis pœnitentijs in forma Eccleſiæ conſueta relaxamus. Præſentibus ad ſeptennium tan- D
tùm valituris. Volumus autem, vt ſi aliàs Chriſti fidelibus di[illegible] Eccleſiam viſitantibus, aliquam indulgentiam perpetuo, vel ad tempus nondum [illegible] duraturam conceſſerimus, præſentes nullæ ſint. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub annulo Piſcatoris die xv. Ianuarij, MDCXVI. Pontificatus noſtri *Anno Vndecimo.*

S. Cobellutius.

VRBANVS PAPA VIII.

Vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis Salutem, & Apoſtolicam benedictionem.

AD augendam fidelium religionem, & animarum ſalutem Cæleſtibus Eccleſiæ theſauris, pia charitate intenti, omnibus vtriuſq; ſexus Chriſti fidelibus, verè pœni- E
tentibus

A *tentibus & confeſſis, ac ſacra Communione refectis, qui Eccleſiam Metropolitanam*
Meſſanenſem & in ea ſitum Altare B. Mariæ de Litera nuncupatum, tertia die
Menſis Iunij à primis Veſperis vſque ad occaſum Solis diei huiuſmodi, ſingulis annis
deuotè viſitauerint, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpa-
tione, ac S. Matris Eccleſiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam
omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino
concedimus. Iis verò, qui ſingulis feſtis diebus B. Mariæ dictam Eccleſiam, & Capellam
piè viſitauerint, & vt præfertur, orauerint, quo die præfatorum id egerint, centũ dies, ac
ijs qui Litanijs eiuſdẽ B. Mariæ in dicta Capella ſingulis Sabbati diebus recitandis ſeu
decantandis deuotè interfuerint, & vt præfertur orauerint, quo die id egerint, centum
dies de iniũctis eis, ſeu alias quomodolibet debitis pœnitentijs in forma Eccleſiæ conſueta
relaxamus. Præſentibus ad quinquennium tantùm, excepto anno Iubilei valituris.
B *Volumus autem, vt ſi aliàs Chriſtifidelibus dictam Eccleſiam viſitantibus, aliquam*
aliam Indulgentiam perpetuò vel ad tempus nondum elapſum duraturam cõceſſerimus,
præſentes nullæ ſint. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die xvij.
Maij MDCXXIV. Pontificatus noſtri Anno primo.

V. Theat.

Atque hæc indulta in Regno Siculo publicata, & executioni mandata,
Meſſanæ tandẽ pro religione ſuſcepta ſunt, habuitq; Populus Meſſanenſis,
quemadmodùm antea ſuæ deuotionis argumentum, ita deinde velut ex
Sacramento quodam vehementius ad pietatem incitamentum. Eadem
verò poſt annos typis alicubi falſis data, non vnum mendũ exhibebant, ſed
C Capitale fuit, quòd pro Litera, Litterium ſubiuiſſet. Vix error eſt ſi vim
vocabuli vulgò ſpectes, in quo ſicut apud Martialem Græcis in ſuo Marte,
ita Siculis ac præſertim Meſſanenſibus citra noxã licet eſſe diſertis: attento
tamẽ in re nata ſignificati myſterio, debitoq; Apoſtolicis apicibus honore,
ſecula adhibenda fuit, vindicandaq; primigenio eorundem exemplo, quod
Meſſana miſſum Romæ recognitum fuit, reuerentia; ne in Canonum ſan-
ctitatem grauiori quadam offenſa, quàm aut oſcitantia, aut literas Apoſto-
licas legendi imperitia peccatum videretur.

Verùm etſi ita fuiſſet, nihil inde in Meſſanenſium religionẽ vel obliquè
redundaret, quando quod dici ex lege conſueuit. *Intentioni verba, [a] non è* 22.2.q.5. Humanæ.
D *diuerſo verbis intentionem ſolitam eſſe deſeruire*; & ex altera parte recipro-
cus vocum ſenſus, ad intelligentium vota dirigatur. Nam quòd in tabellis
indultorum. Literę vocabulum, idem in Lapide fundamenti qui vetuſtio-
ris Sacelli Diuę, recentiorem ſubſtructionem inchoauit, Literij nomen ex-
ſignauit. Adeò nihil id refert ad diuidendas facti iurisve prætentiones, vt
potius in aſſertis Literę ſynonimis, aut ſi mauis homonymis, ſimiles nectat
ſententias, explicatas gerat voluntates. Et profectò ſi (vt cum Ariſtophane
loquar) nugãs nugatur, qui Philoſopho veſtitum à veſtimento ſecernat, ita
qui Literam à Literio, nec quippiam Lyceo dignum ad coronam feret, ac
E tandem cum Sicula vetuſtate, vel etiam hodie cum vulgi ruditate, ſi ſibi
rem

rem eſſe norit,vltròq; decernere amet,cur Literium pro Litera dicat,idem A
opinor impetrarit , quod ex Satyra quærenti datum . *Vnicuiq; licere ſuo
ſenſu abundare* : neque ſolùm , ſed ſecundis nominum inditoribus , ratio-
nem ex voluntate , non ex natura rerum extitiſſe. Quin etiam , ſi ad
myſterium tracta recurrat appellatio,cognatoq; vocum errore, literium à
lytro dictũ,grecizantibus olim Siculis,hodieq;placeat inſediſſe; nihil hinc
accedet niſi ad firmandam religionem,quando Magnæ Matris honos,quę
vel ex vtero pretium redemptionis,vel in Epiſtola pignus ſubſidij tulit, eo
Sacello rectè contineri queat,geminæq; vocis,è re diuerſa notatio, dunta-
xat vnam velocis auxiliatricis religionem ſacram ponat.

Sed enim ſepoſito etiam huiuſcemodi nominum Sacramento,ſi literiũ B
ac literam,ſecus quàm cenſemus,non idem eſſe,vocantium vſu quis con-
tendat,eoq;gratiam ex indultis manantem ſub hoc nomine impediri pro-
fiteatur;certè cùm nec Altari cum Sacello prorſus conueniat,neque Literij
conſtans in tabulas immiſſa ratio,cuius intuitu cõcepta ritè veniat Indulti
conditio,defendi poteſt; quando ſi in altera Capella,in altera tamẽ Altaris
B.Mariæ nuncupationes inducuntur,eritq; vt in permixtis verbis, turbato
dictorum animo, rebus ipſis vitium inſideat, religionem enormiter affi-
ciat. At enim etſi aliundè legum exemplo cautum non eſſet,ſicut perinde
Sacellum & Altare (pro inſtituto) comparantur , ita Literium pro Litera
ſumi,ſemel hoc loco res ipſa peruincit.Et alioqui ad tertium Nonas Iunij, C
qui dies receptam Meſſanenſibus ſacrat Epiſtolam , orantium vota reli-
gionem haud fixiſſent : quæ enim ſecus ex literio memoria cærimoniam
adrogauit ? quo vnquam beneficio Diuum dies ille Meſſanenſibus eſt ſi-
gnatus , vt quemadmodum haud paucos alios ob ſingularia quæque mo-
nimenta in faſtis cenſuerunt , ita hunc præcipuè ſolemni ritu colendum
ſuſciperent ? Nihil ſanè poteſt ne quidem obliquè induci . Nam quod ad
Aram Virginis, animorum victimis piare quàm frequentiſſimè ſalutare
ſit, eòq; optandum : hoc enimuerò diem vnum in anno fixum eundemq;
præcipuè feſtum,non requirit;& ſunt ſui Sabbatinis ferijs Meſſanæ eximij
cultus,quibus ad Magnæ Matris laudes pietas Ciuium vota fundit ; ſunt & D
aliæ in eadem Æde Virginis Aræ vetuſtate religioſæ, paratuq; non profa-
no; cur iſtis non deſtinatę feſtæ cerimoniæ ? cur non vnus exemptus anni
dies ? cur non Meſſanæ totius ad illum diem reuincta religio ? Nihil ergò
Sacri in Literio, ſi (vt ita loquar) Literam , ſi Epiſtolam Deiparæ non lo-
quatur,nulla prorſus è religione memoria, ſi profana duntaxat nomencla-
tura ; nullus denique ſolemnis cultus , ſi vanum inanis vſpiam rei
argumentum.

E

RE-

A *REFELLVNTVR FALSAE QVORVNDAM circa Etymologiam Literij imaginationes.*

CAPVT LIII.

ANCEPS huius vocis deriuatio plures in errorem miſit, obliqua ſtudia ſecutos etiam in commenta, ſimilitudine quadam abripuit. Non equidem redarguo diuerſitatem coniectandi de coniunctis rerum, ſi cetera conſentiant; aut etiam veritatem indagandi,
B ſi ſtudio veri contendatur ad originem argumenti: ſed enim excompoſito quæſitam occaſionem, aut arreptam licenter, vt quiſpiam comminiſcatur vel cauilletur, hanc enimuerò ſemiſſem diligentiam cum ſapientibus ſemper exiſtimaui contemnendam. Aiunt igitur nonnulli, Virginis à Litera vocabulum non ab Epiſtola miſſa, verùm à loco propè Oratorium Virginis, Literis olim conſcribendis, aut etiam inſtrumentis conficiendis deputato, deriuaſſe. Quo in genere, quid magis poſſit eſſe nouum, aut ab inſtituto rei ſemotū, norunt Sacrorum eruditi, & rerum præſertim Meſſanenſium experientes. Enimuerò cùm Sacellum illud Virginis vnà cum Templo Gręcanica
C vetuſtate & magnificentia extructo, iiſdē omninò fundamentis, eodemq; quo ſuſcitatum, Ciuium religionem amplificarit, ſi locus ille primùm officina ſcriptoria fuit; mirum videri debet, cur duntaxat Oratorio Virginis, non etiam toti Templo Diuę honoribus dicato, nomē indiderit; vel certè quid adeò religioſum habuerit, quo præcipuam Ædis partem Virginali Sacello deſignatam, memoriæ profana vendicaret.

Quòd ſi conſtructo iam Templo operiſq; perfectis acceſſiſſe velint literariam eiuſcemodi tabernam, aut etiam vnà cum reliquo ædificio dū aſſurgeret eductam: vnà etiam oſtendendum eſſet, quis eius vſus in tam ſacra vetuſtate, quæ religio, qua conſuetudine ſuſcepta; vt in prima ac di-
D gniſſima Sacrorum ſede, profana Tabularia, & Scripturarium vt ita dicā forum aperiretur, idq; non in angulo, ſed in celebri ac patenti loco, qui Oratorium Virginis elegantiori proſpectu complectitur. Horum autem cùm nihil commodè conſtanterq; dici queat; conſequens eſt inane eſſe figmentum, & paucis ab inconſiderantia probatum, vt vel procliues in fabulam iuerint, vel eleuandi animo, ex cerebro, [a] quemadmodum Franciſcus Biuarius ſcribit protulerint. a In Epiſt. M.S.

Altera quorundam aliorum in ventum iactata eruditio, Sacellum iſtud Deiparę, vocatum à Literio, vel Literino, vbi de more Euangelium con-
E cinebatur, neſcioquid Accurſianum ſapit, *Graciam ſcilicet à Gratia dictam,*

pro-

probaticam in Euangelio piſtinam, quòd probatos piſces haberet, aut quòd homi- A
num ægritudines in ea probarentur. Aiunt verò extitiſſe in Ædis maximæ Meſſanenſis angulo inculto quidem, atque ab hominum penè recordatione remoto, quandam Deiparæ effigiem, cui è tabulis aptatum conſitumq; Literium, ſiue quod aiunt Literinum imminebat, vbi de more Euangelium concinebatur. Ab hoc, nomen Imagini Virginis eſſe inditum, eamq; vernaculè maioribus dictam, *La Madonna del Literio, ò del Literino.*

Concinna ſanè ad perſuadendum Idiotis adinuentio; Sed (vtar hoc loco Baroniana penè phraſi) cùm careat auctoritate (puta grauiori) nonniſi in apocryphorum (dicam ego in fictitiorum) claſſem eſſe reijcien- B
dam, omnes quorum pectora ſapiunt, facilè iudicabunt. Neque enim multum diſtat ab ea, Magiſtelli ſimplicis & Sacrorum rudis, pro corona ſententia; legiſſe quidem ſe Paulum in ſublime Cæli raptum, neque tamen depoſitum inde prius cognouiſſe, quàm cùm per murum in ſporta demiſſum comperiſſet: Ita verò pro fabella quiſpiam adluſerit, auditum ſibi aliquando Meſſanenſes à Deipara Literas vel Epiſtolam accepiſſe, Sacellumq; huic memoriæ priſca religione nuncupatum, neque tamen à Litera Sacello nomen datum didiciſſe priùs, quàm Literinum effigiei, idq; in angulo imminere, ex quibuſdam cognouiſſet. Hanc proinde ob cauſam rectè dici, *La Madonna del Literio*, vel *Literino*, quia Literium C
ſiue Literinum imminebat.

Rem paucis conficiam. Figmenta ſunt, male aſſulata. Quì enimuerò capias Imaginem Deiparæ, vel ipſam in Imagine miraculis auguſtam (nam & hoc iſti dicunt) in angulo inculto, atque ab hominum recordatione remoto delituiſſe, cum puluere & ſitu conflictatam? ipſa pro ſe vocem mittit Imago; peruetuſta ſanè eſt, & Antiochenam oculis ſubijcit artem, ſed diligentia colentium, niſi etiam diuinitùs, ſitum ignorat, habituq; ipſo & viuida quadam colorum temperie, in nouitatem ita ſpectat, vt ſemper extra neglectum fuiſſe videatur. Non neſcio perſæpe D
incultas per multam ætatem Diuorum ipſiusq; Virginis Icones, derepentè extitiſſe religione quadã venerandas ac planè admirãdas: id, ſi etiã antiqua Sacrorum monimenta prætereamus, inuenta nuper Meſſanenſibus ipſis ad D. Leonardi (quod alibi dictum) abdita diu Virginis Imago, ſatis declarat. Sed enim ſubitanei iſtiuſmodi cultus occaſiones, tempora, miraculorum initia, ipſa ſua admirabilitate conſtantiam habent, literisq; produntur, aut traditione ſaltem per manus ducta piè commendantur. Vbi verò characteres eiuſcemodi, qui Literinam aſſerant effigiem, quo tempore neglecta diu, cæpit à religione aſſurgere? qua occaſione miraculis inclareſcere? ſilent omnia, Meſſana memoriam ignorat, E

com-

A commenti verò textura, ne filum quidem habet, vnde aſſuta fabula de-
pendeat. Arguunt hoc ipſum, qui Literinum tabellariam officinam
fuiſſe fingunt, Actis, & memoriæ ſignandæ deſtinatam. Alij verò pluteum
dicunt, in quo libri conderentur: Alij neſcio quid aliud; ita nunquam
ſibi cohæret quod initio non ſubſiſtit. Et tamen omnem excedit me-
moriam, quæ ex illa effigie Meſſanenſes habet religio, non in angulo, ſed
præcipuo loco, ſed ſpatioſo, ſed patenti, omniumq; oculis vnà cum Ara
principe, vel ſi proprio ſplendore careret, obiecto, & propemodùm ipſo
ingenio ſitus, à primo limine templum ingreſſis occurrente. Quin imo,
ipſe qui Græcè loquitur, animus Imaginis & quædam antiquæ lingua
B famæ, quia γοργυπήκοον hoc eſt velocem vocat adiutricem, religionem Epi-
ſtolæ ſignat, eo monimento conteſtatam; quando concedentibus in fata
Diuis apicibus, non alio ſymbolo decuit repromiſſæ protectionis aſſerua-
re memoriam, quam quæ Velocis auxiliatricis Sacramento conderetur.
Vt in collata diuinitùs opinor effigie, ipſa ſeipſam Virgo ſignaret, & quæ
prius in Epiſtola ſuæ mentis Imaginem expreſſerat, in vicariæ picturæ
habitu, ſuam, ſuæq; Epiſtolæ formam, geminato velut Sacramenti ſche-
mate ſubijceret,

Sed etiam illud ab antiqua Minerua non parum abhorret, fabulamq;
prodit, Literinum in angulo inculto reiectum hæſiſſe, vbi de more Euan-
C gelium concinebatur. Exploratum ſanè ex editiori fixoq; loco Diaconis
Euangelia cani ſolita, idq; à dilatato iam primo Eccleſiæ regno, celebre
ſatis fuit, tantum verò abeſt id in angulis factitatum, vt myſterio contra-
dicat. Rectè enimuerò Ioannes Stephanus Durantus, [a] *Diaconus* inquit a De ritib. Eccleſ. Cathol. lib. 2. c. 23. à n. 11
altiorem locum aſcendit lecturus Euangelium, idq; varijs rationibus. Prima vt
ab omnibus audiatur, iuxta illud Iſaiæ, [b] *Super montem aſcende tu qui euange-* b Cap. 40.
lizas Sion; exalta in fortitudine vocem tuam. Secunda, ad ſignificandum, quòd
veritas euangelica enuntiari debet, luce, palàm, ante oculos omnium, non in lati-
bulis occultorum locorum vt faciunt Hæretici; [c] *Quod dico vobis in tenebris dicite* c Matth. 10
in lumine, & quod in aure auditis prædicate ſuper tecta. Tertia ad commemo-
D *rationem aſcenſus Domini in montem dum docebat turbas.* [d] Hæc Durantus ex d Matth. 5.
Alexandrò [e] de Ales poſt [f] Innocentium. Accedit iſtis Stephanus Eduen- e Parte 4.
ſis, [g] dum *ſicut* (inquit) *in feſtiuis diebus pronunciatur in alto loco, quia iubetur* f L. 2. Myſt. Miſſæ c. 43.
aſcendere qui euangelizat Sion & ſancti in valle lacrymarum in corde ſuo aſcen- g De Sacr. Altaris c. 12
ſiones diſpoſuerunt, quibus gloriam in cælis, ſui memoriã in terris meruerunt, ideòq;
in alto & in publico exclamanda eſt eorum victoria, vt magis alacres efficiantur.
Hęc Eduenſis. At Amalarius Fortunatus. [h] *Excellentior* (inquit) *locus, excel-* h L. 3. c. 18.
lentiſſimã doctrinam auctoritatemq; indicandi deſignat. Omnino verò hũc Ec-
E cleſiæ morem ex edito loco legendi an concinendi Euangelium, vetuſto

a L.2.Ep.5. vetuſtiorem, luculenter oſtendit eloquens Cyprianus cum dixit. [a] *Poſt verba ſublimia, quæ Christi martyrium prolocuta ſunt, Euangelium Christi legere, vnde martyres fiunt, ad pulpitum, poſt Cataſtam venire: illic fuiſſe conſpicuum gentium multitudini, hic à fratribus conſpici; illic auditum eſſe cum miraculo circumſtantis populi, hic cum gaudio fraternitatis audiri.* Et iterum A
b L.4.Ep.5. alibi. [b] *Quid aliud quàm ſuper pulpitum, id eſt Tribunal Eccleſiæ oportebat imponi, vt loci altioris celſitate ſubnixus & plebi vniuerſæ pro honoris ſui claritate conſpicuus legat præcepta Euangelij Domini.* Hæc Cyprianus. Quid verò ipſe, quid ceteri dixiſſent ſi Literium vel Literinum, idq; imagini Virginis aptatum & conſitum, in angulo inculto, & ab hominum penè recordatione remoto, vbi tamen Euangelium de more concinebatur, è nouis commentis accepiſſent? B

c Matth.10 Certe Saluatoris illud decretum. [c] *Quod dixi vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis prædicate ſuper tecta*, plane quod dicitur non ad Literinum vel Literium, ſed ad literam, ita religio fidelium olim initus immiſit, vt Euangelio legendo ac decantando, nõ ſecus ac prędicando ſuggeſtus eminentes, perpetuos, immobiles æuo ac natura pene marmoreos, eosq; non in angulis & anguſtijs obſcurisq; adytis, ſed aperto, patenti, & illuſtri loco, & quod hodieq; in antiquioribus Vrbis Romæ Europæq; Templis integra veſtigia ſeruat, in medijs propemodum Eccleſijs erigerent, exornarent. Id opinor factum ſiue populari coronæ ad doctrinam, ſiue annunciantibus Deum, ne Euangelium erubeſcerent, ad inſinuandam conſtantiam, libertatem perſecutorumq; contemptum, ſiue denique ad propagari per Orbem regni Dei, luminisq; fidei non ſub modio, ſed in medio conſtituti, claritatem, firmitatem, maieſtatem. Ad C
d In Comment. in c. Matth. 10. quæ omnia reſpexiſſe mihi videtur Hilarius cum dixit. [d] *Non legimus Dominum ſolitum fuiſſe noctibus ſermocinari & doctrinam in tenebris tradidiſſe.* Et paulò poſt. *Itaq; id quod à ſe dictum eſt cum libertate fidei & confeſſionis vult eſſe loquendum, iccircò quæ in tenebris dicta ſunt, prædicari vult in lumine, vt quæ ſecreto aurium commiſſa ſunt, ſuper tecta, id eſt excelſo loquentium præconio audiantur.* Hilarius, & pro Literino appoſite ad myſterium. D

Sed etiam vt hoc obiter accedat ad firmandum inſtitutum, Imaginem Crucifixi, totius ſcilicet Euangelicæ prædicationis argumentum, & de quo illud glorioſè iactabat Antiſtes prædicatorum. *Nos autem prædicamus Chriſtum & hunc Crucifixum:* huius inquam Crucifixi adorandam Imaginem, præterquam in Altari, in medio quoque Templorum defigi ſolitam, hodie quoque non paucæ per Italiam, ſed ferè omnes per Galliam, Germaniam, aliaque Europæ regna teſtantur Eccleſiæ. Nec inconcinnè Ioannes Molanus idem accerſit ex Lactan- E

A tio, longèque apertius ex illo Ambroſij. [a] *Veluti malum in naui Crucem erectam eſſe in Eccleſia, qua inter ſeculi naufragia ſeruatur incolumis*, & qui tandem in medio terræ ſalutem operatus eſt à ligno, ab eodem quoque pendens in Imagine, patentiſſimo velut in theatro, in medio Eccleſiæ ſpectaretur, eſſetq; monimentum ſalutis & prædicandæ fidei ſempiternum. Verum ad Orbitam, ne in minimis abundemus.

[a] De Hiſt. Sacr.Imag. lib. 2. c.7. Serm.55.

Actum eſt opinor de Literio vel Literino, ſed neque animus eſt depaciſci, niſi quî ſe res habet ex ſententia pendas, & ex hiſtoriæ veſtigijs ad vetuſtatem Traditionis viam inuenias, certiorem nactus ducem, ac putes à figmentis. Nihil antiquius apud Siculos etiam rudiores;
B nam eruditis monimenta Literarum ſat loquuntur, quàm Siciliam, Græcis habitatam, mores quoque & artes Græcorum diù calluiſſe, nec ſolùm, cùm Orientis dominatu ipſa exerceretur, ſed etiam cùm antea Romanis Societate iuncta eſſet, facundiam nihilominus Græcam, Latinæ coniunxiſſe; nam popularis lingua perinde apud vniuerſos obtinuerat, niſi fortaſſe Græca magis ad vſum verteretur. Ac durauit ea tempeſtas, præter etiam Nortmannorum principatum, etſi poſt hunc inchoatum, mutatis paulatim moribus, ipſa quoque Græce loquendi gratia detrita eſt, & temporis ſucceſſu penè euanuit. Quin etiam Sarracenorum conuictus, vbi & iſti regnum habuerunt, nonnihil Sicu-
C lis affricuit, vt quamuis de more non agerent, Sarracenicè tamen loquerentur; ita cùm Galli rerum ſunt potiti, ſicut hodie, cùm Hiſpani; vt in tantis viciſſitudinibus Siculi ſemper mixtum genus eſſent. Ex quo id etiam acceſſit, vt Vrbium ac locorum vocabula ferè à Sarracenis obtinerent, cum Græcis tamen vt plurimùm Templa quoque & Aras communes haberent. Id, ſi alibi Siciliæ, Meſſanæ præſertim diù ſatis tenuit, antequam commoditates laxarentur, eademque Ædes Cathedralis, Græcè Latinèque fungentibus vſum dedit: vſquedum extollente ſeſe in dies religione, cærimonijs quoque præſtantiores vices datæ. & ne ritus miſcerentur, vel certè præter decorum peragerentur, conceſſa
D Latinis Cathedrali, Græci ſacrorum ſedem poſita non longe Eccleſia, (Catholicam vocant cui Protopapa præeſt) libenter commutarunt; ſeruatis tamen per annum diebus religioſis, quibus ipſis liceret, in Æde Latina priſcis ſolemnibus operari, quòd velut antiqui iuris veſtigium eſſe voluerunt.

Quorſum verò hæc tam alte repetita? Aio nimirum antiquam apud hoſce Græcos fuiſſe, & prope neſciam Originis ab Epiſtola, memoriam, vetuſtum Deiparæ Virginis ab eadem memoria ſemperque religioſum cultum; ſed etiam poſtea cùm locum mutaſſent, ſolemnitate tantum
E relicta Latinis, non vſquequaque cærimonia caruiſſe. Rectè verò ſi

Traditio taceret, ipſa religionis monimenta loquerentur. Illa ſcilicet ipſa, non elinguis in hoc genere Virginis Imago, quæ in Æde Catholicæ præcipuo conſerta loco, productam non ab vno ſeculo canitiem ita oſtendit, vt ipſo habitu, Græca arte vetuſto, neſcio quid auguſti ſpiret, ac quaſi quod ipſa eſt, tacitè fateatur; ſe nimirum eſſe eam, quæ ſeculis ſuperſtitem famam hucusq; ſeruarit, nec impedito tramite religionem Epiſtolæ perpetuò traduxerit; ſed neque ſoùlm eſſe Magnæ Matris & quæ Epiſtolam miſerit effigiem, præterea verò luculentum mandatæ rei argumentum, ipſoq; ſui vocabulo quod à Graphio Græci dixerunt, euidentius eſſe quàm tabellarium rei ſignum. A

Ita ſanè religioſa hæc Imago hodieq; nomen ſeruat, & à vulgo, *La Madonna del Graſeo*, magisq; corruptè ab Actuarijs inſolito errore de Graphijs dicta venit. In quo tamen errore, quemadmodùm olim in obliquè inciſo marmore Polemonis, inſignitæ quædam notæ veritatis apparent; ac credi certiùs poteſt, deformata etiam Latinitate (quod ſolet) Literij vel Literini vocabulum inceſſiſſe, tametſi & ipſum ſicut pleraq; alia peregrina, varietate Incolarum, ita Siculorum ſtudio dicam an vitio, patriæ linguæ adhæſerunt, vt probè neſcias, in hoc genere à corrupta magis Latinitate Siculum Idioma deſciuiſſe, an contra potius, hoc affecto Latinitatem fuiſſe flagellatam. Quò perinde iam ſit apud Siculos illiteratos, ſiue Literium Latinè dicant, ſiue Literio penultima ſyllaba protracta, pro litera, vendicata gentis appellatione velint vſurpare. Et quidem non adeo hęc eſſe acroamatica, quin elementarij quoque diſcernere queăt, ſatis ipſis habetur exploratum. Verum enim quod ſapientibus eſt in more, ſcientiam ſibi ſeruant, vſum & alijs concedunt, ac vt intelligantur cum vulgo loqui malunt. B C

Atque his ſemel in lumine conſtitutis, præterea manifeſtum euadit, Indultam à Summis Pontificibus gratiam ita Sacello Deiparæ vel Altari ceſſiſſe, vt illam Meſſanenſes ad Religionem Epiſtolæ, quam ſine eiuſmodi etiam indultis ſemper ipſi reſpexere, ſua ſponte conuerterent. Id aio, non quaſi Epiſtolæ, quæ pridem deſiderata eſt, aut inde recentem Sanctitatem quæram, aut velut in primigenijs exiſtat, ab ijs Indultis, quemadmodum aſſolet, affectam velim, verùm vt gratiam Sacello atque Aræ Deiparæ de Litera impetratam, Meſſanenſibus animum indidiſſe contendam, quò memoriam Epiſtolæ Virginalis, excellentiori quodam cultu ſuſceptam quotannis celebrarent. Vt iam ad Archytæ crepitaculum reuocanda ſit huiuſcemodi argutatio. Indulſere Pontifices Altari cultum à gratijs non ergo Epiſtolæ, quæ præter propter rem intentam, in obliqua deerret: Morato quamuis cogitatu atque ad album,[a] quòd Tulliano dicto fieri non poſſit, D E

[a] Lib. 1. de Nat. Deor.

A poſſit, vt qui hac ratione philoſophantur, ij nihil habeant quod ſequantur.

Certe cum Diuæ Virginis Aræ aut Imagines quam plurimæ ſint per Orbem, locis ac prærogatiuis diſtinctæ, quà diuinitus aura cæleſtis gratiæ fauentius alibi quam alibi aſpirat; antiquoputa more Dei, qui vbiq; licet potens opitulari Hieroſolymis ſibi Templum delegit, vbi pręcipuo quondam cultu vellet adorari, votisq; mortalium è copia reſpondere. Iſtæ porrò Imagines, vndequaque tandem diuerſis inſignitę clarent nominibus, ex loco an ex myſterio, ex beneficijs, an alijs ſymbolicis ſignis, habentq; pro fidelium religione præſignes honores, & pro cęleſtium do-B norum affluxu, populorum etiã longe diſſitorum frequentiam, ad quos vltro conciendos, momentum habent illæ quas Indulta Pontificum addunt gratiarum largitiones. Sed enim ſicut iſti non aſcititia ſigna vel characteres, & qui nomina tantum, donãt, verum Imagines ipſas pro rerũ dignitate quas repręſentant, honoraria adoratione Catholicę colunt, ita Pontificum indulta religioni conciliandæ in Imaginibus admilitant, Imaginum ſigna à ſanctitate procul habent. Et alioqui ſi Diuæ de Scalis, ſi Drepanitanæ, ſi ſexcentæ alibi gentium Virginis Imagines cultum habent ac Indultum, cõtinuo Scalis etiam ac Ciuitati Drepanitanæ, ſexcentisq; alijs locis ac Signis par honos à paribus gratijs deferendus, plu-C rimaq; alia ridiculè magis quã ingenioſe, balneisq; magis quam Lyceis digna, quiuis ſubaſtruat: [a] nec iam Chryſoſtomus ob merita Pauli ſed aliunde beatam prædicarit Vrbem Romanam, nec viſentibus ad Apoſtolorum limina peregrinis, ob ſacrorum religionem gratiæ piaculares pendantur, ſed perinde quiuis, ad Templa veniat an ad mercatus, gratiarum diues, Indultisq; animum ſaginatus abſcedat.

[a] Serm. 33. in moral. exhort.

Fateor interdum, ſacrorum ſigna vel ſingulatim accepta, ſi tamen à rebus ſignatis cogitari ſeorſim queãt religionem obtinere, neque ſolum, ſed in quocunque tãdem genere cultus, habita rerum quas ſignãt, ratione, neceſſariam apud Catholicos ſibi venerationem vendicare. Ac in-D primis id conũenire ſigno illi, in Cælis quoque olim parituro, quo Dei filius in carne, triumphata mortis æternæ poteſtate, humanum genus in libertatem Salutis aſſeruit, qui neget, extra Catholici Orbis fines amãdetur neceſſe eſt. Sed neque ſoli iſti ſigno, cui confixa Chriſti membra ſanguisq; colorans ſanctitatem cõtulere, verum & omnibus alijs, quæ huius imaginem & characterem ferunt, (quod Crucis duntaxat priuilegium eſt) ſuum adorationis honorem deferendum eſſe, cõſtantiſſima rectè ſapientum doctrina eſt. Verum quod ad præſens inſtitutum propius facit, non etiam diffiteor interdum & Imaginũ ſigna generatim, vel ex ſuarũ E rerum natura vel ex euentuum cognatione myſterium præ ſe ferre, eoq;

LI 4 fide-

fidelium religioni cum ipſis imaginibus inſidere; verùm hac ratione ſicut A
non arbitrarij ſunt characteres, ſed in ipſis propemodum vt ſic dicam rerum naturis inſerti, & ſine quibus imagines ipſæ pene mutæ cenſentur; ita cum ipſis etiam vnitim ad ſignificandum ſeſe exhibent, & iccircò ſi quæ prærogatiuæ ſunt Imaginibus, in ipſa quoque eiuſmodi ſigna, propter quæ ipſæ religionem habent, redundare credendum eſt. Ac ſatis eſt aliquando, ſi memoriam duntaxat præteritæ rei, vel ipſarum poſitu Imaginum inducant, etſi ipſæ, quia ſubiectæ non ſunt, oculis haud cernantur, animiſq; tantum legantur. Hoc enim pacto (ſexcenta mitto exempla) victoriæ de Turcis ad Echinadas partę, ſolemnem recordationem paſſim ad Virginis aras Eccleſiæ ſeruant, nec tamen vllo conflictus ad oculum B
inſpectantem indicio, ſed duntaxat à Victoriæ nuncupatione ſacrat honorant Imagines, vt non immerito vocabulum Memoriæ conſecratum, antiquitus etiam præſentem rerum præteritarum religionem gerere crederetur.

Sed verò ne multa complexi, obliquè duntaxat argumentum tenere videamus, illud demus, ex his cõfectum eſſe, oportet, ſuſcepiſſe Meſſanenſes, vt communi religione Virginis Aram & Imaginem ad Epiſtolæ memoriam dirigerent; Hæc illis cum accepta traditione pene inſita menti pietas, vlterius ingenerauit, ne diuiſo cogitatu alteram ab altera ſecernerent, ſed velut ab vno ſigno viuis exarandis exemplum animis inſculptum C
circumferrent. Itaq; ſi quemadmodum exinde conſueuit ad Iconem Virginis, Epiſtolæ quoque nota, Pictoris arte accedat, non id aſcititium credas ſed euolutum è ſede rei argumentum, quod alioqui ipſo Sacelli poſitu ipſaq; religione Imaginis commendationem habet, & citra ſignum à Literæ duntaxat vel Literij vocabulo monimentum, nõ vtiq; ex angulo petitum, ſed à iactis Eccleſiæ Meſſanæ fundamentis aſſurgens, & lectiſſimo Templi ſitu ac parte collocatum. Ceterum illa repræſentatio ſpiritalis, quam aliquiſpiam haud propriè mixtam vocauerit, eiuſcemodi eſt, vt partim è rei natura, partim ex Imagine Virginis velut irrorata, vi quadam ex conſuetudine pene naturali, religioſis Meſſanenſium D
animis imprimatur; vt hoc propter, non eo ſolum apud ipſos Imago illa venerationem habeat, quia Deiparæ nomen in memoria condit, verum etiam quia religione facti eiuſmodi eſt vt ex eadem ſpecie quam gerit apta ſit ad excitandos in rem Epiſtolæ cogitatus, ſiue id demum opere ipſo præſtet an ſecus: ab initio quippe præ ſe tulit, atque ad id præparata eò loci & conſtituta fuit, vt argumentum Epiſtolæ religioſum animis Ciuium inſinuaret. Eatenus enimuero memoriam Virginis eo Sacello rituq; ſingularem eſſe oportere Meſſana iudicauit, quæ cum religione ſua, non vtcunque ſed ex intentione rei com- E

muni-

A municaret. Itaque talis Imago, ſi quippiam aliud, profectò monimentum quoddam eſt ac ſignum, per quod in memoriam ipſiuſmet rei Ciues ducerentur; vnde etiam factum, vt typicum eius cultum, etſi alioqui Dei Matris cauſa, peculiari quoque modo præſtandum, nihilominus ad primigeniæ memoriam Epiſtolæ referre ſemper cogitarent; adeoq; geminum velut ob Sacramentum gemino colendum honore, ſingula adoratione prætenderent.[a] Vt hic etiam ſuo modo locum habeat illud Angelici Doctoris pronunciatum. *Eundem* eſſe motum animi, tum in imaginem, quæ rem honorandam exhibet, tum in rem quæ per illam imaginem adoratur.[b] *Quia quemadmodum Sandero lubet, quæ in animo noſtro* B *coniuncta ſunt, ea ſimul ab animo poſſunt adorari, nec rei honos eo vſque eſt diſferendus, donec imago ipſius ab illa per cogitationem ſeparetur.* Verum de his hactenus.

a 3.p.q 25. art. 3.

b De honor. Imag. ador. lib. 2. cap. 7.

Vlterius autem quod huc ſpectat, iſta, qua de agimus Imago Virginis à Graphio, quod Latinis, ſcriptum ſonat, appellata; non modo principe Græcorum Ædis Catholicæ viſitur loco, verùm etiam & Templo nomen donat, & Actuarijs ad ſignandam in tabellis fidem, vſum præſtat & cautionem: ne fortaſſe leuis aliqua cuipiam inceſſat cogitatio, ſic dictam maioribus Ædem, vel à fundatore, qui feciſſet, vel à Pictore qui Imaginem depinxiſſet. Nam vt hoc alterum haud conſtanter dici queat, quan-C do nominis eiuſcemodi fama, nec in ore omnium verſata, nec in pictorijs vſpiam monumentis aliquo tempore locuta eſt: illud primum, à conſuetudine ſuffragium ægre adſciſcit; quod etſi interdum Baſilicarum fundatores, vt Liberius & Conſtantinus, aliusq; non vnus, operis ſuis, ſua nomina poſt ſe reliquerint, eadem tamen vna etiam Aris indidiſſe, vix, ſi aliquid huiuſmodi inſigne extat, compertum eſt. Ac ſaltem natales Templi, vel Vrbis annalibus, vel Antiſtitum indigetamentis ſacratos, id conteſtari oporteret, quando reum fides, & tuta temporum veſtigia, libris ſignandis opportuna, ne dicam neceſſaria, maximoperè id requirebant. Sed enim vt omnes ſemel argumentorum ambages circum-D ſcribamus, in hoc vnum omnis diſceptatio impingat neceſſe eſt, quod inculta vetuſtioris Vrbis facies, qualem Meſſana ſeculis illis ferebat, ad patronæ Virginis pedes, typo ſignata Græcanico, ſymbolicam in Epiſtola repromiſſæ protectionis vtrinq; religionem exhibeat; atque vna etiam, à Graphio nuncupatam Virginis Imaginem, quaſi olim Virgo Meſſanenſibus ſcripſiſſet, præ ſe ferat, poſteritati eloquatur. Et hæc ſatis.

E

A MVL-

A MVLTIS PROTECTIONIS SIGNIS, & exemplis oſtenditur veritas Epiſtola. A

CAPVT LIV.

QVI Meſſanam laudare conſueuerunt, permulta ſanè dicunt de Vrbis antiquitate, nobilitate originis, de ſpecimine Reipublicæ beneficio Principum nunquam deformato, quaſi non ſit paſſa, ſed ipſa ſuſceperit Reges, de Ciuium frequentia, diuitijs, moribus, optimiſq; legibus, & inſtitutis maiorum, virtute populi, quæ latè patet, & vndè omnium rectè factorum proficiſcitur gloria, de ſtudijs rei militaris, ſplendore, ingenio, fide, B grauitate, conſtantia, ſingularibus, ac perpetuis in Rempublicam, Romanum Imperium, atque adeò in Catholicam Eccleſiam meritis. Neque ſemel repetunt ſpecioſum Ciuitatis ornatiſſimæ ſitum, benigno Cæli aſpectui ſuppoſitum, Portum tutum ac amplum, tot Nauibus auctum, tot rebus venalibus refertum ac redundantem, pluribusq; mortalibus carum, ipſam Ciuitatem munitiſsimum Orientis propugnaculum, gloria ac dignitate ſedibus Imperatorum ipſis iubentibus exæquatum, quam omnes propinquæ Ciuitates meritò ornatã cupiant, quam cũcta Europa populi, nationes, prouinciæ, regna, laudẽt, cuius apud omnes gentes maximũ ſemper fuit nomen & graue, quæ Regibus ſuis ſuam pecuniam in difficultate C ærarij, ſemper promptam expoſitamq; habuit, præbuitque: eos viris, armis, varijsq; rerum copijs nunquam non iuuit, ſemperq; communibus hoſtibus ſe oppoſuit opportunum belli ſubſidium, vnde & illis Ciuium fides, ſtudia ac merita ſemper fuerunt teſtatiſsima, ſemperq; illi Ciuitatem honoribus & beneficijs cõplexi, multis & magnis pignoribus obligarunt.

Addent in poſterum laudatores huiuſmodi, & iam non pauci ſcriptis, & voce addiderunt, Vrbis elegantiam, ædificiorum magnificentiam, quæ vetuſtate omni funditus eruta, in eum nuperrimè Philiberto Sabaudo nauante exurrexit Maieſtatis ac nouitatis ſplendorem, vt vno immenſo theatro facto, vniuerſo Orbi ſcenam præbeat, & ſpectaculum opum, gloriæ, dignitatis. Quippè quæ hactenus à pulchritudine ſitus vix vlli Vrbiũ D ſecunda fuit, ipſa verò Portus elegantia inter Orbis miracula recenſita, hodie ſeipſa longè pulchrior & elegantior, illa etiam miracula multò ſuperet, ac velut infima & abiecta penitus premat ac deſpiciat; vt non immeritò multæ Europæ Vrbes & ſpectare Meſſanam velint & cum admiratione talem prædicare Ciuitatem qualem Virgo Regina Cæli ſingulariter à ſe protectam, in delitijs habere voluiſſet.

Atque hæc & id genus alia in quibus fortuna etiã aliquem locum obtinet, cùm iſti dixerint nihil fortaſſe mẽtientur, ſed videlicet ſi Meſſanenſiũ E

gloriam

A gloriam non ex incertis & in caſu poſitis rebus, tanquã fortunæ ludibrijs verùm ex religione in Deiparam Virginem accuratè pendant, in qua nullam aliquando partem ſors tenuit atque fortuna, tametſi pro varietate tẽporum, non ſemel Regni Sicanici ſtatus mutationẽ ſubierit, manente ſẽper Ciuitate Meſſanenſi ſalua & incolumi, ſi non à dominatu, certè à religione Ciuium in Diuã Virginem, nõ minus quàm mœnibus exaggerata.

Equidem non ignoro dubitaſſe aliquando viros plurimarum artium ſcientia inſignes, Cæli duntaxat an etiam Soli vi quadam naturali eueniat, cur in hoc Cæli tractu in quo Vrbs Meſſana ſita eſt, plerumq; fere homines acutiores, & vegeta quadam mente prædìti, & in retinenda opinio-B ne, præſertim ſi Religionem ſapiat, tenaciores naſcantur; an id educationi ſit adſcribendum potius in Ciuitate Martia, atque ab initio ſuperſtitioni plus ſatis dedita, in qua maioribus ſuis antiquiſſimum ſemper fuit, eas leges vel domi ſciſcere, vel foris inductas retinere, quibus velut firmiſſimis vinculis Ciuitas colligata, viros fortes ſemper gigneret, atque conſtantes.

Sed enim ego altiora huius rei principia mecum reputo, quòd nempè cæleſti conſilio factum ſit, eam Ciuitatem inter tot, ac tantas rerum viciſſitudines nunquam potuiſſe labefactari, quæ aliquando cultus Deiparæ Virginis extitura erat perpetuum à tam præclara Epiſtolæ datæ teſſera domicilium, à quo nec fortuna tametſi volubilis repetere poſſet, eam quæ C diuinitùs ei deſtinata erat dignitatem. Enimuerò vt repreſſa fabularum inuolucra taceamus, vtq; Cyclopas & Leſtrygones, & obſcuram Aboriginum & Sicanorum hiſtoriam prætereamus: poſt Tyrannorum dominiũ, poſt varios Græcorum, ac Pœnorum motus, Romani Conſules & inde Cæſares, ac multò poſt Gothi, & rurſus Imperatores Græci, rerum in Sicilia ſunt potiti. Tenuerunt eandem per ducentos fermè annos Sarraceni: Hos Nortmanni debellarunt, Nortmannos Sueui expulerunt, Sueuos Galli expugnarunt, Gallis Aragonij ſuffecti ſunt, à quibus tandem ad Auſtriacos translatum Regnum, hodie in Hiſpanorum felicitate, ac potentia conquieſcit.

D Atqui in tanta varietate, ita ſemper ſteterunt res Meſſanenſes, vt quamuis interdum concuſſæ, nunquam eatenus verti potuerint, quin ſemper maiores ſuis poſteris meliorem relinquerent Ciuitatem, tanquam nati ad eam gloriam viri, quam ex Virginis protectione non ſolùm conſecuturi erant poſteri, verùm etiam inde velut à nouis Vrbis incunabulis, per omnes Religionis ætates perpetua ſerie ad hæc vſque tempora propagaturi. Fuerunt ſanè Meſſanenſes priuſquàm ſe Virgini dederent, apud omnes bellorum gloria domi foriſq; clari, ſed apud Romanos inprimis in exiſtimatione atque admiratione habiti, ob fidem, conſtantiam, aliaq; id E genus merita laudati, muneribus affecti, & à communi municipiorum iure,

iure, ſumma cum laude exempli. Non hic requiras velim depictas in Pœcili Victorias, non Athenienſium immunitates, coronas, proëdrias. Romanorum munificentia ſublimius certatum eſt. Itaq; teſtes ſunt prærogatiui tabellæ Romanis illatæ faſtis, quibus Punici primi, ſeruilisq. belli memoriam, Caput Orbis virtuti Meſſanæ conſignat. Ac tum ipſa Romano Conſuli meritis obſtitit ne altiùs extolli poſſet, neue Roma plus aliquid beneficij in longam diem reponendum haberet, quod cum coronario cenſu Meſſanæ non in anteceſſum eſſet. A

Atque hæc apud Meſſanenſes decantata. Habet vero ea bellorum memoria cum annis & Conſulibus eximios ſignatores [a] Florū, [b] Eutropium, Oroſium [c] & complures; ſed ſecundum iſtos habet [d] Volaterranum pro re B
Meſſanenſium è Romanis tabulis ſapientem, ac pro eorundem prærogatiuis ex eo cenſu ſingularia quæq; ſic complexum, vt noſtro hoc albo non ſit opus; ſed neque in [e] Maurolycis, Gothis, [f] Bonfilijs, ceterisq; Meſſanenſibus dictatorium ius figendum. Quin etiam pro Volaterrano pararius eſſe nolim, qui quemadmodum errorem alijs, mihimetipſi dubitationem optem eximere. Sanè quæ Meſſanenſes in Tabulario ſuo ſacroſancta cenſent, eadem penè ex verbo renarrat Volaterranus; hinc, an inde primigenium in voces & ſcripta manarit oraculum, periclitentur ij quos cupiditas incendit vt gloria ſua perfruantur, mihi nihil eſſe videtur aut longius, aut recentius, quàm de magnitudine meritorum nō ex virtute contēdere, C
ſed neque minus aliquid appoſitum ad rem præſentem, quàm iter ad gloriam, cùm aliunde poſſis, ex vanitate præcipere. Quid enimuerò vobis ò Meſſanēſes tàm magnificum & glorioſum, quàm Reginæ gloriæ, Magnæ Dei Matris Epiſtola dignatos opinari? hæc prærogatiuæ ſumma quam fide præſtinaſtis, cetera licitantium nugæ, in quibus ſi pauca quædam lingua nuncupentur, plurima fortaſſe præſtanda remaneant.

a L.2. epit. hiſt. Rom. cap.2.
b L.2. Breuiar. Hiſt. Rom.
c L.4. c.7 & Lib 5. c 6.
d L. 6. Geogr. de locis Sicil.
e L.2. Hiſt. Sicil.
f In Meſſan.

Inſula tribus ac [g] ſexaginta aut etiam duabus ac ſeptuaginta, pluribusq; grauis Vrbibus, ante alterum Punicum bellum Syracuſas habuit [h] *grande & inuictum caput*, ferturq; poſt tenuiſſe [i] gradum. Panormus non nemini [k] Ciuitas olim [illegible] quòd caput eſſet earumq; præcipua Ciuitatū, quę D
tunc ditione Carthaginenſium tenebantur. Trinacia [l] inter Siculas Vrbes principatu pollens, Meſſana denique ne plures memorem, Siciliæ [m] princeps, quemadmodum Roma, Neapolis, Italiæ. Scilicet etiam Vrbium dignitates ſuam habent vetuſtatem. Et quidem capitis honos, ſicut non vno ſemper inceſſit gradu, ita poſt innouata ſecula variè defluxit, hæſitq; maiori interdum ſpecie, quàm origine prætuliſſet. Quanquam interdum producta longè, ſi non interrupta ſeries nouis affulgeret ſplendoribus, & gliſcente in maius æmulatione virtutis, decora quoque vocabula maiori cum faſtu audirentur. E

g Mart. Capella lib. 6. Geometr. c. de Sicilia Diod. li. 23. Plin. lib. 3.
h Flor. lib. 2 Epit. c. 6.
i Vinc. Mirabella li. 2 tab. antiq. Syr Müller lib. 2 Coſmog. in Syr.
k Polib. l. 1 Hiſt. V. ver. Nic. Perot. Iſac. Caſauboni.
l Diod. l. 12.
m Siculi Faſti. Pet. Alc. de Climat.

Ac

A Ac vt dena ferè ſint capita, quibus apud Sapientes, Vrbium principatus æſtimantur, hodie tamen ardor excellendi plura inuenit, & quocunque tandem à ſacris an politicis præſcripto penè in iure fixit. Inter argumenta memorat Choppinus [a] priſcam exarſiſſe contentionem Panormitani cum Mamertinorum Antiſtite, eamq; reſcripto Pontificis Máx. Innocentij Tertij [b] ſopitam eſſe: an nequicquam id trahitur ad Vrbis dignitatem? nequicquàm nuperæ Siciliẽſium rerum notitiæ multis diuerſum obdunt? vtrinque confectum puta. Verùm ſi priſci mores gentis poſtea quoque tenuerunt, opinor quæ tum maximè cauſa Cardinalem Cencium apud Siculos Legatum permouit, eandem præterito ſeculo valuiſſe apud
B Ioannem Andream Cardinalem Mercurium, Antiſtitem Meſſanenſem, vt ſpectata patriæ, ſuæq; ſedis dignitate, lectiſſimo à vetuſtis prærogatiuis argumento, Canonicis ſuis honorem lineæ cataclitæ & birri à Iulio Tertio facilè impetraret.

[a] De Dom. lib. 3. tit. 8. num. 8.

[b] Capit. Quod trãſact. de offic. leg.

Scilicet Mercurius auitum Capitis decus, dum à Senatus Populiq; Romani decreto repetit, adeòq; celſi ſpeciminis exemplum haud vnquam laſſa poſterorum virtute propagatum, Summo Pontifici memorat, eam Eccleſiæ ſuæ Metropolitanæ, ſingularem in Sicilia dignitatem meritò exorat. Quæ ſingula Iulius Pontifex dubio procul oratione Mercurij permotus dum in reſcripto gratiæ recenſet, etſi non decretoriè dicta velit,
C ex ijs tamen pro re nata Vrbis Meſſanæ dignitatem æſtimaſſe credi poteſt, ac tam eximia honore Metropoliticæ maieſtati voluiſſe conſulere. Iuuat hic id oraculi ex verbo reddere.

IVLIVS EPISCOPVS
SERVVS SERVORVM DEI,
Ad perpetuam rei memoriam.

D *EX iniuncto nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officio, ad ea libenter intendimus per quæ Eccleſiarum præcipuè Metropolitanarum, ac perſonarum in illis diuino cultui incumbentium honori per amplius conſulitur. Cum itaq; ſicut dilectus filius noſter Ioannes Andreas Tituli Sãctæ Barbaræ Presbyter Cardinalis Meſſanenſis nuncupatus, qui Eccleſiæ Meſſanenſi ex diſpenſatione Apoſtolica præeſſe dignoſcitur, nobis nuper expoſuit, Ciuitas Meſſanenſis ex qua ipſe Ioannes Andreas Cardinalis oriundus eſt, & quæ nobis & Sedi Apoſtolicæ deuotiſſima valdèq; inſignis exiſtit ob opera & præſidia in bellis Punicis Almæ Vrbi noſtræ per eam tunc præſtita, Senatus Populiq; Romani decreto in ceterarum Regni Siciliæ Ciuitatum Caput erigi & nobilitatis titulo extolli meruerit, &*
E *dilecti filij Canonici dictæ Eccleſiæ Meſſanenſis, quæ inter ceteras eiuſdem Regni*

Metro-

Metropolitanas Eccleſias etiam inſignis, & ſumptuoſiſſimis ædificijs conſtructa apparet, dum Miſſas celebrant ſolemnes, & proceſſionaliter incedunt, quamuis id rarò contingat, cùm nonnulli Presbyteri, & Capellani eidem Eccleſiæ deſeruiant, & propterea ipſi Canonici, diuinis officijs ſolemnibus duntaxat feſtis intereſſe conſueuerunt, mitra etiam ſericea Sacerdotum olim Gentilium ipſius Ciuitatis, illam ex eorundem Senatus Populiq; Romani decreto tunc deferentium, morem in hoc adhuc retinentes, ab immemorabili tempore citra de cuius contrario hominum memoria non exiſtit, vt vſi fuerint & vtantur de præſenti. Nos igitur Eccleſiam & Ciuitatem prædictas amplioris dignitatis prærogatiua decorare, ac Ioannem Andream Cardinalem ſpecialis gratiæ fauore proſequi volentes: eiuſdem Ioannis Andreæ Cardinalis precibus ſuper hoc nobis porrectis inclinati, modernis & pro tempore exiſtentibus, dictæ Eccleſiæ Meſſanenſis Canonicis ac dignitates in eadem obtinentibus, vt tàm in Miſſarum & aliorum Diuinorum Officiorum celebratione, quàm proceſſionibus & alijs publicis & priuatis actibus quibuſcunque etiam Rochetum & Cappam deferre & geſtare liberè, & licitè poſſint & valeant, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò concedimus & indulgemus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac dictæ Eccleſiæ ſtatutis & conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ceteriſq; contrarijs quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & indulti infringere, vel ei auſu temerario contraire, ſi qui autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo ſecundo. Tertio M. Februarij Pontificatus noſtri Anno Tertio.

Quæ ſi ad normam iuris exigantur, quid ponderis habere queant, apud albi ſanctioris candidatos compertum eſt. Vix fortaſſe quiſpiam credat, in fabulas intendiſſe Cardinalem vt Summo Pontifici per quam leuiſſimè illuderet, aut hunc, eiuſdem accepta oratione, ſeriòq; ſecum retractata, prorſus inanem ſuſcepiſſe cogitationem, quaſi ob imaginaria quędam & glorioſè magis quàm verè iactata merita, nec non priſca Senatus Populiq; Romani appellatione traducta, Meſſanam *amplioris dignitatis* prærogatiua decoratam vellet. Ac ſaltem perhonorificum Meſſanæ cenſeri debet, eam menti & orationi Maximi Pontificum inſediſſe narrationem, qua non modò repetitas altius Meſſanenſium laudes auguſtiori quadam luce affunderet, verùm etiam augendæ Eccleſiæ & Vrbis dignitati, hunc velut encomiorum ceſtum vltro ipſe adijceret.

Atque hæc Ilias Homeri in nuce; hæc fulcra eburnea in fibula: hæc argumenta Meſſanenſium tot membranis & marmoribus celebrata, nuper-

A perrimè etiam coram Philippo Quarto Rege recitata ac vulgata; in his iura Ciuitatis ſuæ mœnia denique, ac munera omnia fundata, ſiue priſco municipio, ſiue cōtinuato Principū fauore mancipio tradunt Meſſanenſes, & trāquillam à tot ſeculis vt aiunt poſſeſſionē Iuris, hoc publico ſymbolo inſignibus & ſigillo Vrbis edito ferunt, *Meſſana nobilis & Regni Caput*.

Hoc ipſum memorabili ſanè vetuſtate, teſtatur marmor illud, quod antequam nuper Vrbis facies in ſplendidiorem theatri formam nitere cæpiſſet, duas inter Turres Ædilitiæ portæ imminebat, hodie tamen demolitis iiſdem, ne quid amuſſi ædificiorum ducendę prauum & enorme obeſſet, in Apodecticam illatum, ſua ſtat religione oculisq; introeuntium
B idem obiectat monumentum, *Senatus Populiq; Romani decreto. Meſſana nobilis & Regni Caput*. His ſeſe extollunt Meſſanenſes, hoc ſubdito titulo Ciuitatem ſuam arrogant in maieſtatē, quam niſi ipſis à capite nuncuparis, iura omnia mactaſti, capita Ciuiū diminuiſti, nihil ritè vſurpaſti. Sed pergamus, illis hæc relinquentes, quorum *naturam ad querelas facilem* Caſſiodorus [a] ex Tullio denotauit: neque enim nos ij ſimus, qui quamuis omnia in medium conferamus, quæ vel temporis vel rei cauſſa pro Meſſanenſibus dici poſſunt, iccircò iura velut manu clauſiſſe nos putemus; quemadmodum putant ij, qui cum Volaterrano definiunt, & cum Senatus Populiq; Romani decreto, Conſules ac Tribunos plebis habent rerum ſignatores, etſi iſtos alioqui duplici bello Reipublicæ turbatores.
C Qui verò ita ſentiunt, ad faſtos Romanos prouocant, nomina Conſulum & Tribunorum appellant, annos dicunt, in quibus ſi quid luxatum eſſet, hiſtoriam teſtem temporum laudant. Ex multis demum prærogatiuis, vno præcipuè Meſſanam efferunt, quòd Senatus Populusq; Romanus ſtatuerit *Vrbem ipſam titulis nobilitatis extolli, alijsq; Prouinciæ Ciuitatibus, eiusq; Ciues Romanorum honore Siciliæ Caput illic fungi poteſtate Romana*. Ex quo quidem Decreto non vnum ius aperiri pleriq; arbitrantur, vndè ex diſceptatione forenſi ad religionem quoque cauſſa deduci poſſit. Qua in re quærēdus fortaſſe ſit qui Caninij Galli [b] Prouinciam ita geſſerit, ne à
D quopiam Tyberio de non ritè actis grauiſſimè perſtringatur. Scio Romanis in more fuiſſe, ſocios & confęderatos, qui optimè præſertim de ſe meruiſſent, honoribus & beneficijs afficere; interdum tamen & victis nomen, habitum, linguam reliquiſſe, id maximè Romanum cenſuiſſe, vt ſimulacra tranſmitterent, dum ipſi rerum potiti, iuris poteſtatem haberent. Nempè ab humano more didicerunt homines fortunam tolerare, & cùm res abdicerent, ſpecioſis vocabulis blandiri dignitatem, vt hoc propter appoſitè Poëta videatur inducere, Iouem ſubridentem indulſiſſe Iunoni afflictè deprecanti, quò ſub iugum miſſis, nomen ſaltem
E retinere liceret Latinis.

[a] Lib. 1. Var. cap. 3.

[b] Corn. Tacit. lib. 5.

Le-

Legimus etiam implacabilē olim fuiſſe de vetuſtate Templorum Hieroſolymitani [a] & Garizini contentionem, pro altero Iudæis, Samaritanis pro altero pūgnantibus, donec coram Ptolemęo Philometore cum capitis diſceptatione tranſactum eſſet, eo pro Iudæis & Templo Hieroſolymitano pronuntiante. At enim ſi Ptolemęum in ſua cauſſa Meſſanenſes adhuc optent, nos Andronici non erimus, vel ſi cum Sabbeis & Theodoſijs res futura ſit; quando & ea quæ hoc loco à nobis dicuntur, ad præſcriptum accepi non ſit neceſsè, dum in paucis & ex tempore Meſſanenſium laudes explicamus. Et profectò ſi nemo olim exemplo Coriolani ob ſententiam dictam tenebatur, ne liberè loquendi licentia in rebus deliberandis tolleretur, nemo nobis etiam infenſior erit, ſi in imaginaria laude verioris tituli rem affectandam adumbremus, præſertim ſi conſtet plurima quæ non ſpontè, ſed vſu aut interpretatione grauia ſunt, ſi alibi vituperentur, alibi etiam laudari ſaltem cum exceptione poſſe.

Nec verò tot Meſſanenſium bonis quicquam deripere debet, quòd interdum Romani cuiuſpiam Prætoris ſcelere, peregrina vitia tolerarit ipſa potius, quàm lubenter ſit amplexa. Quam forſitan ob cauſam præcipuè dixerit Tullius, [b] fuiſſe Meſſanam, *omnium iſtius* (Verris intellige) *furtorum receptricem, adiutricem ſcelerum, libidinum teſtem*. Et ſolent plerunq; teſtibus Hiſtoricis, in præclariſſimis quibusq; Vrbibus, à Nationum frequentia, rerumq; commertijs, mores quoque ſine delectu paſſim hoſpitari, idq; cummaximè, ſi Ducis exemplo ſcelera conualuerint, aut profectò ſi Magnorum, non vtique virtute, ſed à ſanguine Virorum patrocinijs inceſſerint: *Blanda quippe conciliatrix vitiorum nobilitas*, ſemper familiam ducit, vbiq; Clientelam habet. Vt iccircò mirum videri minimè queat, ſi etiam poſt agnitum à ſeculis Euangelium, interdum Meſſana, ſed Henrico præſertim patrono ſcelerum accepto, quemadmodum Falcandus [c] ait, omne fere genus hominum intra mœnia ſua concluſerit. Eſt enimuerò quod modò inſinuabam præſtantiſſimarum Vrbium hoc ferè pluſquàm ſyderale fatum. Quæ omnia tamen ſi cum rectè factis, & à meliorum commendatione Principum æſtimatis comparentur, eiuſmodi ſunt, quæ (vt dici ſolet) optimo cuiq; vulnerario, quod è toto Reipublicæ corpore exſcindendum putet, nil relinquant.

Sed enim vniuerſa iſta, nec non pleraq; alia Meſſanenſibus ante ſeculū ſalutis patrata, præambula quædam vel potius ſimulacra fuerunt eius dignitatis, quā deinde conteſtatus Virginis amor, ſuſceptæ ſemel in fidē Ciuitati, per omnes gloriæ gradus conciliauit, quando ſcilicet ad animorum fortitudinem ſacratiore fidei cultu accedēte, diuino planè inſtituto, vſque eò Religio Virginis Ciuitati inſerta eſt, vt cùm hæc ſola omnia apud illos, in bello, pace, rebus ſecundis & afflictis æquè poſſit; nemo ſit qui tan-

[a] Ioſeph. li. 13. antiq. cap. 6.

[b] Orat. 4. in Verrem.

[c] In Hiſt. Sicul.

A tantum Vrbis felicitatem ex repromiſſa illa Virginis protectione proficiſci non ſuſpicetur.

Huc reuocari poteſt ingens illud Archadij Imperatoris Orientis exemplum, cuius hiſtoriam plures narrant nec paucis complectuntur, quia neque anguſtum eſt ſpatium, quod ex ea partam Meſſanenſium gloriam circumſcribat. Habetur ea porrò ex antiquiſſimo Codice Græco, Regum geſta continente, qui Meſſanæ in Cænobio Patrum Ordinis Diui Baſilij olim ſeruabatur, & Conradi [a] Siculorum Principis, ac Romanorum Regis mandato, per Emmanuelem de Magis Callipolitanum, & Riccardum Frumentinum latinitate donata, multis deindè ſcribendi &
B admirandi materiam præbuit. Eius partem aliquam [b] Franciſcus Maurolycus in ſuo compendio fideliter inſeruit, plures verò alij eandem vel referunt, vel pro inſtitutis ſuis, in mentionem vocant, & inter alios [c] Thomas Fazellus, [d] Ioannes Bolognettus, [e] Alanus Copus, [f] Petrus Gregorius, [g] Iacobus Gretſerus, [h] Ioſephus Bōſilius, [i] Octauius Gloriticius, [l] Alphonſus Charybdius, [m] Philippus Gothus, [n] Vincētius Ferrarottus, [o] Carolus Tapia, [p] Hieronymus Grandis, [q] Blaſius Conſaluus, & alij. [r] Sed Ludouicus de Caſanate Hiſpanus plane ad cæſtum propugnat.

a Vixit circa an. 1139. alij 1126. dictus quibuſdam II. alij III.
b Lib. 3.
c L. 9. Dec. 1. cap. 1.
d Conſ. 1. num. 52.
e Dial. 4. cap. 10.
f L. 15. c. 26. De Repub.
g Lib. 2. de Cruce c. 51
h L. 4. par. 1 Hiſt. Sicul.
i Reſp. 1. par. 1. n. 97.
l In Proem. cap. Reg
m De Inuēt. S. Placid. pag. 97.
n Diſcur. 3. de poteſt. Strateg.
o In lib. dec. deciſ. 93. à num. 70.
p L. 3. Chrō.
q In Apol. pro Meſſan.
r Reſp. pro immunit. Meſſ. art. 1. num. 170.

Nos vero etſi alioqui, hæc ſedes eſſe queat argumenti, quo vel ſolo, ſi cetera deſint, non minimum commendationis ad inſtitutum accedat, ne
C tamen amplificare magis & oratione circumire videamur, libenter hoc loco præterimus, maiorem alijs ex eo gloriæ campo ſegetem ſcribendi relicturi. Neque tamen diſſimulamus, quædam in ea narratione ſi ad temporum illorum quibus Orientem rexit Archadius, rerumq; tunc geſtarum rationes reuocentur, in diſceptationem verti poſſe, primaq; ſpecie Hiſtoricorum dictis haud conſentire, vel certè multa permiſcere. Palmare eſt Palæologorum nomen inſediſſe, quorum inſignia Meſſanenſibus donata iactantur, irreparabili prorſus errore, quod Archadius Orientem anno à Chriſto quadringenteſimo, circiterue, gubernauit, cui Palæologi plus minus octo poſt ſeculis, hoc eſt circa annum vltra millenos bis cen-
D teſimum & amplius in Imperium ſucceſſerunt.

Verum ſi hic quoque communis illa obuerſetur ratio, in luxatis temporum iuncturis, nominumq; erroribus obrepentibus, narrationes geſtorum manere in diſtrictas, ſi cetera ſibi conſtent, nihil æquis rerum arbitris ſupererit ambigendum. Id verò multis hoc loco nec abſque operę pretio decerni poſſet, ſi ſolum ad inſtitutum pertineret. Quid enim calamis, traducentibus adeo commune, quam librarium hærere errorem, vel oſcitantia vertentis mendaculum ſubire, vocum ſimilitudine fallens, quando in diſſimilibus quoque non vno exemplo vitia contigit
E irrepſiſſe.

Et fortaſſe non inſubidè quiſpiam cogitarit, nomen Palçologorum hoc A
loco non proprium eſſe, ſed appellatiuũ, honoris cauſa quod ſolet additi-
tium. Quid enim ſi legat Palæolochorum? quod vocabulum ab antiqua
ſorte vincendi conceſſit in Imperatores, vt illo pleriq; cenſeri queant, qui
poſtea Crucem in Clypeis, & ſignis militaribus geſtam voluerunt: cuiuſ-
modi ſanè fuiſſe liquet ſecundùm Conſtantini familiam, ſi Iulianus exi-
matur, Iouinianum, Valentinianum Theodoſium Archadij parentem,
optimos Imperatores, quibus Palæolochorum decens nomenclatura pe-
raptè ſederit, quod ſortem vincendi cælitus datam in Cruce, ad ſua poſte-
rorumq; inſignia deriuarint. Niſi etiam id vocabuli in Theodoſiana
familia propiùs hæſerit, ab antiquo ſcilicet munere, quo Theodoſius in B
Hiſpanijs cum cohorte Italica paſſim clarus fuit. Conſtat enim Theodoſiũ
Archadij genitorẽ, ex Hiſpania oriundum, virum clariſſimũ, Imperij co-
mitem à Gratiano, ſociumq; gerendorum fuiſſe euocatum, multisq; de-
mum pro Republica præclare geſtis, Imperium meritis ſuis obtinuiſſe,
filiosq; Honorium & Archadium ſucceſſores reliquiſſe, vt iam nomen Pa-
læolochorum, virtute quoque Theodoſij cumulatum, & quæ antiquam
Hiſpanorum ſortem præferre queat, in natos quoque potuerit deriuare.

Ceterùm ſi de Palæologis, qui hoc nomen proprium ac gentile tule-
runt, ſermo vertatur; neque iſti adeo noui cenſendi ſunt, quaſi cum Im-
perio primùm familiæ dignitatem ſuſcitarint, & non potius ex huius ſplé- C
dore iter ad illud expeditũ direxerint. Michael Palæologus primus ipſe
quidem imperauit, anno Salutis milleſimo ducenteſimo cum ſexageſimo
primo. Sed Nicephorus Palæologus pridem ante Principis Trapezun-
tis honore fulſit, quando Alexius Comnenus Iunior, anno milleſimo cen-
a L. 7. Annal. in Alex. Com. Iun. teſimo octuageſimo primo, hoc eſt octuaginta retro annis Imperio mo-
deraretur. Extant hæc ſignata [a] Nicetæ Choniati, qui etiam Michaelis
Palæologi antiquioris in Manuele, (imperauit autem Manuel anno mil-
leſimo centeſimo quadrageſimo tertio,) non ſemel illuſtre vacabulum
inducit; ſed præſertim libro ſecundo, *virum acrem* appellat, *illuſtrem &*
ab antiqua ſtirpe nobilem. Id quod non admodum rectè dici potuit, illa D
maxime tempeſtate, niſi vetuſtas eiuſce nobilitatis in ante acta ſecula re-
fundatur; quid vero ſi vltra Archadium quoque euadat.

Equidem in tanta coniectandi copia nolim diuinare. Quid vero ſi
Hiſtoria neque in Palæologorum nomen, neque in Palæolochorum for-
tunam intendat, ſed in auitam Regiæ Ciuitatis Conſtantinopolitanæ di-
gnitatem, cuius ſtemma regium ac ſceptriferum, Meſſanenſibus ab Ar-
chadio concedi, & Meſſanam Conſtantinopoli in multis æquari, quate-
nus in Decreto aſſeritur; ij quibus olim diſplicuit. Suffuſione quadam
pudoris an inuidiæ probro vertebant. Certe Conſtantinopolis antiquè E

Plinio

A Plinio *Lygos* dicta fuit, idq; poſt multos eruditos [a] Ortelius vendicauit. [a] In Theſ. Geogr.
Lygos nimirum, quod eſſet regia & ſceptrifera, ſeu quod multarum nationum victrix, eas Imperio non ſecus ac domitor equum, freno flecteret. Iterum vero ſtemma Conſtantinopolitani Imperij fuiſſe ex parte Crucem auream, igneo campo ſeu area, quæ ad rubeam accedat circumſeptam, norunt eruditi ad quorum Lucernam Arnoldus [b] Vion quoque in ſuo Ligno Vitæ vigilauit. [b] De ſtemmat.
Quid vero hic redundet, ſi quis exiſtimet ab Archadio Meſſanenſibus datum aliquid ex ſtemmate Imperij Conſtantinopolitani, vt id propter *Palæologa*, hoc eſt, (vt ſic dicam) auitæ regiæ Vrbis inſignia tuliſſe Meſſana dici queat. Quod tamen aut Scriptoris, aut Interpretis error, in nomen Palæologorum, qui iam æuo Conradi

B Siculorum Principis, vnicè propemodùm innotuerant, demutarit. Sed hæc pro albo candidorum. Nec quærendum modo an inſignia ſemper ſint res eorum, quorum inſignia ſtatuuntur, quod cum Lucerna Iuris ſexcenta pridem lumina commonſtrarunt.

Ex eo porro tempore hoc eſt quemadmodum in aurea bulla ſignatur, *à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti quadringenteſimo ſeptimo*, Crux aurea in rubenti area Meſſanenſis Vrbis nota fuit, vt hallucinari videantur qui vel argenteam Crucem eſſe velint vel tunc primum à Meſſanenſibus ſuſceptam in inſignia Crucem, quando decreta à Siculis Gallorum

C nece, ipſi extra fontem aleam ſeſe ſtatuentes, quemadmodum iſti dicunt, Eccleſiæ nomen & ſigna extulerunt.

Atque hæc de Archadij hiſtoria dum præſcribo, polypus ſaxis adhærens haud fuero, neque tamen fidem, inſignis adeo. Ciuitatis tabulis (vt Maurolycus refert) publicis conteſtatam ſed nobis à vetuſtioribus quoque ſupra ſeculam manuſcriptis probatam & ſi interea taceant Hiſtorici infregero, & ſaltem fide penes famam conſtituta magnorum Virorum, quos in contextu legi exemplo memoriam acceptam vtcunq; ſignauero. Sanè in ijs quæ propria ſunt Ciuitatum, ad earum tabulas referre magis expedit animum, ex quibus aliorum quoque ſcripta vim & auctoritatem

D ſuſcipiunt. Et eſſet dignum hoc argumentum, quod Meſſanenſium præcipue calamum & ingenium exerceret, quo explicatam ex hac inuolucri ſpecie gloriam, latius ad Orbis agnitionem proferrent, adeoq; ex hoc velut fonte lucis ſplendorem, non vni ſacræ profanæq; apud alios Hiſtoriæ propinarent. Interim tamen ſi pleriq; rerum Archadij Scriptores, adeo dignam obſeſſi & liberati Imperatoris Hiſtoriam præteriuerũt, non id affligit veritatem apud Meſſanenſes dicto ſcriptoq; canam & ſacrã, quam Græci induſtria preſſam, Latinis quoque ſubtraxerunt, vt niſi Meſſanenſium rerum prudẽtes, vix aliquando ad animum ducere potuerint.

E Quo factum vt Meſſanenſiũ fere circumſcripta ea fama libris, apud alios

pene ignota permaneret, quin etiam domi inter tot viciſſitudines rerum & temporum, tantum non in vno Codice Græco conſeneſceret, quaſi dominantibus Meſſanæ Græcis, charta ipſa inuidiā defugeret, ac ne obiectu ſui præiudicium fortaſſe deſidiæ nationi ferens, ſibi ipſi interitum conſiſteret, deliteſcere vt ita dicam maluit, quam in exempla ſcribentium prorogari. A

Enimuero Archadij Inſignia Meſſanenſium honori ab ipſo eodem Orientis Imperatore collata, grauiter tuliſſe Græcos, ex importuno cuiuſdam Perimandri, quem ea Hiſtoria memorat, iurgio magis quàm expoſtulatione ſatis conſtat, feciſſe verò poſteros, ne fama luculentam in hiſtorijs haberet explicationem, ad reſides Græcorum animos arguendos, ad Siculos verò extollendos facile adducar vt credam, quando communem eum eſſe morbum nationum non neſciam, obſcurè ſcilicet ferre in aliorum egregiè factis, quod ad ſuam laudem premendam haud parum facit. Et ſcio in Europa multas alioqui præclaras nationes, non minimo precio redemiſſe à temporum & rerum Scriptoribus, quo vel turpiter à ſe admiſſa præterirent, vel honeſto aliquo prætextu colorarent, vel ſi domeſtici Scriptores eſſent, penitus factum negarent, quod in oculis totius Orbis geſtum fuit, interdum verò ipſi ſcribendo falſum, ad ſuæ Patriæ fucum præuerterent, ne ſi ab exteris quædam narrarentur, non vna labe reſperſa exiſtimatio, apud Orbis nationes detrimentum acciperet. B C

Sexcenta luberet afferre tam Sacra, quàm profana, quæ niſi tabulæ locorum quoquo modo timidè aſſeruaſſent in Hiſtoricis, adeò tenue veſtigium odoraremur, vix vt aliquando fuiſſe niſi dubia commemoratione teneremus. Et ne longe præterita inſpiciamus, quę & quanta fuere geſta, à Caroli Quinti tempeſtate, pene ad hodiernum vſque diem, quibus cùm multi præſentes fuerint, imo pars magna in agendo extiterint, rerumq; ſingularum momenta, & conſilijs & factis promouerint; à ſcripturientibus tamen quocunq; ſtudio, ita poſtmodum chartis illata repetiuerunt, vt mutilatis pleriſq; ac demutatis in Aboriginum rebus geſtis ſe peregrinari putauerint. Nec mirum, quando nō ſolum quæ diſſita prouincijs, ſed quę in eodem regno, imo in eadem Vrbe, atque adeo in vna eademq; domo contingunt, diuersè narrantur & ſcribuntur, quo quiſque videlicet animo vel placere ſtudet, vel diſplicere cum diſpendio veritatis reformidat. Hinc tot ſententiæ differentes confuſæq; rerum narrationes ad poſteros manant, nec vnquam preſſa veritas caput erigere valet. Fraudatur Hiſtoriæ religione poſteritas, & in falſis narrationibus præpoſtera exempla cultum concilia nt. Atque vtinam id id profanis tantum vſuueniret. D

E

OSTEN-

A *OSTENDITVR PROTECTIO DEIPARAE VIRGINIS ex eiuſdem Apparitione.*

CAPVT LV.

POST deuolutam à Carolo Andegauenſi ſuorum culpa ad Aragonienſes Siciliam, Carolus vt infixam altius animo Regio iniuriam plexis Siculis euelleret, magno exercitu comparato, cum claſſe trecentum Nauium in Siciliam traiecit, Meſſanam pri-
B mùm igni, ferro, manu, copijs oppugnaturus; quod vt ipſe acuto ſanè ſcommate dictitabat, Hydræ in primis capite contuſo, exuſtoue nihil in reliquo corpore domando foret laboris. Tanta ſemper apud ſummos Reges Meſſanæ fuit exiſtimatio, vt cum ea ſola, ſociorum, ſalutem ſtare, vel cadere cuncti opinarentur. Sed enim Meſſanenſes, quemadmodum antea clementia leniri poterant, ita pro re nata bello agendum rati, Alaimo Leontino, Equiti impoſita Vrbis Prouincia, ad tolerandam obſidionem, Galloſq; arcendos, ac ſemel pro aris & focis ſi ſors ferat ad moriendum ſeſe parare. Ardebat à Gallis auiditas belli cum vindictæ cupiditate; Meſſanenſes virtutis cauſa, vel fortu-
C næ arbitrio commiſſa acriter tutabatur. Etiam erecto ligneo propugnaculo ſecundùm Vrbis muros, Galli vires obſeſſorum pilis alijſq; machinis carpebant, ſed ea induſtria non multo ſtetit emolumento, quòd emiſſum tormento baleárico ſaxum ingens totam illam molem diſſoluta compage, breui diſſipaſſet. Deindè verò meliori conſilio Carolus admotis machinis, Cænobium Saluatoris, tùm in ipſo Portus promontorio ſitum, omni conatu agreſſus validè oppugnat, & niſi obſtitiſſet inſignis fides, & memoranda virtus centum Meſſanenſium, actum fuiſſet de Vrbis, Regniq; Siculi ſalute.

D Sed enim deiectis inſigni detrimento Gallis, & Ciuium creuere animi, & obſidentium ſpes inciſa non parum elanguit. Neque tamen quippiam intermiſſum, quin reuocatis in pectora generoſis viribus, quauis occaſione periculum facerent obſeſſis, quos tamen Mamertini facinoris ex virtute Patronæ Virginis conſcios, pro re ſua fortiores, quàm vnquam pro Gallico nomine ſunt experti. Quin etiam fluxis alioqui feminarum mentibus, ea maſcula virtus inceſſit, quæ cum Martio virorum ardore certaret, & ſupra indolem Amazonum contemptis vulneribus, vltro ſe gladijs hoſtium fortiter pugnando implicaret. Duæ inter ſexcentas alias, illuſtres Matronæ, præclaris facinoribus edidere, quantum feminæ poſ-
E ſent, ſi ſuæ ſexus oblitæ, ſe à maritorum fide ac virtute degenerare non

poſſe meminiſſent: harum altera Dina dum imminentes hoſtes pro viribus arcet, præcipitesq; deturbat in foſſam, vno demum ſaxo impulſo non paucos animosè exanimat; altera verò re & nomine Clarentia, dum diſtentis alibi Viris, proueniens in deſtinatum locum periculo Ciuitatis obnoxium, hoſtes aduertiſſet, arrepto repente Caſtrenſi ære (quàm prouidum in ſubitis caſibus ingenium) & vehementius pulſato, tamdiu ſuſpenſos metu Gallos ab inſigni conatu deterruit, quoad accurrente cum multis Alaimo, præcipites agerentur, ac penè ad vnum occidione occiderentur. Ita illa die ſalus Vrbis ex vna femina ſtetit, præclaro ſanè præludio ad eam, quæ paulò poſt conſecutura erat Virginis ſuos Meſſanenſes eminus protegentis apparitionem. **A**

At enim Galli probro ſuffuſi, animis ad meliora tentanda recaleſcentibus, iterum atque iterum diuerſis in locis machinas applicant, murisq; inſultant, ſed toties repulſi multa ſuorum ſtrage, conatu cadunt, iterumq; repetita nauali pugna, validam in primis nauim vehementi Borea flante, in obſeptum catenis portum immittunt; verùm hæc in ligneam impulſa molem, quam Meſſanenſes ad tutandum portum in ipſis faucibus erexerant, tamdiù ſuis propugnatorumq; viribus exercitata eſt, quoad ſedato Aquilone, coortoq; repente ſæuientis Auſtri turbine, in aduerſum repulſa concederet. Dixiſſes non modò Charybdim & Scyllam, verùm etiam Æolum cum ventis ac tempeſtatibus, fortunæ Meſſanenſium obſecundaſſe, niſi cæleſti imperio factum innotuiſſet, quando poſt irritum mari conatum, recrudeſcente iterum pugna terreſtri, iamq; partibus extrema in omnia ruentibus, in ipſo conflictus ardore, ſubito fulgore Maieſtas Deiparæ Virginis, ſupra muros Vrbis affulgens, candido ſpectabilis amictu, ſed ſpecie atque aſpectu, ſupra humanam longè auguſtiore, pro Meſſanenſibus prælium pugnatura conſtitit. **B** **C**

Terruit id portenti primùm Sarracenos Carolo militantis, magis quàm vt fabulæ ferunt, [a] trux Mineruæ aſpectus Gothos Atticæ ipſisq; Athenis infeſtos; ſed Gallis vel non aduigilantibus, vel certè in non ſiniſtrum omen trahentibus, tùm demum funeſtum fuiſſe res ipſa probauit, quando pluribus cæſis, ac in primis renſa ex muro contra Carolum ingenti baliſta, duos Principes Viros obiectu corporis ſui Regem tutantes, excuſſa lethalis ſagitta repentino hauſit traiectu. Tùm enimuerò Carolus perterritus, præſentiſſimo periculo ſe ſurripere, Galliq; bello fracti in fugam verti potius, quam ſponte in caſtra ſeſe recipere, Meſſanenſibus interea nihil ab inſtituto victoriæ curſu remittentibus, donec eruptione facta, ſpolijsq; Gallorum detractis, diem illũ ſua virtute, reliquorumq; Ciuium, ſed præſertim Alaimi præfecti gratulatione reddidiſſent inſigniorẽ. **D**

a Serim. lib. 5.

Ita Carolus multis malis atque incommodis conflictatus, ſoluta obſidione **E**

A dione deceſſit, Meſſanenſes verò beneficio Virginis pauco ſuorum damno, tot præclaris defuncti facinoribus tandem recreati ſunt. Sed deindè vacatione belli ad Religionem traducta, non modò multorum dierum ſupplicationem decernunt, verùm etiam quò tanta victoria, patronæ Virginis inſignita trophæis, poſteris teſtatior foret, in eodem colle vbi conſpecta fuit, ędem Virgini parenti ac liberatrici Patrię cum Cœnobio Virginum Benedictini Ordinis (vt Maurolyco placet) dicant, geminasq; Turres, quæ hodièq; ab eo prælio Victoriæ nomen ſeruant, memoriæ ſacrant, annuam ad Diuæ Cæciliæ Templum extra muros vbi Carolus conſederat; ob id recordationis extructæ ſupplicationem inſtituunt; quòd
B ſcilicet illo die Diuæ Sacro ſoluta obſidio curam de cetero Ciuibus exemit, diuturno bello ſi feſſos liberauit, glorioſos tamen recreauit. Id verò libenter hic notarim, quoties in difficultatibus rerum ac temporum, periculum Meſſanenſibus eſſet, ferè diebus Deiparæ ab Eccleſia Sacris, vel certè citimis, illos ſingularia quæque eiuſdem ſenſiſſe beneficia, quaſi deuotam olim protectionem, publica quoque ſolemnitate ad gloriam populi ſui vellet eſſe Sanctiorem, quando & iſti Virginis obſequijs auctorati, illis ipſis diebus vt credere par eſt, ad effundendos animos, religioſam magis haberent pietatem.

Ac in primis hæc ipſa tam diuturna Vrbis perpetuoq; pugnans obſi-
C dio, poſtridie Feſti Præſentationis, Caſtris ceſſit; nec dubium quin ipſa quoque ſolemnitas Religioſa Ciuibus fuit, quam Patrona Virgo, nouo ſignatam Myſterio, memoria quoque beneficij reddidit eò ſanctiorem, quòd quæ aliquando pro ſalute generis humani, Deo Patri in Templo manſueta ſe præſentaſſet, eadem pro defenſione clientis populi ſui. Meſſanæ feriò pugnatura ſeſe exhiberet. Iterùm verò durante ab initio Vrbis oppugnatione, ſed præſertim die decimo quinto menſis Auguſti, gliſcente magis bellica impreſſione, Patrona Virgo religioſum Meſſanenſibus ſuis volens eſſe quietumq; ſuæ in Cælum Aſſumptionis diem, ipſa pro-
D uinciam militarem obiuit, ſtationem ſeruauit, impugnantes potenter expugnauit. Meminit eius rei ceteris præteritę [a] Bartholomæus de Neocaſtro, his verbis. *Quintodecimo die autem Augusti hoſtes à Caperrina, Pharios* (ita vocat à freto Pharo eſt, Meſſanenſes) *impugnant, ſed iuuante dextera Domini deuicti & repulſi ſunt hoſtes, relinquentes in campis plura corpora mortuorum, quos potentia Sacræ Virginis Matris Chriſti;* [b] *cuius glorioſam Aſſumptionem die illa reuerenter Pharij celebrabant, mirabiliter expugnauit.* Hæc ille. Ex quo liquet in primis Gallos deſtinatam aucupatos occaſionem, quò die illo religioni Virginis impenſius quàm defenſioni ſuæ deditos obruerent Meſſanenſes, luiſſe magis; deindè verò iſtos ex repromiſſione,
E fidei, præſidijque ſoliti ſecuros, potiorem duxiſſe ob cultum Virginis

[a] C.41.Hiſt.

[b] Anno 1282

vaca-

vacationem, quàm eo neglecto caſſam armorum tractationem. A

Sed neque dubium eſſe poteſt, ipſum quoque Natalem Virginis diem, præclaro aliquo facinore inſignem Meſſanenſibus illuxiſſe, ſi ad animum vertamus poſterioribus etiam ſeculis fugientem potius, quàm ſponte à vaſtitate deſiſtentem Ciçala ductore Turcarum claſſem, illo ipſo die, freto Mamertino exceſſiſſe, & ne Mamucæ aleam temeraria ſubiret, iam iam Deiparę iuſſu paratis ad mergendum vndis, vix euaſiſſe, Meſſanenſes Religione incinctos, ad celebrandũ liberatricis ſuę Natalem lętiores reliquiſſe. Sed verò præſentiſſimum vbiq; Meſſanenſibus tota illa Gallica obſidione fuiſſe Virginis præſidium vel ex vnica [a] Neocaſtri narratione quam recentiores non videntur aduertiſſe, ſatis liquet, vbi de generali illa Gallorum impreſſione, octauo die Auguſti facta, qua præcipuè fœminarum virtus in reſtaurandis murorum hiatibus, ne hoſtes irrumperent enituit, verba faciens: *Audi (inquit) fili, quod in tota obſidione ipſa, vix mortui fuerunt homines decem de hominibus populi Meſſanenſibus: etiam quod mirabilius eſt, nulla de mulieribus Pharia miniſtrantibus neceſſaria billatoribus tempore præliorum, cum percuſſæ fuiſſent ſagittis baliſtarum hoſtium, ex ipſis percuſſionibus mortua fuit, licet fuiſſent ſuſpicioſè confixæ.* B

[a] Cap. 39.

Ceterùm lubet hanc ipſam apparitionis Hiſtoriam ex eodem [b] Neocaſtro deſcribere, non quidem phalerato dicendi genere, ſed quæ ex ſimplicitate veritati atteſtatur, reiq; ſeriem totam quemadmodũ ad Deiparæ honorem piè, ſic ad vberiorem cognitionem minutatim conſectatur, miſſaq; à recentioribus, vel ignorata geſtorum prodit argumenta. Sic autem habet. *ATTENDE ſummæ fidei noſtræ miraculum, & à ſucceſſorum noſtrorum memoria non delendum.* Quidam ex hoſtibus etiã & Sarraceni Nucerię, *qui cũ Ciuibus eorũ ferè ſex millia in obſidionẽ ipſam venerunt, licet inuiti petendi gratiã loquendi nobis ad muros, aſſecurati per Alaymum, locuti ſunt dicentes: Viri Pharij per Deum verum, & viuum quem vniuerſa creatura recolunt & adorant, dicite nobis quale continuè prodigium videmus, & apparet nobis apertè, quòd quædam mulier albis amicta, aſtans ſupra muros veſtros hinc indè diſcurrit, tenens in manibus velamina, ex quibus tempore præliorum cooperit muros veſtros, quam cùm videmus, omnes dirigemus, & ſpiritus pugnandi à nobis eripitur, nec ſtare poſſumus facie ad faciem contra Vrbem; & ſagitta arcuum veloces tanquam è Cælo deſcendentes, in exercitum noſtrum immiſſa, lethabiliter corpora mortuorum tranſfixerunt, adeò quòd quæſitis turbis exercitus, inuenitur inexcogitabilis numerus mortuorum: & iam peſtis mortifera tranſit in reliquos, ita quod niſi caſtra receſſerint, vix ager ſufficiet ſepulturis. Hæc dixerunt; ſed cùm clamaretur ad arma, receſſerunt. Scito fili, quod mulier illa quam dicunt, Glorioſa Virgo Sancta Dei genitrix eſt, quæ populum Pharium ſibi deuotum ſemper pietatis, & potentiæ ſuæ pallio protegit & gubernat; & illa ſagitta cùm nos à Deo ſimus,* C D E

[b] Cap. 40.

quem

A *quem ſequimur, à pharetra Diuini iudicij contra hoſtes noſtros immiſſæ fue-*
runt. Non enim niſi Chriſti potentia pro nobis fuiſſet, & pietas de multitu-
dine gentium, Pharius populus inopinatam victoriam habuiſſet. Hæc
Neocaſtro.

Ex quibus non vno malo conflictatos accipimus Vrbis obſeſſores, anti-
quam præterea Ciuium, & planè eximiam pietatem, dubio procul ex
religioſo Virginis cultu profectam, quæ tàm illuſtrem è Cælo victoriam
aduocauit; denique Virginem protectricem, non aſſiduam duntaxat in
ea defenſione fuiſſe, verùm etiam ſæpius apparuiſſe, nec magis Ciuibus
quàm quibus formidabilis eſſet, hoſtibus, viſendam ſe obieciſſe. Ferunt
B nonnullos ex primo Virginis minitantis aſpectu, baliſtis in aduerſum
nixos inſolenter fremuiſſe, verum retortis atrocius iaculis, temeritatis
pœnas dediſſe, plures ſplendore nimio perſtrictos, eliſa oculorum acie re-
pente cæcutiuiſſe, nec paucos ignoto lethi genere conſtratos iacuiſſe, quòd
fortaſſe ſignificauit Neocaſtro, cùm dixit *peſtem mortiferam in reliquos tran-*
ſiuiſſe, quæ niſi ſublatis cum Milite Caſtris, inducias malorum habitura
non eſſet, neminem letho eximium relinqueret. Nec dubitandum vi-
detur in repetita in dies apparitione, Virginem ſubinde aliam atque aliam
intuentibus ſui ſpeciem edidiſſe, vt eam ob cauſam in varias hiſtorias
diuerſæ immitterentur narrationes, alijs candida amictam palla, & quo
C propugnantes obtegeret, velamine manus occupatam referentibus, alijs
ſuccincto limbo velut pugnæ ſatagentem, tela manu vibrantem, denique
alijs ſiniſtra vexillum Cruce inſigne ferentem, dextera ſagittas retorquen-
tem perhibentibus. Atque hoc poſtremum, atteſtationem habet ab ea,
quæ in æde Virginis Alticollis, illi memoriæ tum extructa, pugnam &
obſidionem exhibens, ſatis antiqua viſitur tabula, paſſimq; hoc exemplo,
in ceteris imaginibus religionem, in ore vulgi famam obtinuit. Præclaro
ſanè argumento, Virgine olim patrocinante, Archadianum illud Impe-
riale ſtemma, in Meſſanenſium conceſſiſſe honores, quaſi ea ſpecie moni-
D tos Virgo voluerit ſuos Meſſanenſes, ad animum reuocarent, cuius olim
ope fortiter pugnando Bulgaros repreſſiſſent, ab Archadio meritorum
ac honoris illud inſigne ſuſcepiſſent, eiuſdem præſidio contra vrgentem
modo potentiam, memorabili ſeculis gloria ſeſe defenſuros, victoriam
reuecturos.

Ceterùm non vna vice vel illis etiam, qui bella aduerſus Meſſanen-
ſes mouiſſent, conteſtatam fuiſſe Virginis protegentis opem, ex illis
etiam paratæ victoriæ ſignis, quæ Comitem Atrebatenſem nocturno
viſu terruerunt, luculenter apparet, multoque magis ex conſecuta
deindè ad eam præſagitionem inſigni reipſa victoria, quam Rogerius
E de Lauria de valida non minus quàm numeroſa Caroli claſſe, pro
Iacobo

Iacobo Aragonio ſigna ferens, ad littora Surrentina reportauit. Narrat A ea præſagia [a] Neocaſtro, totumq; ex ordine belli & pugnæ ſucceſſum, ſed ad noſtrum inſtitutum, primum illud maximè facit, reliqua, vbi Antoninus de Amico in lucem miſerit cum voluptate leges. Sic ergo ille. *Audite verbum mirabile quod nocte illa (quæ ſcilicet pugnam præceſſit) cùm foret mare tranquillum, clamor à pelago veniebat cum ſtrepitu, nec intelligi poterat ſonus eius, licet teneret cum æquore terra pacem, nec ab aëre ventus irrueret, vaſa hominum (id eſt naues) periclitari videbantur, ſtridor rudentium, & arborum, aures percutiens ſingulorum audiri de longè poterat, minæ maris tanquam vlulatus dolentium mirabiliter ſunt auditi. Et cùm cæli foret tranquillitas, igneæ lampades volitabant ab aëre velut trabes ardentes.* B *Tunc canes quaſi gementes, amaros vlulatus, & horribiles præſtiterunt, & tempeſtiui galli triſtia populis cecinerunt. Nocte illa Comes Atrebatenſis ſomno ſepultus, voce magna exclamans dixit: Rex Carole accipe vaſa & gentem tuam: quia plus ea ſuſtinere non poſſum, priuſquam rurſus perdantur à Siculis: video Aquilas vorantes gentem tuam, & alij captiui dicuntur à FEMINA GRAVIS ASPECTVS. Pharij quoque per eos bello diſpoſito cùm pocula & gaudia ſumerent, cum ponto & ſuperis pacem tenent.* Hæc ille. Femina porrò grauis aſpectus non alia eſt, quàm Deipara Virgo Meſſanenſium ex Sacramento tutelaris, ea grauitatis imagine, ſeriam pro illis curam præ ſe ferens. Ceterùm qui nocturno C viſo grauis duntaxat aſpectus fuit, diurno portento ſpecies extitit etiam formidabilis, quòd nempè ſic oportuit minas admonentis in argumentum tranſire ſeuerius deterrentis, & in vtroq; Sacramentum aſſerere Patronæ protectricis.

Legimus in bellis perſæpè publicas Diuorum apparitiones; ac vt vt vetuſtiora repetamus, Senacherib Aſſyriorum [b] Rege, Hieroſolymam obſidione premente, Angelus Cæli, nocte vna, vnaq; ſtrage, centum octuaginta quinque millia bellatorum corpora trucidauit. Conſtantino deindè aduerſus Maxentium pugnante, aliquo ſanè [c] Diuorum obtendente, Crux in aëre conſpecta cæleſtisq; inſcripta ſententia, victoriam D quę poſtea conſecuta eſt, decreuit, omnibus ſeculis memorandā. Theodoſio [d] rurſum cum Eugenio ad Aquileiam decertante, Ioannes & Philippus Apoſtoli anteſignani, retortis aduerſo flamine telis hoſtium, inſignē ab eorum ſtrage gloriam pepererę. Roilæ quoque Scytharum Ducis, Conſtantinopolim aduerſus Theodoſium iuniorem qui Archadio ſucceſſit, pergentis, immiſſa Cælo fulmina ac faces, vniuerſas exercitus maximi copias diſſiparunt. Ardabario eiuſdem Theodoſij [e] auſpicijs contra Perſas militem ducente, Angeli auxiliares affuere, commiſſoq; prælio, centum millia Sarracenorum, quibus Perſæ fidebant, præcipiti E fuga

a Hiſ.c.100 & 101.

b 4. Reg. 9.

c Sozō. l.6.

d Theod. l.5 cap.4.

e Niceph. lib. 14.

A fuga fluctibus Euphratis immerſere. Idem Ardabarius Angeli ductu pro Theodoſio, repentino aduentu Rauennam expugnauit, Ioannemq; Hæreticorum fautorem, ab arrogato Occidentis Imperio deiectum in vincula compegit.

Imperante Iuſtiniano cùm vacuam defenſoribus Sergiopolim, Sapores Perſarum Rex ſubigere tentaſſet, explicatum per mænia exercitum, egregiè incinctum repente conſpicatus abſtinuit, idq; cum Sergij Martyris ope factum reſciſſet, ex eo tempore magna ſe religione Diuo obſtrinxit. Pelagius aduerſus Miramolinum, reliquosq; Sarracenorum Duces, exigua manu conſerens, vt immiſſa in Chriſtianos tela Angelorum pro-
B uiſu in Sarracenos retorta vidit, è latebris emergens, ingenti reſiduos ſtrage fudit, ſeq; cum ſuis non modò à calamitate, verùm etiam à calamitatis formidine in poſterum liberauit. Ramirus Iacobi Apoſtoli facinore, ſeptuaginta circiter millia Sarracenorum profligauit. Eoſdem Ioannis Decimi Pontificis exercitus, Petri & Pauli Apoſtolorum ductu, in Apulia, maxima clade fugauit ac fudit. VVenceſlaus Bohemiæ Dux, vitæ ſanctitate Illuſtris, cùm Duci Curinenſi maximis copijs fines Bohemiæ infeſtanti, occurrens, quò multorum cædibus ſuo periculo parceretur, ſingulare certamen obtuliſſet; Angeli apparuere, dimicantiq; arma miniſtrauere, quo viſu territus Curinenſis, ex equo ſe ad pedes VVen-
C ceſlai abiecit, obtentaq; venia deinceps ab iniqua inuaſione diligenter cauit.

In explicatione Sacra Antiochena, cùm Chriſtianos propè fame tabidos & enectos, ingens præterea Sarracenorum, Perſarum ac Turcarum exercitus ad interitum compelleret; illi S. Andreæ hortatu, defoſſam humi in Eccleſia Principis Apoſtolorum lanceam, quæ CHRISTI latus confixit, eruderant, eaq; prælata vniuerſos propè ſignis, ſpolijs & vita exuunt. Rurſum Chriſtianis cum Corbona Perſarum Duce ſigna conferentibus, innumera albatorum equitum agmina, per aëris ſudum la-
D bentia, non modò aciem inclinantem firmauerunt, verùm etiam hoſtibus in fugam verſis, centum equitum millia, peditibus numerari neſcijs, cædenda præbuere. Attila Rex Hunnorum, cùm poſt direptam & incenſam Aquileiam, in interiorem Italiam, maximèq; Vrbem Romam inflammato animo raperetur, non tam Leonis Primi Papæ occurrentis eloquentia perſuaſus, quàm Diui cuiuſdam ſtricto gladio niſi obtemperaret perniciem minitantis, terrore ictus ex Italia remeauit. Agnellus Abbas ſumma apud Neapolitanos Religione ſacer ac celebris, eam Vrbem toties innumeris malis atque incommodis obſidionum conflictatã, viſus eſt ſæpè Crucis elato vexillo defendere. Sed etiam ſuperiore ſeculo
E Rege Canore Luſitanam arcem obſidente, ſæpè à paucis Luſitanis maxi-

mæ

mæ hoſtium copiæ ſunt profligatæ, vnius videlicet hominis ignoti facinore, quem cùm omnes propè deſtinatis ictibus peterent, nullis obnoxium vulneribus, cadentes extimuerunt. Rex Manincongi Alphonſus, à quo tempore CHRISTO nomen dedit, pauca manu cum maximis auerſi à fide fratris copiȷs, nunquam ſine victoria conſeruit, quòd hoſtibus fatentibus milites cruce ſignati pro Alphonſo toties acerrimum prælium depugnaſſent. A

Huc reuocari poteſt Alphonſi item ſed Caſtellæ Regis, ingens de inimicis Crucis diuinitus reportata victoria, quando in medio conflictu cũ pene acies Chriſtianorum inclinaret, Alphonſo inprimis alijsq; compluribus obiecta Crux in aëre, velut indictum Cælo prælium inſtaurauit. B Ducenta millia Maurorum cæſa memorantur. Rege eorum vix fuga cũ quatuor equitibus elapſo, ex Chriſtianis haud amplius vigintiquinque deſiderati. Quæ memoria deinceps ob religionis ſymbolum & inſigne, feſtum Sanctæ Crucis Triumphum Hiſpanis ſignauitq; diemq; Iulij de-

a An. 1212. cimum [a] ſextum vniuerſis ſolemnem fecit. Illuſtre etiam eſt illud, ſed & religione antiquius ac dignum celebritate miraculum, quo Vldarico Auguſtano Angelus è cælo deſcendere viſus, Crucem tulit auream, ſacrum eius victoria ſignum quæ paulò poſt contra innunerum Hunno-

b Martyr. Germ. ad 4. Iulij. rum exercitum Auguſtam obſidentium, [b] Othone Rege adnauante glorioſe reportata fuit, ipſo etiam Pontifice ſtola amicto & ad milites animandos piam militiam deſignante. C Ferunt eam Crucem in Templo Diuæ Afræ ſacro quod hodie Vldarici nuncupatur aſſeruari. Denique vt miſſa faciam innumera paſſim nota: cùm Solymannus Turcarum Princeps ab obſidione Viennæ, Caroli Quinti aduentantis metu copias retraxiſſet, & obuia quæque loca bidui itinere ſponte ſeſe detentia ſubegiſſet, vnum duntaxat oppidum Gunzium non tam muris ac Viris, quàm Nicolai Iuriſicæ Præſidis virtute ſeptum, potentiſſimi Tyranni iuſſa contempſit, iamq; triginta propemodum diebus oppugnatum, ac tandem ſuprema impreſſione maioribus quàm antea viribus tantum non expugnatum, D Diuus Martinus cuius tutelæ, ob vicinam Sabariam Martini Patriam, antiquo Ciuium voto ſacrum erat, hoſtes non modò à conatu repreſſit, ſed etiam pluribus cæſis, ac ſignis ablatis, quæ hodieq; in templo Oppidi memoriæ cauſa viſuntur, inſignem pietati Nicolai victoriam condonauit. Ferunt nihil vnquam ægrius tuliſſe Tyrannum, quàm potentiam ſuam toti Orbi formidabilem, ab exiguo obſcuroq; tum loco ludificatam, eamq; ob cauſam cupidum videndi Nicolai, ſi quo modo ad ſuas partes Virum tam eximium promiſſis allicere poſſet, data fide hominem accerſiuiſſe; cumq; in exili corpore ingentem animum cum Purpuratis ſuſpexiſſet, cui facilius eſſet vitam quàm fidem Deo, ac Carolo E

obſtri-

A obſtrictam extorquere, inſigni munere affectum ad ſuos remiſiſſe; quem deindè Carolus coram Principibus collaudatum, eiuſdem oppidi priuilegijs ampliſſimis ornati, ac totius territorij iure hæreditario donauit, ac non multò poſt abſque hærede vita functo, Regio planè Mauſoleo parentauit, ingensq; Viri deſiderium ad poſteros tranſmiſit.

Sed enim Virginem Dei Matrem aliquando palam apparuiſſe, vicesq; bellatricis pro genere mortalium egiſſe, ſi interdum, rarius tamen accepimus. Petrus Maffeius [a] de profligatis ad Arcem Dienſem à Ioanne Maſcarenia, & Ioanne Caſtrio Indiæ Prætore poſtquam diù potenter obſediſſent, infidelibus; Celebritatem (inquit) huius victoriæ auxere diuina B miracula, quod hoſtes ipſimet affirmarent, conſerta iam pugna maiores aliquot baliſtas, quater ignē Cælo minimè pluuio reſpuiſſe, & ſuper ædiculam arcis apparuiſſe MVLIEREM Cæleſti lumine radiantem, cuius fulgor ita aſpicientium oculos menteſq; perſtringeret, vt cæci propemodum neque in ordinem ire, neque in vnum conglobare ſe poſſent, ac tanto Superiores numero, tamen immutata repente rerum omnium ſpecie, vt in denos Luſitanos pugnaturi ſinguli viderentur, inde conſternationem & fugam ortam. Sed etiam illa Angolæ de Barbaris auxilio Deiparæ parta victoria planè ſtupenda fuit. Narrat Franciſcus [b] Bencius, *à ducentis circiter Luſitanis, decem millia confœderatorum Aethiopum ſub ſignis, habentibus, tantula manu tota ſexcenta barbarorum millia fuſa fugataque, & quod alioqui incredibile videatur, incruenta prorſus victoria, cuius quidem auctor non immeritò creditur Virgo ſanctiſſima, quam præcipua quadam Chriſtiani Aethiopes obſeruantia venerantur:* Et paulò poſt. *Certè poſt nobilem illam atque haud ſcio an omnibus ſeculis vnquam auditam victoriam, quam noſtri de Angolanis reportarunt, cùm duodecies centena millia profligauerunt exiguo numero, cùm fortè quidam Luſitanus ad Regis Vrbem delatus quæſiuiſſet de eius ductore exercituum, quid cauſa fuiſſet cur illa multitudine propè innumerabili tam paruis copiolis ceſſiſſet. Haud quaquam, (inquit ille) Luſitanorum arma metuebamus, quos vel vno ſpiritu difflare potuiſſemus: Sed Femina admirabili ſpecie clariſſima effulgens in luce, ſeniorq; eius comes flammeum vibrans gladium, qui conſpiciebatur ante ſigna ſuſpenſis medio aëre veſtigijs, magnam incutientes ſpectantibus formidinem, alienatos terrore animos in fugam dederunt.* Hæc Bencius.

[a] L. 3. Hiſt. Indic.

[b] In lit. Annuis Anno 1517.

Sed etiam Siclenſes (oppidum Siciliæ eſt ad Pachynum ſitum) pia traditione recolunt, quo tempore Sarraceni Siculis vbiq; bello graues imminerent, proruentibus forte pro re nata ad defenſionem Oppidanis, Feminam humana ſpecie auguſtiorem, candido inſidentem equo, generosè adpugnaſſe, barbaros perterritos acie verſa fudiſſe, cæcidiſſe. Eam verò Deiparam Virginem fuiſſe, cuius tutelæ Siclenſes fortunas ſuas E enixè commendarant, nemo hactenus ex indigenis dubitauit. Et extat

Nn illi

illi memoriæ dicatum ibidem Oratorium, Eremicolarum hodie cultu ſacrum, populorumq; aduentantiũ concurſu percelebre, quod ex eo facto Diuæ Mariæ Militanti, ſeu Militiarum, vel ad Milites nomen ſortitum eſt. A

At non mirum Eccleſiæ Catholicæ Patronam, fidei ac religionis propugnatricem, Chriſtianorum cauſa, cum infidelibus certa ipſorum pernicie decreuiſſe, imo verò interdum quod amantes ſolent Matres in iurgijs filiorum, Chriſtianis ſeſe pro Chriſtianis obieciſſe, ac vt ita loquar caduceatricem ſeſe intuliſſe. Vtiq; tamen rarius, apud quos ſum eruditus, auditum, nec ſemel, nec vno ritu, [a] aperto planè & velut indicto Marte depugnaſſe; quò proindè ſi tam vnicæ priuilegium gratiæ Virgo Meſſanenſibus irrogauit, id ex quodam velut Sacramento, quo ſe pridem Clientibus ſuis aſtrictam eſſe voluit, manaſſe veriſimiliter ſit credendum; vt quamquam pietas Matris omnium, ex officio redundet in omnes, peculiari tamen fauoris prærogatiua, ſubinde gratiarum oculi in iſtos inflexi videantur, eamq; ob cauſam quod de Agathæ Patria dictum percrebruit. *Noli offendere Patriam Agathæ, vltrix enim iniuriarum eſt*, præſtantioris cuiuſdam dignitatis titulo in Meſſanam conueniat: Noli offendere Ciuitatem Virginis, propulſatrix enim iniuriarum, ac malorum eſt. B

a L.18.Chrõ ad An.1383

Ceterum ſi hæc à manifeſtis apparitionibus eximia ſunt erga Meſſanenſes tutelæ Virginalis argumenta; neque tamen extra locum haberi debebunt quæ abſque etiam eiuſcemodi viſis, magnis tamen euentibus, exploratò ſæpiſſime voto ſeſe prodiderunt. Vnum inter ſexcenta, memoriæ duntaxat inſinuaro, quod etſi anticipato pridem ſucceſſu reliqua præiuerit, coronariam tamen dignitatẽ hic quoque tenuerit. Eſt id nimirum funeſta illa Saracenis, ſed læta Siculis, Mamucæ immanis Pyratæ in freto Meſſanenſi demerſio. Hic cùm iubente Abdala Africæ Tyranno, ad vaſtitatem Chriſtianæ Reipublicæ inferendam, centum nauigijs Ductor præpoſitus ex Africa ſoluiſſet, toto mari formidabilis, non ſolùm infeſtam finitimis Inſulis nauigationem ac parum tutam, ſed etiam penitus clauſam reddiderat, ac in primis Siciliam prędaturus, Meſſanę portui quo maxima pars Regni vitam ducit, claſſem appulit, legionumq; parte expoſita, vi atque impreſſione facta, Clauſtrũ Diui Ioannis Baptiſtæ quod littori adiacet, nonnullorum cęde temporis veſtigio diripuit; ſed verò pręcipuè Placidum generis ac Martyrij ſanguine clarũ, cum ſorore Flauia Virgine, ac fratribus Eutychio & Victorino, qui fortè viſendi fratris gratia Roma aduenerãt, nec nõ triginta alijs Monachis, quòd eiurato CHRISTO in ſectam traduci noluiſsẽt, barbara crudelitate excruciatum necauit. Ea verò immanitate ſaginatus aliquantũ, haud planè exaturatus barbari animus, patefactũ crudelitati iter per reliquas Sicilię oras proſequi imperat. Sed enim vix à loco patratæ cædis Sanctorum auulſam breui interuallo claſ- C D E

A claſsem, tanta repente mutata cæli facie tempeſtas Maris vi ventorum impulſa obruit, vt non modò præciſa, verùm cælitus planè vetita ſpe euadendi, vniuerſæ Naues, ac octingentorum ſuper ſeptemdecim millia virorum Capita, medijs æſtuantis freti fluctibus haurirentur.

Acta ſunt hæc in proſpectu Meſſanæ atque adeò in oculis Ciuiũ, quibus tam iucundus & illuſtris dies ille fuit, quàm certa ſalutis lætitia ex ſummo Virginis erga Ciues amore, quòd Ciuitatem ex flamma atque ferro, ac penè ex faucibus fati ereptam conſeruaſſet, quòd propenſa Nati beneuolentia Placidum cùm Socijs, ex hominibus in cælum euocatum inter Diuos repoſuiſſet, quò poſt Virginem præcipua Ciuium Religione cultus,
B pro ea qua apud Natum, ac Matrem gratia polleret deinceps Ciuitatem ſedulò iuuaret ac ſoſpitaret, quòd demum oppreſſis in Mari Barbaris reliquæ Siciliæ ſubijciendos ignes reſtinxiſſet, gladioſq; infidelium in ſalutem ſociorum diſtrictos retudiſſet. At enim dignum fuit Romani Placidi ſanguine Meſſanenſem purpurari Ciuitatem, quò gentem Romanis olim Societate & ſuperſtitione confæderatam, ſed poſtea Religione Chriſti imbutis addictam, Romanus item ſanguis Meſſanenſi aura ſpirans, arctiori quodam Sacramento deuinciret, vt inde ſicut olim principibus ſuis fortunas omnes & vitam, penè ad aras & focos vltra gentium morem obſtricta ſemper habuit; ita deinceps ſanctiori ſanguinis & Religionis iure,
C Romanorum complexa Eccleſiam, rara ſemper pietate, caris omnibus rebus duxit cariorem.

OSTENDITVR PROTECTIO VIRGINIS ex liberata à Peſte Meſſana.

CAPVT LVI.

HACTENVS de tempeſtiuo Virginis inter bella,
D bellorumq; metus beneficio per ſumma quædam capita diximus, pluribus ſanè prætermiſſis, in quibus non modò noſtrum argumentum, ſed eximia cuiuſuis narratoris dicendi copia verſari potuiſſet, cuiuſmodi pleriq; inter alia volunt fuiſſe, cùm ſuperiori ſeculo tempeſtates illæ potentiſsimæ claſsis Turcarum, etſi bis Melitam oppugnarint, Gaudiſium diripuerint Leocatam deprædatæ ſemel, Auguſtam bis populatæ fuerint, ſenis demum vicibus Siculum fretum ingreſſæ, Rhegyum incendio ter conſumpſerint, direptis Villis, vaſtatiſq; agris penè exciderint, neque tamen Meſſanam agroſq;
E Meſſanenſes attigerint; neque ſolũ, ſed cùm immanis ille Barbarus neſcio

quo malo auctoratus,traiecto freto Lyparim exuſiſſet, indè per Tyrrhenū pelagus in Italiam irrupiſſet, oppida euertiſſet, Matresfamilias, Virgines, pueros ingenuos raptaſſet, vix reſiſtentibus municipijs & colonijs, quòd ſubitus & improuiſus hoſtis aduentus, nedum Italorum Ciuitates conſpirare,coniunctisq; viribus exercitum conflare,cùm longè ab Italia abeſſet Imperator,permiſiſſet; ſed neque priuatim cuiq; pro ſe copiam reſiſtendi reliquiſſet: quo tempore quidem tantam (Deus immortalis) fortunarū calamitatem,tantam ditionis Italicę ac Hiſpanicæ vaſtitatem fuiſſe multi ſcribunt,quantā Italię regna multo tempore Germanicis ac Gallicis bellis exercita, Hiſpania verò Sarracenorū armis implicita non viderat: & tamē beneficio Patronę Virginis,Meſſanam ea ſtrages minimè inuoluit,tametſi oberrante hoſtium claſſe in ipſo freto Siculo, atque adeò in oculis Meſſanæ crudelitas verſaretur,Vrbemq; ceteris Hiſpaniæ atque Italiæ Ciuitatibus hoſtili nomini plus infenſam haud ſemel deſignaſſet. Extimuit ſcilicet Barbarus, quòd ſicut olim Sarraceni, Patronam & ipſe Virginem formidabili ſpecie ad propugnandum incinctam eminus aſpexit,niſi etiā tacita quadam præſenſione aduertit,religionem habendam eſſe illi Vrbi, quam Mater Dei defendendam recepiſſet, & ad quam non multos poſt annos,vniuerſa claſſis Otthomanica,propter Echinadas profligata, mancipio ventura,& Reginæ Cæli Meſſanenſium tutelari,cuius illa victoria ſtetit auſpicijs & auxilijs, ceruicem inclinatura eſſet. Neque enim dubiū ſoluentem ex Portu Meſſanenſi Chriſtianorum claſſem ad conferendum ituram hìc ſupremis à Deipara votis victoriam fuiſſe obteſtatam, dataq; olim (credas) Meſſanenſibus benedictione impertitam, bonis auibus abiuiſſe,viciſſe,redijſſe,meritòq; detracta hoſtium ſpolia, gloria ſanè à ſeculis inuiſa,hùc primū aduexiſſe,ad pedes Virginis Fortunatricis depoſuiſſe,ex hoc velut glorię theatro felicitatem toti Orbi Chriſtiano partā oſtentaſſe.

Nam etſi pio Pij V.Pontificis Sanctiſſimi inſtituto per vniuerſum Orbē Chriſtianum,in ea victorię vota,publicis vbiq; ſupplicationibus Deipara vocaretur,quòd non ſolùm ex communi fidelium ſenſu,nec vnquam ſpe fallaci conſtaret,ipſam prę Cęlitibus apud Natū efficaciſſimè pro Eccleſia interpellare; verùm etiam diuinitus iniecta mente Sanctiſſimo Pontifici ratum eſſet, eius auxilio gloriam illam nomini Chriſtiano cunctis ſeculis memorabilem conſtituram, religionemq; Crucis recreandam; vt ob id, quo die precibus impensè vacans [a] cælitus accepiſſet viciſſe Chriſtianos,eodem, ſeptimo ſcilicet Octobris commemorationem [b] S. MARIÆ de Victoria quotannis faciendam inſtitueret. Etſi(inquam)vbiq; gentium Virginis opem Chriſtiana fides ac præſertim Roſarij deuotio imploraret; hìc Meſſanę tamen ad Ædem Patronę Virginis Cathedralē,ad ipſam Virginis aram,adeoq; ad ipſum religioſiſſimę Epiſtolę Sacrarium, Virginisq; ab

[a] Surius in com.Hiſ.ad an 1571. [b] Ioan.Ant. Gabutius in vita Pij V. l.5. c.6

A ab ea nuncupatæ venerandam Imaginem, totiûs Eccleſiæ preces ſigillatæ,
Victoria ſpe omnium concepta, in Cælis à diuino Senatu Virgine ſata-
gente decreta eſt. Hìc, è diſpenſatis ſi vnquam antea pleniſſimis Eccleſię
theſauris, præparati ad pugnam militum animi, & expiatis noxis pane
Cæleſti fortes ad vincendum & moriendum effecti. Hic, Sacris concio-
nibus explicata belli æquitate, laudata Religionis ac Diuinæ gloriæ cau-
ſa, incenſæ Ducum voluntates, firmatæ votorum Sanctitates. Hìc, à cer-
tiſſima Deiparæ protectione, tot pridem argumentis conteſtata, tradu-
ctum ad animos omen, pugnandi cupiditatem indidit, victoriæ ſpem ar-
mauit, roborauit. Hìc, Ioannes Auſtriacus benedictione Pontificia, ſed
B Patronæ Meſſanenſium auſpicijs Sacratum Crucis vexillum ſuſcepit, ac
renouata Conſtantini teſſera, IN HOC SIGNO VINCE, ad Epi-
ſtolæ Virginalis aram, vbi Religionem habuit, decrétam Cælo victoriam,
ac velut tabellam manu Virginis conſignatam in hunc puta ſenſum tulit,
*MARIA VIRGO, Ancilla Dei humillima, CHRISTI IESV Cruci-
fixi Mater, Meſſanenſium protectrix: Tibi, pugnaturisq; omnibus ſalutem, Dei
Patris Omnipotentis benedictionem, noſtram protectionem, certiſſimã de hoſte fidei
victoriam, & ex ea Republica Chriſtianæ felicitatem: Perge, vince, ſoſpes,
triumphaturus hùc reuertere.* Hìc demum, vbi iſte fiducia plenus, eoq; in-
ceſſu ad pugnandum arduus, Claſſem conſcendit, velisq; ac ſignis in ſpem
C explicatis, ſecundo flamine ſoluit, Sacerdotum omniumq; Ordinum San-
ctitates, nec non populi vniuerſi pietas ac deuotio, ſuſcepta velut in ſe
totius Orbis Chriſtiani Religione, commiſſaq; ſibi totius Eccleſiæ cauſa,
coram Deo ac Deipara vota fundere, lacrymis ſeſe mactare, precibus imis
emereri, continuatis pietatis operibus deſideria ſancta promouere, gra-
tiam victoriæ tametſi ratam, nundinari non deſtitit.

Ac vt primum Ioannes, ad ſinus Corinthiaci fauces, in conſpectum ho-
ſtis venit, ingenti nauium longarum multitudine penè Mare obtegentis,
reuocata recens in militum animos deſtinatę ſpe victoriæ, Virginem pro-
tectricem ſub ipſo exordio conflictus, ſigno per Claſſem dato ſolemniter
D adſalutauit. *Cum iam* (inquit [a] Surius) *manus cum Turris conſerendæ eſſent,* [a] In com. Hiſt. ad an. 1571.
*tympanis, tubis, fiſtulis, alijsq; muſicis inſtrumentis accenſi militum Chriſtiano-
rum animi, alta voce Deus omnipotens Trinus & Vnus inuocatus ipſa quoque
Sanctiſſima Chriſti Mater, vt quæ plurimum poſſit apud Filium reuerenter ſa-
lutata eſt.* Prorſus ad vota Chriſtianorum aleam belli Virgo pientiſſima
rexit, & aduerſum initio pugnæ ventum, reflexis habenis in hoſtium ſigna
conuertit, fumum & flammam retorſit, tela quoque non repreſſit modò,
verùm etiam emendato motu candentia magis, in ipſa vibrantium ora
palàm retrò egit: vt certò ſcias eandem in eo prælio depugnaſſe Virgi-
E nem Bellonam, quæ olim pro mœnibus Meſſanenſium, aſſuetis iam ad

retorquenda iacula, mortalesq; ictus lacertis non ſemel decertauit, ac tum A
ea Nauali pugna paucis horis durata, ſtetit illa MARIÆ Virginis ſoſpi-
tatu Victoria, qua fortaſse maiorem ab Octauij Auguſti ſeculo, Mare Me-
diterraneum non conſpexit.

Ea verò confecta, hùc, quemadmodum dicebam, glorioſa Claſſis re-
uecta, potentiam barbaricam, humiliatis antennis depreſſisq; lunis rapta-
uit, & ingenti Regni totius Siculi applauſu, ſed Meſsanæ feſto præterea
bellicorum tormentorum, Martiumq; ſignorum ſtrepitu, theatro ac por-
tu recepta eſt; vt vnde victoriam auſpicata fuit, ibi felicitatem ſuam ve-
ctigalem Virgini præſentaret, captiuam Otthomannicam ſuperbiam re-
ligaret. Id propter diluceſcente poſtero die Ioannes Auſtriacus, ex ipſa B
prætoriæ puppi, ductis vniuerſæ victoriæ coronatis ordinibus, ſolemniq;
totius Religionis inſtituta ſupplicatione, ad Ædem Virginis Cathedra-
lem inuiſit, & perſoluto ſacrum ac lætum plaudentibus Organis, hymno
laudum votiuo, TE DEVM laudamus, ad aram Virginis ſup-
pliciſſimus ipſe adorauit, gratiam acceptam tulit, ſpolia reportata
numerauit.

Verùm non hac ſola victoria peropportunum fuit Reipublicæ Chri-
ſtianæ, Meſsanenſium Patronæ præſidium. Enimuerò accenſis ingenti
ſucceſsu Principum animis, vbi Pio Quinto ſequens annus diem Cælo
ſignaſset, Gregorius Decimus tertius Sanctitatis potitus, iterum in arma C
contra fidei hoſtes eundum inceſſit; iterum Meſsana Victoriarum ſedes,
vnde felicitatis teſsera capeſseretur delecta eſt. Itaq; Ioanni Auſtriaco
Claſſis Imperatori, rurſum adfuere Duces ac Milites vincere aſueti. Ad-
fuit & Paulus Odeſcalcus, Pennæ Antiſtes, Apoſtolicus Nuntius, qui Pon-
tificijs indultis ritè ad pugnandum Milites incingeret, Sacramentis viam
in Cælum muniret, morituris pro Crucifixi gloria, vitam æternam repro-
mitteret. Eo ſupplicationem generalem, ad conſuetam Virginis Ædem
incidente, Ioannes in primis cum vniuerſis Ducibus ac belli proceribus,
nec vllo Milite excepto, Sacram per Vrbem inambulationem, præeunte D
Religione ac Clero cum Apoſtolico Nuntio deuotus adornat; ipſe, Pon-
tifice ritu in Eccleſia fungente continuus aſſiſtit, Sacra Synaxi cum Duci-
bus reficitur; iterumq; vexillo Crucis ſublato, ad pientiſsimæ Virginis
aram, vt nuper, deuotè paciſcitur.

Viſa tùm alacritas militum eò geſtire magis, quòd ſecuram ſalutis cen-
ſeret mortem, quam pietas quoque Catholica Ducum, quemadmodum
antea fecerat, ſtatutis ferijs parentalibus, ad omnes aras Sacrificijs comi-
a 2. Mach. 12. tandam decreuiſset; *Sanctam* [a] videlicet, *ac ſalubrem ducens cogitationem
pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* Itaq; Ioannes educta quàm
primùm Claſse hoſtem inſecutus, qui tametſi impotenti ſuperbia, quò E
diſpen-

A diſpendium attriti ſemel roboris ſupercilio barbarico diſsimularet, ingentem iterum Claſſem inſtruxiſſet, metum tamen efferato quantumuis pudore animo,celare non valuit,eoq; ſubire aleam veritus, pugnam haud vna vice oblatam detrectauit, aſtutè euitauit. Id quoque Chriſtianæ Claſſi dubio procul incruentæ Victoriæ loco fuit; quando non minor eſt virtus quàm quærere,cum gloria parta tueri, pendendi occaſionem propulſare. Vt iam inſueta ratis auſpicijs Reipublicæ Chriſtianæ vota, nihil non à Virgine Meſſanenſium protectrice ſperare audeant, eoq; omnes ſemper animorum alimenta ex ea Religione ſumant, vnde Chriſtianæ felicitatis magnitudo augeatur: nec immeritò nuper Sanctiſſimus
B Vrbanus Octauus, dum gratulanti Pontificatus Dignitatem Senatui ſcripto reſpondet, inter alia ſic ait. *Ceterùm priuatis publicisq; ſupplicationibus orari iſtbic cupimus dominantium Dominum, vt ad quam Nos gloriam deſiderandam aſcitum nuper Vrbani cognomentum incitabit, ad eam conſequendam Ciuitas veſtra iuuet, vltrices Chriſtianorum Principum Claſſes, ex opportuna illa Statione ad Orientalis impietatis excidium emittens, quod vobis decus & Orbi ſolatium exoptantes, Apoſtolicam benedictionem Senatus Populoq; Meſſanenſium impertimur, & Pontificiam beneuolentiam pollicemur.*

Quæ omnia quamuis clariſſima ſint ſingularis tutelę Virginis,indicia, à nobis hoc loco prætereuntur, quòd belli & victoriæ partes concernunt,
C de quibus pauca pro re hactenus dixiſſe ſatis erit. Iam verò in pace qualē fuiſſe credemus tantæ Matris,ac Patronæ pietatem, niſi vnicum ac certiſſimum Ciuibus præſidium, vexata atque afflicta peſtilentia Ciuitate. Sæpè quidem hac tabe, DEI Optimi Maximi in peccata hominum ira atque vindicta,conflictata eſt tota Sicilia,ſed nunquam magis deformata, quàm cùm aliquoties, præcipuè tamen tempeſtate Friderici Aragonij, Meſſanam inuaſiſſet,ſerpente hinc in reliquum Regni corpus contagione, quæ Vrbibus exhauſtis Inſulam ad vaſtam quandam ſolitudinem redegiſſet, niſi ſpectata toties tantæ Matris pietas, in præſentiſſimis periculis
D obſtitiſſet. Lugebant non modò templa & fora & viæ publicæ,ſed etiam agri & vici,omniumq; in animis inſederat facies Vrbium affectarum, nihil infrequentius,nihil deſertius magisq; ſolitarium apparebat,vt Sicilia ipſius ſolitudinis ac vaſtitatis domus quodammodo videretur. In ipſa Meſſana ſemicluſæ tabernæ ferè omnes viſebantur, vacuæ apothecæ, frigentia Mercatorum, publicanorumque tabernacula, ſqualentia omnia.

Fama eſt eo tempore à Porta quàm vocant Regalem,ad Portam vſque Imperialem, longo plateæ tractu euntibus, vix quatuor aut quinque ad ſummum obuios conſpici ſolitos, & illos quidem ſqualidos, ipſo vt ſic di-
E cam mortis habitu ſordidatos,& in ſumma calamitate tabeſcentes. Opta-

rem hoc loco eam mihi in dicendo vim;eam copiam ac facultatem, qua A
pro Virginis Soſpitatricis gloria,quæ tùm Meſſanéſibus opitulata eſt,hęc
omnia pro atrocitate rei poſſem deſcribere. Profectò enim ſi nobis ante
oculos ponamus, miſeram illam ex omnibus municipijs vt fertur Ciuium
fugam, in ſyluarum abditis, cliuoſiſq; montium receſſibus ſalubrioris
aëris temperiem venantium, tametſi omnia calamitatis exempla animis
complexi fuerimus,neſcio an aliquid dignum ea miſeria cogitare poteri-
mus; alios domi ſuę ſæuiſſima peſtis enecabat,alios prodeuntes ante ipſos
lares exanimabat, alios excluſos, carorumq; latebras per ſolitudinem in-
ueſtigantes,laſſitudo,morbuſq; opprimebat,deprehendebantur paſſim in
vijs demortui,nec niſi,ob inopiam veſpillonum, tardius humati, & hoc B
ipſo ſeminaria cõtagionis exiſtimati, nec pauci ſpeluncis cauerniſq; prout
ſors ferebat,iniecti potius quàm illati,quòd ſpirantia luem cadauera, ne-
mo ſine horrore inſpicere,nunquam verò ſine certo periculo poſſet attre-
ctare. Nullum tam immani contagioni erat in carpendo diſcrimen,
nulla conditionis, quòd mortem pediſſequam haberet; nulla ſexus ratio
habebatur, non ætate confectis, ac iam ſpontaneo naturæ debito in mor-
tem concedentibus,non mulieribus,non infantibus parcebatur; Templa
vndiq; ac veſtibula Templorum,quin imò extra Vrbem,noua paſsim cæ-
miteria,foſſæq; obuiæ ſepulcra ſufficiebant, ac tabe confectorum cadaue-
ra, quæ Magiſtratus conuulſi induſtria inueniri poterant, ſuperiniecta C
tantum modica humo, hauriebantur; quaſi & tellus ſuper lue nauſearet;
nec amplius tabida corpora ferre poſſet; vbiq; formido, vbiq; luctus,
vbiq; ſupremi gemitus morientium audiebantur, cadentibus è comple-
xu parentum paruulis, ac paulò poſt ipſis parentibus in funera ſociatis,
quos penè raptatos ceteri foſsis inferebant,ipſi quoque ſemianimes, iniu-
ria illuuieq; conſumpti, mortem ſæuam licet, malis tamen ſuis optatiſsi-
mam haud fallaci mora opperientes.

Hæc porrò fuit illa peſtilentia non Meſſanæ duntaxat aut toti Siciliæ,
ſed vniuerſo propemodùm Orbi communis; de qua plériq; mira & varia
a Ad ann. 1347. narrant Scriptores; inter quos Iacobus [a] Bergomenſis. *Ingens* (inquit) D
vapor magnitudine horribili, Boreali mouens regione; magno aſpicientium terro-
re per Cælum hoc anno viſus & delapſus eſt. Et ſunt qui ſcribant hoc eodem
anno, quaſdam beſtiolas multiplicato numero in Oriente è Cælo cecidiſſe, quarum
corruptione & ſtatim execrabilis peſtilentia ſubſecuta eſt. Subdit verò idem
b Ad ann. 1348. Bergomenſis. *Peſtis lugubris & miſeranda* [b] *hoc anno incæpit* (alij volunt
cæpiſſe anno ſuperiori) *& per tres annos penè per totum mundum debaccha-*
ta eſt. (Trithemius tamen biennio duraſſe putat) *Quæ primo in Aſiam*
apud Indos, ob eaſdem beſtiolas, incipiens, paſſim per Prouincias irrepens, vſque
in Britannos & omnes gentes adeò deſæuit, vt vix decimus quiſque ex milleſimo E
homine

A *homine ſuperſtes manſerit, & pleraq; loca prorſus derelicta ſint, Iudæi verò omnes qui in Germania erant his temporibus exuſti ſunt, eò quòd omnes regionis puteos* (alijs etiam aërem) *veneno inficere ſint annixi, quemadmodùm multi eorum confeſſi ſunt*. Hæc Bergomenſis. Nec deſunt recentiores qui eam hominum ſtragem, ad hæc vſque tempora minimè putent reſarcitam. Trithemius [a] de eadem peſte loquens: *Vix* (inquit) *mediam hominum partem in humanis agere permiſit*, Iudæos tamen non omnes exuſtos ſcribit, ſed aliquos ſuffocatos, præcipitatos alios, alios ſubmerſos, multos Capitibus truncatos, non paucos igni traditos, gladijs item plures & lanceis confoſſos, denique alios alijs tormentorum generibus interemptos. Sed quod B miſerabilius eſt; *nonnulli* (ſubdit) *eorum, cernentes in malo ſe poſitos, necatis primo liberis & vxoribus, ne in manus crudeliter ſæuientium Chriſtianorum traderentur cruciandi, ſe cum domibus ſuis igne ſuppoſito incendentes voluntariè peremerunt*. Hæc ille.

a In Chr. Hirſau. ſub Abbat. Vuigardo. An. 1349.

At quamuis communis illa fuerit calamitas, dubio procul à Deo immiſſa, nequicquam conata etiam ad id mortalium malitia; quibuſdam nihilominus in locis deſæuijt atrocius, diuina manu pœnam altius figente, quò vel commiſſa emendaret, vel in poſterum forte perpetranda longè dimoueret, haud vulgari etiam dum affligit dilectionis argumento, quòd clementiſſimus pater quos diligit filios caſtigat, nec tam criminis vindi- C ctam, quàm ſalutem filiorum caram habet. Hùc enim reuocarim pleraq; mala ex ijs quæ Petrus [b] Bleſenſis in Epiſtola ad Riccardum Syracuſarum Antiſtitem, exulcerato paulò minus animo in vniuerſos Siculos ingerit; quos dum Inſularium populorũ, quamquam omnes iſtos generaliter vocet infideles, voluit eſſe perditiſſimos, ignorauit qualem ſua Inſula contempta fide Orthodoxa ſtatum habitura eſſet, eoq; miſeriorem quòd miſeriam ſuam luce caſſa fortaſſe nunquam vel ſerò foret agnitura.

b Epiſt. 46.

Verùm quod in præſenti inſtituto communem ſpectat Orbis calamitatem, ex dicta cauſa, Meſſanæ, prodigijs quoque diuina patuit emendan- D tis poteſtas, arreptaq; Ciues religione, & ex Deipara certam ſperare ſalutem, & per ipſam Cæleſte Numen offenſum placare perdocuit. Narrat rem ſcitu dignam & hactenus à recentioribus præteritam, qui floruit Anno ſalutis milleſimo, trecenteſimo, quinquageſimo [c] F. Michael de Placea Diui Franciſci Ordinis Minorum, quam ex manuſcripto Antonini Amici, accepimus, his verbis. *Apparebant in prædicta Ciuitate Dæmones in figura Canis transformati, multa damna Meſſanenſium corporibus inferentes: qui ſtupefacti, nemo auſus eſt domo egredi: tamen de communi aſſenſu omnium, de voluntate Meſſanenſis Archiepiſcopi, Ciuitatem cum Litanijs deuotè circuire ſtatuerunt. Et dum ingrederetur vniuerſa plebs in Eccleſiam, niger canis in ma-* E *nu enſem extractum deferens, apparuit inter eos, & fremens irruit in eoſdem, &*

c Hiſt. prima part. cap. 29.

omnia

omnia vaſa argentea, lampadas & candelabra in Altaribus exiſtentia fregit, A
& diuerſimodè conquaſſauit, In cuius viſione omnes ſemimortui in faciem ſe
vnanimiter proſternerunt: ſed dum poſt moram vires reſumentes ſurgunt, di-
ctum canem de Eccleſia egredientem intuiti ſunt, quem nemo fuit auſus inſequi vel
illi appropinquare. Hæc ille.

Non abſimilem fuiſſe ferè ſuperiori ſeculo per multas Germaniæ Vr-
bes Dæmonis infeſtationem produnt Hiſtoriæ, ſed qui ferocem hominis
aſpectum mentitus, non paucos medijs in plateis, clara die iugulabat,
quæſitusq; quis eſſet, ſe Dæmonem confeſſus Magni Dei iuſſu, ſingularia
quædam auaritiæ ac ſuperbię delicta veniſſe vltum obtendebat, quin prę-
dicatores ea diſſimulantes collo effracto ex ſuggeſtu deijciebat, ipſe vero B
vmbonem conſcendit, & ſceleri ſeueriores pœnas Imperio Cæleſti mina-
tus, peiorum ſupplicio, meliorum periculis cauit. Hæc quidē palam acta
plures norunt; interdum verò vel ob arcana quędam ac Deo ſoli cognita,
non vno in loco Spiritus malignos forma viſibili immiſſos, tum alibi tum
hic in Sicilia fere oculis aſpeximus, eoq; ſpectaculum fuit formidabilius,
quòd occulto Dei iudicio deſęuirent in illos, quorum vita hominum ocu-
lis probatiſſima cenſebatur. Verum quod huc ſpectat, ad Meſſanenſium
ſtragem, nihil opinor magni compararit, quæ Romanam illam Agatho-
ne ſedente peſtilitatem in memoriam reuocarit; etſi tum Cacodæmone
per Vrbem oberrante vix numerandi luiſſent mortales, eoq; formidabi- C
lius appareret malum quòd ille nocturnis terroribus necquicquam per
domos ſæuiens, quot pulſibus oſtia verberaſſet, tot corporum victimis
implacabili funeri cenſus ageretur, donec tandem cæleſti oraculo Seba-
ſtiano Martyri locata in Baſilica Eudoxiæ, religionis Ara, peſtis illicò ve-
lut manu pulſa profugit, aura ſalubrior aſpirauit. Et hæc quidem Romę
illa tempeſtate; verùm Meſſanæ in communi Orbis clade, nedum porten-
tis vt vidimus exauctam, ſed oratura cæli, *quòd optimi corruptio peſſima eſſe*
ſolet, exaggeratiſſimam fecit calamitatem.

Ceterùm quod huc vlterius ſpectat, inanis eſt illa cum Bleſenſe quo-
rundam cogitatio, quaſi ex eo quod Ætna frequenter ignes ſuos euo- D
mat, quod fætorem ſulphureum euaporet, flammeo ſubinde torrente
circumquaq; diffluat, & ſubiectorum obſtacula corporum immani ſtra-
ge perrumpat; quod tota Inſula pluribus extra naturam portentis ſua
quodammodo viſcera corrodat, ſuos incolas omni tempore metu ſuſpen-
ſos habeat ac terreat, quòd denique non rarò Cæleſtis iræ exempla ſingu-
laribus illata criminibus, ipſi Siculi ferant; ex hoc (inquam) inane eſt &
Siculis gerris vanius, continuò gentem ſuperis inuiſam arguere, morta-
libus odioſam, Inſulanarum peſſimam, & apud quam ius faſq; nihil poſſit,
quæ perinde diuina omnia ac humana ſuſq; deq; habeat, quæ denique E
mor-

A mortalium omnium abiectiſſima, naturæ ipſi rerum ſit grauis; ac penè cæleſtium voto infra ſortem omnium damnata, inferni ac Dæmonum accola, & vt ſemel dicam, (quod dici ſolet) in reprobum ſenſum data. Enimuerò qui ſic cogitant, rerum nec humanarum nec diuinarum experientiam præ ſe ferunt, multoq; minorem hiſtoriarum cognitionem oſtendunt: quaſi verò vnus ſit ſub Sole telluris ignem eructantis hiatus, nec ſimilem aliæ gentes interdum paſſæ calamitatem; quaſi non paſſim vel exiguæ ſcrobes ſulphuream egerant eluuiem, nec fluuij ſilicatos habentes alueos, latices interdum propinent ſulphureos, nec pluribus aliæ regiones redundent naturæ miraculis.

B Equidem ſi quippiam in his calamo ludere licet, dicam potius cum Oroſio, [a] miſeram fuiſſe Siciliam, *quia Inſula iſta, nunquam erga ſtatum ſuum iuris idonei fuit, nunc tyrannis ſubiecta, nunc ſeruis, vel illis dominatu improbo exigentibus ſeruitutem, vel iſtis præſumptione peruerſa commutantibus libertatem, quia clauſo vndiq; mari egerere foras non facile poteſt inteſtinum malum. Viperinam quippe conceptionem perditionis ſuæ aluit, ſua libidine auctam, ſua morte victuram.* Ac hoc quidem fortaſſe fuit vel ante receptum Euangelium, vel poſt turbatam ab inhiantibus Tyrannis Siculam felicitatem, vbi tamen adulta cum virtute fortuna, Sanctiorum Principum accepit inſtitutum ac moderationem, continuò velut Æthna ſuos ignes patefacto

C recenti lateris hiatu; ſic Inſula tota malum inteſtinum foras egeſſit, erumpentiſq; ex vtero viperæ caput, ipſa primum Auſtriaco enſe præcidit, vitamq; propriam eiecto enectoq; partu conſeruauit.

Ceterùm habent Strongillæ ſuos ignitos cliuos, habet Liparis vicinam ardentis Vulcani ollam, in qua Rex Theodoricus inter Ioannem Papam & Symmachum Patritium, iactatus, Calogero tum Liparis incolæ, viſus fuit; Habuit, vt Indiarum miracula recentius cognita prætercam, ſuum Neapolis Veſuuium, Æthna fortaſſe non minus incenſum. Ex quibus tamen, nemini vnquam ſapienti venit in mentem, vt accolarum iudicatam apud Superos in deterius cauſam pronuntiaret. Quin, vt erumpen-

D tes è Veſuuio monte flammarum globos, nec vicinis modò, ſed longinquis etiam regnibus maiorem quàm Æthna territorio Catanenſi, vaſtitatis metum afferentes, Diuus Iannarius extinxit; ita exæſtuantis Æthnæ ignea flumina Catanenſis Agathæ velum obtentum, vel Paganis admirantibus & implorantibus haud ſemel coërcuit. Narrat [b] Trithemius, Anno ſalutis milleſimo centeſimo trigeſimo ſexto, V. Kal. Nouemb. ingentibus ventorum coortis procellis in Flandria, multas vbiq; turres & ædificia ſolo æquata, Mare quoque terminos ſuos egreſſum, magnam Flandriæ partem cum habitatoribus ſuis ſubitò & inopinatè ſubmerſiſſe,

E & tamen ſi omnes fortaſſe diuinæ in hominum peccata vindictæ, eam ſtra-

[a] Lib. 5. c. 6.

[b] In Chron. Hirſ.

ſtragem acceptam retulerunt, nemo vnus mortalium fuit, qui eius Prouinciæ nationes, Deo Diuiſq; probroſas haberet. Ac vt recentiora memoremus, imò quæ propemodum heſterna ſunt: Anno [a] ſuperiori à die trigeſima Iulij, tam horribilis terræmotus totam vbiq; conquaſſauit Apuliam, vt ad ducenta plùs minus milliaria protenſa calamitate, viginti ſeptem partim Vrbes ac Oppida, partim pagos concuſſerit, ſeptemdecim millia mortalium exanimarit, multaq; alia non minus deplorãda vbiq; detrimenta, quàm admiranda in nonnullis euentibus, quæ dignam Scriptoribus præbitura ſunt materiem, argumenta ediderit; nemo tamen circa diuinam in humanis diſpoſitionem ſecus opinatus eſt, quàm in timida ſuſpicione quid cuiq; cum animo ſuo, nullius apud Deum nationis inuidioſæ & exoſæ crimine in noxam vocato, tranſigendum eſſet. A B

a 1627.

Quod itaq; Bleſenſis in argumentum vertit illatam aliquando à ſimili terræmotu Siciliæ calamitatem, nimis remotam habet occaſionem, & coniecturam in plures alias differt cogitationes, quàm vt in Gentis Cælo caſſæ omen ferri poſſit. Narrat eam procellam Thomas [b] Fazellus, eòq; ſuſpicionem minus conſultam dicto eximit, quòd commune Calabriæ cum Sicilia, tametſi maiore alterius malo velit fuiſſe diſcrimen. *Circa id ferè tempus* (inquit) *quarto* [c] *Februarij die, ad eius diei horam primam vehemens terræmotus totam Siciliam & Calabriam concuſſit quo Catana Vrbs vſque adeò ſubuerſa eſt, vt non ædificia modò omnia, ſed viros etiam ac mulieres circiter quindecim millia cum Epiſcopo, maximaq; Monachorum parte ruina oppreſſerit. Plura præterea in Catanenſium, & Syracuſanorum finibus oppida corruere, fontes paſſim noui apparuere, & veteres delituere, Montis Aethnæi vertex, qua Taurominum reſpicit factus eſt demiſſior. Arethuſa fons ſalſuginem adauxit. In Taui Monte fons per duas horas abſtruſus, magno tandem impetu erumpens, ſanguineum laticem toto hora ſpatio effudit, Meſſana denique mare paulisper, primùm à littore cedens, ac mox cum furore recurrens, metas tranſgreſſum portis etiam Ciuitatis ſeſe infudit.* Hæc Fazellus. C

b Hiſt. Sic. Dec. 2. l. 7. cap. 5.

c An. 1169.

Quin verò ſi vera ſunt quæ Bleſenſis ipſe ſcribit his verbis, *In omnem terram & in fines Orbis terræ exijt plaga illa, qua nuper in Sicilia percuſſi ſunt Catanenſes in vigilia B. Agathes, cùm Epiſcopus ille damnatiſſimus, frater Matthæi Notarij, qui ſicut ſcitis ſibi ſumpſit honorem non vocatus à Domino tanquam Aaron, & qui ad ſedem illam non electione Canonica, ſed Giezitica venalitate intrauit, cùm inquam abominationis offerret incenſum, intonuit de Cælo Dominus, & ecce terræmotus magnus factus eſt, Angelus enim Domini percutiens Epiſcopum in furore Domini, cum populo & vniuerſa Ciuitate ſubuertit. Patet itaq; quia Beatiſſima Agathes offenſam ſuis exigentibus meritis incurrerant.* Si hæc inquam vera ſunt, quibus etiam per ora populi vox tradu- D E

A traducta, ceteriq; Scriptores penè conſentiunt; egregium dilectæ Deo
nationes præbent argumentum, quam ſublato è medio ſcelere, ſumptoq;
de ſceleſtis ſupplicio, quamquam non pauca immerentium capita perni-
cies inuoluerit, hoc ipſo ſanctiorem eſſe voluit, in tractandis diuinis ad
aliorum quoque exempla maximè Religioſam.

Sed etiam illa rerum naturæ mirabilium feracitas, quæ Siciliæ famam
in Orbe fecit; ſingularem Numinis teſtatur prouidentiam, qua in eo
Cæli tractu eximio præditos ingenio decreuit eſſe incolas, qui diſquiſitis
ea miracula ſtudijs perueſtigarent, viuacitatis ſuæ exempla ad ceteros
mortales tranſmitterent. Quin etiam maximus ille terræmotus, qui
B auulſæ aliquando à reliqua Italia Mare interfudit, miraculo quodam
naturam videtur emendaſſe; quò nationem ſuapte indole eximiam, habi-
tatione quoque ſecerneret, ab eoq; dehiſcendi argumento, formata in Tri-
gonum Inſula, ſymbolum eſſet ingeniorum, inter cæleſtes imagines effe-
rendum. Neque tamen dubium, in ea rerum excellentia, qua [a] Diodo- [a] In Hiſt.
rus Siciliam omnium Inſularum optimam, & antiquitate rerum ceteras
antecellere ſcribit, quemadmodum ingenio valuit, ita ſuperſtitione falſo-
rumq; Numinum Religione primas tuliſſe, vt non iam vni Deo velut Cre-
ta Ioui, Cyprus Veneri, alijs alia, nec ipſa Iunoni ſolùm, verùm omnibus
Dijs domicilium Sacrum eſſet, omnium aras ac cærimonias ſuſciperet.
C Hinc factum vt eo Dæmonum propemodum omnium exercita cultu,
poſt illatum etiam Euangelij Regnum, grauem ac diram haberet infeſta-
tionem, quòd animarum illa Tyrannis, totius Inferni vallata poteſtate, ni-
mis ægrè ſe Regno tot ſeculis vſurpato pateretur deturbari. Et fama
eſt, eam fortaſſe ob cauſam dæmonas Siciliam velut Aſylum habuiſſe, &
pulſos vndiq; ex obſeſſorum corporibus, ferè huc commigrare ſolitos, ſed
etiam ferociſſimos quoſq; tortores, & potentium Tyrannorum aliorumq;
ſceleſtiſſimorum hominum inſeſſores, iſtis demortuis, huc tandem velut
ad commune receptaculum reuerti conſueuiſſe.

D Enimuerò peruerſus ille ſalutis hominum generis hoſtis, vbi irritis ſuis
conatibus, à perempto Saluatore, ſaluandorum cætum diffuſa, vbiq; virtu-
te ſanguinis in Cruce fuſi, maximis acceſſibus augeri cognouiſſet; conti-
nuò iuxta Domini dictum, aſſumptis alijs ſpiritibus nequioribus, ad Vrbẽ
ſuperſtitionis & Imperij caput aduolauit, omnemq; verſutiam adhibuit,
quò flexis ad diriſſima decreta Principum mentibus, ſectatores CHRISTI
crudeliſſimis cruciatibus è medio tolleret, quaſi virtutem ſanguinis
CHRISTI in Martyribus operantem, fuſo Martyrũ cruore eneruaturus;
pœnitendo certè ſuæ nequitiæ ſcelere, quod ignoraret ex ſanguine Mar-
tyrum, ſemina exiſtere Chriſtianorum; ſic olim ob actum in [b] noxam [b] Bern. ſer. 1 de aduent.
E primum parentem, quò Dei filium à maculatæ carnis aſſumptione quaſi

Oo nau-

nauſeantem auerteret, fabam in caput ſuum recudit, ignorans ex occa- A
ſione præuiſæ labis, Dei verbum ad repurgandam naturam, in carne humana venturum. Hinc itaq; poſt ſuperatam illam in Iudæa, perſecutionem, quam Saulus quoque ſpirans minarum ac cædis flammabat, Chriſtianis fortioribus effectis, vbi Iudaica ſæuitia nihil profecit, Nero à Dæmone concitatus, tempeſtatem eā mouit, quę ſtantes iam in culmine propediē protuberantes Chriſtianæ Religionis ariſtas, calamitate ſanè maxima afflixit, neque tamen altius radicatas planè proſtrauit. Hinc Simon ille Magus vel Dęmonem indutus, quo Chriſtum exinderet acerrimè ſategit. Hinc conſecuti fere Neronē Principes, ſed Diocletianus præſertim ac Maximianus, efferatis iam lōgiori periculo nullaq; de fide victoria, pęnè B
omnibus incincti Dęmonibus, ceteros omnes immanitate ſuperarunt.

At enim ſicut eiectus ex Patria nefarij dux cætus Dęmon ille, nec duntaxat in Cruce morientis Dei virtute, mulctatus, paſſim fortitudinem militum Chriſti formidare cæpit; ita paulatim vel in imbelli ſexu virtutem perſentiſcens, certamen declinauit, incertisq; ſedibus vbiq; deerrans, non, niſi iuſſu vel permiſſu Dei quippiam attentauit, vel perfecit. Itaq; ſi Sicilia Dæmones olim venerata vel paſſa eſt, hodie tot præſidijs fulta ſanctitatum, ludificat, premit, aſpernatur. [a] Ergo Mœnenſibus Agrippinā Deus miſit tutelarem ad cuius aduentum, Legio illa malignæ phalangis, quæ olim Geraſenorum porcis inſtagnum præcipitatis; hic vt fama eſt inſederat, ceteraq; Inferni cohors ibidem caſtrametata, in exterminium acta, C
deindè extra Siciliam in deſertis oberrauit.

[a] Ad 23. Iunij.

Habet verò illuſtris hæc Virago prēclaras in Menologio [b] Græcorum Martyrij laudes, & inter alia, *Eius* (inquit) *corpus Baſſa, Paula & Agathonices clam ſuſceptum* (addunt alij, Angelico ductu) *ex Vrbe Roma in Siciliam transferentes, repoſuerunt. Cùm primùm verò Sicilia illud accepit, tenebricoſis Dæmonum erroribus liberata eſt*. Ita in dicto Menologio. Hinc illa Virginis emunito vallo inſiſtentis, dextera Crucē, lęua catenā mancipati Dęmonis collo inſertam tenentis imago, ſpectabile Ciuitati Męnarum inſigne fecit. D

[b] An. 1572

Dedit & alijs Inſulæ locis, Philippū Argyrienſem, cuius vel nomen, vt olim Magni Antonij per Ægyptū, Dęmonibus per Siciliam formidoloſū, longè lateq; fugat hoſtes imbecilles, latiusq; extra Inſulā protenſa ſanctitatis fama, memoriam habet ex inuocata gratia religioſam. Dedit pręterea Saccitanis Calogerum Eremitam, miraculis non minus quàm virtutibus efflorentem, ſed diuina planè experientia, quę felicitas Inſulę, rerumq; mirabilium feracitas eſſet, edocentem, vnde & morbos inſanabiles curaret, & balneorum virtutes, & ſedium montis atque aquarum venas commonſtraret, Dæmonum æſtu agitatos liberaret, quinimò in Dæmonijs maximè effugandis potens eſſet. E

Dedit

A Dedit Sicleņſibus Heroicum illum Guglielmum, qui cùm Fridericum Secundum fortè inter venandum immanis apri dentibus implicitum, ipſe offenſi periculo pedis exemiſſet; indè pugnam ſpiritualem auſpicatus, feris inferorũ terribilis extitit, vitamq; conſtantiſſima CHRISTI militia tranſactam, formidando Dæmonibus exitu, campanis omnibus ſpontaneo impulſu velut claſſicum inſonantibus, cumulauit. Dedit Taurominitanis Pancratium, vel ipſa nominis teſſera diabolicæ Tyrannidi formidabilem, nequicquam armatis in ſuppetias Idolorum cultoribus, quando iſtis non ante cruore Martyris, quàm Euangelij virtute ſaginatis, ſimulacra conterrita, cùm fugere non poſſent, diſſilirent, ſpiritus incolæ B fœdiſſimè diffugerent.

Dedit denique ne per ſingula penè loca volitem, Syracuſanis Luciam, Virgineæ caſtitatis decus, eòq; Martyrij cuiuſdam rarioris ſplendidiſſimum exemplar, ſed adhuc celſioris in Eccleſiaſtica Hierarchia ordinis candidatam, quòd ipſa, ſuo victima caſu, ſuiq; (vt ſic dicam) ſanguinis Haruſpica, pacem ac tranquillitatem Eccleſiæ, Diocletiano & Maximiano morte ſublatis futuram renuntiaret; quaſi Dæmonibus illis quibus ante Sicilia mancipium erat, tùm vero Tyrannis Eccleſiæ ſæuiſſimis, aurigæ & inſeſſores fuiſſent; his denaſcentibus, ipſa quoque crudelitas pulſis immanitatis ſpiritibus moritura eſſet, eaq; morte, fatigata Eccleſia reſpira- C ret. Nec ſanè caſſa diuinatio Luciæ fuit, quando Diocletianum, Maximiano non tàm Imperij collega, quàm ſocio crudelitatis in Chriſtianos aſcito, tantum abeſt aliquid profeciſſe, vt cùm vterq; tametſi paribus ſcelerum ingenijs, ac viribus annixi præualere non poſſent, Imperium deponere cogerentur, *tradentes illud* (vt inquit [a] Bellarminus,) *Conſtantio & Galerio, Galerius Maximinũ & Linum Imperatores fecit, & Romæ Maxentius, Maximiani filius Imperium aſſumpſit: ſed breui omnibus extinctis ſolus Conſtantinus feliciter totum Orbem Romanum diù tenuit*. Hæc ille. Ac tùm crudelitatis leges reſciſſæ, Religio Templis & Aris propagata, Crucis patibulum in honore habitum, etiam in diadematis fulgere cæpit; & quod D mirabilius, ſæuiſſimorum Dæmonum potentia vel ab imbecillitate humana ludificata; vt qui primùm CHRISTO in Cruce demorienti, ipſo tolerante & virtutem vincendi nobis præparante, aſſidere eſt auſus, [b] relicto in Cruce aculeo, poſtea minimis CHRISTI ſeruis probro & contemptui ſit habitus, ac velut ex ignauia deridiculus.

Atque ex his omnibus illud tandem elicimus, diuina argumenta non tàm ad probrum nationum, quàm laudem eſſe vertenda, rerumq; portenta quæ vel Cælum vel natura edit, altiores habere cauſas, quàm vt affectis mortalium ingenijs veſtigari queant, ac denique ex ea morum imagine, E quam Euangelio caſſa ferebant ſecula, non rectè iudicari de excultis ſan-

[a] In Chr.

[b] Cæſar. l. 12. c. 5.

ctiori inſtituto, niſi rurſum degenerent, animis, ne alioqui plures vna qui A
eatenus philoſophetur, minimè cohærentes abeat in conſecutiones. Sed iam excurrentem fortaſſe longiùs, etſi non ab re calamum, ad præceptam lineam reuocemus.

Illa igitur peſtilentia toti hominum generi ſæuiſſimè infenſa, etſi Meſſanæ quoque mortalitate grauis fuit, ipſa tamen Dei percutientis virga, Deiparæ conciliatu Meſſanenſibus mitior fuit: nam cùm pleriq; mortales triplici plaga, peſte videlicet, profluuio ſanguinis, & igne ſacro plecterentur, Meſſanenſes cum peſte duntaxat conflictati ſunt. De his verò plagis hæc habet [a] Trithemius. *Tribus hoc tempore plagis humanum genus in Germania* (idem alij de pluribus alijs locis ferunt) *maximè affligebatur,* B
peſtilentia videlicet; quæ infinita hominum millia in toto penè Orbe proſtrauit, miſeranda calamitas; mox enim vt aliquis infectus hac peſte eſt, ſuo tantùm halitu etiam alios inficiebat. Et paulò poſt. *Secunda plaga fuit, ſanguinis profluuius, qui etiam hominum ingentem multitudinem inaudito genere cruciatus, abſumpſit. Tertia fuit Sacri ignis* (ſic enim vulgò is morbus appellari conſueuit) *aduſtio, quæ tanta immanitate ſæuiebat, vt quemcunq; inuaſiſſet, mox carnem vſque ad oſſa penitus conſumeret, nec viuis tantum infeſta, ſed etiam mortuorum inuadens cadauera ſepulta, carnes antequam ſepeliri potuiſſent, inuaderet. Erant hæc tempora calamitatibus plena, tantiq; periculis exundantia, vt præter generale diluuium peiora ſcripſerit nemo.* Sic Trithemius. C

Sed enim vel in illa minori ceteris calamitate, ſicut obnoxia fuit pœnæ, niſi etiam exercitationi virtutis dilecta Virgini Ciuitas, ita eiuſdem conciliatu peropportuna gratiæ, quando ad hanc vnam ceù Sacram anchoram ciuibus confugere ſolitis, illa cælitus iniecta mens eſt, vt decreta publica ſupplicatione, auguſtaq; Deiparæ Imagine circumlata, Ciuitas luſtraretur, Clero ac populo à tabe reſiduis in vota effuſis, ac propemodùm Vrbis tectis, ab implorata Matris ac Patronæ appellatione recreari geſtientibus. Quo autem modo id peractum fuerit, quæuè prodigia Sacram Imaginem ad mûros Ciuitatis accedentem, (extra Vrbem quippè D
altero propè milliari certa Æde colebatur) ſint comitata, quæ offenſum mortalibus Numen haud vanè proderent, ex Michaele [b] Placea, quem ſupra laudauimus, ſic accipe.

Meſſanenſes verò (inquit) *huiuſmodi mira viſione* (Canis ſcilicet nigri gladio ſtricto ſæuientis) *territi, miro modo ſunt vniuerſaliter effecti timidi. Quapropter ad B. MARIAM Virginem de Scalis, per milliaria duo à Ciuitate Meſſana diſtantem, diſcalciatis pedibus, cum Proceſſione Sacerdotali cõmuniter ambulare ſtatuerunt. Ad quã appropinquantes, Virgines omnes vnanimiter in terris fixerunt deuotiſſimè genua, cũ lacrymis, Dei, & Beatæ Virginis clamantes ſubſidiũ: & ingredientes in Eccleſiã ſupradictam, deuotis Orationibus, & Sacerdotali can-* E
tilena

[a] In Chr. Hirſ. ad an. 1349.

[b] Cap. 80.

A *tilena diuina clamantes: Miſerere noſtri Deus; Imaginem Matris Dei ſculptā, ibidem antiquitus conſtitutam, proprijs manibus apprehendunt, quàm in Ciuitatē Meſſanæ elegerunt ingredi facere, propter eius viſionē & ingreſſionem putantes dæmonia è Ciuitate eijcire, & à tali mortalitate penitus liberari. Propter quod elegerunt quendam Sacerdotem idoneum, dictam Imaginem ſuper Equo in brachijs ſuis honorificè apportare. Et reuertentes ad Ciuitatem, cum Imagine dicta, Sacra Dei Mater, dum vidit & appropinquauit, adeò ſibi exoſam reputauit & totaliter peccatis ſanguinolentam, quòd poſt tergum reuerſa, non tantum intrare noluit, ſed ipſam abhorruit oculis intueri. Propter quod tellus aperta extitit in profundum, & Equus ſuper quo dicta Dei Matris ferebatur Imago, fixus & im-*
B *mobilis extitit, ſicut petra, & praecedere vel retrocedere non valebat. Populus Meſſanenſium talia miracula intuentes, vlulando cum mæſtis ſuſpirijs, & crebris lachrymis Beatam Virginem deprecati ſunt, vt de commiſſis eorum peccatis recentem non ſumeret vltionem. Ad quorum preces Virgo Christi Sacra Sponſa, humilibus eorum precibus ſacras Domino porrexit petitiones; quapropter ſuper tellurem clauſam, quæ primum aperta extiterat, equus incedit. Et cùm perueniſſet ad portam Ciuitatis Sacra Dei Mater, omninò recuſabat ingredi. Sed tandem pijs orationibus ſibi porrectis, ad Eccleſiam Maiorem Ciuitatis Meſſanæ, videlicet ad Beatam MARIAM la Noua, ingreſſa extitit, quam Imaginem mulieres Meſſanenſes pannis ſericis, & iocalibus precioſis*
C *obruunt.*

Hæc ille ſine fuco & verborum phaleris, ſed quę clarè oſtendant, quam immunem ſcelerum, ſuam Virgo velit eſſe Ciuitatem, à qua cùm præter peſtilentiam, reliqua mala dimouerit, tot nihilominus terrentibus indicijs, offenſam, quę quæ eſſet, haud diſſimulauit, ſed tandem ſuæ cum lachrymis Clientum interuentu miſericordiæ, ſedatam Numinis indignationem, receptæq; olim protectionis Sacramentum luculenter teſtata eſt. Itaq; peractis primùm in Æde maiori Cærimonijs, ſublata Sacerdotum humeris Sacra effigies præeunte Religione & Clero, comitantibus cete-
D ris ad luſtrandam Vrbem efferri cœpit; nec mora, continuò quacunq; inceſſit diſpulſa caligine, deterſaq; lue Ciuitas omnis, lucem ac ſanitatem aſpicere; noxia temperies in ſalutiferam momento conuerti auram, dieſq; deinceps dilucеſcere meliores. Neque ſolùm, ſed non multò inde damnata ſolitudine, reſtituta celebritas & frequentia, ædificia quoque Vrbis repoſita, mercatus priſca inſtitutione in ſtatos dies reuerſi, breuiq; tùm arua vbiq; cultiſſima ſpectari cœpta, tùm colonorum numero, nexu finitimarum Ciuitatum, atque etiam Italiæ reliquorumq; regnorum commercijs, in priſtinum ſtatum res fortunaq; Meſſanenſium fauente Virgine reuocata eſt. Eius rei gratam recordationem, hodie Ciues
E voto damnati recolunt, & inſtitutis ad Ædem Maiorem die Seba-

ſtiano Martyri Sacro, exemplo crede Romano, puluinaribus, Magiſtratus interuentu, ac totius Cleri ſupplicatione, religionem ſolemnem habent. A

Accepimus memoria Patrum ſimili Deiparæ veneratione difficillimis Reipublicæ temporibus beneficia mortalibus cælo collata, atque in primis Byzantium graui Sarracenorum bello preſſum, circumlata per Vrbem hebdomadatim Virginis Imagine, quæ propè Ædem Sophiæ Sacram, opere & artificio Diui Lucæ perceleberris ſeruabatur; non modò tùm reſpirauit, verùm etiam deletis hoſtibus pacem regno diuturnam obtinuit. Iterum [a] Gregorio Magno Pontifice, dum præter grauem peſtilentiam, irrogata cælitus in ipſa ſternutatione atque oſcitatione, B moriendi pœna, funeribus aſſiduis Vrbem exhauriret: tùm enimuerò elata Ciuium Religione Virginis imago, graphicum eiuſdem Lucę opus, quacunq; ferebatur fugata contagione, cæli ſalubritatem populiq; ſanitatem inducebat; eodemq; die, Dominica Reſurrectione ſolemni, audita vox Angeli Virginem adſalutantis, *REGINA Cæli lætare alleluia*, expiatam maternarum precum victimis, populi noxam, Natiq; ſedatam iram indicauit; ſed paulò poſt in ipſo molis Hadriani faſtigio, diſtrictum ac ſanguine imbutum mucronem vagina recondere conſpectus Angelus, conciliatæ etiam gratiæ præbuit argumentū. Ex quo facto, moles Hadriani, appellationem Caſtri S. Angeli ſemel obtentam, per cōſequentia ſecula C conſeruauit. Eius Angeli veſtigia lapidi cui ſuperaſtitit impreſſa, hodie in Templo Aræ Cæli, cum admiratione viſuntur. Imago verò Diuæ Virginis in Baſilica ſui nominis Liberiana, vetuſta totius Orbis religione culta, Superioribus annis [b] in magnificentiſſimum ibidem Oratorium à Paulo Quinto Dei Matris honori dicatum illata, cum maieſtate loci venerationem Ædis auxit, ſui memoriàm auguſtiſſimè cumulauit.

[a] Sigonius l. 2. de Reg. Ital.

[b] An. 1613

Haud aliter Meſſanę factum, ex hactenus dictis, ſatis apparet, ratumq; ex hoc beneficio Sacramentum Epiſtolę, maiorem etiam deinceps religionem obtinuit, ac quantum conſtantia rerum ac temporum permiſit, D cultum etiam publicum ſemper ſolemniorem inſtaurauit. Eſt verò ſicut antea fuit, ita continua ab illo tempore apud Meſſanenſes Virginis tutela, nouis non minus quàm inſitatis patens argumentis, nihil vt dubitari queat huiuſmodi bonorum copiam, adeò ſingularibus Numinis gratijs refertam, non niſi eius quam defendimus, locuples teſtimonium eſſe religionis. Nam etſi communem toti Orbi, imò interdum Siculo tantùm Regno illatam, Meſſana quoque ſit paſſa calamitaté, non ſemel tamen vel ſi de peſtilentia ſit ſermo, ne plurimas aliarum Vrbium ſtrages afferá, ipſa non tàm aurę beneficio ſeruata, quàm Deiparę Virginis ope exempta fuit. Vndè pleriq; ſanctiores Viri iudicarunt, huiuſmodi argumentis, receptam E

Meſ-

A Meſſanenſium in Epiſtola data protectionem, ſemper à Dei Matre fuiſſe comprobatam.

Timidè quidem hac de re loquar ſi debeam, quòd ſciam quiduis cuiuis florentiſſimæ Ciuitati facile poſſe contingere mortalium culpa, ſi tantùm de præteritis glorietur, futura minus ſollicitè apud Superos emereatur. Ea tamen vtar moderatione, vt quamuis non exiſtimem inſitam erga Virginem pietatem ac deuotionem, à Meſſanenſium animis, eòq; Virginis protectionem ab hac Vrbe aliquando receſſuram, vnius duntaxat nuper exempli præteriti meminerim, ex quo plura futura & maiora ſperare, ſi boni ſint, Meſſanenſis poſſint. Itaq; cum nuper dira peſtilen-
B tia Sicilia Occidentalis periclitata fuiſſet, & iam paulatim Regni pene totius viſcera magna ſtrage lues inuaſiſſet, Meſſanam certè (vt interea taceam de Vrbis diſtrictu) ita non attigit, vt Meſſanenſes quoque qui negotiorum cauſa alibi eſſent, & in media tabe verſarentur, vel pauciſſimos infecerit; ſed etiam haud vni ex alijs, qui occulta quadam religione Virginalis Epiſtolæ exemplar penes ſe haberet, ceteris in eadem domo extinctis pepercerit. Quin verò non pauci deſertis locis, quò luem euaderent, occultè falſis cuſtodijs Meſſanam irrepentes, tantum abeſt contagione Ciues afflarint, vt lurida ac tabida corpora quantocyus recrearint, ad ſanitatem reuocarint. Eam ſanè Ciuitatis ſuæ, ſuorumq; incolumitatem,
C vnicæ poſt Deum Virgini tutelari Meſſanenſes adſcripſerunt.

Verùm ſi paulò ante Imaginis Deiparæ Meſſanenſium liberatricis meminimus, non erit extra precium & inſtitutum, hiſtoriam altius repetere, quò tot ſignis accumulata Virginis protectio, in eius etiam Imaginis donario collato, ceù ſempiterno, & amoris exemplo, & contra pericula præſidio clarius eluceſcat.

OSTENDITVR VIRGINIS PROTECTIO ex aducta eiuſdem Imagine.

D

CAPVT LVII.

NON temerè quiſpiam credat, deſiderata iam pridem iniuria temporum Epiſtola Virginali, velut alterum pignus, Imaginem aduenisse, quo nunquam ſeneſcentis promiſſi, recens ad aras figeretur memoria, extaretq; non perituris priſca fides teſtata monimentis. Scilicet vt haberent Meſſanenſes in ſua Vrbe non modò velut in Virginis Sacrario, anathema
E Sanctitatis & religionis, ſed tanquam in Arce præſidium belli & pacis,

ac

ac denique velut in aperto diſcriminum campo ſignum confugij, in quod lumina conuerſi Ciues, Reipublicæ malis præſens remedium implorarent. A

a Bonfil. l. 4 Meſſanę ex Præconio.

Ergo regnante in Sicilia Friderico [a] Secundo Imperatore Sueuo, (Fridericum putat Bonfilius, ſed alijs alius videtur Friderico antiquior) dum is Meſſanæ moraretur, fortè Nauis appulit caris onuſta mercibus, ſed Deiparæ Virginis Imagine, cui depictæ ad latus ſcalæ ſymbolum poſtea nomen dedit, prædiues. Hanc vectores Ciuitate quadam Syriæ furto ſublatam hucusq; detulerant. Exonerata mox Nauis, rurſumq; nouo ſtipendio pactis ad nauigandum aliò nautis, tolluntur anchoræ, velisq; vento ſecundo datis, toto ſtudio incumbitur ad moliendum. Sed enim hærente illa ſine motu, velut in cautes defixa, verſisq; in ſtuporem cunctis, qui vel turmatim ad littus proruerant, maioribus agi cæptum conatibus; ac primùm ſcaphis, deindè triremibus ad remulcandum adhibitis, nequicquam laboratur. Re in argumentum prodigij tracta perculſi nautæ, pium furtum in conſcientiam vocant, & mox Imperatori & Archiepiſcopo detegunt. Nec mora, ſupplicantiũ ordinibus inſtitutis pergitur ad littus maris, ſtratoq; ad Nauim ponte ſublicio, elata perquàm honorificè Sacra Virginis Imago in littore locatur, eodéq; momento liberata Nauis, ipſa quidem itinere deſtinato ferri cæpta; ſed imago nouo fixa pondere immobilis perſiſtere. Ergo miraculis auctis iterum itum in conſilia, viſumq; ſapientioribus vetuſtæ ſortitioni rem permittere, vt quod olim in deferenda teſtamenti arca religione quadam placuit, ita iunctis plauſtro bobus, impoſitoq; ſacro pondere, quò inſtinctus vehentes ageret, ſiſteret, ibidem cæleſti deſignatione, cultus, religioq; Sacro pignori decerneretur. B C

b L. 5. Ann.

Ac quod olim Byzantij contigiſſe narrat Nicetas [b] Choniates, Emmanuele Comneno de Pannonijs triumphante, Deiparæ Virginis & inuictæ adiutricis Imaginem, quadrigis argenteis per Vrbem inuectam, proceribus omnibus ponè ſequentibus, triumphum reddidiſſe pręſignem: id etiam ex parte experta fuit Meſſana, quando effuſis velut in publicam lætitiam vniuerſis, Virginis effigies auſpicatò vecta propter limites ductaretur. Nec quippiam ſtridulum ſonabant axes; quippè non acris, fictitia Dea Minerua curru ferebatur, ſed veræ Virginis Chriſtiq; manſuetæ parentis effigies, pacem Meſſanæ latura, tempeſtiuam augebat Ciuium voluptatem, ſacrumq; ciebat ſpectaculum. Sed nec longum errare permiſſæ quadrigæ; quippè quæ ſicut nullis laceſſitæ ſtimulis, ſpontè ſine ductore gradiebantur inoffenſæ; ſic vbi ad radicem collis Ricciani, ſat longo tractu per ſicci torrentis arenas ventum eſſet, nulla præeunte voce humana, occultiore duntaxat vi quadam retentæ gradum D E

ſiſtunt

A ſiſtunt. Ac tùm plauſu omnium ſors in euentum tracta, eam quæ iux-
tim erat Monialium Ordinis Benedicti Ædem, tàm ſacro dono legit Sa-
crarium, Antiſtite cum Clero ſolemnes ritus peragente. Exindè locus
antea S. Mariæ de Valle dictus, à Scalis nomen accepit, populiq; frequen-
tia, nec non Imperatoris, Regumq; ac Principum religione & munificen-
tia ſacratior haberi cæpit. Sed verò tùm maximè votis omnium neceſ-
ſaria creuit Religio, quando vexata, quod iam narrauimus, contagione
Meſſana, inducta per Vrbem effigies, ſalutari velut afflatu reſtrictis fune-
ribus, ſalutem Ciuibus peperit, ac viuendi libertatem. Id cauſæ fuit cur
in poſterũ magis ſolliciti Ciues, ne de cetero ſuo Aſylo extra muros con-
B ſtituto, Ciuitas malis indefenſa relinqueretur, eam Virginis Imaginem in
ipſa Vrbe Templo magnificè ſtructo repoſitam vellent; factumq; dein-
ceps conſecutione temporum, vt extremis conflictati periculis, toties præ-
ſentiſſimum ab ea religione remedium perſentirent.

3. Atque hæc eſt illa Imago quæ non modò Principum Chriſtianorum,
verùm etiam à fide alienorum culta donarijs, iſtis quoque profuit inter-
dum, ſed ſi vnquam Orbi Siculo ſpes ſuas demandauit, Meſſanenſium
præcipuè velut addicta gratia votis creberrimis reſpondit. Narrat non-
nulla Ioſephus Bonfilius priuatis clara beneficijs, ſed nos quæ commu-
nem vtilitatem ſpectant illuſtri loco cenſemus. Atque huiuſmodi ſunt
C illa, cùm crebrò Ciuitas vniuerſa Terræmotibus quateretur inſolitis,
iamq; nutantium ędium fundamenta, ad hauriendam funeribus Vrbẽ, va-
ſtis hiarent voraginibus, toties circumulata populi anxiè ſupplicãtis reli-
gione, Sacra Imagine, formidinem omnem abactam, Ciuesq; à calamitate
fuiſſe recreatos. Præterea cùm furore Ariadeni Barbaroſſæ, de quo alias
diximus, certiſſima vaſtitas Meſſanæ, necdum muris, vllisq; præſidijs mu-
nitæ immineret, eandem Imaginem luſtrandæ Ciuitati circumductam,
luctibus florentiſſimæ Ciuitatis funeribusq; ſubueniſſe, eamq; à barbarica
immanitate velut compreſſa potentia, ipſo barbaro cæleſti viſu perterrito
D liberaſſe.

Antiquiora ſunt & à recentioribus ignorata, vel incuria prætermiſſa,
ſed ad commendandum Virginalis protectionis ex Epiſtola Sacramen-
tum, & Meſſanenſium ex ea religione ſpes certiſſimas oſtendendas appo-
ſita, quæ Bartholomæus Neocaſtro tradit, ex inuocatione Diuæ Mariæ de
Scalis, illa videlicet Imagine Sacrę, beneficia in Meſſanenſes veniſſe, gen-
tisq; gloriam inſolitis auctam victorijs in Orbe explicaſſe. Semel qui-
dem [a] Rogerius de Lauria, concluſas in Portu Melitenſi quò tempeſtas [a] C. 76. Hiſt.
adegerat Caroli Regis viginti roſtratas, *inuocato* (vt ipſe inquit) *nomine*
Glorioſæ Virginis MARIAE de Scalis, VIII. Iunij. XII. Indictione, in
E ipſis faucibus adortus, deuicit, & cæſo Guglielmo Cornuto Claſſis Præ-
fecto,

fecto, decem triremes, reliquis fuga elapſis, ſed penè laceris & exinanitis, A
in poteſtatem redegit, Meſſanam triumpho duxit. Quò etiam ſpectare
poteſt, quod idem narrat, ante hunc conflictum, prouidentia Chriſti, qui
mentes & iniuſta propoſita hominum rota volubili verſat, inexcogitabi-
lem ventum ab ortu excitatum, & maris tranquillitate mutata, procellas
inſurrexiſſe rapidas; & ponti varias tempeſtates, ob quas hoſti neceſſariò
in portum Melitenſem declinandum erat.

Rurſum cùm ob dictam victoriam, Carolus irritatus quadraginta tri-
remium claſſem quàm primùm paraſſet, vt in ipſa victoria velut temu-
lentos adhuc Meſſanenſes opprimeret, Rogerius de Lauria maiori cele-
a Indict. XII. ritate vſus, viginti octo triremibus propè Neapolim, [a] decimo octauo B
Iunij, die Lunæ, hoſti occurrit, ac ſimulata primùm fuga, vbi Carolum in
altum mare fidentiùs inſequentem prolicuiſſet; conuerſa repentè claſſe,
paucis de æquitate belli Pharios ſuos cohortatus, magnis militum ani-
mis & vocibus, *inuocato nomine Glorioſæ Virginis MARIAE de Scalis*, nec
non Diui Ioannis Baptiſtæ, cuius peruigilium agebatur, inaudita à ſeculis
felicitate conflixit; hoſtium claſſem partim fudit, partim fugauit, ac inter
decem triremes Prætoriam cum Rege Regiſq; Gallorum, ac Neapoli-
tanorum Proceribus cæpit, Meſſanam totius hoſtilis Regni robur ca-
ptiuum duxit.

Præterea cùm Carolus ex ducentis Nauibus, quinquaginta quinque, C
reparatis Militum viribus legiſſet triremes, & quadraginta ex ipſis, reli-
quis penes ſe detentis, ad obſidendam expugnandamq; Barchinonam,
b Alij legũt Vreco. duce Ioanne [b] Orco miſiſſet, Rogerius Lauria eductis celeriter ex portu
Tarentino triginta ſex triremibus, hoſtium claſſem præuertit; adiunctiſq;
duodecim alijs, quæ Cathaloniæ ſub cura Raimundi Marquetti Pro-
trierarchæ, iuſſa opperiebantur, poſt triduum, vniuerſo Milite *nomen Vir-
ginis MARIAE de Scalis* plaudente, magno animorum ſenſu, ſoluit in
occurſum hoſti, qui iam ad promontorium Sancti Philippi ſub Solis occa-
ſum aduenerat, nec quippiam de Siculis ſuſpicatus, obuerſis litori proris
quieſcebat. Inopinatè verò illis ingruentibus, iterumq; nomen *B. Vir-* D
ginis de Scalis ingeminantibus, ſomno metuq; exangues cadunt aduerſarij,
penè inulti & inglorij, & victoriam Meſſanenſibus concedunt propemo-
dùm incruentam; denique inter plures in mancipium venit Ioannes de
Orco, virtutem Siculorum infortunio ſuo an ignauia conteſtatus. Sed
non morati victoriæ curſum illi, Roſam vbi reliquæ triremes quindecim
hærebant, adoriuntur, quatuor ex illis exurunt, ceteras capiunt, Roſam
expugnant, denique aduentantem Ducis Brabantiæ onerariam, duode-
cim Galeis comitatam, quę inter alia, ſtipendia quoque Militum & anno-
nam vehebat, in poteſtatem recipiunt. E

Mitto

A Mitto admirabilem illam, de qua alibi diximus ad littora Surrenti victoriam, quæ cùm nocturno primùm viſu deſignata fuiſſet, tùm indubitato ſucceſſu reipſa parta eſt, ingeſta continuò pugnæ Sacri nominis appellatione, vt dubitari vix queat Meſſanenſes vnquam alia viciſſe teſſera, quàm quæ illis à conteſtatione fidelis Epiſtolæ, in nuncupationem *Diuæ MARIAE de Scalis*, cuius Imago veteris Sacramenti pignus eſſet, redundaret. Hæc pauca exempli duntaxat gratia narrata, propediem exituris in lumen Siculis Hiſtorijs, animos parant & noſtro inſtituto pro argumento ſufficiunt, quo parem in bello & pace domi foriſq; felicitatem, & in quouis diſcrimine certum præſidium, in Virginis ope ad hoc velut
B aſylum flagitanda imò requirenda, ſemper Meſſanenſes repoſuiſſe teſtatum ſit.

Ceterùm qui antiquiorem Friderici tempeſtate putant huius Imaginis ad Meſſanenſes appulſum, inde non vanam accerſunt coniecturam, quòd Guglielmo malo Rege, multis antequam bonus eſſet deſijſſet, bellis & victorijs claro, non ſemel ſecundis planè auſpicijs, à religioſa *Diuæ de Scalis* acclamationem rem omnem confeciſſent. Id equidem ita acceperim, vt ſtante ſub Friderico, miraculoſa illa aduectione, ſanctitudo tamen Diuæ, rerum admirabilium fama, commercijſq; Orientalium, apud Siculos pridem, religionem, & cultum habuerit præcipuum, quem deindè
C rato ſuperum diſpoſitu, illa quoque felicitas acceptæ Imaginis reddidit ſanctiorem. Nec dubium, ſi non primus omnium pingendæ huius Iconis fuit vſus, inter antiquiſſimos certè fuiſſe non poſtremum: neque ſolùm id à cognito ſecundum Euangelium Deiparæ Myſterio, ſed anticipatis pridem ante ſignis, quæ figurarum vmbras aliquando in rerum veritates inuerterent.

Nam vt traditione [a] conſtet apud Ægyptios, Hieremiam Prophetam Domini, dum in captiuitate moraretur, Sacerdotibus Gentis prædixiſſe, ruitura Idolorum ſimulacra, cùm Virgo in Præſepi filium collocaſſet,
D multoſq; ex eo tempore dicto credentes, Virginem Matrem Infantemq; in Præſepio cubantem, in Imagine veneratos fuiſſe, poſteroſq; religionem docuiſſe. Vt etiam probabile ſit, à condito Argonautarum Templo, Virginis gremio geſtantis, vel etiam poſtea ſignificatu Sibyllarum Infantem lactantis imaginem, à nonnullis ſolitam exhiberi; quamquam ego id crediderim cæpiſſe, quo primùm tempore Octauius Auguſtus pariendum à Virgine Deum Sibyllinis inſuetus oraculis didiciſſet, factoq; nomen Domini ſibi ingeſtum repudians, inuulgaſſet: Hæc inquam etſi ita ſe habere nihilum officiat inſtituto, ac potius apprimè cultum promoueat ac ritum, quin tamen vetuſtiorem habet Imago Diuæ de Scalis à ſymbolo
E religionem, an aliquis infícias iturus ſit, vbi mentem aduertit, dubitauero.

[a] Epiphan. in vita Hierem.

Certè

Certè Scala illa è ſuperficie terræ in conuexum vſque Cæli protenſa, A
cui Deum imminentem, Angelosq; per eam deſcendentes & aſcendentes Iacob aſpexerat, inter alia Deiparæ Virginis, vnicæ apud Deum conciliatricis peccatorum typus fuit, per quam ſcilicet nemini aſcenſus ad vitam non pateret, eiuſdemq; ope cæleſtis gratia velut Angelorum miniſterio deportata, mortalibus adueniret. Itaq; conſequentibus temporibus ſatis argumenti fuit Religioni Chriſtianæ, quò latius ingreſſo in Orbem nomine Mariæ, meritisq; apud Deum cognitis, ſacræ eius effigiei inter fideles vbiq; inuulgatæ, ſcalam appingerent; vt id quidem apud intelligentes veritas eſſet antiquæ ſignificationis, apud ſimpliciores verò, velut character vncialis, vnde præcipua Virginis merita in ſuam ſalutem deriuanda B
continuò legerent, agnoſcerent. Sed non ſolùm Chriſtianis, verùm etiam Gentilibus, opportunum fuit eiuſcemodi argumentum, vndè; ex hieroglyphico velut apice myſterium altius venerarentur, ſenſumq; veritatis & velut animum rei, non in cortice, ſed in nucleo propius inſpicerent.

[a] Lib. 2. de varia Hiſt.

Quod itaq; narrat [a] Ælianus, à Pittaco Philoſopho, Mitylene Templis Scalam inductam, ad nullum alium vſum, quàm vt eſſet dedicatum donum, adumbrans fortunæ repentinos aſcenſus atque deſcenſus, vt ex eo ſymbolum Deæ Fortunæ in picturis eſſet, non ſolùm ſaxo volubili inſiſtentis, verùm etiam ſcalam in manu vel iuxtim habentis: huic ſanè oc- C
cultè inſeruiunt Myſterio, quo Deiparam Virginem, Scalam eſſe ad ſalutem, reſidibus verò & contemnentibus ad interitum, adumbraret. Hæc quippè eſt, non illa commentitia falſæ diuinitatis, ſed veriſſima prorſusq; vnica mortalium Diua Fortuna, quam qui *honorant non erunt ignobiles*, *qui contemnunt, in miſerijs non ſubſiſtent*, quæ ad ſe confugientes extollit in altum, negligentes relinquit in imo. Denique cui *fecit magna qui potens eſt*, vt eius meritis deponeret *potentes de ſede, humiles exaltaret*. Et profectò, ſi quod in nobilitate mundana fieri conſueuit, vt ſingularibus quibuſdam coronamentis ac ſtemmatibus, familiarum dignitates, & vota factaq; maiorum illuſtria, velut ſymbolis exſignentur; id ad ſacratiores quoque D
rerum ordines transferamus, & excelſas Deiparæ Virginis prærogatiuas quo quo modo conemur adumbrare; nihil inter omnes Veteris etiam inſtrumenti figuras, adeò præſtanti ad dignitatem Matris, ceterasq; excellentias ſignificatione alludit, quàm quæ ex ſymbolo ſcalæ, diuinæ planè mentis explicatio prolicitur: *Facta quippè eſt* (inquit [b] Auguſtinus) *Maria ſcala cæleſtis, quia per ipſam Deus deſcendit ad terras, vt per ipſam homines aſcendere mereantur ad cælos. Ipſis enim licebit aſcendere illuc, qui Deum crediderint ad terras per Mariam Virginem deſcendiſſe*. Hæc Auguſtinus.

[b] Ser. 15. de Temp.

Quod encomium ſicut inter alias Virginis laudes eximium eſt, ac E

Myſti-

A Myſticis diuinarum diſpoſitionum prægnans Sacramentis, ita mortalium ab illa Deiparæ de Scalis Icone religio, præcipua cenſeri debet, illiq; ſingulari apud Virginem habendi loco, quibus non humano prouiſu, qua qua tandem occaſione cæleſte illud donum collatum eſt. Vt vel hoc ſolùm, à Virginis gratia Meſſanenſes egregiè commendare queat, ipſiq; Meſſanenſes hęc velut inſignia protectionis, ſuper auream Archadij Crucem meritò collocare debeant: quando ex iſtis ingenuum quoddã oboritur Epiſtolæ quondam miſſæ argumentum; nam quod in Epiſtola characteres, in Imagine vultus oſtendit: quod in illa, verba promittebant, in Imagine virtutes præſtant: nec illæ qualeſcunque, ſed quæ ex ratis euentiB bus veriſimilem Epiſtolæ exaratæ fidem, fideliſq; promiſſi in præſenti pignore Sacramentum atteſtentur.

Enimuerò quòd ad celſas dignitates, honorumq; culmina Meſſanenſes apud ſuos Principes aſcenderint, quòd inter tot bellorum diſcrimina, rerum ac temporum difficultates, & ſexcẽta malorum pericula, Superiores euaſerint, quòd inter decumanos Regni Siculi fluctus, ipſi ſuper omnem fortunæ aleam extiterint, quòd denique religionem ſemel arreptam, vel in dominatu ſuperſtitionis, continuò maioribus incrementis extulerint; Scala oſtendit, vt non immeritò ſcriptæ quondam Epiſtolæ, ſigillum re- C centius impreſſum dici queat Imago Diuæ de Scalis, & Scala Virginis inſigne, Meſſanenſium augurale Sacramentum. Atque hinc factum, opinor, cur Meſſanenſes ante acceptam Deiparę Imaginem, non ſemel ad pugnam capitali bello cum hoſtibus incincti, Diuam duntaxat de Scalis, non verò de Epiſtola vocitatam, inuocarent; quòd videlicet traductam ex Oriente Diuæ religionem, in Epiſtola quoque dudum antea recepta, ſpirare ſenſiſcerent, & ignari ſenſus occulti, rem ſignatam à ſigno, arcano quodam inſtinctu denotarent; quàmquam fruſtra luculento ſuſceptæ Imaginis argumento, vetuſtam Epiſtolæ religionem, ex gratia recens impertita recolerent, perindè habentes ex eius doni religione, in difficilli- D mis Reipublicæ temporibus auxilium Numinis emereri, ac probatam Epiſtolæ datæ, protectioniſq; in ea repromiſſæ fidem conteſtari.

Sed etiam illud hoc loco non ab re venit conſiderandum, quo ferè tempore miraculoſus ille Sacræ Imaginis contigit appulſus, vni ex Socijs [a] Diui Franciſci, (F. Leonem vocabant) huiuſmodi viſum fuiſſe obiectum, Angelicis videlicet tubis excitos mortales ſpatioſo in Prato ad Tribunal iudicantis adſtitiſſe; eodemq; loco geminas à terra in Cælum protenſas extitiſſe ſcalas, quarum alteri, quæ rubens erat, Chriſtus Iudex indignabundus, alteri candido diſtinctæ, Virgo Deipara, vterq; eminus in vertice aſſidebant. Aderat & Franciſcus, qui ſuos vt fidenter ad Chriſtum E aſcenderent, contenta voce impellebat, ſed inter conandum, alium è ter-

[a] in Chr. Minor. p. 1. lib. 2. c. 35.

tio, alium è quarto, è decimo gradu, è media ſcala, denique de ſummo præcipitaſſe, mæſto animo tulit. Itaq; illo pro ſuis interpellante, Christum manus ac latus, recenti vulnere ab illis cruentata prætendiſſe. Tum Franciſcum ruina ſuorum commotum, eos ad ſcalam albam cui Deipara præſidebat, euocaſſe; nec mora, benignè acceptos, citra difficultatem in Regnum euaſiſſe. Hæc ex Chronicis Franciſcanis: non vana vtiq; ſignificatione propius ad Occidentis oras acceſſiſſe, confugium illud, quo præcipuè res Orientis florebant. Neque enim diù poſtea ſteterūt, ſed paulatim felicitate Chriſtianorum peccatis exigentibus afflicta, ſublataq; indè Virginis æde Nazarethana deciderunt, vt diuina quadam præſenſione, candida miſericordiæ ſcala, relicta ibi rubea, quæ iraſcentis iuſtitiæ Dei rigorem notat, deſerta in ruinis Orientali ſede, in Occidentem altiori conſilio commigraret; Ac in primis in Imagine Meſſanam aduecta Ciuitatem velut ex antiquo religionis fœdere lectam, populosq; ſuæ protectioni vectigales expertura. Vbi tandem quæ priſco iure Patrona fuit, noua Ciuibus impertita gratia, Ciuitatem quoque cùm accepiſſet, quibus Reipublicæ commodis profuit, ac continuò prodeſt, hactenus ſi non ſatis diximus, ætas poſtera teſtabitur.

Iam quod ad archetypum huius Imaginis ſpectat, in ipſa Euangelij luce ſi non antiquiſſimum, certè inter antiquiſſimos non poſtremum eſſe, quæ hactenus adduximus ſatis oſtendunt [a] Metaphraſtes primum omnium, qui Chriſti figuram cera & lineamentis expreſſerit, Lucā fuiſſe recenſet, [b] Nicodemum in ligno eandem effigiaſſe ante omnes, alij commemorant. Verùm ab eodem Luca Deiparæ quoque imaginem ad viuū exhibitam [c] Theodorus Lector exponit, quam cùm ipſa Virgo intuita fuiſſet, *gratiam formæ ſuæ* quemadmodum [d] Nicephorus Calliſtus ait, *immiſit*, Hanc poſtmodum Eudocia Hieroſolymis ad Pulcheriam Auguſtam deferri mandauit, eandemq; Antiochia delatam, Pulcheria magnifico in Vrbe Conſtantinopolitana Templo eiuſdem honori extructo repoſuit, multisq; celebrem miraculis, non Conſtantinopolis modò, ſed exindè tota Græcia, poſt verò vniuerſus Orbis Chriſtianus, in exemplaribus propagatam venerata eſt: quæ inter, quod Venetijs habetur ad archetypum gemella prorſus ſimilitudine ſic alludit, vt notas omnes ac lineamenta, quæ [e] Nicephorus ex Epiphanij ſenſu de Virginis forma prodit, ad viuum cenſeatur exhibere.

a In vita S. Lucæ.
b Ex Euangel. Nicod.
c In Collectan. lib. 1.
d L.15.c.14 & l.14.c.2.
e L.2.c.23.

Ceterùm an hæc prima Dei Genitricis Imago à Chriſtianis facta cenſeri queat, non immeritò dubitari poteſt: nec vanam habet coniecturam, à Magis primis Chriſti & Virginis ex Gentilitate adoratoribus, exceptum vtriusq; vultum, ac formam in Arabiam deportatam, quò religioni propagandæ commodarent; nec imperitos pingendi illos ipſos Magos

aliquis

A aliquis putauerit, quòd ſapientia Chaldæorum, & Ægyptiorum, non modò cæleſtes Imagines ad humana lineamenta reuocare, verùm etiam hieroglyphicos vultus perquam ſcitè exhibere docuiſſet, vt iam in deſideratis à ſeculo pulchritudinibus, hoc libentius manum & pennicillum periclitari vellent, quo nihil vnquam pulchrius formare didiciſſent, aut vidiſſent. Narrat Hieronymus Oſorius Cranganorem in India Regem vnum è tribus fuiſſe, qui poſt adoratum in carne Dei filium, anno demum tertio reuerſus in regnum, [a] Ædem Virgini Matri pro dignitate ſacrauit, ac Imaginem affabre pictam, quę Virginis ſpeciem ferret natum vlnis complexæ, in eadem collocauit, legemq; tulit pietati ſuæ parem, quoties in B Templo Mariæ nomen ab Æditius foret inclamatum toties vniuerſi qui præſentes inaudiuiſſent humi ſeſe pluſquam cernui demitterent. Cuius pietatis non nemo cum parte regni heres vbi Calecutij Vrbis ampliſſimæ fundamenta ieciſſet, vna quoque in medio Virgini Templum excitauit, legemq; ſemel pro adorando Mariæ nomine rogatam ſuę genti ſacram eſſe iuſſit, quam maiorum ſuorum traditione ſuſceptam, etſi alioqui incolæ pagani, religioſa hucusq; memoria conſeruarunt.

[a] L. 1. de rebus geſtis Emmanuelis.

Ab his opinor defluxiſſe ad Indos illam, [b] quæ Virginis humiliter ſedentis gremioq; puerum fouentis, oſtentat ſpeciem, genti ad Idololatriam deuolutæ non magis antiquitate, quàm vano ritu religioſam, ignara peni-C tus ſuperſtitione quid coleret: vt hic quoque locum habuerit illud Pauli ad Athenienſes. *Quod ignorantes colitis hoc vobis annuntio.* Niſi etiam Thomæ inter Apoſtolos fidei exercitæ, referatur id acceptum quando ſicut commune fuit omnibus Apoſtolis, cum nomine Chriſti Marię quoque vocabulum Orbi infundere, ita non minus conſuetum paſſim ad committendam præſertim cum Idolis religionem, noua hæc, vt ita dicam, Euangelij ſimulacra ſecum deferre. Vt hanc inter alias ob cauſam Petrus quoque plurimas Antiochiæ, ſiuè à Luca ſiuè ab alijs factas myſteriorum imagines procurauit, ad gentes ſecum exportarit. Certe pius ille D Traiectenſium [c] Antiſtes vbi de Imagine Deiparæ ducit argumentum. *Haud dubium eſt* (inquit) *Diuam Virginem crebrius depictam fuiſſe pro eorum affectu, qui tanto erga eam deſiderio flagrabant, eiusq; videnda ſupra modum cupidi erant. Magnum quippe ſolatium hominibus fuit, videre Matrem in terra cuius Filius iam dominabatur in Cælo.* Et paulò poſt vbi de Dionyſio & Ignatio vertiſſet. *Pios hos* (inquit) *Mariæ Deiparæ admiratores veriſimile eſt in longinquas ſuas regiones reuerſuros depictũ velut monumentũ perenne ad ſuos retuliſſe.*

[b] Indict Annales.

[c] De vſu Sacr. Imag. cap. 7.

Vrũ verò Lucas Imagines ſuas aliquo charactere ſolitos ſit inſignire, non ita certò affirmari poteſt, ſi præſertim ad primas cogitatio vertatur, quando in illis formato duntaxat auguſto Virginis vultu & corpore, ſatis E erat deſideria multorum explere, qui cùm longè diſſiti multisq; impedi-

mentis diſſipati admirandam illam Angelis faciem, coram intueri ac venerari non poſſent, ex miſſis hinc inde exemplaribus, ſanctum ardorem quoquo modo mitigarent. *Cum enim* (inquit [a] Caniſius) *multorum incenſus eſſet animus, vt Domini ac Dei ſui in cælo regnantis matrem coram viderent, & videntes iure ſuſpicerent atque reuererentur, nec omnes tamen vndiq; ad eam proficiſci, ſuoq; deſiderio ſatisfacere poſſent, prudens ac pium conſilium inuentum eſt, vt MARIAE vultum ſaltem in tabella depictum exciperent, hocq; perenne monumentum, tum præſentes, tum abſentes ad ſuum ſolatium retinerent, aliiq; aliis inuicem communicarent.* Hæc ille. A

[a] Lib. 5. de Deip. c. 22.

Poſtea tamen manante latius ex aſpectu Deiparæ cũ pietatis ſenſu religione, cùm iam non amplius ex vultu noſcenda, ſed ex myſterio dignitas matris perdiſcenda eſſet, tùm adhiberi characteres figurarũ cœpti, ſiuè id primum à Luca factum (neque enim vno ſemper habitu Virginẽ pinxit) ſiuè à quopiam alio, penes eam memoriã, magno in pietate ingenio exhibitum. Antiquiſſimum quippe vſum vel hæc Imago Meſſanenſis, penè ad incerniculum detrita ſatis oſtendit, vt non temerè, cogitari queat, primã hanc fuiſſe omnium, quæ Myſterioſum inſigne Scalarum vel manu Lucæ impreſſum poſtea ſuſceperit. Hoc enimuerò non inane habet argumentũ ex ipſo aduehendi modo quo non niſi ob maximã religionem, è ſanctitate ſcilicet miraculorũ per Orientis oras celeberrimam, occultè quidẽ (quod ſæpè in ſacris etiam corporibus auertendis eueniſſe legimus) ſed pio furto ſublata conceſſerit; quòd dubio procul obnoxia alioqui crimini cogitatio non attentaſſet, niſi pietate quadã obtecta, & fortaſſe etiam ad neceſſitatẽ verſa, conſilium pro re nata proficuum ſuſcepiſſet. Ceterùm vnde Vrbis hęc Sacra Imago ſit auulſa, Scriptores non narrant, Syriam duntaxat Prouinciam nominantes. Non longè aberrauerit, qui Antiochiam in animũ induxerit, vbi Sacrarum vſus Imaginũ Petro Apoſtolo in primis adnitẽte maximè religioſus eſſe cœpit, egregia ſanè rerum viciſſitudine, vt vbi primùm à ſignis Imperatorum Iudæis exoſis, in cædem & ſanguinem ſuperſtitio debacchata eſt, ibi ſanctiorum cultus Imaginum pulſa impietate, ad religionem proficeret. Id porrò tùm ea occaſione contigiſſe credendum, qua cadentibus in Oriente rebus Chriſtianorum, paulatimq; iſtis ſolum vertentibus, quid quiſq; pretioſum exiſtimaſſet in ſarcinas colligeret, vt hoc pacto religione tectum facinus, tanquam ſi pro aris & foris actum fuiſſet, laudem potius mereatur, quàm ſceleris notam. B C D

Atque in hunc modum commutata ſede, religio Meſſanę quoque ſumpſit incrementũ, vt cùm in difficillimis rebus ſuperandis, periculiſq; propulſandis, eximiã opportunè virtutem ſanctitudo illa ſpiraret, facile omniũ animis eam ingereret opinionem, qua nõ vetuſtate ſolùm venerabilis, ſed Myſterio quoq; ſacra, conciliatu verò Numinis & gratiarũ religioſiſſima E

cenſe-

A cenſeretur: planè, vt credi poſſit in hanc quoque tabulam ſicut in illam,
quæ ad Pulcheriam Auguſtam peruenit, Deiparam Virginem viuentem,
aſpectu ſalutari, formæ ſuæ quodammodo gratiam immiſiſſe, vel certè
ex illa deriuatam, dum fortaſſe huius exemplum eſſet, cum ipſis lineamen-
tis ductis inſediſſe. Exiſtimo enim, Meſſanenſem hanc Imaginem ex illo
archetypo deſumptam, magnam deinde ex miraculis habuiſſe religio-
nem vt non ſine cauſa, qui, vndequaq; tandem quauè occaſione auertiſ-
ſent, ea rerum ac virtutum ſanctitate, regiones Occidentis carere nollent.
Certè Scalarum inſigne, ſi hæc prima tulit, ex illa arrogaſſe videri poteſt,
Myſterio ſcilicet ex quadam æquiuocatione in rei naturam verſo, ſiuè
B illam Hodegetriam dixerit [a] Nicephorus Gregoras à Templo Pulcheriæ
pietate dicato, ſiuè potius Templum idem τῶν ὁδηγῶν hoc eſt Viæ ducum vt
alter [b] Nicephorus tradit, ab ipſa Virginis Imagine clariſſimum nomen
adſciuerit; quando Deipara Virgo, viarum omnium, quæ poſt Deum
duces ſunt ad ſalutem, via princeps ac Regia meritò dici poteſt, eiuſ-
demq; vocis accommoda ſignificatione Scala illa Celeſtis, in quam omnes
viæ deſinere debent, & à qua noſtra hæc Imago Meſſanenſis Diuæ Mariæ
de Scalis nomen habet.

[a] L.9. Hiſt.

[b] Niceph. Caliſt. Lib. 14. c. 2. Lib. 15. cap.

Ceterùm ne quod hiſtoriç partem petit vno verbo tranſigamus, ſi cui
hæc aptè ſedent, vna etiam norit Diuam à Scala non aliam eſſe, quam quç
C Hodegetria Græcis, eademq; Gorgoëpecoos dicta fuit, pluribus alijs voca-
bulis à varijs rerum euentibus appellata: nec ſcitu facile, quæ vetuſtior
eſſe queat appellatio, quando pro hominum genere ſatagente ſemper
Deipara, nullam non inſigne nomen quouis tempore neceſſe venit.
Quod enim Godegetria (vulgo Itria) quoniam vocata fuit, non ex eo ſo-
lùm, quòd quemadmodùm narrat Belluacenſis, [c] duobus pia Mater ap-
parens cæcis, eos ad ſuam Eccleſiam deduxerit ac luce donarit, ex quo
factum, vt duo plerunq; Seniculi, baiulantiũ inſtar, in vulgatis hinc inde
viſuntur picturis: quando longè ante Pulcheria Baſilicam illi Virginis
Imagini conſtituente, nomen illud tulit Hodegetriæ, ſiuè à Via Regiam
D appetentium, ſiuè quia Ciues ex eius religione, fortunam vt eſt in prouer-
bio, velut Cælo tenus ſcanſilem experti, iccircò etiam Scalam appingere
ſoliti eſſent, ſiuè denique certiori veritatis ac religionis teſſera, quòd Vir-
go Sanctiſſima, quemadmodum diximus, vnica poſt Deum in patriam
via peregrinantes in hoc mundo deduceret, Celiq; Scala eſſet, Myſte-
rioſam hanc notam, vel à primis Eccleſiæ natæ faſcijs voto fidelium
ſuſcepiſſet.

[c] L. 23. Spec. Hiſt. c. 147.

Nam quòd ex eo tempore maximè non vno loco Deiparæ Templa,
Scala Cæli nuncupata, ſurrexerunt, quo S. Bernardus ad tres in Vrbe
E lacteos fontes Sacris pro Defunctis operatus, Scalam vidit animabus

in Cælum deducendis exporrectam: non ideò putandum, ignotum ante A
a Onuphr. in ſept em Eccleſ. in Iconibus Virginis Scalæ fuiſſe characterem, [a] ſed Myſterium vbiq; terrarum in Oriente præſertim inuulgatum, illa quoque ſignificatione diuinitus extitiſſe ſignatum; vt non vno titulo Deiparæ fauor mortalibus explicatus, illo maximè Symbolo quod à Virginis prærogatiuis palmarium erat, vniuerſæ ſumma gratiæ conſiſteret. Certè enim quæ Albæ, Regia Pannoniæ Ciuitate, ſumptuoſo propter Orbis miracula Templo, Deiparæ quondam Imago viſebatur, ſi Hodegetria fuit, Pannonijs tamen à Scala nomen ſuum multis ante ſeçulis è Græco tulit: Climagdam eam vocitabant, vt auctor eſt Ioannes, ſiuè is ſit Georgius Bornemiſſa Strigonienſis, corrupta ſcilicet appellatione, quæ genuino vocis B
κλίμαξ. ſenſu Græcis Scalam edit: vt non inanis inde coniectura cuipiam inceſſat, inſignem illam apud Saxones Ciuitatem Virgini Sacram, quæ Latinis Græca formatione Parthenopolis dicta, deſciſcente in corruptam Scalæ Græcanica appellatione, Germanis Magdeburgum nominatam.

Hanc porrò eandem eſſe quæ Sacellum Meſſanenſe beat, etſi nullus character, res ipſa planè docet. Hodegetria quippe eſt, eademq; Lucæ manu creditur effecta, quod vt non aſſero mordicus, ita nec libenter inficior: Ille ſanè in genuinis ad Lucę penicillum lineamentis grauis aſpectus, & auguſta quædam Maieſtas vultus, neſcio quid Sacrum oſtentat, vt C tanti viri opus haberi queat. Nec abnuo ſi dubites eandem proximè eſſe Hodegetriam, quæ Pulcheriæ culta fuit, id enim ſentire ſuadet religioſa quædam vetuſtas carierum expers, & in vultum gratia, verenda quadam grauitate immiſſa, quæ cum æquè trahat ac verberet intuentes; renidet tamē in fauorem facilis, vt ſi formæ argumentum res ipſa nō eſſet ex forma cognomentum *Gorgoëpecoos* aptè inſideret. Eſt enimuerò Virgo ſemper velox ad audiendum, celer ad iuuandum, formidabilis & acer ad defendendum. Id ſi vnquam, profectò quoties è re Meſſanenſium fuit: benignè initio Legatos accepit, confeſtim audiuit, celerrimè reſpondit, gratioſam ſe obtulit, nunquam recurrentes morata, ſemper oppor- D tunè iuuit, acerrimè contra hoſtes, formidandaq; ſpecie tutata eſt, vt huc referri poſſit illud Atrebatenſi Comiti nocturnè ingeſtum, quo *Femina grauis aſpectus* pro Meſſanenſibus rem gerens, bellatores ſuos captiuos agere viſa fuit.

Ac quemadmodum Hodegetria Conſtantinopolim non vno diſcrimine exemit, Ciuesq; malo ac metu, manifeſtiſſimis ſignis liberauit: ita deinde fortunam omnem ad Meſſanenſes deuoluiſſe, pericula Meſſanenſium, itemq; ſeruata ſalus atteſtatur, vt non vana ſit coniectura, diſpoſitu Numinis, exceptum ab archetypo vultum, permutatione quadam, Meſſa- E

 nam

A nam aduenisſe, nec minus in pignus & vicem Epiſtolæ, quàm in Ciuitatem Archadiano decreto Conſtantinopolim exæquatam, conceſſiſſe. Certè ad id egregiè ſuadendum, non inane robur habet communis illa totius Europæ religio, qua noſtra hæc Hodegetria, plerisq; S. MARIA Conſtantinopolitana, eademq; Siculorum, dici conſueuit, quod, vt innumeras Vrbes omittam, Romanum in primis inſigne ſuo Templo monumentum docet.

Atque ex his omnibus liquidam habet illa quoque cogitatio cauſam, cur Sacello Epiſtolæ dicato, Virginis iſta Imago vetuſta religione inſedit: cur Meſſanenſibus Diua de Scala ſemper in vota vocata, Gorgoëpecoos
B aliquando vix audita? Quippe vna communis vtriusq; religio, nec impar in vota ſubſidium, ſed illi inopinè aduectæ, miraculum auxit opinionem, quam ab iſta nunquam tulit; nomen iſti ſi antiquum, non antiquè tamen appoſitum, vulgò Virginis ab Epiſtola datum cognomentum; aduecta hoſpes non tam fama & religione, quàm Ciuium oculis Imago, ſeruat impertitum honorem non fraudato alterius cultu; quin imò creſcente in dies vtriusq; Sanctitate, par religio manet alteram ex altera glorioſam, eademq; in diſtinctis ob varios euentus, & exemplis & characteribus, Vrbium, ac nationum cultu, ſemper Imago ſacra fuit.

Sed verò quod adhuc de Gorgoëpecoo dici poſſet, cæca Scriptorum ve-
C ſtigia non oſtendunt. Enimuero quòd vero rerum viciſſitudo, religione tantum ſalua, memoriam primam vertit, ne Tabularia quidem Vrbis lucem habuerunt. Vnus, quod ſciam, Bonfilius inuulgauit, opinione ferri, Lucam pinxiſſe; qua tamen occaſione Meſſanam acceſſerit, altè ſilet. Qui ab Hodegetria Pulcheriæ vetuſtiorem putet, crediderit opinor, Antiochia primùm miſſam, quo tempore Petro cum recenti Chriſtianitate nauante, quàm plurima in Orbem emiſſa Myſteriorum, picta, celataq; ſigna, inter ceteras Europę Vrbes Meſſanam quoque tam inſigni munere felicitarunt. Nec nemini extra gregarios inceſſit, Carthagine primùm
D huc allatam dono Sarracenorum, quibus ex pacto Meſſanæ mancipium ante datum; fuiſſe verò eam, quam Iuſtinianus in Carthaginenſi Templo Deiparæ à ſe dicato, ſumma cum religione condiderat, ſeruatamq; poſteritas non vno ſeculo ſanctè coluerat. Id verò, niſi certius aliquid appareret credibile videri poſſet, VVandalis præſertim & Arianis vel antea pulſis à Iuſtiniano, vel ab eius exceſſu, non peiore mortalium genere Africæ Regno denaſcente.

Certè apud Sarracenos, quàm apud Hæreticos, religionem, Diuorum ſimulacris maiorem eſſe, nemo Catholicus ignorat: ſed & ipſi gloriantur, hac in parte ſibi cum Sarracenis, vt ad Iudæos accedant minimè con-
E uenire; hoc fortaſſe Iudæis etiam peiores, quòd hominem vltra Barbaros

exuti,

exuti, non duntaxat in Imagines, ſed in Diuorum corpora, Sacraſq; exuuias, inhumana prorſus immanitate deſæuiant, Puritanos maximè loquor, Caluiniſtas, & eiųs farinæ perditos homunciones, quibus nihil vnquam in religione viſum eſt ſanctum, niſi quod vltra omnem barbariem ad feritatem belluinam accederet, imò & hanc ſuperaret. [a] Ac vt vetuſta mittamus, ſatis vulgatum eſt inhumanum illud facinus, quod recepto à Turcis in Hungaria Strigonio, nonnulli in exercitu, mente & æſtro pluſquam diabolico perciti nebulones Hæretici, in Sacras Diuorum, ſed præcipuè Deiparæ Virginis effigiem ſceleſtiſſimè perpetrarunt, vt ea immanitate audita, perculſus in Vrbe Clemens Octauus, lacrymis ingenti dolore obortis, ac pectore zelo incandente, coram Legato primùm Cæſareo, deinde vniuerſo purpuratorum conſeſſu, nefarium ſcelus ardentiſſima oratione ſit deteſtatus: habitam videlicet à Turcis per annos quinquaginta duos, quibus illi Ciuitati imperaſſent, Sacris Imaginibus & libris in Æde Cathedrali ſanctitatem & religionem, & fuiſſe inter eos, qui ſe Chriſtianos dicunt, aliquos, ea vel inferis èxecranda immanitate, qui contaminatis ſuper omnem impietatem manibus ac animis, adeò ſceleratè diuas illas Imagines infando penitiſſimè ludibrio deformaſſent, dehoneſtaſſent. Hic ſcilicet Hæreſum fructus: ex quo facile diſcas, quid facturi forent, nouarum iſti doctrinarum barbari, ſi vel Crucem Sanctam, vt Choſroas, vel cetera Paſſionis Chriſti inſtrumenta, quæ Conſtantinus alijq; Catholici Principes in honore habuerunt, hodieq; colunt, in nefariam poteſtatem aſſererent. Et qui exhumata Diuorum corpora, ſceleratè non minus, quàm ſtolidè lata ſententia flammis tradiderunt, an tantùm ſe demiſſuri ſint animis ab humanitate longè poſitis, vt Neroni duntaxat, Diocletiano, vel Iuliano ceteriſq; id genus velint exequari, & non ſuperiores longè haberi quippè qui Sanctis Imaginum, ac religionis ſignis exoſis & peroſis, characterem immanis illius beſtiæ ſub finem mundi rebus humanis infeſſuræ, iam pridem in fronte gerant.

a Cæſar Câpana L. 13. Hiſt. ad an. 1595.

Verùm hæc incidenter, eò dicta ſint, quò probabilius putetur, à Sarracenis, quàm ab Hæreticis conſeruatam Diuæ Imaginem, ſi cetera minimè vetent, ad Meſſanenſes quoque potuiſſe dono concedere. Sed enim & alia cogitantibus opportunè ſeſe ingerit opinio, qua proximè colliment ad verum, ſi putent, Iuſtinianum, innumeris Deiparæ Templis, Regia planè munificentia conſtructis inſignem, vbi hanc quoque Meſanenſem Ædem à fundamentis extulíſset, ea Virginis Imagine, ad Epiſtolæ animum egregiè alludente locupletaſſe, ſuæq; religionis perpetuum voluiſſe conſtare monumentum. Alijs tamen & hæc alia non coactè ſedet cogitatio, Comitem Rogerium, Cælo, terraq; clarum, de religione Virginis, vt vix alium, eximiè meritum; in Siculos vniuerſos, præcipuè tamen

in

A in Meſſanenſes, quorum opera, coronam & Regnum acceperat, vbi rerũ potius, hanc ipſam Cathedralem ingentibus auxiſſet beneficijs, ac ornamentis, ea quoque Imagine dudum Imperatoris Græci dono comparata, caram ſibi Vrbem ac Ædem nobilitaſſe, à pietate memoriam ſibi ſed maiorem Meſſanenſibus religionem ſuffeciſſe.

Habet verò non parum hæc cogitatio roboris ex pietate Rogerij, quæ ſi vnquam alios principatus, Regnum profectò Siciliæ, ſuis vacuum à beneficijs eſſe non permiſit; ac quemadmodum magnificis vbiq; Templis exornauit, ita Templa quoque omnia muneribus apprimè dignis, ſed non vnum, Deiparæ Virginis Imagine ſuper aurum ac gemmas pretioſa decorauit. B Hæc inter ſanè cenſeri poteſt, inſignis illa Platienſis in meditullio penè Regni, opulentiſſimæ Ciuitatis Ædes, MARIÆ dicata, quam poſt exactos Sarracenos, pacemq; in Regno firmatam, illa Virginis Imagine, quam in vexillo, Pontificia Nicolai Secundi benedictione ſacro, miſſum acceperat, velut omnibus ingentium victoriarum trophæis in vnum congeſtis, nobilitauit; vt inde certiſſima religio manarit ad Ciues, auguſtam Dei Matrem, cuius auſpicijs ea bella confecit Rogerius, ſuæ quoque Ciuitati ſemper fore propitiam, nec duntaxat in bellicis pro religione factionibus, verùm etiam in priuatis Ciuium, publicæq; rei neceſſitatibus, nec ipſi vni Ciuitati, ſed ceteris quoque longè prope locis ſalutarem. C Quod cùm hactenus haud vno miraculo teſtatum pleriq; norunt, communem ferè ac ſemper ratã Ciuitatibus vicinis, Platienſis Virgo fecit religionem; vt quemadmodum Hodegetria Conſtantinopolitana, ſuum ad Meſſanenſes detuliſſe cenſetur omen, ita ſuam Rogeriana Virgo fortunam, & auſpicium ad Platienſes, ſed maiorem etiam in pace, Vrbis & agrorum felicitatem.

Et verò credi poteſt id præſtitiſſe Rogerium, vt quemadmodum Meſſanenſibus, impulſu quorum, religioſum illud bellum ſuſcepit, reſtituto ſuo vexillo, Virginem quoque Hodegetriam dono dedit; ita Platienſi- D bus explicatione proſperè confecta, rebusq; pacatis, alterum illud vexillum, religione Deiparæ, vultuq; ſacro inſigne, ſuę monumentum pietatis, & victoriam teſſera auſpicatò condonaret. Hic quippe ſicut dum bello Sarracenico nauaret operam, continuò peropportunam habuit ſtationẽ, caſtra luſtraq; militum egit Rogerius, vnde & nomen habere Ciuitatem, quaſi ab armorum foro militumq; conuentu, malunt Ciues religioſi, quã Plotiam à Plutone, falſo copiarum numine, dici: Sic prorſus exactis Sarracenis, eodem in loco, victor (cum Virgilio dicam) *caſtus artemq;* repoſuit, è tholo ſigna ſuſpendit, deterſisq; militum ſudoribus, religionis cogitationem maiorem ſuſcepit, commoda Regni pietate perpetua E ſtabiliuit.

Quæ

Quæ omnia ſic à me dicuntur, vt meliori coniecturæ de adepta Meſſanenſium Hodegetria, quam ab Epiſtola ſacramus & vocamus, ſemper locum relinquant, vt hoc quoque gloriæ Virginis, & religioni Meſſanenſium accedat, occaſionem neſciſſe originis, piorum eruditionem inueſtigando fatigari. Quæ tamen induſtria, cùm noſtram à longè habeat tenuitatem, illud hic duntaxat ad aliorum coniecturas addimus; haud vanè cogitari diciue, rebus Chriſtianorum in Oriente ad occaſum relabentibus; Chriſtianis reditu ad auitas ſedes, inſtituto, quacunque tandem occaſione, veniſſe ſanctiſſimam hanc religione Gentium Hodegetriam, & Meſſanæ ſua Ciuitate, priſcæ Clientelæ iure conſediſſe. Quæ tamen opinio ſi cuipiam ſancta videatur, non iam illam Pulcheriæ, quæ Andronico Imperatori, longè poſt, aſylum fuit: ſed quamuis aliam haud minus auguſto quodam oris habitu, quàm antiquitate veneranda præcipuam, vt proximè Lucæ opus dici queat, Hodegetriam eſſe cogitare debet.

A B

OSTENDITVR PROTECTIO DEIPARAE VIRGINIS *ex liberata à fame Meſſana, & exſedato periculoſo tumultu.*

CAPVT LVIII.

C

IN hoc etiam beneficio perſæpè verſata eſt Patronæ Virginis protectio, certauitq; fides Meſſanenſium cum explorata benignitate non ſemel, vt vbiq; Virginem eniti putes, ne tàm calamitas à calamitate, quàm gratia à gratia ſuperetur. Etſi enim credam Deo Opt. Max. cuius eſt humanarum rerum procuratio, reſpiciente ad propenſam Ciuium in Deiparam Virginem religionem, omnia ferè ſemper proſperè procedere, ſecundaq; euenire; vt proindè Ciuitatis proſpera ſemper & quaſi æquabilis, perpetuaq; fortuna per tot ſecula perdurarit: D
Interdum tamen eadem fortuna paulò variante, in duriora tempora Ciues ita incidiſſe conſtat, vt non niſi iuuante Virgine, & menti Ciuium lumen præferente, rurſum Ciuitas emerſerit, & ad priſtinum ſtatum fortunamq; ſit reuerſa. Quod etiam cauſæ fuit, vt Ciuitati alioqui, commoditate maris, & portus, fortunæ muneribus, ab ipſa origine ampliſſimæ, omnibusq; rebus auctæ atque ornatæ, interdum opum ac copiarum amplitudo repentina eſſe videretur, & tunc primùm Cæli fauore eſse conflata, quando compreſſa calamitate, fauentiſſimę Virginis ope, rurſum incępit ſplendeſcere. E

Nar-

A Narrabo rem annalium memoria dignam, quam tamen Meſſanenſium Scriptorum negligentia (pace eorum dixerim) non ex publicis tabulis, ſed ex domeſticis [a] quorundam fide digniſſimorum quibus id notare cordi fuit, aduerſarijs excepi, tametſi abſque vlla temporis nota inſcriptam, quòd non niſi priuatæ in Virginem pietati eiuſmodi ſcriptione conſultum vellent, nec de cetero illis in mentem venire potuiſſet, neminem ex tanto literatorum & exceptorum numero fore, qui rem in cælum efferendam, vel publicis monumentis Senatus decreto non ſignatam præteriret: niſi ego fallor, & hiſtoria toties in tabulario, vetuſtisq; Manuſcriptis quæſita, manus oculosq; effugerit, vel adhuc eius animi ſim, vt in B re tam præſigni, quæ omnium operam concernere poterat, altero alterius diligentiam ſpectante, omnes demum (vt aſſolet) negligentiæ crimen implicaret: quo vno plura ſanè alia crimina redemeris eorum, qui in ſeculis retroactis, multa in omni genere ad Reipublicæ Meſſanenſis gloriam pertinentia minimè perſcripſerunt. Et fortaſſe fama potius quàm ſcriptis, rem eiuſcemodi peruulgandam putauerunt, quòd quemadmodum pietati multum, ita hiſtoriæ in temporum confuſione parum patrocinari poteſt, luſiſſetq; operam noſtram in præſenti negotio, niſi verſatam in ore omnium famam, quamquam ea per ſe ad fidem faciendam ſufficiat, piorum quoque lucubrationes confirmaſſent.

[a] D. Aſſentij Pauia. b.m.

C Ergo Meſſana, quæ alias opibus copijsq; florens, ad ſplendidam ſaturitatem affluere ſolita eſt, aliquando Cælo irato flagellata annona, ad eam rei frumentariæ deuenit anguſtiam, vt pro tenui victu quid amplius in diem ſuppeteret, haud ſupereſſet. Auxerat inopiam tunc fortè ex diuerſis municipijs confluentium pars maxima, quæ ſicut ſtatos mercatus maiorum opum ſpecie complere ſolita erat, ita in ea caritate mediocritatem ad paucos dies ſufficientem, planè extenuauerat. Cautum à Magiſtratu diligenter, ne quis frumentum ceterasq; fruges compreſſas teneret, ſed quod quisq; haberet venale exponeret; propoſitio etiam Mercatoribus præmio, quantacunq; impenſa atque induſtria aliundè frumentum D procurarent. Verùm qui aliàs in caritate annonæ, comportatione maxima, vtilitatem rei frumentariæ ſoliti erant inducere, tùm duriore facta temporum conditione, ſuæ quoque fortunæ deſperare; & iam pleriq; egentes, qui alioqui publico inſtituto, velut centuriati ditioribus diſtribuebantur alendi, ægra macie corpora trahere, miſerandumq; ſpectaculum obuijs exhibere, opulentioribus ipſis incommodè grauateq; ſuam familiam alentibus, vt in ea miſeria nulla priſtini cenſus fortunæq; ratio appareret.

Quid verò rebus adeò afflictis ſupereſſe poterat, niſi ad vſitatas priE ſtinæ ſpei recurrere diuitias, vitamq; cum fortunis apud exploratum

Nu-

Numen demereri, quod precibus Virginis nunquam non propitium pro A
re nata experiri didicerant. Inſtituta tum ſacrificia tàm priuata quàm publica, exercitæ religiones & ſanctitates, omnium ſpes vna in Virginem intenta. Nec irrita ceſſit hoc etiam tempore, priſtino Epiſtolæ Sacramēto rata fiducia, ſed quę ope oſtenſa ſpem proritatam, ludere primùm viſa eſt, euidenti demū argumento, beneuolentiam ex promiſſo fecit teſtatiorem. Enimuerò conſpecta longè ingens frumentaria nauis, vt primùm ſe faucibus freti paſſis velis immiſit, ſpem Meſſanenſibus fecit ſubleuandæ difficultatis; verùm ſecundiori pulſa venio, Meſſana poſt tergum relicta, oculis omnium fretoq; exceſſit; tum verò erepta ſpe præſentiſſima calamitas auctior, ad luctus miſeriarum appendices animos omnium conuertit. B
Et fuere qui in ægris corporibus reſiduum ſpiritus ad aras libarent, quò ſic conſumendis Numina ſaltem pacatiora intenderent.

Hos inter, duo ſeniculi, dum ſe ad Ædem Virginis à Scalis, atque adeò ante ipſam Diuæ effigiem, votis lacrymiſq; ſupremis mactant, fortè è clathris parieti infixis vnde Moniales proloqui ſolitæ, vox reddita gemitus interrupit, *Ecquæ* (inquit) *cauſa malorum, complorantes & afflictos huc adegit?* cui iſti, Monialis interrogationem rati; *quin & tu nobis ſi vices noſcas illacrymeris: plangimus vitam ſat diu frugaliter honeſteq; actam, non expectata mortis neceſſitate miſerè finiendam: En ſame perimus, qui nullius fortunæ inuidebamus: ſpes erat tolerandi ad tempus mali, ni nauis onuſta, commodùm in-* C
cumbente vento portum noſtrum fefelliſſet: Cœlum ipſum, Vrbis excidium diſſimulare dixiſſes: hinc noſtra lacrymæ, hinc malorum Ilium. Quibus illa; æquo animo eſtote (inquit) *nihil de Virginis ope diffiſi; quin voti compotes gauiſuri, priuſquàm hodierni Solis voluantur horæ: ante ſecundam ſupra vigeſimam, nauis illa quam auectam quæritmini in hoc portu ſiſtet. Sed quì id fieri queat,* (replicant iſti,) *cùm iam prætervecta fretum, haud parum æquoris ſæuientiſſimo flamine ſit emenſa: vt ſi ſponte velit reditum moliri, non poſſit.* Nec plura, ſolutis deinde precibus conceptis, templo ſe efferunt, aliquantùm lętiores, animis ad omnem ſpem fortunamq; arrectis. D

Et ecce quæ primùm aurigante Auſtro vehementi, diffiſſis ferebatur vndis impulſa nauis; oborto ex aduerſum Circio, validiore quaſſari impetu repente cœpit, veliſq; implicatis & verſa antenna, niſi curſum flectat, merſione periclitari: nec ignari Nautæ, potius eſſe compendium Maris quàm ſalutis agere, Nauim retorquent: & iam freto rurſum illati, tentatas antea remetiuntur vias, nihil magis quàm Portum Meſſanæ declinantes, velis remis omni conatu auerſantes, Rhegyum quoque prætereunt. Sed fruſtra; quippè velut ruptis inducijs inualeſcens Auſter, nec quippiā interea remittente Circio, duobus aduerſum pugnantibus ventis fortiſſimè acti, deliberant, iactis ſi fieri poſſit anchoris, medio ſalo hærere; E

miſſaq;

A miſſaq; Scapha periclitantur experientes, num alicubi circa crepidinem
Rhegynam tutò id facere queant. Sed non aliam exploratores teſſeram
ferunt, quàm Nauis rerumq; cum ſalute certiſſimum breui interitum, ni
quàm primùm portui Meſſanenſi, quod vnicum eſſet refugium ſe con-
credant. Id conſilij ſalutem illis, ſed Meſſanenſibus prætereà fortunas at-
tulit, calamitatem exemit, reſponditq; dictis, in æde Virginis, euentus, Na-
uim eam, ante vigeſimam ſecundam diei horam in Portu conſtitutam.
Tùm verò Ciuitas vniuerſa recreata, cunctis præſentiſſimam Patronæ
Virginis opem cum religione interpretantibus, nec paucis, quos narrato-
res ſeniculi, vel etiam cultus Diuæ permouerat ad Templum Scalarum,
B cunctatum affluentibus; rei ſucceſſu ex ordine prolato inquiſitum, quæ
nam fuiſſet ex Monialibus tanti Vates euentus, quæ totius Vrbis calamita-
tem, ope Virginis adeò proximè vertendam enunciaſſet. Mirata primùm
Antiſta loci vehementer, vix tàm alienam ex tempore cum voluptate fe-
licitatem capiens, ſorores deindè congregari iubet, ſingulisq; recenſitis
& veſtigatis cum nullam ex omnibus dicti factiq; conſciam, ſed ſtupentes
vniuerſas, ipſa quoque ſtupuiſſet; eloquens ſilentium indubio probauit
argumento, illa etiam vice, pium Deiparæ Clientibus ſuis profuiſſe patro-
cinium, eiuſdemq; fuiſſe auguſtum illud gemitibus pauperum interpel-
lantibus redditum oraculum, vt quæ olim Scripto benedixiſſet, nunc in-
C terpres ſcripti, voce & facto ſuos ſolaretur.

Plura ſi afferantur huius generis exempla, non puto aliquem fore, qui
non varijs cæli iniurijs, & rationum vexationibus magis, quàm ignauiæ
Ciuium adſcribat, vt cùm iſti ſua induſtria, ac nauitate famem propulſare,
ſuoq; labore procul arcere non valeant, ſæpius ad inopiam, reiq; frumenta-
riæ anguſtias redacti, cæleſtem miſericordiam fortuitosq; euentus & mi-
racula cogantur expectare. Enimuerò id genus crimen longè abeſt à Ci-
uitate eius Regni nobiliſſima, quod antiqui Imperatores ita ſemper anno-
næ perfugium ac cellam penariam habuere, vt indè frumẽto ſuppeditato,
D aliorum etiam Regnorũ inopiam famemq; ſubleuarint; in quam præte-
rea Ciuitatẽ, ex vicinis terra Mariq; Oppidis, vicis quoque ac pagis in ter-
ritorio diſpoſitis, velut ad ſtatum mercatum, eiuſmodi vndiq; fiunt alimẽ-
torum effuſiones, vt cùm in cetera Sicilia tenues interdum, & attritæ ſint
victus fortunæ, hic omnium rerum vbertate vilitas reputetur. Sed enim
qui apud Cælites eſt rerum diſpoſitus, cauſas in humanis non habet, tra-
hendaq; potius iniuria temporum, in proficuum mortalibus argumentũ,
quàm noxijs ſugillãda fortuna dicterijs, aut etiã ad deſtinatã Dei immor-
talis reuocanda viciſſitudo ſententiã, quæ ſicut interdũ ex calamitate ho-
minũ gloriæ ſuæ materiẽ, ita hominibus benefaciendi ſufficit occaſionẽ.

E Quanquam fortaſſe non deſint alij, qui hanc meam in excuſanda Meſ-

ſanenſium extemporanea calamitate moderationem, parum ęquo animo ſint laturi, quòd cùm id mali manifeſtas interdum intra Regni Siculi ſepta, Rectorum culpa cauſas habeat, ad arcanas æterni conſilij decretiones ſimplici planè ingenio referatur. Verùm non eſt inſtituti noſtri cauſas fortunę veſtigare, ſed diuino permiſſu malis incidentibus, deſperata rebus afflictis ope humana, ſi fors diuina prouidentia pręter expectationē inuſitatis modis occurrat, in admirationē trahere ac laudare, imò inde magis Deiparæ Virginis erga ſuos Clientes protectionem commendare, quòd eiuſcemodi exercitationibus plura velit eſſe reponenda in repromiſſa à ſe protectione, quàm in fortunæ humanęq; induſtriæ contentione. A

Iam quod ad alteram partem de tumultu in Vrbe ſedato ſpectat: recēs eſt eiuſce rei memoria, [a] quam Franciſcus Faſanus alibi à nobis citatus Meſſanæ tum agens, in ſuo de [b] Inſtituendo Chriſtiano opere ſic narrat, vt Virginalis Epiſtolæ ad Meſſanenſes datæ certiſſimum velit eſſe argumentum. Fortè cùm Dux Oſſunæ Siciliæ Prætor Meſſanæ tunc vicem verteret, grauiter quidē apud Senatum quaqua tandem apud L. Portium Calbetum de cauſa, [c] ſed omninò ſeuerè apud plebem audiuit. Tùm enimuerò inflammatione tumere Ciuitas, & laxatis in arma furoribus, ſine ordine pleriq; atrocius proruere, ceteros etiam qui nondum proiecti mente, furentes coërcerent, laceſſere, & quaſi perditam libertatem, proditamq; Patriam vellent, inceſſere: vt nemo eſſet, qui vel præcipites continere poſſet, vel arſuræ iam iam pœnitendis ſeceſſionibus Ciuitati ſana conſuleret. Quin erumpente in vniuerſam Vrbem repentè ſeditionis flamma, ita omnium animos vndiq; proruentium incendit, vt penè momento, cuncti in paranda arma ſeſe conuerterent, dubio procul aperto quàm primùm Marte ac campo rem geſturi, ni deſtinatum Cælo conſilium, Patronæ Virginis ope, furenti populo frænum inieciſſet. B C

a An. 1612. *b L. 1. c. 23.* *c De Immũ. Mamert.*

Et certè liquido planè miraculo id periculi tranſactum, omnes qui hodieq; Meſſanæ viuunt, prudentiſſimi rerum teſtantur quàm ſanctiſſimè. Nam cùm inter tumultuantes non deeſſent, qui concito curſu ad turrim Campanariam aduolarent, ſignum edituri ſuburbanis, numeroſiſſimæ Ciuium parti, ad arma conciendis; aperta de more porta, & quæ reducto duntaxat abſque claui peſſulo patere ſolita eſt, aduerſus adruentium conatus, vndecunq; tandē id factum, nemine certè mortalium intus agente, ita obfirmata eſt, vt nulla quauis impellentium vi patefieri potuerit; neq; ſolùm, ſed crebro impulſu in obuerſum acta, ſeriſq; intus ac vectibus ſponte cum ſuis anſis innexis, omnē penitus poteſtatem recludendi ſic ademit, vt viribus cum furore caſſis, non ſerò ſtupentiũ mentes ad ſaniora cōſilia reuocaret. Simile quippiā accidiſſe Neapoli paulò antequā ſuũ opus edidiſſet, narrat idē Faſanus, reiecto à Campanaria D. Laurentij, ſeditionis D E

aucto-

A auctore, qui ſi data ſemel teſſera Ciues ad arma conciuiſſet, cruentis dubio
procul factionibus Ciuitatem impleuiſſet. Id beneficij Neapolitani Ia-
nuario Martyri Vrbis tutelari adſcribunt, quem Pontificio amictum ha-
bitu, dum ſeditioſum illum hominem à conatu repelleret, plures conſpe-
xere: vt dubium minimè ſit ſuam quoque Protectricem illi rerum di-
ſcrimini Meſſanæ moderatam, quæ ſæpius extremis iactatam periculis,
obiecta non ſemel auguſta ſui ſpecie in ſecuritatem pacis aſſeruit.

OSTENDITVR PROTECTIO DEIPARAE VIRGINIS *à fidei defenſione, & conſtantia Meſſanenſium.*

B

CAPVT LIX.

NON dubito quæ hactenus dicta ſunt, plurimum
fidei facere argumento, ſi tamen cum ijs confe-
rantur, quæ de fide atque conſtantia Meſſanenſium
dicturi ſumus, vel in his maximè neruus religio-
nis, & protectionis ſpecimen conſiſtere videbi-
tur, idque non apud credulos & leues, ſed apud
religioſos & ſapientes rerum arbitros, quorum
C prudentia in ijs etiam elucet, quæ coniecturæ aut cogitationi tradi
conſueuere.

Hanc equidem conſtantiam non eo duntaxat pendo, quòd ſemper
inuiolatam Regibus fidem Meſſanenſes ſeruauerint, nutantes ſocio-
rum animos perſæpè firmauerint, partium ſeceſſiones minimè fouerint,
fluxæ fidei transfugas perſecuti fuerint, proditionis aut perfidiæ inſimu-
latos ſupplicijs affecerint, ipſi verò fidem ad perniciem vſque coluerint,
nec vnquam Principibus in diuerſa ſtudia diſcerptis, ſpecie affectatæ
libertatis adhæſerint, niſi fortè ambigentes, vtra pars iuſtiorem cau-
ſam haberet, illam ſecuti ſint maximè, quam ſemper tempore pacis pro-
D barunt, antequam vlla diſceſſionis eſſet ſuſpicio, idq; opinione officij
magis quàm amore diſſidij, præſertim quòd viſum eſſet potiùs multo-
rum ſapientum certiorem ſequi auctoritatem, quàm paucorum dubiæ
parere voluntati.

Verùm vt dicebam alio loco ponenda eſt fides atque Conſtantia Ma-
mertina, quæ peculiari Virginis beneficio mereatur inſigniri. Quòd ni-
mirum ſtatim atque primùm Chriſto nomen dedere, ſuſceptam ſemel
fidei cauſam, non modò non deſeruerē, verùm etiam in medio ſuperſtitio-
nū foro, atque adeò inter ipſa impietatis ſubſellia, validis ſemper pietatis
E argumentis Patrona Deipara firmauere. Et quamquam initio Religionē

Qq 2 ſuam,

ſuam, templis & monumentis minimè publicè notarint, quòd Societate ac poteſtate Romana tenerentur; vbi tamen Roma è latebris ſuperſtitionis emergens, ipſa quoque in Euangelij luce verſari cæpit, Meſſanenſis etiam Reſpublica ſibi ſtare viſa, templis atque aris fidei ſigna intulit, ſuæq; ad Chriſtum acceſſionis exordia, celebri memoria à Pauli Apoſtoli prædicatione conſecrauit. A

Atque hæc quidem initio fieri cæpta. Verùm voluentibus annis, cùm inter tot rerum viciſſitudines, Sarracenorum præcipuè bellis Sicilia verſata, ac penè verſa fuiſſet, Meſſana diuturna obſidione cōflictata, quò ſaluti Sociarum Vrbium conſuleret, non alio pacto deditionem fecit, quàm ſi Chriſtianorum ſigna ſuis defixa locis, ſarta tectaq; ſeruarentur, iura ſalua, B
fortunæq; Ciuium ſtabiles permanerent. Hac Meſſanenſium virtute ac religione perfectum eſt, vt Chriſtiani per reliquas Regni Vrbes honeſtè, ac citra iniuriā haberentur, & Meſſanę bina vexilla continenter explicata viſerentur, Sarracenorum alterū nigro in area virenti Caſtello inſigne, alterum Chriſtianorum quod in purpureo ſcuto Crucis aureæ ſigno rutilaret. Eximia ſane Meſſanenſium laude apud omnes nationes, ſed ingenti planè gloria Crucis, quam noua vincendi arte, & cum deuictis regnantē, & de victoribus triumphantem ipſi perſecutores Crucis vererentur.

Sed enim ſeruitus iſta, quanquam de cetero ſpecioſa, diù ſtare non potuit, Meſſanenſibus religione Crucis, & patrocinio Virginis in ſumma C
rerum enitentibus. Itaq; Nortmannorum copijs admiſſis Sarracenos pellunt, eaq; occaſione Ciuium fide parata, paulò poſt Syracuſæ quò Sarraceni confugerant deduntur: poſt Syracuſas, quinquaginta millibus cæſis, tredecim Vrbes à Chriſtianis capiuntur, iterumq; reparati prælio hoſtes totidem capitibus luunt, donec tandē auxilijs ex Africa traductis, vniuerſæ Siciliæ frænum inijciunt, ſola Meſſana indomita, quę Chriſti habenis aſueta barbaro iugo ceruicem inflectere non ferebat, tametſi demum maioribus oppreſſa copijs, & vi capta, ſuorum ſanguine redundarit: non vtiq; ſine cæleſti conſilio, quòd Martius ille piusq; cruor, irrigata velut Vrbe, Seminarium faceret poſterorum, libertatis & fidei quàm vitę D
amantiorum, vel recenti adhuc calore ad maiora etiam audenda præſentium pectora inflammaret.

Enimuerò non committam, vt trium fortiſſimorum Meſſanenſium fides & virtus poſt tot ſecula ſileatur, fraudeturq; laude recens eorum meritum, quod tanti fuit precij, vt nemo niſi iniurius non fateatur, eorum facinore tunc ſtetiſſe Regni Siculi ſalutem ac dignitatem. Hi Mamertinam planè mentem ſuſpicientes de barbaris regno pellendis, clam ipſis ad Rogerium Mileti tunc forte Calabrorum agentem profecti, explicato Crucis vexillo: Hoc (inquiunt) Principum inuictiſſime & Chriſti E

aman-

A amantiſſime, de barbarorum ſeruitute tibi vendicandum afferimus, Meſſanenſes ſumus, & Mamertino ingenio, ſed magis è religione Christi, barbarorum inſolentes, te Duce libertatem conſecuturi, pro hoc ſigno mortem oppetere parati ſumus: Macte animi, indolem cælo datam virtute & factis illuſtrioribus exauge, Crucisq; triumphum nouis gloriæ trophæis accumula. Aderit pio conatui vocatus Chriſtus, & Virgo Patrona Chriſti Crucifixi Mater, fortuna religioni obtemperabit, nos tum noſtris rebus Chriſto, te Duce militabimus.

Subijt è veſtigio pius calor generoſum Principis animum, ac paulò poſt voto ſuo, cogitationi Summi Pontificis tradito, ad bellum Siculum B penitus inflammauit, eo Sacri Senatus conſulto, vt Regno potitus, partem vnam Deo, bonorum omnium datori côcederet, altera belli ſocijs impertita, tertiam ſibi præmij loco præſeruaret. Re hunc in modum confecta, Meſſanenſes tanti incæpti auctores, Rogerio Crucis vexillum conſignant, animiq; pleni, vt primùm ad ſuos reuertuntur, captatis fidiſſimorum conſilijs, vniuerſos in vota ſua ſpe lætiſſimi ſucceſſus accendunt, dataq; Normannis teſſera, Chriſtianorum domos, diſpoſitis per fores & feneſtras Crucis characteribus ſignant. Non multò poſt Rogerius fauſta Romani Pontificis apprecatione, viginti ſex nauium Claſſe, paulò amplius vndecim militum centurijs, aſſumpto Crucis vexillo Meſſanam C paulò ante ſolis ortum appellit; hic dum portum prouidè luſtrat, fortè in extrema brâchij littoralis ora, duodecim Chriſtianorum cadauera crudelitate barbarorum patibulo ſuffixa conſpicatus; animo primùm vehementer accenditur, tum verò triumphata fors Meſſana, ad genium loci, manesq; enectorum religione Ciuium placandos (quod etiam poſtea præſtitit) Templum Chriſto ſeruatori ſe dicaturum vouet.

Nec mora, duplici bello terra mariq; vrgeri Meſſana, iamq; propemodum ſedibus ſuis conuulſa, quò Chriſtianos amplectatur obuijs vlnis ſeſe parat, reuelluntur extemplo repagula, ceduntq; ferratæ Vrbis portæ, for- D tiori Ciuium fidei, patentibusq; vijs ardenter itur in necem barbarorum. Tanta repente fit ſtrages cadentium mucronibus vltro ſanguinem impium haurientibus, nec niſi Ducis miſerentis iuſſu temperatum, quò plurimis Chriſtum flagitantibus, cruor obnoxius, puriore latice piaretur. Ita demum remittente cæde Rogerius Victor, publica Ciuitatis adorea deducitur ad Regiam, vocatisq; tribus illis Mamertinis, quorum fide tanta Siculi Regni felicitas ſtetit, acceptum Crucis vexillum reſtituit, loco quo par eſſet memoriæ Crucis triumphantis defigendum.

Atque hoc pacto, vnus idemq; dies Siculis libertatem, pluribus Sarracenorum ſalutem, Meſſanenſibus laudem, Reipublicæ Chriſtianæ felici- E tatem, Rogerio gloriam peperit immortalem, viamq; patefecit ad Re-

gnum tot victorijs obtinendum, quas inter, illa geſtis mortalium maior, A quævè triumphis Imperatorum celebrari queat, exigua ſcilicet manu vix vt credi, vel citra ruborem dici queat, triginta barbarorum millia ſtrage vna fuſa iacuiſſe. Dignum ſanè prælium quod Georgius ille inter mortales Draconis occidione clarus, equo & armis coruſcus, (niſi Diua Virgo, Siclenſibus quoque eodem habitu aliquando conſpecta) prælato Crucis vexillo, pro Siculis & Nortmannis palam pugnare crederetur, liquido etiam argumento probati apud Superos Mamertini conſilij, quo Rogerium in præclaram incomparabilis felicitatis ſortem, ac victoriam Cælo deſtinatam aduocarent.

a In cõpẽd. Hiſt. Sican.
b L.2. Dec. cap.2.

Narrant eam aſſertæ Siciliæ hiſtoriam inter alios [a] Franciſcus Maurolycus, itemq; [b] Fazellus, & hic maximè ad ſententiam, vbi poſtquam B recitaſſet Archadium à Meſſanenſibus liberatum, egregia comparatione præſens argumentum ad laudem Meſſanæ vertit. *Non minus* (inquit) *ei gloriæ ex Sarracenorum expulſione proueniſſe, cuius initium huic potiſſimum Vrbi, Sicilia tot annis fœdo gentilium imperio vexata & fert, & feret acceptum ſemper. Cuius inſigne teſtimonium præſtitit in diplomate ſuo Rogerius ipſe Siciliæ Rex dato Panormi, ipſo ſuo Coronationis die 15. Maij Anno 1129. in hæc verba. Nouimus vtiq; narratione, ſcripturaq; vetuſta pariter ac moderna, quos labores, & damna ſuſtinuerunt Nobilis & laudabilis Ciuitas Meſſana, eiusq; Ciues, vt Chriſtianum dominium expulſis Agarenis in Sicilia præfulgeret.* C *Nam Magnificum quondam Patrem noſtrum, ad illam capeſſendam introduxerunt, ipſum ope atque opere promouerunt, cum maxima ſubſtantiæ ac ſanguinis effuſione, donec in ipſius Magnifici Patris noſtri dominio, ſeclusis infidelibus fuit tranquilla ſerenitas pacata, &c* Hæc Fazellus.

Quæ omnia ideo à me dicuntur, vt tanta Meſſanenſium fides atque conſtantia, non niſi in Deiparæ Virginis redundet gratiam, quæ à ſuſcepta tutela Patrona communis cauſæ ſuo voto effecta, non modò periclitari aliquando religionem Meſſanenſium paſſa non eſt, verùm etiam ſingulari fortitudine pectoribus indita, maiores ſemper fecit animos ad rem D pro fide gerendam, eorumq; virtute ac labore Romanæ etiam Eccleſiæ felicitatem, non minima ex parte voluit conſiſtere. Nam vt Meſſanenſes Martia ſemper indole multa præclarè ab incunabulis Vrbis ſuæ geſſerint, vbi tamen ſuſcepto Euangelio, Matriſq; Virginis impetrato, vt ſic dicam, regno, ad religionis cauſam animum traduxerunt, inde quaſi initio memoriæ ſumpto, factis longè illuſtrioribus apud omnes inclaruere: Et niſi gratioſi apud Reginam Virginem extitiſſent, priſcę tantum laudis recordatione contenti, ad maiora certè & ſanctiora mentem haud vnquam comparaſſent. Poterant enimuerò cum barbaris Reipublicæ cauſa fœdus colere, preſſaq; reliqua Sicilia ſocietatis quodam iure cum illis E

emi-

A eminere, poterant citra ſingularem principatum communi voto, rebus ipſi florere ſuis, proprijſq; viuere inſtitutis, poterant denique commercijs per omnem Aſiam, Africam, atque Europam, niſi etiam per inuentum nouum Orbem explicatis, fortunas ſuas exaggerare, Regumq; ac Principum Societate, domi foriſq; bello ac pace, Reipublicæ perpetuum firmamentum ſufficere.

Sed enim neſcio quis à religione honeſti, ac decori ſtimulus inceſſit animis, vt ſemper turpe ducerent priuatis Ciuitatis ſuæ copijs, vel etiam Regni Siculi fortunis, totius Eccleſiæ, Religioniſq; commoda poſtponere, mallentq; ſemper religioſiores eſſe, quàm potentiores videri, & vni legi-B timo Principi honeſtè parere, quàm multorum obſequijs indecoræ libertatis quæſtum facere & occaſione data manifeſto Marte cum gloria belligerare, quàm prætextu iuſti, cum fraude & dolo, bellum (vt inquit ille) cauponari; denique neceſſitudine religionis, Regnis ac nationibus alijs aſtringi, quàm impia Societate fæderibuſq; inimicorum Crucis implicari. Atque hinc ego factum reor, amore Chriſti, odioq; nominis barbarici Meſſanenſium animis altius infixo, pleroſq; ita inſtitutos fuiſſe ſemper, vt poſteritati & gloriæ non aliter ſtuduerint, niſi cauſa cum religione coniuncta, perfidiam ſemper fuiſſent inſectati; id ſcilicet animo gerentes, ex rebus à ſe præclarè geſtis, fructum in Eccleſiam eſſe deri-C uandum, faciendamq; ſemper acceſſionem ad ſalutem Cruce comparatam, ac potius atrociſſimo quouis genere lethi paciſcendum, quàm offenſa fide & conſtantia crimen in religionem eſſe admittendum. Id verò interdum ea fortitudine præſtiterunt, quam iure Chriſtiani omnes mirentur, ſacri Eccleſiæ faſti laudare queant.

Nec enim hoc loco præteribo virum illum, cuius ſingulare facinus nulla vnquam ſine iniuria conticeſcet ætas, Antonium Durum intelligo, cumq; Mamertinum, non tàm fortaſſe accepto quam fuſo certè ſanguine clariſſimum, ſed tamen inter ſuos Ciues honeſtum, Ciuitate apud exteros D etiam notabilem. Hic cùm plures annos egiſſet apud Turcas, communicato cum Nauarcho Venetæ Claſſis conſilio (erat tunc Venetis cum Turcis bellum) acceptiſq; ab eodem fidis rei gerendæ ſocijs, Turcorum Naualibus noctu flammas iniecit, datiſq; incendio ſenis armamentarijs, ac tribus roſtratis, conſcenſa propere phaſelo fugam arripuit. Verùm interea fumo crepituq; flammarum excitati hoſtes, è veſtigio tanti facinoris auctorē, maria per omnia diſquiſitum comprehendunt, peremptiſq; ſocijs ipſum duntaxat Imperatori ſiſtunt. Ab hoc interrogatus tanti mali cauſam, intrepido planè ac forti animo reſpondit, intendiſ ſe extitiſſe auctorem, idq; amore Chriſtianorum Turciciq; nominis odio fe-E ciſſe, facturumq; fuiſſe in poſterum ſi res & fortuna diſtuliſſet, nec modò

ſe

ſe dolere de morte cruciatibus oppetenda, tametſi nomini Mamertino, A
munerîq; Chriſtiano minimè ſatisfeciſſet; hoc ſolo multum angi, & minus alacri animo demigrare, quòd non maiora Turcis pro vindicanda Chriſti iniuria damna intuliſſet, quò tandem gratior Deo victima caderet, manesq; meritis cumulatiores cælo immitteret.

Hæſit ad verba tàm fortia ſtupore defixus Tyrannus, laudataq; ſecum viri conſtantia, modis exquiſitis, promiſſisq; ingentibus conatus eſt, ſi qua ratione, remiſſo Chriſti nomini nuntio, ſcelerata defectione ad partes Mahometi traduceret; vel ſi religione inuictum gereret animum, ſaltem ad inferendum Venetorum Claſſi par detrimentum induceret. Sed enim re & nomine ad perfidiam Durus, nihil à ſtatu naturæ diſcedens, B
damnata fortiter impietate, iactatisq; in Mahometum ac ſequaces opprobrijs, quò crudeliores efficeret ad perniciem conſciſcendam, peracerbo tandem ſupplicij genere, ſcilicet auulſis ſingillatim ferro dentibus, raptato deinde caudis equorum humi corpore, ac demum quatuor in partes diſcerptus, CHRISTVM ac Deiparam Virginem incorrupta fide atque conſtantia teſtatus eſt. Eam tanti viri fortitudinem etiam atque etiam demirata Reſpublica Veneta, produxit ad Senatum, datisq; ad Meſſanenſes literis, exquiſitis illuſtrium verborum ornamentis, non ſolùm Antonium collaudauit; verùm etiã deducto in hæredes & conſanguineos tantæ virtutis merito, publicè ſingulos præmijs perquàm dignis exornauit. C

Quæ omnia faſtis certè ac theatris ſeculorum æqualia, cùm à ſingulari Virginis tutela quę ſuos Clientes morte reddit clariores, profectã, nemo iure queat ambigere, facile etiam partem alteram concedet, quæ ſiuè tàm ingentia ſupra vires hominum facinora, ſiuè tàm caſtum & integrum in non violanda religione animum, ſacræ illius Epiſtolæ merito conſequi debuiſſe contendit & agnoſcit.

Poſſet hic commemorari quibus ſemper incrementis à ſuſcepto Euangelio Meſſanenſium pietas inceſſit, vt quemadmodum inuiolatam erga Principes ſuos fidem, ita perpetuò religionem in Deum ſeruarent induſtriã, ſed altiori principio ducendum foret argumentum. Id D
modo dixiſſe ſatis, vnum ſenſiſſe omnes, vnum ſtuduiſſe ſemper, vt ex præſcripta ſibi in Deum religione voluntati Principum integerrimè ſubſcriberent. Et habuit obſeruantia robur ex prærogatiuis ob egregiè merita penſatis, ſed multò maximè religio firmitatem, ab exemplis pietatis ſanctiſſime conſtitutis. Cuius generis argumentum illud inter cetera Meſſanenſium decora Scriptores percenſet, quod ipſi (Meſſanenſes dico) Sacrum fidei Tribunal, non modò non detrectarunt, verum libentiſſime acceptum cum ſalute ſeruauerunt, quo vel vnico ingentis ſtudij exemplo, de toto Siculo Regno, de Regibus Catholicis, de vniuerſa E

Eccle-

A Eccleſiæ incomparabiliter meruerunt, ex eoq; merito, Caroli Quinti Imperatoris commendatione, [a] non ſolùm ob zelum collaudati ſed etiam Deo, regiq; ſuo fideliſſimi ſunt appellati.

[a] In Lit. datis Vallisol. 24. Feb. 1518.

Ad laudem verò vniuerſæ Siciliæ ſpectare poteſt, à ſuſcepto ſemel Euangelio, quamquam vario Barbarorum domiſtatu ipſam exercitam, nunquam tamen religione deſciuiſſe, etſi cùm quibus conflictandum eſſet, Iudæi, Sarraceni, Hæretici pluribus Inſulæ locis ſiue palàm ſiue occulte cohabitarint. Itaq; Angelus Carmelita cum Berengarium hominem incæſtuoſum, vt tradit Palæonydorus, [b] clam publiceq; ſceleris coarguiſſet, ab eodem Leocatę, ab Hæreticis (*vt Martyrologium* [c] *Roma-* B *num habet*) occiſus eſt. Albertus item Carmelita non paucos aliquando Iudæos, infideleſq; Meſſanæ conuertit, id quod Catholicis Ciuitatibus eximiæ laudi ſemper fuit. Samaræos Catanæ degentes, [d] pagana mancipia emiſſe eademq; auſu temerario circumcidere præſumpſiſſe: eoſdem viguiſſe etiam [e] Syracuſis, Panormi habitaſſe Iudæos teſtatur [f] Gregorius, idemq; *de non opprimendis iniuſtè* ad Victorem Epiſcopum ſcribit, iterumq; ad Libertinum [g] Siciliæ Præfectum, quò *coërceat Naſan ſceleratiſſimum Iudæorum, ſub nomine Beati Heliæ, quòd altare punienda temeritate conſtruxerit, multoſq; illic Chriſtianorum ad adorandum ſacrilega ſeductione deceperit*: denique nonnullos è Sicilia venientes à Monophiſitarum errore conuer- C ſos eſſe idem ipſe Pontifex [h] adnotauit.

[b] L. 3. Antiq. c. 3.
[c] Ad 5 Maij
[d] Greg. l. 5. epiſt. 32.
[e] L. 7 ep. 22
[f] L. 7. ep. 38
[g] L. 2. ep. 37
[h] L. 10. ep. 54

Scilicet virus iſtud, & paucos, & rudiores interdum obiter afflauit; Magiſtratus, aut Nobiliorem Regni, Vrbiumq; portionem haud affecit. Quin ſceleratiores ac potentiores ſtatim ac primùm luem ebullire cœpiſſent, authoritate publica compreſſi pœnam dederunt, nec deinceps id peſtilentiæ, Siculæ religionis aura tolerauit. Nam quod Abraham Bzouius in Innocentio Quarto narrat; [i] huius tempeſtate nonnihil periculi in Regno Siciliæ Fidei Orthodoxæ creatum à nonnullis Hęreticis; eius mali, non Siculi capita, ſed externum virus è montanis Ebredunenſibus D vbi diù latuerat, regnum Inſulare circumlegendo potiùs, quàm inuadendo, quòd Inquiſitorum fidei vigilantiam reformidaret, in extremam Calabriam ſeſe receperat; quò tamen cum primùm perueniſſet F. Alexander Padula Dominicanus, Hæreticæ prauitatis Quæſitor, eo diligenter nauante deferbuit, penitus elanguit.

[i] In addit. ad An. Bar.

Sed etiam certum Siciliam vniuerſam vbi ſemel Chriſtum accepit, ſemper ad ditionem Eccleſiæ Romanæ ſiue diœceſim ſpectaſſe, nec aliunde quoad Eccleſiaſticam politiam ius faſq; ſuſcepiſſe. Id ſanè peranti-qua conſuetudo iuris naturam induta ex Leone oſtendit, [l] qua Siculi Antiſtites Romam euocati triennio quouis ad diem III. Kal. Octobris ſe E ſiſtebant, etſi proceſſu temporis vt Epiſtola ad Cyprianum Diaconum teſta-

[l] In ep. 4. ad Siciliæ Epiſc.

teſtatur, Gregorius Magnus id iuris ad quinquennium ex indulto proro- A
garit. [a] Et legimus ante Gregorium in ſexto Concilio Romano ſub Symmaco celebrato circa annum ſalutis quingenteſimum, Meſſanenſem, Miſenatem Liparitanum Epiſcopos adfuiſſe, iterumq; poſt Gregorium in Synodo Lateranenſi à Martino Primo coacta, circa annum quadrageſimum nonum ſupra ſexcenteſimum, Meſſanenſem item, Agrigentinū & Panormitanum ſeſe exhibuiſſe. Tum verò vim paſſa Sicilia potentia Leonis Iſaurici, à Summo Pontifice Romano fuit auulſa, & Epiſcopo Conſtantinopolitano ſubiecta, quando ſcilicet ille à Gregorio II. Imperio mulctatus, viciſſim Siciliæ iuribus, quemadmodum [b] Balſamon adnotauit Gregorio interdixit. Quæ quidem violenta ſeparatio non tum in- B
ceſſit, poſtquam Iuſtinianus prouocationes à Siciliæ Iudicibus ad PP. Italiæ fieri [c] conſuetas Quæſtori [d] Conſtantinopolitano demandaſſet, vt hoc pacto Ciuiles & publicas formas Eccleſiaſticus ordo ſequeretur, quod nonnullis obliquè viſum: ſed multis poſt annis quando Leo Diuis inuiſus primùm furere incæpiſſet. Alioqui ius Romanum à Iuſtinianeo ſeculo manſiſſe inuiolatùm ſatis oſtendit, quòd Gregorius Magnus Epiſcopos Siciliæ & Romam vocarit, [e] & Petro Subdiacono, ſicut aliàs Maximiano Syracuſano, [f] ne *pro paruulis* (vt inquit) *cauſis neceſſe eſſet Romam ire*, vices ſuas ibidem commendarit, & denique defenſores [g] in Prouinciam haud ſemel abligarit. Quamquam is error & ex Balſamone qui ſeptimo fere C
ſecundùm Iuſtinianum ſeculo, ſcriptis operam nauauit, tutò ſatis emendari queat.

Ceterum ea vis ac iuris mactati contumelia, non ita diu Romanam afflixit Eccleſiam, quin ab [h] Hadriano primo repetitum, ſuo rurſum legitimo foro inceſſerit, & aliorum deinceps Romanorum Pontificum, ſed Nicolai [i] Primi in primis ſanctitate ac fortitudine, Romano ſteterit arbitratu. In qua tamen diuiſione ab Hæretico Imperatore facta, non ſolùm inconculsè Sicilia fidem tenuit, verùm etiam totis ducentis annis res Eccleſiæ immotæ permanſerunt: præclaro ſanè argumento res ſacras ex D
norma Ciuilium inſtitutionum non ſolitas eſſe mutari; quamquam de cetero ſicut Siciliam Iſauricus, ita poſt ducentos annos Nicephorus Tyrannus Orientis, Calabriam & Apuliam Romanæ poteſtati ereptam, Epiſcopo Hidruntino, [l] per Polieuctum Conſtantinopolitanum, quod refert Luitprandus, illo iubente inſtituto, tradidiſſet.

Verùm ſi hæc communem vniuerſæ Siciliæ laudem à pietate concernunt, tum illud in religione fixum ipſa Meſſanæ acceptum referre debet, quòd ad inſtructiſſimam reliquorum ordinum phalangem, Societatis quoque Ieſu Collegium hæc primùm velut aciem nouam & nouum cuneū opportunè adiecit; vnde florentiſſimę Siciliæ Vrbi *non parum* (inquit E
Geor-

a L. 6. ep. 19.
b In 2. Can. Cóc. Cóſt.
c L. 27. C. Theod. de appellat.
d Nouel. 75 & 100.
e L. 1. ep. 1.
f L. 2. ep. 4.
g L. ep. 17. vſque ad ep. 21.
h Ep. 1.
i Ep. 1. ad Michaelem
l In Legat. pro Othone.

A Georgius Braunius) [a] *tum venuſtatis tum vtilitatis accedit ex optimè inſtituto Societatis Ieſu Collegio, quòd Pontificis Maximi iuſſu eo miſſi M. Hieronymus Natalis Hiſpanus, Andreas Fruſius Gallus, Petrus Caniſius Germanus, Benedictus Palmius Italus atque, nonnulli alij ex varijs Nationibus, domo, Magiſtratus benignitate commodè inſtructa, Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo octauo.* Hæc ille, cui vna adſtipulatur Franciſcus Hohembergius, & vterq; inter alia de Panormo, hoc quoque ad laudem vertunt, quod non multo poſt Ciues, Ioannis Vegæ Proregis conſilio ac auctoritate, atque adeo pio Meſſanenſis Collegij fructu excitati, Societati Ieſu Collegium erexerunt. Eadem fere Petrus Ribadeneira; [b] ſed etiam addit ante iam B ingreſſos in Siciliam Societatis Patres pedem figere cæpiſſe, Iacobum nimirum Lhoſtium Flandrum, vocante Rudolpho Pio Cardinali Carpenſi Præſule Agrigentino Societatis Protectore, ab Ignatio miſſum, & Hieronymum Domenechum Roma à Ioanne Vega pro animæ conſilio adductum, anno milleſimo ſupra quingenteſimum quadrageſimo ac ſeptimo. Ac tum fortè ſpecimen acceptum, vtilitatem publicam, in futurum deſignauit.

a L.1. Ciuit. in Indice.

b In vita S. Ignat. l. 3 cap. 18.

Ceterum antiquam eſſe Meſſanæ laudem à literis, [c] ex ijs quę Abrahamus Ortelius vel qui in eum commentatus, habet, præclare liquet. *Florentiſſima* (inquit) *Vniuerſitas multo illuſtriorem Meſſanam reddit, quam* C *Raphael Volaterranus magnam Siciliæ ſcholam vocat, ex qua velut ex equo Troiano complures doctiſſimi Viri prodierunt.* Hæc ille, præſigni ſanè, quod huc refert argumento, eo ſpectaſſe Ciues, vt religionem pietate ſuorum & conſtantia ſemper defenſam, doctrinæ quoque pręſidio, longe quàm muris & armis, fortius, auguſtius emunirent. Et ne quis putet vetuſtiora tempora commemorare Volaterranum, quibus Dicæarchi, Ariſtocles, Ibyci alijq; præſtantiſſimi Viri Meſſanæ germina floruerunt, ibidem per Euangelica ſecula non pauca fulſére literarum lumina, quibus Orbis Chriſtianus hodieq; claret. Certè Ioannes Gatius Cephaleditanus, eruditis omnibus admirandus, è Meſſanēſi ſchola, vnde admirationi eſſet, ac- D cepit. [d] Is verò teſte Mario Aretio, tantus inter Theologos euaſit, vt profiteri auderet, deſideratis ſi vnquam fieri poſſet voluminibus ſacris, ſeſe per Dei gratiam reſtauratorem fore.

c In Meſſ.

d In Sicil.

Ac vt omittam Franciſcum Maurolycum recentiorem, pridem ante. *Bembus Iunior cùm Meſſanæ* (inquit Iacobus Middendorpius) *ſtudiorum gratia ageret,* [e] *Græcarum literarum profeſſore Conſtantino quodam* (Laſcarim intellige) *ſic vſus eſt, vt ne vnum quidem diem quatuordecim integris menſibus intermitteret, nec per diem ſolummodò & plurimæ & doctiſſimæ prælectiones publicè fiebant, ſed etiam poſt cænam repetitiones lectionum auditarum, diſputa-* E *tiones & literaria certamina olim inſtituebantur. Ad quæ nobiliſſimi quique &* clariſ-

e L. 4. Academ. In Meſſan. Acad.

clariſſimi viri, audiendi ornandiq; cauſa veniebant, quorum illi aliquid muneris A
crebrò & priuilegij ſtudioſæ iuuentuti afferebant: hi ad excitanda & promo-
*uenda ſtudia iiſdem ſæpè de rebus in illo auditorio diſſe*rere. Hæc & id genus præ-
clara de Studio Meſſanenſi ac poëtices in primis delitias ingenioſæ iu-
uentuti cultas fuiſſe narrat iſte. Quibus opinor illectus, ac vt ita di-
cam erudita illa aura captus, literarum omnium Mecenas Rex Alphon-
ſus, dum Meſſanæ eſſet, in ipſa Regiæ interioris aula, horariam indies Vir-
gilianæ lectioni Lyceum eſſe conſtituit, & vniuerſam iuuentutem nulla
ſanguinis habita ratione, ſed ipſo ſtudendi deſiderio nobilitatam, edicto
admiſit, ac pene præmijs propoſitis inuitauit, *excluſis* (vt inquit) (Anto-
nius Panormita[a]) *eo loco, ea hora, ampliſſimis atque ornatiſſimis Viris omnibus* B
denique qui legendi cauſa non adeſſent: Vt iucundiſſimum eſſet tantum Re-
gem poſthabitis Regijs curis, vel certe in ea literarum ornamenta laxatis,
vna auſcultare, ac tam præclarum auditorium ſua præſentia & auditione
magis illuſtrare.

Nec minora fere de palæſtra Catinenſi quæ clariſſimum inter alios
Canonici Iuris interpretem, vulgo Abbatem emiſit. Itemq; de Siracuſa-
na, ſiue remotiora ſecula ſpectemus ſiuè propinquiora, quibus Syracuſani
ab ſtudijs artium inſignes ſemper cum gloria ſibi placuerint, vt non im-
meritò quod refert modò laudatus Abbas Catinenſis,[b] Syracuſanus qui-
dam Eques ab Alphonſo Rege fortè barbari nomine audiens, ægerrime
tulerit,[c] at quod Syracuſanus eſſet, hoc vocabulum ſibi non ſedere ve- C
hementer ſit conqueſtus. At iam de his literarum Ciuitatibus ac vt ita
dicam emporijs, nunquam rectè dicturus fuiſſet Syneſius[d] felicitatem
propter locum infeliciorem eſſe, nec Ægyptius ille Iſidorus,[e] Baſilij &
Gregorij fratrum exempla obiectiſſet, quibus patriæ mores ad omnem
ſanctitatis & doctrinæ laudem non obfuerunt, nec denique Franciſcus
ab Alexandro aliquam, ex illis, ſi fortè, vllam ex alijs à rectis ſtudijs alie-
nam pronunciaſſet.

Plura quæ de Meſſanæ ac vniuerſim de Siculorum laudibus in hoc ge- D
nere dici poſſent, ex eiuſdē Middendorpij Viri de literis egregie meriti
calamo patiar effluere. *Cum* (inquit) *huius Inſulæ homines natura ingenioſi*
ſint, & ad multas optimas res inueniendum perdiſcendumq; appoſiti, certe rem
literariam miris modis promouere potuerunt, vt non huc introductæ muſæ, ſed
huc natæ & potiſſimum habitare viderentur. Nam præter cæli temperiem, om-
niumq; rerum, quibus ſtudioſi indigent abundantiam, quædam in Sicilia loca eſſe,
ſcribit Bembus, quæ non Socratem modò aut Platonem, ſcholaſq; omnes mitiores
ſuis vmbris inuitare poſſint ſed etiam Gymnoſophiſtas, duriſſimos illos quidem
homines, ſed ſole admodum delectatos. Nihilq; eo biennio quo in Sicilia ſtudio-
rum cauſa abfuerat, quicquam in vita iucundius ſibi extitiſſe refert Bembus E
Iunior.

a Lib. 4. Apoh. Alphonſ. n. 18

b L. 1. de geſtis Alphō. Reg.

c Iacob. Middend. L. 4. Acad. in Syrac.

d Epiſt. 48.

e Ep. 352.

A *Iunior. Petrus Roirius Lituanica deciſione quarta, magnum in Sicilia doctis
viris honorem deferri, ideoq; Inſulam à quibuſdam non modo florentem ſed ſan-
ctam vocari ſcribit. Porrò etſi cùm aliorum Regum, tum vel in primis Ca-
roli V. Roman. Imperatoris, & Optimi, Potentiſſimiq; Philippi II. Regis Catho-
lici, aliorumq; Principum & Rerumpublicarum liberalitate & induſtria ad
ſummum ſplendorem in Sicilia Muſæ excreuerant: tamen ſuperioribus annis
propter crebras bellorum clades, & incurſiones Turcicas nonnihil conturbatæ di-
lapſæqs fuerunt. Eo enim periculoſiſſimo tempore factum eſt, vt non ſtudioſos
tantùm, ſed etiam ipſos profeſſores pro calamo & libris, arma capere oporteret.
Quod Franciſcus Maurolycus Mathematicus Meſſanenſis, ob Archimedis*
B *(quem propter intempeſtiuum belli tempore ſtudium miſerè periſſe ſupra dictum
eſt) indignum caſum diligenter ſeſe feciſſe refert. minimè tamen dubium eſt,
quin iterum compoſitis rebus ceſſerint arma Muſis: vtreq; Catholici Regis pie-
tate & munificentia diligentiùs bonæ literæ à Viris doctiſſimis tractentur.*
Hæc Middendorpius qui quod extremo loco rectè coniecit an ſenſit, ad
votum cecidiſſe, quæ ſupra narrauimus luculenter oſtendunt, quando
non tam obſtructi, quam vacatione quadam clauſi literarum fontes,
Meſſanenſium induſtria rurſum patuerunt, & in reliquos Inſulæ Muſa-
rum hortos, ariditate præuerſa, lympidiſſima fluenta eriuarunt.

C *OSTENDITVR PROTECTIO VIRGINIS EX DELECTO*
Meſſanæ Templo.

CAPVT LX.

POSSET hoc loco non modicè nec tamen extra
ſepta exultare oratio, ſi circumlectis Orbis terrarum
ſpatijs, quæ Templa, quouis Gentium ac Vrbium,
Deiparæ Virgini, ceterisq; Diuis religione morta-
lium, vel cælesti iuſſu condita ſunt, in argumentum
D accerſeremus, ac piè meditata comparatione cum
hoc Meſſanenſi Templo committeremus. Verùm,
ne incertum veſtigij, in immenſa quæque feratur argumentum, eo dun-
taxat tramite dirigendum eſt, quo in illuſtre teſtimonium hactenus pro-
pugnatæ aſſertionis, ac planè eius à Virgine ſpectatæ protectionis, quæ
fidem Epiſtolæ ſcriptæ præ ſe ferre videatur, poſſit deſinere.

Itaq; ſicut Templi (vt innumera mittam) Cæſarauguſtani monu-
menta, Diuæ Virginis in columna conſpectæ ſacrata plantis, antiquam
eruditis de Iacobo Apoſtolo in Hiſpanijs viſo faciunt fidem, ſi à beneficijs
E Genti præſtitis petenda ſint famæ firmamenta; prorſus etiam auguſta

Virginis eiuſdem in delecta ſibi Ciuitate domicilium deſignantis appari- A
tio,non ab re perſuadeat in tanto beneficiorũ cumulo,ſcriptam ſua manu
Epiſtolam in capite collocandam. Et fuit ſanè dignum tanta protectrice
facinus,vt quam illa ſemel Vrbem ſibi Sacramento Epiſtolæ addixiſſet;&
in quam non humano diſpoſitu,ſuam inferri Imaginem voluiſſet, in ea
multis iam pridem ornamentis exaucta,Templum quoque lecto ſibi loco
dicari vellet,in quo velut ex deſignato adyto, vota Clientum nouis qui-
buſdam gratiarum ſuffragijs exceptura eſſet, vel etiam è ſpecula in alio
ſita,in defenſionem,communemq; omnium vtilitatem proſpectura.

a Lib. 3. Meſſan. Narrat inter alios Hiſtoriam [a] Ioſephus Bonfilius ex tabulis Templi
eiuſdem exſcriptam,in hunc ferè à nobis reſtrictum ſenſum. Fuiſſe vide- B
licet priſcis temporibus in monte Caperrinæ Sacellum, Angelo Virginis
paranympho ſacrum,duobus pauperioris vitæ Monachis habitatum. Ho-
rum alteri (Nicolaus dicebatur) viſam noctu Deiparam mandata ad Se-
natum dediſſe, quibus eum locum ſibi ad habitandum delectum,deſacra-
tum vellet. Verùm illo quòd ſomnium putaret,negligentè,ac nocte inſe-
quente vel minaciter parere iuſſo,ne quid cauſaretur,data à Virgine teſſe-
ra,qua fidem dictis adſtrueret: Columbæ ſcilicet candidiſſimæ, quæ die
ſummo,lapſura de cælis,aream Templi ædificandi, volatu deſcripſiſſet.
Nec mora,primo mane Senatu ac Vrbis Stratego, qui tum Nicolaus Pa-
licius erat,audita probantibus; vbi ad horam, multis videntibus, id ſpe- C
ctaculi patuit,recepta iterum in ſublimi columba, fundamenta confeſtim
effoſſa humo locari cœpta,ipſa Regina Conſtantia primùm lapides ſupe-
riaciente,eiusq; exemplo ceteris omnibus,nullo eximio ſexu certatim ad-
nitentibus,vt breui in culmen educta ſubſtructio, Monialibus ſub Regula
Ciſtercienſi viuentibus,inſigne Cœnobium eſſet.

Addit Matthæus Rubinus Vrbis Notarius, qui primus rem à ſpectato-
ribus acceptam literis conſignauit, alterum etiam miraculum, quo for-
taſſe Regina Conſtantia permota, animum in exemplum ſua pietate di-
gnum intendit; fuiſſe ſcilicet inter Regias puellas, quæ iactari in Nico-
laum Monachum ioco an ſeriò dicterij, pœnam extemplò dederit, quòd D
cùm iſte eadem quæ apud Senatum coram Regina quoque explicaret,
vix illa temerè protulit non eſſe fidem habendam pannoſo Monacho, qui
eo commento ſuę mendicitati ſtipem eblandiri vellet, ac confeſtim are-
factis brachijs, doloris immenſi reſtes, cum ſtupore omnium ingentes
edidit eiulatus: verùm commonita à Nicolao, ſtatim ac primùm ſcelere
in conſcientiam vocato, data dictis fide reſipuit, priſtinæ quoque ſa-
nitati reſtituta fuit. Hunc porrò fuiſſe locum, in quo ſupra muros
conſpecta, (quod alibi dictum) explicato Meſſanenſium inſignibus
decoro vexillo, circumſidentes & adpugnantes hoſtes longè ab Vrbe E
pro-

A propulſauit, narrat idem Matthæus Rubinus, ex quo eadem deſumpſit Bonfilius, ſed quòd Cœnobium Benedictini Ordinis ibidem extitiſſe poſtmodum, ſcripſerit Franciſcus Maurolycus, niſi latior acceptio vocis excuſet, error opinor calami fuit.

Sed etiam illud iucundam haud minus, quàm opportunam habet in re noſtra conſiderationem, Templum hoc Meſſanenſe, miraculo ſacratum, circa, illa ferè tempora incidiſſe, quibus Nazarethana Virginis domus, iam pridem & ipſa, inauguratione Apoſtolica Sacra, nauantibus Angelis è Palæſtina in Dalmatiam, inde verò tertio poſt anno [a] in Italiam depoſita eſt; niſi fortè cùm paucis ante annis [b] viuente Regina Conſtantia, Petri
B coniuge, Meſſanenſe locari cæptum ſit, inde pia quædam prærogatiua accedat, quaſi natiuam Virgo domum non prius voluerit è ſede eſſe motam, quàm Meſſanæ votiuam ex auctoramento protectionis ædem deſignaſſet. Ac vt illa monti Palæſtino inſidere alueta, Italiæ quoque colles adamauit, prorſus & iſta, gratioſa quadam æmulatione an exemplo, editum Meſſanæ proſpectum Sacris delitijs adoptauit.

a 1294.

b 1286. vel circa.

At enim ſi quid hinc pij prærogatiui Cælo fauente Meſſanæ cedit; tum aliunde ſublimis quædam ſed ſocia comparatio dignam habet exiſtimationem, quòd quemadmodum in Exquilino Romanæ Vrbis colle Regina Cæli Templum ſibi legit; ita Meſſanæ edito loco deſtinatam ædem
C ac ſedem: diuinitus actum quis putet, fœderatam olim è prima omnium prouincia Romano iure Ciuitatem, germana quoque religione Virginis ſociatam; ac quod Romæ candor niuis, Meſſanæ, candidæ columbæ volatus deſignauit, manifeſto ſatis ſymbolo, magnæ rerum argumenta commendauit. Non eſt, vt in hieroglyphica intendamus: candidis animorum votis candida Matris pietas, gratiam habet præſtinatam; Sed quod ad Meſſanenſes ſpectat, candida fides Epiſtolæ, atteſtationem habet pluſquam ſuſpenſis tabellis explicatam, & reſtricta nimis ſit ratio, quæ poſt tam admiranda Virgineæ protectionis exempla quæ hucusq;
D denarrauimus, abditiora quærat in culmine religionis ſacramenta.

Ac quod olim [c] Auguſtinus, *Interrogemus* (inquit) *ipſa miracula, quid nobis loquantur de Chriſto, habent enim ſi intelligantur linguam ſuam:* libenter ad præſens inſtitutum verterim vt dicam. Interrogemus illuſtria Meſſanenſium facta, rerumq; ſucceſſus in illis animaduerſos, quid nobis loquantur de Maria, habent enim ſi intelligantur linguam ſuam, & clariſſima voce proloquentur, quicquid vnquam Meſſanenſibus, ab indepta pridem Virginis tutela boni obuenit, ex repromiſſa (quod ipſis ſacrum ac ſanctum) per Epiſtolam protectione obueniſſe. Nam quia ipſa Virgo autor Epiſtolæ ſua manu eſt, etiam facta ex religione
E Epiſtolæ, Meſſanenſibus à manu Virginis facta eſſe, dubitari ægrè

c Tract. 24. In Ioan.

 poteſt.

poteſt. Et hæc quidem maiora ſunt, quàm vel energumenos liberare, A vel morbos abigere, vel priuatorum pericula propulſare, quia tamen aſſiduitate viluerunt; effecit apud Deum prouida Virgo, vt quædam fierent opportuno tempore, quæ religionem Meſſanenſium confirmarent, fiduciam ex ea ſuſceptam promouerent, quæ cùm longiorem habeant atteſtationem, vades interim aliorum & calami & argumenta & tempora ſunto.

Quamquam de cetero qui operatur omnia in omnibus, ex huius quoque Epiſtolæ religione, poſſit admiranda quæque ſupra mortalium vſum inducere, pietatemq; ſua natura conſtantem, reddere ſanctiorem, neque enim ſi indita à diuinitate Nati, Mariæ Matris nomen imploratum omnia poteſt, minus poterit in tabellis exſcriptum, minus in B Epiſtolari tam auguſtæ fidelitatis Sacramento conſignatum, vt hinc quoque ſanctiſſima quadam gloriatione dicere queat: *Fecit mihi magna qui potens eſt, & Sanctum nomen eius*. Atque vtinam conculcatam quorundam leuitatem an ſuperſtitionē, Virginalis huius elidat Epiſtolæ religio, vt non iam [a] Baſilidianorum nugaces apud Serinum [b] Samothraciacum characteres de collo ſuſpendantur, nec apud [c] Paracelſum monſtroſæ Dæmonum Imagines, & incantata ſigilla partibus affectis ſalutaria, tutamq; in armis aleam habere cenſeantur; nec denique ſanctitatem mentitæ illæ Epiſtolæ, quarum alteram pleriq; nundinatores vani- C tatum, à Leone Pontifice ad Carolum Magnum miſſam, alteram à S. Cypriano diris & hoſtibus arcendis, euertendis, in myſtica quædam verbaratosq; apices formatam venditant, adeò probatam apud nonnullos ſeruent religionem, vt fortaſſe flammari malint ipſi, quàm fatales vanitatum chartas exurere.

a Mart. Delrio lib. 6. Mag. Inq. c. 2. ſect. 1. q. 1.
b Bar. tô. 11 in Append.
c De Medic. c. 33. lib. de occulta Philoſ.

Sunt verò iſta ſi non hæreſum genuina ſemina, palmares certè propagines, ac corruptelæ totius fomenta, quibus temeratæ peruerſa libertate conſcientiæ, damnatos accerſunt mores, proſcriptaq; religionis & legum diſciplina, ritus nefandi, quibus paulatim ad Dæmonum cultum deſciſcitur, inducuntur. Eſt hæc ferè ſingularis nota quæ Chriſtianos ab apellis, D Hæreticos ſecernit à Catholicis, vt nemo iam bonus ſit Catholicus qui huiuſcemodi vanitatibus Deo peroſis implicitum gerit animum, peruerſus verò Hæreticus, & qui nomen Chriſtianum ficte ferat, ceterà cum recutitis aut etiam Idololatris mentem habens ac ſortem, qui perindè ac probum & Sanctum inſtitutum, religione quadam exerceri poſſe contendat. Sed hæc quoque conuenit in Hæreticos pœna, vt qui Sacrarum cultum Imaginum odio pluſquam humano inſectantur, ipſi demum cum Dæmonibus depacti, ſigilla ignotis exarata characteribus, figuras monſtroſas, vno verbo notas Dæmonum venerentur Imagines, eò E miſe-

A miſeriores, quòd magicis ad tempus ludificati præſtigijs, in medio ſcelerum ludibrio corporum ſimul & animorum iacturam ferant.

Sic enimuerò cùm nuper [a] (quod ex relatione rerum in Germania geſtarum, Auguſtæ Vindelicorum impreſſa didicimus) factione Diabolica, rebelles in Cæſarem Ferdinandum Hæretici furorem & arma ſtrinxiſſent, & iam in regione ſupra Onaſum, temulentia ſine religione baccharetur, inuenta ſunt in exercitu nefario, peculiaribus dubio procul Inferorum auſpicijs auctorata, quindecim millia ſceleſtorum capita, quæ non humano auſu, pectoribus armiſq; veneficio delibutis, ita in mediam Catholicorum, etſi fortiſſimam aciem penetrabant, vt quini vel octoni B iuſtos manipulos, vel contemptim & ſine labore nedum periculo diſſiparent, nec ſemel in fugam auerterent. Scilicet igneæ glandes, quibus crebrò vel aperto pectore petebantur, nuces puerorum, & mucrones quantumuis validis intorti lacertis, calami videbantur. Et fuit ex Ducibus in quem deſtinato emiſſus ex tormento murali globus ingens, id duntaxat effecit, vt pectore tenus ictum, retro leui caſu ageret, ſed ne tenui quidem corporis damno affligeret, ac potius vt ferocior in pugnam aſſurgeret, proritaret. Quin & equum cui inſidebat, niſi Dæmon fuit, ab omni telorum vi, ac ſenſu habebat, immunem. Quid tandem? Portæ inferorum non præualuerunt aduerſus Dei caſtra & Eccleſiam. Itaq; obar- C mati fide Catholici, remq; cum poteſtatibus tenebrarum eſſe rati deſecratis primum aqua luſtrali glandibus & enſibus, tum data, nominis IESV ac MARIÆ teſſera, fortiter adeò non modò ſuſtinuerunt inferorum impetum, verùm etiam conuerſis ſignis, & prælio reſtaurato conflixerunt eatenus, vt cæſo facillimè qui primò vel ludibundus globum ingentem ſuſtinuiſſet, ex ictu ſclopeti præſtigiarum Duce, reliqui omnes protererentur, pars maxima ferè, Catholici acie gladij haurirentur. Sic planè ſacra Dæmonibus capita dignè luerunt, ſic ludibria Dæmonum euanuerunt.

[a] An. 1526. mēſe Oct. & Noueb.

D Sed enim alijs vallata præſidijs huius Epiſtolæ religio, quin plura etiã virtute Numinis poſſit, nemo cui pectus ſapit, inficias iturus eſt; vana tamen ea eſt religio, ne dicam prorſus execranda ſuperſtitio, ſi neglecto animi cultu, cùm plenam ſceleris aduerſus Deum ferat conſcientiam, hoc duntaxat ſanctum ſe putet, & à quibuſuis periculis tutum, ſi duntaxat ſuſpenſam è collo, vel inſutam veſtibus gerat Virginis Epiſtolam, ceterà proiectus in omnem temeritatem, eoq; ſolum fretus quod nomen & protectionem Virginis inſcriptam vtcunq; ferat, quaſi non iam religioſi Sacramenti, ſed ſacrilegæ ſponſionis tabella ſit, quæ Virginem Deiparam velut incantationibus adiratam, in vota nefaria cogat.

E

 A

EPILOGVS.

QVO EX HACTENVS DICTIS, EPISTOLAE datæ fides ſummatim adſtruitur.

SI quantum apud Sapientes interdum coniecturæ poſſunt, tantum ſemper apud rudiores optimæ rationes valerent; paucis hæc de Virginis Epiſtola tractatio concludi potuiſſet, idq; inſigni illo Cyrilli dicto, quod hic iterum placet intexere. *Traditio eſt nihil quæras amplius:* tamen quia multorum genijs ſatisfaciendum fuit, abundare oportuit & rationibus & coniecturis, propter ſummam & argumenti vbertatem & hiſtoriæ, quarum altera verborum copiam requirebat, altera rationum, vtraque conſtantium opinionum; quæ ſi non ſeorſim ſingulæ, certè complexim vniuerſæ fidem faciunt ac firmamentum. Id enimuerò ſeruare per omnia conati ſumus, vt alia ex alijs deducentes, pares eſſemus deſiderijs multorum, & nexum quendam veritatis firmum apud omnes efficeremus, quá quidem ad rem, magnum attulere adiumentum, ſępius de rebus præclarè geſtis inſertæ narrationes, vt non modò rudes Hiſtoriarum Sicularum, ſed etiam ipſi Meſſanenſes pernoſſent, vnde tantam adepti eſſent felicitatem.

Quamobrem diſcent qui hactenus dicta legerint, fidem huius Epiſtolę à Traditione nobiliſſimæ Ciuitatis velut è principe cauſa petendam, quam dubio procul admittere volent, qui latè parentem Deiparæ Virginis gratiam non ignorant. Secundùm Traditionem auctoritates Sapientum in pretio ſunt habendæ, quæ ſi deſint, aſſertioni noſtræ licet vſquequaque non officiant, cùm tamen adhiberi poſſunt, ipſam Traditionem interdum pleniorem efficiunt. Accommodanda deinde mens eſt, non ad ea ſolùm quæ clariſſima ſunt, ſenſuq; percipiuntur, (quod hebetis cuiuſdam & interdum immoderati ingenij vitium eſt) verùm ad remotiora quædam principia & cauſas, quarum effectus admirabiles cùm videmus, haud ſemel fortuitò, vel humana induſtria euenire iudicamus, qui tamen longè alios progreſſus habent, quorum anteceſſiones ſi non ignorentur, multa per eas conſequentia diſcernuntur, eaq; inuicem connexa, longè aliam rationem veri patefaciunt quàm vulgò credebatur, & quamuis communia inter homines cenſeantur, ſingularibus tamen ac penè dininis ſeſe exæquant argumentis.

Atque

A Atque huius generis ſunt illa, quæ de Meſſanenſium virtute paſſim diximus, de victorijs, felicitate, fide, fortitudine, conſtantia & id genus alijs, quæ tametſi natura, arte, induſtria, occaſione, educatione, cæli etiam inclinatione comparari poſſe videantur; ſi tamen cum quibus connexa ſunt, quæuè circumſtant, exactè pendantur, ex omnibus vnam quandam rationem contrahunt, altiſſima quadam radice penè in Cælo defixam. Quamquam enim Deus ter Optimus Maximus, humana omnia prouidè moderetur, ſuis quæque nectens ordinibus, interdum tamen quorundam res mortalium, extra ordinem diſponit, ac ſupra caſum & omnem aleam locat, ſiue id fiat ſecretiori gratiæ arridentis con-B ſilio, ſiue interdum meritis hominum poſcentibus, ſiue demum conciliatu Diuorum, quos ipſi ſibi, Patriæque tutelares ac patronos adſciſcunt.

Quare quod Meſſanenſes rebus Siculis afflictis non rogati, bellum contra Bulgaros ſuſceperint, fuſiſq; illis Archadium Imperio, Imperium Archadio ſeruauerint, apud eundemq; merita Regio loco repoſita habuerint; quòd conſilium de barbaris regno pellendis ipſi primùm agitarint, eandem ob cauſam elato Crucis vexillo Rogerium acciuerint, Chriſtianos trucidatis Crucis inimicis admiſerint, plurimos ex ipſis morti ereptos, vitæ meliori conceſſerint, templis, aris, focis, ſociorum ſaluti,
C patriæ religioni, totius Eccleſiæ vtilitati ac ornamento proſpexerint; quòd inter tot Regum & Regni viciſſitudines, ipſi ſemper legitimo Principi fidem integram illibatamq; ſeruauerint, ſedatis motibus inteſtinis, exterorum quoque conatus repreſſerint, potentiorum agitationes viam in Regnum affectantes retardauerint, inferiores officio cõtinuerint: quòd ſuis Principumq; auſpicijs magnas hoſtiũ copias, multis prælijs ſæpe deleuerint, tot victorijs clari, portum triumphis ſæpius inſigniorem fecerint, quòd deniq; ſemper domi foriſq; bello ac pace, maiorũ inſtituta cum religione priſcè coluerint, rebus, fortunis, priuilegijs, gratia Principũ ſemper florentes: Hæc inquam omnia tametſi fortaſſe natiua indole aſſequi po-
D tuerint, ſi tamen iuſtitiæ cauſa, fidei ſanctioris ardore, ſacrorum obſeruatione, cæleſtium cultu, Patriæ, ſociorum, Chriſtianæ Reipublicæ, denique CHRISTI & Crucis, quæ caritates omnes complectitur, amore, animum ad ea gerenda inflammarunt; id enimuerò maius eſt quàm vt in humanis cauſam inueniat, ac proinde ſecundùm moderatoris rerum gratiam, præcipuæ cuidam religioni in aliquem Diuorum conuenire debet, nempe in magnam illam filij Dei, ſolo afflatu Diuino haud fabuloſè concepti parentem, quæ eadem Virgo & Mater, Cæli Regina, mundi vniuerſi Domina, totius hominum generis ſua precatione, ſed ſingulari
E conciliatu Meſſanenſium eſt ſoſpitatrix, quam ſemper religione adorandę

illius

illius Epiſtolæ ad ſe miſſæ, poſt Deum eſt ab initio venerata, veneraturq; quotidie Meſſana cultu præcipuo. A

Hæc, in ſuis Meſſanenſibus Martiam ſeminis naturam, ad ardorem religionis traduxit, animos ad magna pro gloria Crucifixi gerenda, non ſolùm exuſcitauit, verùm etiam magis magisq; in dies exacuit; hæc, honorantes ſe ad honorum culmen, euexit: hæc tot tantisq; victorijs bella Meſſanenſium adornauit, Ciuitatem gratia, felicitate, Ciuium animos fide atque conſtantia cumulauit, Ciues interdum ad oppetendam pro religione mortem acerbiſſimam, contempta Tyrannorum immanitate inflammauit, magnumq; à fortitudine ac fidei conſtantia, Meſſanenſibus nomen conciliauit; hæc denique vt innumera mittam, ſemper eam B Ciuibus mentem iniecit, vt in certa periculorum formidine, vel etiam ſummo rerum ac ſalutis diſcrimine, ſe Matrem ſemper ac ſuæ cauſæ Patronam implorarent, ratamq; cælitus ac opportunam, ſecuri fidei, ſpectarent opem; quòd ipſi opinor (vt timidi ſunt circa ſuperna hominum animi) nunquam tanta cum fiducia feciſſent, niſi obſtrictam quodammodo tantæ Matris gratiam, Epiſtolæ datæ fide tutò credidiſſent.

Id equidem ego neque in meis aut prudentioris cuiuſuis coniecturis, neque humanis rationibus, & argumentis inducor vt mihi perſuadeam, ſed multis & non dubijs Cælo ſignificationibus, quibus nemo non ſapiens ſecurò in hanc ſententiam ingreditur. Quid enim aliud loquuntur bina illa Templa, quorum alterum edito Vrbis loco velut ſpeculam ſibi C Virgo fieri, alterum in cliuo, vbi primùm, Sacrum illud ſimulacrum miraculo ſiſti voluit, præſentibus Ciuium neceſſitatibus præſto eſſe? quid aliud loquitur hæc ipſa imago, quàm ſe inducta religioſo per Vrbem luſtro, peſtilentiam ſæpius extinctam, ſalubritatem Cælo redditam, hoſtes à mœnibus propulſatos? quid portus ipſe tot Nauibus auctus, quàm ſe, non vna vice Virginis ope onerarias recepiſſe, Vrbi extrema fame laboranti victum inferentes? quid denique Virgo ipſa Cælo ſublimior non iam in imagine picta, ſed vera ſui ſpecie palàm exhibita teſtabitur, quàm ſe Meſſanenſibus ſuis præliantem adfuiſſe, hoſtem clementer auertiſſe, auerſuramq; in poſterum Deo propitio ab ijs, quos tam inſigni pietatis & gratiæ, fœdere pridem in clientelam ſuſcepiſſet? D

Iam verò ad hæc omnia ſi teſtes accedant non leues, aut ſupparaſitantes, ſed doctrina, grauitate, vitæq; religione conſpicui, quibus non perindè eſt verba & fucum facere, temporisq; gratia ſcribere, cuiuſmodi ſunt Flauij, Mutij Caniſij, alijq; exceptione maiores: denique ſi Traditio ſufficiat antiqua, conſtans, continua, religione ſtabilita, Ciuium pietate propagata, non eſt quod magis ſolida magisq; firma, pro re nata quærantur extra Romanum forum huius Traditionis firmamenta. E

Atque

A Atque hæc omnia toto hoc libro à nobis dicta deductaque, niſi Romanum oraculum è cælitus adiecta teſtatione maius aliquid olim imponat, ita velim ex me qui legerit intelligat, vt ſemper illud Auguſtini ad Hieronymum præ oculis & mente ferat: *Solis illis Scripturarum libris qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremq; deferre, vt nullum eorum ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſimè credam; alios autem ita lego, vt quantumlibet Sanctitate doctrinaq; præpolleant, non ideo verum putem quia ipſi ſenſerint, ſed quia mihi vel per illos authores Canonicos, vel probabili ratione, quod à vero non abhorreat perſuadere potuerunt.*

Denique ſi quid initio rectè præfati ſumus, hic iterum libet ad animi B ſenſum euoluendum aduertere, ne ſcilicet in aſſertionibus noſtris adeo præiudicata poſſit opinio, vt etiam ſine ratione valeat auctoritas. Nam etſi vnicuiq; non tam facile in mentem venire ſolet, vnde verum ſit aliquid, quàm vnde falſum; ſi tamen ad inquiſitionem veri, ſtudio efferatur, prudenti cogitatione ſecum ipſe ſtatuere debet, figendam eſſe vnam aliquam velut in cardine ſententiam, ad quam reliquę diſſenſiones vtcunq; componantur. Itaq; id nobis ſemel religioſè ſedit, Deiparæ Virginis ad Meſſanenſes Epiſtolam pietate ac ſanctitate ſua ſtare, & huc tandem referenda fuit omnis in hoc opere diſputatio; quo tamen modo, quo potiſſimùm tempore, quo denique circumſtantium rerum nexu rectè dixeris C allatam, ab incertitudine vacare fortaſſe vix poteſt, & eos ipſos qui ſe aliquid certi habere ſanctiùs arbitrantur, addubitare coget, vel diſſentiens vtcunq; narratio, nam & hæc interdum aliquid penſi habet ad diuertendas poſitiones; vel (niſi vulgata repudientur) in eadem narratione temporum impar concordia, vt iccirco tametſi alteri altera ſimilior veræ cenſeri poſſit opinio vel coniectura; exiſtimarim tamen neminem eiuſmodi aſtrictum neceſſitate eſſe debere, cui velit nolit, ſit certa quædam hac in re tuenda ſententia, nullam vt in partem, ambiguam auertere queat cogitationem, & pro arbitratu ad opportuniora conſilia deducere.

D Itaq; ſi cui noſtrum animo diſputandi de ſexageſimo ſecundo Chriſti anno propoſitum placet, nos quoque ab inuidia liberabit: Si verò quinquageſimum nonum, nauigatione Pauli inſignem pro capite figat, vt conuerſæ ab eius prædicatione Meſſanæ, (ſiue tandem Rhegyo vocatus ipſe, ſiue exſcenſione ſupra Meſſanam facta, Ciues aduiſerit) Legati ad Virginem miſſi, dirigente duntaxat, non etiam comitante Paulo, profecti ſint, ac pro re ſua profecerint; ſiue denique nauante in Peloponneſo vel alibi gentium Apoſtolo, fama relatuq; ſuorum exciti, pridem ante religionis prouinciam confecerint: Si inquam aliquo ex his modis, aut etiam ſi melius aliquid in medium afferri poteſt, ſententiam adamarit, fidenter ſanè E iſte fecerit vt parati ſolent animi, nec magis aliquid vereri debet, quàm

ne

ne nullibi dubitare videri poſſit. Sed etiam poſita diſceptatione, me A tardiorem ad profitendum non habebit, neque enim de auctoritate rei quàm hucusq; cum Meſſanenſium religione perduxi, ſed de diſſenſione vel ſi mauis de contentione ad hominem inſtituta remiſero, quando pridem ante iudicaui, religioſum me diſputatorem eſſe oportere, quàm iſthæc ſcribere occæpiſſem. Quæ quidem omnia, quaſi ſepimento quodam, Romanæ Eccleſiæ iudicio vallata eſſe velim, nihil vt à me opinatum dictumue eſſe oporteat, quod ad hoc album dijudicari, etſi quid eſt inordinatum ex eiuſdem moderatione in ordinem adduci non optarim, cui etiam in poſterum mentem (quod dicitur) ac manum libens deuouerim.

B

ATQVE hoc tandem loco laſſa manus currentem calamum ſiſtit; hic traducendus ad tabulam calamus punctum figit, tibiq; Virgo Sacratiſſima Scribentis animus pridem ſacer, votum pendit. Si reſpondi, tu ſuffeciſti, manusq; rurſum vectigales obſtrinxiſti: ſi minus, defeciſſe non pudet, quis enim obſequijs par tuis? Mihi fauor eximius ex te eſt, voluiſſe tibi placere: feciſſe aliquid, ingens gratia; non potuiſſe omnia, laus ſumma. Quam ergo pingere nequiui, mirabor ex Epiſtola, diuæ manus, vultus, animiq; imaginem, hoc venia dignus, quòd qui dignè te celebret, inter mortales vnus non eſt; neque enim ex caducis formis C quemadmodum Homericæ illius feminæ rea venuſtas, ſed ex archetypo diuinitatis pulchritudo tua Cælo mirabilis, eſt euoluenda. Ceteris vt placeam poſtrema cura; qui carpit, enitatur ipſe, nec ſerò Nemeſim linguæ feret; qui meliora affectat, meridiationes tempori aſtrictas, ſcriptiones inter varia tumultuarias, ſufflaminatum interdum calamum, non lucubrationes ad Epicteti lucernam euigilatas; nec me accepiſſe, ſed alijs lampada primum tradere, noſſe debet: qui demum aliqua probat, nemo certè vniuerſa damnabit, tuæ Virgo Beatiſſima pietati ferat acceptum, mihiq; per te Matrem Miſericordiæ, gratiam apud Deum, qui laudibus tuis D os peccatoris infrænauit, precibus ſuis opportunam paret.

E

MANTISSA
AD OPERIS ARGVMENTVM
& multarum rerum dictorumq; explicationem.

I.

Pag. 2. A. Publicò Senatus decreto.

PLVRES olim etiam in Sicilia Ciuitates habuiſſe Senatum, vt antiquiora monumenta prætercam, conſtat ex Cicerone præſertim in Verrinis, ſicut & eos qui ex Senatu erant, Senatores ab eodem appellatos. Præcipuè verò meminit Senatus Syracuſani, Catinenſis, Mamertini ſeù Meſſanenſis non ſemel, & inter alia contra Verrem. *Nauem vero* (inquit) *maximam, triremis inſtar, pulcherrimam, atque ornatiſſimam, palàm ædificatam, ſumptu publico, ſciente Sicilia, per Magiſtratum Senatumq; Mamertinum tibi datam donatamq; eſſe dico.* Diſtinguebatur autem iure Romano Senatus a Magiſtratu, & Senatum Senatoresq; Ciuitatibus fœderatis Populus Romanus ea ratione dabat, vt primò Magiſtratum daret, quem qui geſſiſſet, in Senatum legi poſſet ac deberet. Magiſtratum plures etiam aliæ Ciuitates inferiores habebant. Sed hæc vide apud ſuos commentatores. Nos ſubindè cùm Meſſanenſium Legatis, aut Meſſanenſibus, Senatum a Romanis datum dicimus, non tunc primùm inſtitutum ordinem intelligimus, ſed Latinè loquimur, vt idem ſit interdum Senatum dediſſe, ac pro decernendo, habuiſſe. Sic Liuius Dec. 5 lib. 1. Legatos ab Rege Perſeo veniſſe, iiſq; noctu Senatum in Æde Æſculapij datum eſſe ſcribit.

II.

Pag. 2. C. Vt antiquitate cum vetuſtis Europæ Vrbibus Euſebio teſte certaret.

EVſeb. in Chron. ad ann. Abraham 250. *Meſſana* (inquit) *quæ & Mamertina conditur.* Cluuer. lib. 1. cap 6 Antiq. Sicul num. 84. putat Hieronymum Euſebij interpretem id de ſuo interuiſſe; at tandem conniuet iuxta Heſiodum apud Diodorum de Orione & Zanclo dicentem, eaq; ratione Meſſanam omnium Siculorum Vrbium vetuſtiſſimam habet. Vide de Orione Diodor. lib. 4 in fine. Editio Hannonienſis an 1604. ipſum non tam fundaſſe Vrbem, quàm perfeciſſe videtur inſinuare.

Ceterùm is annus conditæ Meſſanæ, fuit ab Orbe condito, vulgò 2188. Ante Chriſtum 1773. Ante excidium Troiæ 589 (Golzius in Antiq. Sicil. in Meſſana, numerat 530.) Ante Romam veterem 1011. (Golzio 964.) ſecundū alios 32. an. poſt diluuium Ogygis. Ante cōditas Athenas an 97. Ante Carthag. 740. Ante Romā 1045. Mundi ætas varia eſt, præſertim penes faſto Græcos & Siculos excreſcit. Vide Philalt. c. de Anno annunciato. & c. de incertis mundi annis. Cauſas incertitudinis aliquas affert Auguſt Torniel. in 6. mundi ætate ad an. 4084. paulò ante finem. Atque hæc de Zancla veteri. Nam noua & ab Anaxila (a quo & Meſſana dicta) reſtaurata, Olymp. vndetriceſima. C. V. 89. Tullij Hoſtil. 8.

III.

Pag. 8. C. Sibylla Romæ Cæſari Auguſto, &c.

ID non ita intelligas, quaſi tunc Sibylla adhuc ſuperſtes eſſet, quæ multis ante ſeculis exceſſerat, ſed quia Deo faciente, vel imago defunctæ, in ſpeciem viuentis obiecta, reipſa perdoceret; quæ Auguſtus ex eiuſdem carminibus de Chriſto & Maria cum voluptate legere ac diſcere conſueuiſſet: Vel ſi mauis cupientem ſcilicet multa noſſe, lectio vaticinij frequens ad ſublimiores cogitatus erigeret, vt quod legendo concepiſſet, hoc Sibylla monente ac penè indigitante didiciſſe putaretur. V. Baron. tom. 1. in Appar. Sic interdum S. Ioan. Chryſoſt. cum Apoſtolo Paulo in aures dictante pingitur, quòd dignum exiſtiment, cui Paulus, quem ille miriticè coluit, ſcribenti & prædicanti multa dictaſſe videatur.

IV.

Ibidem. Ea verò fuit Sibylla Cumana.

HAnc Cluuerius lib. 1. Antiq. Sicil. cap. 1. & quidam alij eandem putant cum Cumæa. At hæc Italica dicitur illa verò Sicula. Dicta Italica quia vaticinata in Italia, alioqui filia Beroſi Chaldæi. Extat hodie quoque antrum huius Cumis ſexto a Baijs lapide, quod exactè deſcribit Abrahamus Ortelius in Iconogr. Ciuit. Ibidem cùm aliquando S. Iuſtinus fuiſſet, locum in quo edere ſolita fuit oracula inſpexit, ac deſcripſit. V. apud eundem, in calce Parenet. orat. ad Gentes, vbi multa notatu digna.

Cumanam Onuphrius putat fuiſſe, quæ nouem, vel vt alijs placet, tres libros oraculorum ad Tarquin. Superb. detulit. Solinus Polihiſt. cap 7. inter alia quæ de illa, refert eius ſepulchrum ſua ætate in Sicilia manſiſſe. Meminit eiuſdem ſepulchri & Iſidorus lib. 8. Etym. c. 8. Sixtus Senen. in Biblioth. l. 2. V. Sibylla. & poſt multos alios Cluuer. lib 2. antiq. Sicil in Lilybæo. Incolæ Lilybætani tradunt antrum & ſepulchrum fuiſſe eò loci vbi modo extra oppidum exiſtit Templum D. Veneræ ſacrum.

Omnium Sibyllarū carmina circumferri ac legi ſolita ſua ætate refert Lactant. præter quàm Cumanæ, cuius libri à Romanis occultabantur, nec eos ab vllo niſi à XV. Viris inſpici fas erat. V. lib. 1. cont. gent cap 6. Sed hoc intellige de illis libris qui Tarq. Superb oblati fuerant. Nam in Sicilia multa carmina fudiſſe, colligi poteſt ex Tacito lib. 5. qui Auguſtum, illa, in Sicilia multis impenſis conquiſiuiſſe ſcribit. *Vt omnino veriſimile ſit* (inquit Middendorp. lib. 4. de Academ. In Sicilia) *quòd hac ſapientia totam Siciliam repleuerit viua, qua ſic Romanis profuit mortua.*

Iuſtinus in orat. ad Anton. Pium, pœna mortis interdictum fuiſſe Chriſtianis lectione Sibyllarum ſcribit. Id intelligi poteſt de primis illis temporibus ab Imperio

Caij

Caij, non verò vel ætate Iuſtini ſaltem vſquequaque, vel deinde, ſeuo Lactantij, qui vno propemodum & dimidio ſeculo vixit poſt Iuſtinum.

V.

Pag. 13. B.C. Polymio citerioris India Rege.

HIc Bartholomæi Apoſtoli Auditor ac Diſcipulus, Chriſti cultor effectus, renicto regno, vniuerſo populo acclamante, a Magiſtro Pontifex Indiæ dicitur eſſe conſecratus. Sediſſe annos 20. & demum perfectis omnibus & bene compoſitis ad Dominum migraſſe 9. Cal. Sept. Abdias lib. 8. Hiſt. Equilin. lib. 7. cap. 104. Spirenſ. Cent. 1. par. 1. diſt. 1.

VI.

Pag. 14. D. Teſtatur ipſa ſacrificandi forma quæ vetuſtiori vocabulo Iacobi Liturgia.

DE eadem agunt Proclus Conſtantinopol. Marcus Epheſinus, Concil. Conſtantinop. in Trullo, vbi probandum erat vinum purum non eſſe offerendum ſed aqua miſtum. V. de Conſec. diſt. 2. Iacobus. Lindanum in Apolog. pro D. Petri Liturg. cap. 8.

Cuius Iacobi hæc ſit Liturgia dubitatur. Pleriq; Iacobo fratri Domini & Hieroſolymorum Epiſcopo adſcribunt. V. Biblioth. Patr. tom. 6. Sixtum Senen. lib. 2. Biblioth. in Iacobo. Bellarminus de Script. Eccl. in Iacobo eidem videtur tribuere, qui & Epiſtolam Canonicam ſcripſit. Hunc Franciſ. Biuarius in Chron. Dextri ad an. 37. cenſet eſſe Iacobum Zebedæi, qui dictus Maior. Eundem fratrem Domini vocari, imo ſub hoc nomine celebrari in Hiſpania feſtum tranſlationis eius ad 30. Decemb. tradit Iulian. Archid ad an. 66. Pleriq; alij ex D. Hieronymo tribuunt Iacobo Minori. In Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 2. de Inſtit. Sacr Extr. Vnct. nominatur Iacobus, non maior aut minor, ſed frater Domini, quæ tamen Verba Biuarius dicit non pertinere ad definitionem intentam, quando hoc nomen & Iacobo Zebedæi & alijs Apoſtolis conuenire queat, iuxta illud Matth. 12. & Mar. 3. *Ecce mater tua & fratres foris ſtant quærentes te.* Zebedæo eſſe tribuendam, fortaſſe quis probet ea muſiua illa Iacobi maioris Imagine, quæ Romæ in Æde Lateranenſi, ſupra abſidem Chori viſitur inter alias, ſubſcriptaq; ex Epiſtola Canonica ſententia diſcernitur. *Eſtote factores verbi, &c.*

Plures autem fuiſſe & eſſe Liturgias. V. apud Lindan. in apolog. pro D. Petri Litur. cap. 8. & paſſim. Authorem præterea Antiquitatum Liturgic. quæ tamen omnes reipſa conſentiunt Romanæ Apoſtolicæ formulæ, licet in quibuſdam accidentalibus differant. V. Tertul. lib. de fuga in perſec. Iuſtin. in Apol. Proſper. de vocat. gent. lib. 1. Amb. in cap. 2. ad Timoth. Auguſt. Epiſt. 59. Ipſa Petri Liturgia quæ initio præter Canonem tribus duntaxat orationibus conſtabat, quæ nunc forte Collecta, Secreta, Poſtcommunio appellantur, in eam formam deinde à diuerſis Pontificibus exaucta eſt quæ hodie cernitur. Sic Iacobi Liturgia de qua agimus, multum poſtea accepit à Melanthio, & Aſturio Toletanis præſulibus & nouiſſimè à S. Iſidoro niſi etiam ab alijs, vt non facile ſit iudicare quæ pars S. Iacobum habeat authorem Bellarm de Script. Eccl. in Iacobo.

In omnibus porrò Liturgijs ſit commemoratio Deip. Virg. ſed in hac Liturgia Iacobi ſicut & in Romana Petri, tota præterea recitatur Angelica ſalutatio, non alio crediderim quàm Apoſtolico inſtituto. quod deinde Clemens Romanus latiùs explicatum introduxit.

VII.

Pag. 17. A. Id verò ne Templo Iacobæo vetuſtate præſcribat.

DE vetuſtate certare videntur Templa B. Virgini ædificata, Cæſarauguſtanum inprimis, deinde quod in Æthiopia Regina Candace ſuperſtite adhuc Virgini ædificauit, diuerſum à Memphitico, de quo vide Thomam Bozium lib. 9. de ſignis Eccleſiæ cap. 9. & Franciſ. Aluarez apud eundem. præterea quod Petrus viuenti item in terris Virgini extruxit, de quo Iacobus de Vitriaco, & Raphael Volaterran. lib. 11. Geog. Putatur fuiſſe an. Chriſti 39. quo à Petro inſtituta eſt Eccleſia Antiochena, quo etiam tempore conijciunt aliqui B. Virginem conceſſiſſe Antiochiam ædificationis gratia, cùm primum innotuiſſet Diſcipulos cognominatos fuiſſe Chriſtianos. Inter primas cenſeri quoque poteſt, ædes Nazarethana Conceptione Virginis Sacra, quam ab Apoſtolis conſecratam, teſtatur inter alios Horatius Turſellinus lib. 1 Hiſt. Laur c. 1. idq. accidiſſe anno Chriſti 42. habetur ex Franciſ. Biuario. ad an. Dextr. 42. Quinquennio poſt nempe anno 47. extitit Sedes Epiſcopalis Mimiatenſis à S. Martiali in honorem Dei & Deiparæ poſita. V. Guglielm Spirenſem Cent. 1. par. 1. diſt. 3. & alios apud ipſum. Fuit S. Martialis vnus ex 72. & traditur in vltima cœna menſæ miniſtraſſe. Spirenſ. loco cit. diſt. 1. Ludolphus de Vita Chriſti. Cæſarauguſtanum Templum his omnibus antiquius cenſetur a nonnullis, vtpotè erectum anno Chriſti 37. Quod ſaltem verum fuerit de Templis in hoc Hemiſphærio excitatis, ſi probentur quæ tradit Hieronymus Oſorius lib 1. de reb. geſtis Emmanuelis Regis Luſit Cranganoris Regem tertio a partu Virginis anno eidem in Indi a Templum excitaſſe, de qua re infra.

VIII.

Pag. 17. C. Maternus ille à morte mirabiliter ad vitam reuocatus.

FVit vnus ex 72. & creditur fuiſſe filius ille vnicus Viduæ quem à vita functum Dominus ſuſcitauit in Ciuitate Naim, Luc. 7. Dictus maior, ad differentiam minoris qui item fuit Epiſcopus Colonienſis, ſed floruit temporibus Conſtantini Imp. interfuitq; Concilio Primo Arelat. V. Baron. in not. ad 14. Sept. Hunc noſtrum, Martyrol. Rom. & non pauci alij Diſcipulum Petri Apoſtoli fuiſſe tradunt. Tres ſimul Cathedras rexit, Colonienſem Treuirenſem, Tungrenſem, vbi & primam inter Alpes B.V. ædem excitauit. De eodem tradunt Annal. dictarum Eccleſiarum atque Argentorat. mortuum ipſum ad Vrbem Treuirim, fuiſſe admota ab Euchario Petri virga ſeu baculo in virtute obedientiæ magiſtri ſuſcitatum V. Spirenſ. Cent. 1. par. 5. diſt. 1. Itaq; nõ iam ſemel ſed bis fuerit à morte reuocatus. Baculus iſte Petri hodie Coloniæ ſeruatur argento clauſus, & magna religione in ſupplicationibus Rogationum defertur per Vrbem. Simile quid de baculo Petri infra. Obijt tandem ſub Adriano Imp. 18. Kal. Octob. Anno Dom. 130. Treuiris in crypta ſubterranea Cœnobij S. Matthiæ ſepultus.

Refert Spirenſ. loc. cit. ex Sigebert. ad an. 399. Petrum Romæ Seruatio Chriſti D. conſanguineo ac decimo Tongrenſi Epiſcopo, prædixiſſe perſecutionem Hunnorum ſub an. ſal. 453. ideoq; iſtum relicta Tungrenſi Vrbe, euertenda, ſedem Traiectum tranſtuliſſe. Non video

cur

cur Baron. *in not.* ad 13. Maij adeò portentoſum putet ex Sigeberto Sernatium plus quam trecentis annis vixiſſe, cùm ſimile quid ſcribat inter alios Trithemius de quodam Ioanne, qui iccircò de Tempore dictus fuit, & alij de S. Moccheo qui ſimiliter ad trecentos annos vitam produxit. V. Thom. Meſſingham. in Florileg. in Vita S. Patricij c. 135. Pro Sernatio militat Henr. Mauroy. 1. par. Apol. pro Iudæis pag. 166. vbi multis deducit eiuſdem conſanguinitatem, de quo & nos plura in Martyrologio ſicut etiam de Materno.

IX.

Pag. 17. D. E. Maximo Aquenſi, e Trophimo Arelatenſi, Eutropioq; Santonenſi.

MAximus pleriſq; Maximinus, comes Mariæ Magdalenæ Maſsiliam appulit, anno vt placet Spirenſi 46. primusq; Aquenſis Antiſtes conſecratus ſedit annis 40. Obijt 6. Idus Iunij ſepultusq; in Vrbe ſua, in monumento à ſe constructo, iuxta corpus Magdalenæ ſibi concreditæ, vt ſcribit Spiren. Cent. 1. par. 1. diſt. 3. & alij apud ipſum. Vide etiam Baron. in Not. ad 8. Iunij. Neſcio qua occaſione fretus Ioan. Curopal. dixerit in ſua hiſt. in Leone Baſilij filio: Corpus S. Mariæ Magdalenæ, vnàq; S. Lazari Conſtantinopolim in Templum S. Lazari à Leone dicatum, allata eſſe. Quod etiam Nicephorus lib. 2. cap. 10. Mariam Magdalenam ſub Tiberio Romam adijſſe dicat, & res Saluatoris ibi retuliſſe, vnde poſtmodum Pilatus maximis affectus fuerit contumelijs, penes ipſum ſit fides.

Trophimus, eſt Epheſius ille, cuius meminit Paulus ad Timoth. & 2. ad Corint. cap 4. V. Baron. in Not. 29. Decemb. Romæ ab Apoſtolis primus Arelat. Epiſcopus conſecratus an. 56 ſedit annos 13. obijt IV. Kal. Octob. V. Spirenſ. loco cit. diſt. 3. & alios apud ipſum Bedam in Martyr. IV. Kal. Octob. & IV. Kal. Ian. Baron. loco cit. & tom. 1. an. 46 num 2. & an. 59. num. 1. to 2 an. 109. num. 49.

Eutropius eſt Perſa ille, Xerxis Admund. Babyloniæ Perſarum regis & Gumę reginæ filius, Dionyſij Areopagitæ vt creditur comes & diſcipulus. An 69. à Clemente conſecratus Santonenſis Epiſc. ſedit an. 27. Occiſus pridie Cal. Maij an. 69. Beda in martyr. ad 3. Cal. Maij. Spiren. diſt. 3. Baron. in Martyr. ad 30. April. ijſdem pene verbis quibus Spirenſis exſignat. Alius fuit Eutropius Auracenſis, vel (vt alij) Arauſicanus Epiſc. qui floruit temporibus Valentiniani II. V. Baron. in not. ad 27. Maij. Alius item in territorio Santonenſi diſcipulus S. Martini, vt in vita eiuſdem Martini. V. Maurol. in Martyr. ad 7. Decemb.

X.

Pag. 25. A. Magno Baſilio qui poſtquam de Ioſepho dixiſſet.

QVædam dicta ſi in alijs Sanctis Patribus, in Baſilio frequentius Hæretici prauè detorquent. Hoc præcipuè quod in contextu explicauimus: itemq; illud adhibitum in explicatione dicti Simeonis Luc. 2. *Et tuam ipſius animam doloris gladius pertranſibit.* Videtur enim ſentire quaſi B. Virg. poſt tot mala quæ natum perpeti contigiſſet, aliquam omnino fluctuationem fuerit paſſura. Citat Thom. in 3 par. q. 27. ar. 4. ad 2. Epiſtolam S. Baſilij ad Optimum, & explicat non de dubitatione infidelitatis ſed admirationis & diſcuſſionis. V. Suar. to. 2. in 3 par. in q. 27 diſp. 4. ſect. 3. verſus finem, qui tamen fatetur ſe non potuiſſe videre Baſilij locum. *Quia* (inquit) *illa Epiſtola non extat.* Habetur verò inter Epiſtolas Baſilij poſt impreſſas Pariſijs, & eſt 327. Optimo Epiſcopo ſcripta, tom. 2. eius operum. Optima eſt explicatio S. Thom. & paſsim congruens alijs Baſilij dictis, de qua num. ſeq.

XI.

Pag. 29. B. Cùm animi pendens, antequam è cælo, &c.

LAtinè dictum, Latinè accipiendum. *Qui expectat animi pendet*, inquit Orator in Hortenſio. In quo ſenſu, etiam poſt monita Angeli poterat Ioſephus circa admiranda Dei in Virgine myſteria ſecum diſputare ac admirari, & ex admiratione quodammodo animi pendere hoc eſt rei exitum expectare, neque tamen propriè dubitare niſi ante nuntium è cælo acceptum, quando de coniuge occultè dimittenda cogitauit, non dubitatione vlla aut ſuſpicione actus, ſed quòd videret eam de Spiritu Sancto concepiſſe, ſeq; eius conſortio indignum iudicaret, quemadmodum piè interpretari videntur Orig. hom. 1. in diuerſ. Euang. iſt Bernard. ſuper miſſus eſt & vt Maldonato videtur Hieronymus in ſuis commentarijs. Quamquam ſi dubitauit ante, Pſeudo Chryſoſtomi ſententia non nemini probata, nullo ſiniſtro erga B. Virg. cogitatu ſed duntaxat ambigendo vnde aut quomodo concepiſſet. Certe Chryſoſt. hom. 8. in Matth. Super illa verba *Surge & accipe puerum, & matrem eius.* Hic iam (inquit) *non dicit coniugem tuam ſed matrem eius, quia abſoluta partu etiam exploſa ſuſpicio eſt, & abſque vlla ambiguitate vir credidit.* Loquitur Chryſoſtomus quaſi ante partum abſolutum, non fuiſſet exploſa ſuſpicio.

Sanè Baſilius Magnus, epiſt. 317 ad Optimum Epiſc. In anima Virginis fluctuationem quandam, dubitationem & diuiſionem mentis, ob ſupplicium nati, obortuꝛam ex dictis Simeonis Lucæ 2. interpretatus eſt, idq; etiam poſt Gabrielis teſtimonium, poſt inexplicabilem cognitionem diuinæ conceptionis, poſt ſtupendorum operum illuſtrem adeò demonſtrationē. Neq; enim hic pugnat in anima Virginis. *etſi calitus edocta de Domino* vt Baſilius loquitur, fuiſſe nihilominus dubitationem non infidelitatis ſed vt explicat S Thom. in 3. par. q. 27. ar. 4 diſcuſsionis & admirationis, atque adeo vt Baſilij verbis vtar *dijudicationem quandam cogitationum.* quo pacto etiam cum Angelo ratiocinata quæſiuit; *Quomodo fiet iſtud, quoniam Virum non cognoſco,* etſi non neſciret non eſſe impoſsibile apud Deum omne verbum, & quod pridem à Propheta dictum fuiſſet Virginem in vtero concepturam, huiuſmodi verò dijudicationem vocauit Baſilius *offenſionem*, non vtiq; infidelitatis in Maria, ſed vt dicebam diſcuſsionis & admirationis in ipſa; etſi plus aliquid fuerit in diſcipulis, vt iccircò iſtorum corda mox confirmanda eſſe fide affuſa diceret, exemplo Petri, in quo tamen ſenſu de Maria, cuius paulò ante meminerat ſubtexuit. Verùm ſi ita ratiocinatus eſt de B. Virg. Baſilius, quid in præſentiarum dixiſſet de Ioſepho?

XII.

Pag. 32. D. Illa porrò vulgata de præſtigijs calumnia.

FVerunt olim Hæretici, qui Chriſtum de Magia ſcripſiſſe mentiti ſunt. Hieron. in 3. Ezech. Et Aug. lib. 1. de conſen. Euang. c. 10. narrat Gentiles quoſdam iactaſſe, vidiſſe ſe ac legiſſe libros aliquot Chriſti ad Petrum & Paulum, in quibus ſcripta eſſet ſumma totius artis magicæ, ex cuius peritia Chriſtus dum viueret tot tantaq; miracula edidiſſet. Hos S. Aug. inter alia tribus præcipue argumentis refellit.

1. Quia qui legerunt tales libros, non potuerunt facere miracula illa quamuis conati ſint. 2. Quia Chriſtus non potuit ſcribere ad Paulum qui eo viuente nondum conuerſus fuerat. 3. Quia non potuit Chriſtus magus eſſe antequam natus, & tamen antequam natus tot prophetas diuino Spiritu impleuit.

Id commenti Gentilium, tenuit poſtea multos in ſeculis Martyrum, qui mirabilia quæ Deus in Sanctis ſuis ad fidem roborandam operabatur, magicis artibus attribuere dementer ſolebant. His opinor præceptoribus hodieq; noſtri temporis Hæretici, calumniantur Catholicis, quorum fide & poteſtate à Chriſto data, miracula crebra fiunt, magno Hæreticorum probro, apud quos nihil vnquam in hoc genere contingit, quo doctrinam ſuam vel infidelibus inſtituto Chriſti probent, vel apud ſuos confirment. V. Tilman. Breidenbach. in Epiſt. Dedicator. ad Collat. ſacras, prope fin. & lib. 7. paſſim.

XIII.

Pag. 33. A. Narrat Chæremo Stoicus; etc.

STellam, Magorum ad Præſepe ducem, aliqui Spiritum Sanctum fuiſſe putant, qui vt poſt baptiſmum ſpecie columbæ, ita nunc ſpecie ſtellæ ad demonſtrandum Chriſtum deſcendit. Mirab. S. Script. lib. 3. cap. 4. Alij verum Cometen. V. Maldon. in cap. 2. Matth. Ipſe Maldon. Cometen vel Angelum S. Thom in 3. par. q. 36. art. 8. ſtellam artificialem miniſterio Angelorum formatam; conſentiunt pleriq; inter quos Salmeron. to. 3. tract. 39 qui inter alia idcircò negat fuiſſe Cometen, quòd Cometes ſit res naturalis, quæ ſicut habet naturalem ac determinatam cauſam ſuæ productionis, ita ſignificationem determinatam. Sed vide S. Damaſcen. lib. 2. de fide cap. 7. vbi vult Cometas imperio Dei certis temporibus conflari: qua in re deficit Ariſtotelica philoſophia. Interdum triſtitia, læta interdum creduntur ſignificare. V. Plin. lib. 2. cap. 25. Chalcidium in Timæo. Apparuit Cometa in obitu S. Thomæ Aquinatis. Apparuiſſe in ortu principum. V Curopal. in hiſtor. Leonis, vbi de Conſtantino Leonis filio. Polyd. Virg. lib. 26. vbi de Edoardo Henrici Angliæ Regis filio. Bzouium ad an. 1538.

XIV.

Pag. 34. E. Non facit autem ad inſtitutum.

ORigen. in Matth. tenebras illas tantùm ſuper diſtrictum Hieroſol. probat fuiſſe. Fauet Ambroſ. l. 10 in Lucam. Eraſmus in annot. in cap. 27. Matth. Origenis ſententiam præfert alijs. Oppoſitum tenent Oroſ. lib. 7. cap. 4. poſt med. Chryſoſt. hom. 80. in Matth. Cedren. in Annalib. ſub an. Tiberij 19. pag. 155. edit. Baſileæ. idq; habet ex Phlegonte l. 14. Et p. 155. ex multis Græcorum comment. tenebras toti Orbi terrarum inductas fuiſſe, ita vt ſtellæ etiam apparuerint. Idem inter alios tuetur Salmeron. to. 10. tr. 46. multis S. Scripturæ rationibus, tum ex Ethnicis longè diſsitis, præſertim verò ex oraculo Sibyllæ deducit. Idem teſtatur Euſeb. ſe in alijs Ethnicorum libris legiſſe. Ex quibus colligitur hoc loco per vniuerſam terram non intelligi ſolam Iudæam, velut cùm dicitur Matth. 9. Exijt fama hæc in vniuerſam terram; aut cùm terræ nomine ſola regio Chanaan intelligitur Exod 18.

Idem Mathematicè quoque oſtendi poteſt ex phœnomeno Solari, Luna enim Soli ſuppoſita & eclipſans totum Solem, vltra 350. millaria Italica vmbræ ſuæ diametrum non extendit. Quæ diſtantia etſi Heliopolim (Damiatam vulgò dicunt) in Ægypto, vbi tunc verſabatur Dionyſius prope includat, vtpotè quæ Hieroſolymis 325. milliaribus aut circiter abeſt: illos tamen qui in Bithynia conſpexerunt, octingentis plus minus id genus milliaribus longe excludit, eoq; toti Orbi vniuerſalis fuiſſe Eclipſis probatur; hòc magis, ſi etiam in Hiſpanijs vt quibuſdam placet conſpecta fuit.

Huius porrò obtenebrationis modum per Solis phænomenon, explicat P. Chriſtoph. Scheinerus, à multa & denſa macularum materia. V. in Roſa Vrſina lib. 4. p. 2. cap. 12. Vnde quædam deducit quæ ſi vera ſunt, ceſſant multorum operoſæ rationes quibus ſaluare conantur vniuerſalem toti Orbi eclipſim, nec plura miracula gratis exiguntur. Fauere videtur Dionyſ. in ep. ad Apollophanem. Imprudenter verò nónnulli, quos inter Abrahamus Sculterus videtur eſſe, eam defectionem vt Dionyſio viſam, pro fabula habent; imo hæretice, ſi rem ipſam negare velint. Qui verò Chriſtum ipſum, Solem fuiſſe materialem & tunc mortuum, vel certe Deum in Sole lucentem defeciſſe exiſtimarunt, pluſquam Gentili errore deſipuerunt, non ſecus & Hermiani qui Chriſtum poſt reſurrectioné ſua ſe carne exſpoliaſſe eamq; in Sole poſuiſſe ſomniarunt, huc detorquentes illud Pſ. 18. *In Sole poſuit tabernaculum ſuum.*

XV.

Pag. 55. B. Rhegyum, quod Oppidum inſigne Calabriæ.

CIuitas antiqua, nobilitatis & fidelitatis prærogatiuis clara, Scriptoribus celebris, & variè appellata. Rhegyum Græci dixere, quaſi à Sicilia abruptam. vnde cum aſpiratione rectius ſcribitur, ſiue demum natura id factum, ſiue terræmotu mare interfundente vt quidam putant; Certe id vocabuli recentius eſt, nam olim dicta Phœbia, Neptunia, Poſidonia, alijsq; nominibus, quorum rationes nó vacat expendere. Vetuſtiſsimè dicta Aſchenaz à fundatore Noemi pronepote, V. Ioſephum, Hieronymum, Gabrielem Barrium. Ingens fuit eius potentia, vt eam ob cauſam nomen adeptum putent, quaſi Regia Vrbs foret. Hi ſine aſpiratione ſcribunt. Satis ſt florentiſsimam fuiſſe, Reipublicæ forma inter illuſtres Vrbes, plures alias complexam claruiſſe, Religionis conſtituendæ poteſtatem, & ius Cuſtodiæ Sacrorum habuiſſe, Viros tum doctrina inſignes, tum in omni alio genere præſtantes protuliſſe, denique multis alijs prærogatiuis, quas ſui Scriptores proſequuntur excelluiſſe. Inter præcipua numerandum, quòd fere ab optimis & rari exépli paſtoribus gubernetur quibus idcirco diuina gratia ad plurimorum ſalutem vitam in multos annos producit, vt iam à tempore ſeculari non plures tribus Rhegyum numerauerit Archiepiſcopos.

Lon-

XVI.

Pag. 60. C. Sed enim geſta Sanctorum Martyrum, &c.

LOnge ante Gelaſium in vſu fuiſſe diſcernere libros hagiographos à non hagiographis colligitur ex Tertul. de pudicit. cap. 10. vbi de libro Paſtoris. Baron. tom. 2. annal. ad an. 159.

In triplici autem differentia videtur fuiſſe libri Apocryphi. Aliqui permittebantur legi, non tamen vt aliquid proferretur ex illis ad fidem confirmandam. Ita ſenſit Rufinus de libro Paſtoris in expoſ. Symb. Id verò maximè, quia licet aliquã pietatem continerent, interdum tamen ob ambigua quædam ab Hæreticis ad ſua defendenda afferebantur. Hoc modo vſos eſſe eodem Paſtore Arianos, teſtatur Athanaſ. in epiſt. ad Afroſ. V. Theodoret. l. 2. c. 18. Imo interdum & catholici illis incautè vtebantur, vt eodem Paſtore Ioannes Caſsianus à Proſpero confutatus.

Alij permittebantur legi, dummodo quæ ab infidelibus & idiotis ſuperflua & minus apta adiecta fuiſſent ſecernerentur. Et hoc præcipuè, quia præter pietatem, veritatem quoque continebant, ſed confuſam, deprauatam & fabulis eneruatam. Huiuſmodi ſunt acta Petri à Lino conſcripta, Pauli, Andreæ, Lini, Syluestri & aliorum, quæ alioqui authores notos habent, & à Viris Sãctis & doctis in multis probãtur. Et de his dicit Gelaſ. diſt. 15. Sãcta Romana *Omnia probate quod bonnũ eſt tenete.*

Denique alia ſunt apocrypha, quę pietatem continent religionem fouent ac promouent, ſed quia incertę ſunt auctoritatis, nec alia ferè quàm peculiaris loci Traditione commendantur, ab Eccleſia Vniuerſali non ſuſcipiuntur, neque tamen proſcribuntur ceù falſa, ſed relinquuntur priuatæ locorum ac populorum religioni. Et de his intelligi poſſunt multa quæ in contextu ex Decreto Gelaſij attulimus, & præcipuè quæ de actis B. Syluestri, *Licet* (inquit) *eius qui conſcripſit nomen ignoremus, à multis tamen in Vrbe Romana catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vſu multæ hoc imitantur Eccleſiæ.*

Aduerto tamen quædam eſſe inter apocrypha, de quorum auctoritate ſi conſtaret apud Vniuerſalem Eccleſiam, inter diuina ſcripta præcipuum haberent locũ, cuiuſmodi eſt Epiſtola Chriſti ab Abagarum. V. Bellarm. de Script. Eccleſ. in Petro. Præterea in Concil. Africano, quod eſt III. Carthag. non abſolute fuiſſe decretum, ne quid præter Scripturas, Canon. in Eccleſia legeretur, ſed adiectum, *ſub nomine diuinarũ Scripturarum*: imò verò permittuntur legi, & quædam alia vt patet ex cap. 13. 23. & 47. ſed præcipuè ex Concil. Mileuit. can. 12. Vnde quod ex Eraſmo, lib. de Amab. Ecc. concord. aliqui in ſimili obiectant, *ſicut in Africano Concilio decretum fuit, ne quid recitaretur præter Scripturas Canonicas, ita conueniret nullam picturam eſſe, niſi cuius argumentum in Canonicis ſcripturis reperiretur*: hoc inquam fundamentum nullum habet, permittuntur enim in eodẽ Concilio & alia legi, cõſequenter & alia pingi, dummodo pietati, religioni, & moribus, nõ aduerſentur.

XVII.

Pag. 60. C. Atqui de his Lini actis nihil aduertit Gelaſius.

PEtrus deuicto Simone Mago, cùm præcepta Dei ac præcipuè caſtitatem doceret, irritauit animos Gentilium. Deprecantibus autem Chriſtianis ſtatuit declinare periculum. *Itaque noctè ex Vrbe egredi feſtinanti, Chriſtus obuiam factus est, ille, Domine quò venis? Et Chriſtus, Venio iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad ſuam Crucem id reſponſi pertinere, Chriſtus enim non poterat iterum crucifigi.* Ambr. orat. in Auxent. de Baſil. non tradend. Et ex illo Baron. tom. 1. ad an. 96. qui etiam aduertit Ambroſium id mutuatum ex Actis Lini quę aliquando ſyncera fuerunt, poſtea autem corrupta ab Hæreticis ex eo patet, quòd in illis habeatur Petrum non tantum caſtitatem rectè ſuaſiſſe, & concubinas diuelliſſe, ſed etiam docuiſſe ne ſuis Viris vxores debitum redderent, quod ſanè pugnat doctrinæ Apoſtolorum. Et ſcripſit nonnemo, vxorem Albini Xantipen ſecundum doctrinam S. Petri, ob amorem caſtitatis repudiaſſe thorum Viri ſui, inuito & reclamante marito. V. Bellarm. de Script. Eccleſ. in Lino. S. Ambroſius, quæ ſupra, ex germanis eius actis mutuatus eſt, qui etiam ait Petrum caſtimoniam tantùm prædicaſſe. Extant ea acta ſic corrupta in Hiſt. Patrum, Laurentij de la Barre.

Prædicauit autem Petrus de Caſtitate, vel maximè, quòd cum Nero in nobiliſſimas quaſq; feminas, abſque vllius pudoris freno graſſaretur, vt Tacitus, Dio, Suetonius & ceteri vitæ Neronis Scriptores tradunt. Et vt loco cit. teſtatur Ambroſ. Petro crimini dabatur, quòd feminas ad meliorem frugem & præcipuè caſtitatem ſeruandam conuertiſſet. *Multum enim in his verſabantur Apoſtoli* (inquit Baronius) *vt quas ad fidem capeſſendam inducerent, eaſdem inprimis caſte et pudicè viuere ſuaderent.* Quæ fortaſſe etiam cauſa fuerit Paulo, cur Meſſanenſibus inter alia Caſtitatis exempla de puritate & Virginitate quoque Mariæ verba faceret.

XVIII.

Pag. 62. C. In perturbatiſsimis illis temporibus.

CIrca ea tempora non paucæ Hæreſes enatæ, Heluidij, Priſcilliani, Iouiniani, Vigilantij Pelagij, Neſtorij, Eutychetis & aliorum; Præterea ſchiſmata Eulalij contra Bonifacium, Laurentij contra Symmachũ, Roma capta ab Alarico an. 410. Italia flagellata ab Attila Hunnorum Rege, turbata à Vandalis Eccleſia Africana, denique in Auguſtulo defecit Imperium Occidentale, vt in Auguſto cœperat, Iulius enim Cæſar Dictator perpetuus fuit non proprie Imperator, etſi reipſa imperaret. Odoacer etiam & Theodoricus Reges Italiæ tantum dici voluerunt.

Et tamen religio Chriſtiana cum Eccleſia Romana magis ac magis effloruit. Duæ Synodi Generales, Epheſina & Chalcedonenſis coactæ, in prima Neſtorius, in altera Eutyches condemnati. Repulſus à Leone ex Italia, ab Otthone ex Germania, Attila. Religio Vinculorũ Petri in Vrbe ingenti miraculo propagata. In Africa inſtitutus ordo Auguſtini, Ad Orbis & Eccleſiæ decus conditæ Venetiæ. Floruere ſi vnquam Viri Sapientiſsimi, Sanctiſsimi, ijdemq; Scriptores doctiſsimi, Auguſt. Chryſoſt. Cyril. Alexãdrinus, Hilarius, Proſper, Chryſol. Iſidorus Peluſ. Fulgent. Eucher. Arnobius, Maximus & quàm plurimi alij. Denique cùm Anaſtaſius Imp. Eutychianus eſſet, Reges Italiæ, Hiſpanię & Africę, Ariani, Francorũ, Anglorum, Germanorũ pagani. Eccleſia tamẽ Catholica, quia fundata ſuper petrã, deſtrui nõ potuit.

Et euanuere tum falſa Gentilium oracula, de quibus V. S. Auguſt. de Ciuit. Dei l. 18 c. 53. & vlt. & ſer. in Pſ. 70 & in Pſ. 40. Baron. to. 5. ad an. 398. Quin ſequenti anno reliqua etiam Idolorum templa diruta iacuerunt, & Gentiles ſeuero Auguſtorum decreto coerciti, ne quid contra Chriſtianos eorumq; Eccleſias auderent. Aug. Baron. loco cit.

XIX.

Pag. 62. D. Eorum libros apud Baſilicam D. Virg. M. publicè cremauit.

AVthor ſtigmaticę hiſtorię Concilij Tridentini Italicè Londini in Anglia editæ, vt præfert ut anno 1619. inter cetera perfidæ virulentiæ argumenta, l. 6. à pag. 457. inſigniter mentitur, poſt annos (à Chriſto videlicet) octingentos cœpiſſe libros Hæreticorum prohiberi, comburi, authores damnari, aſſumpto nimirum à Pontificibus Romanis regimine politico. Diſſimulauit malignus veterator, inter alios, factum Gelaſij, qui trecentis & amplius ante annis, nec primo exemplo, Hæreticorum libros publicè cremari iuſſit. Et dementer vituperat in Pontificibus quod laudat in Principibus, qui ob bonum regimen damnarunt & prohibuerunt libros Hæreticorum. Conſtantinus Arij. Archadius Eunomianorum, Rex Ricaredus in Hiſpania Arianorum, quaſi Pontificibus, Concilijs & Epiſcopis ſatis ſit ſolùm oſtendere qui libri ſint doctrinæ damnatæ, vel apocryphæ, nec liceat vlterius procedere, ſuæ vnumquemq; conſcientiæ permittendo. Stulta ac peruerſa cogitatio, quę nullum proferendi caput habet, vt patet in toto authoris diſcurſu, qui præterea malignè abutitur Dionyſij Alexandrini exẽplo, quaſi hic viſione cælitus accepta, ad voluendos Hæreticorum libros, ſine cauſa, pro libitu animatus fuiſſet, & non potius ad quæque tum conuincenda tum exploranda, ob quam cauſam ab initio ad fidem vocatus fuerat.

Placet afferre verba Dionyſ. Alex. ex 3. epiſt. de Bapt. ad Philomon. presbyt. Rom. *Equidem* (inquit) *tametſi hæreticorum libros & traditiones perlegebam, & meum ipſius animum ad tempus ſceleſtiſſimis eorum opinionibus* (ſilet hæc doloſus Hiſtoricus) *quodammodo inquinare videbar; hoc tamen ab illis capiebam commodi, vt non modo eos interiori animi mei cogitatione condemnarem ac refellerem, ſed multò vehementius in poſterum deteſtarer. Ac cum quidam ex numero presbyterorum me vetaret deterreretq; à legendo, ne turpi prauitatis & perniceſæ eorum doctrinæ cœno contaminarer (meam enim mentem eorum labe pollui aſſerebat) eumq; vera meo quidem iudicio diceret.* (nota hiſtorice) *viſio quædam cælitus ad me dimiſſa me confirmauit, & vox ad aures allapſa manifeſto præcepit in hunc modum. Omnes libros quos ſumis in manus euolue ſedulò: nam ſatis habes virium & firmitatis ad quæque tum conuincenda tum exploranda. atque hæc cauſa erat cur ab initio ad fidem vocatus fueris. Viſionem vt pote conſentientem voci Apoſtolicæ, ſic ad potentiores dicentis. Sitis diligentes animaduerſores, & velut Trapezitæ qui argentum probant; lubens equidem approbaui.* Hæc Dion. Alex. Ex quibus iudicet lector, an cuiuis abſque delectu permittendi libri Hæreticorum, & an potentioribus (ideſt doctioribus & bene fundatis) abſque graui cauta. Quærerem ego ex Hiſtorico iſto, an ipſi viſio cælitus facta, vt tam impia ſcriberet, an potius ſuæ deprauatæ conſcientiæ nixum Spiritus vertiginis egit. V. de præd. Dionyſij hiſtoria etiam Niceph. lib. 6. c. 8.

XX.

Pag. 65. B. Quin etiam Antiſtites Meſſanenſes.

SIc interdum vocatur Illyriorum Epiſcopus & Corinthiorum. Vt lib. 4. epiſt. 55. Gregorius Ioanni Corinthiorum Epiſcopo. Et lib. 9. epiſt. 27. Ioanni Arabiæ Epiſcopo: nec non plures alias ſcribit Epiſcopo Numidiæ; Interdum ſuis locorum titulis nominari conſueuerunt Vide 1. q. 1. De ordinationib. Et de confir. vtil. vel inutil. Venerabili, vbi expreſſe nominatur Archiepiſcopus Nicoſienſis. Et ibidem. Sicut. Et Nicol. I. in epiſt. ad Michael. Syracuſanum Antiſtitem Archiepiſcopum nominat. Quod ſi diceretur Illyriorũ Eccleſiæ, aut Corinthiorum, aut Siculæ Eccleſiæ Epiſcopo, eſſet antonomaſia quam Iuris interpretes adhibent in ſimili iuxta antiquum ſtylum. V. Abb. in cap. Cum ſuper. num. 6. de ſepult. Gloſ. in cap. Quamuis, v. non extendit. de præbend. in 6. Gemin. ibidem § fin. nu. 10. poſt med. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 893. num. 32.

Ceterum Vincent. Mirabella in tab. Antiq. Syracuſ. num. 16. Ex Gregor. Mag. oſtendit Maximianum 31. Epiſc. Syrac. conſtitutũ fuiſſe ſuper omnes Sicil. Epiſc. vt apparet ex pluribus Gregor. epiſtolis. Vide & epiſt. Conſtantini Mag. ad Chreſtum Syracuſ. Epiſcop. apud Baron tom 3. ad an. 317.

Sicut autem Maximianum honorauit Gregorius, & longe ante Chreſtum Conſtantinus Magnus inuitando ipſum ad Concil. Arelatenſe cum duobus alijs Epiſcopis ex ſecunda ſede; ita & multò magis Paſchaſinum Lilybætanum Leo Magnus, quem etiam Legatum ad Concilium Chalcedonenſe contra Hæreticos, Dioſcorum maximè, cum alijs ſed præcipuum miſit. V. in Act. 3 eiuſdem Concil. vbi ſic, *Paſchaſinus Epiſcopus Lilybetanus prouinciæ Siciliæ, & cum ipſo Lucentius Epiſcopus Eſculanus, & Bonifacius presbyter magnæ Romanæ Eccleſiæ, tenentes locum ſanctiſſimi & beatiſſimi Archiepiſcopi Apoſtolicæ ſedis, magnæ & ſenioris Romæ, Leonis, pronunciauerunt, &c.* V. Franciſ. Ioannet. in Leone I. Tanta olim fuit Antiſtitum Siciliæ, tum doctrinæ, tum Sanctitatis apud ſummos Pontifices & Eccleſiam Romanam exiſtimatio, vt quamuis non deeſſent plurimi præſtantiſſimi Viri non modo in Europa, ſed in Aſia & Africa, quæ nondum deſciuerant, Siciliæ tamen Epiſcopi ſæpe ad maxima quæque gerenda pro Eccleſia adhiberentur.

XXI.

Pag. 72. C. B. Eliſabeth filiæ Regis Hungariæ.

HAnc pleriq; confundunt cum B. Eliſabeth Schonaugienſi, vt dubitari queat vtri contigerit ea reuelatio de migratione Deiparæ de qua in contextu. Ceterum Eliſabeth filia Regum Hungariæ Andreæ & Gertrudis, Ludouico Thuringiæ Lantgrauio primùm nupta, deinde viduitatem ſanctiſſimè coluit, Ordini S. Franciſci ſe mancipauit, & Marpurgi in Haſſia tandem quieuit Anno 1230. 19. Nou. Altera verò, Schonaugienſis, ex Saxonia oriunda, Virgo. & Ordinis S. Benedicti, Schonaugiæ in Diœceſi Treuirenſi, vbi Monaſterio Virginum moderabatur, magiſtræ & prophetiſſæ nomine floruit, defuncta anno 1164. vel vt Trithem. in Chron. Hirſaug. anno 1162. ætat. 36. frequens eius memoria ad 18. Iunij. V. Martyr. Rom. Mirum verò quàm pleriq. varient, in annis conuerſionis, viſitationis & mortis eiuſdem.

XXII.

Pag. 75. A. Age igitur ſicut non aſſentimur ijs.

DE B. Virg. ætate variæ ſunt ſententiæ. Rectiùs tamẽ ſentiunt qui producunt, cũ Epiphanio, Andrea

Creten-

Cretenſe, Cedreno, Anſelmo, Glyca Syngello, Beda, Caniſio, Turriano, Baronio, Suario, Benzonio, qui omnes ad 72. extendunt. Et quidem poſtremi efficaciter probant ex teſtimon. S. Dionyſ. cap. 3. de Diu. nom. vbi non de ſepulchro Chriſti, vel domo Ioannis in qua Chriſtus cœnauerat, ſed de ſacro Deiparę corpore agit, V. Rutil. Benzon. in Pſ. 86. c. 46. Trad. 31. & plures quos in contextu attulimus. Qui pauciores annos tribuunt repugnant hiſtoriæ conuerſionis Dionyſij, cuius putationem V. apud Benzon. Aut etiam hiſtoriæ Lucæ vt fatetur Beda in cap. 8. Act. de annis 63. Inter Patres Societatis Barradius tom. 1. lib. 6. cap. 14. rem incertam exiſtimat, inclinaret tamen in an. 63. niſi pugnaret Dionyſij Hiſtoriæ. Vincentius Rheglus in Euang. par. 3. l. 8 cap. 2. digreſſ. 4 nihil ſtatuit, imo de induſtria prætermit, citat tamen Franc. Suar. pro an. 72. Barradium, & Ioan. Azor, qui cenſet quidem vulgo an. 63. non tamen negat ſecundum alios 71. vel 72 vel 73. Ceteri omnes producunt. Caniſ. lib 5. c. 3. Turrian. lib. 2. pro epiſt. Pontiſ. cap. 16. Suar. to. 2. in 3. p. q. 37. diſp. 21. ſect 2. Rebad. n. in feſt. Aſſumpt. dum vult morienti Virg. adfuiſſe Dionyſiũ Areop. Sed optime inter omnes Salmer. to. 11. tract. 39. correcta quam aliquando de 63. annis ſecutus fuerat ſententia.

Ex alijs Euodius 59. annos tribuit, ſed leui fundamento. Euſebij corruptor 62. V. Baron. to 1. ad an. 48. vbi eum eleuat. Alphonſus Villegas de Vita Virg. c. 21. pro 63. non alia ratione militat, niſi quia B. V. non videtur diutius debuiſſe carere filio, & præmio in cælis debito; ſed cur non migrauit vno poſt aſcenſionem filij anno, ſicut reuelatũ fuiſſe dicitur Eliſabethæ? *quia* (inquit) *in tam breui tempore non potuiſſent verificari reuelationes factæ de Deipara*. Sed neque verum erit adfuiſſe morienti Dionyſium, quod tamen contendit ipſe, ac proinde cogitur admittere plures quam 63. an. Quod autem ex Anſelmo in ep. ad Gal. 1. velit Virginem poſt aſcenſũ Chriſti quinq; duntaxat annis manſiſſe, corrigitur ex opuſc. eiuſdem Anſelmi de hac re, vbi ponit ac deducit an. 72. licet errore typographi irrepſerint, 82

S. Brigitta lib. 7. cap. 26. tribuit ea Reuelat. B Virg. annos poſt aſcenſum Nati 15. & tot dies amplius quot intercipiuntur inter diem aſcenſionis, & mortem Virginis. Verùm in hoc capite videntur multa deprauata, vt patet in eo, quòd dicatur Virgo iacuiſſe mortua in ſepulchro per dies 15. contra veriorem ſententiam quę triduum tantum ponit. & contra ea quæ ead. m S. Brigitta habet in ſerm. de Virg. excellentia c. 21. In eo præterea quod dicitur nullum corpus humanum eſſe in cęlo, niſi corpus glorioſum Chriſti, & Virginis: contra grauium auctorum ſent. qui idem ſentiunt de Sanctis qui cũ Chriſto reſurrexerunt, de Ioanne præterea Euangeliſta, Elia & Enoch V. Rebad. in feſt. Aſſump. B. Marię, Iulium Vrſinum & alios in vita S. Franciſcæ.

Certiora ſunt quæ habentur l. 6. c. 61. Vbi B. Virgo. *Ego* (inquit) *poſt aſcenſionem filij mei longo tempore vixi in mundo, et hoc voluit Deus, vt cum patientia mea & moribus meis plures animæ conuerterentur ad eum, & Apoſtoli & electi roborarentur*. Et paulò poſt, *vt corona mea augeretur*. Quo loco Conſaluus Durant. in notis non audet definire, ſed tantum loquitur ex ſuppoſitione, ſi ſcilicet vera eſt ſententia aſſerentium B. V. obiuiſſe an. 63. Pondera ſingula quę ibidem dicit S. Brigitta, & ex eius ſenſu longe etiam præter 72. an. vitam producere debuiſſe B. Virginem, imo fortaſſe etiam omnibus Apoſtolis ſuperuixiſſe facile concludes.

Nos tamen in 75. & paulò amplius produximus. Et licuit cum S. Antonino, nec abſque ratione abundare. Fauent præter alia in contextu allata, quæ modo ex S. Brigitta attulimus. præterea And. Cretenſ. in ſerm. de Deip. cum dicit B. V. ad ſummam ætatem perueniſſe, quę non facile clauditur an. 72. illa maxime tempeſtate, vt nobis quoque ſentire liceat de annis 72 quod Epiphan. presbyter Conſtantinop. contra Hippolytum Thebanum ſentit de 59. non eſſe videlicet ſummam ætatem: quam Benzonius loco cit. videtur æquare ætati Ioannis Euang. quem Hieronym. in com. ad Gal. cap. 6. ad vltimam ſenectutem deueniſſe ſcribit, quæ ſane 72. annis haud finit, vt apparet in Ignatio, Polycarpo & alijs. Id factum in Virgine ſingulari Dei prouiſu in illis præſertim Eccleſiæ primitiuæ temporibus, iuxta Reuel. S. Brigittæ: fortaſſe diutius etiam protractura Virgine, niſi non multo poſt, fatum Hieroſolymis immineret, ne ſupereſſet in Vrbe ſceleſta, quæ prò nefario populo caueret, & Deum ad parcendum inflecteret.

XXIII.

Pag. 76. A. Euodij Antiocheni Epiſcopi Apoſtolorum ſucceſſoris.

EVodium Petro Antiochiæ ſucceſsiſſe patet ex illis verbis Ignatij qui eidẽ ſucceſsit tertius à Petro, in ep. 12. ad Antiochen. *Mementote Euodij beatiſsimi Paſtoris veſtri, qui primus poſt Apoſtolos gubernacula Eccleſiæ veſtræ ſortitus eſt, ne ſimus pudori Patri*. Alij poſt Petrũ ponunt Zechæum, neque tamen in ſerie numerant, forte quia non vere ſucceſſor, ſed quaſi Vicarius fuerit. Meminit tamen eius Clemens in Itinerario, (ſi quę huic libro auctoritas) & Equil. lib. 7. c. 79. V. etiam Spiren. Cent. 1. par. 1. diſt. 7.

Succeſsiſſe verò Euodium Petro, anno Chriſti 46. & ſediſſe annos 26. vel 17. habetur ex Euſeb. in Chron. & lib. 3. Hiſt c. 22. Niceph. lib. 2. cap. 35. Metaphr. in vita Petri, Spirent. loco cit. Verùm quia Petrus anno Chriſti 44 & Claud. 2. Romam venit, poſtquam 7. annis rexiſſet Antiochenam, deinde vero vniuerſalem Eccleſiam: an. 44. debuit relinquere ſucceſſorem Antiochię Euodium, niſi interim Zachæus Vicariũ egerit vt putat Spirenſis.

Fuerunt porrò Antiochiæ Epiſcopi vſque ad an. Chriſti 331. viginti à Petro, quorum ſeriem & annos numerat Euſeb. His quatuor addingit Hieronym. cæteros non numerans, quòd pulſo ob fidem Euſtachio, Arianam hæreſim inuexerunt, & hoſtes potius Chriſti quam Epiſcopi fuerunt. Ceterum Euodium martyrio coronatum tradit Ignatius. ep. 12. Martyr. Rom. 6. die Maij, Menol. 7. Septemb.

XXIV.

Pag. 76. D. Haud alioqui ignari non neminem præterire, &c.

EVodij auctoritas nobis religioſa, quã par eſt, nec ideò tantus Vir contemnendus, quòd in eius libro vel Epiſtola nonnulla, aliorum fortaſſe vitio irrepſerint. Commendat hunc librum inter alios, Nicephorus, idemq; ſibi fidem ſufficit ex Bibliotheca Conſtantinop. quæ ſi aliquam cladem paſſa, non id propter ille contemnendus, cui ad Euodium laudandum vel Schiſmaticum fuiſſe nihil obeſt. Sed commendat præterea Euodium Baronius vt patet in contextu, & nec plures nominem, omnes qui laudatis authoribus diſcretè vti norunt.

XXV.

Pag. 78. B. Itaq; admirandus ille Cometes, &c.

QVi Cometem nihil certi ſignificare, vel caſu fieri putant, eruditorum ſententiâ barbariem non euitant. M. Lanbin. Hexap. in tract. de Cometis. Redarguuntur à S. Damaſc. l. 2. de fide. Vide ibi cum verſione Iacobi Billij. Præterea Sibyllinis oraculis. l. 3. vbi ſic.

Sole ſub occiduo vere vocitata Cometa

Stella relucebit, &c. Huc alludit Prudent. in Hym. de Epiph. Ieſu nati. *Triſtis Cometa intercidat, Et ſi quod aſtrum Sirio Feruet vapore, iam Dei Sub luce deſtructum cadat.* Et ſatis tritum apud eruditos *Cometas eſſe ſigna diuinitus aſſumpta* proinde ad aliquid certi ſignificandum. Vide Philoſ. Thuricenſem, qui ante ducentos annos ſcripſit quæ fere hodie obſeruantur, & inter alia in tract. 2. agit de Cometa an. 1572. quo contigit coniunctio magna ♄ & ♂ in ♊ Maſſæ. l. 15. Chron. an. 855. Et lib. 16. an. 1017 Luitpr. l. b. 5. c. 1. Brouiû ad an. 1264. de Comete qui apparuit VI. Cal. Aug. die Dominico in 11. gr. Leonis. Herman. Côtr. in Chron. Herman. Schedel. in ætatib. mundi. Vtrumq; Palmerium, Matthæû & Matthiam in ſuis Chron. Curopalat. in Ioan. Zimiſce Imp. Græco, qui menſe Auguſt. Indict. 3. pogoniâ apparuiſſe refert, raro ſane exemplo vſq; ad Octobrê Ind. 4.

Neque tamen ſemper triſtia nuntiant Cometæ. Vide quæ ſupra num. 10. Quod ipſum præter ibi citatos obſeruat eruditus Commentator in ſupra adductum hym. Prudent. Supponit verò interdum apparere in Orbibus ipſis: id quod ſemper fuiſſe & contingere, ſi de veris Cometis agatur, hodie demonſtratum habetur. De Cometar. ortu & inceſſu ſecundum antiquiores, lege Phyſic. Thuricenſ. Secundum recentiores, qui ſcripſerunt poſt Comet. anni huius ſeculi 18. & inter alios Chriſtian. Longomont. Chriſtophor Scheiner. lib. 4. Vrſiuæ par. 2. cap. 13. & 27. vbi ſicut ex alijs phænomenis, ita ex cometis fluidum cælum inducit. Contra communem ſententiam parum euincit Bernard. Longus in diſput. de Comet. ex quibuſdam ſuppoſitionibus haud conſtantibus.

Quod ad noſtrum Cometen, nos ex occaſione illius ſyderis de quo Tacit. lib 14. Annal & Panius lib. 2. c. 25 quædam de Deipara Virgine diximus, ea vero locum maximè habent, ſi 62. anno quem fiximus in cælum recepta ſit.

XXVII.

Pag. 78. D. Anno ante Viſpanio & Fonteio Coſſ. &c.

HAnc Eclipſin. Ann. 60. contigiſſe putant aliqui. Theat. volum. 24. lib 2. Alij an. 61. Hieron. Vecchiet. lib. 6. Sacr. Temp. cap. 2. vbi cum hoc anno pariat, Iulian. 1410. Neronis 5. Hos fere ſecuti ſumus hiſtoricè magis quàm mathematice. At Nicol. Mulier. in Tab. Friſ. Ilag. cap. 7. ponit an. 59. quo etiam Nero matrem occidit teſte Tacit. lib. 14. vbi eiuſdem Eclipſis meminit: totam ipſe Mulier. luminarium co[illegible]utionem aſtronomicè ſubigit. Idem præſtat Dionys. Petauius lib. 8. de doct. Temp. cap. 8. Idem calculo computiſtico Henricus Philippi in Intro[illegible]ct. in Chronol. c. 18 & in Synop. Chron. ad ann. 59. Conſentit Claui. in Calend. pag. 209. 211. Fuit is annus 59. Neronis 5.

XXVIII.

Pag. 83. D. At Dionyſius viuentem Deiparam vidit.

DIonyſ. Richel. lib. 2. de laud. Virg. art. vlt. ſcribit Mariæ conuerſationem, poſt filij aſcenſionem longè aliam fuiſſe quam ante, eidem enim iam glorificato cum noua quaſi gloria ſeſe conformauit. Rectè autem hinc inferunt aliqui, Dionyſium Areop. cùm ad Mariam veniſſet, nec tam formam corporis, quàm miram ſanctitatem & perpetuum in ea ſplendorem quaſi diuinum cerneret, prorupiſſe in ſententiam ſtuporis & admirationis plenam, de qua in contextu. V. Hubert. lib. 4. de Vita Saluat. & inter recent. Benzon. in Pſ. 86. cap. 40. trad. 26. Vlterius verò infero contra non diſcernentes, Dionyſium non ad mortuam viſendam, ſed ad viuentem veniſſe Deiparam, & eam protuliſſe ſententiam, etſi alioqui defunctæ etiam exanimi corpori ſuus ſplendor non deeſſet.

XXIX.

Pag. 93. A. Maria Mater omnium conſtituta.

DIcitur I. *Mater viuentium*, quia Mater vitæ, id eſt Chriſti. Aug. lib. de quinque hæres. c. 6. II. Quia omnibus renatis impetrat media ad vitam æternam. Hinc ab Eccleſia vocatur *Mater Miſericordiæ*. III. Quia eſt Mater omnium prædeſtinatorum tanquam filiorum adoptiuorum. V. Rupert lib. 13. in Ioan. Tolet. in cap. 19. Ioan. Vnde ab Ephrem dicitur *Mater pulchritudinis & Sancta Spes*. A Cyrillo & Idelphon *Mater gentium. & Mater pulchra dilectionis*. A Rupert. *Mater omnium viuentium, quia ſalutem omnium* (qui in Deo viuimus) *peperit, per dolores parturientis apud Crucem*.

Hinc ſequitur I. B. Virg. ſeruata proportione cauſam vniuerſalem ſalutis omnibus prædeſtinatis eſſe. V. Ard. Cret. ſerm. de dormit. Deip. II. Ratione ſui ſtatus & dignitatis videre in Verbo omnes etiam ſingulares & indiuiduales effectus, quos omnes & ſinguli beati inferiorum ſtatuum. V. Suar. tom. 2. in 3. par. diſp. 2. ſect. 3. Vnde German. Serm. de Aſſumpt. *Spiritus tuus ô Maria, viuet in æternum, omnia obſeruat, omnia intueris, & inſpectio tua ad omnes ſe porrigit.*

Licet autem dicatur Mater viuentium & Virgo Virginum, non tamen Mater Matrum vt loquit Albertus in lib. de laudib. Virgin. Quia nomen Matris non dicitur vniuocè, ſed ſecundùm prius & poſterius de Deipara & alijs: Quod intellige ratione conceptus & partus miraculoſi, ſiue propter vnionem hypoſtaticam, ſiue ratione cauſæ principalis in ipſa humanam Chriſti generationem efficientis, quæ fuit Spiritus Sanctus. Ceterum Virgo verè concepit & genuit, ita vt conceptio ex parte Matris verè fuerit naturalis quoad ſubſtanciam. V. Ambroſ. lib. de Incarn. Dom. c. 5. D. Thom. 3. p. q. 33. a. 4.

Sancti Viri multis alijs & præclaris nominibus B. V. afficiunt; id nobis quoque licet, dummodo ſeruetur decorum, nec Gentili quadam inſolentia perinde quæuis vocabula affingamus, vt ex Orpheo, Heſiodo alijsq; Gentilium Theologis fecerunt inter alios Manichæi apud Philaſtrium.

Nos

XXX.

Pag. 95. B. Ceterum mos ille, qui in recitandis, &c.

MOs recitandæ Coronæ precariæ, non rectè trahitur ad annos Virg. 63. Quin potius dicendum eſſet Coronam B. Virg. quæ 72. Salutationes Angelicas continet, ſi ritus antiquior recitandi attendatur, in huius rei memoriam fuiſſe inſtitutam. V. Comp. Mendic. Verbo Indulg. Plen. §. 11. Rutil. Benzon. in Pſal. 86. cap. 46. Trad. 31.

Lego in antiquo MS. prodigioſæ fundationis Templi Deiparæ Vallisſuriidis ſub monte Æthna prope Acin, ſexaginta tres grues, ea ratione qua pridie Virgo, Dionyſio cuidam inſigni latroni recens conuerſo reuelauerat, ſignaſſe locum templi conſtruendi, eoq; numero Coronam Virginis, ſuo probatam myſterio ſignificaſſe. Neque tamen hic quippiam de ſexaginta tribus annis. Quin vero Coronam precariam eo numero intentam, non ex re ipſa, ſed ex interpretatione Scriptoris, illorum temporum haud æqualis accipio: quando eius templi fundatio, ſi vera ſunt quæ ibi narrantur, duobus penè ſeculis anteuertit inſtitutum D. Franciſci, ex quo tamen, longè etiam poſt, occaſionem habuit mos ille recitandi iuxta ea quæ diximus in contextu ex Pelbarto, pag. 96.

XXXI.

Pag. 101. B. Illud hic reſtat Hilduinum probatæ alioqui antiquitatis.

DIonyſij verba θεοτόχου σώματος. Hilduini & Galeni interpretationem non admittunt. Σῶμα enim Græcis de re quæ eſt aut fuit animata, dicitur, nec niſi interdum tribuitur inanimatis, vel metaphoricè, vel cùm inopia verborum in phyſicis diſputatur, vel denique mathematicè, quatenus corpus dicitur omne trinam dimenſionem habens. Quamquam Græci Geometræ vix etiam vtantur hoc vocabulo, niſi cum aliquo adiectiuo, & tum non intelligunt σῶμα. id eſt corpus, ſed σχῆμα, id eſt figuram. Ita Euclid. paſſim ſed præcipuè vbi de planis & ſolidis.

Credibile eſt viros alioqui doctos mendoſo codice vſos fuiſſe, quod alter pro σώματος, σήματος, id eſt ſepulchrum; alter vero δώματος id eſt domum legeret; niſi etiam metaphoram adamarit, quod Græci veteres σῶμα quaſi σῆμα dicūt, eo quod corpus ſit quoddam animæ ſepulchrum, & ſicut tumulo corpus, ita animus corpore clauditur, vel etiam σῶμα quaſi δῶμα quòd corpus ſit quædam habitatio & domus animæ, iuxta ea quæ dicit Apoſt. 2. ad Cor. 5. Boeth. lib. 4. de Conſol. proſ. 6. Alia quædam circa hæc obſeruat Benzon. in Pſ. 86. cap. 40.

Sed nec rectè Athanaſ. in præfat. ad Carol. verba Dionyſ. intelligit de carne Chriſti diuinitatem continente. Nam quo tempore Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, nec Dionyſ. nec Paulus eiuſdem præceptor ad fidem venerant, poſtquam vero aſcendit in cælum, dubio procul nemo venit ad eius corpus contuendum.

Barrad. tom. 1. lib. 6. cap. 14. Verba Dionyſ. ζωαρχικοῦ καὶ θεοδόχου, *id eſt corporis quod vitæ principium dedit, vel vitæ principis, & quod Deum ſuſcepit*, explicat etiam de viſione corporis in Euchariſtia abſconditi, poſt cuius intuitum placuit illis laudari *potentiſſimam infirmitatem* id eſt diuinam incarnationem. Ceterum vt multa mittam, vix Græcæ voces in hunc ſenſum emoliri queunt, vix etiam Viri illi diuinitus acceſſerint ad corpus *quod Deum ſuſcepit contuendum*, id eſt ad Sacramentum Euchariſtiæ, in quo nihil cernebatur oculis præter ſpecies accidentales: nec moris fuit in Eccleſia primi illa cō nomine compellari Sacram. Euchariſtiæ, vt patet legenti Liturgiam Petri, & alias aliorum Liturgias: denique Sancti Patres in longè alio ſenſu acceperunt Verba Dion. & quod dicitur *potentiſſimam infirmitatem*, aliter nec vno modo commodè explicari poſſunt de corpore Virginis, ex qua mortali Deus carnem aſſumere, & de inferno triumphare voluit.

XXXII.

Pag. 107. C. Creuit nihilominus temporibus conſecutis.

LApis fundamenti nomen Literij conſultò retinuit, quò perinde vulgus in Literio & Litera ſibi faueret. Eſt autem inſcriptio in lapide talis.

VRBANO VIII. PONT. MAX.
SEDENTE.

PHILIPPO IV. HISPANIAR
ET SICILIAE REGE.

D. Ferdinando la Cueua Albuquercæ
Duce Siciliam Pro Rege gubernante.
D. Blaſio Proto Meſſanenſi Archiepiſc.
D. Ioanne d'Eraſſo Vrbis Stratego.
Initialem lapidem Sacelli Deiparæ Virginis de Literio huius Vrbis Patronæ, in auguſtiorem formam redigendi iecere.
D. Ioſeph Balſamo, D. Ioſeph Stayti;
D. Thomas Marquet, Thomas Succaratus,
D. Franciſcus Reytanus, Placidus Iona,
Senatores.
Et IIII VIRI Aedificio conſtruendo ornando.

(*In adiuncta Marmoris parte.*)

D. Nicolaus Merulla, Ioannes Tuccari,
Iacobus Leontini, (alias S. Baſili)
Franciſcus Foti.
Anno MDCXXVIII. IND. XI.
III. Non. Iunij.

XXXIII.

Pag. 107. D. Nec verò ſatis fuit Meſſanenſibus, &c.

VArijs ornamentis publicis Patrocin ſi Virginis repromiſſum Meſſanenſes per tempora teſtati ſunt; ſed nuper in inſtauràda noua Vrbe, vnam ex multis ornatiſſimisq; portis ea memoria tali inſcriptione inſigniuerunt.

D. O. M.

D. O. M.

Inuictæ Orbis Reginæ, Sanctiſsimi Seruatoris noſtri integerrimæ parenti, ob ſuſceptum Ciuitatis Patrocinium Chirographo ſancitum, quo vno nobilior ornatu, in hoſtes mupitior in dies aſſurgit. Tutelari numini, ſua, ſeque Vrbem, Portamq; hanc, Mariæ nomine inſignitam, religioſiſsimè Dat, dicat, ſacrat.

S. P. Q. M.

XXXIV.

Pag. 128. D. Procoro mortalium mendaciſſimo.

PRocori duo fuerunt, alter Nicomediæ Epiſcopus, de quo Doroth. in ſynop. Metaph. 29. Iunij. Baron. tom. 1. ad an. 44. Eundem Antiochiæ quoque ſediſſe teſtatur Sophron. de p:reg. Petri & Pauli. Fuiſſe vnum ex 7. Diac. de quibus Lucas Actor. 6. Renatus Laurent. tom. 7. in Bibliot. Patrum. Sixt. Senen. lib. 2. Bib. in Proëm.

Alter nomen prioris mentitus, ſcripſit nugas illas de quibus in contextu; fabuloſam prætetea Ioannis Euang. hiſtoriam, quæ habetur tom. 7. Bibl. Pat. V. Renatum loco cit. Hunc eſſe librum ſub nomine circuitus Ioannis inter apocrypha recenſitum à S. Athan. in Synop., exiſtimat Bellar. de Script. Eccleſ. in Procoro.

XXXV.

Pag. 133. C. Pſeudographæ & dubiæ narrationes, &c.

PEiſtringitur ea ſententia, Epiſtola Adalberti Hæretici, quam Deneardus Presbyter a Bonifacio Moguntino miſſus ad Zachariam Pontif. detulerat; finxerat Adalbertus eam è cælo veniſſe, ſcilicet ad ſuam Hæreſim confirmandam, iam antea cum ſuo auctore tum à Zacharia, tum à Bonifacio damnatam. Quæ proinde cenſura vt locum habeat, intelligi debet, quatenus loquitur] de ſcriptis & narrationibus ad dogmata pertinentibus, ne in errorem populus mittatur. Vide Baron. to. 9. ad an. 745. vbi magnam Epiſtolæ nugatoriæ partem recitat.

Ceterum cuius auctoritatis ſint illa Capitularia ex contextu liquet, V. præterea Alanum Copum Dial. 4. cap. 16. & cap. 19. Bellar. lib 2. de Imaginib. c. 15. Lecta quoque fuit ibidem oratio eiuſdem Adalberti in qua inuocat, vel potius adiurat nominatim Angelos incognitos. Simile quid lego in Pentap. Regnor. mund. Tab. 4. auctore Michaele Aitſingero, vbi diſtribuit ſeptem intelligentias gubernatrices, nec non viginti octo alias, manſionum Lunæ, & duodecim ſignorũ præſides contra id quod in Concilio Laodicen. & Africano. præcipitur, vt ignota Angelorum nomina nec fingatur nec nominentur, niſi illorum quos habemus in auctoritate, hi ſunt Michael, Gabriel, Raphael. Hæc ibi. V. Anſegiſ. Abbat. & Bened. Leuit. in Legib. Car. Mag. lib. 1. cap. 16.

Huc reſpicit quod in Capitularib. Carolin. lib. 1. cap 41. in eos ſtatuitur, qui falſa nomina Martyrum & incertas Sanctorum memorias venerantur. Quod vt aliquid momenti habeat, intelligendum vel iuxta ea quæ tradit Auguſt. de oper. Monach. cap. 28. Optatus Mileuit. cont. Parmen lib. 1. interdum enim non ſunt vindicati, interdum vel nihil de eorum ſanctitate conſtat, vel nunquam fuerunt in rerum natura. V. Greg. l. 7. ep. 30. vbi de Græcor. Monach. fraude. Alioqui ſi Sancti vnius reliquiæ exiſtimatæ colantur, etſi non ſint, quod aliquando apud Orientales errore contigit, vel certe alterius ſint ſancti quàm putetur, nihil officit adorationi. V. Suar. tom. 1. in 3. par. q 25. diſp. 55. ſect. 2. Nec dubium interdum corpus vnius Sancti diuerſis in locis honorari nec eſſe ibi, vbi maximè putatur eſſe. tametſi Ciues pietatem ſuam vel miraculis teſtatam aſſeuerare queant. ſufficit enim & eſſe, & ſanctum eſſe ac probatum quod colitur. Vulgatum & illud de fruſto ligni, quod exiſtimatione fidelium pro parte viuificæ Crucis habitum, nihil obſtante impoſtoris fraude, pluribus ob religionem credentium miraculis celebre fuit. nempe quia fides non in obiectum falsò lignum, ſed in Crucem quæ verè fuit, ferebatur. Id exempli ad ſimilia tractum, ſi probata miracula ſuffragentur, momentum habet.

XXXVI.

Pag. 133. D. Non interſecta ſententia.

NOn licet delumbare & deſecare dicta, ſententiasq; auctorum, vnde ſenſus corrumpatur & ab inſtituto non ſolùm in diuerſum, ſed planè in contrarium & religioni aduerſum diſcedatur, præſertim ſi partes orationis ita ſint connexæ, vt altera ab altera nuſquam recte & ſine noxa ſeiungi queat. Id verò maxime cauendum in Sacra Scriptura, Canonicis ſanctionibus, dictisq; Sanctorum Patrum. Alioqui familiare eſt Acatholicis mancas & mutilas obuertere, dum pro re ſua faciant, Scripturarum ſententias; illo ſcilicet Magiſtro doctis, qui cum filio Dei in deſerto, hoc ſophiſmatis genere concertauit.

XXXVII.

Pag. 133. De Principijs Angelorum morte.

ALamundarus Sarracenorum Philarchus, facta cum Romanis pace Chriſtianus effectus eſt. Id Seuerus Euticheris Dioſcori dogma ſecutus, in Chriſto videlicet non niſi diuinam fuiſſe naturam, & ſecundum hanc in Cruce paſſum & mortuum, cùm intellexiſſet, miſit ex ſuis Epiſcopis qui hominem iterum peruerterent. Ijs ille ſuadere conatis, fabulam ingeſſit; literas ſe accepiſſe, quibus certò aſſereretur Michaelem Archangelum vita functum eſſe. Cumq; illi affirmarent id fieri nequaquam poſſe, ob naturæ Angelicæ excellentiam, ſubintulit Alamundarus, quì igitur purus Deus in Cruce mori potuit, ſi Angelus non potuit? itaq; confuſos dimiſit V. inter alios Vrſpergen. ad an. 493. pag. 133. Ioan. Rioche. in Comp. Hiſt. cap. 46. & 47.

Indi-

XXXVIII.

Pag. 143. D. Et verò Beda cùm de Origine Indictionum.

INdictionum vſus antiquior eſt Cyclo Lunari & Solari. V. Muller. in Iſag. in Calend. cap. 4. Dicta Indictio apud Euagr. in Hiſt. Antioch. Orbis diſtributionis, vel diſtributio Orbis, qui ſcilicet tribus luſtris Romanis, ſeu 15. annis abſoluitur. Ciceroni collecta, collatio ſymbola Polluci lib. 8. cap. vlt. ἔρανον ſimilis capitationi. Indictionis primæ, ſecundæ, tertiæ. &c. meminit Caſſiod. lib. 3. epiſt. 25. Alias Græcis ſpatium 15. annorum quod ipſi apud Euagr. ὀλυμπιάδα vocant.

Indictiones Cedren. ab Auguſto cæpiſſe ſcribit anno imp. 15. Alibi tamen dicit cæpiſſe anno 2. V. pag. 142. & 178. Caſ. Buling. de Vectigal. Pop. Rom. lib. 9 cap. 18 Alij incipiunt à primo ann. Iulian. Lepido & Planco Coſſ. Ita fere Chron. Alexand. proinde Indict. 15. ſecundæ periodi, Domitio & Ænobarb. Coſſ. Deiparam natam volunt. Vulgus à Conſtant. Mag. ducit principium iuxta dicta in contextu. Quòd ſi Indictiones cum luſtris recurrant (vt quidam volunt) antiquiſſimas ſanè oportet eſſe, quando primum luſtrum à Rege Ser. Tul. conditum fuiſſe, anno V. C. 186. vel 187. qui Tullij annus erat 11. vel 12. ex Cenſor. lib. de die natal. c. 13. ſatis aperte colligitur.

XXXIX.

Pag. 148. A. Eius porro Epiſtolæ Abagari ad Chriſtum, &c.

PRæter authores in contextu relatos, meminit Epiſtolæ Chriſti Zonaras, eamq; ex Oriente Conſtantinop. delatam tradit ſub Romano Argyropylo. Qui cùm Imperium inierit ſub finem anni Chriſti 1028. non adeò vetuſtum oportet eſſe eius interitum. Nonnulli tradunt expugnata à Salamane Turco Edeſſa, à Georgio Maniace qui præſidio fuerat, miſſam eam Epiſtolam Byzantium ad Rom. Imper. circa ann. 6541. qui coincidit cum an. Chriſti 1033. Nicetas Chron. in Andron. lib. 2. loquens de ſeditione illa quæ contrà Andronicum excitata fuerat. *At rapina* (inquit) *etiam in palatina Sacella graſſata, ornatus Sacrarum Imaginum eſt ſurreptus, & ſacroſanctū illud vaſculum furto ablatum, quo vt à maioribus accepimus ſcripta ad Abagarum literæ aſſeruabantur.* Hæc ille. Incidit cædes Andronici in an. Chriſt. 1186. proinde 758. annis poſt Epiſtolam ex Oriente ab Argyropylo Conſtantinopolim delatam, & 242. ab Imagine ſub Conſtantino 8. Conſtantinopolim item deportata.

XL.

Pag. 148. C. Hadriani ad Carolum Magnum ſcribentis, &c.

HAdrianus I. trecentis ferè poſt Gelaſ. an. teſtatur Imaginem Chriſti ad Abagarum miſſam, ex auctoritate præſertim Stephani Papæ ſui prædeceſſoris Rom. Conc. præſidentis, nec non aliorum Patriarcharum & Patrum teſtimonijs, vt in context. Eſſe prædictum librum Hadriani, fusè oſtendit Bellar. lib. 2. de Imag. cap. 15. in Scrip. Eccl. in Hadriano. Binnius to. 3. Concil. par. 2. poſt VII. Synod. in notis. Pro eadem Imagine V. Simonem Maiolum Cent 1. cap. 2. vbi præter Nicænam Synod. act. 5. plurimos inducit authores antiq. Et ſi quem alium Iacob. Gretſer. in Syntagmate de Imaginib. non manu factis. Ad eandem oraſſe Alexium Roman. Edeſſæ peregrinantem, narrat idem Maiolus Cent. 4 cap. 17. Vt iam poſt tot tantaſq; authoritates immeritò videatur dubitaſſe Haimo lib. 2. de diſcip. cap. 4.

Aduerto autem Stephanum & Hadrianum non loqui de Epiſtola Chriſti ab Abagarum miſſa, quam Gelaſ. antea Diſt. 15. Sancta Romana, in apocryphis cenſuerat, ſed tantum de Imagine quæ iam apud omnes fidem inuenit, V. Baron. in notis ad 9. Nouemb. Idem obſeruauit Gretſerus in Syntag. cap. 9. ex Concil Nicæn. Ceterum Conſtantin. Porphyrogen. qui translationem eius imaginis Edeſſa Conſtantinopolim factam oratione complexus eſt, eius etiam Epiſtolæ diſerte meminit. Quod præterea ſpectat ad Imaginem, iam à ſeculis religiosè aſſeruatur Romæ in æde D. Syluestri, viſiturq; ſubinde magna populi veneratione. V. infr. ſuo loco.

XLI.

Pag. 156. A. Ceterum pro Epiſtola Virginis ad Ignatium Martyrem data.

HVius ex ore fluxit, aurea illa ſed amoris igne flammans de Chriſto Dei ſententia, *Amor meus Crucifixus eſt*, quam etiam B. Dionyſ. intorſit in eos, qui amorem in diuinis non eſſe dicendum, ſed tantùm dilectionem contendebant. V. de Diu. nom. Natal. Bed. in Apol. pro filiab. & nepot. Annæ. Confid 1. propoſ. 6. vbi etiam diſputans pro Epiſtola Ignatij contra Iacobū Fabrum, reiecta auctoritate negatiua, qua fortaſſe Faber tueri ſe poterat ex eo quod Euſebius lib. 3. Hiſt. Eccl. non meminiſſet Epiſtolam Virginis ad Ioan. & Ignatium, nec Hieronym. de Viris Illuſt. eundemq; ſuo ipſius telo vrget, quod in editione quadam vndecim ponat Epiſtolas Ignatij, cùm tamen Euſebius & Hieron. ſeptem tantum agnoſcant.

Plures deinde pro re ſua laudat Hiſtoricos vnà ac Theologos. Bernard. ſuper Pſalm. Qui habitat. Antonin. Trithem. Vincent. Sabellicum in Hiſt. Lomb. Petrum de Natal. Iacob. Bergom. Gerſon. in 3. part. num. 90. & 93. Gabriel, in expoſit. Canonis ſuper verbo, *Ignatij*.

Pro eadem re velitatur Franciſcus Binarius in com. ad ann. 116. Chron. niſi quòd alium putet fuiſſe Ignatium ab Antiocheno, quemadmodum in reſponſione ſua ad noſtras, data 8. April. an. ſuper 1630. diſerte perſcripſit.

XLII.

Pag. 161. B. Erat enim nobiſcum Mater Domini.

ITa Clem. lib. 3. Conſtit. cap. 6. Subditur ibidem. *Præterea Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Maria Sorores Lazari & alia quadam.* Eſt mendum, neque

enim

enim M. Magdalenæ diſtincta fuit à Maria ſorore Lazari. Vide Franc. Turrian. in hunc loc.

Aduerto in illis lib. Conſtit. adhuc non eſſe omnes errores ſublatos, ab Ebionitis immiſſos. V. Epiphan. hær. 30. Notat inter alios inſignem errorem Ioan. Molan. lib. 4. Hiſt. Imag. cap. 28 nempe lib. 6. cap. 14. annumerari Apoſtolis in vnum conuenientibus Iacobum Zebedæi, qui pridem antea fuerat decollatus. Quod ſpectat ad ſorores Matris Domini infra ſuo loco.

XLIII.

Pag. 164. A. Raptam interdum in tertium cælum.

S. Thom. 2. 2. q. 175. ar. 3. ad 4. vario modo explicat tertium cælum: vel ſecundum ordinem viſionum, vt ſit viſio intellectualis, vel ſecundum ordinem cognoſcibilium, vt ſit ipſa cognitio Dei: vel denique vt ſit contemplatio Dei ſecundum gradus cognitionis, ac tertium cælum ſit cognitio quæ ad Angelos ſupremæ Hierarchiæ ſpectat. Alio modo ponit tres cælos, ſydereum, cryſtallinum, empyreum, vel potius aëreum, ſydereum, empyreum. Quæ ſententia hodie iterum in Scholis introduci cæpit, neglectis tot orbibus cæleſtibus, ne tandem ſicut olim fecere quidam. 365. cæli inducantur. Tres quoque cælos, hoc eſt cælum & cælum cæli ex Salomone Philaſtrius, idemq; tertium cælum ex Paulo. Theophylactus duos ponit tantùm orbes totidem ex lib. Geneſ. Philaſtrius, Chryſoſtomus eſt contentus vno. Paganos etiam (intelligit Græcos vt aliàs) vnum cælum ponere notat Philaſt. Neque tamen qui ſecundum Dauid ſex cælos accipere & ſeptimum hoc firmamentum voluerit, errare ait.

Lego apud Clem. Alexand. lib. 5. Strom. quaſi à Sophonia Propheta dictum. *Et aſſumpſit me Spiritus & ſuſtulit in quintum cælum, & contemplabar Angelos qui Domini vocabantur.* Quem locum non obſeruarunt Cælorum diſputatores. Hodie tamen non habetur apud Prophetam, quod notat Gentianus Heruetus in Clem. Alex. Nec vbi deſiderari queat, notatur apud interpretes quos vidi. Ceterum iuxta ſupradicta per quintum cælum intelligi poteſt quintus Ordo Angelorum, qui iuxta quoſdam eſt Principatuum, aut etiam Dominationum; quod colligi poteſt ex ijs verbis. *Et contemplabar Angelos qui Domini vocabantur.*

XLIV.

Pag. 167. A. B. Virgo de veteri lege abroganda, conſulta, priuatim ſententiam tulit.

HÆc eſt communis ſententia. Nec tamen deſunt, qui velint B. Virg. Concilio cum auctoritate præfuiſſe, quod notat Benzon. in Pſal. 86. cap. 41. falsò verò, ſi de auctoritate iuris dicendi, non honoris habendi contendant. Dexter in Chron. dicit conſilio ac luce doctrinæ præſediſſe: Alij ne adfuiſſe quidem, nedum votum deciſiuum palàm, & publicè tuliſſe. Plures, adfuiſſe & præſediſſe, non auctoritate decidendi, ſed dignitate Matris, nec niſi conſultam & rogatam dixiſſe, inſtruxiſſe. Hoc verius. Quod verò obiectum aliquando in libris Carolin. de quibus ſupra diximus Mulierem in Synodo docere non debere, ſicut Irene feciſſe legitur, vt aduerſarij arguebant: Retundit Adrianus Papa (cap. 53.) neque enim docuit Irene ſed aſſedit (ſi tamen adfuit) vt iuſſa imperaret. Sic Helena Auguſta vna cum filio Conſtant. Auguſt. Concilium fieri cenſuit, in quo tamen præſedit Syluester. Leo præterea pro quarto Concilio ad Pulcheriam Auguſtam miſit Epiſtolas, *vnde & ipſa per ſemetipſam* (inquit Adrian) *in S. Synodo ſedit, vna cum fideliſſimo Martiano Imperatore.* Denique Theodora Auguſta ad Senatum & Concilium cogendum quem non mouit lapidem? At quæ comparatio iſtarum cum Dei Matre?

Non rectè autem Abulenſ. in 17. Matth. q. 13. ar. 2. Omnes Apoſtolos Hieroſolymis Iacobo ſubditos fuiſſe, & hunc Petro etiam maiorē extitiſſe, vt qui in Concilio quoque Legitium definitiue pronunciaſſet. Contra enim eſt quod dicitur Actor. 15. Surgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres, &c. cuius ſententiam reliqui ſecuti ſunt. Iacobus verò tertio loco dixit. V. Hieron. epiſt. 89. & in epiſt. ad Auguſt. quæ inter epiſt. Auguſt eſt 11. Theodoret. in epiſt. ad Leon. Chryſoſt. hom. 3. in Acta. Turrian. lib. 2. cont. Magdeb.

XLV.

Pag. 167. B. Quid ſi Magiſtra Apoſtolorum inter diſcipulos.

VOx Mariæ Apoſtolis vox Spiritus Sancti fuit. Rupert. lib. 1. in Cant. *Quicquid ſupplementi opus erat eiſdem mortalibus, vel teſtimonijs, ad confirmandos ſingulorum ſenſus quos acceperunt ab eodem Spiritu diuino diuidente ſingulis prout vult, ex religioſo ore tuo perceperunt.* Vide etiam Beroard. ſuper miſſus eſt. Et Euſeb. Emiſſ. de Aſſumpt. *Maria Mater omnia in ſuo corde verba contulit, nobiſq; conſeruauit, vt tandem ipſa docente, & narrante, ſcriberentur, atque vniuerſo mundo prædicarentur.* Et paulò poſt. *Ab ipſa enim hæc Apoſtoli didicerunt, ab ipſa dictante ſcripſerunt.* V. plura in Anſelm. de excellent. V. cap. 4. & 19. Creten. de dormit. Deip. Conſal. Durant. in not. ad Reuel. S Brigit. lib. 9. cap. 61. Galat. lib. 7. de Arcan. cap. 17. vbi *Maria* (inquit) *Magiſtra omnium Prophetarũ & Domina, & dicta propheti ſſa Iſai. 8. Quia ſuo vaticinio ſcit omnia, à primordio vſque ad finem, quod nemo vnquam Prophetarum cognoſcere potuit.*

XLVI.

Pag. 167. C. Mulieri permittitur priuatim tantum aliqua domeſtica admonitione inſtruere.

ID intellige docendo ſacra, alioqui non defuerunt etiam in ſeculis Chriſtianorum; quæ profana in Scholis publicè docerent, ac ſcriberent, aſſumpta etiā Doctricis laurea. V. Petr. Greg. lib. 7. de rep. cap. 12 De Gentilibus. V. Clem. Alex. lib. 1. Strom. Plutar. in Pericle. Socrat. in Sympos & Menex Nicephor. l. 14. cap. 16 Socrat Chriſtian. lib. 11. Hiſt. Trip. cap. 12. Pet. Greg. loc cit.

A ſeculo Chriſti longè plures fuerunt. Mitto profanas. Inter ſacras eſt Roſuida Gundershemenſis Virgo. Eliſabetha Schonaugis, Hildegardis, quarum opera ſcripta recēſet Trithem. de Viris Illuſt. & in Chron.

Hir-

Hirſaug. Sed Hildegardia monumenta in primia etiam in Concil. Treuir. ab Eugen. IV. præſente S. Bernardo fuerunt approbata ., Mitto Euſtochium Paulæ filiam, Syluiam Ruffini expræfecti ſororem, Cunildam cum filia Beragytha, Viberadiu, Adeleiden, Eadburgam, Buggam, Gulam, & Richtrudam, Albini diſcipulas, Vtramq; Catherinam Alexand. & Senenſ. ſexcentas alias cum Eudocia Leontij filia, quæ paupere Patre nata, ob doctrinæ præſtantiam Imperatoris Vxor fieri meruit. Denique Brigittam ad ſalutem multorum & perfectionem electam & erudıtam,

Hyldam duntaxat Horeſuitam Eduini Northumb. Regis neptem memorabo, Paulini & Adriani, diſcipulam, quę in ſacris literis ſummè erudita, ſcripſit inter alia pro veterum rituum obſeruatione librum omnibus laudatum, eoq; ſua doctrina freta proceſſit, vt diſſenſiones Doctorum de Sacramentalibus cærimonijs quibuſdam componi cupiens, in ſuo Cęnobio Synodum fieri procuraret ann. 644. quò & ipſa in medium facilius aliquid conſulere poſſet. Meminit inter alios Hyldæ, Beda lib.3.cap.25.& lib.4.cap.33.

XLVII.

Pag. 188. A. Secundùm lugubrem illam næniam, quæ recurrente quotannis Vrbis exciſa memoria.

INtellige de Vrbe exciſa non vltimùm & plenè, ſed ratione Templi incenſi. Nam ipſa Vrbs capta & expugnata eſt.8 die Septemb.die Sabbati Anno a Christo Crucifixo 40. vt teſtatur Ioſephus teſtis oculatus lib.6. de bello, cap.4. & lib.7. cap.16. & 17. & plures alij, poſtquam obſeſſa fuiſſet ab exercitu Titi à die 14. Aprilis. Quomodo autem conciliandi ſint qui putant expugnatam an.42.vel à Chriſto nato 71. V.inter alios Ioan.Deckerium.in diſput. Theol.annot.23. Eius excidij memoriam agunt oſ fallor Iudæi Sept.7. *Ieiunium ob decretum in Patres noſtros gladium & famem*. Nam Templum à Romanis incenſum 9. menſis Ab.die Iouis hora veſpertina, vnde hoc die vſque in hodiernum diē *ieiunium quinti* agunt. Eodem die olim Vrbs incenſa fuit a Chaldæis, vt habetur lib.4. Reg.25.

Quod aliqui eodem die quo expugnata Ciuitas eſt, Templum quoque incenſum velint, de duplici incendio intelligendum eſt: vel non tam de incendio ſolùm quam de Templi oppugnatione, quæ cùm 9.Iulij cæperit. 24. eiuſdem menſis completa eſt, quando ſcilicet capta Turri Antoniana Templo coniuncta, milites partem porticus Templi ab Aquilone concremarunt, Occidentalem porticum ipſis Hebræis obſeſsis vltrò incendentibus, quò Romanos obſidentes perderent. Verum, 8.poſt Auguſti, agreſſus Titus Templum ita vrgere cæpit, vt tamen miſertus nobiliſſimæ ſtructuræ, caueret ne exſcinderetur. Neque tamen vitare potuit, Deo ita permittente, quoad demum 8.Septemb.militis cuiuſdam opera, iniecta per auream feneſtram flamma, exuſtum eſt. Illud myſterio non vacat, quo tempore Templum Hieroſ. conflagrauit, Capitolium Romæ à Veſpaſiano fuiſſe reſtitutum.

Habetur porro nænia illa, quam inducta mentione Ioiarib. Vigiliæ & incenſi Templi, 9. menſis Ab, Iudæi deplangunt, inter alios apud Gorionidem. in epit. quo tempore ſcilicet Ioiarib vnus ex principibus familiarum Sacerdotalium vice ſua fungebatur. Erant vices 24. quibus per hebdomadas, initio ducto à Sabbato miniſteria obita finiebantur ſpatio dierum 168. iterumq; redibatur ad principium, quod a Ioiarib. ſumebatur. V.4.Reg.11.Et 2.Paralip.cap.23.vbi exprimuntur capita 24. famil. Inſtituit eas Dauid ad confuſionem miniſterij tollendam, quòd poſteri Aaron nimirum multiplicati fuiſſent. Putatur id factum circa annum mund. 3021. ante Chriſtum 1032. Eaiuerunt autem familiæ iuxta ſortes, de quibus Paralip. loc. cit. His autem principibus familiarum plures ducebantur claſſes Sacerdotum, quas Lucas *ephimerias* vocat, vulgata *vices* vertit, ex quibus item iuxta ſortem aliqui panes offerebant & auferebant, alij lucernarum curam habebant, alij, ſiue vnus ſiue plures Sacrificia offerebant, alij alia peragebant. Hinc de Zacharia legitur Lucæ 1. functum illum Sacerdotio in ordine vicis ſuæ, & ſorte exijſſe vt incenſum poneret; fuit verò ex vice ſeu Ephimeria Abiæ, qui fuit octaua inter principes familiarum.

XLVIII.

Pag. 189. B. Qui hodie Latini ſermonis vſu neglecto.

ROmanorum Imperium adhuc vigere. Romana lingua, id eſt Latina arguit per Europam. Franc. Ioannet. lib. de Rom. Imp. num. 252. Nec prius (ait) interiturū, quàm Ciuile ius Roman. cum Latina lingua in vſu eſſe deficrit. Idem plures alij apud ipſum num.253. Id os ſiat Pontificis & Imperatoris eſt ea religione procurare. Paulus V. Clemens V. veſtigijs inſiſtens Conſt.65. *Apoſtolica ſeruitutis*, ſanctiſſimè inſtituit, vt in omnibus Gymnaſijs, Hebraica. Græca, Latina, & in celebrioribus Arabica quoque linguæ excolantur. Verba eius grauiſsima, omnes ſane Latinæ linguæ oſores flectere deberent; & optandæ eſſent ſeueriores circa vſum Latinę linguæ in Eccleſia Latina leges, ne paulatim alia facies legum, aliud quoque nomen quàm Romanum ſibimponat. Carolus IV. ad conſeruandam Latinitatem pro munere intentus, Auream edidit Bullam, in qua præter multa, prudenter etiam cauit, vt principum Electorum filij inprimis Latinam, Italicam, & Illyricam linguas condiſcerent. Quod ipſum nouis deinde ſanctionibus auxit Carolus V. vt ſcilicet Literæ omnes Latino ſermone conficerentur, aut etiam Germanicè propter honorem Imperij. Digna Romanorum Imperatore & Hiſpaniarum Rege (vtinam ad exemplum) cogitatio.

XLIX.

Pag. 196. A. Si etiam addas Paſtorem.

HVnc alij Hermam alij Hermen ſeu Heemeten vocant. Paulus ad Romanos cap. 16. vt diuerſus ſalutat Hermam & Hermen. Hermam frequentius lego vocatum cognomento Paſtorem, autorem eius libri, quem olim aliqui etiam inſcripſerunt *Iudicium Petri*, item *Duæ viæ*, ſed reprehenduntur à Tertul. de pudicit. cap.10. Apud Græcos in magna æſtimatione habitus vt notat Baron. tom. 2. ad an. 159. Apud Latinos tardius agnitus, ſed tamē inter apocrypha habitus. Inter multa quæ vario labore de hoc Paſtore congeſſimus & expendimus, hæc modo damus, cetera in nouo Martyr.

Autor

Autor libri qui dicitur Paſtor, alius eſt ab eo qui fuit frater Pij Pontif. Ille vixit temporibus Apoſtolorum, hic paulò poſt: ille dictus propriè Hermas, hic Hermes: ille Vxorius, vt habetur in Viſi. 1. ſeu cap. lib. 1. de hoc nihil ſimile legitur: ille in ſuo libro nullam facit mentionem Paſchatis celebrandi, hic vero meminit & ex eius monitu Pius præcepit vbiq; die Dominico celebrari. *De Conſecr. diſt. 3. Noſſe vos volumus*: fuit is annus iuxta Volater. lib 22. Antrop. 144. Alijs 150. Alijs etiam poſterior, Pius enim non cæpit ſedere niſi circa an. 158. denique ille Græcis notiſſimus fuit, Latinis vix auditus; quod de iſto dici non poteſt, ſi & frater Pij fuit, & vt Pius in dicto Canone habet *Doctor fidei & Scripturarum effulſit*. Vterq; porrò ſcripſit ſed ille longe ante, ætate Apoſtolorum. & ex libellis ſuis alterum Clementi deſtinauit, alterum cuidā Grapte vt patet ex cap. 2. vel Viſ. 2. & vterq; extat & manibus teritur: Hic verò ſat longe poſtea ſcripſit, nec niſi memoria duntaxat non etiam libris ea ſcripta hodie retinentur.

Exiſtimarim præterea tres fuiſſe eiuſdem pene nominis Viros celebratos. Primum qui autor eſt Libri Paſtoris, diſcipulum Apoſtolorum, & cuius meminere Tertull. Orig. Iren. Hieron. Athan. Ruffin. & alij. Et hic habuit ſororem de qua non negligenda monetur c. 2. Secundum, cuius meminit Pius in dicto Canone. eiſdem familiaris, nec tamen frater, vt quidam minus recté putant, qui etiam errore quodam librum Paſtoris eidem attribuunt, quod tamen ea Canone Pij cùm maximè deberet non eluceſcit. Meminit huius & Damaſ. vel potius Anaſt. Bibliot. Tertius eſt qui propriè Paſtoris nomen tulit, cuius mentio fit in lib. de Rom. Pont. in Pio. In Martyr. Rom. ad 26. Iulij, & in Breuiar. Rom. ad 23. Iul. Et hic fuit frater Sanctarum Praxedis & Pudentianæ, Nouati & Timothei, cuius demum nomine titulus Paſtoris erectus eſt in Viminali. Horum autem fratrem fuiſſe Pium ne fingi quidem poteſt, quando Pius fuit Aquileienſis, iſti vero ex Senatoria familia Romani. Hic porrò Paſtor ſit, qui ſcripſit vitam Praxedis Virginis & fratrum. De eius obitu videtur agi in literis Pij Papæ ad Iuſtum Epiſc. Viennen.

Primus dictus eſt Paſtor tum propter librum à ſe nominatum, quòd Paſtores Eccleſiarum inſtrueret vt col. ex cap. 1. tum quia Angelum & Paſtorem ſuum in habitu Paſtoris accepit, vt in cap. 5. Secundus dictus Paſtor vel quia ſcripſit ad imitationem prioris, vel ob ſimilem Angeli apparitionem. Errant qui putant Angelum Pio apparuiſſe, vel Hermetem ipſum in habitu Paſtoris. Apparuit autem Angelus Hermeti ita diuinitus promerenti, ad corroborandas (vt Pius loquitur) animas eorum, qui dubitabant an Paſcha die Dominico eſſet celebrandum, etſi de facto pridem ante eodem die celebrarent, vt patet ex eodem Can. Tertius denique dictus eſt Paſtor, ſi non proprio nomine, cognomento familiæ Senatoriæ, quæ tunc Romæ opibus & authoritate pollebat. Circa ea tempora ſiquidem, legimus Conſulatum geſsiſſe Iunium Paſtorem, vnà cum Papyrio Æliano. V. Onuph. lib. 2. Faſt. pag. 345. vbi notat Iunij Paſtoris ſæpe mentionem fieri in Plinij Epiſtolis.

Non eſt autem hic Paſtor confundendus cum alio, cuius etiam memoria colitur 26. Iulij diſcipulo nimirum S. Eraſmi Epiſcop. temporibus Diocletiani via Salaria martyrio coronato, & ad Cliuum Cucumeris ſepulto.

L.

Pag. 199. D. Idem verò ſicut & cæteros Apoſtolos.

APoſtolis morem fuiſſe, præficere Epiſcopos Ciuitatibus, in quibus prædicaſſent, habetur ex Tertul. de præſcript. aduer. Hæret. Irenæo contra Hæret. Valentin. cap. 63. & innumeris exemplis a tradit. & hiſt. peritis clarum euadit. Interdum vero eos dederunt ex Ciuibus quos conuertiſſent, vt Petrus Aſprenum Neapolitanis, & vt nonnulli ſcribunt Celſum Puteolanis, qui Paulum deinde Romam venientem excepit. Interdum verò eos ante aduentum ſuum exemplo Magiſtri premiſerunt, vt Pancratium & Marcianum in Siciliam, Indaletium & Socios in Hiſpanias, alios aliò. Interdum denique ex ſocijs & Comitibus itineris, ant reliquerunt in Vrbibus perquas prædicando tranſiuiſſent, vt Paulus Stephanum Nicæum Rhegynis, alij paſsim alios: aut etiam longius dimiſerunt, vt Petrus Martialem in Gallias vna cum Alpiniano & Auſtricliniano, cui etiam reuertenti, cùm in itinere ſocium morte amiſiſſet, baculum ſuum dediſſe narrant aliqui, eoq; ſuper ſepulcrum impoſito reuixiſſe mortuum. Ideò tradunt Rom. Pont. non vti baculo. V. Spirenſ. Cent. 1. par. 5. diſt. 1. Anton. par 1. tit. 6 c. 25 §. 2. Equilin. lib. 6. c. 25.

Simile quid narrat ex alijs idem Spirenſ. loco cit. de Domitiano per. Memmium nobilem Rom. Petri diſcipulum, contactu fimbriæ eiuſdem S. Petri ſuſcitato. V. Anton loco cit. cap. 27. Equil. lib 7. cap. 25. Et præterea idem Spirenſ. eodem loco, (quod ſup. notau.) de Materno ſuſcitato, vt Martialem cum Materno confudiſſe videri poſsit.

Traditur Martialis Stephani conſanguineus fuiſſe, à Petro, natus annos 15. baptiſmum ſuſcepiſſe, is denique ſcitus puer fuiſſe, qui habuit *quinque panes hordeaceos & duos piſces*. Ioan. 6. Vide Spirenſ. loc. cit. diſt. 2. & alios apud ipſum. Eius vitam egregie deſcripſit Aurelianus ab eodem aliquando à mortuis reuocatus. Habetur apud Sur. tom. 3. 30. Iunij.

LI.

Pag. 220. B. Sed enim hic abſque piaculo non prateriérim.

FViſſe eius Viri ſpectatam ex religione vitam, Romæ exitus qui anteacta coronare ſolet, declarauit; quando elati funeris cæremonia tanto populi concurrentis certatimq; corpus exanime delibantis, ac pene integumenta diripientis impreſsione cæpit impediri, vix vt obſerato ſacello, quo de medio Templi ſpatioſi tumultuarius prope receptus fuit, pia potuerit arceri violentia, debitusq; funeri honos inſtaurari. Obijt anno 1629. 23. Aug. ætat 70 Vno poſt menſe nos quoq; Romæ adfuimus, haud parum recenti fama Viri, quæ in omnium ore pio quodam calore ſpirabat, recreati. Quod verò ad rem noſtram ſpectat, exemplar Epiſtolæ B. Virginis à tanto Viro cultum, exhibuit nobis Reuerendiſſ. P. Fr. Ioan. Bapt. Marinus, S. Congregationis Indicis tum Secretarius, & collato cum ceteris eiuſdem ſcriptis autographo nonnihil attrito fidem probauit.

Chri-

LII.

Pag. 236. D. Vetus Alexandrinæ Eccleſiæ conſuetudo.

CHriſtianis in Ægypto adhuc in vſu habentur anni à SS. Martyribus, præſertim qui ſub Diocletiano immani perſecutore, ſanguinem fuderunt. Vnde à nõnullis reipſa iidem putantur cum annis Diocl. cæptis an. 283. vel iam nato Chriſto, 284. Eſt enim æra Diocl. poſterior æra Incarnat. diebus 241. Hæc tamen perſecutio ſub Dioclet. cùm fere decima ſit, ea Alexandrinorum numeratio, Viris non infimæ notæ pridem ante cæpiſſe videtur.

Ceterum vt æra Diocletiani vulgo eſt æra Martyrij, ita & Mahumetis, dicta Hegira. Is enim ſimia Chriſtianorum in multis, caput æræ ſuæ, eadem nomenclatura inſigniuit ob fugam ex Mecha, Hegira enim martyrium ſignificat aut perſecutionem propter religionē. Cæpit verò hæc æra, 16. Iulij fer 6. biduò poſt nouiluniũ. Illa Diocletiani, Aug. 29. feria item 6. V. S. Ambroſ. in ep. ad Epiſc. per Æmiliam in qua præter alia ſignãtur diuerſę ſolemnitates Paſchales Chriſtian. per annos Dioclet.

LIII.

Pag. 237. A. Iuxta Coptorum computationem.

COmputatio Coptorum eſt eadem quæ Ægyptiorum. Eſt autem Coptos Metropolis Ægypti in Thebaide, ab Hegeſippo lib. 4. cap. 27. corrupte dicta Clitro. V. Ioſeph. lib. 4. de bello Ind. in deſcript. Ægypti. Eam Dioclet. vna cum Buſiri in eadem Thebaide pęna deſectionis ſolo æquauit. Sigon. l. 1. Imp. Oc. id.

In clauſulis dictarum literarum legitur dies 16. Menſis Natur. (Athyr) anno à SS. Martyrib. 1310. iuxta Coptorum computationem, id eſt 22. Nouemb. Ann. Dom. 1593 quia ſi annis 1310. addantur qui decurrerunt à Chriſto nato vſque ad 283. quo martyrum æra cæpit, exeunt 1593. Eadem eſt ratio alterius Epiſtolæ, quæ ſcripta eſt die Sabbati duodecimi (ſiue duodecima) menſis Chiach (Coiach) eodem anno hoc eſt 12. vt alij 18. Decemb.

Quomodo autem de cetero ca[illegible] Gregorianus cũ Coptico ſedere queat, iuxta varias annorũ Ægypt. cum Iulianis & noſtratibus connexiones V. apud Nicol. Mullerum, in Iſag. c. 10. 11. 12. 13. & inter alios Henric. Philip. in introd. Chron. cap. 13.

LIV.

Pag. 236. C. Enimuerò Dionyſium non fuiſſe eius Epochæ autorem.

VAlde errant, qui dicunt Dionyſio Exiguo autore, primùm cæpiſſe numerationem annorum a Natiuitate Chriſti, quaſi nulla eius numerationis memoria fuerit in Eccleſia. Id multis oſtendimus in contextu. Hic vnum addimus ex S. Iuſtino Martyre. Nam in ea Apol. quam ſcripſit ad Imp. & Senatum, Populum Romanum, expreſſe notat numerari eo tempore annos à Chriſti Natiuitate 150. Floruit autem Iuſtinus temporibus Antonini Pij, & ſucceſſorum eius M. Aurelij & Lucij Veri. huc eſt trecentis & amplius annis ante dictum Dionyſ. Notat hæc eadē V. Bellar. de Scrip. Eccl. in Iuſtino. Huc facere poteſt Philaſtr. in Catal. Hæreſ. vbi in c. de Anno Annunciato quadringentos & amplius annos à Chriſto numerat, & vbi de incertis mundi annis agit an. 430. quo ſcripſiſſe videtur, figit. Non negarim vſum qui hodie eſt in Calend. tardius incæpiſſe iuxta ea quæ dicuntur in contextu pag. 275. B. Vtgutlle tamen longe ante ſi non nullibi, at ſaltem apud Scriptores, & pia apud vulgus commemoratione, imo & tẽporũ numeratione certius eſt quam vt negari queat.

LV.

Pag. 257. D. Nicænorum Patrum conſilio præterita.

NIcæni Patres ſanxerunt de Paſchate celebrando I. vt vbiq; Orbis Chriſtiani vno eodemq; die perageretur. II. Vt talis ſolemnitas celebraretur Dominica proxima poſt 14. Lunam, quæ in ipſum æquinoctium Vernũ incidit aut proxime conſequitur. Confirmauit hanc ſanctionẽ Greg. XIII idq; inprimis cauit ne vel ante Lunam 14. vel in ipſa 14 Luna cum Iudæis aut Hæreticis Quartadecimanis celebraretur. Quæ omnia vt regulariter fierent Æquinoctium Vernum à Nicænis Patrib. in diem Martij 21. iam ante deſtinatum, ipſe quoque hærere voluit. V. Raban. l. 2. de Inſt. Cler. c. 39 vbi Regularum ac Canonum Paſchalium compendium breuiter tradit, Paſcha videlicet celebrandum eſſe in primo mẽſe, huiuſq; initium & finem obſeruandum; deinde terminum Paſchalem, hoc eſt Lunam 14. cum tota ſua latitudine includendum in hoc primo menſe, denique per terminum Paſchalem deſignandum eſſe diem pro Paſchate Chriſtianè celebrando, nempe Dominicam proximè conſequentem.

Initium porrò menſis primi ſeu Nouiluniũ Paſchale verſatur inter 8. Martij & 5. April. Terminus Paſchalis inter 21. Mart. & 18 April. incluſis extremis, denique Dominica Paſchalis excurrit à 22. Martij vſque ad 25. April. hoc eſt à Luna 15. vſque ad 21.

Ceterũ nec Patres Nicæni, nec Gregorius XIII. curarunt præciſiones Mathematicas, & ideo in Cal. Greg. forma cyclica per dies ſolidos diſpoſita, cum medio luminarium motu non aliam proportionem habet, quàm moralem & popularem quandam conuenientiam. Id quod pro Cal. nd. Eccleſ. ſufficiens eſſe putatur, adiunctis præſertim regulis de di bus exemptilibus, alijsq; huc ſpectantibus, ratione quarum perpetuari forſan poſſit omnia tempora [illegible] m imaginaria.

Hinc fit I. vt propter poſtpoſitionem Nouiluniorum Paſcha non ſemel celebretur poſt Lun. 21. II. Vt interdum ęquinoctium Vernum Lun. 14. ſubſequatur, ſicut & diem 21. Martij, interdum verò vtramq; antecedat. III. Vt conſequenter Paſcha celebretur in menſe 2 velut in anno biſs. interdũ verò in 12. velut in an. 3. poſt. biſs. IV. Vt propter collocationem aurei numeri interdum turbetur computus Paſchalis, quemadmodũ accidit an. 1598 quando iuxta Clauium Paſcha celebrandum fuit proximo die poſt Lunam 14 hoc eſt 22. Martij, iuxta Maginũ verò, transferendum in octauam conſequentem, hoc eſt ad 29. Martij 5. denique vt interdum Paſcha celebretur cum Iudæis & Quartadecimanis.

Quæ omnia, attento Cal. Eccl. non verò præciſionibus Mathematicis haud cenſentur contra Canones Nicænos, aut ſanctionem Gregorianam; in quibus tantùm cauetur ne huiuſmodi errores vniuerſim, & ſecundum vſum admittantur, etſi in hoc vel illo Paſchate, hæc vel illa occaſione particulari vitari nequaquam poſſint. An verò abſolute fieri poſſit, eiuſmodi eſſe Cyclum, in quo ſeruatis omnibus ad vnguem, nulla vel minima deformitas occurrat, nõ eſt præſentis inſtituti decernere.

LVI.

Pag. 262. C. At enim facta feriarum tranſlatione.

FEſta Iudæorum præter Sabbatum mobilia fuerunt. Prima dies menſis ſuit dies Neomeniæ, niſi hæc inciperet poſt horam 18. tunc enim transferebant in diem ſequentem, ſicut etiam quando incidebat in fer. 4 vel 6. Habentur hæc apud Seder Olan. *Sic ſtatuerunt* (inquit) *Magiſtri noſtri Iudices Sanhedrin, magni nominis in ſeculo in die ſanctuarij ſecunda, cum extencta eſſet & conſummata. Tunc apparuit ſolium igneum perfectiſſimum, ſuper quod ſedebat Rex mundi ſublimis valde, ſtans inter porticum: & acceperunt coronam, apprehenderuntq; ſigillum tecenditum, & ſanxerunt ordinaueruntq; ſtatutum perpetuũ, & traditũ eſt in manu Rabbi Eliezer, qui reliquis omnibus maior erat; Et is ordinauit diem ſectum non obſeruatu, die 2. 4. 7. hebdomada; nec Paſcha 2. 4. aut 6 neque diem expiationis, 3 5. 7. neque principium anni in 1. 4. 6. neque diem expiationis 1. 3. 6 in æternum.* Hæc ille.

Ex his fere canones quoſdam pro feriarum tranſlatione tradiderunt alij. I. Si quando Neomenia adæquaret vel ſuperaret horas 17. transferendam eſſe in ſequentem diem. II. Neomeniam Tiſri non ſignandam fer. 1. 4. 6. III. In anno communi qui proximus ſit ab Embolimæo, Neomeniam Tiſri ſignandam eſſe fer. 3. ſi nota feriæ ſecundæ ſuperet horas 15. puncta 588. IV. In eodem anno communi Neomeniam Tiſri transferendam in fer. 4. ſi character fer 3. ſuperet hor. 9. puncta 203. V. denique Neomeniam Niſan non eſſe ſignandam fer. 146. Fateor tamen Hebræos non perinde ad vnguem poſtea ſeruaſſe dictos Canones, præſertim ſi ſermo ſit de tribus poſtremis.

LVII.

Pag. 273. D. Nõ eſſe Eccleſiæ traditionẽ.

ID genus multa ſunt. Sic enim de fide eſt Mundum cœpiſſe, quot verò iam anni fluxerint, incertum; nihilominus Martyr. Rom. numerat 6829. De fide item eſt Chriſtum die Veneris paſſum ac mortuum; an verò is dies fer. 6 fuerit Martiana an Apriliana, certatur. Præterea traditio eſt Vniuerſalis Eccleſię Chriſtum natũ 25 Decemb. qua tamen feria diſputatur. Idẽ dici poteſt de feria Conceptionis 25. Martij peracta. Mitto innumera.

LVIII.

Pag. 277. D. Alterum quidem Occidentales quoque, &c.

COntigit id an. 590. apud Greg. Turon. quando Baptiſteria Hiſpanorum diuinitus r. dunderunt. Idẽ acciderat anno 417. errore putationi, qui tamen diuinitus correctus eſt, vt conſtat ex epiſt. Paſchaſij Lilybætani ad S. Leonem Pont. in qua monuit in Eccleſia quadam, Baptiſterium nocte Paſchali ſponte repleri, & baptizatis ſi qui eſſent baptizandi, iterum debuiſſe ſoli-tum; illo anno officium neg[illegible] quòd p[illegible] iam auſpicari fuiſſent ſolemnitatem Paſchæ ad 8. Cal. April. iterum ad 10. Cal. Maij qui legi[illegible] erat dies Paſchæ, ad genium r[illegible] & ſtupe[illegible] os [illegible]rroris admonuiſſe. V. Spondan. ad an. 416 num. 6. Maſſæum lib. 14. Chron. ad an 417. Iud. ct. 15 vbi *Et multi* (inquit) *boni miraculi meminerunt, quod in Coſ. Honorij & ſub Zoſimo contigerit, ſed pauci verum Incarnationis annum attigerunt, male proſequentes quod Euſebius non bene inceperat.* Hæc ille.

Sigeb. ad an. 419. putat eum errorem Occidentalium obueniſſe, quòd vltimo anno Cycli decemnouenalis pro embolimo communem acceperint.

Simile quid narrat Ioan. Moſchus in Hiſt. ſacra c. 214. de Baptiſterio in ſanctis Epiphanijs per tres horas continuis aquæ incrementis creſcente, & per totidem decreſcente. Et c. 215. de Baptiſterio in feſto reſurrectionis Dominicę, ſeipſo continuò impleri ſolito & durante vſque ad Pentecoſten. Et Baron. in not. ad 2. Aug. de ebulliente in ampulla Stephani Protomart. ſanguine.

LIX.

Pag. 277. D. Variam adeo fuiſſe incertamq; Paſchalis diei ſedem.

HInc S. Leo cùm in Theophyli Alexandrini Cyclo Paſchali reperiſſet ann. Dom 455. ad Cal. Maias Paſcha recidere, cõtendẽtibus multis erraſſe Theophylum, miſſis hinc inde literis peritos cõſuluit. Paſchaſius demũ Lilybæus, & ex cyclo Theophyli & ex putatione Hebræorum reddidit veritatem, vod oſtendens non eſſe enorme ſolemnitatem Paſchalem ad 8. Cal. Maias defluere. V. Spond. ad an. 543. nu. 8. Paulum Guldin. l. 1. Refut. Elenchi c. 4. & lib. 3. c. 7. Henric. [illegible]hil. in Synop. cad. 18. & in Introd. in Chron. cap. 18.

LX.

Pag. 260. A. Sunt qui certum ingredi ſe tramitem putent.

DVbitatur hic vtrum Luna bis in eodem ſigno coire poſſit. V. Volat. in Phil. l. 35. c. de Luna. Paul. Miner. lib 2. de Neom. c. 31. vbi de duabus Synod. Lunæ in 21. Martij, & 20. Ap. ann. 1594. Idem de oppoſitionibus dici poſſet. Ceterum in eodem ſigno exiſtente Sole, & interdum in eodem menſe licet diuerſo ſigno plures extitiſſe Eclipſes, Lunæ alteram, alteram Solis, frequens eſt. Et quidem an. Chriſt. 59. menſis Aprilis duas habuit Neomenias, alteram ipſis Cal. alteram vltimo Aprilis.

Prodigij vicem habet quod narrat Dio. Caſſ. l. 65. in Vitel. Xiphilin. to. 3 in epit. in eodem. *Extitere* (inquiunt) *ſiniſtra prodigia, nam & Cometes apparuit, & Luna contra rationem ſtatuti temporis bis viſa eſt deficere, quarto enim & ſeptimo die obſcurata eſt.*

At ne vetuſtiora & frequentiſſima conſectemur, ſuperiore, an. 1630. extitit Eclipſis Lunæ 25. Maij hor. 17. m. 31. P. M. in gr. 4 m. 16. prope Cau. Dr. Solis vero die 10. Iunij hor. aſtr. 7. m. 13. ſec. 20. plus minus. Sole ſupra horiz. eleu. gr. 4. m. 50. Eodem ann. Ian. die 24. ab hora Ital. 19. & ſemis ad 21. & ſemis, viſa ſunt Parelia pene ſeptemplicia, quorum ſchemata delineauit, & typis dedit P. Chriſtophorus Schein. alijs ſeruatis rationibus quàm hactenus aut Phiſicis aut Methęorologicis obſeruationibus ſignatæ fuere. Hæc Romæ. Alia quoque conſpecti fuere in Germania Dilingæ, 29. Aprilis. Sed illud inſigne quod Ratisbonæ ante initia Conuentus Electoralis, tertio die Maij, omnium oculos in ſe conuertit, quod ex literarum exemplo è Germania miſſo lubet hic inſerere. Scripſit vero [illegible] Illuſtris: Ottho Henricus ab Herberſtain ad ſuum Germanũ fratrem, pęne in hæc verba. Tertio Maij vidi ego meis oculis cum multis magnatibus & multitudine hominum cum tremore admirabilem Solis alterationem, A. 7. matutina vſque ad 9. Sol initio decoloratus eſt, iam igneus iam ſanguineus, iam cœruleus iam flauus, ſulphureus, iam niger apparebat; ipſum etiam cælum tale erat circa Solem,

poſt

poſt hoc acquiſiuit nigram lineam per medium; vel potius fiſſuram, tandem ſaltitabat vt proiecta pila ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, vltimò cucurrit celerimè in rotam, cum variatione dictorum colorum ad duas horas. Poſuimus ſpecula in aquas vt melius videremus. Prius vero 29. Aprilis viderunt Halonem circa Solem, cum albo circulo maiore quàm habuit lumen Lunę, durauit id ab 11. hora vſque ad 12. Hæc ex illis literis. Huius autem variationis cauſas dabit P. Chriſtoph. Scheiner. in ſuo de Parelijs quæ hactenus obſeruata ſunt, libello pęne iam vltima manu donato. Simile quippiam ex parte lego apud Zonaram tom. 2. annal. *In Vrbe* (inquit) *Sol duas augere, alias immanes viſus, aliquando etiam nocte emicuit, faces albo atque alio ſaltare viſa*. Dignum etiam notatu quod lego apud Auguſt. Iuſtin. in Annal. Genuen. ad an. 1258. Menſe Nouembri, plenam videlicet ætate Lunam hoc eſt vt ipſe ait decimam ſextam, repente cælo ſereno & tranquillo defeciſſe, & ſequenti die minimam prima velut natiuitate apparuiſſe, paulatimq; ſumpto incremento adoleuiſſe: quæ res omnes Aſtrologos attonitos habuit.

LXI.

Pag. 214. C. Ne quis deinceps Iacobum fratrem Domini.

VTer Iacobus frater Domini, conſtat ex alibi dictis. Dubitatur, cur frater Domini dictus. Quibuſdam videtur quia fuit filius Ioſeph ex priori coniuge. Ita Euſeb. l. 2. hiſt. cap. 1. Epiph. hæreſ. 78. Haymo lib. 2 de diſcip. cap. 2 Et alij, inter quos Conſal. Durant. in præf. ad Lector. in Reuel. B. Brigittæ id ex multis autorib. conatur oſtendere. Alij tradunt, quia filius fuit Cleophæ fratris Ioſeph. Hinc Maria Cleophæ, Ioan. 20. dicitur ſoror Matris Domini, more vſitato quod eſſent duorum fratrum coniuges, vnde & earum filij fratres. In quo ſenſu putatur à S. Bernard. de lament. Virg. Ioannes dictus nepos Mariæ Virg. niſi Bernardus Epiphanium ſecutus ſit. Quòd autem in Euangelio dicatur filius Alphæi, non Cleophæ, inde iſti putant, quòd Cleophas binomius fuerit, ſicut & Matthæus dictus Leui, & Simon, Petrus. V. Hieron. in lib. cont. Heluid. Bellar. de Scrip. Eccleſ. in Iacobo.

Alij putant Iacobum eſſe fratrem Domini, quia filius fuit Mariæ ſororis Deiparæ ex eadem Matre Anna, ſed diuerſo Patre, nempe Cleopha genitæ. Tuentur enim S. Annam tres habuiſſe maritos, & ex ſingulis ſingulas habuiſſe Marias. Ita Natalis Beda in Apol. pro filiabus & nepotibus Annæ, contra Iacobum Fabrum, cuius aliquando liber fuit ſuſpenſus. Hanc verò ſententiam tanquam antiquam Sanctorum Patrum & Doctorum, & Eccleſiæ vſu receptam, imo & officio Eccleſiaſtico apud Rhodianos probatam, multis oſtendit, & rationes aduerſantes ſoluit. Pro eadem adducit 48 circiter autores graues, inter quos plurimi Sancti Patres. Quibus addi poſſunt Petrus Dorlandus in vita Annæ, & Ioachim, & qui ex ipſo accepit Aſcenſius Badius. Sed præcipue quæ in vita legũtur B. Coletæ Virginis admirandæ, quæ obijt an. Dom. 1447. V. in Chron. Min. par. 3. lib. 3. Sur. ad 6. Mart. Molan. de Sanctis Bel.

Tres mariti Annæ, dicuntur Ioachim, ex quo Maria. V. Cleophas ex quo Maria dicta Cleophę, nupta Alphęo genuit Iacobum minorem qui & Iuſtus, Ioſeph item Iuſtum, Simonem Cananæum, & Iudam Thadæum. Denique Salomes ex quo tertia Maria, dicta Salome, nupta Zebedæo, genuit Iacobũ maiorem & Ioannem Euang. quæ denique in Italia apud Hernicos quieuit, vt produnt Eccleſiæ Verulanæ monumenta, vbi eius venerandum corpus religioſè aſſeruari creditur.

Hæc ſi ita ſunt, ſatis apparet cur vel à Bernard. Ioannes dicatur nepos B. Virginis, cur ceteri conſobrini, fratres Domini. cur vero Iacobus Alphæi hoc nomine præcipuè nobilitetur, fortaſſe originem habet ex epiſtola ad Ioannem Ignatio aſcripta, in qua legitur. *Similiter & illum venerabilem Iacobum, qui cognominatur Iuſtus quem referunt Chriſto Ieſu ſimillimum, facie & vita & modo conuerſandi, ac ſi eiuſdem vteri frater eſſet gemellus, quem dicunt ſi videro, video ipſum Ieſum ſecundum omnia corporis ſui lineamenta*. Hæc ibi. Vnde & à Pictoribus antiquè ſuſceptum, vt Iacobum Alphæi ſimillimum Chriſto pingat. quod tamen improbat Molan. de Hiſt. Imag. lib. 2. cap. 16. & 28. Fortaſſe periculum fuerit tempore Heluidij Hæretici, Iacobum fratrem Domini dicentis, quòd filius eſſet Ioſeph ex Matre Chriſti Domini, quæ dementia hodie extincta eſt.

LXII.

Pag. 286. A. Tabulæ Teſtamenti Lapideæ, Scriptæ digito Dei, &c.

ID in ſenſu accomodo ad mores humanos, intelligendum, vt quia nos digitis ſcribimus idem de Deo dicamus, ſcripſiſſe ſcilicet ipſum ſuo digito, quod nullam ad eam rem hominum induſtriam adhibuerit, ſiue demum Angelo Dei vices agente, tabulæ inſcriptæ fuerint, ſiue alio quouis modo.

LXIII.

Pag. 286. C. Tunicam præterea inconſutilem.

HAnc aliqui inter quos Iacobus Middendorpius in ſuis Academ. lib. 5. ad Treuirenſes peruenisse ſcribunt ex dono Helenæ. Onuphrius tamen in l. de 7. Eccleſ. in S. Ioanne Laterano in ferculo marmoreo ſuper altare S. Marię Magdalenæ ſeruari ſcribit. Pompeius Vgonius in Hiſt. Stat. Rom. vbi de Eccleſia Later. cap. de Reliquijs: præter tunicam in eadem Eccleſia haberi tradit etiam veſtem purpuream, & lineum induſium manu Virginis elaboratum: Mantile præterea ſeu linteum, quo diſcipulorum pedes abſterſi, & multa id genus, vnà cum Sudario quod Sacrum Chriſti caput obnupſit, & velo, quo nudum corpus in Cruce pendentis honeſtatum. Gregor. Turon lib. de Gloria Martyr. c. 8. putat, tunicam ſuo tempore fuiſſe repoſitam in Galatia, quod non videtur cohærere poſſe cum dictis Middendorpij. Eandem inuentam eſſe apud Vrbem Zaphat In arca marmorea eo loco repoſitam Thomæ Hieroſolymitani Epiſcopi, ex Ioannis Conſtantinop. nec non Gregorij Antiocheni tempore, refert Platina in vita Gregorij Magni.

LXIV.

Pag. 286. D. Illud quidem Berenices ſeu Veronicæ linteum.

HÆc Imago à Veronica Romam delata, in Vaticana D. Petri Eccleſia ſeruatur, viſiturq; quotannis non ſemel magna populi religione, & vulgo *Vultus Sanctus*, ac *ſudarium Veronicæ* appellatur. Molanus lib. 4. de Hiſt. Imag. cap. 2. deceptus, hanc eandem

putauit cum illa ad Abgarum à Chriſto miſſa, vulgo *Edeſſena*, quæ hodie aſſeruatur in Templo S. Syluestri de Capite, & ex antiquo ritu Orientalium, qui translationis Edeſſa Constantinopolim, diem feſtum 16. Aug. (ex Menol.) peragere ſoliti erant, Veſtales Syluestrinæ pridie eiuſdem diei, ſolemni ſupplicatione, per dauſtra Monaſterij delata eadem Sanctiſſima Imagine, memoriam magna religione reuocatam, pridem colunt. V. Ioan. Giacchettum in Iconologia Saluatoris cap. 5. De ipſo ſudario plura Daniel Malion. in Elucid. ad Sacram Syndon. Viguerius in Inſtitut. Cathol. cap. 10. Petrus Galeſin. ad 4. Feb. vbi etiam notat quo loco olim in antiqua Æde Petri aſſeruabatur. Abrah. Bzouium in ſupplem. Annal. Baron. ad an. 1216. num. 15. 16. 17. vbi permulta ex MS. Vaticano. Simon. Maiolum cent. 1. cap. 3. Matthæ: VVeſtmonaſterien. in florib. ex quo etiam Bzouius narrat, prodigium ex ea Imagine inuerſa, Pontificem Innocent. triſti præſagio vnà cum vniuerſa Vrbe perculiſſe. ob quam cauſam ille orationem compoſuit, & nomine Collectæ in honorem Veronicæ dicendam inſtituit, dicentibusq; decem dierum indultum conceſsit. Ea niſi fallor eſt, quæ in Miſſali Auguſt. in German. extat in Miſſa, tali Rubrica præfixa. *Miſſa de vultu Sancto ſeu Veronica.* quam quidem Miſſam deuotè celebrantibus conceſsit Innocent. IV. dies trecentos, recitantibus verò ſolam Collectam 40. dies Indulg. vt habetur in eadem Rubrica, Collecta hæc eſt, *Deus qui nobis ſignatis lumine vultus tui, memoriale tuum, ad inſtantiam B. Veronicæ Sudario impreſſam Imaginem tuam relinquere voluiſti: tribue nobis quæſumus per S. Crucem tuam, & glorioſam paſsionem tuam, ita nunc per ſpeculum in ænigmate venerari, & adorare, & honorare teipſum in terris; quatenus te in nouiſsimo die, facie ad faciem, venientem ſuper nos iudicem ſecuri & læti videre mereamur. Qui cum Patre, &c.*

Veronica porrò quam alij Virginem, alij Matronam, alij ſimpliciter viduam vocant, dicitur ſponſa fuiſſe Amatoris, quocum vnà Romam venit primùm, in comitatu Petri, deinde in Gallias ſecuti Martialem, vbi Epiſcopus Trecenſis conſecratus Anno 54. non multò poſt Epiſcopatui renunciauit amore ſolitudinis, quam in rupe ſeu rocca agere inſtituit, quæ hodièq; Amatoris dicitur: hinc niſi fallor poſtea non pauca Templa extructa, id nuncupationis obtinuerunt; & hodie Monaſterium Ordinis Ciſtercien. quarto ſupra Meſſanam lapide vulgo Rocc'Amatoris appellatur. Vide acta S. Martial. apud Beluacen. Ant. 1. par. tit. 6. c. 25. §. 2. Spirenſ. cent. 1. p. 1. diſt. 3. & 6. Claud. Robert. in Epiſcopis Trecenſ. Nicolaus Camuzat. in Hiſt. Tricaſſ. in Catal. Epiſc. Trecen. meminit etiam S. Amatoris, ſed niſi iſte alius ſit, neſcio quo pacto dicat nullum extare monumentum quod res eius geſtas contineat, ſed eius tantum fieri memoriam in Trecen. Breuiar. ad Cal. Maij, aut vnde conijciat vixiſſe anno 340.

LXV.

Pag. 286. D. E. Fertur & alterum Veronicæ ſudarium.

TRaditur id eſſe Gienę in Hiſpanijs. Vide inter alios Binarium in Chron. Dext. ad an. 43. Probabile eſt ex eodem, Veronicæ linteum, non ſolùm duplicatū, ſed etiam triplicatum fuiſſe, ſingulisq; partibus Imaginem vultus Chriſti, ſiue vna ſiue pluribus impreſsionibus exceptam. Atque ex his, vna ſeruatur Romę, altera Gienæ, tertia Hieroſolymis. V. Salmeron. tom. 10. tract. 33. Gretſer. in Syntag. de Imaginib. non manu factis c. 17. Credibile etiam Veronicæ linteum, primigenium fuiſſe exemplum, cetera verò per applicationem ad iſtud, miraculoſam ſuſcepiſſe impreſsionē. vt in ſimili contigiſſe nu. ſeq. dicemus, ne picturę manu factæ exemplar ſuſpicemur: Quamquā id in multis alijs opinione certius ſit, imitatione videlicet artis, ita ad viuum fuiſſe expreſſa, vt prototypi viderentur, quod inprimis apparet in illo Taurinenſis Syndonis ectypo, qui Romę ad S. Pudentianam in Sacrario, perquā graphicè viſitur, cōformatus.

LXVI.

Pag. 286. E. Quin & Imago illa non manu & arte facta.

EAm Imaginē Genuæ ſeruari ſcribit inter alios Daniel Mallon. c. 2. de Stigmat. Et habent Genuenſes eius rei teſtationem haud fallentem. At Romæ aſſeruari in Templo Monialium S. Syluestri de Capite (vulgo in Campo Martio) vulgatū eſt. V. Io. Giacchettum lib. de orig. & antiq. eius Ædis c. 3. n. 3. Nihil hic redundat, nā in altero loco ſeruari prototypum veritati par eſt, in altero verò exemplar & ectypum etiam non manu factum, ſuadet miraculoſa eius Imaginis multiplicatio, per expreſsionem ſui, in materijs iuxta poſitis vel applicatis. V. Gretſer. in Syntag. cap. 5. vbi etiam exiſtimat Camulienſem Ciuitatis Cappadocię Imaginem, de qua etiam in 2. Syn. Nicæn. act. 5. Imaginis ad Abagarum miſſæ ectypon dicto modo fuiſſe, multaq; de eadem præclara adducit c. 12. Et fortaſſe hæc Camuliana ſit Imago, quæ Genuenſibus religionem fecit.

Tranſlationem Edeſſenæ Conſtantinopolim, refert Baron. ad ann. Chriſti 944. qui erat Imp. Conſtantini 8. cum Romano 33. Antiquior longè eſt tranſlatio Camulianæ eòdem loci, quæ nempe incidit in annum 9. Iuſtin. 11. hoc eſt in an. Chriſti 574. Vide Cedren. in Iuſtino 2. Quo tempore Edeſſena, Conſtantinopoli Romam tranſlata ſit nihil certi habeo. Credibile id factū rebus religionis in Oriente cadere incipientibus, quando à Græcis fidelibus multa id genus ſacra pignora in Occidentis partes delata, diuerſis locis depoſita ſunt. Quod Curopal. in Nicephoro, tradit Nicephorum regreſſum ab expeditione Antiochena Cōſtantinopolim ſecum adduxiſſe, qui *habebat effigiem non manu laboratā formæ Chriſti, & Dei noſtri Imaginem*, quam in Vrbe Hierapolitana à ſe expugnata reperit, niſi aliarum ſit exēplum, longe aliā eſſe oportet, à Camuliana, & Edeſſena.

Plura de Imaginibus achiropytis V. apud Iacob. Gretſer. in Syntagmate de hac re, vbi inter alia cap. 15. meminit Imaginis Deiparæ non manu factæ, nobis iam notæ, quæ Tauromenij in Sicilia colitur, & alterius quę in Valle Viridi ſub monte Æthna celebrem habet memoriam. Denique illius quam Heraclius in expeditione Africana circumferebat, ſiue tandem hæc dicatur non manu facta ab impreſsione vultus Virginei, ſiue quòd ab Angelo depicta fuerit. Conſule etiam Ioſephum Matraia Generalem Ordinis Matris Dei, in libro ante quadriennium edito de miraculoſa Imag. B. Virg. quæ olim Gallæ Patriciæ apparuit, & ſeruatur Romæ in Templo S. Mariæ vulgo in Porticu.

LXVII.

Pag. 289. Vt Laſcarim ſe eſſe obliuiſceretur.

COnſtantinus Laſcaris à nobilitate literis & virtutibus ita eſt commendatus, vt non facile à quopiam niſi proteruo, macula vel leuis eius nomini aſpergi queat.

queat. Viri etiam in Italia maximi, tanti eum fecerunt, vt libenter filios ſuos per longa terrarum ſpatia transmiſſos, eius fidei & diſciplinæ commendarent. Hos inter eſt Bernardus Bembus, qui filium Petrum poſtea S. R. E. Cardinalem, Meſſanam Græcæ eloquentiæ comparandæ gratia miſit. Quanti verò tantum Magiſtrum tantus diſcipulus fecerit, abunde liquet, ſi vllibi in denſis ſcriptis, tum ſæpe in Epiſtolis familiaribus ad diuerſos exaratis. Et quidem lib. 1. epiſt. ad Bernardum Bembum, patrem, vbi Meſſanam ſe perueniſſe ſignificat. *Decimo die* (inquit) *Siciliam teſtigimus nauſeantes, ſed abſterſit nobis omnem moleſtiam Conſt.ntini Laſcaris humaniſſima congreſſio, qui nos excepit libentiſſimè, & liberaliter eſt pollicitus: idque re præſtat. Erudimur enim mira ipſius diligentia, tum amore prope paterno. Omnino nihil illo ſene humanius, nihil ſanctius.* Et lib. 6. Ad Franciſ. Maurolyc. Meſſanenſem, iam grauis ætate ſic ſcribens. *Caue* (inquit) *putes vllas ad me literas amabiliores, quàm hoc anno toto fuiſſe perlatas. Nam & illius temporis quo Meſſanæ Græcorum ediſcendis literis fui, omnibus alijs quæ deinceps vixi temporibus, non iucundioris modo ſed certe etiam fructuoſioris, & Conſtantini Laſcaris optimi ſanctiſſimique Viri, qui me erudit memoriam ad meos ſenſus atque animum ſuauiſſima commemoratione reuocatam excitaſti, &c.* Qua tum verò huic nomini conciliet ſplendoris ac dignitatis, vt Imperatoria diademata ſileam, ſatis patet ex vnius Ioannis Laſcaris virtute ac præſtantia à Leone X. Pont. Max. commendatis, & in arduis pro Republica Chriſtiana negotijs non ſemel probatis. Vide P. Bembum lib. 11. Epiſt. Leonis, in epiſt. ad Franciſc. Galliæ Regem, & eundem in Hiſt. Venet. de Legat. ad Ludouicum ſeu Aloyſium Galliæ item Regem.

LXVIII.

Pag. 300. B. Dionyſij aut etiam Aemygdij Aſculani.

Dionyſij ſat nota hiſtoria: de Æmygdio habetur in Martyr. Germ. ad 5. Aug. Ferrar. ibid. in Nouo Cat. Sanct. Marcellum Ioannettum qui hoc anno de eius vita ſatis accuratè ſcripſit. Simile quid contigit obtruncato à Theodorico Rege Ariano, Seuerino Boetio, quem Iulius Martianus eiuſdem vitæ ſcriptor, & doctrina & genere mortis, Dionyſio Areopagitæ reſpondere ſcribit; Traditur verò, caput reſectum, vtraque manu ſuſtuliſſe, illudque interrogatum à quo ſe percuſſum exiſtimaret, ab impijs, reddidiſſe; ac tandem ipſe ad proximam Eccleſiam progreſſus ac genuflexus ante altare, percepta communione, precibuſque fuſis animam tradidiſſe. 23. Octob. Ann. 521. vel vt alij volũt, an. 526. Ticini. V. Martyr. Germ Fer. ad 23. Octob. Ioſeph. Matraiam lib. 3. cap. 7. de Imag. B V. in Porticu.

LXIX.

Pag. 316. D. Hieronymi Patriam Stridonem, &c.

Marianus Victorius in Indice in Hieronymum V. *Illyricum*, putat Stridonem non Illyrico, aut Dalmatiæ, ſed Iſtriæ aſcribi oportere quæ limes eſt Italiæ, cùm tamen paulò ante dixerit Hieronymum, Illyricum à patrio ſolo ſeparare, & in Catalogo Dalmatiam ab eodem, puta Illyrico diuidere, ſeque fateri Stridone ortum, idque oppidum in confinio Pannoniæ Dalmatiæque ſitum. Recte Hieronymus, ſed hallucinatus Marianus, nimis cito credens, probo alioqui Viro, Monacho vt ait Caſſinenſi, cuius eruditioni, aliquid fortaſſe obſecundauit affectus Patriæ, quòd Ciuem optarit eſſe Hieronymum. Simili morbo hodieque non pauci laborant. Certe iuxta lineas & fines Geometricos Stridon ab Iſtria non paucioribus quinquaginta leucis abeſt. Viſi locum, & veteris Vrbis reliquias curioſè luſtraui, è quibus hodie pagus extat, incolis à religione alienis, ſed apud quos memoria Hieronymi viget, id maxime teſtãte lympido fonte qui media ſcaturit area, quondam ædibus parentum Hieronymi circumſepta, hodieque morbis ſalutarem præbet vel potum vel lauacrum.

Diſtat Stridon vix quarto à linea Pannoniæ lapide, retinetque priſcam quæ Hieronymo natiua fuit, linguam Illyricam ſeu Sclauonicam, tametſi quod vicinitatis & commercij fert ratio, Pannonicam quoque, hoc eſt Hungaricam adſciuerit. Scio Pannones etiam certare de vendicando Hieronymo, ſed ſtandum Hieronymi ipſius ſententiæ, cùm interea Martinus Sabarienſis, idemque Turonenſis Gallorum Epiſcopus, haud parum gloriæ conciliet Pannonibus, locique vicinitate gratiam eas augeat Hieronymus, quando Sabaria non plus vnius diei itinere dirimitur.

Ioannes Cabilonenſis in Ptolem pro Stridone, Sidronam vulgo Sdrinã vult eſſe Hieronymi Patriam. Ad Sidrona Ptolemæi latitudinem habet gr 43. & ſemis Lõgitudinem gr. 42 plus minus Stridon verò Hieronymi Patria latit. habet gr. circiter 47. longit. vix 36. Sdrina longe alius locus eſt, ex quo Comites Sdrinenſes putantur oriundi.

LXX.

Pag. 321. B. Exiſtimat quoque Baronius, maiores noſtros.

Id non ita intellige quaſi Eccleſiæ politia ad formã Ciuilem inſtituta fuerit, aut limites Eccleſiaſticæ poteſtatis, iuxta limites præfecturarum coërcitæ, ſed quòd vbi præcipuæ ſedes eſſent Adminiſtratorum Imperij, ibi quoque ſedem Eccleſiaſticam pro dignitate conueniret eminere. Dico Adminiſtratorũ, alioqui poſt Romanum, non Alexandrinus, ſed Carthaginenſis locũ obtinuiſſet. Aduerſus hæc non militat can 28. Concil. Chalced. an. 451. celebrati, vtpotè dolo ab Anatolio extortus, qui tandẽ & ipſe manus dedit. V. Bellar. to. 1. l. 2. de Rom. Pont. c. 24. Vt proinde Pontifex Romanus non idcò ſit caput Eccleſiæ, quia Roma Caput Mundi, ſed potius vt inquit Leo ſer. 1. in N. t. Petri & Pauli. *Ciuitas Sacerdotalis et Regia per ſacram B. Petri ſedem Caput Orbis effecta, &c.* Addo etiam ob commodiorem adminiſtrationem, conueniens fuiſſe in principibus Vrbibus & Regnorum Capitibus, principes eſſe Eccleſiarum ſedes, quibus ſua quadam ratione accommodari poteſt illud Leonis Papæ ſer. 1. in Nat. Apoſt. Petri & Pauli de Orbis capite dictum. *Diſpoſitio namque diuinitus operi maxime congruebat, vt multa regna vno confæderarentur imperio, & cito peruios haberet populos prædicatio generalis, quos vnius teneret regimen Ciuitatis.*

Anthimus Thianorũ Epiſc. cum Ciuilibus Eccleſiaſtica quoque diuidenda prædicans, contra Baſiliũ Magnum, olim ſuperior euaſit, verùm vi & fraude, à Martiano demum Imp. & omnibus Patribus improbatus. V. Gregor. Nazian. in epitaph Baſil. Mag. Sirmio per Attilam euerſo, præfectura Sacerdotalis, ſedem prætoriã Theſſalonicã trãslatã ſecuta eſt; ſed hoc propter maiorẽ

ſecuritatem, non quaſi Theſſalonicenſis Epiſcopus ſub vmbra præfecturæ aliquam prærogatiuam obtineret, quæ pridem antea tempore Concilij Nicæni Metropolis fuit Illyrici, vt patet ex Gelaſ. Cyziceno lib. 2. eiuſdem Concil. Quæ his in contrarium afferri poſſent, ex Euſebio lib. 3. de Vita Conſtant. cap. 7. Socrate lib. 1. cap. 5. Nouella 3. quæ inter Theodoſ. eſt 24. de Epiſc. Ordinat. Latinè callentibus nullam faciunt difficultatem. V. M. Anton. Capel. in diſp. poſt. de ſucceſſ. Epiſc. Rom. cap. 3.

Aduerte autem hoc loco ex prima Chriſti inſtitutione, dignitatem Pontificis fuiſſe perſonalem, quia non fuit alligata certo loco, ſed perſonæ Petri, quatenus publicæ; hoc eſt non priuatim ipſi ſoli, ſed etiam ſucceſſoribus ipſius collata. Ex facto tamen Petri, vel ita decernente Chriſto, dum Petrum ex Vrbe declinantem, juxta dicta num. 18. redire juſſiſſet, facta eſt deinde localis, aut etiam mixta, quatenus priuilegium primatus, donec ſucceſſores Petri Romæ ſedem retinent, alligatum eſt Romanæ Vrbi; neque tamen ſi aliò transferatur Roma deſinit eſſe caput Orbis, attenta duntaxat forma Ciuili, aut etiã Eccleſiæ politia, ſi vera ſunt quæ Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 12. ex epiſt. Marcelli Papæ ad Antiochenos deducit. Ex quibus etiam vltra conſequitur, non ex antiquitate conuerſionis aut religionis Vrbium, pendere Epiſcopi in loco primatum, ſed ex voluntate & facto Petri, alioqui Hieroſolymitana, Chriſti prædicatione ſacra, prima ſedes. Id priuilegij ſucceſſoribus quoque Petri datum pro primatibus ſedium conſtituendis, nemo opinor Catholicus dubitarit.

LXXI.

Pag. 324. A. Narrat verò iſte vbi de translatione Corporis S. Bartholomæi.

PAppini ſeu Pappiani, meminit Menolog. ad 28. Iunij. Eius corporis translationem Mylas factam circa an. 331. ponit Ferrar. in nouo Catal. ibidem. De S. Baciano Meſſanam vnà translato, hactenus nihil inueni apud authores. Fortaſſe ſit S. Lucianus Martyr. cuius translationis, Meſſanæ, meminit Menol. ad 13. Iunij, & Ferrar. ibid. aut etiam Quintianus apud eundem ad 18. Iunij. De S. Achatio. V. Martyr. Rom. ad 8. Maij, ſub nomine Achatij Centurionis, vbi refert eius corpus diuinitus allatum ad littus Scyllacium. Plura ibidem in notis de hoc Martyre præclara. Meminit & Galeſin. ſub appellatione Cachij ſed Latiniùs rectius dici putat Cacij variat tamen in nonnullis à Martyr. Rom. Beluacenſis vbi ſacrũ Corpus Calabris dicit contigiſſe pro Scyllacio Thalen ponit, errore opinor aut corruptione. Denique S. Gregorium Columnæ Rhegynæ ex aduerſo Pelori obtigiſſe, ref[illegible] idem Beluacen. Eius Ciuitatis variam appellationem ex diuerſis. V. apud Ortelium in Theſ. Coſmogr. & plura ad rem noſtram in lib. inſcript. Sm[illegible] & Diac. lib. 3. Longob. qui tamen nonnulla fabuloſa videtur inſpergere.

In hæc loca mirandâ ſanè prouidentiâ deuecta Sanctorum Martyrum corpora, vt eſſent velut quatuor cuſtodes freti Siculi, paulò minus ex aduerſo ſe intuentes, qui pericula freti æſtuoſi, na[illegible] olim formidoloſi mitigarent.

LXXII.

Pag. 324. B. S. Agathoni qui illic erat, Hoſtienſi Epiſcopo.

FVit Agatho Epiſcopus Liparitan. Hodie ſeruantur eius reliquiæ Leontini in Sicilia. Claruit in perſecutione Decij. Martyr. Rom. ad 5. Iunij, Martyrem abſque alio addito nominat. Beluacen. lib. 9. cap. 87. vocat Epiſcopum Hoſtienſem, quia ſcilicet Inſula Liparis cum Ciuitate eiuſdem appellationis ſita eſt inter Oſtia Metauri flum. Brutiorum, & Mylas Ciuitatem Siciliæ, inde 12. hinc 20. M. P. diſſita, V. Ferrar. in Catal. ad 27. Iunij. Decius porrò imperauit circa an. 253. tribus menſibus ſuperans annum. Vnde ſequitur ſi ex ea Inſula migrauit corpus Apoſtoli Barthol. (vt videtur velle Equil.) circa ann. 331. non niſi 78. annis manſiſſe in ea, quod eſt contra aliorum veriorem opinionem, qui volunt manſiſſe ibi vſque ad an. 822. vt Sigeber. in Chron. vel 808. (vt Beluacen. lib. 9. cap. 87.) vel 840. vt Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 26.

Alius Agatho militaris, paſſus eſt ſub Decio, cuius meminit Martyr. Rom. 7. Decemb. Alius item Epiſcopus Liparit. de quo Gregor. lib. 2. epiſt. 52. ad Maxim. Syracuſ. Denique Agathus Panorm. de quo idem Greg. lib. 4. Dial. cap. 57.

LXXIII.

Pag. 324. C. Hæc ferè Vincentius ex Theodoro Conſtantinopolitano.

FVit hic Sacerdos Conſtantinop. temporibus Adriani & Leonis III. Rom. Pont. ab anno 772. vſque ad 814. & amplius, fide, conſtantia, magnis aduerſitatibus, obſeruantia erga ſedem Romanam, doctrina denique & miraculis clarus. Inter alia opuſc. ſermonem extrauit de S. Bartholomæo, vbi etiam de translatione eius ex Armenia in Liparitanam Inſulam agit, quem deinde Anaſtaſ. Biblioth. è Græco Latinum fecit. Vide Beluacen. lib. 9. cap. 87. qui addit, ipſum duorum Imperialium Cœnobiorum ſtudij, S. Saccudiorum Abbatem fuiſſe conſtitutum.

LXXIV.

Pag. 329. A. Iam quod Baronius in erudito illo ad notas labore.

SEnſit Baronius nullam Eleutherij Meſſanæ haberi memoriam; id iure miratur Ferrar. in Catal. ad 18. April. Eſſe tamen eius hiſtoriam confuſam, patet ex Antholog. Græcor. ad 15. Decemb. Præterea ex Lacinis Equil. lib. 2. cap. 20. ex quo Galeſin. ad 30. Decemb. & ex vtroq; Ferrar. in Catal. ibidem, Martyr. Rom. à nobis ſtat.

Rurſum alij vnum duntaxat eſſe Eleutherium, ſed hunc variè, varijs ex cauſis denominari. Alij quòd locum Martyrij ignorent, ex locis in quibus verſatus eſt, modo Illyriorum Epiſcopum, Canuſinum modo vocant, qui demum Meſſanam venerit vel translatus fuerit. Nam quæ de Meſſanenſi, eadem ferè de Canuenſi narrant Equil. lib. 4. cap. 61. & lib. 2. cap. 20. Galeſin. ad 30. Decemb. & alij. Denique alij duos fuiſſe putant

ſed

ſed actibus eorum (vt ſępe fit) confuſis in vnum conflatos. Ita Baron. ad 18. April. Ferrar. ad 30. Decemb. Similis planè confuſio in duobus Antoninis Pallentino & Gallico, quòd ille Pamiæ, hic Apamiæ ſit paſſus, etſi tribus ab illo ſeculis fuerit.

Eleutherius noſter quem Meſſanenſibus ſolemniori longè cultu celebrē optarim, inſignis fuit & ſplendore natalium & magnitudine virtutum, quæ antè verſo etiam in ea ætate gradu effloruerunt. Anno quippe ætatis 16. factus eſt Diaconus, anno 17. presbyter, ac tandem anno 19. vel 20. Epiſcopus, In Epiſcopatu quàm ſingularis & excellens fuerit, martyrij planè admirabilis palma oſtendit Vide authores cit. pręſertim Equil. lib. 4. cap 61. etſi multa confundant. Surium to. 2. ad 18. April. Alius eſt Eleutherius Martyr. Nicomed. de quo Lipoman. tom. 2. Ado ad 6. Non. Octob.

LXXV.

Pag. 344. A. De Equo picto geſtatore Georgij, ferum hinniente.

Contigit id Andronico Seniore Imperante, primo Quadrageſimæ Sabbato, ſub mediam noctem, cùm fortè nocturna quædam ſacra pro more ſolemniter fierent, ... inopinato hinnitus circa palatium exauditus eſt, vt omnes percellerentur, & needum animis & tumultu audientium ſedatis, alter iterum hinnitus priore maior, Imperatorem quoque conſternatum exciuit: qui miſſo exploratore, accepit, editum ab Equo in palatij pariete ante Deiparæ ſacellum depicto, & qui Georgium Chriſti martyrem ſuſtineret. Conſoltus Logotheta, Victoriam imperatori contra hoſtes portendi conijciebat. Imperator tamen in ſiniſtrum omen vertit. quòd idem equus ſimili olim hinnitu capiendam à Balduino Vrbem ſignificarat, nunc verò plura etiam prodigia comitata, neſcio quid peius innuebant, columna videlicet illa quæ conditoris Vrbis ſtatuam ſuſtinebat, inſolito quodam motu ac tremore per multos dies agitata, incertas vniuerſis cogitationes ac timidas ingerebat. Narrat hiſtoriam pluribus Nicephor. Gregor. lib. 8. Hiſt.

LXXVI.

Pag. 344. A. Quæ de Chriſtophoro Martyre vulgò creduntur.

Nicolaus Serrarius, In opuſ. Theol. Litaneut. c. 20. de S. Chriſtophoro, ex diuerſis varia tradit, nec putat impoſſibile, fuiſſe Gigantem. Ego verò id etiam veriſsimum puto, ex aſſertione A. R. D. Ioannis Tomci Marnauitij Canonici Zagrabienſis, Viri grauis & docti, & ob merita dum hæc ſcriberemus Antiſtitis Boſniæ deſignati, quam manu ſua & fide ſcriptam me petente dedit Romæ, curaturus etiam teſtimonium Ciuitatis Sibenicenſis publicum, niſi literarum commercia longo traiecta peſtis & bella impediuiſſent. Eſt autem huiuſmodi.

Conſtantinopolitano Chriſtiano ſtante Imperio, inter innumeras alias Sanctorum Corporum reliquias, quæ in eadem Vrbe magna pietate colebantur à fidelibus, fuit in Eccleſia S. Martyri Chriſtophoro dicata, de Iurepatronatus cuiuſdam familiæ nobilium, pes cum crure & coxa, eiuſdem Martyris carne pelleque ita integra, vt vſque ad digitos nihil mutilatum haberet. Capta per Turcas Vrbe, pretioſa reliquia per Patronos ſeruata, ad Chriſtianas partes delata fuit, cum publica atteſtatione Gennadij Patriarchæ Conſtantinopolitani, eiuſdem ſigillo & ſubſcriptione munita; qua, mira obſeruatione tota illa ſacra reliquia deſcribitur, vt omnis de ea dubitandi adimatur occaſio. Eam cùm per diuerſa loca patroni circumtuliſſent, digitis in diuerſis Eccleſijs diſtributis, demum Lucæ Tolentich Sibenicenſi Epiſcopo, Viro in aula Romana & Vngarica præclaro dederunt, cum ipſo Patriarchali autographo, Græcis & Latinis literis exarato, adhuc in Eccleſia Cathedrali Sibenicenſi extante, cum Sacra reliquia ab Epiſcopo ſuæ ſponſæ relicta. Cuius viſendæ cupidus Anno Domini 1617. Franciſcus Ericius, ſummus Venetæ Claſsis Præfectus, cum ad Sibenices Vrbem appuliſſet, Ioannes Tomcus Marnauitius Canonicus dictæ Eccleſiæ, & ſacrarum cuſtos reliquiarum eidem exhibuit. ſed Ericius non ſolo viſu contentus, eiuſdem quoque dimenſionem expetiuit, quam idem Canonicus filo dimenſam à calcaneo hominis iuſtæ ſtaturæ ad axillam pertingere inuenit.

Ego præfatus Ioannes Tomcus Marnauitius hæc in fidem mea manu ſcripſi Romæ 18. Octobris 1630.

Ea porrò magnitudo, eſt menſuræ A B vicies ac ſemel repetitæ, cum exceſſu C D. ſemel item adiuncto.

A ———————————————————— D

C. ——————————— D.

Et ex his reſponderi poteſt voto Serrarij, qui ſi certum (inquit) extaret huius Sancti alicubi membrum poſſet vt ex Herculis pede apud Gellium lib. 1. cap. 1. à nonnullis factum, colligi, fuiſſetne reuera Gigas. Et fides accommodari Ludouico Viues qui molarem Chriſtophori dentem pugno maiorem tradit: & Bernardo Bredenbachio de atteſtatione oſsis magni. V. apud eundem Serrar. nec neceſſe fuerit ad ſymbolicas tranſire interpretationes.

Eum porrò Franciſcum Ericium, quem Ioannes Tomcus, ſummum Venetæ Claſsis Præfectum eo tempore fuiſſe memorat, dum hæc ſcriberemus, bono omnium omine in neceſſarijs temporibus Reipublicæ Ducem rogauit.

LXXVII.

Pag. 344. A. De Septenis Martyribus quos dormientes vocamus.

De his tres ferè ſunt ſententiæ. I. Verè martyrio vitam profudiſſe temporibus Decij, & abdita intra ſpeluncam eorum corpora Theodoſio Imperante inuenta fuiſſe, vt inde reſurrexiſſe dicerentur, quòd diu quæſita tandem apparuiſſent. II. Dormiuiſſe verè toto illo temporis ſpatio, & iuuentos demum vnáq; experrectos aut etiam excitatos prodijſſe. III. Verè mortuos fuiſſe, & verè reſurrexiſſe, dici autem dormientes, more Eccleſiæ conſueto, quo etiam mortuos in Domino dormire dicimus. Primum nonnullis placet, ſecundum paucioribus, tertium docti impugnant, quòd cùm authores ſui velint id factum ad ſtabiliendam reſurrectionis fidem, ob controuerſiam Conſtantinopoli excitatam, quam hoc miraculo ſopitam dicunt; illi contra obijciunt nullam illis temporibus fuiſſe controuerſiam de reſurrectione, ſed longè poſt exortam. Et alioqui extaret memoria in Concilio Epheſino ſub Theodoſio aut paolò poſt in Chalcedonenſi celebrato, vbi tamen nulla de

ciuſ-

eiuſmodi hæreſi fit mentio, quam aliter primam damnari oportuiſſet.

Sed dici poſſet, ea diſceptatione tam inſigni miraculo ſopita, non erat operæ pretium in dictis Concilijs, ob alias præſertim cauſas coactis, pluribus decernere. Fuit quippe Epheſinum contra Neſtorium & Pelagianos; Chalcedonenſe contra Eutychetem celebratum. Certè Philaſtrius Ambroſio fere ſynchronus, atque adeo longe ſuperior Theodoſio, meminit in Cat. Hæreſ. Prodianitarum, Florianorum, denique Manichæorum, qui omnes inter alia reſurrectionem negarunt, omnes verò ante Theodoſium vixerunt: vt proinde neceſſe ſit talem antea extitiſſe de reſurrectione controuerſiam, quam tali miraculo repreſſam eſſe oportuit. Numerat Philaſtrius ſuo tempore quadringentos & amplius annos præteritos, & ad præſentem ſibi annum 430. Etſi eum Bellarm. in Philaſtrin neget eo vſque vixiſſe, id quod à re noſtra facit. Addo valuiſſe argumentum ad reſurrectionem probandam, etſi tantum verè dormientes nec mortui fuerint; neque enim hiſtoriam tanto omnium conſenſu ab antiquo firmatam, de vera dormitione facile negabimus: de qua re plura in noſtro Mart.

Alij celebrantur in Germania Septem dormientes, de quibus Gregor. Turon. in ep. ad Sulpitium Bituricen. vbi etiam eorum nomina refert. Paulus præterea Diacon. lib. 1. Hiſt. Longob. cap. 3. Martyr. German. ad 4. Nouemb. Baron. in notis ad 27. Iulij.

LXXIII.

Pag. 346. B. Nam vt taceam de portentoſo illo de ſtirpe Virginis commento.

DE ea execrandum Gnoſtici figmentum excogitarunt. Zacharia nimirum in penetralibus Templi thus adolente, apparuiſſe formam aſinino capite damnatam. Quod cùm ipſe reuelare vellet & populum monere ne aſinum adoraret, linguæ & vocis vſum illi ademptum, ſed paucis poſt diebus reſtitutum. Hac de cauſa Hebræorum Legiſlatorem præcepiſſe, vt ingredientis ad ſacra Sacerdotis veſtimento tintinnabula appenderentur, quo aſininus ille Deus ſe occultaret, ne forma eius intempeſtiuè conſpecta ſpectatori interitum afferret. V. Epiph. Hæreſ. 24. ex quo S. xt. Senen. V. Mariæ ſtirpſ. Baron. in appar.

Serapion Thmuenus Epiſc. in lib. aduer. Manich. ſcribit Chriſtianos olim accuſatos, quòd Iudæis permiſti, aſinum Iudæorum Numen colerent. At Gentiles veniſſe in hanc ſuſpicionem putat Tertul. in Apolog. ex ſcriptis Taciti, qui lib. . referens originem Hebr. relig. ait Iudæos ex Ægypto pulſos, cùm in vaſta Arabiæ ſolitud ne ſiti macerarentur ab aſinis ſylueſtribus, qui forte de potu ad paſtum petebant, aquarum fontes didiciſſe, & beneficij memores beſtiam diuinis honoribus coluiſſe, eiusq; effigiem poſtea in Templo conſecraſſe, atque inde præſumptum a Gentibus, vt Iudaicæ religioni propinquos aſinum pro Deo venerari dicerent.

Sed & quidam iumentorum locator apud Carthaginem, Tertul. temporibus, auſus eſt ante ſtabulum velut ſuæ artis inſigne appendere tabulam in qua depictus homo togatus, dextra librum tenens, prominentibus è capite aſininis auribus & in pede vngulis ſpectaretur, cum hac inſcriptione Deus Chriſtianorum ὀνοκοίτης id eſt Aſiniungius. Hinc liquet e qua ſchola prodierint huius ſeculi Hæretici qui vtrumdum Catholicos, ſed præſertim Roman. Pontif. abominanda magis quàm ludicra forma ad deceptionem ſupplicium depingunt, ipſi omnem humanitatem exuti, & ſuis picturis animo perſimillimi.

LXXIV.

Pag. 373. D. Cui fortaſſe non abs re ſuffecero.

QVæ Paulus Gualtheri ſcribit, partim ex Tradit. partim ex Hiſtor. Tarent. Ioan. Iuuen. lib. 8. c. 1. ſe habere profitetur.

In eo porrò quod Petrum prius Rhegyi fuiſſe velit quàm Paulum & Rhegynos fidem docuiſſe, nobis quoque qui probabile putamus, ante aduentum Pauli, Petrum iam Meſſanenſibus viſum fuiſſe, ex parte accedit: imò verò vnà Rhegyum & Meſſanam prædicatione Petri Euangelium ſuſcepiſſe, cùm non ex vno ſigno conijciat ad album facile venit. In ceteris tamen cum à Traditione Meſſanenſium nonnihil, tum ab Hiſtorijs Rhegynorum quas hactenus legimus, aliquantum abludit. Et quæ præcipue de impedito inter vincula Paulo dicit, vix probat, humanitate quippe fretum Iulij Centurionis, multa præſertim in cauſa Euangelij libere feciſſe oſtendimus.

LXXV.

Pag. 390. C. Melitam hodie Rhodienſium Equitum habitatione ſaciam.

HAnc alij Mytilenen aut Mityleneu vocant. Sed hæc oppidum eſt Lesbi Inſulæ quam Stephanus Mitylin dixit. Suetonius Mytilenas propè Methymnam nobilem eiuſdem Inſulæ ſituram. At Melita Rhodiorum, hoc eſt qui olim Rhodiani, hodie Melitenſes dicuntur, Inſula in Africo mari quod est in Ionium & Siculum. habet q; etiamnum nobilis Ciuitatem, Occidentis totius atque adeo Orbis Chriſtiani ex ea parte propugnaculum natura & arte quidem, ſed religione, etiam & virtute ordinis præſtantiſsimi fortiſſimum. Mytilenen & hanc non pauci. Mileuum non nemo, ſed errore. Eſt enim Mileuum ſeu Mileuis Ciuitas Africæ proprie dictæ mediterranea, nobilitata Concilio, ab Innoc. I. cui & S. Auguſt. interfuit approbatio. Vix in aliquo Ciuitatis vocabulo tam frequens lapſus, vnde & Mileuum quidam Melitam dixerunt, & vice verſa alteram pro altera. V. Baron. ad an. 56. & 58. Alij eandem aſſeruerunt cum Melita interioris Adriæ ſeu Melada, ad quam naufragaſſe Paulum Apoſt. plusquam temerariè ſenſit Matth. Beroaldus in textu confutatus.

Similitudo nominum occaſio deceptionis. Sic pro Stridone patria S. Hieronymi, non nemo Sidronam legit, pro Meſſena Meſſinam, pro Aquileia Apuliam, pro Apamia Pamiam. & in ipſa Apamia Syriæ Phrygiæ, Bithiniæ, Galliæ Aquitanicæ, quoties lapſus? Vt inde quæ alteris conueniant, alteris attribuantur, idq; maxime in Diuorum Natalibus ſacra quadam fame. Quid mirum? ſi interdum in maxime diſſimilibus quoque ac diſparatis contingat errare. Ceterum non ſolum ageographicus error, ſed planè puerilis inertia Lithuaniam pro Britannia, Galliam pro Dalmatia, Auſtriam pro Heluetia habere, & inde Lithuanum Britannum, Gallum Dalmatam, Auſtriacum Heluetium appellare. Auſtria ſeu Pannonia ſuperior patria mea eſt, in ea Flauiana, ſeu Vienna Ciuitas hodie Romanorum Imperatorum clariſsima ſedes, & hoc ipſo ſi a ſede principis argumentari licet, alterum poſt Romam Orbis Caput.

Pulpi-

LXXVI.

Pag. 400. A. Ad pulpitum poſt Cataſtam.

PVlpitum honoris cauſa tribunal appellat Amalar. lib.3.cap.18. Vulgo vocatur Ambo. Caſſiodor. lib.10. Tripart cap 4. Socratis Græca in Latinum conuertens. *Epiſcopus* (inquit nempe Ioan. Chryſoſt.) *Eutropio ſub altari iacente, nimioq; percuſſo timore, reſidens ſuper Ambonem, vbi ſolebat prius facere conſuetè ſermonem, homiliam in trepatoriam fecit aduerſus eum.*

Vt autem notat S.German. in Theor: rerum Eccleſ. figuram lapidis Sancti monumenti deſignat, quem Angelus cùm reuoluiſſet, reſurrectionem mulieribus (vt inquit) *vnguentifero* proclamabat. V.Ioan. Durant. de ritib. Eccleſ. lib. 2. cap 23.

LXXVII.

Pag. 401. D. Catholicam vocant.

ID opinor, ſiue quia nunquam Schiſmaticis conſeſſerit, ſiue quòd ceteris Græcorum Templis minoribus, auctoritate quoque Pręſidis ſui præmineret. In hanc Eccleſiam Græci Meſſanenſes relicta Latinis Æde Cathedrali migrarunt, ne videlicet functiones & cæremonias miſcerent, quas olim in eadem Æde peragebant: Seruato ſibi nihilominus iure, ſubinde ſtatis anni diebus, ibidem operandi, velut cùm aſsiſtunt benedictioni Sacri fontis in Vigilia Pentecoſtes, eodemq; die ſolemnes decantant veſperas, & vt alia mittam in publicis ſupplicationibus pontificiali amictus præcedit Latinum Clerum Protopapa.

Hæc porro Eccleſia ab illo tempore, vocabulo magis vulgato dicitur *Catholica*. Alias tamen titulum habet, a B Virgine de Graphio, ideſt ſcripto, exhibetq; Deiparæ Imaginem non tam Symbolicam vt in Æde Latinorum, quam monimento magis expreſſo germanam; cuius ſanè antiquitatem ipſe Ciuitatis ſubiectus typos commendat, habitu pene priſcam nouitatem Chriſtianam præferente, cum portu nudo, brachio inculto & aſperitri, abſque vllo in crepidine propugnaculo, quod Rogerius primùm extruxit ante aliquot ſecula, vt vel hinc noris antiquiſsimam huius rei viguiſſe memoriam.

Ipſa porrò Ciuitatis pictura, arguit Ædem, Altare, & Imaginem illam, non alicuius priuati expenſis ſed Reip. impenſibus perfectam, in eius nimirum rei memoriam, quam Ciues communi religione colere ſoliti eſſent. Nec verò toto ſuo ſchemate myſterium præfert dumtaxat, ſed prætera etiam Eccleſiæ titulum donat de Graphio, à quo hodieq; acta & tabellæ ſignātur. Non id proprium nomen aut pictoris, aut fundatoris, aut appellatiuum elegantiæ, quaſi quòd graphicè picta eſſet; ſed nomen eſt à ſcripto vel literis exaratis, traditione impoſitum. Et alioqui antiquum ſatis eſt, eos qui tabulam ſuſpendunt, quaſi rogantes ac geniculantes imaginibus appingi, quod videre eſt in lib. mirac. Coſmæ & Damiani, quem Theodoſ. Act.4. Nicææ legit. Hoc loco Ciuitas ipſa Meſſanenſis vetuſtè adpicta, non vnius vtiq; hominis, ſed totius populi votum & publicas expenſas inſinuat.

LXXVIII.

Pag. 401. D. Cui Protopapa præeſt.

VT huius compoſiti rationem intelligas; aduerte Papam aliquibus dici, quaſi ex duarum vocum principijs nomine coalito, id eſt Patrem Patrum; alijs à Græco vel Patris vel aui vocabulo quaqua tandem etymologia. V. Cælium Mancin. lib. 3. de Poteſt. Pontif. cap.3. vbi ex Anton. Polo aliud etiam eius vocis etymon affert. In primo ſenſu tribuitur Papæ; & ita in ſepult. Synod. Concil. Prou. Epiri Hormiſda, Pater Patrum appellatur. In ſecundo apud Græcos Clerici venerandi, Papæ, hoc eſt Patres dicti Vualfreid. de rebus Eccleſ. cap 7. Apud Latinos commune nomen fuit etiam Epiſcopis vſque ad an 850. Tandem ſucceſſu temporis in ſolo Pont Rom. hæſit. Et ne Schiſmatici vſurparent, Gregor. VIII. an.1073. habita Romæ Synodo contra illos, vt Papæ nomen vnicum eſſet, vetuit alios illo vti. Simili pene exemplo ne dignitas Cardinalitia in deerrante ad alios inferiores Illuſtriſſimi titulo vileſceret, decreuit anno ſuperiore 20. Iunij Vrbanus VIII. Cardinales, Eminentiſſimi appellatione decernere, eaq; alios præterquam Imperat. Electores M. Magiſtrum Melit. & ſi quibus ſedes eſt inter Cardinales, voluit abſtinere.

Iam quod ad rem noſtram, Protopapa Græcis dictus eſt, qui Papis in ſecunda acceptione, hoc eſt Clericis, officio & dignitate præiret. Vnde Balſamoni in Cap. Apoſt. 59. idem quod Chorepiſcopus. Et in Photij Can. tit.1. cap.3. Clerici inferiores dicuntur Piſinini Papæ. Mihi tamen maior fuiſſe videtur dignitas Protopapæ quam Chorepiſcopi, dictus quippe eſt Defenſor & Princeps Tribunalis (*βήματ©*) Gr tierus vertit primum in tabernaculo, ſeu in loco altaris, idemq; ſecundas à Patriarcha obtinebat. V. Codinum pag.129. Idem verò in coronatione Imp. legebat Euangelium, & in die lotionis Imperatore pauperum pedes loturo, peluim conſeciabat.

Alius porrò fuit Protopapa Palatij ſeu in Clero Imperatoris, qui & Magnus Protopapas dicebatur, cuius functiones nonem generis fere, ponit Codin. lib. 1. cap.7.8.12.14. & ex parte Phranzes lib.3.cap.19. Alius in Clero Eccleſiæ, qui eadem fere in Eccleſia, quæ ille in Palatio, peragere conſueuerat. Et huius generis videtur fuiſſe Meſſanenſis Protopapa. Obtinebat autem ſecundas à Patriarcha, non ſimpliciter, nam Exocatacæli (quaſi Cardinales) maioris erant dignitatis; ſed inter Sacerdotes communes primus, & ſic proximus à Patriarcha. V. Codin. lib.1.cap.10. Balſamoni tom.1. Iuris Græco Rom. dictus etiam *Protopapades*. Inter alia legebat Euangelium primum in Vigilia Natiuitatis, reliqua enim legebant alij Sacerdotes. Is porrò qui ab hoc Protopapa ſecundas tenebat; ſecundus Sacerdotum dicebatur, & inter alia munia Sacerdotes ad Altare ſeu Sacram menſam introducere conſueuerat.

LXXIX.

Pag. 407. A. Equidem non ignoro dubitaſſe aliquando, &c.

L. Tarrutius Firmanus olim Natales Vrbis Romæ condidit V. apud Solinum: cuius poſitiones Nicolaus Muller. tuetur in plerisq; & Natalem Vrbis differenti calculo, quàm ceteri Tarrutio imponentes ab

Anno

Anno Period. Iul. 3961. arceſsit. Id alij quoque pro ſuis Vrbibus præſtiterunt, quos inter Meſſanenſes pro genio non poſtremi. Putant aliqui iacta prima fundamenta Marte cum Leone, aut horoſcopante, aut culminante, Orione quoque alterutro in loco affulgente; denique magna Saturni & Iouis coniunctione in ſigno Piſcium, in quarto Trigono celebrata. Niſi erro annus ab Orbe numerabatur 2191. Ante Rumam conditam 1014. ante Chriſtum 1776. qui calculus aliquantum euariat à poſito ſup. Not. II. Sole exiſtente in gradu Leon. 27 m. 53. Menſe Iulij 17. fer. 3. vel 18. fer. 4. Leo totius Siciliæ ſignum habetur.

LXXX.

Pag. 408. A. Prærogatiui tabellæ.

De ijs ſat fusè Volater. lib. 6. Geogr. de locis Sicil. Duas autem recitat inſcriptiones, Romanorum gratiæ ſeu gratitudinis monumenta: alteram ob merita ex primo bello Punico: ex ſopita ſeruili factione alteram. Ex primo ſex prærogatiuis ad ſummum aucti Meſſanenſes, ea altera vna, quæ pluribus par ſit. Breuitatis cauſa mittimus. V. loco cit. vbi & Coſſ. & anni aſſignantur, quorum tamen coniugatio ex Oroſio lib. 2 cap. 7. ſedet.

Minus hic videri poſſit Meſſanenſes Latij iure & Romana Ciuitate donatos. Golzi. in Antiq. Sicil. quamuis ſpecioſum, Originis communione Romano populo iunctos fuiſſe, vt id propter à Romanis ſubinde opem poſtularent. Polyb. lib. 1. Hiſt. Commune quod Florus lib. 2. cap. 2. Meſſanenſes Romanorum ſocios, & Meſſanam fœderatam Siciliæ Ciuitatem vocat. Fœderatæ Ciuitates iure Romano ceteris prælatæ. Meſſanæ fide prima Romanorum Prouincia Sicilia, caput recipiendum dedit.

Ex eo porrò quòd Ciues Meſſanenſes, ac etiam Sacerdotes, vt habent Tabulæ Archiuij, Romanorum honore ac poteſtate ſint aucti, infert non nemo Scriptorum, Gentilitatis ritu in Eccleſiaſticas cærimonias poſt ſecula conuerſo, Meſſanenſes Canonicos hodieq; in publicis functionibus mithris & infulis ornatos incedere, ea inſignia probantibus etiam Romanis a Chriſto Pontificibus. Antiquum ſanè eſt id Meſſanenſis Eccleſiæ priuilegium & numero eximens, ſicut & vſus compagarum, de quo Gregor. lib. 7. epiſt. 28. ad Ioan. Syracuſ. *Peruenit* (inquit) *ad nos, Diaconos Eccleſiæ Catinenſis calceatos compagis procedere præſumpſiſſe, quod nulli hactenus per totam Siciliam licuiſſe, niſi ſolis tantummodo Diaconibus Eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim a prædeceſſoribus noſtris nõ dubitatur eſſe conceſſum, bene recolitis.* Ex quibus liquidũ euadit quanti Romani Pontifices fecerint Eccleſiã Meſſanenſem ac Syracuſanam, in quarũ altera Vicarios ſuos habuit Gregorius, in altera prærogatiuam Cleri vigere voluit, dato etiam Antiſtite Dono, ne quid honori deeſſet, ea nomero Cardinalium, quos Presbyteros vocant. V. Ioan. Diac in Vita Greg.

Ad prærogatiuum vetuſtæ Romæ acceſſit, niſi etiam ſuperauit Archadij munere, nouæ Romæ honorarium, nec non aliorum exinceps ornamenta Principum, de quibus quia ſingularem immortalitatis gratia librum edi intelligo, pluribus agere alienum à re mea iudico.

LXXXI.

Pag. 408. B. Quam forſitan ob cauſam præcipue dixerit Tullius.

Tullius Meſſanam orat. 4. in Verrem ita perſtringit. *Tua inquam Meſſana tuorum adiutrix ſcelerum, libidinum teſtis, prædarum & furtorum receptrix.* Sed de eadem paulò poſt addidit. *Mamertina Ciuitas improba antea non erat, etiam erat inimica improborum.* Ita ille, præclaro ſanè documento Ciuitates Rectorum exemplis deteriores fieri vel meliores. *Vt enim* (inquit idem lib. 3. de Legib.) *cupiditatibus Principum & vitijs infici ſolet tota Ciuitas, ſic emendari & corrigi continentia.* Et nimis certum, Principes plus nocere exemplo quàm peccato. Quin imo tanti Tullius fecit Meſſanam, vt in vna Ciuitate, Imperij ius per Verrem imminutum eſſe prædicaret. Quid olim Iudæis contemptius Nazaretho, adeoq; tota Galilæa: quid hodie Chriſtianis ob prærogatiuum eius loci ex Virginis conceptione, ea prædicatione Chriſti, inter alia ſacra, tam venerandum, & ſupra honores eximium? De Vrbe capite orbis inter alios ante lucem Euangelij acceptam non modo Tullius in lib. de petit. Conſ. ſed etiam poſtea S. Hieron. ad Oual. ad Aſellam, & ad Marcel. multa mala, plura tamen paſsim honorifica & meliora commemorant. Id in re quoque Meſſanenſium locum habet. Arguenti ex præteritis, leges reſpondent, L. Iul. Maieſt. L. 1. C. ſi quis Imp. mal.

LXXXII.

Pag. 409. A. Huc reuocari poteſt ingens illud Archadij, &c.

Pro Archadij Hiſtoria inter alios in contextu relatos Vide Ludouic. Caſanacte per multa, & Carolum Tapia Marchionem Bellimontis, & Regiæ Cancellariæ Neapoli Regentem, in libro Deciſ. ſupremi Italiæ Senatus Deciſ. 23. à num. 70. vbi Hiſtoriam Græcam ad literam quod aiunt atteſtatur, Priuilegia ab Archadio conceſſa memorat, pluresq; pro Inſtituto ſuo authores laudat. Alanus Copus Dial. 4. c. 10. inter alia de Archadio hæc habet. *De eodem creditur quòd cum à Gothis & Bulgaris terra mariq; cingeretur, neque aliunde quicquam auxilij adueniſſet, ſolam Meſſanam illuſtrem Siciliæ Ciuitatem auxilium miſiſſe, & illum ab illis anguſtijs liberaſſe. In cuius tam egregij & memorabilis meriti præmium, Meſſana ab eo Crucem albam in rubeo campo accepit.* Hæc ille, ſed pro Cruce alba legenda *aurea* cum Fazello, ex quo Alanus exſcripſit.

LXXXIII.

Pag. 410. A. Qui crucem in clypeis & ſignis militaribus.

Crucem debellatis olim Hiſpanis, (quod non ſine gloria gentis dici poteſt,) peruetuſta poſt imagines memoria, in inſignia Imperatorum conceſſiſſe, ſat notum. Nam cùm Romanis conſuetum eſſet, eorum hoſtium ſigna, quos maiori cum labore & ſudore ſubegiſſent, velut in triumphum traducta, ſibi aſſumere, primus Cæſar Auguſt. Cantabros Hiſpaniæ populos,

quo-

quorum Crux genuinum inſigne fuit, multo Romano ſanguine fuſo, ſub iugum miſit, ablatisq; Crucis ſignis, quæ à Cantabris Cantabraria dicebantur, Labara verò ex eo quòd labore parta fuiſſent, ea deinceps clypeis ac vexillis impoſita in exercitu deferri voluit, Romanisq; Imperatoribus eadem Crux inſigne fuit, quæ longo poſt temporis interuallo, à Iuliano Apoſtata detracta, iterum Valentiniano rerum potito priſtinæ dignitati reſtituta, ſtetit per multas ætates, quoad collabente Orientis Imperio, in Occidente hæſit, iterumq; poſt Hiſpaniam à Sarracenorum iugo recreari inceptam, poſt liminio ad Hiſpanos reuerterit. V. Tertul. in Apologet. c. 6. Minut. Fel. in Octau.

Ab iiſdem Hiſpanis Aquilæ Imperij ad Romanos felicitate vincendi creduntur aduolaſſe; ab his verò Quintilio Varo cum tribus Legionibus deleto, ad Germanos demigraſſe. Nihil ea cæde ferunt fuiſſe cruentius, qua tres legiones obtruncatæ, ſigna & Aquilæ duæ captæ, Germanis deinde inſignia fecere, quibus hodieq; vtuntur Imperatores. Neque enim biceps eſt Aquila, vt imperitum vulgus opinatur, ſed duæ ſimul auerſis capitibus, cetera ſimul adiunctæ, alteraq; alteram expanſis alis obtegente, quibus tertia quoque eodem prælio acceſsiſſet, hodieq; Cæſarum inſignia amplificaret, niſi, ne in hoſtium poteſtatem veniret, tertiæ Legionis ſignifer fuga retractam paludi immerſiſſet. Hoc ſupremum victis fuit conſilium ne pudore grauius cæderentur. Vide Sueton. & Ioan. Boccac. Simon. Maiol.

Vnde refellitur inanis quorumdam coniectura, qui bicipitis Aquilæ initium ex eo ducunt, quod pacatis Occidentis finibus, & ſocietate inter Carolum Magnum & Nicephorum Græcum inita, huic Orientis, illi verò Occidentis Imperium bicipitis Aquilæ auſpicijs ceſſerit adminiſtrandum. Ceterùm poſt Aquilas, minime deſijt eſſe Crux inſigne Imperatorum, ſed hodieq; vel in apice Coronæ Auguſtæ Aquilis impoſitæ locum habet, vel in medio pectore ſeorſim ſplendet, vel denique tranſuerſim ducta, totam aream in quatuor partes diuiſam, ceterorum quoque Regnorum inſignia complectitur. Id præſertim frequens eſt in antiquioribus Imaginibus, nam Regnorum imagines Aquilis inſertę recentius inuentum habent.

LXXXIV.

Pag. 411. B. Quemadmodum in aurea bulla ſignatur.

AVrea bulla Gręcis χρυσόβουλλ vel χρυσοβούλλον hoc eſt aureum decretum, ſeu mandatum: ſic dictum quòd aureo ſigillo imprimeretur. V. Conſtant. Porphyr. in Chorogr. Paulus Diacon. bullam vocat quod pleriq; ſic ſcriptum pro icone ſigilli appenſa accipiunt, vt in hoc Decreto Archadij Maurolycus. Ceterum aurea bulla apud Occidentalium Imperatores hodie quoque in vſu eſt. Apud Græcos deficiente olim Imperio in varias formas demutata eſt. Vide Luitph. in Legat. Phranzem lib. 1. Chron. c. 10. Rectius verò quod huc ſpectat efferetur & ſcribitur bulla quam bulla, niſi non tam Decretum ipſum, quam ſigillum, ex ſimilitudine quadam bullarum aurearum quæ orbiculata ſunt ornamenta, nominetur. V. Cicer. in Ver. 3. Apul. lib. 6.

Erat autem illis præter annulum ſigillum, maius & minus, quod in auro, argento, plumbo, cera rubra & miniatula imprimebatur; cui deinde ſerica fila vel etiā aurea alligabantur. Tale fuit Decretum Archadij, cui inquit Maurolycus, *erat aurea bulla ſericis an-* *vtrisq; filis alligata*. Serici fili, ſicut & aurei ſigilli, meminit Nicetas lib. 2. in Manuele, aureas tamen chordulas non inuenio diuerſas fuiſſe à ſericis auro intertextis.

Porrò ſericis filis coloris cærulei & aureo ſigillo, vſi ſunt etiam ſtylo Græco Siciliæ Reges, vt patet in diplomate Rogerij, de quo ſup. Reges Hungariæ vſi ſunt ſerico viridi nigroq; intorto. Boſniæ item Reges funiculo ſericeo ſed rubro; Vtrisq; autem de more fuit ſigillum penſile quod ſecretum dicebatur è collo ferre. Ita obſeruauimus in diplomatibus Matthiæ primi Regis Hungariæ editis an. 1459. quæ ſicut alia multa digna ſcitu, ex ſuis antiquarijs oſtendit nobis Ioannes Tumcus Marnauitius Canon. Zagrab Boſnienſis deſignatus tunc Romæ agens.

Quibus autem Imaginibus vſi ſint Imperatores in annulis ſigillaritijs, vel etiam in ſigillis ſolidis & malleo ductis. V. Capitol. in Albino. Sueton. lib. 2. cap. 50. Codin. in Conſtantin. quæ tamen diuerſæ fuerunt in ſigillis & monetis. Sebaſt. Erizzius lib. de monet. Archadius auream monetam Cruce inſigniuit, quod ante victoriam de Perſis aëreæ Cruces in veſtibus hominum apparuiſſent. Proſper de diu. promiſ. par. 3. promiſ. 34. de Martyrib. Alan. Cop. Dial. 4. cap. 10. Baron. tom. 5. ad an. 395. Id tamen longe ante Conſtantinus etiam præſtitit. Alan. loco cit. Bulla quæ Decreto Archadiano erat appenſa, ex Maurol. effigiem habebat ex vna parte Saluatoris hoc ſymbolo circumſcripto. *Deus vincit, Deus regnat, Deus imperat*: ex altera verò Crucem exprimebat, litera B. in angulis. in ambitu verò hac inſcriptione exaratam. *Archadius iuſſu Spiritus Sancti, Chriſtianorum baſis & protector, Romanorum Auguſtus*. Nihil ſimile inuenio in aliorum ſigillis, ſed neque in numiſmatibus eiuſdem Archadij, quorum tria inter alios genera affert Baron loco cit. Credibile eſt, religioſum & Chriſtianum Principem, quo nomine eum vocat Proſper. cap. 24. poſt partam victoriam tale ſibi ſignum in bullis conſtituiſſe, quo & pietatem in Deum, & felicitatem cum zelo aduerſus Hæreticos, prioribus ſaltem annis, quoad vxoris ſuaſu Incaute offendit, demonſtraret. Ceterum ſimilis ferè inſcriptio extat in Obeliſco areæ S. Petri, *Chriſtus vincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat, Chriſtus ab omni malo plebem ſuam defendit*. V. Iacob. Middendorp. lib. 3. Acad. paulò ante finem.

Sępe autem Imp. manu ſua ſubſcribebant, addebantq; duo hæc elementa, M. D. hoc eſt. Manu diuina. Quid hic factum, mihi non conſtat. Erat huiuſmodi ſubſcriptio ex ſingulari quodam encauſti genere, cuius confectionem nemini, ne priuatim quidem licuit exercere. L. 6. C. de diuin. ea ſcript.

LXXXV.

Pag. 411. B. A Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, quadringenteſimo ſeptimo.

VIdetur exprimi vulgaris Epocha, & ann. Mundi 5602. pariatur cum anno Chriſti 407. Secundum hanc Martyr. Rom. tradit Chriſtum natum ann. Mund. 5199. his ſi addantur 407. quibus ſignata bulla, exeunt 5606. paruo exceſſu, niſi data ſit an. 403. aut niſi ob miſſas intercalationes alius calculus ducatur.

Ceterum Græcis putatio Alexandrina eſt in vſu, quæ Chriſtum ponit natum an. Mun. 5507. Secundum hanc Conſtantin. Mag. paternum Imperium ſuſcepit,

an. M.

an.M.5797. qui iuxta Zonaram eſt an. Chriſti 291. Idem Natalem nouæ Romæ celebrat 11. Maij A. M. 5838. qui eſt Chriſti nati 330. Incarnati 331. Imago Edeſſena tranſlata eſt Conſtantinopolim A.M. 6452. id eſt anno Incarnat 945. Natiuit. 944. apud Baron.

Eadem Epocha ſeruata in diplomatibus Siculis. Vnde priuilegium Leontio de Criſafijs magni Monaſterij S. Saluatoris, Ord. S. Baſil. Archimandritæ, à Rogerio conceſſum, idemq; aureo ſigillo cum ſericis filis cæruleis munitum, annum exhibet à condito Mundo 6645. Menſe Februar. Indict. 12. Meſſanę datum, hoc eſt an. Chriſti 1134. Denique ex Niceta Conſtantinopolis a Latinis capta A.M. 6712. Ind 7. (mendosè ponitur an. 6817. neque enim ſtare poteſt cum Ind. 7. & cum multis alijs quæ ponit Nicetas) hoc eſt ann. Chriſt. 1204. Et ſic de alijs, vbi tamen notandum quod de Origine Indict. dictum eſt alibi.

Annum Chriſti cum annis Mundi rarius lego pariatum apud antiquiores; in hoc diplomate uiſi a Conradi Regis Scriba additum ſit, vetuſtior arguitur æra Chriſti, quam vulgo putetur. V. Not. LIV. quando Epocha Dionyſiana licet tradita vt creditur ann. 530. ducentis poſt annis cæperit adhiberi. Nicol. Mul. in Iiag. cap. 7.

Anni Pontificatus, Galeſino & alijs, à Paſchali II. cæperunt aſcribi in Pontificijs reſcriptis, diplomatibus, ac literis, cùm antea in illis anni Conſulum primò: deinde Imperatorum, tum Indictiones notarentur. Porrò Eugenio IV. Pontif. in ijs reſcriptis Pontifical. annorum a Chriſti Domini Incarnatione ſupputatio ſcribi incæpit, ſuadente Blondo Foroliuien. Hiſtorico, Ciue eiuſdem Eugenij.

LXXXVI.

Pag. 422. A. Vtique tamen rarius apud quos ſum eruditus.

Maſſæus lib. 18. Chron. ad ann. 1383. Narrat obſidentibus Angelis Ipram Oppidum Flandriæ celebre; rebus ad extrema deductis, obſeſſos Matris miſericordiæ opem implorasse, nec mora, hanc viſibilem apparuiſſe, ſupplices conſolatam, Hoſtes exterritos in fugam dediſſe. Eius beneficij & liberationis memoriam Ciues quotannis feſta religione Dominica prima Menſis Auguſti concelebrant.

LXXXII.

Pag. 430. C. Romanam illam Agathone ſedente peſtilitatem.

Extat eius rei præclara memoria in Templo D. Petri ad Vincula, cum hac inſcriptione.

S. Sebaſtiano Martyri depulſori peſtilitatis.

An. Sal. DCLXXII. Vrb. Romam perniciosa & grauis inuaſit peſtis, Trimeſtre malum fuit, Iulio Aug. & Septemb. tanta acceſsit multitudo pereuntium, vt eodem feretro Parentes cum lib. Viri cum vxoribus, Fratres cum fratr. & ſororib. efferentur, loca vndiq. repleta Cadaueribus via ſuppet. bant, ad hæc nocturna miracula terruerant, nam duo Angeli bonus alter contra alter, Vrb. peragrabant, & hic venabulum manu ferens quot pulſibus oſtia tetigiſſet, totid. in illis domibus cadebant mortales; tamdiu labes vagata donicum eid. S. Viro nuntiatum ferunt, finem calamitatis fore ſi in æde S. Petri ad Vincula altare Sebaſtiano Martyri conſecraretur, re perfecta illico.

Peſtis velut manu pulſa

Faceſſere iuſſa eſt. Hæc ibi.

Ceterum Agathonem ſedere cæpiſſe an. Chriſti 679. VI. Idus Iulij die Dominico, & obijſſe IV. Idus Ianuar. 685. Autor eſt Onuphr. in Catal. Pontif. Hieronym. Vecchiettus cæpiſſe ponit an. Iul. 4630. 7. Sept. & vixiſſe Ann. 4634. 10. Iun. quibus pariantur anni Chriſti 678. & 682. quæ tamen non reſpondent annis 672. in inſcriptione poſitis. Fuiſſe tamen Agathonis tempore peſtem in Vrbe grauiſsimam, poſt Solis & Lunæ Eclipſim, ponit. Platina in Agathone. Paulus Diac. hiſt. de geſtis Longob. lib. 3. c. 5. qui vixit circa an. 774. & eadem pene narrat quæ habentur in inſcriptione, niſi quod addat iuſſu boni Angeli malum Angelum pulſaſſe oſtia domorum. Ex reuelatione deinde factum vt in Baſilica D. Petri ad Vincula altarium erigeretur, mox vero delatis ab Vrbe Roma, vel (vt corrigitur) ad Vrbem Romam S. Sebaſtiani reliquijs, ſtatim ac primùm altare conſtitutum eſt, peſtis quieuit. Hæc fere ex Paulo Diacon. Vide Baron. tom. 8. ad an. 680. Vbi notat extare adhuc integrum ipſum altare, nec non eiuſdem S. Martyris Imaginem muſiuo opere expreſſam. Ex quo deinde propagata eſt religio vt peſtis tempore voti cauſa, eiuſdem S. Sebaſtiani Imago diuerſis in locis pingi ſoleret, imò altaria & Eccleſiæ in eius memoriam erigi.

Aduerto hic primò. Erratum eſſe in ſupra noſtra inſcriptione, fortaſſe quia ſerius poſtea [illegible] vel certe in huiuſmodi locatione numerorum DCLXXII. duo vltimi Characteres tranſuerſim erant locandi hoc modo X. vt LXXX. referrent, vel magis quia pro LXXXII. ex inaduertentia LXXII. irrepſerunt. Deinde eo loci non videri altare S. Sebaſtiani ſed B. Virginis, a cuius latere ſed fere extra limites Aræ, eſt ea Imago muſiua, niſi quod quibuſdam videtur recentior ea pars templi in ingreſſu, recentiorem etiam Virginis aram alia de cauſa accepit, ſeruata nihilominus antiqua Sebaſtiani memoria, in ea qua ibidem viſitur forma. Denique S. Sebaſtianum in ea Imagine referri habitu ſenili, quæ ætatem plus minus ſexagenarium referat, quod ipſum aduertit Baron. in notis ad [illegible] Ianuar. & monet pictores, iuuenem palo al[illegible] perperam pingentes: fuit quippe Sebaſtianus vir ſpectatus & probatus longa militia & authoritate, vtpotè qui inter primos domi & militiæ eſſet, cui & Imperator Imperium crederet, nec ſolum inter Prætorianos ductaret ordines, ſed omnino primas in eo numero teneret. Vt videre eſt in Simeone Metaphr. Baronio & alijs. Magna porrò eſt eius Imaginis & Altaris religio, ſed tempore præſertim ſuſpecto ob luem, quemadmodum hoc biennio experti ſumus perculſa metu Vrbe Romana.

LXXXIII.

Pag. 439. D. Ceterum quod huc vlterius ſpectat, &c.

Petrus Bleſenſis quoque tandem animo de Siculis obliquè ſenſit [illegible] Oroſius: exulceratè Hugo Falcandus etſi Siculus, cuius ſiniſtrum & inconſtans ingenium perſtringit Georgius Tornacæus in Prol. in Hiſt. Falcandi. Sunt qui hodie quoque ſicut in Italia Leſtrigones, ita in Sicilia Cyclopas eſſe putent, alij Nationes & Vrbes confundunt, omnes extra Italiam barbarorum appellatione definiunt. Quam appoſitè Quintil. *Rectè cum artibus actum fore, ſi ſoli artifices*

de

de quibus indicaretur. Nulla natio tam ſancta quæ non degeneres protulerit. Inuidiam Siculis prouerbium communem fecit. At hæc ſi apud Siculos Ciuitatem habuit, certè apud multas gentes peregrinata, gratum vbiq; hoſpitium inuenit, vbi virtutem æmulam formidauit. Nemo Tullio certius de Siculis pronunciauit. *Suſpicioſum & acutum genus*, quod tamen cum virtute ſtare poteſt. Ceterum in nationum vitijs non naturam ſed occaſio mercatum habet, vt quis ea rectè accuſet, à multis iuxta philoſophum comparatus eſſe debet. V. Sebaſt. Maceum de Hiſt. lib. 2. cap. 15.

XCVI.

Pag. 433. C. Hinc factum vt eo Dæmonum propemodum omnium exercita cultu.

NOn eſſe fabuloſum, in Sicilia ſi etiam cultum, frequens fuiſſe Dæmonibus domicilium. V. Menolog. Græcum. Euagrium & alios qui ex iſtis vitam Pancratij texuerunt, qui ingreſſus in Inſulam, Falconis & Liſſonis aliorumq; Dæmoniorum ſimulacra euertit. Fazellus dec. 1. lib. 10. cap. 2. vbi de Argyre peruetuſta Vrbe, & eius tutelari Philippo, multa ſe in hoc genere vidiſſe ſcribit quæ alioqui mentem excedunt. Plura in Menol Græc. & Breuiar Gallican. de S. Agrippina Mœnenſium Patrona & in officio, quod Mœnenſis Eccleſia in eiuſdem Diuæ feſto recitare conſueuit, lect. 7. & 8. plane admiranda. Octau. Caet. in Iſag cap 20.

Diuino tamen prouiſu factum, vt vbi ſuperſtitio quàm maximè viguit, illuc introducta poſt Euangelium Sanctorum propagine, religionis & miraculorum vniuerſa Inſula velut Templum eſſet, præcipuè verò eiuſmodi Sanctis clareret, qui in effugandis Dæmonibus potentes extiterent, cuiuſmodi ſunt Pancratius, Philippus, de quo V. plura apud Baron. in notis ad 12. Maij Ferrar. ibid. in Sanctis Ital. Eleutherius præterea, Guglielmus, Mulier (vt inquit Fazellus ex confeſſione Dæmonum) Catanenſis, hoc eſt Agatha, denique vt innumeros taceam Agrippina, ex cuius admirando patrocinio, Mœnenſes pro inſignibus ſuſceperunt Virginem quæ læua Crucem, dextera Dæmonem catena mancipatum habeat, quo ferè modo Genouefa Virgo Pariſienſis, Galliarum protectrix, candelam manu, ad pedes Dæmonem vinculis aſtrictum in imaginibus tenere ſolet. V. Molan. in hiſt. Imag. lib. 3. cap. 2.

XCVII.

Pag. 286. D. Dedit & alijs Inſulæ locis, &c.

SIcilia multos Diuos & protulit & accepit, nec vlla eſt Ciuitas quæ non ſuos habeat Tutelares eximiè cultos. Hinc miracula frequentia, vt rectè dixerit Alanus Copus Dialog. 3. cap. 28. Siciliam ſicut olim Cato cellam penariam Reip. Rom. fertur ſolitus appellaſſe, ita ſibi dicendum videri, cellam hodie eſſe, quæ nobis admirabilem hoc genus miraculorum theſaurum conſeruet; Vbi etiam inuehitur in Magdeburgenſes, qui dum miracula Agathæ iacent, velut alter Verres de ſacro peculatu accenſari queant.

Commendat hoc ipſum, quòd Greg. lib. 2. epiſt. 50. ſcripturus Sanctorum geſta per Italiam, Maximianum Syracuſanum ſuas in Sicilia vices gerentem, rogarit, vt ea quæ ipſi in mentem redirent, quæque ipſum cognouiſſe contigiſſet (de Sanctis puta Siciliæ) breuiter indicaret. Tanta apud Sanctiſſimum Pontif. Eccleſiæ Siculæ fuit exiſtimatio, vt ex eius diuitijs ſuum librum, & vniuerſæ Eccleſiæ theſaurum cogitarit eſſe locupletandum.

Plura de Diuis Siciliæ, V inter alios Scriptores in Martyr. Sicul. In nouo Cat. Ferrar. paſſim. In quibus tamen niſi me præterijt non inueni nomen S. Prophoniæ, cuius meminere Ortelius, & Braunius in Meſſana, eiuſq. Templum Meſſanæ haberi teſtantur, quo loci olim Caſtoris & Pollucis ædes colebatur, niſi hæc ſit Triphina (vt alij Triphomena) quæ in Sicilia cum S. Agathone ſub Decio Martyrio coronata, nunc in Minorenſi Ciuitate apud Amalphim quieſcit. Ferrar. in Catal. Sanct. Italiæ ad 5. Iulij. Habetur quoque Meſſanæ Templum extra Vrbem prope Portam Gentilium mœnium vocatam, quod cùm olim Veneris eſſet à Meſſanenſibus religione Chriſtiana S. Veneræ dicatum. Braunius ibidem.

XCVIII.

Pag. 435. D. Chriſto in Cruce demorienti.

NArrat Cæſarius lib. 12. cap. 5. quæſitum Dæmonem qui auſus fuiſſet accedere ad moribundum Geuardum Abbatem virum adeo iuſtum, tale reſponſum dediſſe. *Ego præſens fui vbi Dei filius expirauit ſedens ſuper brachium Crucis. Hoc verbum* (inquit) *Cæſarius à Dæmone prolatum & à Lucio recitatum maximè mihi fidem fecit dictorum eo quòd in Gloſa legatur ſuper Thobiam*. Hæc ille. V. Gloſ. ordin. in cap. 6 Thob. vbi *Apprehendit* (inquit) *Chriſtus Diabolum qui eum capere in Cruce voluit, & moriendo vicit*. Hæc ibi. Vnde & Diabolus apud Cæſarium interrogatus, quæ fuiſſet portio Dæmonum in morte Chriſtis reſpondit, *Nulla, malo noſtro illuc venimus, quia virtute morientis turbati, & agitate, detruſi ſumus in Infernum*.

XCIX.

Pag. 438. C. In Baſilica ſui nominis Liberiana.

ITa pleriq; ſed nonnihil dubij ſuboritur ex ea inſcriptione quæ apud ſacras Virgines viſitur ad Balnea Pauli Æmilij (vulgò Magnanapoli) de ea quæ ibidem intra ſepta clauſtri magna cum religione colitur Dei genitricis Imagine à Luca vt certò creditur delineata, quæ quia dignam habet lectionem paucis conſideratam non fuit negligenda. Eſt autem huiuſmodi.

Hic ad Altare maius ſeruatur illa B. V. Mariæ Imago, quæ à S Luca Euangeliſta delineata, colores & formam diuinitus accepit. Diu in oriente culta, cæleſti demum diſpoſito rectore Angelo in Vrbem venit, nec longe ab hoſpitio eorum Fratrum Templi Seruuli Ceruij qui Conſtantinopoli Romam petiuerant, ſedem nacta, quorundam culpa deleitur. Tandem dormienti Templo vox cælo reddita, conquiſitam in D. Agathæ in Turri proxime condi iubet, ac honorem publicum inſtaurari. Tum diu mortalium votis cælo gratia reſpondit, & loco nomen Mariæ Tranſtiberinæ Nouatinum dedit; donec Sergius I. quorundam obliquo Zelo inductus Aedi Lateranæ inferendam decreuit. Indicta mox ſupplicatione publica ferebatur ingens pignus, collacrymantibus ob

tanti iacturam theſauri, ſacris Virginibus. Vbi ad locum (Splenis dicebatur) peruentum, repente turbato cælo, mugire tonitrua, coruſcare fulgura, ferire fulmina, cunctis attonitis inuiſi pignoris baiuli fixi hærent. Itur ad Pontificem, is perculſus illicò adeſt, ac fuſis votis, ſuis acceptam manibus reliquum itineris ad Lateranam deferet. Miracula crebreſcunt miraculis, nocte inſecuta, eòdem vnde prius ſublata, diuinitus reponitur, mæſtisq. ſororibus gaudia geminat. Nouitate ictus iterum Sergius, anxius aduolat, ſedulò inquirens, ex Antiſta audit, Nocte intempeſta deplorantibus orbitatem ſuam Virginibus, Deumq; orantibus, cæleſte donum per feneſtram illapſum priſtino loco conſediſſe. Re probata Pontifex, iuſſa damnat, Sacrum ibidem ſolemne facit, addicto Virginibus ſacro peculio, locum prædijs & muneribus auget. Hæc illa eſt Imago, qua S. Gregorius Magnus (ex S. Anton.) ſupplex Romam luſtrauit, fugataq; peſtilitate, Angelo pacis nuntio è culmine Adriani Reginam cæli lætari iubente, ſalutem Vrbi reſtituit. Multis deinde annis ad Tranſtyb. cultam Honorij III. iuſſu. S. Dominicus Patriarcha, deductis ad S. Sixti Virginibus, deuotè geſtatam detulit, & ne religione læſa nauaret, interpoſuit, ſi fors, vt olim diuinitus Imago reuertiſſet, ipſis quoque mandato ſolutis, loco ſtandũ eſſe. Contigit ea tranſlatio ad S. Sixti Anno MCCXIX. Febr. XXIV. Prima Quadrag. Dom. Inde poſt annos commoditate Virginibus in Vrbe frequentiori & ſalubriori laxata hu concesſit ſub Anno 1575. Feb. 1.

Hæc ex illa inſcriptione. Narrat hiſtoriam S. Antoninus 3. par. tit 23. c. 4. §. 11. Multa verò circa eam Imaginem, partim ſcriptis aliorum, partim commemoratione habetur. Lucam videlicet Euangel. primas lineas ruditer tantũ duxiſſe, idq; in cænaculo, vbi Typicus Agnus vltimo eſus fuit, ipſam verò Imaginem præter penicillum & artem, diuina manu perfectam, dubio procul & gratiam inditam, qua mortalibus prodeſſet. Tempolum præterea, Seruulum & Ceruium, fratres ſanguine & virtute Germanos, Conſtantinopoli Romam veniſſe, ac iuxta Ædem D. Agathæ in Turri Deo vacantes habitaſſe. Tempolum nocturnæ Dei voci magno animo paruiſſe, ac ſeſe cum fratribus perpetuum Virginis in eadem Imagine cultorem addixiſſe, & non pauca alia pietati ac Religioni proficua.

Vlterius pro eadem Hiſtoria aduerto, tempore Gregorij Magni non vna vice conflictatam peſte Romam. Primùm, ante Pontificatum, quando innumerabilis ſerpentum multitudo cum ingenti Dracone per Tyberim in mare delata, mox à turbatioribus ſali fluctibus ita reiecta fuit, vt ſuffocatæ beſtiæ in litore deſinerent, ſuaq; putredine cælum inficerent; ac tum è veſtigio clades inguinaria ſecuta, inter primos ipſum Pontificẽ Pelagium ſine mora corripuit, eoq; extincto ita reliquũ vulgus depopulata eſt, vt Vrbem pene in ſolitudinem redegerit. *Ea clades* (inquit) Ioan. Diac. lib. 1. in vita Greg. cap. 37. *Romanam Vrbem adeo vehementi peſtilentia laniauit, vt etiam corporali viſu ſagittæ cælitus venire, & ſingulos quoſque percutere viderentur.* Hoc tempore Gregorius, nondum ſuo conſenſu Papa, etſi de cetero deſignatus, inſtituit Litaniam ſeptiformẽ & varias ſupplicationes placandæ diuinæ iræ cauſa. Io. Diac. ibid. cap. 42.

Rurſum ſub initium Pontificatus, noua iterum peſtilentia vexari Vrbs cæpit, niſi prima nondum ſopita, & velut ruptis inducijs vehementius ebulliuerit. Ac tum multi narrant, B. Virginis Imagine quæ hodie in Liberiana ſeruatur, circumlata, ſedatam luem, Angelumq. remiſſo in vaginam gladio cruento, placati cæli ſignum ex Mole Adriana ediſſe, de quo in contextu.

Iterum verò, niſi etiam intermedijs annis, decimo Pontificatus anno repetita lues, præter Vrbem, totam etiam Italiam grauiter afflixit. Tum traditur Gregorius, delata per Vrbem B. Virg. Imagine, quæ vulgò in Porticu, peſtem velut manu depuliſſe. V. Ioſeph. Mastraia lib 1. de hac Miraculoſa Imagine cap. 20.

S. Anton. par. 2. tit. 12. cap. 3. §. 2. Imaginem qua Gregorius Vrbem luſtrauit tempore Paſchali, quo etiam Angelus in dicta Mole conſpectus Reginam Cæli lætari iuſſit, eam eſſe ſcribit, quæ in Liberiana ſeu Mariæ Maioris aſſeruatur. Idem tamen S. Anton. 3. par. tit. 23. cap. 4. §. 11. vbi hiſtoriam Imaginis in Eccleſia Transtyberina apud ſacras Virgines habitæ, de qua hic diximus, multis deſcribit, huic eidem attribuit, quicquid alij vel ipſe primùm de alia narrauerat, huc reuocato miraculo apparitionis Angelicæ, & ſi quæ alia de temporis & rerum circumſtantijs memorantur.

Habet porrò hæc Imago quædam ſimilia, cum illa quæ in Porticu, quòd quemadmodum iſta à Paulo II. in Sacellum Palatij ſui ad S. Marcum ſecretò deferri iuſſa, mane inuenta ibidem fuit, vnde pridie mota conceſſerat; ita hac Tranſtyberina, occaſione quam diximus, à Sergio I. ad Lateranum ablata, ſuæ ſedi miraculo reſtituta eſt. Diuerſis temporibus ac diuerſis Pontificibus, nec eidem argumento ſimilis applicata narratio, omnem tollit ambiguitatem.

Meminit Eccleſiæ S. Agathæ Tranſtyberinæ Ioannes Seueranus in lib. de 7. Eccleſijs (vbi de S. Maria Tranſtyb.) dedicatæ à Gregor. II. anno 714. Poſſet quis ſuſpicari eandem eſſe quæ in Turri dicta, niſi hanc Moniales, illam Monachi habitaſſent. Crediderim ſucceſſiuè ab vtriſque habitatam, ſi diuerſæ non fuerunt. Hodie memoria tantum eius Eccleſiæ nec aliud quippiam extat, non infrequenti in Vrbe exemplo, iuxta varias rerum & temporum viciſsitudines.

Idem narrat in memoriam apparitionis Angelicæ ſupra Molem Adriani, Bonifacium II. an. 530. dicaſſe Tẽplum Principi Angelorum, quæ dicta ſit Eccleſia S. Angeli vſque ad Cælos, vel inter nubes. Habet id ex Luitprando lib. 3 cap. 2 & Martyr. Adon. ad 8. Maij, qui tamẽ meminit Bonifacij duntaxat, non addito numero. Sane à Bonifacio Secundo Templum id dicari non potuit, quãdo illa apparitio 60. poſt annis contigit tempore Gregorij, vt vulgo notum. Erit igitur aut Bonifacius III. qui ſedit circa annum 606. triennio poſt obitum Greg. aut magis Sabinianus, qui Gregorio proximè ſucceſſit.

C.

Pag. 447. A. Granganorem in India Regem vnum è tribus.

HVnc ob incæſtum cum Sorore germana perpetratum, vehementer pęnituiſſe tradunt Scriptores digni fide, neque tamen poſt multas pęnas à ſeipſo exactas, animo lenatum, religionis cauſa petiuiſſe Perſidem & Carmaniam, quo tempore apparuit Stella index Chriſti nati. Ibi cùm duos Principes iam antea ſibi per literas notos ad quærendum Chriſtum adorandum itineri ſeſe accingere offendiſſet, tertium ſe Comitem illis adiunxit, vnde poſtmodum *Cheriperimale* dici voluit (hoc eſt) vnus ex tribus. Poſt Chriſtum adoratũ & donatum lætior effectus, vbi in patriam reuertit, tertio ab ortu Chriſti anno Templum Deiparæ dicauit, eo quo diximus modo in contextu. Denique relictis negotijs totum ſe diuinis mancipauit, diſtributis primùm opibus inter eos, quos religione & prudentia præſtare cognouiſſet. Vnus ex ijs Calecutium fundauit & Patroni exemplo, Templum Virgini ædificauit, eoq; honore adorationis, nomen Virginis auxit, quem à Patrono ſuſceperat. Hic porrò eſt Rex ille ſeù Magus vnus ex tribus, quem pictores ſubnigro colore pingunt, alij Æthiopem vocant. V. Hieron. Oſorium

Alga-

Algabrienſem Epiſcopum nobilem Hiſtoricum lib. 1. de reb.geſt.Emman Regis Luſit. Vbi de Vaſco Gamma Luſitanicæ Claſſis Præfecto. qui menſe Maio an. 1498. Calecutium appulit, & quæ hic notauimus templa vidit, maximum Virgini honorem ſupra quàm credi poteſt ab incolis haberi obſeruauit. Vide etiam Petrum Anton.Spinel. lib.de Deip. cap 29. nu 29.

CI.

Pag. 214. C. Sacrarum vſus Imaginum Petro Apoſtolo inprimis adnitente.

IMaginum vſum in primitiua Eccleſia cæpiſſe, oſtendit Imago Chriſti miſſa ad Abagarum. Vultus Veronicæ linteo impreſſus de quibus ſup. N.64. Syudon. ſacra, de qua Alphonſ.Paleot.Daniel.Mallon. Et rectè Theophan. Cerameus hom.in reſtit.Imag. *Ipſe*, inquit, *Dominus noſter in Syndone ſpeciem ſine formam ſuam expreſſit ſine manu, & Abgaro Toparchæ miſit, nunquam verò hoc feciſſet niſi imagines coli voluiſſet.* Statua præterea quam mulier Hæmorrhoiſſa Cæſareæ Philippi erexit. Euſeb.lib.7. hiſt. c.14. Effigies Chriſti in Tiberij Larario. Tertul. in Apologet. Quæ alia eſt, à vultu ſancto cuius aſpectu Veronica Tiberium difficili morbo laborantem ſanaſſe fertur, illa enim in tabula, hæc in linteo fuit: credibile eſt huius exemplar fuiſſe quod poſtea Tiberium ex memoria beneficij, mirificè ſemper afficiebat. Imagines à Nicodemo effictæ. Simon Maiolus cent. 1. Denique Deiparæ Virginis imagines à Luca pictæ.

Imagines Deiparæ & Martyrum vſum habuiſſe in veſtibus ſacratis & vbi incruenta ſacrificia peragebantur; conſtat ex Epiph.in 7.Syn.Act 6. Idem multò magis dixero de ſigno S. Crucis. An etiam in parietibus ante Conſtantini Magni tempora, dubitarunt quidam Eraſmiani quos ſugillat Molan.lib.2.Hiſt.cap.55. Eraſmus ſanè Catech.6. vſque ad ætatem Hieronymi negat quicquam Imaginum etiam Chriſti, in Templis permiſſum propter Anthropomorphitas vt opinatur, ſed paulatim irrepſiſſe earum vſum in Templa, *nec fortaſſe* (inquit) *foret indecorum in his locis quibus ſolemniter Deus adoratur, nullæ ponerentur Imagines, præter Imaginem Crucifixi.*

Contrarium habetur ex Nicæna Synodo Act. 7. in qua Catholicæ Eccleſiæ traditioni inſiſtens definit, *Venerandas ſanctas Imagines & in Templis collocandas.* Nota verba *Traditiones obſeruantes*. V. Iſidor. Pelut. ex quo act. 1. dictum *Templa nulla ratio quod non ornatur Imagine.* Certè Imagines in Templis appendi ſolitas vel illa ex Tacito exprobratio de qua N.78. ſatis oſtendit. Vide etiam Adrian I. in reſponſ. ad obiect. ex libris Carolin. cap.36. vbi ex epiſt. Dionyſ. Areop. ad Ioan.Euang.& de Cæleſti Hier.cap.1. Angelos etiam diuerſis coloribus fuiſſe pictos oſtendit, dubio procul etiam in Templis vbi commodum fuit locatos.

Errat igitur Eraſmus dum putat irrepſiſſe Imaginum vſus; errat dum dicit toleratas fuiſſe, *quas veteres* (vt loquitur) *Eccleſiæ Proceres vehementer deteſtati ſunt.* Non enim toleratæ, ſed ab omnibus Catholicis admiſſæ, commendatæ defenſæ fuerunt ſemper. Vide Greg.Mag.lib.9. Reg. cap.9. Nec verum quod ex Hieronymo aſſumitur. Aliquid ſimile habet epiſt. Epiph. quam Hieronym. tranſtulit, ſed notarunt docti id ab Iconomacho aſſutum, ſicut poſtea plura commenti ſunt, qui libros Carolinos concinnarunt. Errat etiam Lilius Gyrald. qui in Hiſt.Imag. Syntag.1. pag. 14. poſt nonnulla, *non prætermittam* (inquit) *nos dico Chriſtianos, vt aliquando Romanos fuiſſe ſine Imaginibus in primitiua quæ vocatur Eccleſia.* V. Sander. lib.2. de honor. Imag. ador.cap.4. Molan.de Hiſt.Imag.lib.2.cap.54 & 55. & alios. Et profectò ſicut ab initio Eccleſia diſcreuit inter libros Canones & Acanones, vt dictum N 16 ita inter Imagines Chriſtianas & Idola ſuperſtitionis V. in 2. Nicæn. Syn. Act 6.

Obſit fortaſſe Concil. Eliberit. ſub Marcello I. vbi Canon. 36. *Placuit picturas in Eccleſia eſſe non debere, ne quod colitur & adoratur parietibus depingatur.* Habetur de Conſecr. diſt.4. Placuit. & apud Iuon. par 3. cap.40. Burc.l 3.c.35. Verùm hoc Concil. reijciuntur Imagines pictæ tantùm, ne imminente perſecutione auferri vel occultari non poſſent. V. Sander.lib. 2. de cultu Imag. Turr.lib.1.de Hier. Ordin.c.12. Bellar.de Imag.cap.9. Suar.tom.1.diſp.Theol.53.ſect.1. Vel etiam ne facile deformarentur parietum cruſtis deiectis vt Petr. Martinez in epiſt.Iudæ.loco 18.de debito Imag.cult.Bellar. & Suar.loc.cit. qui etiam addit hanc legem tum vtiliter fuiſſe latam. Hoc tamen Decretum poſtea vſu abrogatum eſt, & in 2.Nicæn.Syn. Imagines non ſolum permittuntur parietibus pingi ſed etiam iubentur. V. act.7.& Petr.Gar.loco cit. Seuerin.Binnium in notis ad hoc Concil.tom.1.par.1. Gabriel.Albaſpin. Epiſc. Aurelian.in notis in Can.Conc. Eliberit, vbi aduertit non eſſe ſermonem de ſignis & ſtatuis, ſed de picturis non quibus SS.Martyres ſed quibus Deus ipſe, ipſaq; Trinitas adoratur, *illi ſiquidem* (inquit) *non adorantur.* (intellige cultu Deo debito.) Id verò vetari ne quem gentilibus & catechumenis inuiſibilem & materiæ expertem, &c. prædicarent, eum iſti coloribus & lineis comprehenſum cernerent. Ad quod facere videtur quod affert ex Tertul. & Minutio, varios Deos Deorumq; formas Chriſtianis Gentiles finxiſſe, vt quiſq; ex eorum ritibus aliquid hauſiſſet, aut in Eccleſijs noraſſet, vnde & vulgatum fuit eos Solem adorare, quod diebus Solis frequentes in Eccleſias conueniſſent.

CII.

Pag. 450. B. Germanis Magdeburgum nominatum.

OLim Parthenopolis à Venere Parthenia quæ ibidem colebatur. Veneris nempe ſimulachrum in curru ſtantis cum tribus Gratijs ciuibus ſacrum. Quidam Dmoadum Pyrgum quaſi puellarum ancillarum Ciuitatem aut Burgum dictum putant, ſublata verò prima litera per aphaereſim, & emollito in Germanicum ſenſum vocabulo Maidburgum, elegantius denique Magdeburgum appellatum. V.Ioan. Capnio, & Georg.Brann.in Iconogr. Ciuit. Hæc olim. In Chriſtianis ſeculis vbi Ottho primus Vrbem ita magnifice extulit, vt condidiſſe videatur, prophanum etymon, in Deiparæ ſacram appellationem tranſijt, etſi medio quodam inſtituto inſignia Vrbis manſerint Virgo dextra ſertum tenens inter duas turres è propugnaculo erectas, quod allegoricè B.Virginem & tutelarem, & Reginam præmiantem refert. Suſpicatur non nemo Magdeburgenſes à quo tempore Eccleſiæ Catholicæ renunciarunt, inſignia in hunc modum deformaſſe, ne cultores B. Virg. haberentur. Id ſi verum reſtituendus iam cum Catholica religione priſtinus decor.

De huius Vrbis præſtantia quæ Saxoniæ metropolitica eſt, Vide præter dictos authores Otton.Friſ. lib.6. cap.2. Lupold. in cap. 30. Celeberrimus hic Archiepi-

ſcopatus cuius ſedes in primatum Germaniæ ſublata, circa annum ſalutis 930. tempore Othonis Primi. Habuit Antiſtites doctrina & ſanctitate inſignes inter quos præfulſit S. Norbertus Ordinis Præmonſtratenſis fundator. Vnus Vdo malus, ab Angelo decollatus anno 940. V. Tilman. Breidembach. Collat. Sacr. lib. 8. cap. 15. vbi Hiſtoriam ex plurimis authoribus deſcribit & in rei atteſtationem cruorem mactati indelebiliter pauimento marmoreo inſediſſe refert. Et erat Ciuitas omnium admiratione & æterna memoria digna, niſi ipſa ſeipſam indigna perfidia fœdaſſet, prima ſiquidem Luthero ex orco emergente, à fide Catholica defecit, prima Clerum expulit, prima Lutherum excepit & pro concione debacchantem audiuit. Ipſa præcipuam impietatis ſcholam aluit, ex qua prodiere nefarij hiſtoriarum ſeu potius fabularum auctores, vulgo Centuriatores Magdeburgenſes. Luerunt tandem tot tantisq; ſceleribus dignas pœnas Vrbe Ciuibusq; ferro & flamma exciſis à Ferdinando II. Imper. pio, forti, victorioſo, Duce Ioanne Comite à Tilli, Catholico Hercule. Nihil ſimilius aut Troiano incendio aut Hieroſolymorum excidio fuiſſe dicent poſteri, qui rem geſtam in monumenta litterarum illatam aſpexerint. Contigit ea expugnatio 20. Maij ann. 1631. dum hæc ſcriberemus. Nuntium Romam allatum 6. Iunij die S. Norberto ſacro.

CIII.

Pag. 450. C. Nec abnuo ſi dubites eandem proximè eſſe.

ID intellige ſimilitudine quadam & cognatione decoræ maieſtatis iuxta ea quæ pag. 454. B. Nam primigenia illa forma, quæ Antiochia ad Pulcheriam Auguſtam venit, de qua Niceph. lib. 14. cap. 2. & lib. 15. cap. 14. Et nos pag. 446. C. poſt tempora Leoni Ruſſiæ Principi conceſſiſſe traditur, ſiue præmij ſiue dotis nomine. Hinc verò peruenit in manus Ladiſlai ductoris exercitus Caſimiri Regis Poloniæ contra Ruthenos, à quo demum translata Czeſtochouiam Poloniæ, vbi magna confluentium vndiq; Populorum religione colitur. Vnde & B. Virg. Czeſtochouienſi nomen.

Sunt qui ſcribant ab Helena Auguſta primùm Conſtantinopolim delatam, & à Nicephoro Imp. Carolo Magno datam, hinc Leoni Ruſſiæ Principi obueniſſe, Ruſſia deinde in Poloniam migraſſe opera Vladiſlai Ducis Opolienſis, anno 1382. atque adeò ab eodem Czeſtochouiam perlatam. Id tanè longè poſt Andronicum Imperat. eius Imaginis eximium cultorem, (pag. 454. B.) oportet contigiſſe.

CIV.

Pag. 455. Ad Reipublicæ Meſſanenſis gloriam.

MEſſanam Rempublicam ab antiquo fuiſſe, mixto ſpecimine, ceù Romam, Scriptores oſtendunt: ita vt Romanorum honore ac poteſtate illic Romani Ciues fungerentur. Volater. lib. 6. Geogr. de locis Sicil. Et quidem ab vnius dominatione Rempub. Meſſan. liberatam, A. V. 287. notat Golzius in Antiq. Sicil. Scilicet S. P. Poſtumio Albo Regillenſ. Q. Seruil. Priſco II. Coſſ. qua etiam occaſione liberatis, magna opum acceſſione, & commerciorum ob portus commoditatem frequentia Meſſanenſes Vrbem ſuam auxerunt, vt idem tradit inter alios. Vnde falluntur recentiores quidam, Meſſanam pleriſq; olim ob fretum æſtuoſum nauigantibus fuiſſe declinatam, quaſi inde ſignum inſulæ minime ferret. Etſi enim crebra ibi inexpertis illo tempore pericula, non tamen, extra vndam & fumum (quod aiunt) nauigare gnaris. Quid verò, *ſi Impiger extremos currit mercator ad Indos* tantumne vitabilem Charybdin formidarit.

CV.

Pag. 459. D. Suſceptam fidei cauſam non modo non deſeruere, &c.

EXtat Meſſanæ in ſummo Templo prope Sacrarium iuxta ſecundum intercolumnium columella bicubitalis, aquam luſtralem ſuſtinens hac inſcriptione: ex qua nonnulli temere ſuſpicati ſunt Meſſanam poſt agnitum Chriſtum, iterum aliquando ad gentilitatem defeciſſe.

Aeſculapio		*Aelio Adriano*
Et Hygiæ	retro	*Antonino*
Seruatoribus		*Auguſto Pio*
Vrbis Tutelaribus		*Patri Patriæ.*

Refert eam Georgius Gualterius in Tab. Antiq. Sicil. & Æſculapium ſingularem Meſſanenſium tutelarem inde arguit, imo & Ciuem. Non nemo opinatus eſt eam inſcriptionem factam ante acceptum lumen Euangelij, integra adhuc ſuperſtitione imo ante ortum Chriſti. Nam quod ex altera parte Imperatorum poſt Chriſtum viuentium nomina exſignentur, auderatio marmori noua inſcriptio, priori neglecta acceſſit: quòd præſertim illi Chriſtianis æquiores eſſent, ex Dion. Xiphilin. in epiſt. & Scholiaſt. Platinæ in Hygino, & alij. Sane eiuſmodi inſcriptio Romanum poſt natum Chriſtum morem non olet, ſaltem qui interuallo duorum ſeculorum vigebat, intra quod tamen temporis ſpatium, ſi vtraq; inſcriptio ſimul edita eſt, gentilitiam illam religionem ſignatam oportuit. Vide paſſim Inſcript. Appiani, Iani, Gruteri, Berginaldi, Coronei, Iuſti Lipſij & aliorum.

Lego apud Ouid. lib. 2. Met. Æſculapium ſalutiferum. & lib. 15. opiferum. Et Hygeiam primam ex filiabus vocatam, quæ ſicut Græcis ita Romanis Latinè *Salus* (non nemini *Sanitas*) culta fuit, cuius etiam Templum P. Victor in ſexta Vrbis regione ſtatuit. Sed & ſanitatis ſymbolum penthagono ſchemate (cuiuſmodi Clau. ex Cāp. 32. pet.) veſtibus & parietibus inſcriptū celebre fuit. V. apud Lucian. l. de eo qui inter ſalut. &c. Itaque non a Meſſanenſibus ea columellā inciſam, ſed Roma allatam certius. Nec facile coniectu, quod imaginatur Gualterus, Samnites peſtis cauſa Meſſanam compulſos potiùs, quam Romam viciniorem vbi Templum ſalutis erat: præſertim cùm illo tempore bellum Samnitibus cum Romanis nō eſſet, & ſæuiente peſtilentia Romæ quàm maximè Apollini, Æſculapio, & Saluti dona vouere ſoliti, inſpectisq; libris a Decemuiris, valetudinis cauſa ſupplicationes in Vrbe decerni. V. Liuium paſſim, ſed præcipuè Dec. 4. lib. 10. Vt iam illud *Seruatoribus Vrbis* non Meſſanæ ſed Romæ tribuendum ſit à ſapiente. Et ſatis notum ex L. Floro. Epit. lib. 1. in 2. Dec. Tit. Liu. *Cum Ciuitas peſtilentia laboraret miſſis Legatis, vt Aeſculapij ſignum Romam ab Epidauro transferrent; anguem qui ſe in nauem eorum contulerat, in quo ipſum numen eſſe conſtabat, deportanere, eoque*

in

in Inſulam Tyberis egreſſo eodem in loco ſedes Aeſculapij conſtituta eſt. Sed neque Feſtus quem Gualterus ſuæ coniecturæ patronum putat, aliquando ait Samnites peſtis cauſa Meſſanam confugiſſe quaſi à peſte tuti forent, ſed quia, Apollinis oraculo pulſi quidam quòd eorum ſcelere peſtilentia non ceſſaret, in Siciliam venerunt, atque ibi conſidentes, cùm auxilio in bello Meſſanenſibus eſſent, ab eis in partem Vrbis atque agri recepti ſunt, vocati Mamertini, quòd collectis in ſortem duodecim Deorum nominibus, Mamers ſorte exierit, quo lingua Oſcorum Mars ſignificatur. V. Alſium. lib. 1. belli Carthag. ex quo Volater. lib. 6. Geogr. in locis Siciliæ.

Inanis etiam eſt ſuſpicio Æſculapium Ciuem fuiſſe Meſſanenſium; ſubrepſit nimirum ex Lactantio, Meſſenium fuiſſe, verùm Epidauri habitaſſe. At iſte non Meſſenium dixit, hoc eſt Meſſanenſem, ſed Meſſenium à Meſſenia regione Peloponneſi, in qua Ciuitas, non Meſſana, ſed Meſſena apud meliores dicta. V. Arnald. Pontac. in not. ad Chron. Euſeb. Tullius Æſculapij vocabulo tres fuiſſe commemorat, nihil tamen de Meſſanenſi. Lilius Gyrald. in Hiſt. Deor. Syntag. 7. quicquid ad Æſculapium ſpectare poteſt diligentiſſimè colligit, nec tamen vſquam meminit Æſculapij Meſſanenſis, & originem eius longe aliò deducit: Non nego in Sicilia quoque ſicut alibi cum Ioue & Diana præcipuè cultum: ſed quid hoc ad rem?

CVI.

Pag. 462. B. C. Nobilis & laudabilis Ciuitas.

NObilis appellatione Rogerius Meſſanam ex antiquo prærogatiuo commendat. Id nominis obtinuiſſe primùm inter alios honoris titulos, à S.P.Q.R. Appio Claudio Quintoq; Fabio Coſſ. narrant. Volater. l. 6 de locis Geog. de locis Sicil. Maur. l. 2. Hiſt. Sic. Bonfilius in ſua Meſſana. Fazel. lib. 2. Decad. 1. c. 2. de qua re dictū in contextu. Plures aliæ præclaræ Siciliæ Vrbes ob ſingularia cuiusq; merita, ſingulares nomenclaturas ſortitæ ſunt. Antiquo id more Græciæ præſertim cum floreret. Tituli poſitiuè prolati ex antonomaſia excellentiam notant, Deus ſuperlatiuè vocatus Optimus Maximus, imò Ter optimus maximus, quod ſuper rerum eminentiam ſolus ipſe eſſet. Imperatores quoque initio ſimpliciter dicti, Pij, Fortes, Auguſti, &c. hoc ceteris eximij, humana tandem ambitio ad ſuperlatiua gradum fecit, ſed Græca vanitas his quoque neglectis quòd iam Latinis communia eſſent, ad poſitiua iterum ſe repetiuit, vt ſingularibus etiam officijs Magni nomē quod primùm Diuis erat nuncupatum, ad profana deerrare vellet, vnde nihil apud illos frequentiuſ quàm Magnus Logotheta, Magnus Drungarius & ſimilia. Hodie in Sicilia, paucis exceptis pleræq; Vrbes ſuperlatiuè dicuntur, in Imaginariam id nominis pene tranſijt dignitatem. Nobilis appellatio Meſſanæ antonomaſticè fixa, qua inter alios ab Oroſio lib. 4. hiſt. cap. 6. compellatur. Ea verò legiſperitis altam ſublimem, ſummam, ac ceteris eminentem notat.

CVII.

Pag. 467. C. Magnam Siciliæ Scholam vocat.

VIde Volater. lib. 21. Anthrop. vbi in Claſſe Virorum inſignium recenſet etiam, Conſtantinum Patria Conſtantinopolitanum, Laſcarim videlicet Meſſanæ docentem, ibidemq; diem ſuum iam ſenectute graui claudentem. Docendo verò, *Magnæ* (inquit) *Scholæ par admodum fuit ac Siculis magnoperè ſatisfecit*. Hunc Magiſtrum habuit P. Bembus Bernardi filius, poſtea Cardinalis, ad quem magnis itineribus contendit, tanquam præ ceteris Italiæ Viris celebrem, ab eodemq; Græcam eloquentiam ea felicitate perdidicit, ob quam reuerſus ex Sicilia, magnam apud omnes laudem ac nomen comparauit. Tribus annis manſiſſe in Sicilia ſcribitur in vita, ipſe tamen in tr. de monte Æthna quē curioſè luſtrauit, biennij duntaxat meminit, cuius quatuordecim menſes Conſtantino audiendo indulſit vnà cum ſuo comite & commilitone Angelo Gabriele. *Quartus decimus* (inquit) *menſis agebatur, ex quo ego & Angelus meus apud Conſtantinum præceptorem literarum ſtudijs exercebamur, neque ſanè nobis vacuum vllum tempus dederamus nobis laboris, ac ne vnum interea integrum amiſeramus diem*. Hæc Bembus, quamquam de cetero Virum omnium horarū pluribus annis detinere Meſſana poterat, *Vrbs*, (vt idem ipſe ad Bernardū Patrem ſcribit lib. 1. epiſt.) *præclaro loco poſita ad mare, portu amplo atque tutiſſimo, aëris mira temperies, annona cetera ad victum omnium, cum vilis, tum lautiſſima, quæ tibi nota eſſe volui, vt conſideres, nos hic etiam cum voluptate futuros*: Ita ille vt delicias Vrbium Italiæ, atque adeo Venetiarum Patriæ ſuæ, Meſſanæ non videatur deſideraſſe.

CVIII.

Pag. 468. C. Abbas Catinenſis.

IDem dictus Panormitanus merito & dignitate. Exemplum non infrequens. Et tritum illud Tullij, omnibus municipibus duas eſſe patrias, vnam naturæ ſeu loci, alteram Ciuitatis ſeu iuris. Hinc Sunij Attici, Cato Tuſculanus & Romanus, ipſe Tullius Arpinas item & Romanus. *Nos & eam* (inquit) *patriam dicimus vbi nati & illam qua excepti ſumus*. Et ſapientum ille patriam ſibi fore dixit vbi diem obiuiſſet, aut etiam ſepulchrum accepiſſet; vt iam diem mortis rectè natalem, & locum patriam appellaris. Sic Antonium Vlyſſipone ortum, vulgò Patauinum vocamus, & Nicolaum Oppidi S. Angelo in Piceno Ciuem, Tolentinatem, pluraq; id genus Martyrologia præ ſe ferunt. Denique Saluator noſter Bethlehemi in Iudæa natus, Galilæi & Nazaræni vocabulum tulit, nec Capharnaum patriam ſuam dici dedignatus.

CIX.

Pag. 468. C. Quibus Patriæ mores ad omnem ſanctitatis laudem, &c.

ISidor. Ægypt. lib. 1. epiſt. 281. Vitia Cappadocum multis exagitat, epiſtola tamen 352 SS. Baſilij, & Gregorij fratrum probat ſanctitatem. Quin verò hoc

potiſſimum improbitatis Cappadocum argumentum cenſer, quòd niſi iſti ea illis effalſiſſent, male feriata nario generalem improbitatem, tanquam à natura ſibi inditam ſuis vitijs prætexere potuiſſet. Sed & Galilæis probrò vertebatur Patria, quæ tamen Dei hominis fuit nobilitata conceptu, imò ſecundum multos & Virginis Matris. Ceterum non locus ſed virtutes nobilitant. V. Diſt. 40. Illud. & Nos qui. Gloſſ. L. I. C. de Col. Pal. lib. 11.

CX.

Pag. 468. C. Barbari nomen audiens ægerrimè tulit.

IDem & Anton. Panorm. lib. 1. Apopht. Alphon. n. 53. Syracuſanos ægre tulit, quod Græca prima origine eſſet. Cui Alphonſus. *Ego* (inquit) *non à prima Origine ſoleo, ſed à moribus Barbaros definire.* Quo loco Æneas Sylvius. *& in Græcia* (inquit) *& in Italia nati educatiq; barbarizant, &c.*

Olim omnes præter Græcos barbari dicti quaſi duriloqui, & craſſilingues. V. Strab. lib. 4. Vnde & Næuium Poëtam Latinum Plautus Barbarum dixit. Poſtea ad alios etiam ea acceptio dimanauit. Quin etiam Græci Attici, & qui in Achaia & Peloponneſo politius loquebantur. denique Aſiani qui à Græcis Europæis ſua opinione trahebant originem, ceteros omnes Græcos, hoc eſt Cilices, Cetæos, Cypros, Troianos, Lidos, Pamphilios. Paphlagones, Licios, vocabant barbaros, quòd ob continuum cum Phænicibus, Cappadocibus, & Syris commercium linguam corrupiſſent, vnde & Syri antiquitus dicti. Sed etiam Epirotæ Macedonibus barbari audiebant, quaſi à Thracibus & Illyricis confinijs linguam vitiatam habentes. Hodie apud quos lingua Latina efflouit, barbaries deſedit, etſi in quibuſdam proferendi gratia deſideretur. Ita hoc Europæis diuinitus conceſſum, vt & Græci meliores, Europæi Aborigines, etſi Græciſantes, eſſe ament. Rectè ergo cum Alphonſo à moribus barbari definiuntur.

CXI.

Pag. 472. B. Baſilidianorum nugaces characteres.

ANtiquior etiam Baſilide, aut quouis alio impietatis archirecto in Chriſtianis ſeculis ea hæreſis. V. Philaſtrium in Catalog. Hæreſ. 22. vbi refert a cultoribus ænei Serpentis, varias in columnis vel obeliſco factas inciſiones, characteres præterea inſculptos, & diuerſas formulas laminis exaratas, illis è collo ſuſpenſas, quibus ſe tutos credebant. Durauit id vſque ad tempora Ezechiæ regis qui æneo ſerpente penitus exciſo, omnes etiam ſuperſtitioſos characteres radi ac deleri iuſſit. Id propter liberari meruit ab exercitu alienigenarum, cæſis ab Angelo vna nocte centum & octuaginta quinque capitum millibus. 4. Reg. cap. 19. V. Philaſtrium loc. cit.

CXII.

Pag. 78. C. Ex miraculo Sabbatici fluminis diem ſignare queat.

DE hoc miraculo V. Plin. lib 31. c. 2. Eliam Thesbit. Verb. Sambation. qui Sabbatis omnibus ſiccari ferunt. Contra Joſeph. lib. 7. de bello cap. 24. plenius fluere Sabbatis ſcribit. reliquis ſex diebus deficere à fontibus. Id ad Sabbatinas ferias Virgini dicandas refert Ioan. Bonif. lib. 1. cap. 54. cum quibuſdam alijs. Nonnulli putant eo ſignificatum B. Virg. Sabbato aut conceptam, aut natam; proinde conceptam ante Chriſtum annos 13. vel 19. vel 24. quibus Sabbatum & dies 8. Decembris coinciderunt: natam vero ann. 14. vel 20. vel. 25. ante Chriſtum, quibus Sabbatum cum 8. Septemb. recurrit. Iuxta calculum tamen erroneum apud Romanos, is recurſus in annis poſtponitur. Iuxta putationem ex Eudrio B. Virg fuit concepta die Dominico orta Sabbato pariatis annis cum Iulianis 3936. & 3937. Anno Sabbatico libertatis 205. Ceterum miraculum Sabbatici fluminis poſt excidium Hieroſol. euanuit.

Not. pag. 369. Inter authores noſtri ordinis numerandum eſſe P. Antonium de Balinghem, qui in Ephemeri ſeu Calendario Virginis Mariæ hæc habet ad 15. Auguſti. Vrbs Meſſana quę à Deipara adhuc in terris agente epiſtolam ſe habere gloriatur. Cathedrale templum inſigni magnificentia extructum Aſſumptæ Virgini dicauit, eiusq; feſti templum ſeu dedicationem die iſto ſolemni Deiparæ ſimulachri per Vrbem pompa. ingenti tum incolarum tum aduenarum concurſu celebrat. Hæc ille, quæ intelligenda iuxta ea quæ non vno loco in contextu dicta ſunt.

INDEX

INDEX NOTABILIVM.

A

Abagari ad Chriſtum Epiſtola. pag. 148. lit. C. Not. 40.
Abdias Babylonicus cõmendatur. 13. A. B.
Abram quando dictus Abraham. 93. A. Annos natus 75. egreditur ex Haran. 75. B. 93. A.
Aebatij corpus. 324. C. Not. 71.
Acta Andreæ, Pauli, & aliorum Apoſtolorum & Martyrum. 55. A. 60. B. 61. B. 342. C. Pilati 99. B. C. D.
Adonis opinio de corpore B. Virginis reprobatur. 135. A. B.
Adrianus Chriſtianorum perſecutor. 54. B.
Aedes Cæſarauguſtana. 17. A. An omnium antiquiſſima. Not. 7.
Aemygaius Aſculanus caput reſectum geſtat. 300. B. Not. 68.
Aera Chriſti variè vſurpata. 275. D. non ſtatim Dionyſiana ſuſcepta. Ibidem Ab Hiſpanis, quando. Ibid. Olim Græcis breuior. 227. A. Diocletiani. 263. D. Not. 52.
Aeſculapius non fuit Ciuis Meſſanenſis. Not. 103.
Agatho Hoſtienſis. 324. B. E. Not. 72.
Agrippa teſtificatio de Chriſtianis. 69. C.
Agrippina Mœnenſium Patrona. 434. B.
Alamundari ingenioſa fictio de morte Principis Angelorum. 133. Not. 37.
Alexander Padula Fidei Inquiſitor. 465. D.
Alphonſo Caſtellæ Regi Crux apparet. 402. A. B.
Alphonſus Rex Neapol. & Sicil. Meſſanæ literis fauet. 468. A. B.
Alphonſus Paleotus de Chriſti effigie. 148. C. D.
Amator quis. Not. 64.
Ampelus & Caius Martyres Meſſanenſes. 334. B.
Angelus apparet in vertice molis Adriani. Hermeti qui Paſtor dictus apparet, quomodo & cur. Not. 49.
Anna Mater B. Virg. 323. C. Vtrum polygama Not. 61.
Anna Reginæ deuotio erga Epiſtolam. 285. B.
Anni quadrageſimi ſecundi putatio ſecundum mediam Syzygiam 269. 370. Sexageſimus ſecundus inſignis. 78. B. Aetatis Chriſti incerti. 274. B. Annorum à Chriſto putatio incerta. 177. A. B. 272. B. C. 273. D. Varia. 274. A. Hebræi & Græci vnde numerabant. 145. A. Anni Galiis vnde putati. 295. D. Anni Climacterici qui. 81. D. 94. C. D. Anni mundi varij. Not. 11. Not. 85. Anni Chriſti ante Dionyſium putati. 236. C. 411. B. Not. 54. 85. Anni Alexandrini. 236. D. Not. 52. 85. Anni Coptici. 137. A Not. 53. Anni Martyrum. 226. D. Not. 52. Diocletiani. Ibid.
Anni Pontificatus à quo primum vſurpati. Not. 92.
Anonymi argumenta. 118. 119. 120. 171.
S. Anthia Martyr. 230. C.
Antiochenæ Eccleſiæ initium. 48. C. Ciuitas ingẽti terræmotu liberata quomodo. 231. C.
Antonij Duri Meſſanenſis mors præclara. 464. B.
S. Antonini locus explicatur. 71. D.
S. Antonius Patauinus. 310. A.
Apocryphum quid. 130. B. C. D. 131. A. B. Non idem ac proſcriptum. 131. B. C. Non idem ac Pſeudographum. 133. C. Nõ pauca olim apocrypha hodie patenti veritati donata. 133. A. B. Quædam ſucceſſu temporis toti Eccleſiæ probata. 132. A. Eorum diuerſa genera. 60. C. Not. 16.
Apocrypha à Gelaſio notata cuiuſmodi 131. D.
Apocryphus libellus Melitoni aſcriptus. 346. C. 347. D.
Apollinis reſponſum de Virgine concepturâ. 21. D.
Apoſtoli Mariam Virg. prædicant. 11. B. 12. B. 20. A. Sicut crebro ſacrificauerunt ita crebro Mariæ meminerunt. 18. C. D. Templa eidem viuenti ædificant. 17. C. Not. 7. Demorienti adſunt 80. A. 90. C. Ex eadem diſcere aſueti. 3. B. Eandem in rebus fidei conſulebant 167. B. Ea dictante ſcripſerunt. 155. C. Toti Orbi leges dederunt. 165. D. Caſtitatem vbiq; inculcarunt. Not. 17. Vbicunq; gentium Sacris operati. 199. D. Varijs linguis locuti concinnè 308. C. Neſciſſe eos Parthicè vel Romanè loqui quomodo intelligendum. 309. B. C. Quo anno Prouincias ſortiti. 312. C. 313. A. Quomodo aliqui dicti fratres Domini. Not. 61.
Apparitiones variæ Diuorum pro ſuis pugnantium. 422. A. 418. C. Not. 86.
Apulia Romanæ poteſtati erepta. 466. D.
Aquila Imperij vnde. Not. 88. Vnde Aquila biceps. Ibid.
Ariadenus Barbaroſſa terretur à B. V. 424. B.

Archa-

I N D E X

Archadij Hiſtoria illuſtrata. 409. A. 410. 411. Not. 87. Quibus authoribus commendata Ibid. & 409. A. B.

Aſprenus Neapolitanis à Petro præfectus. 199. B. D. Not. 50.

Athenienſes ex Platone reſurrectionem audiuerunt. 22. C.

Auctoritas populi maior quàm vnius Scriptoris. 354. C.

S. Auguſtinus ſcriptis Virgilij mouebatur. 218. A. Eius ſcripta in Hipponenſi incendio non læduntur. 209. A. Vocatus ad Concilium Epheſinum morte præuenitur. 209. B. Beatam Virginem Scalam appellat. 444. D.

Auguſto Sibylla Cumana Deum infantem oſtendit. 8. C. Not. 3. Caium adoptat filium 79. C. Eundem latum natalis ſui diem voluit celebrare, cur. 94. B. Romanos Græco, Græcos Romano ſermone voluit uti. 304. A.

Aurea bulla. 411. B. Cuiuſmodi. 89. Archady Meſſanenſibus data qualis. Ibid.

Aurei numeri incertitudo. 278. D. Aureus num. Hebræorum tempore Concilij Niceni extra vſum. 279. D. Nouus ab Euſebio Pamphyli inſtitutus. Ibid. In trecentis annis vno die anteuertit. 280. A.

B

Bacchi Lydorum Reges. 232. B.

Bacchylus ſiue Bacchyrius aut Bachylus Epiſcopus à Paulo Meſſanenſibus datus. 3. D. Idem probabiliter qui Eleutherius. 326. B. Bacchyli nomen non ignotum, etſi non ſit in Martyrologio Romano. 334. B.

Baculus Petri vbi ſeruatur. Not. 8.

Barachia filius dictus Zacharias cur. 231. A.

Barbari qui. Not. 108.

Bartholom. Apoſt. primam quæ Virginitatem vouit dixit Mariam. 12. D. Eum in Sicilia fuiſſe quis ſentit. 324. A. Corpus eius Liparim delatum cum quatuor alijs Martyrum corporibus. 324. A. B. C. D. Not. 71.

S. Baſilij ſententia de B. Virg. explicatur. 25. A. Not. 10. & 11.

Bedæ opinio de profundo maris apud Paulum. 379. C. De etymo Indictionis. 143. D.

Bombus Iunior Meſſanæ literis vacat. 467. D. Eius ſententia de Sicilia, & Inſulæ locis ad ſtudia aptis. 468. D. De Meſſana. 467. C. & Not. 105. De Conſtantino Laſcari. Not. 67.

Benedictio per ſignum Crucis vnde orta. 228. D.

Benedictionis formula in Epiſtola Virg. vnde. 228. B. Quanta virtutis 231. A.

Benedicendi vſum Virgo & Apoſtoli à Chriſto acceperunt. 227. D.

Benedicere non tantum Sacerdotum, & Pontificum. 227. C. 230. B.

Benedictio in literis Pontif. à quo primum adhibita. 232. B.

S. Bicciani corpus Meſſanam delatum. 324. A. Not. 71.

Biennium expletum in Actis cap. 24. quomodo intelligendum. 37. D. 47. A. Expletum Romæ à Paulo. 65. C.

Blaſius Proto Antiſtes Meſſanenſis Sacello B. Virg. conſtruendo primum lapidem ſacerat. 107. D. Not. 32.

S. Brigitta de annis ætatis B. Virg. quid. Not. 22.

C

Cacodæmon Romæ obſerrans. 430. B. Not. 92.

Cælum tertium quod. Not. 43. Cæli quot. Ibid.

Certa quædam vni Eccleſiæ, alteri improbata. 132. A. B.

Cæſar Baronius Dextri Chronicon inuentum non vidit. 124. D. Negauit aduentum Iacobi in Hiſpanias. 125. A. Epiſtolam B. Virg. ad Meſſanenſes tacitè à ocrypham cenſuit. 131. C. Alia eius lectio expenditur de eadem re. 130. Conciliatur. 132. C. D. Falsò illi imputata ſententia circa tranſitum B. Virg. 71. C. Eiuſdem vera ſententia. 73. C.

Calabria Romanæ poteſtati quando erepta. 466. D.

Calecutij in India Templum B. Virg. excitatum. 447. B. Not. 7.

Caligula Deus dici voluit. 414. C.

Calocerus Incola Liparis. 431. C. 434. D.

Calendarij putatio non ab omni errore vacua. 273. C.

Calendarium Iulianum an durauerit. Ibidem B.

Capitularia Carolina. 133. C. D. Quid de illis ſentiat Hadrianus Papa. 135. B. C. Quid Bellarminus. 134. D. 135. A. Quid Seuerinus Binnius. 135. B.

108. D.

Carolus Andegauenſis Meſſanam oppugnat. 413. B.
Carpo Chriſtus *apparet.* 148. A.
Catinenſium religio in colenda S. Agatha. 108. D. *Academia præclara.* 468. B. *Catinenſis Abbas Ibid.* C. *Vulgo Panormitanus.* Not. 106.
Charan quid ſignificet. 77. B.
Characteres ſuperſtitioſi damnantur. Not. 109.
Characterum ſimilitudo apud Hebræos. 139. D.
CHRISTVS *B. Virginem pluſquam cæteros Sanctos & totam Eccleſiam dilexit.* 91. B. *Natus anno B. Virg. decimo quinto.* 75. C. 76. D. *Eius generatio ex Patre Deo, & Virgine Matre SS. Patribus admirabilis.* 26. B. *Eo nato inſuetum naſcitur Aſtrum.* 33. B. A. Not. 13. *Natalis dies & annus controuerſus.* 172. D *Quo iure præſtabat obſequium Matri.* 225. D. *Eam non appellat Matrem cur.* Ibid. *In prædicatione vſus lingua Chaldæa vel Syriaca.* 351. B. A. *diuerſis nationibus perceptus.* 308. D. *Syriaca lingua reſcripſit ad Abagarum.* 151. D. *Plura fecit quàm in Euangelijs continentur.* 56. A. *Manichæis Phantaſma creditus.* 9. C. *Valentinus nihil ex B. Virg. accepiſſe putatus.* Ibid. *Præſtigijs populos dementaſſe ferebatur.* 12. D Not. 12. *De eius apotheoſi Romæ diſceptatum.* Ibid. C. *Regnum temporale cur non obtinuit* 29. C. *Cur ea mundi ætate venit.* Ibid. *Virginitatis florem in Matre ſanctificauit* 35. B. *Eius cauſa plus quam* 15. *mille Viri migrant ex Iudæa* 7. C.
Chriſtianis pœna mortis interdictum lectione Sibyllarum 35. C.
Chriſtiana religio in perſecutionibus maximè efflorvit. 62. C. Not. 18.
S. *Chriſtophorus Martyr.* 344. A. *Quanta fuerit ſtatura.* Not. 76.
Chriſtophorus Caſtro impugnat hanc Epiſtolam. 26. D.
Cicalæ claſſis non nocet Meſſanenſibus. 416. A.
Ciuis Romanus à Virgis immunis. 54. B.
Claudius legem Auguſti de Græci Latiniq; ſermonis vſu reſtringit. 304. A
Clemens VIII. publicè deteſtatur impietatem Hæreticorum contra B. Virg. Imaginem. 452. B.
Cletus Primus impertiuit benedictionem Apoſtolicam quo exemplo. 228. A.
Cluentia inſignis fœmina Meſſanenſis. 414. A.
Columna B. Virginis Cæſarauguſtana. 359. A. *Rhegyna quæ Paulo prædicante lumen ſuffecit* 30. B. *Aſſimilatur columna nubis.* 55. D.
Cometes quid interdum ſignificet. 78. B. Not. 25. *Non ſemper triſte ſignum.* Ibid. *Apparet in Orbibus ipſis cæli.* Ibidem. *Ex eo fluidum cælum qui arguit.* Ibidem.
Concilium legale de quo in Actis Apoſt. quando cœpit. 86. C.
Conradus Rex Hiſtoriam Arcbadij deſcribi mandat. 190. C.
Conſtantinus Magnus quando baptizatus incertum. 342. A. *Non inſtituit ſed reſtituit Indictiones.* 145. B.
Conſtantinus Laſcaris auctor fide dignus. 128. B. *Quando Græcas literas Meſſanæ docuit.* 123. C. *Apud exteros famam Epiſtolæ Virg. vulgauit.* 201. C. *Eandem conuertit.* 4. A. 123. A. *A literis, & moribus commendatus.* Not 67. *A Petro Bembo Caraſmali optimus ſanctiſſimusq; habitus.* Ibidem.
Conſtantinopolis Lygos. 411. A.
Creſcentius Petri diſcipulus. 86. B.
Cranganor Rex in India vnus è tribus magis. 447. A. Not. 7. *Templum B. Virg. excitat.* Ibid.
Crucifixi nomen ante Chriſti mortem infame. 32. C. *Crucifixi Imago in medio templi defigi ſolita.* 400. D. E. *Vt malus in Naui* 401. A.
Crucem in clypeis & ſignis militaribus qui geſſerunt. 410. A.
Crux vnde Imperatorum inſigne. Not. 88. *A Iuliano Apoſtata detracta.* A. *Valentiniano reſtituta.* Ibid. *Manſit apud Hiſpanos, vnde.* Ibidem, & 410. B. *Quando ad Meſſanenſes conceſſit.* 411. B. *Oblata ab Angelo S. Vdalrico.* 420. C. *Feſtum triumphi Crucis in Hiſpanijs.* Ibid.

D

D*æmonum Legio Mœnas Siciliæ Ciuitatem vexat.* 434 B. *Pellitur à S. Agrippa.* Ibid. *Meſſanæ Dæmon apparet in forma canis nigri.* 429. D.
Dei eſſe conſiſtit vita & actu. 84. B.
Dina inſignis fœmina Meſſanenſis. 414. A.
Dionyſius Areopagita ſtupuit viſa B. Virg. non mortua ſed viua. 83. A. B. Not. 28.

Stupo-

Stupore plenus corruit. 38. D. Ex ſolis defectione lucem animi concepit. 34.B Anno Chriſti.52.ad fidem adducitur.75. A.80.B. Eius Domus caeci nati miraculo conuertitur.52. C. Hieroſolymis eſſe potuit anno Chriſti quinquageſimo ſeptimo.74.A Beatæ Virg.interdum adfuit. 103.A.E.Eidem vnà cum Petro ſtuduit. 89. D. Morienti etiam adfuit.73. C.83. A.103.A. Eius cum Paulo Societas. 52. C. Ipſi auſculandum cenſet Baronius circa B.Virg. tranſitum. 74. C. Caput abſciſſum manibus geſtat. 300. B. Not. 68.

Dionyſius Abbas non primus Epochæ Chriſti author. 236.C. Not 54. Eius putatio platica & rudis. 274. D. Erraſſe à quibus dicatur. 276. B. C. D. Errores quomodo ſomniator quidam deprebendit. 272. D.E.

Dionyſij Alexand. viſio de legendis libris Hæreticis. Not. 19.

Dionyſius Petauius quid de Indictionibus. 143.B.

Ditbalaſſus quid. 16.B.

Diuerſitas narrationis non officit Epiſtolæ B.Virg. 334. C.

Dominicales literæ non omnibus ad explorandos annos certæ. 280. B.

Domitiani Epiſtola de Ioanne Apoſt. 128.D. Deus dici voluit. 214. C.

In dubijs quid ſequendum. 134.B. Certam ferre ſententiam indecens. Ibid.

E

EBionitarum error de Conceptione Beatæ Virg. 216.D.

Ecclesia Græca ſeditionibus Petri & Achatij conflictata. 62. C.

Eccleſia Graecorum maior, Meſſanæ, dicta Catholica. 402.D.Not 82.

Eccleſiæ Romanæ ius tempore Iuſtiniani in Sicilia inuiolatum. 466. B. Not. 70.

Eccleſiæ Meſſanenſis prærogatiuæ .¦ Not. 85.

Eccleſia Antiochena initium. 48. C.

Eclipſis anni 52. vel vt alij. 60.78.C.Not.26. In morte Chriſti an vniuerſalis. 34. E. Not. 14.

Eleutherius Epiſcopus Meſſanen. Anacletum non habuit magiſtrum. 227. C. 228. C. A quo miſſus. 229. B. Non fuit Miſeni aut Meſapiæ Epiſcopus. 231.A. Pluſquam centenarius Martyrium obijt. 330. A.

Eleutherij duo quorum geſta confunduntur. 327 C.

B. Eliſabeth relatio circa tranſitum B.Virg. qualis. 72.C.Non eſt eadem cum Eliſabeth Schonaugienſi. Not. 21.

Epacta Clauiana vaga. 278. C. D.

Epiſtola Ieſu ad Abagarum. 59. D. Eius veritas à multis aſſerta. 248.A. Temporibus Michaelis Paphlagonis ſeruabatur integra. Ibid. B. Ex Syro in Graecum verſa. Ibid. A. Quo anno Edeſſa venerit Conſtantinopolim. Not. 39. Quomodo perierit. Ibid.

Epiſtola pſeudographa quæ de cælo cecidiſſe dicebatur. 133. C.D. Not. 35.

Epiſtola B.Virg. ad Meſſanenſes verſio vulgata ſat antiqua. 117.B. Forma & variæ lectiones. 115. B. 116. A. Inuenta in Tabulario Meſſanenſi. 308. B.Opinio antiquior Gelaſio 62. B. Traditione conſtanti firmatur. 126. B. 350. C. Quo die fuerit exarata aut tradita. 105. D. 106. A. Quo anno 65. C. 71.B.105.D.133.C. Exemplarium varietas vnde. 174. B. Eam quantum veneratus Fr. Thomas Lemos. 220. B. C. D. Eius memoria Graeis Meſſanenſibus antiqua. Ibid.D.E. Eius Symbolum Meſſanæ veteris typus. 405. D.

Epiſtola B.Virg. ad Ignatium veritas. 156. A.B. Not.41. Eiuſdem exemplar. 157. C.

Epiſtola Pauli ad Hebraeos diuerſo ſtylo exarata. 176. D. Iacobi Canonica. 219. A. Ab Hæreticis reiecta, cur. 232. C.

Epiſtolarum varius modus ab Apoſtolis vſurpatus. 293 A.B.

Equus geſtans Imaginem B. Virg. nequit progredi. 437. A.

Eraſmi opinio de corpore B.Virg. vbi ſit, reprobata. 132. A.B. Eiuſdem errores circa vſum Imaginum refelluntur. Not. 99.

Error in inſcriptione Aræ Sebaſtiani Romæ. Not. 92.

Euangelium non in angulo ſed in propatulo edito, fixoq; loco cani ſolitum. 399. C.D.E. 400.A.B.C.D. Cur 400.C.

Euodius ſuccedit Petro Antiochiæ. 76. A. Not.23. Eius (niſi alterius) opinio circa annos B.Virg.76.B. Not.22.

Eutropius Santonenſis Epiſc.17.D.E.Not.11.

F

FAuſtinus & Iouita feris obiecti. 54.B. Feminæ plures doctæ, & ſanctæ. 169. A

Multa

Multa ſcripſerunt, & docuerunt. Ibid. B. Not. 96.
Fera manſueta erga Theclam martyrem. 58. A.
Feria 6. Crucifixum Chriſtum quidam Hebræi negant. 254. C.
Feriæ unde dictæ, earum origo, & vſus. 250. 251. 252. 253.
Feriarum Translatio apud Hebræos. 262. C. Not. 56.
Feſtum cultum quomodo oporteat fundari. 358. B. 359. D.
Feſtum Natiuitatis, & Aſſumptionis B. V. Meſſanæ antiquum. 109. A. B.
Fides. & conſtantia Meſſanenſium. 459.
Franciſcus Maurolycus Archadij Hiſtoriam vnde depromp ſit. 290. C.
Franciſci Suarij rationes pro Traditione. 352. D.
Franciſcus Piſanus quid pro Traditione. 236. D.
Frumentum Meſſanenſibus B. Virg. ope aduectum. 456. B.

G

GAmaliel Magiſter Pauli Apoſtoli. 254. C. Spicilegij Canonibus vſus. Ibid. D.
Gelaſij authoritas ſaluatur. 60. A, Explicatur. Ibid. D. 57. A. B Libellum de tranſitu B. Virg. cenſet apocryphum. 346. B. Quædam opera Martyrum dicit non legi in Eccleſia, cur? 60. D. Quos in Canone libros notat, non omnes proſcribit ab Eccleſia. 148. B. Quam Thecla hiſtoriam improbat. 56. C. Nihil de actis Pilati cenſuit. 99. C. Quanti fecerit S. Hieronymum. 57. A. Manichæos ex Vrbe pellit. 62. D. Libros Hæreticorum publicè cremat. Ibidem, & Not 19. Contra Eutychen, Neſtorium, & Arium ſcribit. 62. D. Eius tempore quot Reges Hæretici, & Pagani. 62. C. Roma à Manichæis vexata. Ibid.
Georgij Martyris conflictus admirabilis. 343. D. Pugnare viſus contra Sarracenos. 462. A.
Georgij Gualtheri interpretatio quædam improbatur. Not. 103.
Gnoſtici Hæretici multa commenti de Stirpe B. Virg. 346. B. Not. 78.
Græcorum quorundam opinio circa procreationem hominum. 36. A. Variæ opiniones de Deo. 22. D. 23. A. B. C. Annos Græci numerabant à ludo Herculeo. 145. A. Numerum Lunarum pro numero dierum ſumebant. 247. A.
Gregorius Magnus Siculis Antiſtitibus indulſit quinquennium. 466. A. Magni fecit Siciliam. Not. 95. Syracuſas & Meſſanam. Not. 85. De priuilegio Diaconorum Eccleſiæ Meſſan. quid ſcribit. Ibid.
Gregorij Martyris Corpus Calabria deſtinatum. 324. C. Not. 71
Gregorius XIII. inſtaurat Nauale bellum. 426. C.
Guglielmus Siclenſis Dæmonibus formidabilis. 435. A.
Gunzium Ciuitas libera, defenſa à S. Martino. 420. C.

H

HAran quid. 75. B.
Hadrianus Papa aſſerit Imaginem Chriſti ad Abagarum miſſam. 148. C. Not. 90. Eius de ea Imagine Epiſtola ad Carolum Magnum. Ibid. Repetit ius Eccleſiæ Siculæ. 466. C.
Hæreticorum immanitas in Imaginem B. V. & aliorum. 452. A B. Immanitas in exhumata corpora. Ibid. A. C. Eorum libri prohiberi ſoliti à primis Eccleſiæ temporibus. Not. 19. Qui Hæretici in nonnullis Siciliæ locis. 465. B. C. D.
Heluidij impia de B. Virg. ſententia. 24. B.
Heracliti de Sibyllis ſententia. 35. C.
Hermes & Hermas, an vnus & idem. Not. 94. An idem qui Paſtor. Ibid.
S. Hidelphonſus reſtitit impio Heluidio. 24. B.
S. Hieronymus & Gelaſius conciliantur. 57. B. Quantum illi tribuat Gelaſius. Ibid. Soluitur eius argumentum circa omiſſa à Luca Euangeliſta in Actis. 56 D. Quam Thecla Hiſtoriam improbat. Ibid. Non eſt autor libelli de Aſſumptione B. Virg. 246. B. Quoſdam libros Scripturæ non cenſuit Canonicos qui hodie habentur Canonici. 133. A. B. Eius patria. 316. D. Not. 69.
Hieroſolyma quando capta & exciſa. 188. A. Not. 67.
Hilduinus, dicta Dionyſij de corpore B. Virg. quomodo intelligat. 73. D. Improbatur. 101 B 102. B. Not. 31.
Hippolythi Thebani opinio circa annos B. V. 75. A.
Hiſpania à Paulo Apoſtolo expetita. 356. A.
Hiſpani Legatos ad Apoſtolos mittunt. 2. B.

Hiſe-

Hiſtoricorum penuria Iacobi geſta non habentur. 204. D.
Hiſtoriæ ratio varia. 203. B. Non omnia digna proſecutæ ſunt Hiſtoriæ. Ibid.
Hiſtorici Polaui qui Italicè ſcripſit Concilium Tridentinum, craſſum mendacium, & ignorantia arguitur. Not. 19.
Hylda Horeſnita fœmina doctiſſima quid in quadam Synodo præſtitit. Not. 46.

I

IAcobus maior B. Virg. hortatu in Hiſpania laborat. 69. D. Einſdem monitu excitat Aedem Cæſaraug. 14. C. Quo anno occiditur ab Herode. 15. C. Non vna vice Ephesum reuiſit. Ibid. D. An eius ſit Liturgia, dubitatur. Not. 6. Eius dicitur eſſe Epiſtola canonica. 219. A. Not. 6. Idem vſurpatur à multis Frater Domini, quibus rationibus. Not. 6. Cur ſic dictus. Not. 61.
Iacobus Minor qui & iuſtus, quo anno datus à Petro Hieroſolymorum Epiſcopus 97. B. Idem communiter dictus Frater Domini. Not. 6. 61. Eidem vulgò tribuitur Liturgia. 6.
S. Ianuarius Veſuuij ignes extinguit. 431. D.
Idus à Luna. 248. A.
Ieiunium de quo Act. 27. variè acceptum. 45. D.
S. Ignatius ad quem B. Virg. ſcripſit quis. 156. B. Antiochenæ Eccleſiæ Paſtor. Ibid. D. Neophytus dictus. 157. A. Eius deſiderium videndi Mariam. Ibid. Eius Acta, & martyrium. 158. C. D.
Imagines non manu factæ plures. Not. 66.
Imagines Sacræ adorationem habent. 403. A. B C. Ad Eaſdem Indulta diriguntur. Ibid. C. D. Interdum & ſigna earum cultum habent. Ibid. D E. Interdum ex ſola rei præteritæ memoria abſque alio ſigno. 404. B. In eas & res repræſentatas idem animi motus. 405. A. B. Imagines pingi poſſunt etiam quarum argumenta non extant in Scriptura, contra Eraſmum. Not. 16. Earū vſus in primitiua Eccleſia cæpit. 214. C. Not. 95. Redarguitur Eraſmus & plura circa hæc explicantur. Ibid.
Imago Chriſti Abagaro miſſa. 148. C. Not. 66. Hodie ſeruatur Romæ in Aede S. Syluestri de Capite. Not. 64. Creditur & Genuæ ſeruari. Not. 66. Vtrumq; dictum conciliatur. Ibidem.
Imago B. Virginis à Magis adoratoribus primum facta. 446. D. E. A Luca Euangeliſta & alijs ſæpius depicta. 447. D. Vna habetur in Aede Mariæ Maioris. 438. D. An hæc geſtata à Gregorio Magno tempore peſtis, quæ ratio dubitandi. Not. 97. Diuerſo peſtilitatis tempore diuerſæ B. V. Imagines delatæ à Gregorio; & quæ habetur in Aede Mariæ in Porticu non manu facta, & quæ in Monaſterio Monialium. Ibid. Huius Imaginis hiſtoria. Ibid. Quæ in Aede Mariæ Maioris à Paulo Quinto tranſlata in nouum Oratorium. 438. C.
Imago Virginis in Sacello Aedis Meſſanenſis abſque ſigno Epiſtolæ 404. C. Gorgoepecoos dicta. 451. C. Quo pacto religioſa Meſſanenſibus. 404. D. E. Dicta à Litera vulgò Literio, Græcis à Graphio, hoc eſt ſcripto. 405. B. C.
Imago B. Virg. de Scala Naui è portu auehi nequit. 440. A. B. In litore Meſſanenſi immobilis perſiſtit. Ibid. Quadriga eā vehentes certo loco ſiſtunt. Ibid. E. Meſſanam ingredi renuit. 437. B. C. Per Vrbem circumlata à periculis & peſte liberat. 138. A. 149. A. Nuper inuenta quædam Virginis imago peſtem procul arcuit. 208. A. Imago V. Czeſtocouienſis quæ. Not. 101.
Imperatoris nomen Actis & tabellis præfigi voluit Iuſtinianus. 145. D.
Indictionis Origo ex varijs ſententijs. 241. A. Quo tempore cæperunt. 142. C. A Conſtantino reſtituta. Ibid. Vnde dicta. Ibid. & Not 38. Romani Indictionibus putabant annos ante Chriſtum. 144. D. 145. A. Antiquiores Auguſto. Ibidem. Not. 38. Earum error Scripto non infert vitium. 146. A.
Indulta Pontificum Sacello B. Virginis de Litera conceſſa. 402. D. B.
Inſtrumenta ſupplicij Chriſti multa ſuperſunt. 286. C.
Interpretis officium quod. 311. B. C.
Inuentio S. Placidi & ſociorum. 207. D. 241. D.
S. Ioannes Apoſtolus abſtinet à ſerui appellatione in Epiſtolis. 226. B. Ignominiæ cauſa tonſus. 128. D. Quomodo manſit cum Virgine. 156. D. Vnde creditus immortalis. 126. A.
S. Ioannes Baptiſta Rhodi & Melitæ viſus contra Turcas pugnare. 360. B.

Ioan-

Ioannis Roffenſis reſponſio contra Velenum. 88.
Ioannes Auſtriacus Meſſanæ ſe parat ad bellum. 425. A. Redux cum Victoria Meſſanæ Virginem adorat. 426 B.
Ioannis Deckerij dictum de Caio ab Auguſto adoptato. 79. C.
Ioſeph Arimathæi Hiſtoria. 98. C. Ad Britannos. 63 Chriſti anno miſſus ibiq; vita functus. 100. B.
Iouinianus Sacris Virginibus nuptias ſuaſit. 24. A. Impiè docuit B. Virg in partu Virginitatem amiſiſſe. Ibid. B.
Iudæi non ſuſcipiebant multilingues. 151. C. Peregrinas linguas contemnebant. 304. B. Qui ſapientes apud illos habiti. Ibid. Hortabantur Gentiles vt Apoſtolos, eorumq; diſcipulos vitarent. 339. B. Plectuntur paſſim vt auctores graſſantis per Orbem peſtilentiæ. 429. A.
Iulianus Apoſtata Mariæ Virginitatem oppugnat. 24. A. Euangeliſtas ſtolidè arguit. 172. B. Euangelium nugas exiſtimat. 218. D.
Iuſtinianus Carthagine Templum B. Virg. dicat. 451. D. Cathedralem Meſſanæ conſtituit. 453. A. Prouocationes à Siciliæ Iudicibus auocat. 466. B.

L

S. Lazari corpus Conſtantinopolim allatum qui dixerunt. Not 9
Legatio Hiſpanica ad Apoſtolos & Legatorum nomina 10. D.
Leo ad Pauli pedes aduoluitur. 52 D.
Leo Iſauricus à Gregor II. Imperio priuatus 466. A.
Libri Conſtitut. Clement. nondum ſatis correcti. Not. 42.
Linguæ Latinæ myſterium. 189. B. Quid circa eam ſanxerunt Clemens V. Paulus V. Carolus IV. Carolus V. Not. 48.
Linguam ſuam etiã Barbari laudant. 305. A.
Linguarum donum in Apoſtolis quale 308. D. 309. A. Adulta Eccleſia non ita neceſſariũ, interdum nihilominus aliquibus collatum. 309. C. D. 310. B. Cuidam à Pachomio impetrata. 309. è Linguæ Græcæ donum Ephrẽ Syro impetratũ. 309. D. Lingua patria prædicans Vincentius Ferrerius à diuerſis nationibus intellectus. 310. A. Linguarum donum B. Virg. Caetanus non putat conceſſum. 310. D. Paſtoritius quidam è cælo accepit. 310. C. Differt ab Interpretatione ſermonum. 311. A.
Literæ vocabulum in re præſenti an à Literio vel Literino, vel aliunde dictum. 397. B C E. 398.
Literij vel Literini inconſtans acceptio. 399. A. B.
Liturgia Iacobi celebris commemoratione B. Virg. 14. D. Liturgia Petri continet ſalutationem Angelicam. 15 D E. Negantes id refelluntur. 16. Apoſtolicæ vera hypotypoſis. 200. A. Liturgia Apoſtolorum variæ non myſterijs ſed cæremonijs. Ibid. Liturgiæ multiplices. Not. 6. Petri aliquando fuit breuis, ex tribus collectis. Ibid In omnibus fit commemoratio Deiparæ. Ibid.
Lucas Euang. multa ex Pauli geſtis prætermiſit. 90. A. 282. B. 378. E. Omiſit Pauli geſta Melitæ. 40. A. Rhegij. 59 B. Multa etiam quibus præſens fuit. 51. B. Profectionem Petri Antiochiã & Romanam Sedem. 357. C. Sacris operatos Apoſtolos quo verbo & quam breuiter inſinuat 199. E. 160. A. Eius ratio in ſcribendo. 58 D. Silentium non obſtat Traditionibus. 51. B. Quæ ſcripſit Traditione accepit. 155. D. Multa ſpectantia ad Virginem miſit, cur. ibidem. Theclæ Hiſtoriam. 59. A. Indiuiduus Pauli comes, quo tempore & quo modo. 39. A. 58. C. Chriſti Domini Imaginem primus expreſſit. 446. C. Varijs characteribus inſigniuit B. Virg Imagines. 447. D.
Lucia Virg. & Mart. Syracuſana pacem Eccleſiæ prædicit. 435. B.
Luna Hebræis dies numerabat. 244. Ab ea Calendæ. Idus & Nonæ inductæ. 247. D. 248. A Eius acceptio pro die, antiqua. 250. A. Eodem modo etiam Latinis accepta, imò & Hebræis. 246. B. Eius ſtatus in Eclipſi mortis Chriſti qualis. 261. B Eiuſdem in Epiſtola notata calculus. 266. B.
Lunationum Hebræorum varia initia. 270. D.
Lydorum Reges Bacchi. 232. A.

M

Magdeburgum, quæ Ciuitas. 450. Not. 100. Quomodo hoc anno à Catholicis capta. Ibid.
Magi Eccleſiæ progenitores 33. D Beatæ Virginis effigiem ad Indos deferunt. 447. A.

INDEX

Mamuca Pyrata in freto Meſſanenſi ſubmerſio. 416. A.

Manichæis Chriſtus phantaſma. 17. D.

Marcus Euang. Petro Templum Alexandrina conſecrat. 17. D.

Mariæ V. Proſapia. Ex Iuda & Dauid linea paterna deſcendit non materna. 223. D. Maria Virg. nomen notum in Orbe. 8. D. Cum Chriſti nomine ingreſſum in Eccleſiam. 18. A. Neceſſario prædicandum. Ibid. C. D. Admirabile. 170. B. Dicta Cæleſte prodigium. 1. D. Sacratiſſimum monſtrum. 2. A. Trinitatis complementum. 54. D. Hortus concluſus. 55. A. Mulier fortis oppoſita Euæ. 20. C. Scala. 444. C. Mulier cur dicta. 19. B. Bis mulier dicta in Euangelio. 29. C. Non appellatur à Filio Matris nomine, cur? 226. A. Non ſe nominauit à Viro. 222. A. A nomine Filij Mater Ieſu. 221. C. Nomen Mariæ in Scriptura figuratum. 11. B. Lucerna Domini, Magiſtra maris, Spiraculum hominum. 62. B. D. Malum punicum. 154. B. Lilium inter ſpinas. 169. A. Fons Lucis. 154. A.

Mariæ Virginitas. Prima Virginitatem vouit. 12. D. Nullo vſurpata exẽplo. 23. D. Eius prædicatio Apoſtolis ardua. 26. D. De Virginitate poſt partum quando cœptum diſputari 24. D. Eius detrahens Virginitati, detrahit honori Chriſti Ibid. Dicere eam non perpetuò extitiſſe Virginem an officiat myſterio conceptionis & partus. 25. C. Not. 11.

Mariæ Maternitas. Octies in Euangelio Mater dicta. 29. C. Benedicta inter mulieres. 226. A. Eius aluus crater tornatilis. 163. B. Summum Sacerdotem in vtero tulit. 186. D. Mater omnium bis conſtituta 93. A. Mater viuentium quomodo. Ibid. & Not. 29.

Mariæ Dignitas. Patriarchis & Prophetis excellit. 10. C. Ob ſui dignitatem nominatur à Filio. 221. B. Nominatur cum addito maternitatis. 224. C. Prima inter mulieres vt Chriſtus inter viros. 20. B. Concilio Legali aſſedit. 166. D. Omnes Sacerdotes dignitate ſupergreſſa. 169. D.

Mariæ Sanctitas. Qua ratione beatificanda. 214. A. Data eſt ei omnis plenitudo virtutum. 20. D. Chriſto ſimillima in octo beatudinibus. 20. D. In omni Apoſtolica prædicatione ſpecimen. 37. C. Eius ſanctitas in vniuerſo mundo prædicata. 165. D. Sacerdotibus argumentum ſingulare. 169. è 170. A. In cœnaculo Apoſtolis orando præiuit & eos incitauit. 167. D.

Mariæ Prærogatiuæ. Copioſiùs quàm Apoſtoli recepit Spiritum Sanctum. 154. A. Diuinarum fons reuelationum. 164. C. Rapta interdum in tertium Cælum. Ibidem. A. Per eam habemus omnia. 154. C. Inter ipſam & Spiritum Sanctum officia diuiſa. Ibidem. D. Quid illi cum Chriſto commune in reparanda hominum ſalute. 20. A. Gratia Principium, quomodo. 20. C. Cauſa ſalutis omnibus prædeſtinatis. 170. C. Not. 29. Verbum Incarnatum Mariæ ſubſtantia, quod Sacerdotibus hoſtia. 170. A. Potiori iure quàm Sacerdotes dicere potuit, Hoc eſt Corpus meum quomodo. Ibidem. Eiuſdem prærogatiua ineffabilis nec homini comprehenſibilis. 170. B. Summum Sacerdotem & vtero tulit, & in ara coram obtulit. 108. D. Diuinorum conſiliorum theſaurus. 157. B.

Mariæ maieſtas & pulchritudo. Ex Chriſto nato ſplendet. 29. A. Poſt partum ſpecioſior quomodo. Ibidem. Intuentes quomodo immutabat. 28. D. Agebat tanquam animata Deo. 84. C. Ad eam viſendam multi vndiq; confluunt. 10. B. Eam videre in terra magnum ſolatium hominibus. 83. D. Dionyſius ea viſa, exceſſit. 83. D. Not. 28. Etiam mortua ſplendorem ſeruauit. 84. A. B. Not. 28.

MARIAE Humilitas & Modeſtia. Elucet in Matris appellatione. 226. B. In illis verbis Pater tuus & ego. 216. D. In ſuis titulis modeſtiſſima. 121. Inſcribendo patria lingua. 151. D. Vltimo loco nominatur inter perſeuerantes in oratione. 155. D.

Mariæ officia. Illi Chriſtus in Cruce commendat genus humanum. 20. B. Per quos gradus deducit ad IESVM. Ibidem. D. Eſt religionis magiſtra. 163. D. Euangeliſtarum illuminatrix. Ibidem. Non prædicauit ſed prædicatores Apoſtolos direxit. 169. C. Inſtructos à filio de myſterijs diſcipulos direxit. Ibidem. D. Non gubernabat Eccleſiam, ſed vt Aduocata defendebat. Ibidem. Non princeps ſed magiſtra Apoſtolorum. Ibidem. Ad eam in quæſtioni-

ſitionibus fidei Apoſtoli reſpiciebant. 167. B. Quæ ex filio audiuit per prædicationem vniuerſo mundo communicauit. 165. D. In eam non cadit dictum Pauli mulieres in Eccleſia taceant. 167. Per ipſam Spiritus Sanctus docuit Apoſtolos. 154. D. 167. B. Not. 45. Poſt Aſcenſionem filij dirigebat Apoſtolos. 153. D. Quando illi tempus tacendi & loquendi. 166. A. D.

Mariæ Caritas in Deum & homines. Sollicita erga omnes. 164. A. Omnibus omnia. 165. A. 170. D. Eius opera multi Iudæi & Ethnici conuerſi. 165. A. 166. C. Interdum miracula patrauit. Ibid. Ex caritate ſcripſit ad diuerſos. 147. B. Plus ceteris diligebat Deum. 91. B. D. Vnigenitum in Ara Crucis obtulit. 170. A.

Mariæ Scientia & ſapientia. In ea omnes theſauri ſapientiæ Dei. 163. B. Eminebat ſupra ſcientiam Apoſtolorum. Ibidem. C. Habuit infuſam rerum naturalium & moralium cognitionem. Ibid. E. & 164. A.

Mariæ Loquela. Dono linguarum prædita. 123. D 303. D. Suauitas in loquendo. 304. C. Chriſtus & Spiritus ſanctus regebant eius organa. 10. C.

Mariæ Scripta. Eius caritati conſentaneum fuit aliquas Epiſtolas ſcribere. 147. B. Scripſit ad Ignatium. 156. A. 260. D. Scribere ad Meſſanenſes decens fuit. 147. C. Cur Hebraicè. 152. A. Scribendo imitata eſt Filium. 142. B. Cur eo modo ſcripſerit ad Meſſanenſes. 231. D. 213. A. D. 216 A. 263. A.

Mariæ peregrinatio Iuit in Aegyptum. 17 B. Hieroſolymis diſceſſit inſtante perſecutione. 157 D. Profecta eſt Ephesum. 156. D.

Mariæ Aetas, Mors, & Aſſumptio. Quot annos nata peperit Deum. 75. C. Aetas & Aſſumptio myſticè ſignificata. 77. B. De Aetate varia ſententia. 71. 72. 73. Not. 22. Quando mortua & aſſumpta. 73. C. 75. A. 77. A. 78. B. Septuageſimum ſextum annum non expleuit. 76. D. Auctoris ſententia non ſingularis. 75. Eius migratio ſignificata. 78. B. 76 B. Eam mors reueretur. 94. A. Non obijt anno Climacterico. 93. C. Aſſumptio ſolum Traditione habetur. 126. C. Eius religio ab Apoſtolis cœpit. 109. A. Aſſumptio ſecunda ab Eccleſia non recepta. 72. B.

Grana Serti precarij non ſignificant ætatem V. 95. A.

Mariæ apparitiones & auxilia in prælijs. 416. C. D. 417. C. D. 421. 422. A. 421. A. B. Maieſtas affulgentis. 414. C. 417. D. Eam pugnantem apparuiſſe rarum. 422. D. Not. 91.

Mariæ beneficia erga Meſſanenſes. Liberat ab obſidione. 416. C. D. 429. C. Liberat Vrbem à periculoſo tumultu. 458. A Peſte. 427. C. 428. A B. Reliqua Sicilia laborante arcet Peſtilentiam à diſtrictu. 427. Succurrit fame laboranti. 455. 456. 457. Templum deſtinat Meſſana in colle vt olim Romæ. 471. C.

Mariæ Imago. Ea recens inuenta peſtis Meſſana abſtinet. 208. A. Sæpius depicta. 447. D. Plura vide ſupra. V. Imago.

Maria Magdalena comes B. Virg. Epheſum. 98. A. Quomodo Hieroſolymis diſceſſit. Ibid. B. Eius corpus Conſtantinopolim allatum aliqui dixerunt. Not. 19.

Martha Chriſto & Mariæ Templa dicat. 17. D.

S. Martialis quis. Not. 50.

S. Martinus tuetur Gunzium oppidum contra Solymannum. 420. C. D.

Martinus Ayala quid de Traditionibus. 363. D.

Martyres multi ſenes obiuerunt. 330. A.

Maternus ad vitam reuocatur. 17. C. Creditur fuiſſe filius vnicus Viduæ. Not. 8 B. V. & Petro Templa dicat. 17. C. Quot Cathedras ſimul rexit. Not. 8. Eucharium mortuum Petri baculo ſuſcitauit. Ibid. Vbi ſepultus. Ibid.

Matrum propagines in Hiſtorijs prætermiſſæ. 224. A.

Matthæi Galeni ſententia circa dictum Dionyſij reprobatur. 101. B.

Matthæi Beroaldi de Melita Adriatica ſententia conuellitur. 388. A. Error ob oculos ponitur. 388. 389. 390.

Maurity edictum circa feſtum Aſſumptionis. 109. A.

Maximianus Epiſcopus Syracuſanus. Not. 20. Vicarius Gregorij Magni in Sicilia. Ibid. & Not. 90.

Maximus Epiſcopus Aquenſis. 17. D. Not. 9.

Melita Inſula variè appellata. Not. 80. In alto mari tuta receptioni. 8. A. A Paulo ibi geſta miracula. 10. B. Dithalaſſus Melitæ quomodo à varijs explicetur.

Ibid. Melitenſes Equites olim Rhodienſes. Not.80. Orbis Chriſtiani propugnaculum. Ibid.

Menſes Solares in myſticis directionibus. 92. B. Romani vnde obſeruabant. 256.C.

Meſſana, & Meſſanenſiũ laudes, prærogatiuæ & alia id genus. 406.B.426.B.369.D.8.A.2.C.432.D.424. B. C.426.A.117.C.266.B.45.A.204.A.296.A.2. A.D.250.D.171.C.175.D.104.D.155.A.65.A.B.18. D.173.D.459.B.401.C.407.E.408.A.B.C.405.D.410.411.407.A. *Sarracenos dominari nõ paſſi niſi erecto Crucis vexillo.* 460.B.C. *Siciliam in libertatem aſſerunt.* 462.A.B. *Non minus inde gloriæ quàm ex liberato Archadio conſecuti. Ibid.* B. *Ob id laudantur à Rogerio.* B.C. *Sicilia tota quantum debet Meſſanæ.* B. *Expulſis Agarenis fecerunt vt Chriſtianum Dominium in Sicilia præfulgeret.* B. C. *Sacrum fidei Tribunal ſeruarunt.* 464. A. *De vniuerſa Eccleſia benemeriti. Ibid.* E. *Deo Regiq; ſuo fideliſſimi appellati à Carolo V.* 465.A. *Meſſana Magnæ Siciliæ Schola.* 467. C. *Ex ea qui Viri emerſerunt. Ibid.* C. D. *Prima in Sicilia Societati Ieſu accepta locum dedit.* 466.D. *Sex Meſſanæ prærogatiuæ in faſtis Romanis.* 408. *Tituli eius.* 405.A.Not.90. *Sex aliæ* A. *ibid.* Canonicorum, & *Diaconorum. Ibid. A Iulio III. memorati in peculiari bulla.* 405. D. *Aliæ.* 455. 111. *Summa.* 408. *Ab antiquo Reſpublica.* Not. 111. *Nobilis Antonomaſtice.* 462. Not 104. *Meſſanæ Calamitas tẽpore peſtis.* 428. D.429.A.

Metrodorus Epicureus quid de Reſurrectione. 31.D. *Eius ſententia quomodo homo fiat Deus.* 32.B.

Michaelis Archangeli mors fabulosè inducta. 33. Not. 37.

Michael Imperator Latinæ linguæ contemptor. 305.A.

F. Michael Placca ſcribit prodigia quædam quæ Meſſanæ euenerunt. 329.D.

Mitylenæ Templis Scala inducta à Pittaco. 444. B.

Modeſtia Chriſtiana multum valet in cauſa fidei. 112.C.

Mortalium omnium par conditio. 93.C.

Moyſes traditione Patrum accepit quæ ſcripſit. 358.C.

Mulieris vocabulum B. Virgini probro datum qui ſentiunt. 19. A. *In Scriptura commune feminis omnibus. Ibid. Præcipuum B. Virg. vocabulum.* 20.B. *Mulier fortis Maria Virg. Ibidem.* C. *Ex muliere miraculorum maximum cœpit & in ea conſummatum eſt.* 19.D.

Mulieres apud Hebræos extra Genealogiam. 222. B. *An denominabantur à parentibus vel à Viris. Ibid. Quibus prohibet Paulus ne doceant in Eccleſia.* 153. D. 167. C. D.E. 168. A. C. *In conuentu Viros docere non debent. Ibid. Priuatim admonere poſſunt.* 167.C. Not.46. *Non miſſæ ad prædicandum.* 161. A. B. *Multæ doctiſſimæ fuerunt, & publicè docuerunt.* Not. 46. *Plures etiam poſt Chriſtum tam profana quam ſacra ſcribentes fuerunt. Ibid. Recenſentur nonnullæ ſanctæ & doctæ. Ibid. Quædam Auguſtæ, Concilijs adfuerunt. Quarundam Meſſanenſium præclara virtus.* 413.D.

N

NAtiuitatis B. Virg. celebritas antiqua apud Meſſanenſes. 110.B.

Nauis frumentariæ aduentum docet B. Virg. reddita voce ex Imagine. 456.A B. *Eadem miraculosè appellit Meſſanam. Ibid.* & 457. B.D.

Nauis Imaginem B. Virg. vehens immobilis. 440. A.B.

Neapoli Petrus Sacrum fecit. 199. C. *Ibidem extat Ara eiuſdem. Ibidem. Defenditur Ciuitas à S. Agnello Abbate.* 419. D.

Neomeniarum initia quot modis diſcernuntur. 270.B.

Nero Claudio ſuccedit. 86. C. *Chriſtianos quando & quare cœpit perſequi.* 47. B. *Eius immanitas in Matrem.* 79.B. *Eo furente religio Chriſtiana quomodo ſe habuit.* 18.B *Vrbis incendium falsò in Chriſtianos vertit.* 338.A.

Nicænum Concilium quid de celebratione Paſchatis. Not.55.

Nicodemus Primus Chriſtum Crucifixum effinxit. 446.C.

Nicephorus Tyrannus Orientis. 466.D.

Nobiles etiam ad beſtias damnari ſoliti. 34. C.

Nobilis Meſſana vnde & quomodo. 462. B. Not. 104.

Nobilitas vitiorum blanda conciliatrix. 408.C.

Nonarum vſus quàm antiquus. 140. D. *Vnde dictæ. Ibid. A Luna deriuatæ.* 247.E.

Notariorum Eccleſiæ Romanæ Acta erroris arguuntur. 205.D.

Noui-

Nouilunia Maij, & Iunij Anno 42. Chriſti. 266. B.

Numero multitudinis etiam Apoſtoli ſe nominant. 217. B.

Numerus finitus in S.S. pro infinito. 92. D.

O

OCcaſio Legationis Meſſanenſium ad B. Virg. 2. A. 3. A. 7. C.

Oratio de B. Virg. Paulo familiaris. 57. D.

Origenes Celſum conuincit. 34. B. *Eius ſcripta quæ probentur Gelaſio.* 56. D.

Oroſius antiquus Scriptor Hiſpanus. 356. C.

Obſtinationis mortiferæ antidotum. 231. B.

P

PAlæologorum nobilitas antiqua. 410. C. D.

Pancratius Dæmonibus formidabilis. 435. A.

S. Papini corpus Mylas delatum. 324. C. Not. 72.

Parelia varia & admiranda. Not. 60.

Paſtor quis, & quot eius nominis. 196. A. Not 69. *Paſtoris libri cuiuſmodi. Ibid.*

Paſtoritius quidam donum linguarum è cælo accepit. 310. C.

Parthenopolis Germaniæ vnde dicta. 450. B. Not. 90.

Paſcha non rectè inquiri Cyclum Dionyſij quis putauit. 274. A. *In eius celebritate Chriſtiani aliquando differentes.* 277. B. D. Not 53. 70. *Apud Occidentales non eodem die celebrata. Ibid. Error circa diem miraculo correctus. Ibid.* Not. 58. *Quid Concilium Nicænum circa celebritatem Paſchæ.* Not. 55.

Paſchaſius ſeu Paſchaſinus Lilybetanus Leonis Magni Legatus. Not. 22 *Errantes in Cyclo Paſchali direxit.* 227. D. Not. 59.

Paulus peculiari nomine Apoſtolus. 255. A. *Propriam dignitatem honeſtè memorat. Ibidem. Poſt Concilium Legale annis.* 14. *Hieroſolymam conceſsit.* 41. D. *Abeſſe à Concilio non debuit.* 92. A. *Reuelatione illa de qua ad Galat.* 2. *non rectè dicitur cognouiſſe extremum diem B. Virg.* 104. A. *Prædicat Chriſtum Antiochiæ Piſidiæ.* 27. C. *Ethnicos Ethnicorum teſtimonijs conuincit.* 30. D. *Eloquentiæ Præſes dictus.* 10. *Orator artificioſus.* 9. A. *Latinæ gnarus.* 303. *Græcæ peritus.* 304. D. *Hebraicæ tantùm peritum quo ſenſu dicat Chryſoſtomus.* 305. B. *Sermonis imperitiam quomodo ipſe ſibi imputat.* Ibid. C. 306. C. D. *Omnium gentium linguis loquitur* 307. B. *Titum adhibet interpretem, cur? Ibidem.* A. B. *Venit in Siciliam.* 111. C. *Quo anno Ibid.* 37 B. 38. D. 68. A. 137. B. 316. A. *In Sicilia prædicauit.* 38. A. C. *Fuit Syracuſis.* 337. D. *Ibidem exſcendit.* 38. D. 40. D. *Triduum egit.* 39. C. *Inde Rhegyum venit.* 35. C. 39. D. 337. C. *Ibidem prædicauit.* 42. D. *Prædicanti marmorea columna lumen præſtitit. Ibid.* C. 203. C. *Inde accitus Meſſanam venit.* 2. C. 7. A. B. 8. A. *Bis ad minus Meſſanæ fuit.* 5. D. 6. A. B. 63. A. *Quo anno.* 65. C. 137. B. *Inter Meſſanam, & Tauromenium creditur exſcendiſſe.* 5. C. D. 43. D. *Quæ porta eum excepit Meſſanæ.* 294. C. *Qua mente ibidem prædicauit.* 45. A. *Bidui vel bina prædicatione Meſſanam conuertit.* 26. C. 39. D. *Cur de Incarnatione Chriſti & Virginitate Mariæ illis prædicat.* 24. A. *Bacchylum Paſtorem inſtituit.* 39. B. 337. C. *Quo die Rhegyo ſoluit.* 45. B. *Vno die Puteolos venit, quomodo.* 45. C. *Quo die, menſe & anno Romam venit.* 41. C. 65. C. 71. A. 105. B. *Petrum Romæ non offendit.* 88. C. *Romæ biennium expleuit.* 65. C. *Quid interea egit.* 48. D. *Poſt Romana vincula mutat conſilium eundi in Hiſpaniam.* 68. C. *Reuertitur in Orientem.* 67. C. 68. C. 71. B. *Eius deſiderium proficiſcendi in Hiſpan.* 62. A. *Quæ cauſæ retardarunt profectionem.* 3. B. *Ex Oriente ſe contulit in Hiſpaniam.* 49. A. 69. B. 113. D. *An diu ibi moratus.* 63. C. *Eius ſtudium prædicandi.* 38. D. *De Virginitate illi ſermo familiaris.* 57. D. *Mariæ nomen prædicando crebrò vſurpat.* 2. D. *Plura geſſit quàm ſcripſit.* 44. D. *Non pauca dixit pro concione quæ non ſunt ſcripta.* 49. D. *Chriſti meminit quadringenties & amplius.* 11. C. *Mariæ ſemel tantùm vocabulo mulieris. Ibid.* D. *Quo tempore ſcripſit Epiſtolas Ibid. Eius manu conſcripta pauca extant.* 37. A. *Epheſij, & Iconij quid?* 49. A. B. *Quanta à Iudæis & Gentilibus paſſus.* 49. C. 50. *Eius vincula manifeſta in omni Prætorio.* 53. D. *Damnatur ad beſtias.* 87. C. *Pro Chriſto nullam vitat ignominiam.* 53. B. *Eius geſta non omnia à Luca memorata* 203. B. *Melitæ multa, Syracuſis nihil præſtitiſſe narratur.* 63. A. *Miracula Melitæ quæ.* 10. B. *Eius multa itinera & peregrinationes.* 49. A. 312. A.

137. A.

I N D E X

137. A. Hyeme peruenit ad partes Cretæ. 46. A. Melita quando ſoluit. 44. D. Stridonem Hieronymi Patriam inuiſit. 316. Totum Orbem peragrauit. 38. C. 69. C. Ab Apollophane mundi circuitor dictus. 37. B. In Sicilia & quocunq; pergeret ſacris operatus. 199. D. 200. A. Modeſtia, Xantippæ venerabilis. 112. B. Ab eadem quomodo agnoſcitur. Ibid. Eius vmbra & veſtium contactu mortui reſurgunt. 51. D. 125. D. Ceruice lac manat. 52. B. Percuſſor ad fidem conuertitur. Ibid. Poſt Romana vincula quantum ſuperuixit. 48. B. Quid illi reſpectu Meſſanenſium. 2. C. 4. C. D. E. 5. A. 6. C. D. 6. A. B. 63. A. C. 65. C. 137. B. 10. D. 140. B. 139. A. 43. B. D. 67. B. 39. B. D. 44. D. 45. A. 337. C. 67. B. 105. B. 64. D. 122. B. 350. A. 49. D. 28. A. 9. A. 10. A.

Paulus V. Celebritatem annuam Epiſtolæ promouet. 394. D.

Paulus Oroſius antiquus Scriptor Hiſpanus. 356. C. Arguit Siciliam infelicitatis, cur. 424. B.

Pelbartus quid de ſerto precario. 96. A.

Peſtilentia graſſata per totum Orbem. 428. C. Meſſanæ mitior. 436. A. Romæ ſub Agathone Papa. 430. C. Not. 93. Sub Gregorio Magno non ſemel. 438. 6. & Not 97. Meſſanam nuper B. Virg. faciente non attigit. 427. C. Eius inuenta imagine peſtis Meſſanam non inuaſit. 208. A.

Petrus Apoſtolorum Coriphæus. 84. D. Apoſtoli nomen quomodo illi competit. 225. C. Poſt acceptum Spiritum Sanctum quam primò concionem habuit. 27. A. Antiochiæ multas pingi curat Imagines. 447. C. Alexandrinæ Marcum inſtituit. 86. B. Quos miſerit in Siciliam. 320. C. D. 323. B. Mariæ viuenti Templum excitat. 17. A. Carthaginenſem Eccleſiam erexit. 86. B. Eius Antiochia profectio & Romæ poſita ſedes à Luca prætermiſſa. 48. C. 357. C. Negare eum Romæ ſediſſe Hæreticum. 87. A. Romam adiens probabiliter Meſſanam diuertit. 36. D. Neapoli fuit. 199. Quid ibi geſsit. Ibid. Speculam Religionis Romæ conſtituit. 89. A. Romæ intrepidè prædicauit. 86. A. Ibidem cum Simone Mago congreſſus. 48. D. De Caſtitate feruenter prædicauit. Not. 17. Ob id calumniam paſſus; Ibid. Quod primum in Italia Oratorium excitauit. 17. C. Octauo Claudij anno Roma abſuit. 86. A. Quo tempore Pontificatum Romæ geſsit, ſæpius abſuit ab Vrbe. 85. B. Britannos inuiſit. 81. A. Anno 50. Hiſpanis datus. 80. D. Occidentalium ſalutem procurat. 80. D. Egreſſus Roma vltimò Chriſtum obuiam habet. 48. D. Not. 17. Vna cum Dionyſio aliquando B. Virgini adſuit. 85. A. Vna etiam cum Paulo abfuit ad honeſtandum B. Virginis funus. 90. C. Mariæ nomen & ſalutationem Angelicam Liturgiæ intulit. 15. D. C. Aliquando cum Paulo pro Apulis rem gerere conſpectus. 360. C.

Petrus Bleſenſis quid de Siciliæ malis. 430. D.

Petrus Caniſius. 124. D. Meſſanæ Rethoricam docuit. Quid de Epiſtola B. Virg. 367. C.

Pharij dicti Meſſanenſes. 415. C.

Philippus Apoſt. Gallis prædicauit. 100. B.

Philippus Argyrienſis Dæmonibus formidabilis. 434. D.

Philippus Catholicus Traditionem quanti fecit. 364. A.

Philoſophiam quam damnat Paulus. 298. B. D.

Philoſophi & Poetæ multa ex Prophetis acceperunt. 30. C.

Pius I. an frater Hermetis aut Hermæ qui dictus Paſtor. Not. 49.

Pij V. inſtituto vbiq; ſupplicatum pro victoria nauali. 424. C.

Placidi & Sociorum inuentio Meſſanæ. 207. D.

Platienſium religio erga B. Virg. 453. D.

Plato quid de reſurrectione 22. D. 31 D. C.

Pontifices Romani Martyrum geſta ſcribenda curarunt. 205. B. Eorum indulta Sacello Deiparæ de Litera conceſſa. 402. D. E. Eorum ſententiæ pro nobis conciliantur. 132. C. D. Quis primus impertiuit benedictionem Apoſtolicam. 228. A. Ea præſalutatio in literis eorum vnde. 232. A. Pontificatus anni à quo primum adhibiti. Not 92. Quis primus in reſcriptis annos Chriſti vſurpauit. Ibid. Baculo cur non vtuntur poſt Petrum. Not. 50.

Portam Mariæ Virg. memoriæ cauſa Meſſanenſes extruunt. Not. 33. Et aliam Pauli. 294. C.

Portius Feſtus ſucceſſor Felicis. 46. B.

Prædicatio Chriſti & B. Virg. qualis. 15. C. 28. A. 27. D.

Præſides Romani quæ in Prouincijs contingebant Romam perſcribebant. 90. D.

Præ-

NOTABILIVM.

Præſentationis B. Virg. commemoratio recepta. 351. A.
Præſtigijs non fiunt vera miracula. 32. D.
Principes cur numero multitudinis vtuntur. 117. C.
Probi & Xantippæ apud Arenates conuerſio. 112. B.
Procorus in multis mendax. 128. D. 222. D. Not. 34. Procori duo. Ibid.
Prodigia in Flandria à ventis & Mari. 431. D.
Prophetarum vaticinia de Christo Gentibus viſa fabula. 30. C. Ex ijs veteres Philoſophi & Poetæ multa acceperunt. Ibid.
Protopapa Græcis quid. Not. 83. Eius officia varia. Ibid. Duo fuerunt Protopapæ, alter in Clero Imperatoris, alter in Clero Eccleſiæ. Ibid. Quæ officia ſingulorum. Ibid. Meſſanenſis Protopapa cuius claſsis. Ibid.
Publius Melitæ Princeps. 46. A. Melitæ Epiſcopus. Ibid. Athenienſium Eccleſiam regit. Ibid. Athenas Martyrio illuſtrauit. Ibid. Feris obiectus. 54. D.
Pulpitum, ab Amalario Tribunal dictum. Not. 81. Quid ſignificet. Ibid.

Q

QVadratus Publij ſucceſſor. 40. B.
Quæſtiones de Sacramentalibus carimonijs Hylda cooperante compoſita. Not. 46.
Quintus Memmius & Titus Manilius Legati Rom. ad Iudæos. 334. A.
Quinto Seruilio Priſco 11. & Poſtumio Albo Regilleu. Coſſ. Meſſana libera. Not. 101 1.
Quirici & Iulitæ paſsiones ab Hæreticis conſcriptæ. 60. C.
Quirinus Conſul, quis. 326. D.

R

RAmirus D. Iacobi Patrocinio de Sarracenis victor. 360 C.
Rationes Suarij pro Epiſtola fortiores. 354. D.
Regia Romuli quando concidit. 22. B.
Regnorum facilis conuerſio ad fidem. 364. D.
Regula eorum quæ non ſunt contra fidem & bonos mores. 364. D.
Res Chriſtiana periculis vacua. 86. D.
Rhea Deorum matri falſi honores habiti. 22. A.
Rhegynorum conuerſio Paulo prædicante, & columna ardente. 55. B. 103. B. Ciuitatis laudes & variæ prærogatiuæ. 55. B. Not. 25.
Reges Europæ & Africæ tempore Gelaſij quales. 62. C.
Ridicula quorundam illationes. 77. C. D.
Roberti Bellarmini ſententia de libello S. Thomæ de Regimine Principum. 342. D. 343. A.
Rodericus Ximenius Toletanus, rerum Hiſpanicarum Scriptor. 359. C.
Rocca Amatoris vnde dicta. Not. 64.
Rodulphus Pius Card. Carpenſis, Societatis IESV protector. 467. B.
Rogerius quomodo venit Meſſanam & bello adortus eſt Sarracenos. 461. 462. Virtute & fide Meſſanenſium plura conficit. Ibid. Exactis Sarracenis Religionis ornandæ curam ſuſcipit. 453. D. De religione B. Virg. benemeritus.
Roma Orbis caput, Vnde. 321. 322. Not. 70. Quando condita. Not. 84. Romanus Orbis quis. 96. C. Romanum Imperium vigere Latina lingua oſtendit. Not. 68.
Romuli ſtatua quid de B. Virg inſcriptum. 22. A B. Eiuſdem ſtatua & domus quando conciderunt. Ibid.
Roſarij religio Victoriam naualem promouit. 424. D.
Ruffinus à Hieronymo notatus. 56. D.

S

SAbaria Patria S. Martini. 420. C.
Sabbati nuncupatione abſtinet Spicilegium. 254. C. D.
Sabbatici fluminis miraculum. 78. C.
Sacellum Romæ ad tres fontes B. Virg. ſecundum. 17. B.
Sacelli Meſſanæ de Litera recens ſtructura. 107. C.
Sacra Scriptura non ideò incerta quia diuerſimodè exponitur. 177. A. Quid moris illis in temporibus nuncupandis. 93. B.
Samnites peſtis cauſa quò compulſi. Not. 103.
Sanctorum reliquiæ coluntur interdum vbi non ſunt. Not. 31.
Sarraceni ex occiſione reſidui Meſſanæ conuertuntur. 461. A. B. 462. A. B.
Sauinianus apud Gallos Petro Templum excitat. 17. D.
Scala à Iacob viſa Mariæ typus. 444. A. B. Mi-

A. B. Mitylenæ Templis inducta cur. 443. B.
Scribendi ignari, interdum docti. 306. D.
Scriptorum inopia multa deſiderantur. 204. D. Eorum monumenta in parte vitiata, ex integro negari non debent. 295. A.
S. Sebaſtiano Romæ ex relatione Ara locata. 430. C. Not. 91. Non eſt pingendus habitu iuuenili ſed ſenili. Ibid.
Secundianus Virgilianum carmen de B. V. explicat. 31. A.
Septem dormientes, quomodo intelligendi. Not. 77.
Serpens in deſerto exaltatus Typus Chriſti. 92. D.
Serti precarij hiſtoria. 95. B. Non ſignificat B. Virg. annos 96 B.
S. Seruatius quis. Not. 8.
Sibyllæ multa de Chriſto & Maria. 8. Legis Ancillæ. 168. D. Sacerdotes docuerunt. Ibid. Earum libris, Chriſtianis olim interdictum. 35. C. Not. 4. Libri Romæ diuinitus inuenti. 8. B. Ab illis multa Apollo Delphicus. 30. D. Cumana docuit Auguſtum. 8. C. Not. 11 1. Hæc non eadem ac Cumæa. Not. 4. Cumanæ ſepulchrum in Sicilia. 8. C. Not. 4. Sibyllæ quot Ibid. Omnium carmina circumferri ſolita. Ibid. In Sicilia ab Auguſto perquiri iuſſa. Ibid.
Sicilia refugium & hoſpitium nauigantium. 8 A. Sicilia quæ 165. A. Siciliæ duplicis nomen non antiquum. Ibid. A religione nunquam defecit. 465 B Not 103. Semper ad ditionem Eccleſiæ Romanæ ſpectauit. 465 Per Hæreticum Imperatorem auulſa fidē ſeruat. 466. C Quando auulſa. Ibid. B. C. Subiecta Epiſcopo Cōſtantinopolitano. Ibid. A. Repetita ab Hadriano Pontifice. Ibid. C. Multum debet Meſſanæ. 465. B In ea Muſæ natæ, non introductæ. 468. D. Literæ ad ſummum ſplendorem exereuerunt. 469. A. Aliquando propter bella eneruata ſed iterum reſtituta. Ibid. Prima omnium Prouinciarum Romanarum 471. C. Græcis habitata mores & artes eorum coluit. 401. A. B. Dæmonibus habitata & vexata. 433. C. Not. 94. Multos Sanctos protulit & accepit. 286. D. Not. 95. Non ſolum florens ſed ſancta. 469. Not. 104 A. Annonæ perfugium. 457. B. Locus ſtudijs aptus. 468. D.
Siculi ingenioſi. 433. B. 468. D. Olim ſuperſtitione primi. 433. B. A Chriſto concepto computant annos. 108. C. Eorum in celebrandis feſtis religio. 166. C. Antiſtites quouis trienio primum Romam euocati. 465. D. Qui in Concilio Romano ſub Symmacho. 466. A. Quibus linguis ſubinde vſi. 401. A B. Siculorum Vrbium vocabula cuiuſmodi. Ibid.
Societatis IESV Patres qui primi in Sicilia. 467. B. Qui primi Meſſanæ. Ibid. A.
Solis defectus in Chriſti morte. 33. D 34. A. An vniuerſalis. 34. Not. 14. Stulte quidam putarunt Solem materialem fuiſſe Chriſtum & tunc mortuum. Ibid Defectus ille à quo explicatur per Solis maculas. Ibid. Variæ affectiones. 260. A. Not. 60. Deliquium quo tempore Robertus Rex Franciæ defunctus variè putatum. 278. E. 279. A. B. Item Neronis V. 87. D. Not. 27.
Sophiſtica quædam & abſona illatio redarguitur. 126. E. 127.
Sophoclis de Deo ſententia. 23. A.
Spicilegium Hebraicum. 254. C. D.
Spiritus S. copioſius in B. Virg. quàm in Apoſtolos effuſus. 154. A. Docuit Apoſtolos per Mariam. Ibid. C. Plura vide Verbo, Maria.
Stephano Protomartyre lapidato multi Chriſtiani Iudæa excedunt. 98. B.
Stephanus Nicænus primus Rhegynorum Epiſcopus. 55. B.
Sternutationis mortiferæ antidotum. 231. B.
Stridon Patria Hieronymi non Sidrona. 316. D. Not. 69. Vbi ſita. Ibid.
Strungilia ignita. 431. C.
Syracuſana Academia præclara. 468. B Syracuſarum quæ aliquando prærogatiua. 325. B.
Syrtis quid. 388. C. D.

T

TAbulæ Mathematicæ ad computationem vtiles. 273. C.
Templa Petri exemplo cæteri Apoſtoli excitant Mariæ. 16. D. Petro. & Ioanni viuentibus dicata. 17. D. Mariæ Virgini quàm plura. Ibid. V. Verbo Maria. Templum Aſſumptæ Meſſanæ. 107. B. Ab ipſa Virgine delectum Meſſanæ. 471. C.
Temporum notis literas ſignare an Hebræis conſuetum. 233. C. Iuſtinianus eas in Actis extare voluit. 145. B.
Terræmotus ingens in Sicilia, quid Catinæ & Syracuſis. 432. B. C. Nuper in Apulia. Ibid.

Antio-

Antiochia diuino oraculo ſedatus, quomodo. 231.C.
Theano Pythagorica. 23.C.
Thecla vera hiſtoria. 57.C. *Eius laudes.* Ibid. 58. *A.B.*
Theodoricus Rex merſus in Vulcani ollam. 431.C.
Theodorus Conſtantinopolitanus *quis.* 324.C. Not. 73.
Titulus Paſtoris. Not. 44.
Thomas Apoſtolus Imaginem Deiparæ deportat ad Indos. 447.C.
F. Thomas Lemos Ordinis Prædicatorum eximiæ religionis. 220.B. Not. 51.
Traditionis variæ differentiæ. 300.D. 249.B. 350.B. Communis *ſingulari opinioni præferenda.* 132.C. *An in eam omnes conſentire debeant.* 300.D. *Quæ admittendæ.* 51.D. 62.A. 297.C. *Quæ damnantur à Chriſto & Iſaia.* 298.A. *Ab illis non facile recedendum.* 55.A. *Quanta illis adhibenda fides.* 125.B. *Illis fidem abrogare noxium Eccleſiæ.* 353.B. *Qui ſine cauſa illis impedimentum obijciunt vitandi.* 262.D. *Quanti fecit Philippus Catholicus.* 364.A. *Traditio maiorum pia non facile vertitur.* 159.A *Eius conſtantia maximum veritatis argumentum.* 350.D. *Certa & ſolida quæ nam.* 123.B. *Quæ hanc B.Virg. Epiſtolam concernit.* 126.B. 350.C. 202.A.
Traiani anima, &c. 125.D.
Triphon primùm diſcipulus Pauli, poſtea perſecutor. 64.D.
Triumphus B.Virg. Aſſumptæ Meſſanæ ſolemnis. 207.D.
Trophimus Arelatenſium primus Epiſcopus. 17.D. Not. 9.
Tunica Chriſti inconſutilis, vbi. 286. Not. 63.

V

VAlentiniani Chriſtum *qualem putabant.* 19.C.
Veneta Reſpublica quo tempore cœpit. Not. 18.
Præmiat Hæredes Antonij Duri Meſſanenſis. 464.C.
Verba intentioni deſeruiunt, non contra. 134.C. *Ad æquitatem comparanda.* Ibidem.
Verbum Incarnatum Mariæ Virg. ſubſtantia, Sacerdotibus Hoſtia. 170.A.
Verſanus Virgilianum carmen de B.Virg. explicat. 31.A.
Veronica quæ. 286. *Eius linteum cum Imagine* Chriſti *Romam portatum vbi.* Ibid. & Not. 64. Collecta *in honorem Veronicæ inſtituta ab Innocent. qua occaſione.* Ibid.
Veſtis Chriſti *purpurea vbi.* Not. 63.
Veſuuij ignes extinguit S.Ianuarius. 431.D.
Viduæ Hebræorum interdum à parentibus denominatæ. 112.D.
S.Vincentius Ferrerius patria lingua prædicans à diuerſis nationibus intellectus. 310.A.
Virginem parituram apud Iudæos & Gentiles diuulgatum. 21.C. *Ethnicis viſum incredibile.* 22.A.
Virginis titulus apud Iudæos ingratus. 20.B.
Vrbanus VIII. religionem Meſſanenſium promouet. 303.D. *Ad eos reſcribit.* 327.B.
Vrbes præſtantes vitijs obnoxiæ. 408.C.D.
Vſuardi opinio de corpore Virginis vbi ſit; reprobatur. 132.A.B.
Vulcani olla. 431.C.
Vultus Sanctus in Veronicæ linteo. 286. Not. 64.A.

X

X*Anticus menſis.* 233.D.
Xantippæ conuerſio. 112.B.

Z

Z*Acharias cur filius Barachiæ dictus.* 331.B *A Iudæis interfectus propter B.Virg.* 25.D.
Zancla. Not. 11.

FINIS.

ERRATA. CORRIGE.

Pagina 68 lettera A &per vos tranſire in Macedoniam
(*Adde*) & iterum à Macedonia venire ad vos

84	D	decùs	lege	decus
89	B	quòd		quod
189	B	ſero		ſerio
344	D	princepes		principes
403	D	catholicæ		catholicè
404	B	ſacrae		ſacras
405	C	reum		rerum
Ibid.		eximia		eximio
408	A	accepi		accipi
409	A	tantum		cantam
Ibid.	D	indiſtrictus		indiſtrictas
Ibid.		mondaculum		mendaculum
411	C	fontem		ſontem
Ibid.		præſcribo		perſcribo
Ibid.		ſeculam		ſeculum
412	A	conſiſteret		conſciſceret
414	C	militantis		militantes
421	A	ornati		ornauit
426	C	incidente		induentes
427	A	miror		minor
Ibid.		pendendi		perdendi
430	C	oratura		natura
447	A	pennicellum		penicillum
Ibid.	B	Æditius		Æditui